چاپی سێیەم

ڕۆمان

ئەلبێر کامۆ

تاعوون

وەرگێڕانی:
ڕەسووڵ سوڵتانی

تاعوون

دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی ڕۆژهەڵات

خاوەنی ئیمتیاز
کەژاڵ ڕەفیق

سەرنووسەر
حەسـەنی دانیشـفەڕ

Email: rojhalatpress@yahoo.com

Mob: 0750 444 09 96

هەولێر ـ شەقامی (١٠٠) مەتری تەنیشت کارگەی دەرمانی ئاوامیدیکا

تاعوون

ئەلبێر کامۆ

و: ڕەسووڵ سوڵتانی

- **تاعوون**
- نووسینی: ئەلبێر کامۆ
- وەرگێڕانی بۆ فارسی: ڕەزا سەید حوسێنی
- وەرگێڕانی لە فارسییەوە: ڕەسووڵ سوڵتانی
- دەرهێنانی هونەری ناوەوە: لاوین خەلیل هیدایەت
- بەرگ: ئاکار جەلیل کاکەوەیس
- چاپی سێیەم: ٢٠١٥
- تیراژ: (١٠٠٠) دانە
- نرخ: (٧٠٠٠) دینار
- چاپخانەی ڕۆژهەڵات/هەولێر
- لە بەڕێوەبەرایەتی گشتی کتێبخانەکان گشتییەکان ژمارەی سپاردنی(٥٩٣) ی ساڵی ٢٠١٥ پێدراوە.

بەڕێوەبەری هونەری دەزگا

سەلام محەمەد ڕەسول

پڕۆژەی هاوبەش

دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی ڕۆژهەڵات - ناوەندی ئاوێر بۆ چاپ و بڵاوکردنەوە

پێشەکی

بە پێنووسی: فەرهاد پیربالۆ

راستییەکان دزێون،

ئێمە هونەرمان هەیە بۆ ئەوەی

هەر بە دیار راستییە ناشیرینەکانەوە نەڕزێینەوە.

فرێدریك نیچە ١٨٨٨

ساڵی ١٩٩٢ کاتێ لە پاریس فیلمی (تاعوون)ی ئەلبێر کامۆم بینی، کە لە دەرهێنانی ڕێژیسۆرێکی ئەرژەنتینی بوو، لە کانگای دڵمەوە گریام و فرمێسك بە چاوانمدا هاتنە خوارەوە. هیوادارم لە دوای خوێندنەوەی ئەم وەرگێڕانە کوردییەی بەردەستت، بەهەمان شێوە، کاکی وەرگێڕ توانیبێتی رۆحی رۆمانەکە و رەهەندە ئێستێتیکییەکانی بەرهەمەکە، وەك کامۆ خۆی دەیەوێ، گواستبێتەوە.
گریانی دوای خوێندنەوەی رۆمانی (تاعوون) گریانی مرۆڤە بۆ دەستەوەستانیی "هەموو مرۆڤایەتی" لە هەمبەر چارەنووس و قەدەر. ژیان تراژیدیایە، بێهوودەییە. ئەمەیە ئەو ئاوێنەیەی کە کامۆ رووبەڕووی خوێنەری خۆی

دەکاتەوە. با باوەڕ بهێنین بە هەبوونی ئەم بێهوودەیی‌و تراژیدیایەی ژیان، پاش ئەمە هەر کەسێك ئەگەر توانیی قەدەرو دۆخ و چارەنووسی خۆی بگۆڕێ، با بیکا.

ژیان بیهوودەیە، کەواتە با لەدەست ئەم بێهوودەییە رزگاری بکەین...

ژیان ناماقووڵە، کەواتە با مەعقوولیەتێك ببەخشینە ژیان...

ژیان بێ مەعنایە، کەواتە دەبێ مەعنایەکی بۆ بدۆزینەوە...

ئەم لێکدانەوەیە لە بەهای ئێستێتیکیی دیدی کامۆ کەم ناکاتەوە، وەك چۆن لێکدانەوە مارکسی و ماتێریالیستە تەنگنەزەرەکانیش نەیاتوانی تۆزقاڵێك چیبە لە هونەری ئەم نووسەر مەزنە کەم بکەنەوە، ئەو نووسەرەی کە تا مردیش، قەڵەمەکەی، بەردەوام خوێن دەگریا لە پێناو حاڵی بەدبەختیی مرۆڤ و تراژیدیای مرۆڤایەتیدا.

تا ساڵانی هەشتاکانیش باو بوو دەیانگوت" ئەلبێر کامۆ عەبەسییە و فەلسەفەی پووچی و بێهوودەیی بۆرژوا بڵاو دەکاتەوە". ئەمە لە کاتێکدا من ئەوساش، پێم وابوو: هیچ رۆماننووسێك نیە کە هێندەی ئەلبێر کامۆ گەشبین بێت!

ئەم وەرگێڕانە شیرینەی برای وەرگێڕ (رەسووڵ سوڵتانی)، لەپاڵ وەرگرتنی چێژ لە چیرۆکەکە (وەرگرتنی چێژ لە دیر بە دێری شێوازی ئەلبێر کامۆ) هەڵبەتە یارمەتیی ئەوەشمان دەدا کە خۆمان راستەوخۆ کامۆ بناسین: نەك لە رێگەی ئەو حوکمدانە ئایدۆلۆژییانەی کە دەیانەوێ بەهرەی یەکێك لە گەورەترین رۆماننووسەکانی سەدەی بیستەم کەم بکانەوە، ئەو رۆماننووسەی کە فەلسەفەیەکی خەمخۆر و دڵسۆز بۆ مرۆڤایەتی، لە پشتەوەی هەموو رۆمانێکی بوو.

راستە، ئەلبێر کامۆ لەو رۆماننووسانەیە (وەك ژان پۆڵ سارتر) کە فەلسەفە لە رێگەی رۆمان و شانۆنامەکانیەوە دەردەبڕێ، بەڵام ـ راستییەکەی ـ خۆ هونەری رۆماننووسینیش هەر دەبێ وابێ: رۆمانێك ئەگەر فەلسەفەیەکی شەخسی یا دیدێکی قووڵی تێدا نەبێ بە هیچ شێوەیەك ناگاتە ئاستی هونەر.

من بۆخۆیشم لە ئەلبێر کامۆوە فێر بووم: نەك تەنیا ڕۆمان و شانۆنامە و چیرۆك، بەڵکو وتارێکیش، تەنانەت یەك ڕستەی ناو هەر نووسینێکیش پێویست وایە بارگاوی کرابێ بە قووڵترین هەست و نەست و فیکری شەخسی، ئنجا بکەوێتە سەر کاغەز.

زۆر شتی دیکەش...

زۆر شتی دیکەش لە ئەلبێر کامۆوە فێر دەبین...

ئەم لاپەڕە جوانانەی لێرە بەملاوە هاوڕێتان دەبن، هاوڕێتان دەبن...

فەرهاد پیربال

❖

هەر گەل و نەتەوە و تاقم و دەستەیەك، دووبەرەكێیان تێكەوت و پێك نەهاتن، هەر شار و وڵاتێك بیركردنەوە و هاریكاری و مشوورخواردنی یەكتر و خۆشەویستیی تێدا نەما، تاعوونی بەسەردا دێ و بە نازڵبوونی تاعوون لەوانەیە بیر لە ئەڤین و خۆشەویستی و سۆز و بەزەیی بكەنەوە. تاعوون نەبێ هەمووان بۆگەن دەبن. كەس دەستی كەس ناگرێ كەس پێناكەنێ و كەس نازانێ تامی خۆشەویستی چییە. تاعوون مانای بەهار دەگەڕێنێتەوە بۆ بزە و ناهێڵێ لەبیر بچێتەوە. كوردیش وەك نەتەوەیەك تەنیا لە سەردەمەكانی تاعووندا بیری لەو شتانە كردووەتەوە. ئەو كاتەی تاعوونەكەی ئەنفال و كیمیابارنەكەی هەڵەبجە و كوردقڕانەكانی ڕۆژهەڵاتی كوردستان لە گڕی بوون، هەموومان بە زلرێك هاوارمان دەكرد و بە چاوێك دەگریاین.

ڕەسووڵ

ئــەو رووداوە سەیروســەمەرانەی وا بوونەتــە هــەوێنی ئــەم ســەربردە و رووداونامەیە، ساڵی هەزارونۆسەد و چل و... لە ئەران قەومان. هەمووان پێیان وابوو ئەو رووداوانە کە تا رادەیەك نائاسایی بوون، لە خۆڕا بەسەر ئەو شارە هاتبوون. چونکە، یەکەم، ئەران شارێکی ئاسایییە و هەر ئەوەندەیە میرنشینێکی فەرەنسییە لە کەناری ئەلجەزایر.

دەبێ ئەوەش بڵێین کە شارەکە هەر خۆی ناشیرینە. دیمەنێکی هێمنی هەیە و زۆری دەوێ بزانی چ شتێك ئەم شارە لە هەموو شارە بازرگانیەکانی تری شوێنە جۆراوجۆرەکانی دنیا جیا دەکاتەوە.

بۆ وێنە چۆن دەکرێ شارێك بێنیتە بەرچاوی خۆت، نە کۆترێکی تێدابێ و نە درەختێك و نە باخێك و، نە فرەی باڵی باڵندەیەکی لێوە بێ و نە خشەخشی گەڵایەك. کورتی ببڕینەوە شوێنێکە رووت و رەبەن. ئاسمانت لێ دیار نەبێ، هەر ناشزانی کەی وەرزەکانی ساڵ دەگۆڕێن. هەتا کەشوهەواکەی نەگۆڕێ و منداڵە گوڵفرۆشەکان نەبینی کە لە دەوروبەری شارەوە گوڵ دێننە شاری، هەر نازانی بەهار هاتووە. ئەوە بەهارێکە، کە لە بازاڕەکاندا دەیفرۆشن. هاوینانە، خۆر خانووە وشك و برینگەکان هەڵدەگرێنێ و دیوارەکان بە خۆڵەمێشێکی تۆخ دادەپۆشێ. ئیتر وای لێ دێ، لەودیو پەنجەرە داخراوەکانەوە نەبێ، کەس ناژی. بەپێچەوانەوە پاییزان لێشاوی قوڕ و لیتە دەکەوێتە رێ. تەنیا رۆژەکانی زستان خۆشن.

رێیەکی سادە بۆ ناسینی شارێك ئەوەیە، کە بزانی خەڵکی ئەو شارە چۆن کار دەکەن، چۆن خۆشەویستی دەکەن و چۆن دەمرن. لە شارە بچکۆلانەکەی ئێمەدا، دەڵێن لە سۆنگەی کەشوهەواکەوەیە، کە ئەو سێ شتە، هەر سێکیان بە کەفوکوڵ و وڕی و کاسی دەکرێن. واتە بنیادەم، هەم بێتاقەت دەبێ و هەمیش هەوڵ دەدا لەگەڵی رابێ. خەڵکەکەی ئێمە خۆیان بەکارەوە کوشتووە، بەڵام تەنیا و تەنیا بۆ ئەوەی دەوڵەمەند بن. بەتایبەتی حەزیان لە بازرگانیە و

خۆیان واتەنی بازرگانییان لـە هـەموو شـتێك پـێ باشـترە. دیـارە هەنـدێ شـتی خۆشیشیان حەز لێیـە: ژن و سینەما و مەلـەی نێـو دەریایـان زۆر پـێ خۆشـە. بەڵام ژیرانە ئەو شـتە لاوەکیانـە هەڵدەگرن بـۆ شـەممە و یەکشـەممە و، بـاقی ڕۆژەکانی دیکەی حەفتە هەوڵ دەدەن پارەی زۆر کۆ بکەنـەوە. ئێـواران کـە لـە ئیدارە دێنە دەرێ، لە سەعاتێکی دیاریکراودا لـە کافتریاکـان کـۆ دەبنـەوە یـان هەر لەو پیادەڕێیە پیاسەی دەکەن، یان ئەوەتا دێنە سەر بانیـژەکان. ئەوانـەی گـەنجترن، تاسـەبارتر و تامـەزرۆترن، بـەڵام زووتـر واز دێـنن، کەچـی حـەز و هۆگریی گەورەکان لە دەستەی تەقڵـە و جلیتبـازی و کـۆڕی میـوانیی شـەوانە و ئەو کۆڕانە ناترازێ، کـە لەوێـدا چارەنووسـی کۆڵێـك پـارە بـە دەسـتی ڕێکـەوت دەسپێرن.

لەوانەیـە بڵـێن، جـا خـۆ هـەر شـارەکەی ئێـوە وا نیـە، بـە گشـتی خـەڵکی ئـەم دەورورزەمانەیە هەر هەموو ئاوان. لەوانەیە ئەمڕۆکە هـیچ شـتێك لـەوە ئاسـاییتر نەبێ کە سەیر بکەین ئەوا خەڵك لە کەڕەی بەیانیەوە تا شەوێ کار دەکـەن، بـۆ ئـەوەی، بـاقیی ئـەو کـات و سـاتەی ناویـان نـاوە ژیـان، لـە قومـار و کافتریـا و چەنەوەڕیدا بەفیڕۆی بدەن. بـەڵام شـار و وڵاتـی وایـش هـەن، کـە خەڵکەکـەیان فکری شتی دیکەشیان بە زەینیدا دێ.

بە گشتی، ئەو شتە ژیانیان ناگۆڕێ، ئەوە هەر بیرۆکەیەکە و هیچی دی. ئـەران، بەپێچەوانەوە لە شارێك دەچێ بیرکردنـەوەی تێـدا نـەبێ. یـانی شـارێکی تـەواو نوێیە. کەواتە هیچ پێویست نیە لە بنی کوولەکەی بدەم، کە خـەڵکی شـارەکەی ئێمە چۆن دڵداری دەکەن. ژن و پیـاو، بـەو شـتەی ناویـان نـاوە ئەشـق، یـەکتر هەڵدەلووشـن، یـان خۆیـان دەدەنـە دەسـت حـەز و متوویـەکی دووروودرێـژی دوولایەنە. لە نێوان ئەو دوو زێدەڕۆییەدا، زۆربەی جـاران ئاسـتێکی نێـونج نیـە. ئەوەش بێ پێشینە نیە. لە ئەرانیش هەر وەك شـوێنەکانی دی، لەبـەر نـەبوونی کات و بیرکردنەوە، بنیادەم ناچـارە بـەبێ ئـەوەی بزانـێ بۆچـی، خۆشەویسـتی بکا.

ئەوەی لە شارەکەی ئێمەدا نوێیە ئەو حاڵەتانەیە کە بۆ مردن دێنە پـێش. لێـرەدا وشەی "حاڵەت" وشەیەکی گونجاو نیە و ئەگەر لەبری ئەو، وشەی "ئـازار" دەکـار بێنین راستتر دەبێ. نەخۆشبوون شتێکی خۆش نیە، بەڵام شار و وڵاتی وا هەن کە لە کاتی نەخۆشیندا پشتگیریت لێ دەکەن و لەوێدا مرۆڤ دەتوانێ بە شێوەیەك خۆ بداتە دەست نەخۆشینەوە. هەموو نەخۆشێك پێویستی بە دلۆڤانی و بەزەیی هەیە و حەزی لێیە پشت و پەنایەکی هەبێ. ئەوەش سروشتییە، بەڵام لە تۆران گەرمای هەوا، گرینگیی ئەو ساتوسەودایەی کە دەکرێ و پووچبوونی دیمـەن (.........) و خێرایـی زەردەپـەڕ و چـۆنێتی مـەیل و حـەزەکان لەسـەر یـەك پێویسـتییان بـە لەشساغیە. مرۆڤی نـەخۆش لـەوێ خـۆی بـە لێقـەوماو دەزانـێ. بینادەمێك بێننـە بەرچاوتان کە لە سـەرەمەرگدایە و لـە بازنـەی سـەدان دیـواردا کـە لەبـەر تـەوژمی گەرما خەریکن شەقار دەبن، قەتیس ماوەتەوە و رێك لەو کاتەشـدا تـەواوی خەڵکی شار لە تەنیشت تەلەفۆنەوە یـا لـە کافتریاکانـدا باسـی سـوود و بەرنامـەی گواسـتنەوەی بـار و قـازانج دەکـەن. بـەو شـێوەیە دەکـرێ بـزانین مـەرگ چـەندی مۆدێرنیش بێ، لەوەها شارێکی قاقڕدا چەندە ناخۆشە.

لەوانەیـە ئـەم چـەند ئاماژەیـە بتوانـێ وێنەیـەکی روون لـە شـارەکەی ئێمـە بـە دەستەوە بدات. لەسەریەك نابێ زۆری پێوە بنێین. ئـەوەی شـیاوی باسـکردنە، دیمەنی ناشیرنی ژیان و شـارەکەیە، بـەڵام مـرۆڤ هـەر ئەوەنـدەی خـووی پێـوە گرت، ئیتر رۆژ و ژیانی بەبێ چەرمەسەری تێدەپـەڕێ. ئێسـتێ کـە شـارەکەمان بۆ خووپێوەگرتن لەبارە، دەکرێ بڵێین هەموو شتێك چۆنی دڵ دەخـوازێ وایـە. لەوانەیـە ژیــان ئــاواش زۆر هەژێنــەر نــەبێ، بــەڵام لانیکــەم نــارێکی و بــێ سەروبەرەییش لـە گـۆڕێ نیـە و خەڵکـە راسـتگۆ و خۆشەویسـت و چـالاکەکەی ئێمە، بەردەوام سەرنجی گەشتیارانیان راکێشاوە. ئەم شارە بێبەری لـە جـوانی و سەوزەڵان و بێگیانە، هێورکەرەوە دیارە و مرۆڤ دەتوانێ تێیـدا بنـوێ، بـەڵام شیاوی ئەوەیە کە ئەمەشی لێ زیاد بکەین کە شارەکەی ئێمە لەسەر دیمـەنێکی بێوێنە دامەزراوە. کەوتووەتە نێوان پێدەشتێکی رووتـەن کـە دەورانـدەوری بـە

تەپۆڵکە و گردی درەوشاوە گیراوە و کەنداوێکی جوانی بە بەرەوەیە. دەبێ خەفەت لەوە بخۆی، کە شارەکە پشت بەو کەنداوە دروست کراوە، کەوابوو ناکرێ دەریا ببینی و بەردەوام دەبێ چاوی بەدوودا بگێڕیت.

هەتا ئێرە بە ئاسانی دەکرێ بڵێین هیچ شتێك لە گۆڕێ نەبوو کە خەڵکەکەی ئێمە چاوەڕوانی ئەو ڕووداوانە بن وا لە بەهاری ئەو ساڵەدا ڕوویان دا. دواتر زانیمان ئەم ڕووداوانە یەکەمین دەرکەوتە و نیشانەکانی ئەو زنجیرە ڕووداوە کارەساتبارانە بوون کە بڕیارە لێرەدا تیشکیان بخەمە سەر. ئەم ڕووداوانە بە لای هێندێ کەسەوە شتێکی ئاسایی و سرووشتین و خەڵکێکیش هەر بڕوا ناکەن، بەڵام سەرەڕای ئەوانەش نووسەری ڕووداوەکان، ناتوانێ گرینگی بەو لێکدژییانە بدا. ڕووداونووس، وەختێك بزانێ بە ڕاستی شتێك قەوماوە و کاری کردووەتە سەر ژیانی نەتەوەی و، بڵێی و نەڵێی هەزاران کەسی شایەتی ڕووداوەکەش ئامادەن لە دڵەوە قسەکانی پشتڕاست بکەنەوە، ئیدی لەسەریەتی بڵێ "ئەم ڕووداوە قەوماوە."

جگە لەوەش، گێڕەرەوە (ئەوەی ڕووداوەکەتان بۆ دەگێڕێتەوە) کە دواتر دەیناسن، ئەگەر لەوەدا شانسی نەبوایە کە هێندێ کەس بە شایەت بگرێ و ئەگەر ڕەوتی ڕووداوەکانیش نەیانخستبایەتە نێو جەرگەی ئەو شتەوە وا دەیەوێ بیگێڕێتەوە، بایی ئەوە نەبوو وەها شتێك بگێڕێتەوە. هەر ئەوەشە ئەو ئیزنەی پێ دەدا وەکوو مێژوونووسێك هەڵسوکەوت بکا. هەموان دەزانن مێژوونووس تەنانەت ئەگەر بۆ دڵی خۆیشی مێژوو بنووسێتەوە، بەردەوام کۆمەڵێك سەرچاوەی لەبەردەست دایە. ئەوەی ئەم چیرۆکەشتان بۆ دەگێڕێتەوە، هێندێ سەرچاوەی لەبەر دەستدا هەن:

لەپێشدا ئەوەی بە چاوی خۆی دیتوونی، لە پاشان ئەو شتانەی خەڵکی دیکە بینیویانن! چونکە لە سۆنگەی پیشەکەی خۆیەوە، ناچار بوو گوێ لە دەردەدڵی تەواوی ئەوانە ڕاگرێ وا ئەو ڕووداوەیان بە چاوی خۆیان بینیوە و، لە کۆتاییدا کۆمەڵێك بەڵگەی نووسراوی وەدەست کەوتن و ئێستاش دەیەوێ لە

هـەر جێیـەك پێویسـت بـوو بیانخاتـە روو و، بـە هـەر شـێوەیەك دڵـی بخـوازێ کـەڵکیان لێـوەرگرێ. دەشـیهەوێ..، بـەڵام لەوانەیـە کـاتی ئـەوە بـێ کـە روونکردنـەوە و قسـەکردن وەلاوە بنـێین و بچـینە سـەر چـیرۆکەکە. باسـی رووداوەکانی یەکەم رۆژەکـان تـا رادەیـەك پێویسـتیی بـە مووئـەنگێوی[1] و لـێ-وردبوونەوە هەیە.

❖

[1] وردبینی، حاجی قادر دەڵێ: مووی دەشنگاوت بە تیرەکی نیکری

(٢)

سەر لە بەیانیی رۆژی ١٦ی ئەپریل، دوکتۆر بێرنارد ریڤۆ لە عەیادەکەی خۆی هاتە دەرێ و لە نێوەڕاستی پێگۆڕکە*ی پلیکانەکان تووشی مشکێکی تۆپیو هات. لەو کاتەدا بەبێ ئەوەی بەلایەوە گرنگ بێ، بە نووکە شەقێك لای دا و لە پێپلیکانەکان رۆیشتە خوارێ، بەڵام کاتێك گەیشتە کۆڵانەکە بە بیریدا هات کە ئەو مشکە نەدەبوو لەوێ بێت و گەڕاوە بۆ ئەوەی فەڕاشەکە ئاگادار بکاتەوە. کەچی بە دیتنی دژکردەوەی فەڕاشە بەساڵاچووەکە واتە "میشێل"، ، پتر لێی روون بۆوە، کە دۆزینەوەکەی شتێکی نائاساییە. بە لای ئەوەوە مشکێکی تۆپیو لەوێ، تەنیا شتێکی سەیروسەمەرە بوو، کەچی بە لای فەڕاشەکەوە هەر کارەساتێك بوو. جگە لەوەش فەڕاشەکە لەخۆڕادیتوانە قسەی دەکرد: ئەو دڵنیا بوو لەوەی، ئەم ماڵە قەت مشکی نەبووە. دوکتۆر لە خۆڕایی دەیویست قایلی بکات کە لە پێگۆڕکەی پلیکانەکانی نهۆمی یەکەم مشکێکی لێیە و لەوانەشە تۆپیبێ. ئاغای میشێل لە باوەڕەکەی خۆی دانەدەبەزی: ئەو بینایە مشکی نەبووە و بە دڵنیاییەوە ئەو مشکەیان لە دەرەوەڕا هێناوە. بە کورتی تیتاڵێك لە ئارادا بوو.

هەر ئەو شەوە بێرنارد ریڤۆ لە دالانی ماڵەکەی راوەستابوو و بەر لەوەی لە پلیکانەکان وەسەر کەوێ بە شوێن کلیلەکانیدا دەگەڕا. لەو دەمەدا چاوی بە جرجە مشکێك کەوت کە ئۆقرەلێبڕاو و بە تووکە خووساوەکانیەوە لە ناخی تاریکایی دالانەکەوە هاتە دەرێ. ئاژەڵەکە هەلۆیستەیەکی کرد، دیار بوو دەیەوێ خۆی بەسەر پێوە راگرێ، دواتر بەرەو لای دوکتۆر رای کرد و خولێکی بەدەوری خۆیدا لێدا و زیقەیەکی لێ هات و لە کاتێکدا کە خوێن لە نێو زارە

* پێگۆڕکە، ئەو شوێنەی کە پێپلیکانەی نهۆمێك دەسووڕێتەوە بۆ نهۆمێکی دیکە.

داپچڕاوەکەیەوە فیشقەی دەکرد، بەلاداهات. دوکتۆر ساتێك لە مشکەکە ورد بۆوە و دوایی بە پلیکانەکاندا سەر کەوت و بەرەو باڵەخانەکەی خۆی کەوتە رێ.

بیری لە مشکەکە نەدەکردەوە. ئەو خوێنەی فیشقەی کردبوو، نیگەرانیەکانی خۆی وەبیر دێناوە. ژنەکەی کە لە ساڵی رابردۆوە نەخۆش بوو، دەبوایە سبەینێ بۆ پشوودان بچێتە هاوینەهەوارێك. هەر بەو جۆرەی پێشتر پێی وتبوو لە ژوورەکەی خۆیان لە نێو جێوبانەکەیدا راکشابوو. ژنەکەی ئاوا خۆی بۆ ماندوویی و شەکەتییەکانی سەفەر ئامادە دەکرد. بە بزەیەکەوە وتی:

- زۆر باشترم.

دوکتۆر چاوی لەو روخسارە دەکرد کە لە بەرە تیشکی چراکە بەرەو لای وی وەرسووڕابوو. ئەم روخسارە سی ساڵانەیە، لە بەرچاوی ریفۆ سەرەڕای ئەوەی پێوەی دیار بوو نەخۆشە، بەڵام هەر روخسارەکەی سەردەمی لاوەتی بوو: لەوانەیە لە سۆنگەی ئەو بزەیەوە بێ وا، هەموو شتێکی دیکەی لە خۆیدا دەتواندەوە. گوتی:

ـــ ئەگەر دەتوانی بخەوە. پەرستارەکە سەعات یازدە دێ و ئەمن بە شەمەندەفەری دوانیوەڕۆ دەتگەیەنمێ.

نێوچاوانە تۆزێك شێدارەکەی ماچ کرد. بزە، هەتا بەر دەرگا بەڕێی کرد.

بەیانیی رۆژی ۱۷ ی ئەپریل، سەعات هەشت، فەڕاشەکە پێشی بە دوکتۆر گرت و تاوانەکەی خستە ئەستۆی خەڵکێکی مێملێ و نارەسەن کە سێ مشکی مردوویان فڕێدابووە نێوەڕاستی دالانەکەوە. بە دڵنیاییەوە ئەم مشکانەیان بە تەڵەی گەورە گرتبوو، چونکە هەرسێکیان شەلاڵی خوێن بوون. فەڕاشەکە بۆ ماوەیەك لاقی مشکەکانی گرتبوو و، هەر لەوێ لە بەر دەرگا راوەستابوو بەشکم ئەوانەی وایان کردووە، بە دەم گاڵتەوە خۆیان ئاشکرا بکەن، بەلام هیچ شتێك دەرنەکەوتبوو. ئاغای میشێل دەیگوت:

- ئاخ، ئاخرییەکەی ئەوانە دەکەونە بەردەستم.

ريڤۆ كە سەرى سوورِ مابوو، بڕيارى دا بچێتە سـەردانى نەخۆشـەكانى خـۆى لـە گـەڕەكانى دەرەوەى شـار، كـە هـەژارترين مشـتەرييەكانى لـەوێ دەژيـان. لـەو گەڕەكانەدا زبڵوزاڵ زۆر بە درەنگييەوە كۆ دەكرانـەوە و كـە ترۆمبێـل بـە ڕێگـە راسـت و پـڕ لـە خۆڵ‌وخاكـەكانى ئـەو گەڕەكانـەدا تێدەپـەڕى،، لـەو زبڵدانانـە دەخشكا، كە لە قەراغ شۆسـتەكە دانرابـوون. لـە يـەكێك لـەو جـۆرە كۆڵانانـەدا دوكتۆر دوازدە مشكى ژمارد، كە فڕێ درابوونـە نێـو وردە سـەوزە و پـەڕۆوپاڵـە پيس و كۆنەكانەوە.

يەكەم نەخۆشى لە نێو جێوبانەكەيدا و لە ژوورێكى كە دەيڕوانيە كۆڵان و، هـەم ژوورى نوستن بوو و هەميش نانى نيوەڕۆيـان تێـدا دەخـوارد، بەسـەر كـردەوە. پيرە مێردێكى ئيسپانيايى بوو كە روخسارێكى چرچ لـۆچ و مرچ‌ومـۆنى هـەبوو. دوو قابڵەمەى پڕ لە نۆك، لەسەر لێفەكەى دانرابوو. كـە دوكتـۆر وەژوور كـەوت، پيرەنـەخۆش ئـاخێزى* كردبـوو و سـەرى بـەرەو دواووە دەبـرد، هـەوڵى دەدا هەناسەى بە لرخەى پشووسوارييەكەى وەبەر بێتـەوە. ژنەكـەى تەشـتۆكەيەكى بۆ هێنا. لە جەنگەى دەرزى لێدانيدا نەخۆشە گوتى:

ـ ئەها دوكتۆر، خەريكن دێنە دەرێ.ديتووتن؟

ژنە گوتى:

ـ بەڵێ جيرانەكەمان سێى گرتوون.

پيرەمێرد دەستى رێك دەخشاندن:

ـ دێنە دەرێ. زبڵدانەكان هەموو پڕ بوون. لە برسانە.

زۆرى نەبرد كە ريڤـۆ لێـى روون بـۆوە، تـەواوى خـەڵكى گـەڕەك باسـى مشـكان دەكەن. كە چاوپێكەوتنەكانى تەواو بوون و گەڕاوە ماڵێ، ئاغاى ميشێل گوتى:

ـ تەلەگرافێكت بۆ هاتووە، لە سەرێيە.

دوكتۆر لێى پرسى: ئاخۆ ديسان مشكى ديتووە؟

فەڕاشەكە گوتى:

---

* ئاخێز : واتە هەستان بە نيشانەى حورمەت هەستانى بە نيوە. بە حاسـتەم قوون بزاوتن بە نيشانەى رێز

ـ همم، نەخێر، ئەو بێشەرەفانە دەزانن خۆم لێ گرتوون، ئیتر ناوێرن.

لە تەلەگرافەکەدا نووسرابوو سبەینێ دایکی ریفۆ دێ. دەهات بۆ ئەوەی لە نەبوونی بووکەکەیدا بە ماڵ و حاڵی کوڕەکەی رابگا. کە دوکتۆر گەیشتەوە ماڵەکەی، پەرستارەکە لەوێ بوو. ریفۆ سەیری کرد ژنەکەی بە پێوە وەستاوە. چاکەت و تەنوورەکەی پۆشیوە و خۆی جوان کردووە. دوکتۆر بە بزەیەکەوە گوتی:

ـ باشە! زۆر باشە.

ساتێك دواتر لە وێستگەی شەمەندەفەر ژنەکەی لە فارگۆنێکدا کە تەختی خەوی تێدابوو، دادەنیشاند. ژنەکەی چاوی بە فارگۆنەکەدا دەگێڕا و دەیگوت:

ـ ئەوە بۆ ئێمە زۆر گران دەکەوێ. وا نیە؟

ریفۆ گوتی:

ـ چارە نیە.

ـ مەسەلەی ئەو مشکانە چییە؟

ـ نازانم. سەیرە، بەڵام تەواو دەبێ.

دواتر بە پەلەپەل داوای لێبوردنی لە ژنەکەی کرد و پێی گوت، دەبوایە خۆم چاوم بەسەرتەوە بێ، بمبوورە زۆرم کەمتەرخەمی کردووە. ژنەکەی جۆرێك سەری بۆ راوەشاند کە وەك بڵێی داوای لێ دەکا بێ دەنگ بێت، بەڵام ریفۆ لەسەری رۆیشت: تا دەگەڕێیەوە هەموو شتێك چاك دەبێ. دیسان ژیان دەست پێ دەکەینەوە.

چاوی ژنە گەش گەش بوونەوە. گوتی:

ـ بەڵێ دەست پێ دەکەینەوە.

ساتێك دواتر ژنە پشتی تێ کرد و لە پەنجەرەکەوە لە دەرەوەی روانی. خەڵك لە وێستگەکەدا بە پەلە بوون و پاڵەپەستۆیان بوو. دەنگی شەمەندەفەرکە دەگەیشتە ئەوێ. ریفۆ ژنەکەی بە ناوی خۆیەوە بانگ کرد. کاتێك ژنەکەی ئاوڕی دایەوە ریفۆ دیتی، روخساری نوقمی فرمێسکە. لەسەرخۆ گوتی:

ـ نەخێر.

لـە بـن لـووزەوی فرمێسـکانەوە، بزەیـەك بـە لێوەلـەرزەوە دەرکـەوت. ژنـە هەناسەیەکی قووڵی هەڵکێشا و گوتی:

ـ برۆ. چاك دەبێ. ریڤـۆ تونـد لـە باوەشـی گـرت و سـاتێك دواتـر لـە سـەر سەکۆکەوە تەنیا بزەکەی لەودیو جامەکەوە دەبینی. گوتی:

ـ تکات لێدەکەم ئاگات لە خۆت بێ.

بەڵام ئیتر ژنەکەی گوێی لە دەنگی نەدەبوو.

لـە نزیـك دەرگـای چـوونەدەرەوە لەسـەر سـەکۆی وێسـتگەکە، ریڤـۆ تووشـی ئۆسۆنی لێکۆڵەر بوو، کە دەستی کورە منداڵەکـەی گرتبـوو. ریڤـۆ لێـی پرسـی ئەوە دەچیە سەفەر؟ بەڕێز ئۆسۆن کە قەڵافەتێکی درێـژ و رەشـتاڵەی هـەبوو و برێك لە کۆنە بەگ و برێکیش لە مردووشۆران* دەچوو، بە راوێژێکی خۆمانـەوە، بەڵام بە کورتی وەڵامی داوە:

ـ چاوەڕێی یای ئۆسۆنین**، چووبوو سەرێکی ماڵی باوکم بدات.

ـ شەمەندەفەرەکە لووراندی. لێکۆڵەر گوتی:

ـ مشك....

ریڤۆ بە ئاراستەی شەمەندەفەرەکەدا بەرەو لای دەرگای چوونەدەرەوە رۆیشـت و گوتی:

ـ وایە، چ نیە.

تاقە شتێکی ئەم دەموسـاتەی لـە زەینـدا مایـەوە، ئـەویش رابردنـی یـەکێك لـە کرێکارەکانی هێڵی شەمەندەفەر بوو، کە سندووقێکی پڕ لە مشـکی تۆپیـوی لـە بن هەنگڵدا بوو.

---

* لێرەدا وەرگێڕ دەڵێ وەك ئەو کەسانە دەچێ کە مردووان دەبەنە قەبران. مردوو کێش. ئەمن وشەی مردووشۆرم بۆ دانا کە ئاشناترەو لە باری مانایـشەوە لە مردووکێش نزیکە.و.ك.

** (ژنەکەی ئاغای ئۆسۆن کە بە شۆرەتی مێردەکەی ناوی هاتووە،و.ك)

(٣)

دوانیـوەڕۆی هـەر ئـەو ڕۆژە تـازە شـوێنی کارەکـەی (عیـادە) ی کردبـۆوە، کـە پیـاوێکی گـەنج هاتـە لای. گوتیـان ڕۆژنامەنووسـە. هـەر بـەیانیی ئـەو ڕۆژەش هـاتبوو. نـاوی رەیمۆنـد رامبێـر بـوو. کورتـەبالا و نێوشـان پـان و روخسـارێکی شێلگیر و چاوی زیت و گـەش بـوون. پیـاوێکی زیـرەك دیـار بـوو. جلوبەرگەکـەی کەشخە بوو و، پێوەی دیار بوو ژیانی خۆشە. یەکسەر گـوتی بۆچـی هـاتووە: بـۆ یەکێك لە ڕۆژنامەکانی پاریس خەریکی ئامادەکردنی وتارێکی بوو، لەسەر رەوشـی ژیانی عارەبان. هاتبوو کۆمەڵێك زانیاریی لەسەر چۆنێتیی وەزعـی پاکوخـاوێنی و تەندروسـتیی ئـەوان دەویسـت. ریـۆ پێـی گـوت کـە بـاری تەندروسـتی و پاکوخاوێنیی عەرەبان زۆر باش نیە، بەڵام بەر لەوەی پتری لەسەر بڕوا، دەیـەوێ بزانێ کە ئەم ڕۆژنامەنووسە دەتوانێ باسی حەقیقەت بکا یان نا؟

ڕۆژنامەنووسەکە گوتی:

- بە دڵنیاییەوە.

- دەمەوێ بڵێم ئاخۆ دەتوانن لێبڕاوانە ئیدانە بکەن؟

- دەبێ بڵێم بە تەواوی نا! پێموایە حوکمێکی ئەوها بێ بنەما دەردەچێ.

ریۆ بە لەسەرەخۆییەوە گوتی: بە راستی وەها حوکمێك بێ بنەما دەردەچێ، بـەڵام ئەو پرسیارەی بۆیە کرد تـا بزانـێ شـایەتیدانی رامبێـر بـە بـێ تێبـینی و خۆپـارێزی دەبێ یان نا؟ جا گوتی:

- من تـەنیا ئـەو شـایەتییانەم قـەبووڵن کـە لـە پـارێز و خۆدزینـەوە، بـەدوور بـن. ئەگەر وا نەبێ بە زانیارییەکانی خۆم شایەتییەکانی ئێوە پشـتئەسـتوور و بـەهێز ناکەم.

ڕۆژنامەنووسەکە بە پێکەنینەوە گوتی:

- ئەوە قسەی سەنت ژوستـە * .

ریڤۆ بە بێ ئەوەی دەنگی پتر هـەڵێنێ، گـوتی ئاگـای لـەو مەسـەلەیە نیـە، بـەڵام ئەوە قسەی کەسێکە کە لە دنیای خۆی بێزار بووە، کەچـی لـە بازنـەی سـەلیقەی هاوڕەگەزەکانیـــدا گـــیری خـــواردوە و لێـــبڕاوە چـــەندی پێـــی دەکـــرێ دژی نادادپەروەری و ئیمتیازی بێجێ بوەستێ.

رامبێر سەری بردبۆوە نێو قەپیلکی خۆیەوە و لە دوکتۆری دەڕوانی. ئاخری لـە جێی خۆی هەستا سەرپێ و گوتی:

- پێم وایە لێت تێدەگەم.

دوکتۆر هەتا بەردەرگای بەڕێ کرد و گوتی:

- سوپاست دەکەم کە ئاوا لە مەسەلەکان تێدەگەی.

رامبێر دەسبەجێ گوتی:

- بەڵێ تێدەگەم . بمبوورە لەوەی ئەزیەتم دای.

دوکتـۆر دەسـتی گوشـی و گـوتی، ئەگـەر لەسـەر ئـەو مشـکە تۆپیوانـەی کـە ماوەیەکە لە شاریدا دەرکەوتوون، ریپۆرتاژێك ئامادە بکـەی، زۆر سـەرنجڕاکێش دەبێ.

رامبێر بە روویەکی گەشەوە گوتی:

- بەڵێ پێم شتێکی باشە.

سـەعات پێنجـی دوانیـوەڕۆ کـە دوکتـۆر بـۆ چـاوپێکەوتنی نەخۆشـە تازەکـان دەچـووە دەرێ، لەسـەر پلیکانـەکان کابرایـەکی دیـت هێشـتا گـەنج بـوو و، قەڵافەتێکی قورس و روخسارێکی رەقەڵە و جووتێ بـرۆی کـوڵکنی هـەبوو. ئـەم پیاوەی چەند جارێك لـە لای ئـەو سـەماکەرە ئیئیسـپانیانەی لـە دوایـین نهـۆمی بیناکـەدا دەژیـان، دیتبـوو. ژان تـارۆ Jean Tarrou بـە سـەرنج و وردبینیـەوە جگەرەی بە بـادا دەکـرد و چـاوی بڕیبـووە دوایـین موچڕکە و پەلـەقاژەی ئـەو مشکەی لەسەر یـەکێك لـە پلیکانـەکان گیـانی دەردەچوو. نیگـا هـێمن و بڕێـك

* Saint- Just قارەمانی شۆڕشی مەزنی فەرەنسا کە لەگەڵ رۆبسپیر لە یەك رۆژدا ئیعدام کران.

تیژی چاوە خۆڵەمێشییەکانی بەرەو دوکتـۆر وەرگێڕا، سـڵاوی لێکـرد و گـوتی، دەرکەوتنی ئەو مشکانە شتێکی سەیر و سەرنجڕاکێشە.

دوکتۆر گوتی:

- بەڵێ، بەڵام وردە وردە بێزارمان دەکا.

- لە یـەک لایەنـەوە دوکتـۆر، تـەنیا لـە یـەک لایەنـەوە. ئێمـە شـتی وامـان قـەت نەدیوە، هەر ئەوە، بەڵام بۆ من سەرنجڕاکێشـە. زۆر زۆر سەرنجڕاکێشـە و کـارم تێدەکا.

تـارۆ دەسـتێکی بـە سـەر و کاکۆڵیـدا هێنـا و بـەرەو دواوەی بـرد. دیسـان لـە مشـکەکەی روانیـەوە کـە ئـیتر جووڵـەی لـێ بڕابـوو. دوایـی بـە بزەیەکـەوە بـە دوکتۆری گوت:

- بەڵام بە گشتی ئەم ئیدی ئەوە ئیشی فەڕاشەکەیە.

دوکتـۆر فەڕاشـەکەی لەبـەر دەرگـای مـاڵێ دی، پـاڵی وەدیوارێکـەوە دابـوو. روخسـارە هەمیشـە گـرژ و مۆنەکـەی شـەکەتییەکی پێـوە دیـار بـوو. مێشـیلی بەساڵاچوو کە هەواڵێکی نوێی بەدەست کەوتبوو، بە دوکتۆری گوت:

ـ بـەڵێ دەزانم ئیـدی ئـەمجارە دوو دوو و سـێ سـێ دێنـە دەرێ. لـە ماڵـەکانی دیکەشدا هەر وایە.

ژاکاو و خەفەتبار دیار بوو. هەر لە خۆوە شان و ملی خۆی دادەماڵی. ریڤۆ پێی گوت چۆنی. دیارە فەڕاشەکە نەیدەتوانی بڵێ باش نیە. هـەر ئەوەنـدە هەسـتی دەکرد ناساغە. پێی وابوو ئازاری دەروونیی هەیە. ئەو مشـکانە زەبرێکیـان پـێ گەیاندبوو و ئەگەر جووقەواریان بڕابایە، ئەو باشتر دەبۆوە.

بـەڵام هــەر سـبەی بـەیانی، ١٨ی ئـەپریل دوکتــۆر کــە لــە وێســتگەی شەمەندەفەرەوە دایکی بەرە و ماڵێ دەبردەوە، ئاغای مێشێلی بە روخسـارێکی شڵەژاو و چرژاوترەوە بینی. لە ژێرزەمینەکەوە هەتا نهۆمی سـەرەوە دە دوازدە مشك سـەر پێپلیکانـەکانیان داپۆشـیبوو. زبڵـدانی دەر و جیرانـان پـڕ بـوون لـە مشکی تۆپیو. دایکی دوکتۆر هەواڵەکەی بیست و هیچ شلویێ نەبوو و گوتی:

ـ جار جاره شتی وا هەر دەبێ دەبێ.

ژنێکی وردیلەی قژ کەوەی چاوڕەشی مێهرەبان بوو. دەیگوت:

ـ چاوو دڵم پێت روون بۆوە بێرنارد. مشك ئەو شادی و خۆشییەم لێ تاڵ ناکەن.

دکتۆریش دەیگوت وایە. بەڕاستی لەگەڵ ئەودا هەموو شتێك سووك و سانا دیار بوو.

لەگەڵ ئەوەشدا ریڤۆ تەلەفۆنی بۆ ئیدارەی " قەڵاچۆی مشکان" کرد، کە بەرپرسەکەی دەناسی و لێی پرسی ئاخۆ هەواڵی رووداوی ئەو مشکانەی بیستووە وا پۆل پۆل دێن بۆ ئەوەی لە دەرێ بمرن؟ مێرسییەر، بەرپرسی ئیدارەکە ئەو رووداوەی بیستبۆوە و، لە ئیدارەش کە لە نزیك شوێنەکانی بارخستن بوو، چل پەنجا مشکیان دۆزیبۆوە. بەو حاڵەشەوە نەیدەزانی ئاخۆ ئەو مەسەلەیە گرینگە یان نا؟ ریڤۆ نەیدەتوانی بڵێ چی، بەڵام بە بیریدا هات کە ئیدارەی قەڵاچۆی مشکان هەر دەبێ قۆڵی لێ هەڵماڵێ.

مێرسییەر گوتی:

ـ بەڵێ، بەڵام بە بڕیاری فەرمی. ئەگەر تۆ پێت وایە کە بە راستی بایی زەحمەتەکەی دەبێ، ئەمن دەتوانم بڕیارەکەی وەرگرم.

ریڤۆ گوتی:

ـ دیارە ئەوەندەی دێنێ.

خزمەتکارەکەی باسی ئەوەی بۆ کردبوو، کە لەو کارخانەی مێردەکەی کاری لێ دەکا، سەدان مشکی تۆپیویان کۆ کردوونەوە.

هەرچۆنێك بێ، هەر لەو سەروبەندەدا بوو، کە هاوولاتییەکانی ئێمە وردەوردە ترسیان رێدەنیشت. چونکە لە رۆژی هەژدەیەمەوە کارخانە و عەمبارەکان پڕ بوون لە کەلاکی مشك. جاری واش بوو ناچار دەبوون خۆیان ئەو مشکانە بکوژن کە بە سەختی گیانیان دەردەچوو. لە گەڕەکەکانی دەرەوەڕا بگرە هەتا نێوەندی شار دوکتۆر ریڤۆ بە هەر کوێدا دەڕۆیشت، لە هەر شوێنێ کە

هاوولاتییەکانی ئێمە کۆ دەبوونەوە، مشکەکان پـۆل پـۆل لـە زبڵدانەکانـدا و بـە ریزی دووروودرێـژ لـە نێـو جۆگەلەکانـدا وەبەرچـاو دەهـاتن. هـەر لـەو رۆژەوە، رۆژنامـەکانی دوانیـوەڕۆ* لـە هـەرایان دا و، پرسـیان ئـەریٚ شـارەوانی دەیـەویٚ کارێـك بکـا یـان نـا؟ ئـەریٚ بـۆ پاراسـتنی خـەڵکی شـار لـەم هێرشـە قێزەونـە، هەوڵێکی دەسبەجیٚ دەدات یان نا؟ شـارەوانی بـیری ل هـیچ نـەکردبۆوە و هـیچ بڕیارێکیشی نەدابوو، بەڵام بۆ راوێژ و پرس‌وڕا کۆبوونەوەیەکی گرت. فەرمان بە ئیدارەی قەڵاچۆی مشکان درا، هەموو بەیانیان مشکە تۆپیوەکان کـۆ بکاتـەوە. لە کۆتـایی کۆکردنەوەیانـدا دەبـوو دوو لـۆریی ئـەو ئیدارەیـە، مشـکەکان بباتـە کارخانەی زبڵسووتاندن بۆ ئەوەی لەویٚ بسووتێنرێن.

بەڵام لە رۆژانی دواییدا وەزعەکە خراپتر بوو. ژمارەی مشکە کۆکراوەکان زیـادی دەکـــرد و هــــەموو بەیانیـــەك مشـــکێکی زۆریـــان کـــۆ دەکـــردەوە. لـــە رۆژی چوارشەممەوە مشك پـۆل پـۆل بـۆ مـردن دەهاتنـە دەریٚ. لـە کـون و کـەلێن و قوژبنان، لە ژێرزەمین و عەمبار و ئاوەڕۆکان، بـە ریـزی دووروودرێـژ و بـە لارەلار دەهاتنە دەریٚ، بۆ ئەوەی لە رووناکاییدا هەڵلەرزن و خولێك بە دەوری خۆیانـدا لیٚ بدەن و لە تەنیشت مرۆڤەکانەوە بمرن. نیوەشەوان نیوەنووزەی مردنیان لـە نێو داڵان و کۆڵانە تەسك و تاریکەکانەوە بـە جـوانی دەبیسـرا. دەمەوبـەیانییان لە دەوروبەری شار دەیاندیتن کە لە تەختی جۆگەلە ئاوەکاندا پەڵەیـەکی خـوێن بـە لمبـۆزە نـووك تیژەکەیانـەوە نووسـاوە و بـە ریـز کـەوتوون. هێنـدێکیان هەڵمسـابوون و بۆگـەنیان کردبـوو و هێنـدێکی تـر رەق هــەڵاتبوون و هێشـتا سمێڵیان هەروا قیت بوو. لە شاریشدا پۆل پۆل لـە تالارەکانـدا یـا لـە حەوشـەی ماڵاندا دەدۆزرانەوە. جاری واش هەبوو تاك و تـەرا دەهـاتن و لـە کریـدۆرەکانی ئیدارە و لە تالاری قوتابخانەکاندا و لە هۆڵی کافتریاکاندا دەمردن.

هاوولاتییـە سەرسـووڕماوەکانی ئێمـە تەنانـەت لـە قـەرەباڵغترین شـوێنەکانی شـاریش دەیـاندیـتن. لـە گۆڕەپـانی مەشـقی سـەربازان، لـە شـەقامەکان و لـە

---

* لە زۆر ولاتان کۆمەڵێك رۆژنامە بەیانیان دەردەچن و هەندیٚ رۆژنامەش دانی دوانیوەڕۆیان دەردەچن.

سەیرانگەی فرۆنـت دی مێـر Front de Mer هـەر هـەمووی پـیس ببـوو. شـارەکە، ئەگەرچی هەموو بەیانیان ئەو حەیوانە تۆپیوانەی بە تەواوی لێ خڕ دەکرایەوە، کەچی تـا ئێـوارێ زیـاتری تێـدا کـۆ دەبـۆوە. لـە شۆسـتەکاندا جـار و بـار ئـەو ڕێبوارانـەی شـەوانە هاتوچۆیان دەکـرد، لـە بـن لاقیانـدا هەسـتیان بـە نـەرمیی لاشـەگەلێك دەکـرد کـە هێشـتا تـۆزە تینێکیـان تێـدا مـابۆوە، وەك بڵێـی ئـەو زەوییەی وا ماڵەکانی ئێمەی لەسەر دانرابوو، دەیەوێ خۆی لـە چـڵك و چـەپەڵی پـاك بکاتــەوە و ئــەو کرمانــە فڕێداتــە دەرەوە کــە هــەتا ئێســتا هــەناویان هەڵکۆڵیوە. دەتوانن بیهێننە بەرچاوی خۆتان، کە شـارەکەمان چـەندە تووشـی سەرسووڕمان هاتبوو و، تا ئەو دەمـەش چـەندە هـێمن بـوو و لـە مـاوەی چـەند ڕۆژاندا کتوپڕ وەك کەسێکی ساغ کە لە نـەکاو خوێنـە خەسـتەکەی بێتـە کـوڵ، بەراوەژوو بۆوە.

ڕووداوەکـە ئەوەنـدە گـەورە بـۆوە، کـە نوێنەرایـەتیی ڕانسـدۆك (زانیـاری و بەڵگـەکان، زانیـاری و بەڵگـەی تـەواو لەسـەر هـەر شـتێك) لـە هەواڵـە بـێ بەرامبـــەرەکانی بەرنامـــە ڕادیۆییەکـــەی خۆیـــدا، ڕایگەیانـــد: تـــەنیا لـــە ڕۆژی بیست‌وپێنجەمدا، ٦٢٣١ مشك کۆ کراونەتەوە و سـووتێنراون. ئـەم ژمارەیـە، ئـەو دیمەنەی وا هەموو ڕۆژێ لەبەر چاوی خەڵکی شار بوو و خەڵکیشی زیاتر شـێواند، ڕوونتر و ئاشکراتر دەرخست. تـا ئـەو کاتـە خـەڵك تـەنیا سـکاڵایان لـە ڕوداوێکـی قێزەون هەبوو، بەڵام ئەمجارە دەیـان‌دی ئـەو مەسـەلەیە کـە هێشـتا نـازانن هـەتا کوێ دەتەنێتەوە و لە کوێوە سەرچاوەی گرتـووە، بووەتـە شـتێکی مەترسـیدار. تەنیا کابرا ئیسپانییە پشووسوارەکە، دەسـتی لێـك دەخشـاندن و بـە شـادییەکی تایبەتی پیرەکانەوە، دووپاتەی دەکردەوە:

ـ دێنە دەرێ. دێنە دەرێ.

لە وەهـا بارودۆخێکـدا ڕانسـدۆك ڕایدەگەیانـد: کـە ڕۆژی ٢٨ی ئـەپریل نزیکـەی ٨٠٠٠ مشك کـۆ کراونەتـەوە. خـەڵکی شـار تـەواو نیگـەران ببـوون. دەیانویسـت مشووریکی لێ بخورێت و بەرپرسانی حکوومەتییان تاوانبار دەکرد و، ئەوانـەش

وا مالّیان لەسەر لێواری دەریاکە بوو، دەیانگوت: دەیانەوێ راگوێزرێن بۆ ئەوێ، بەلاّم بۆ بەیانی رانسدۆك رایگەیاند: مەسەلەکە لە نەکاو پووچەلّ بۆتەوە و "ئیدارەی قەلاّچۆی مشکان" تەنیا ژمارەیەکی کەمی مشکی تۆپیو کۆ کردۆتەوە. شار پشوویەکی هاتەوە بەرخۆی.

لەگەلّ ئەوەشدا، هەر نیوەڕۆی ئەوێ رۆژێ، کاتێك دوکتۆر ریڤۆ ترۆمبێلەکەی لەبەر دەرگای مالّێ راگرت، لە سەری کۆلاّنەوە چاوی بە فەڕاشەکە کەوت، کە بە لارەلار بەرەو لای دێ. سەری بەسەر سینگیدا شۆڕ ببۆوە و لاقی وەك بووکەلّەی مندالاّن لەبەر یەك رەوییبوونەوە. پیرەمێردەکە باسکی قەشەیەکی گرتبوو. ریڤۆ ناسییەوە، پێرە* پانیلۆ قەشەی یەسووعی، بیرمەند و خەباتگێڕێك بوو کە ریڤۆ چەند جاران دیتبوی. ئەو قەشەیە لە شارەکەی ئێمەدا تەنانەت ئەوانەی بیروباوەڕی ئایینیشیان نەبوو، ڕێزیان دەگرت. ریڤۆ لەسەریان راوەستا. میشێلی پیر چاوی دەبریسکانەوە و لرخەلرخی سینگی دەهات. کە دیتبوی وەزعی باش نیە، گوتبووی با بچم هەوایەك هەلّمژم، بەلاّم تەوژمی ژان و ئازاری شان و مل و نێوگەلّی ناچاریان کردبوو بگەڕێتەوە و داوای یارمەتی لە پانیلۆ بکات، گوتی:

ـ هەلّمساوە! دەلّێی کاری قورسم کردووە.

دوکتۆر لە ترۆمبێلەکەوە دەستی هێنا دەرێ و پەنجەی بەسەر لاملی میشێلدا کە هێنابوویە پێشێ، هێنا. لوویەکی وەك گرێی دار لەوێ وەخڕ ببوو. گوتی:

ـ بنوو. تین پێو** دابنێ. دوانیوەڕۆ سەردانت دەکەم.

فەڕاشەکە رۆیشت. ریڤۆ لە پێرەپانیلۆی پرسی، ئاخۆ مەسەلەی ئەو مشکانە چۆن لێك دەداتەوە؟ قەشە گوتی:

ـ ئای، هیچ دوور نیە کە پەتایەکی لێگرەوە ئەو پەرەگر بێ. چاوی لەودیو چاویلکە خڕەکانیەوە پێکەنین.

---

* Pere(بارکە) کە بە قەشەکان دەگوترێ.

** تین پێو، یان گەرماپێو: ئامێرێکە بۆ ئەندازەگرتنی ئاستی تین و گەرمای لەش دەکاری دێنن. پێم وایە تین پێو لە سەر زار خۆشترە لە گەرماپێو بۆیە ئەمەیانم دانا و هەر یەك ماناشیان هەیە.

دوای نانی نیوەڕۆ ریڤۆ دیسان تەلەگراف "پشووگە"ی دەخوێنـدەوە، کـە هـەواڵی گەڕانـەوەی پـێ دابـوو. لـەو کاتـەدا تەلـەفۆن زەنگـی لێـدا. یـەکێك لـە کرێـارە کۆنەکانی خۆی کە فەرمانبەری شارەوانی بوو، دەیویست قسەی لەگەڵ بکـا. ئـەو کابرایە بۆ ماوەیەك شادەماری دڵـی تەسـك ببـۆوە و چـونکە ئـەوەی هـەژار بـوو، ریڤۆ بە خۆڕایی چارەسەری کردبوو. لە تەلەفۆنەکەدا دەیگوت:

ـ بەڵێ منت ناسییەوە، بەڵام ئێستا نەخۆشـەکە کەسـێکی دیکەیـە. خێـرا بگەیـە. جیرانەکەم شتێکی بەسەر هاتووە.

پشـووی سـوار بـوو. ریڤـۆ فەڕاشـەکەی وەبـیر هاتـەوە و بـە بیریـدا هـات، دوایـی سەردانی بکات. پاش چەند ساتێك، لـە یـەکێك لـە گەڕەکـەکانی شـار لـە مـاڵێکی بچووکی کۆڵانی فیدێرب**** وەژوور دەکەوت. لـە نێوەڕاسـتی پلیکانـە فێنـك و بۆگەنەکە، تووشی ژۆزێف گرانتی فەرمانبـەری شـارەوانی بـوو، کـە بـە پیرییـەوە هـاتبوو. کابرایـەکی تەمـەن پـەنجا سـاڵانەی رەقەڵـە بـوو، بـە سمێڵێکـی درێـژ و کەوانی و زەردەوە، نێوشان باریك و رەقەڵە.

کە لە ریڤۆ نزیك بۆوە گوتی:

ـ باشترە، بەڵام، لام وابوو دەمرێ.

لووتی خاوێن کردەوە. لە نهۆمی دووهەم کە دوا نهۆم بوو، ریڤۆ ئەم وشانەی بە سەر لادەرگای شانی چەپەوە خوێندەوە، کە بە گەچی سوور نووسرابوون.

وەرنە ژوورەوە. ئەمن خۆمم هەڵواسیوە."

وەژوور کەوتن. پەتێك لە ئاڵقەی چراکەوە شۆڕ ببۆوە و کورسـییەکیش لـە بـنی بەلادا کـەوتبوو، مێزەکـەیان کێشـابووە لایەکـەوە، بـەڵام پەتەکـە هیچـی پێـوە نەبوو. گرانت وێڕای ئـەوەی بـە زمـانێکی زۆر سـادە قسـەی دەکـرد، دەتگـوت هەمیشە بە شوێن وشەدا دەگەڕێ. گوتی:

**** Faidherbe ناری یەکێك لە سەردارە ناودارەکانی فەرەنسـایە کە ئەو کۆڵانەی بە ناو کراوە.

ـ زۆر باشـی فریـا كـەوتم. خـەریك بـوو لـەماڵێ وەدەر دەكـەوتم لـەپڕ گـوێم لـە دەنگێك بوو. كە چاوم بە نووسراوەكە كەوت وەمزانی گاڵتەیە، كەچی ناڵەیـەكی گاڵتەجاڕانە یا باشترە بڵێم ناڵەیەكی شوومی لێوە هات.

سەری خوراند و گوتی:

ـ پێم وایە كارێكی بەژانە، هەروا وەژوور كەوتم.

دەرگایەكی كردەوە و گەیشتنە بەر دەرگای ژوورێكـی رووناك، بـەڵام هەژارانـە. كابرایەكی خەپە و كورتەبنە لەسەر قەرەوێڵە مسییەكە راكشـابوو، بـە حاسـتەم هەناسـەی دەكێشـا و بـە چـاوی سـوورهەڵگەڕاوەوە لێـی دەڕوانـین. دوكتـۆر راوەسـتا. دەتگـوت لـە مـەودای نێـوان پشـووەكانیدا گـوێی لـە زیقـەی كـورتی مشكەكان دەبێ، بەڵام لە قوژبنەكانی ژوورەكە هیچ شتێ نـەدەجووڵاوە. بـەرەو قەرەوێڵەكە چـوو. كـابرا لـە جێیـەكی زۆر بـەرزەوە بەرنـەبێوە و زۆر تونـدیش بەعـــەرز نەكـــەوتبوو، مۆرەكـــانی پشـــتی زەبریـــان نـــەدەیتبوو، تـــەنیا برێـــك پشووسواریی پێوە دیار بوو. پێویست بوو وێنەیەكی(سۆنار) لێ هەڵگرن.

دوكتۆر دەرزییەكی كامفێری لـێ دا و گـوتی چـەند رۆژێكـی دی چـاك دەبێتـەوە.

كابرا بە نیوەنووزەیەكەوە گوتی:

ـ سوپاس دوكتۆر.

ریڤـۆ لـە گـرانتی پرسـی كـە ئـاخۆ ئیـدارەی پۆلیسـی ئاگـادار كردۆتـەوە؟

كارمەندەكەی شارەوانی بە شەرمەزارییەوە گوتی:

ـ نەوەڵا، ئاخخ، پێموابوو پێش هەر كارێك...

ریڤۆ قسەكەی پێ بڕی:

ـ بەڵێ... كەوابوو خۆم وا دەكەم.

بەڵام لەو ساتەدا نەخۆشەكە هەڵچوو. لە جێیەكـەی هەسـتا و بـە نارەزایەتییـەوە گوتی كە حاڵی باشە و ئەو كارە پێویست نییە.

ریڤۆ گوتی:

ـ لە سەرخۆ بە. بڕوات بێ شتێكی وا نیە. من لەسەرمە پێیان ڕابگەیەنم.

نەخۆش گوتی: دەی دەی! و خۆی خستەوە نێو جێوبانەکەی و دەستی کرد بە گریانێکی پچڕپچڕ. گرانت کە چەند ساتێك بوو دەستی بە سمێڵیدا دێنا، لێی چووە پێش و پێی گوت: گوێ بدەیە مسیۆ کۆتار، هەوڵ بدە تێ بگەی. دوکتۆر بەرپرسیارە. بۆ وێنە ئەگەر تۆ حەزت لێ بێ دیسان...

بەڵام کۆتار لە نێو فرمێسکەکانیدا گوتی، ئیتر کاری وا ناکاتەوە. تەنیا بۆ چرکەیەك لە کەللەی داوە و ئێستا دەیەوێ لە کۆڵی ببنەوە. ریڤۆ خەریکی نووسینی راچەتە(دەرمان) بوو. گوتی: زۆر باشە. با وازی لێ بێنین. من دوای دوو سێ رۆژی دیکە دێمەوە، بەڵام ئیدی خۆت کەر نەکەیەوە ها.

لە تەلارەکەدا بە گرانتی گوت ناچارە راپۆرتەکەی رابگەیەنێ، بەڵام تکا لە لێپێچەرەکە دەکا دوو رۆژ دواتر دەست بکا بە لێکۆڵینەوەکەی و، گوتی:

ـ ئەمشەو پێویستە ئاگات لێی بێ. ئەرێ خێزانی هەیە؟

ـ ئاگام لە بنەماڵەی نیە، بەڵام دەتوانم خۆم چاوم بە سەرییەوە بێ.

سەرێکی لەقاند و گوتی:

ـ خۆشی باش ناناسم، بەڵام خۆ هەر دەبێ دەستی یەك بگرین.

لە دالانەکانی ماڵێدا ریڤۆ لە خۆوە چاوێکی بە گۆشە و قولینچکی دیوارەکاندا خشاند و لە گرانتی پرسی، کە ئاخۆ مشکەکان لەو گەڕەکە تەواو لەنێو چوونە؟ فەرمانبەرەکەی شارەوانی ئاگای لە مەحموودی بێزەواد نەبوو، بەڵام هێندێ شتیان لەم بارەیەوە پێ گوتبوو کەچی ئەو زۆر گوێی بە دەنگۆکانی گەڕەك نەدەدا. گوتی:

ـ من خۆم گیروگرفتی دیکەم هەن.

ریڤۆ بەپەلە دەستی گوشی و بەجێی هێشت. دەیویست بەر لەوەی نامەیەك بۆ ژنەکەی بنووسێ، سەرێك لە فەڕاشەکە بداتەوە.

فرۆشیارانی رۆژنامەکانی ئێواری هەرایان دەکرد: هێرشی مشکان تەواو بووە، بەڵام ریڤۆ نەخۆشەکەی لە حاڵێکدا دی، کە لە پشتوێن بەرەو ژووری لە قەرەوێڵەکەی هاتبووە دەرێ. دەستێکی بە زگییەوە و دەستەکەی تری بە

ملییــەوە گرتبــوو و بــە قلْپــە، ئــاوێکی زەردی دەهێنایــەوە و دەرشــایەوە نێــو تەنەکەیەکی زبڵەوە. فەڕاشەکە دوای هــەوڵ و تەقەلایــەکی زۆر بێهەستوخوست لــە ەکەیــدا کــەوت. پلــەی گــەرمای لەشــی ســیونۆونیو بــوو. لووەکــانی لامــل و شوێنەکانی دیکەی گیانی ئەستوورتر ببوون. دوو پەڵەی رەش لــە لاتەنیشــتییەوە بــەردەوام گــەورەتر دەبوونــەوە. ئێســتا لــە بــەر ئــازارێکی هــەناوی دەینالانــد و دەیگوت:

ـ دەڵێی دەسووتێ ئەو ماڵ کاولە.

زارە رەش داگەڕاوەکەی وشەکانی قەڵت قەڵت دەکرد و چاوە دەرپەڕیوەکانی کــە لەبەر ژانەسەر نوقمی فرمێسك بوون، بەرەو لای دوکتۆر وەردەســووڕاند. ژنەکــەی کە بەبێدەنگی لەوێ راوەستابوو بە نیگەرانیەوە لە ریڤۆی دەڕوانی و دەیگوت:

ـ دوکتۆر ئەوە چییە؟

ـ دەکرێ هەموو شتێك بێ، بەڵام ناتوانین بە راشــکاوی بڵــێین چییە. هــەتا ئــەمڕۆ دوانیوەڕۆ پارێز بکات و خواردنی ئاوەکی زۆر بخوات و ئاو زۆر بخواتەوە.

بە رێکەوت فەڕاشەکە وەختابوو لە تینوێتیان بخنکێ.

ریڤــۆ کاتێــك گەڕایــەوە مــاڵێ، تەلــەفۆنی بــۆ ریشــاردی هاوکــاری، کــە یــەکێك لــە ناودارترین پزیشکەکانی شار بوو، کرد. ریشارد گوتی:

ـ نەخێر ئەمن شتێکی نائاساییم بەدی نەکردووە.

ـ " تۆبەتێ"ـیەکیشت بەدی نەکردووە کە هەوکردنی بەدواوە بێ؟...

ـ وەڵا بۆچی، دوو نەخۆشم هەن کە لــەرزو تایــان لێــدێ و لــوو* لــە گیانیــان دێ و هەڵدەماسێن.

ـ نائاسایی؟...

ریشارد گوتی:

ـ بەڵێ، ئاخر دەزانن کە لەمەڕ ئاساییبوونەوە...

---

*لوو : نەو گرێ گۆشتەی کە لە لامل یا لە شوێنی دیکەی مرۆڤ دێ، کوان

شەوێ سەرەڕای تەواوی چارەسەرییەکان، پلەی گەرمای لەشی کـابرای فـەڕاش گەیشتە چل. وڕێنەی دەکرد و لەدەست مشکان سکاڵای بوو. دوکتـۆر بلـۆقێکی دەسکردی* بۆ دروست کرد. فەڕاشەکە لە نێـو ژانـی برژانـەوەی (تێربـانتین) دا دەنووزایەوە:

ـ ئاخ ماڵکاول.

لووەکان دیسان گەورەتر ببـوون. کـە دەسـتی لـێ دەدا وشـك و ڕەق بـوو. ژنـی فەڕاش خەریك بوو شێت دەبوو.

دوکتۆر پێی گوت:

ـ وریابە و ئەگەر پێویست بوو ئاگادارم کەوە...

بۆ سبەینێکەی ٣٠ی ئەپریل شنەیەکی گـەرم لـە ئاسمـانی سـاماڵ و شـێدارەوە لەگەڵ خۆی لە دووری شارەوە بۆنی گوڵانی دەهێنا. دەنگ و قریوەی بـەیانیان لـە کۆڵانەکانـدا زینـدووتر و شـادتر لـە حاڵـەتی ئاسـایی دەنوانـد. ئـەو ڕۆژە لـە سەرانسـەری شـارە بچـکۆڵانەکەی ئێمـەدا کـە دوای حەفتەیـەك لـە ترسـێکی نەناسراو ڕزگاریی ببوو، بەهارێکی نوێ بوو. ریشۆش کە نامەیـەکی ژنەکـەی پـێ گـەیبوو برێـك ئـەهوەن ببـۆوە و بـە ئاسوودەییەوە چـووە لای فەڕاشـەکە. بـە ڕێکەوت بەیانیی ئەو ڕۆژە پلەی گەرمای لەشی نەخۆشەکە دابەزیبووە سەر سی و هەشت. نەخۆشەکە، کە لاواز ببوو لە جێوبانەکەیـدا بـزەی دەهـاتێ. ژنەکـەی گوتی:

ـ باشترە. وا نیە دوکتۆر؟

ـ دیسانیش دەبێ چاوەڕوان بین؟

بەڵام نیوەڕۆ لە نەکاو "تا"ی لەشی گەیشتە چل. نەخۆش یەکسەر دەیڕاوانـد و ڕشانەوەکان دەستیان پێکردبۆوە. لووەکانی ملی دەسـتیان وێکەوتبایـە ژانیـان دەکرد و دەتگوت فەڕاش دەیەوێ چەندی بـۆی دەلـوێ سـەری لـە لەشـی دوور

* وەرگێڕی دەقە فارسیەکە ئەم دەستەواژەیەی بۆ Abces de fixation بەکار هێناوە کە دەڵێ پزیشك لە شوێنێکی جەستەی ئەو نەخۆشەی کە گیانی چڵکی کردووە بلۆقێك دروست دەکا بۆ ئەوەی چڵك و چەپەری شوێنەکانی دیکەی لەشی لەوێدا کۆ بێتەوە.

راگرێ. ژنەکەی لەبەر قەرەوێڵەکە دانیشتبوو، دەستی خستبووە سەر لێفەکـە و لاقی نەخۆشەکەی بەحاستەم گرتبوو و چاوی بڕیبووە ریڤۆ. دوکتۆر گوتی:

ـ گوێ بدەنێ. دەبێ لە خەڵکی دیکەی هەڵاوێرین و چارەسەری تایبەتی بکرێ. تەلەفۆنم بۆ نەخۆشخانە کردووە بە ئامبولانس دەیبەین.

سـەعات دواتـر، لـە ئامبولانسـدا دوکتـۆر و ژنـی فەڕاشـەکە بەسـەر نەخۆشـەکەدا نوشتابوونەوە. بە پچڕپچڕ وشەکان لە زاریەوە کە پڕ بوو لە بلـۆق دەهاتنـە دەرێ. دەیگوت:

ـ مشکەکان.

فەڕاشــەکە بــە روخســارێکی مەیلــەو ســەوزەوە بــە لێــوی بــەبار و پێڵــووی قورقوشمین و بـە هانکـەهانك، بـە لەشـێکەوە کـە لـووی دڕاو، قڵـیش قڵێشـیان کردبـوو، لـە جێوبانەکەیـدا گرمۆڵـە ببـوو و، وەك بڵێـی دەیـەوێ وەسـەرخۆی بکێشی و یا شـتێك کـە لـە نـاخی زەوییـەوە دێتـە دەرێ بـانگی دەکـا، لـە ژێـر گوشاری دەستێکی نادیاردا دەخنکایەوە.

ژنەکەی دەگریا:

ـ دوکتۆر، ئیتر هیچ هیوایەك نیە؟

ریڤۆ گوتی: ـ مردووە.

٤

دەکرێ بڵێین، مەرگی فەڕاشەکە کۆتایی ئەم قۆناغە پڕ لە نیشانەی سەرسوڕهێنەرە و سەرەتای قۆناغێکی تری تۆزێك تاڵ و ئەستەم بوو، کە تێیدا سەرسووڕمانی ڕۆژەکانی سەرەتا وردەوردە دەبوونە ترس و سام. خەڵکەکەمان قەت پێیان وا نەبوو، شارە خنجیلانەکەی ئێمە شوێنێکی تایبەت بێ، بۆ ئەوەی مشکەکان تێیدا لەبەر تیشکی خۆرەتاو بمرن و فەڕاشەکان بە پەتای سەیر و سەمەرە تێدا بچن، بەڵام ئەمجارە ملیان بۆ حەقیقەتەکە رادەکێشا. ئیدی دەیانزانی کە تا ئێستا تەواو بە سەهوو چوون و دەبێ رای خۆیان بگۆڕن. خۆ ئەگەر هەموو شتێك بەوەندە کۆتایی هاتبا، بە دڵنیاییەوە ملکەچی خووەکانیان دەبوون، بەڵام خەڵکێکی دیکەمان کە نە فەڕاش بوون و نە داماویش، تووشی هەر ئەم چارەنوسە بوون وا بۆ یەکەمجار بەرۆکی ئاغای میشێلی گرتبوو. لەم ساتەوە بوو ئیتر ترس و لەگەڵ ئەویشدا بیرکردنەوە دەستی پێکرد.

لەگەڵ ئەوەدا، بەر لەوەی بچینە نێو وردەکاریەکانی ئەو قۆناغەوە کە دەبێ شی بکرێتەوە، نووسەری ڕووداوەکان بە پێویستی دەزانێ بۆچوونی شایەتێکی دیکەش بێنێتەوە. ژان تارۆ کە لە سەرەتای ئەم بەسەرهاتەدا چاومان پێی کەوتووە، چەند حەفتەیەك بوو هاتبووە ئۆران و لەو ماوەیەدا لە یەکێك لە هۆتێلە گەورەکانی ناوەندی شاردا دەماوە، دیار بوو لەسەر داهاتەکەی خۆی بە تێروپڕی دەژیا، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا کە شار وردەوردە خووی پێوە گرتبوو، کەس نەیدەتوانی بڵێ لە کوێوە هاتووە و لەوێ چ دەکا. لە هەموو شوێنە گشتییەکاندا دەبینرا. لە سەرەتای بەهارەوە زیاتر لە پۆلاژەکاندا دیتبوویان کە زۆربەی جاران بە شاگەشکەیی مەلەی دەکرد. کابرایەکی ڕووخۆش و دەم بە پێکەنین بوو. دیار بوو حەزی لە تەواوی خۆشییە ئاساییەکانە، بێ ئەوەی خۆی

بكاتە كۆیلەیان. تاقە عادەت و خوویەكی لەودا دەبینرا ئەوە بوو هامووشۆی ئـەو گۆرانیبێژ و سەماكەرە ئیسپانیانەی دەكرد كە لە شارەكەی ئێمەدا زۆر بوون.

یادداشتەكانی ئەویش بڵێی و نەڵیی، جۆرێكە لە نووسینەوەی رووداوەكانی ئـەم قۆناغـە دژوارە، بـەڵام شـێوازێكی تایبـەتی رووداونووسـینەوەیە كـە وەك بڵێـی تێیدا بە ئانقەست بابەت و مەسەلەكان بەكەم گیراون و گرینگییان پێ نـەدراوە.

لە یەكەم روانیندا دەكرێ وای بـۆ بچـین كـە تـارۆ پێـداگر بـووە، كـە لـە زوومـی گـەورەی كـامێراوە سـەیری شـتەكان و بوونـەوەرەكان بكـات*. لـە نێـو ئـەو بشێوییە گشتییەدا ئەو خۆی لـێ كردووینەتـە مێژوونووسـی شـتێك كـە مێـژووی نیە. بێگومان دەتوانین لەو كارە بە ئانقەستەی ئەو بە داخ بین و بە دڵڕەقبـوون تاوانباری بكەین، بەڵام لانیكەم ئەو یادداشتانە دەتوانن كۆمەڵێك وردەشتی پلـە دوومـان لەسـەر رووداوەكـانی ئـەم قۆناغـە بـدەنێ، كـە كەمبایـەخیش نـین و تەنانەت سەیربوونەكەیشیان نابێتە هـۆی ئـەوەی بـە پەلـە داوەری لەسـەر ئـەم كابرا سەیروسەمەرەیە بكەین.

یەكـەم یادداشـتگەلێك كـە تـارۆ رێكـی خسـتوون، رێكـەوتی ئـەو رۆژەیـان بەسەرەوەیە كە ئەو گەیشتووەتە ئۆران. لـەو یاداشـتانەدا دیـارە كـە تـارۆ زۆر رازییە لەوەی هاتووە لە ئۆران نیشتەجێ بووە، ئەگەرچی شـارێكی ئەوەنـدەش ناشیرینە. لە نێو ئەو یادداشتانەدا لێكدانەوەیەكی ورد لەمەڕ دوو شێری برۆنـزی هەیـە كـە شـارەوانییان رازاندۆتـەوە و هێنـدێك تێبینیـی نیازپاكانـەش لەسـەر نـەبوونی دار و درەخـت و هـەبوونی خانووبـەرەی نارێـك و نالـەبار و نەخشـەی بێكـەڵكی شـار. تـارۆ هـەروەها ئـەو قسـە و باسانەشـی كـە لـە شـەمەندەفەر و كۆڵانەكانـدا بیسـتوونی تێكـەڵاوی ئـەو یادداشـتانە كـردووە. ئـەو ئـەم قسـە و باسانەی هیچ شی نەكردوونەوە و لێكی نەداونەتەوە، ئەوەندە نەبێ كە هێنـدێك دواتر لەسەر یەكێكیان كە پێوەندیی بە كەسێكەوە بە نـاوی Camps كامـپـەوە

---

*لێرە دا نووسەر تانە لە كابرا دەدا و بە تەشەر پێی دەڵێ وەك ئەوە وایە دووربینێكی پێچەوانە گرتبێ و لە شتەكان بڕوانێ دیارە كە دووربینیش پێچەوانە گیرا شتەكان دوور و بچووك دەبنەوە.

هەیە، تارۆ دوو بلیتفرۆشی ترامواى بینیوە پێکەوە قسـە دەکـەن. یـەکێك لـەو دووانە دەیگوت:
- ئەتۆ "کامپ"ـت دەناسی؟
- کامپ؟ کابرا کەڵەگەتە سمێڵ ڕەشەکە؟
- ئەوەی پاسەوانی ئاسنەڕێ بوو.
- بەڵێ . ئەو.
- بەداخەوە مرد.
- وەیش. کەنگێ؟
- دوای ڕووداوی مشکەکان.
- سەیرە. چ بەڵای لێ بوو؟
- نازانم. "تا"ـیەکەی زۆریش بە تەوژم نەبوو. بن هەنگڵـەکانی ئەسـتوور ببـوون. خۆی لەبەر رانەگرت.
- لەگەڵ ئەوەشدا قەڵافەتی هیچ لە خەڵکی دیکە جیاواز نەبوو.
- نا، سینگی لاواز بوو، بەڵام لە ئۆرفیۆن ژەنیـار بـوو. کـوڕە پیـاو هـەموو ڕۆژێ فوو بە کەڕەنادا* بکا دەمرێ ئیدی.
ئەویتر کۆتایی بە باسەکە هێنا:
- بەڵێ، پیاوی نەخۆش نابێ کەڕەنا لێ بدا.
دوای ئەم قسانە تارۆ لەبەرخۆیەوە دەڵێ، باشە کامـپ بۆچـی سـەرەڕای دیـارترین بەرژەوەندەکانی خۆی چووبووە نێو ئۆرفیۆنەوە و، چ شتێك ناچاری دەکرد گیانی خۆی بۆ مەشقە ئایینیەکانی ڕۆژانی یەکشەممە بخاتە مەترسییەوە.
لە جێگەیەکی دیکەدا وێدەچێ دیمەنی ئەو ڕووداوانەی لـە پەنجـەرەی ژوورەکـەی تـارۆوە دیـار بـوون، کاریگەرییـەکی خەسـتیان لەسـەر تـارۆ دانابـێ. ژوورەکـەی دەیڕوانیـە کۆڵانێکی تەسـك کـە تێیـدا پشـیلە لـە سـێبەری دیوارەکانـدا پرخـەی خەویان دەهات، بەڵام هەموو ڕۆژێ دوای نانی نیوەڕۆ ئەو دەمەی تەواوی شار لـە

---

* کەڕەنا: شەیپوور ـ ترۆمپێت.

قرچەی گەرمادا وەنـەوزی دەدا، پیرەمێردێکـی وردیلـە دەهاتـە سـەر بانیـژەکانی رووبەڕووی کۆڵانەکە، بە سەر و ڕدێنێکی سپیی شانەکراو و بـەژنێکی قیـت و قـنج و جلوبەرگێکی مۆدێل سەربازییەوە، بە دەنگێکی کز و مێهرەبانەوە پشی پشـیی بۆ پشیلەکان دەکرد. پشیلەکان چاوی قـورس و خـەواڵوویان بـە حـاڵ هەڵدێنان، بەڵام لە جێی خۆیان نەدەبزووتن. پیرەمێرد لوێچێکی کوتـە کاغـەز ورد دەکـرد و لەسەرەوە بۆی داویشتنە کۆڵانەوە. پشـیلەکان کـە چـاویان بـەم بـارانی پەپوولـە سپیانە دەکەوت، دەچوونە نێوەڕاستی کۆڵانەکەوە و بە دڕدۆنگییـەوە پەنجـەیان بۆ دواین کوتە کاغەزەکان دەبردە پێشـەوە. ئـەمجارە پیرەمێـردە وردیلەکـە بـە تونـدی و بـە وردی تفـی بـە پشـیلەکاندا دەکـرد و، کـە یـەکێك لـە تفـەکانی وەپشیلەکان دەکەوت دەتریقایەوە.
هەروەها وێدەچوو لایەنی بازرگانیی شاریش کە دەتگوت رواڵـەت و جموجـۆڵ و تەنانەت شادییەکانیشی بەرهەمی پێویستییەکانی کار و چـالاکیی ئـەوێ بـوون، سەرنجی تارۆیان تەواو راکێشابێ. ئەو "سەمەرەبوونە" (ئەمە دەسـتەواژەیەکی نێو یادداشتەکانە) دەبووە هۆی سەرسـوڕمان و بارەقـەڵاگوتنی تـارۆ و، یـەکێك لە پەسنەکانی بەو رستەیە کۆتایی دەهات: سەرتان نەیەشێنم...
ئێرە تاقەش جێیەکە، کە دیارە یادداشتەکانی (کابرا)ی گەشتیار لەم رێکەوتەدا تایبەت بە خۆیەتی. ئەوەندەی ئەسـتەمە لێیـان تـێ بگـەی و بزانـی چـەندە لـە راستیەوە نزیکن. بۆ وێنە تارۆ پاش گێڕانەوەی ئەو مەسەلەیە، کـە دەرکـەوتنی مشکێك بووەتە هۆی ئەوەی زمێریـاری هوتێـل لـە نووسـینی حسـابەکەی ئـەودا تووشی هەڵە بێ، بە خەتێکی تێکەڵاوتر لە نووسینی ئاسایی، ئەوەندەشـی لێـی زیاد کردووە :"پرسـیار: بـۆوەی کـات بـە فـیڕۆ نەچـێ دەبـێ چ بکـەین؟ وەڵام: دەبێ بە درێژایی خۆی هەستی پێ بکەین. کەرەسەکان: تێپەڕکردنی رۆژەکـانی لە دیوی ددانسازێکدا، لەسەر کورسییەکی نـاخۆش، تێپەڕانـدنی دوانیوەڕۆیـانی یەك شەممە لەسەر بانیژەی ماڵێ، گوێڕاگرتن لە وتار بە زمانێکی کـە مـرۆڤ لێـی تێناگا، هەڵبژاردنی دوورودرێـژترین رێگـەکانی شـەمەندەفەر و ئـەویش بـە سـەر

پێوە راوەستان لە سەفەردا، راوەستان لـە ریزەکـانی بلـیتی سـینەما و شـانۆ و نەکڕینی بلیتەکەی و..."، بەڵام دەمودەست پاش ئەم لادانە زمانی و هزرییانـە، یادداشــتەکان دەپەرژێتــە ســەر لێکدانــەوە و شــیکردنەوەیەکی ورد، لەمــەڕ شەمەندەفەرەکانی شارەکەی ئێمە و شێوەیان کە هەر لـە کەشتی دەچـوون و، رەنگـە بـێ رەنگەکـەیان و پـیس و چـەپەڵبوونەکەیان و ئـەو تێبینیانـەش بـە رستەیەکی "شیاوی سەرنج" کۆتایی پێ دێ کە ئیـدی هـیچ شـتێك بەدەسـتەوە نادەن.

ئیتر، ئەوەی تارۆ سەبارەت بە رووداوی مشکەکان باسی کردووە، ئەوەیە.

"ئەمڕۆ پیرەمێردە وردیلەی بەرامبەر شڵەژاوە. ئیتر پشیلەکان دیار نین. ئـەوان لە سۆنگەی دەرکەوتنی ئەو هەمووە مشکە تۆپیوەوە، لـە کۆڵانەکانـدا سـەریان لێ شێواوە و ون بوون. بە رای من مەسەلە هیچ ئەوە نیە کە پشـیلەکان مشـکە تۆپیوەکان بخۆن. ئەمن لە بیرمە پشیلەکانی من هەر بێزیـان نـەدەهات شـتی وا بکەن. دوور نیە لە ژێرزەمینەکاندا خەریکی راوراوێنێ بن و، پیاوە پـیرە وردیلـە شـڵەژاوە. سـەروقژی جـوان دانـەهێناوە و خۆیشــی زۆر بـەدەماخ نیـە. جـوان پێوەی دیـارە وەڕەزە. دوای سـاتێك دەچـێتەوە ژوورەکـەی، بـەڵام تفێـك فـڕێ داوەتە کۆڵانەکەوە.

"ئـەمڕۆ شـەمەندەفەرێکیان لـە شـاریدا راگـرت، چـونکە مشـکەتۆپیوێکی تێـدا دۆزرایــەوە کــە دیــار نــەبوو لــە کوێــوە هــاتووە. دوو یــا ســێ ژن دابــەزین. مشکەکەیان فڕێ دایە خوارێ و شەمەندەفەرەکە دیسان وەڕێ کەوتەوە.

"لـە هوتێـل، ئێشـکگرەکەی شـەوێ کـە کابرایـەکی بـاوەڕپێکراوە، گـوتی، بـە دەرکـەوتنی هـەمووە مشـکە، ئـەو چـاوەڕوانی نەگبـەتی و لێقەومانێکـە. "کاتێك مشکەکان پاپۆڕەکـە جـێ بێڵن ..." پـێم گـوت: ئـەم قسـەیە لەسـەر پاپۆڕەکـە راستە و لەسەر شارەکان هیچ کات راسـت دەرنەچـووە. لەگـەڵ ئەوەشـدا لەسـەر قسـەی خـۆی سـوور بـوو. پرسـیم بـە بـاوەڕی ئـەو دەکـرێ چـاوەڕوانی چ جـۆرە نەهامەتییەك بین؟ نەیدەزانی و دەیگوت نەهامەتی پێشبینی ناکرێ، بـەڵام ئەگـەر

بووله‌رزه‌یه‌ك روو بدا ئه‌و هیچ پێی سه‌یر نابێ. بۆم سه‌لماند و گوتم هیچ دوور نیـه و، ئه‌و لێی پرسیم ئاخۆ ئه‌زیه‌تی نه‌کردووم.

" گوتم:

ـ ئه‌وه‌ی بۆ من گرینگه ئه‌وه‌یه که ده‌روونم هێمن و ئارام بێ.

" ته‌واو له قسه‌که‌م تێگه‌یشت".

بنه‌ماڵه‌یه‌کی زۆر سه‌یر له ریستورانتی هوتێله‌که‌ن. باوکه، کابرایه‌کی که‌ڵه‌گـه‌تی ره‌قه‌ڵه‌یه به کراسێکی ره‌شی یه‌خه شه‌ق و ره‌قه‌وه. ته‌پڵی سه‌ری رووتاوه‌ته‌وه و دوو لسپه قژی خۆڵه‌مێشیی به‌ملاولای سـه‌ریه‌وه ماوه‌تـه‌وه. چـاوی چـووکه و خڕ و بـه حـوکم و، کـه‌پۆ باریـك و زاره داپچـڕاوه‌که‌ی وایـان لێـی کـردووه لـه بایه‌قۆشێکی* ده‌سته‌مۆ بچێ. هه‌میشـه بـه‌ر لـه هـه‌موان ده‌گاتـه بـه‌ر ده‌رگـای رسـتورانته‌که. خـۆی لاده‌دا و رێگـه بـۆ ژنه‌کـه‌ی کـه ده‌ڵێـی مشـکێکی ره‌شـی وردیله‌یـه چـۆڵ ده‌کـا و ئـه‌مجاره بـه کـوڕ و کچـێکی بچـووکه‌وه کـه وه‌کـوو توله‌فه‌نـدی جلوبـه‌رگیان پۆشـیوه، له‌سـه‌ر پاژنـه‌ی پێـی وه‌ژوور ده‌کـه‌وێ. کـه ده‌گاتـه سـه‌ر مێزه‌کـه، راده‌وه‌سـتێ هـه‌تا ژنه‌کـه‌ی داده‌نیشـێ. دوایـی خـۆی داده‌نیشێ و، ئینجا دوو توله‌سه‌گه‌که بۆیان هه‌یه له‌سه‌ر کورسییه‌کان دانیشـن. به ژن و منداڵـه‌کانی ده‌ڵـێ "بـه‌ڕێزم"، بـه وشـه‌ی رێزدارانـه‌وه لۆمـه‌ی ژنه‌کـه‌ی ده‌کا و میراتگره‌که‌ی به وشه‌ی توند و پته‌و.

ـ نیکۆل! هه‌ڵسوکه‌وتی به‌ڕێزت هه‌ر زۆر ناشیرنه.

کچۆڵه‌که‌شی خه‌ریکه بگری، هه‌ر ده‌شبێ وابێ.

" ئـه‌مڕۆ سـه‌رله‌به‌یانی کورپژگه‌کـه بـه رووداوی مشـکه‌کان زۆر تێـك چـووبوو. ویستی له سه‌ر مێزه‌که شتێك بڵێ:

ـ فیلیپ! پیاو له‌سه‌ر سفره‌ی نانخواردن باسی مشك ناکا. بۆت نیه له داهاتوودا ئه‌م وشه‌یه‌ت به زاریدا بێ.

مشکه ره‌شه گوتی:

---

* بایه‌قۆش: کوند، کونده‌په‌پوو

ـ بابت هەقێتی.

دوو تولەسەگەکە کلکیان لەگەڵۆزیان نایـەوە و بایـەقۆش بـە سـەرلەقاندنێك کـە واتایەکی ئەوتۆی نەبوو، سوپاسی کرد.

"وێڕای ئەم نموونە سەیرە، لەم شارەدا ئێجگار زۆر باسی رووداوی ئـەو مشـکانە دەکـرێ. رۆژنامـەکانیش خۆیـان تـێ هەڵقورتانـدووە. رووداوە خۆجێییـەکان کـە زۆرجـاران گـەلێك جۆراوجـۆرن، کەچـی ئـەوان ئێسـتا یەکسـەر خۆیـان تـەرخان کردووە بۆ هێرشکردنە سەر سەر شارەوانی. "ئاخۆ بەرپرسـانی شـارەوانیی ئێمـە لەم مەترسییە ئاگادارن کە کەلاکی ئەو بوونەوەرە بۆگەنبووانە پێکیـانهێنـاوە؟" بەرێوەبەری هوتێل هەر ناتوانێ باسی هـیچ شـتێکی دیکـە بکـا. چـونکە هـەر زۆر توورەیە. دۆزرانەوەی مشـکێك لـە ئاسانسـۆری هـوتێلێکی متمانـەپێکراودا بـەلای ئەوەوە زۆر خراپە. بۆ دڵدانەوەی وی گوتم:"، بـەلام خـۆ ئێسـتێ هـەموان لەگـەڵ ئەو مەسەلەیە پێوە بوون."

وەلامی دامەوە: ـ وایە، ئێستاکە هەمووومان وەك یەکین.

"لە یەکەمین دەرکەوتنی ئەو نۆبەتێ* سەیروسەمەرەیەدا کە وردەوردە خەڵکی وەڕەز دەکا، ئەوە ئەو بوو، کە قسەی بۆ من دەکرد. یەکێك لە خزمەتکارەکانی ئەم پەتایەی گرتۆتەوە..

هەولی دا زیاتر شیی بکاتەوە:

ـ بەلام بە دڵنیاییەوە پەرەگر نیە.

" گوتم بۆ من وەك یەك وایە.

ـ بەڵێ، تێدەگـەم بەرێزیشـت وەك خـۆم وای. تـۆش بـاوەرت بـە قـەزا و قـەدەر هەیە.

"ئەمن ئەوەندەم شوو لێ نەکێشابوو. جگە لەوەش ئەمن باوەرم بە قەزاوقەدەر نیە. پێمگوت کە..."

* نۆبەتێ: گرانەتا، تای بە تەوژم

لێرە بە دواوەیە کە لە یادداشتەکانی تارۆدا باسێکی ورد لەسەر ئەم گرانەتا نەناسراوە دەکرێ وا وردەوردە خەڵکی وەڕەز دەکرد. تارۆ وێڕای باسکردن لەوەی پیرەمێردە وردیلەکە پاش ونبوونی مشکەکان پشیلەکانی دۆزیونەوە و بە لەسەرەخۆییەوە سێرەی تفەکانی دەگرێ، ئەمجا دێتە سەر ئەوەی هەر لە ئێستاوە دەتوانین ناوی دە ١٠ جۆری ئەو پەتایە بێنین، کە زۆربەیان مەرگیان لێ کەوتۆتەوە. بە کورتی دەکرێ لێرەدا روخساری دوکتۆر ریقۆ وەك بەڵگە بێنینەوە کە بەقەڵەمی تارۆ وێنا کراوە. تا ئەو جێگەیەی رووداوگێڕەوە خۆی لەقەرەی داوەریکردن دەدا، قسەکانی زۆر لە راستی دەچێ:

" تەمەنی سیوپێنج ساڵان دەنوێنێ. بەژن و باڵایەکی مامناوەندیی هەیە. چوار شانەیە. دەموچاوی دەکرێ بڵێین چوارگۆشەیە. چاوی رەش و بەبرشتن، بەڵام شەویلکەی زلن. کەپۆیەکی گەورە و رێکی هەیە. قژە رەشەکەی زۆر کورت کردووەتەوە و دوو لێوی ئەستوور دەوری زاریان گرتووە کە زۆربەی کات دەڵێی تەڵەی تەقیون. ئەو بە پێستێکی تاوەسووت و قژی رەش و ئەو جلوبەرگانەیەوە کە هەمیشە رەنگێکی تۆخیان هەیە و لە بەژنیشی دەکاڵێنەوە*، زیاتر لە وەرزێرێکی سیسیلی دەچێ.

"زۆر بە هەڵپە بەڕێدا دەڕوا، بەڵام زۆر جاران بە قەڵەمبازێکی کورت دەچێتە شۆستەکەی ئەوبەری. لە پشت سوکانی ماشێنەکەی ورە و زۆرجاران پاش بادانەوەش گڵۆپی ئاماژەی سووڕانەوەکەی ناکوژێنێتەوە. هەمیشە سەری رووتە و لە کەسێکی تێگەیشتوو دەچێ."

---

* لێی دەکاڵێتەوە: واتە لێی دێ. لێی جوانە. ئەو جلوبەرگانەت لێ دەکاڵێنەوە. واتە لێت دێن، لێت جوانن. پێوەیان جوانی.

(٥)

ژمارەکانی تارۆ راست بوون. دوکتۆر ریڤۆش هێندێ شتی لەم بارەوە دەزانی. پاش جوێکردنەوەی تەرمی فەڕاشەکە، تەلەفۆنی بۆ ریشارد کردبوو، بۆ ئەوەی لەسەر ئەم گرانەتایە پرسیاری لێ بکا. ریشارد گوتبووی:

ـ شتێکی وای لێ نازانم. دوو کەس مردوون. یەکێك لە ماوەی چلوهەشت دەمژمێردا، ئەوی دی لە ماوەی سێ رۆژدا. ئەمن سەرلەبەیانیەك دووهەمیانم لە حاڵێکدا بەجێ هێشت کە بە تەواوی ئاسەواری بەرەوچاکبوونەوەی پێوە دیار بوو.

ـ ریڤۆ گوتی :

ئەگەر یەکێکی دیکەشت هەبوو ئاگادارم کەوە.

دیسان تەلەفۆنی بۆ چەند دوکتۆری دیکەش کرد و لەم لێکۆڵینەوانەوە بەو ئاکامە گەیشت کە لە ماوەی چەند رۆژاندا، بیست بابەتی لەم شێوەیە هەبووە. ئەو نەخۆشانە زۆربەیان مردبوون. ئەمجار داوای لە ریشارد، کە سکرتێری سەندیکای پزیشکانی ئۆران بوو، کرد، نەخۆشە تازەکان لەوانی دی هەڵاوێرن. ریشارد گوتی:

ـ بەڵام ئەمن هیچم لەدەست نایە. پێویستمان بە بڕیاری پارێزگارە. جگە لەوەش کێ بە ئێوەی گوت مەترسیی لێگرتنەوی هەیە؟

ـ کەس چی نەگوت، بەڵام نیشانەکانی پەتاکە جێی نیگەرانین.

لەگەڵ ئەوەشدا ریشارد، لەسەر ئەو باوەڕە بوو کە دەسەڵاتی نیە و تەنیا ئەوەندەی لەدەست دێ، کە ئەم مەسەلەیە لەگەڵ پارێزگار بێنێتە بەر باس، بەڵام لە جەنگەی ئەم قسانەدا کەشو هەواش تێك چوو. سبەینێی پاش مەرگی فەڕاش، گەواڵە هەوری چڕ و رەش ئاسمانیان داپۆشین، بارانی بە لێزمە و پەڵە

بەســەر شــاردا بــارین. گەرمایــەکی نــەبڕاوە بــە دوای ئــەم ڕێژنــە لەناکاوانــەدا هەڵیکرد. تەنانەت دەریاش ڕەنگە شینە تۆخەکـەی خـۆی پێـوە نـەمابوو و، لـە ژێر میچی ئاسمانە تەماویەکەدا ئەویش ڕەنگی زیـوین، یـا ئاسـنینی لـێ نیشـت، ڕەنگێك کە چاوی ئازار دەدا. گەرمای شێداری ئەم بەهارە ئارەزووی تینی وشك و سووتێنەری هاوینی لـە دڵانـدا دەژیانـدەوە. داهێزراوییـەکی خەفتهێنـەر بـاڵی بەسەر شارەکەدا کێشابوو، کە لەسەر بانوەکەی خۆی لـە شـێوەی شـەیتانۆکە دروسـت کرابـوو و، بـە زەحمـەت دەریـای لێـوە دیـار بـوو. لـە نێـوان دیـوارە دووروودرێژە گەچییەکانیەوە، لەو کۆڵانانەدا کە جامخانەکانیان تار بـوون و، لـەو شەمەندەفەرانەدا کە ڕەنگێکی زەردی چڵکنیان هەبوو، مرۆڤ هەستی دەکـرد لـە بن میچی ئاسماندا زیندانیە. تەنیا نەخۆشە پیرەی ریڤۆ بـە کـەڵکوەرگرتن لـەم هەوایە، بەسەر پشووسوارییەکەیدا زاڵ دەبوو و دەیگوت:

ـ دەیکولێنێ. بۆ نەخۆشیی سیپەلك باشە.

هەر بە راستی دەیکولاند، بەڵام نە کەمتر و نە زیاتریش لە گرانەتا. هـەموو شـار تای لێهاتبوو، یا لانیکەم دوکتۆر ریڤۆ سـەر لـە بـەیانیی ئـەو ڕۆژەی ڕۆییبـوو بـۆ لێکۆڵینـەوەی پێوەندیـدار بـە هۆکـاری خۆکوشـتنەکەی کۆتـارەوە لـە کـۆڵانی فێدێرب، وای هەست دەکرد، بەڵام ئەو هەستە بـە لایـەوە نامـاقووڵ بـوو و پێـی وابوو لەبەر ئەوەیە، کە تووڕەیە و بیروزەینی زۆر ئاڵۆزن و پێی وابوو دەبێ زۆر زوو تۆزێك مێشکی خۆی بحەسێنێتەوە.

کە گەیشتە ئەوێ، کۆمیسێر هێشتا نەهاتبوو. گرانـت لـە سـەر پێپلیکانەکانـەوە چاوەڕوان بوو و بڕیاریان دا لە پێشدا بچنە نێـو ماڵەکـەوە و دەرگاکـەی بخەنـە سەر پشت.

فەرمانبەرەکـەی شـارەوانی، لـە دوو ژووردا کـە هێنـدێکی کەلوپـەل لـێ بـوو، دەژیـــا. قەفەزەیـــەکی لـــە تەختـــەی ســـپی ســـازکراو، کـــە دوو ســـێ وشەدان(قامووس)ـی لەسەر بوو و، تەختـە ڕەشـێك کـە هێشـتا ئاسـەواری ئـەم نووسراوە بە ڕواڵەت سڕاوەیەی "ڕێگە پڕ لە گوڵەکان"ی لەسەر دەخوێنراوە بـە

و سەرنجی بۆ لای خۆی رادەکێشا. بە قسەی گرانت، کۆتـار شـەوێ دەخـەوێ، کەچی بەیانی بە ژانەسەری خۆی وەخەبەر دێ و نـاتوانێ بجوولێتـەوە. گرانـت گرژ و شەکەت دیار بوو، بە باری درێژی و پانایی ژوورەکەدا پیاسـەی دەکـرد و جاروبار ئەو دۆسییە ئەستوورەی لـە سـەر مێزەکـە بـوو و پـڕ بـوو لـە کاغـەزی رەشنووس، هەڵدەدایەوە و دایدەخستەوە.

لەو نێوەدا، بـۆ دوکتـۆری گێڕایـەوە کـە کۆتـار بـاش ناناسـێ، بـەڵام پێـی وایـە داهاتێکی کەمی هەیە. کۆتار کابرایەکی سەیر بوو، زۆر لەمێژ بوو کە پێوەنـدیی نێوانیان هەر ئەو سڵاو و چاکوخۆشییەی سەر پلیکانەکان بوو:

- تەنیا دوو جارم قسە لەگـەڵ کـرد. چـەند رۆژ لەمەوبـەر قوتـووەکی تەباشـیرم هێنابۆوە لەسەر پێپلیکانەکان لەدەستم بەربۆوە و لێم بڵاو بوونەوە، تەباشـیری سـوور و شـینی تێـدابوو. لـەو کاتـەدا کۆتـار لـە ژوورەکـەی هاتـە دەرێ و بـۆ کۆکردنـەوەی تەباشـیرەکان یارمـەتیی دام. لێـی پرسـیم کـە ئـەم تەباشـیرە رەنگاورەنگانە بۆ چ دەبن.

ئیدی گرانت پێی دەڵێ، خەریکم تۆزێك پرۆڤەی زمانی لاتینی دەکـەم. لـە کـاتی خوێندنی دواناوەندییەوە تا ئێستا زانیارییەکانی تاڕادەیەك لـەبیر چـووبوونەوە.

بە دوکتۆری گوت:

- بەڵێ پێیان گوتبووم کە بۆ ئەوەی باشتر لە زمانی فەرەنسی تێ بگەی، دەبـێ لاتینی بزانی.

هەر بۆیە وشە لاتینیەکانی لەسـەر تـابلۆ دەنووسـینەوە. ئـەمجارە بەشـێك لـەو وشانەی کە لە ئاکامی رێزماندا گۆڕانیان بەسەردا دەهات، بە تـەباشـیری شـین و ئەوانەش کە ناگۆڕێن بە تـەباشیری سوور دەینووسینەوە.

ــ نـازانم کۆتـار لـە قسـەکانم تێگەیشـت یـان نـا، بـەڵام دەتگـوت بـە لایـەوە سەرنجڕاکێش بوو بێتن و داوای تەباشیرێکی سووری لێکردم. ئـەمن بڕێـك سـەرم سووڕ مابوو، بەڵام لەگەڵ هەموو ئـەو قسانەشـدا ... بـە دڵنیاییـەوە نەمـدەزانی ئەم تەباشیرەی بۆ جێبەجێکردنی مەبەستەکەیەتی.

ریڤـۆ لێـی پرسـی، جـاری دووەم باسـی چـیتان کـرد؟ بـەڵام هــەر لـەو کاتــەدا کۆمیسـێر و سـکرتێرەکەی گەیشـتنێ و ویسـتی لـە پێشـدا گـوێی لـە قسـەکانی گرانت بێ. دوکتۆر زانیی، گرانت کە باسی کۆتار دەکا، بەردەوام بە "هیـوابڕاو" ناوی دێنێ، تەنانەت جارێکیش دەسـتەواژەی "بڕیـاری شووم"ـی بـەکار هێنـا. باسـی هۆکارەکـانی خۆکوشـتنیان کـرد و گرانـت لـە هەڵبـژاردنی وشـەکاندا زۆر بەسەرنج و وردبـین بـوو. ئـاخری لەسـەر دەسـتەواژەی "خەمـە دەروونیـەکان" پێیان داگرتەوە. کۆمیسێر پرسیی، ئاخۆ کۆتار بـە هەڵسـوکەوتییەوە دیـار بـوو کە دەیەوێ وەها بڕیارێك بدا؟

گرانت گوتی:

ـ دوێنێ لە دەرگای ماڵەکەمی دا و داوای شـقارتەی کـرد. شەمچەکەم دایە. داوای لێبووردنی کرد و گوتی: "جیرانەتییە". دوایی گوتیشی شقارتەکەم بۆ دێنێتـەوە و پێیم گوت هەڵیگرێ بۆخۆی.

کۆمیسێر لە فەرمانبەرەکـەی شـارەوانیی پرسـیی ئـاخۆ کۆتـاری پـێ کەسـێکی سەیر نەبووە؟

ـ ئـەوەی بـە لامـەوە سـەیر بـوو ئـەوە بـوو، کـە ئـەو دەیەویسـت سـەری قسـە بکاتەوە، بەڵام ئەمن سەرقاڵ بووم.

گرانت بەلای ریڤۆدا وەرسـووڕایەوە و بـە هێنـدێك زویرییـەوە گـوتی: ـ کـارێکی شەخسییە.

کۆمیسێر دەیویست چاوی بە نەخۆشەکە بکەوێ، بەڵام ریڤۆ لەسەر ئەم بـاوەڕە بوو کە دەبێ لە پێشدا کۆتار بۆ ئەو چاوپێکەوتنە ئامادە بکـەن. کـە لـە کۆتـار وەژوور کەوت، تـەنیا جلێکـی فلانێلـی قـاوەیی لەبـەردا بـوو و، هەسـتابوو و بـە نیگەرانییەوە لە دەرگای دەڕوانی.

ـ پۆلیسە، ها؟

ریڤۆ گوتی:

ـ بەڵێ و هیچ شلوێ مەبە. ڕێوشـوێنێکی سادەی ئیدارییـە، کـە دەبـێ بـەڕێوە بچێ.

بەڵام کۆتار گـوتی ئـەم کـارە هـیچ سـوودێکی نیـە و ئـەو کـەیفی بـە پـۆلیس و مۆلیسان نایە. ریڤۆ برێك بە وەڕەزییەوە گوتی:

ـ ئەمنیش پێت وا نەبێ بیری پۆلیسم کردووە. دەبـێ بـە خێرایـی و بـە راسـتی وەڵامی پرسیارەکانیان بدرێتەوە بۆ ئەوەی خێرا بیپێچنەوە.

کۆتار بێدەنگ بوو و دوکتۆر بـەرەو دەرگـا گـەڕاوە، بـەڵام کـابرا دیسـان بـانگی کردەوە. کاتێك ریڤۆ لێی چووە پێشێ، هەردوو دەستی گرت:

ـ پیـاوی نـەخۆش بـۆ ئـەوە نـابێ سـەرودڵی بگـرن، ئـەویش کەسـێك کـە خـۆی هەڵواسیوە. وانیە دوکتۆر؟

ریڤۆ چاوێکی لێکردەوە و دڵنیای کردەوە لەوەی هیچ سەرودڵگرتنێك لە گـۆڕێ نیــە، خۆشــی هــاتووە بــۆوەی نەخۆشــەکەی بپــارێزێ. نــەخۆش دڵــی ئــاوی خواردەوە و دوکتۆر کۆمیسێری هێنایە ژوورەوە.

ئەو شایەتییانەی گرانت لەسەر کۆتار دابوونی، بۆیان خوێندەوە و لێیان پرسـی ئاخۆ دەکرێ بڵێ بۆ وای کردووە؟ ئەو بەبێ ئەوەی چاو لە روخساری کۆمیسـێر بکا، گوتی:" خەم و پەژارە دەروونیەکانی تەواو پڕ بـە پێسـتە." کۆمیسـێر بـە پێداگرییەوە لێی پرسی، ئاخۆ حەزی لێیە دیسـانیش کـاری وا بکاتـەوە؟ کۆتـار تینێکی وەبەر هاتەوە و گوتی نەخێر. تەنیا حەز دەکا لەکۆڵی ببنەوە.

کۆمیسێر بە لەبزێکی تووڕەییەوە گوتی:

ـ پێویستە پێت بڵێم، ئەوە تۆی تەناهی و ئاسایشی خەڵکت تێك داوە.

بـەڵام بـە ئامـاژەیـەکی ریڤـۆ هـەر لـەوێوە کۆتاییـان بـە مشـتومڕەکە هێنـا. کـە دەهاتنە دەرەوە، کۆمیسێر ئاخێکی هەڵکێشا و گوتی:

ـ بیر لەوە بکـەوە، لـەوەتا مەسـەلەی ئـەو "تا"یـە هاتۆتـە گـۆڕێ، نامانپـەرژێ سەری خۆمان بخورێنین.

له دوکتۆری پرسی که وەزعەکه نالەبارە یـان نـا و، دوکتـۆر لـه وەڵامـدا گـوتی سەری لێ دەرناکا. کۆمیسێر ئەوەی لێ هەڵکڕاند:

- به دڵنیاییەوە هی کەش و هەواکەیه.

لەوانەبوو هـی کەش‌وهـەواش بـێ. ڕۆژ لەگـەڵ ڕۆژ هـەموو شـتێك بـه دەسـتەوە دەنووسا و ریڤۆ سەردانی هەر نەخۆشێکی دەکرد زیاتر ترسی ڕێ‌دەنیشت. هەر دوانیوەڕۆی ئەو ڕۆژە له قەراغی شار، یەکێك لـه جیرانـەکانی نەخۆشـه پیرەکـه دەستی به ران و بەلەکیدا دێنا و به دەم وڕێنەکردنەوە دەرشـایەوە. لووەکـانی ئـەو لـه لـووی پیرەمێردەکـه گـەورەتر بـوون و، یـەکێکیان زینچـکاوی* لـێ دەهاتـەدەرێ و دوای تاوێـك وەك میوەیـەکی ڕزیـو زاری داپـچـڕی. ریڤـۆ لەگـەڵ گەیشتنەوەی بۆ ماڵێ تەلەفۆنی بۆ عەمباری بەرهەمە دەرمانیەکانی هەرێم کرد. یادداشته پرۆفیشناڵەکانی ئەو لەم ڕێکەوتـەدا تـەنیا دوو شـت ڕوون دەکەنـەوە: "وەڵامـی نـەخێر" و دیسـانیش بانگیـان دەکـردەوە بچـێتە ژوور سـەری ئـەو نەخۆشـانەی کـه نەخۆشـییەکانیان هـەر لـەو جـۆرە بـوون. دەبوایـه لووەکـان هەڵدڕن، ئەوە قسەی لەسەر نەبوو. دوو زەبری مووسەکە به شێوەی "لێکدان" بەس بـوو بـۆ ئـەوەی زینچـکاو و کـێم و خـوێن لـه لووەکـان بێتـەدەرێ. برینـه زاردابچڕیوەکان خوێنیان لێ دەچۆڕایەوە، بـەڵام زگ و ران و بەلـەکیان پەڵـەی تێدەکەوت. یەکێك له لووەکان کێماوەکەی دەوەستا و دیسـان هەڵدەمسـایەوە. زۆربەی جار، نەخۆش به بۆگەنێك که مێشکی سەری بنیادەمی دەبرد، دەمرد .

ڕۆژنامەکان که ئەو هەمووە لەسەر ڕووداوی مشکەکان چەنەوڕییان کردبوو، ئیتر مەتەقیان لێ بڕابوو، چـونکه مشـك لـه کۆڵانـدا دەمـرن، کەچـی بینـادەم لـه نێـو ماڵێدا و، ڕۆژنامـەکانیش خـۆ هـەرا کاریـان بـه نێـو کۆڵانانـه، بـەڵام پارێزگـار و شارەوانی وردەوردە فکریان لێ پەیدا دەبوو. هـەتا ئـەو کاتـەی هـەر پزیشـکێك دووان یا سیان لەو پەتایەیان نەدیتبوو، کـەس نـەدەبزووت، بـەڵام هـەر ئەوەنـد بـەس بـوو یـەکێك هـەموو ئەوانـه کـۆ بکاتـەوە سـەر یـەك و ئـەو "کۆ"یـە

---

* زینچکاو: چڵك و چەپەری برین. کێم

سەرسووڕهێنەر بوو. تەنیا لە ماوەی چەند ڕۆژێکدا، ئەوەندە مەرگەی کە ئاکامی ئەو پەتایە بوون، چەند ئەوەندەی لێهات و ئەوانەی لەگەڵ ئەو پەتا سەیروسەمەرەیە دەستەوئێخە بوون، لێیان روون بۆوە، پەتایەك بەرۆکی گرتوون کەس ناپارێزێ.

کاستێل یەکێك لە هاوکارەکانی ریڤۆ کە زۆریش لە خۆی بەتەمەنتر بوو ئەو ساتەی بۆ دیتنی ئەو بە گونجاو زانی. گوتی:

ـ ریڤۆ دیارە تۆ دەزانی ئەو پەتایە چییە؟

ـ چاوەڕوانی ئاکامی شیتەڵکارییەکانم.

ـ من دەزانم و پێویستیشم بە شیتەڵکاری نیە. من ماوەیەکی زۆر لە چین پزیشك بوومە و بیست ساڵێك لەمەوبەریش چەند بابەتێکی لەم جۆرەم لە پاریس بینیوە. جارێ هیچ کەس ناوێرێ ناوێکی لێ بنێ. بیروڕای گشتی پیرۆزە. نابێ بیشێوێنین. بە تایبەتی نابێ بیروڕای گشتی بشوێنرێ. پاشان، هەر وەك یەکێك لە هاوکارەکان دەیگوت: " مەحاڵە، هەموان دەزانن ئەم پەتایە لە جیهانی خۆراوادا بنەبڕ بووە." بەڵێ مردووەکان نەبێ، هەموان ئەوەیان دەزانی. دەی باشە ریڤۆ تۆش وەکوو من دەزانی چییە.

ریڤۆ خەیاڵ هەڵیگرت. لە پەنجەرەی ژووری کارەکەیەوە زینوێ بەردینە بەرزەکەی دەبینی، وا لە دوورەوە، لە لێواری کەنداوەکەوە وێك دەهاتەوە. ئاسمان ئەگەرچی ساماڵ بوو، بەڵام رووناکییەکی مات و لێڵی هەبوو و تا بەرەو ئێوارە هەڵدەکشا، کاڵتر دەبۆوە.

ـ بەڵێ کاستێل، باوەڕکردنەکەی دژوارە، بەڵام وێدەچێ تاعوون بێ.

کاستیل هەستا و بەرەو دەرگا رۆیشت. پزیشکە پیرە گوتی:

ـ هیچ دەزانی چ وەڵامێکمان دەدەنەوە؟ " لەمێژ ساڵە ئەم پەتایە لە وڵاتە فێنکەکاندا دیار نەماوە."

ریڤۆ شانەکانی هەڵتەکاند و گوتی:

ـ" دیارنەمان" یانی چی؟

ـ بەڵێ، لە بیریشتان نەچێ: لە پاریسیش نزیکەی بیست ساڵ لەمەوبەر...

ـ دەی باشە هیوادارم ئێستاش لەوی ئەودەم مەترسیدارتر نەبێ، بەڵام بەراستی عەقڵ نایبڕێ.

٦

وشەی تاعوون یەکەم جار بوو دەهاتە سەر زاران. لەم جێیەی بەسەرهاتەکەدا کە بێرنارد ریڤۆ لەو دیو پەنجەرەکەی خۆیەوە بەجێ دەهێڵێ، دەبێ لە بەسەرهاتگێڕەوەکە بگەڕێین سەرسووڕمان و گومانەکەی دوکتۆر پشتڕاست بکاتەوە، چونکە دژکردەوەی ئەو بە هێندێ وردە جیاوازییەوە، ڕێك وەك دژکردەوەی زۆربەی خەڵکی شارەکەی ئێمە وا بوو. بەڵا زۆربەی جاران شتێکی هاوبەشە، بەڵام کە لەنەکاو بەسەرتان دێ، بە زەحمەت بڕوا دەکەن. لە جیهاندا ئەوەندەی شەڕ هەبووە تاعوونیش هەر هەبووە، لەگەڵ ئەوەشدا تاعوونەکان و شەڕەکان بەردەوام لە نەکاو بەسەر خەڵکیدا دەدەن. دوکتۆر "ریڤۆ"ش وەك هەموو هاووڵاتییەکانی ئێمە لە نەکاو بەسەردا کەوتبوو و، بەو جۆرەیە کە دەبێ لە گومانەکانی وی تێبگەین. دەبێ لەوە تێبگەین ئەو لە نێوان خورپە و شڵەژاوی و دڵنیاییدا بێدەنگ مایەوە. کاتێك شەڕێك هەڵدایسێ، خەڵك دەڵێن: "زۆر ناخایەنێ، گەمژانەیە." و بێگومان شەڕ زۆر گەمژانەیە، بەڵام ئەم خاڵە نابێتە هۆی وەستاندنی. گەمژەیی بەردەوام هەیە و ئەگەر مرۆڤ هەر بیری لەخۆی نەکردایەتەوە، (ئەم گەمژەییەی) دەبینی. خەڵکەکەی ئێمەش بۆ ئەو وەزعە، وەك باقی خەڵکی دیکە بوون، بیریان لە خۆیان دەکردەوە یا بە واتایەکی دیکە مرۆڤدۆست بوون: باوەڕیان بە بەڵا و نەگبەتییەکان نەبوو. بەڵام پێوەی ئینسانیی نییە. هەر بۆیەش مرۆڤ دەڵێ بەڵا حەقیقەتی نیە و، خەونێکی ئاڵۆزە و رادەبرێ. کەچی تێناپەڕێ و ئەوە مرۆڤەکانن لە خەونێکی ئاڵۆزەوە دەچنە نێو خەونێکی ئاڵۆزی دیکەوە و، ئەم خەونە ئاڵۆزانەش بەر لە هەموو کەس بەرۆکی مرۆڤدۆستەکان (هیۆمانیستەکان) دەگرن، چونکە ئەوان بە گوێرەی پێویست خۆیان بۆ ڕێك- نەخستووە. نەدەکرا هاووڵاتییەکانی خۆمان لەوانی دیکە بە خەتابارتر بزانین.

ئەوان تەنیا لە بیریان دەچۆوە خاکەڕا بن و پێیان وابوو هێشتا هـەموو شتێك کردەنیـە و هەربۆیـەش دەگەیشـتنە ئـەو ئاکامـەی کـە نەهامـەتی مەحاڵـە. درێژەیان بە دانوسـتان و ساتوسـەوداکانیان دەدا. خۆیـان بـۆ سـەفەران رێـك دەخسـت و بـیر و بـاوەڕی تایبـەت بـەخۆیانیان هـەبوو. چـۆن دەکـرا بـیر لـە تاعوون بکەنەوە کە داهاتوو و سەفەر و چەلەحانێ* و گەنگەشەکانی لێ تێـك دەدان و کۆتـایی پـێ دێنـان؟ خۆیـان بـە ئـازاد دەزانـی، بـەڵام هـەتا بـەڵا و نەهامەتی لەگۆڕێ بێ، هیچ کەس ئازاد نابێ.

تەنانەت پاش ئەوەی ریڤۆ لای برادەرەکەی گوتیشی، کە هەندێ نەخۆش لێرەو لەوێ و بەبێ ئەوەی ئاگایان لێ بێ، بە تاعوون مردوون، هێشتا مەترسییەکە بۆ وی نەببووە شتێکی راستەقینە. بنیادەم تەنیا وەختێك کە پزیشکە، وێنایەك لە ژان دێنێتە بەرچاوی خۆی و ئـەویش بەشـی هـەرە زۆری، هـەر خەیاڵاتـە. ریڤـۆ کاتێ لە پەنجەرەوە سەیری شارەکەی خۆی دەکرد، کـە هـیچ نـەگۆڕابوو، تـازە هەستی بە سەرهەڵدانی ئەو دڵەخورپەیە دەکرد کە پێی دەڵێن شـڵەژان، هـەوڵی دەدا لە مێشکیدا چیی سەبارەت بـەو نەخۆشـییە دەیزانـێ بیخاتـەوە سـەریەك. پرسیارەکان لە مێکشیدا شەپۆلیان ئەدا و بە خۆی دەگوت: ئەو سـی تاعوونـە گەورەیەی مێژوو بەخۆیەوە دیوە، نزیکەی سەد ملیۆن کەسی کوشتووە.

بەڵام سەد ملیۆن مردوو یانی چـی؟ بنیـادەم ئەگـەر شەڕیشـی کردبـێ تـازە بـە حاڵەحاڵ تێدەگا مردوو یانی چی؟ چونکە ئینسان کە مرد ئیتر قـەدر و قیمـەتی نامێنێ. سەت ملیۆن تەرم بە درێژایی مێـژوو تـەنیا دووکەڵێکـە لـە خەیاڵدانـدا. دوکتۆر تاعوونەکەی قوستەنتەنیەی بیر دێتەوە، کە بە قسـەی پرۆکۆپیـۆس لـە یـەك رۆژدا دەهـەزار کەسـی کوشـتبوو. دە هـەزار مـردوو، واتـە پێـنج هێنـدەی حەشـیمەتی نێـو سـینەمایەکی گـەورە. ئەوەیـە ئـەو شـتەی دەبـێ بکـرێ: ئـەو خەڵکـەی لـە پێـنج سـینەما دێنـە دەرێ، دەبـێ لـە شـوێنێك کـۆ بکرێنـەوە و ببردرێنە یەکێك لە گۆڕپانەکانی شار و لەوێ بە کۆ بیانکوژیت بـۆ ئـەوەی ئـەم

---

* شەڕە قسە. چەنەلێدان

ژمارەیە بڕێك ڕوونتر ببینـرێ. لانیکـەم بـەم شـێوەیە دەکـرێ خـەڵکی ناسـراو و ناوداریش بخەینە سەر ئەم کۆگا بێ ناوونیشـانە. دیـارە وەهـا شـتێك مەحاڵـە و ئەمجار، کێ دەهەزار روخسار دەناسێتەوە؟ جگە لەوەش خۆ دیارە کەسـانێکی وەکوو پرۆکۆپیۆس بەسەرکردنەوە و ژماردنیان نـەدەزانی. لـە کـانتۆنی حـەفتا ساڵ لەمەوبەردا پێش ئەوەی بەلا و نەهامەتییەك بەسەر خەڵکی بێ، چل هـەزار مشك بە تاعوون تۆپیبوون، بەڵام لە سـاڵی ١٨٧١دا هـیچ ئامرازێـك بـۆ ژمـاردنی مشکەکان لەبەردەستان نەبووە. بە مەزەنە و بەسەر یەکەوە، لێکیان دەدایەوە و دیارە زۆربەی جاران بـە هەڵـە چـوون، لەگـەڵ ئەوەشـدا ئەگـەر مشـکێك سـی سـەنتی مـەتر درێـژ بـێ، ئەگــەر چـل هــەزار مشــك لەســەر یـەك هەڵچـنی درێژاییەکەی...

بەڵام دوکتۆر وەڕەز دەبوو، خۆی بە دەم شەپۆلەکەوە دەدا و ئەوەش دروست نەبوو. چەند بابەتی هاوشێوە، نابێتـە پـەتای گشـتی. هـەر ئەوەنـدە بەسـە بـە گوێرەی پێویست پارێز بکرێ. پێویست بوو پشت بەو نیشانانە ببەسـتن کـە بـە دەستیانەوە بوون. داهێزراوی و بێنەشەیی و وڕێنەکردن، پەڵـەی سـەر لـەش و شەقارشـەقاربوون لـە نـاوەوە و لـە سـەرووی هـەموو ئەوانەشـەوە، رسـتەیەك بـەردەوام لەبـەر چـاوی دوکتـۆر ریـڤـۆ بـوو، رسـتەیەك کـە لـە دەفتـەری یادداشتەکانی ئەودا نیشانەی پەتاکەی کامڵ دەکرد: " ترپەی دڵ لاواز دەبـێ و یەك جووڵەی بچووك، مەرگی بەدووودا دێ." بەڵێ لـە کۆتـایی هـەمووی ئەوانـەدا سێ لەسـەر چـواری نەخۆشـەکان ــ ئـەو رێژەیـەیان راسـت بـوو ــ ژیانیـان بـە هەودایـەکی ناسـکەوە گـرێ درابـۆوە و، بـۆ ئـەم جووڵـە کـزەی وا گیـانی لـێ دەستاندن، حەجمینیان نەبوو.

دوکتۆر هەروا لە پەنجەرەوە دەیڕوانی. لە لایەکی شووشەکەوە ئاسمانی سـاو و سـامـاڵی بـەهاری و لـە لایـەکی دیکـەوە وشـەیەك کـە هێشـتا زایەڵەکـەی بـە ژوورەکەدا دەگـەڕا: تـاعوون. ئـەم وشـەیە تـەنیا هـەڵگری ئـەو مانایـە نـەبوو وا زانست بـۆی دیـاری کردبـوو، بـەڵکوو هەودایـەك وێنـەی سـەیر و سـەمەرەی بـە

دواوه بوو، كه لەگەڵ ئەم شاره زەرد و خۆڵەمێشییه زۆر یـەكیان نەدەگرتـەوه. شارێك كه لەم كاتەدا جمووجۆڵێكی مامناوەندیی هەبوو: لـه بـری دەنگـەدەنگ، قریوه و قاووقیژەكەی بەرز بوو و، بەگشتی بەختەوەر بوو: ئەگەر بكرێ له یـەك كاتدا هەم بەختەوەر بیت و هەمیش داماو. هێمنیەكی ئەوەنده نـەرم و نیـان و ئەوەنده كەمتەرخەم به سادەیی نكۆڵیی لـه وێنـه كۆنـەكانی بـەڵا و نەهامـەتی دەكـرد: وێنـەی ئەسـینای تـاعوونلێـدراو كـه باڵنـدەكانی كۆچـیان كردبـوو، شارەكانی چین كه پڕاوپڕ بوون و له خەڵكێكی نیوەزینـدووی بێـدەنگ و متـەق-لێبڕاو. ئەو حوكمدراوانەی له "مارسـی" تەرمـه شـەقاربووەكانیان هەڵدەڕشـتنه نێو قووڵكەكانەوه. دیواری گەورەی پرۆڤانس كه به مەبەستی پێشگرتن له بـای تـووڕەی تـاعوون هەڵدەچـنرا، "یافـا"و سـواڵكەره بێزراوەكـانی، ئـەو نوێنـه خووساو و رزیوانەی به زەوییه رەق و تەقەكەی نەخۆشـخانەی قوستـەنتەنیەوه دەنووسـان، ئـەو نەخۆشـانەی پـەتیان لـه لاقیـان كردبـوون و راپاندەكێشـان، كەرنەڤاڵی پزیشكه دەمامك لـەرووەكانی سـەردەمی تاعوونـه رەشـەكه، دەست تێكـەڵكردنی زینـدووەكان لەگـەڵ یەكـدی لـه گۆڕسـتانی میلانـدا، عارەبانـەی مردووان له لەندەنی تۆقیو و زراوچوودا و هاواری بـەردەوامی مرۆڤـەكان كـه بـه شەو و رۆژ هەموو شـوێنێكی دەئـاخنی. نـەخێر، ئـەو شـتانەی بەسـەر یەكـەوه ئەوەنده بەهێز نەبوون كه بتوانن هێمنیی ئەو رۆژه بشێوێنن. لەو دیوی دیكـەی جامەكەوه دەنگی شەمەندەفەرێكی نادیار له نەكاو بەرز بۆوه و لـه یـەك سـاتدا نكووڵیی له ترس و ئازار دەكرد. تەنیا دەریا لەوبەری ریزی سەربانه چوارگۆشه و رەشەكانی ماڵەكانەوه دەیدی، كه جیهان قەت بەبێ دڵەڕاوكێ نەبووه و نابـێ و، هێمنی هەر نەبووه و نییه. دوكتۆر ریڤۆ كه بـەره و كەنداو دەیڕوانـی، بـیری لەو كۆگا پووشكەیەی خەڵكی ئەسینای تاعوونلێدراو دەكردەوه، كـه لـه قـەراغ دەریـا گڕیـان تێبـەردابوو و لوكرێتیۆسـی شـاعیر و فەیلەسـووف لـه كتێبەكـەی خۆیدا (لەمەڕ سرووشتەوه) باسی كردووه: بـه درێـژایی شـەو مردووەكانیـان بـۆ سـووتاندن دەبـرده ئـەوێ، بـەڵام جێگـه نـەبوو و، زینـدووەكان بـۆ كردنـەوەی

جێگەیــەك بــۆ ئازیزەكانیــان بــە مەشــەخەڵان لێكیــان دەدا و ئــەو شــەڕە خوێناوییەیان پێ باشتر بوو لەوەی تەرمـەكان لـە قوژبنێـك فـڕێ بـدەن. دەكرا لەبەردەم ئـاوە مەنـد و لێڵەكـەدا وێنـەی چرپـی و پووشـكە سـوورەكان بێنیتـە بەرچاو. شەڕ بە مەشخەڵ لە شەوێكی پڕ لە بلێسەدا و هەروەها هەڵمی خەستی ژەهراوی كە بەرەو ئاسمانی نیگەران هەڵدەكشا. جێگەی ترس بوو...

بەڵام ئەم سەرلێشێواوییە خۆی لەبەر ئەقڵ رانەدەگرت. راسـتە وشـەی تـاعوون كـەوتبووە سـەر زاران. راسـتە هـەر لـەو ساتەشـدا یـەك یـا دوو تووشـبووی هەڵدەلەرزاند و لـە عـەرزی دەدان، بـەڵام لەوانـەبوو راوەسـتێ. ئـەوەی ئێجگـار پێویست بوو ناسینی ئەو نەناسراوە بوو كە دەبـوو بناسـرێ. وەلانـانی سـێبەرە پووچەكان و گرتنەبەری رێوشوێن بوو. ئـەوكات تـاعوون پێشـی پـێ دەگـیردرا. چونكە خەڵك هـیچ وێنایـەكیان لـە تـاعوون لـە مێشـكیدا نـەبوو، یـا خراپـی لـێ تێگەیبوون. بەڕاستی وا جیـار بـوو ئەگـەر تـاعوون پێشـی گیرابـا، كاروبارەكـان وەگـەڕ دەكەوتنـەوە. ئەگـەر واش نەبوایـە روون دەبـووەوە چییە و ئەگـەر لـە سەرەتادا هیچ كەرەسەیەك لە گۆڕێ نەبوو، دواتر تێكیان دەشكاند.

دوكتۆر پەنجەرەكەی كـردەوە و لـە نـەكاو دەنگـی شـار بـەرز بـۆوە. لـە كارگەكـەی تەنیشتیانەوە خرەی كورت و بەردەوامی مشارێكی كارەبایی دەهات، ریڤۆ بـای بـاڵی خۆی دا. دڵنیـایی و متمانـە لـەوێ بـوو. لـە كاروبـاری رۆژانـەدا. بـاقی بـە زنجـیرە و جووڵەی ناڕوون و بێواتاوە بەسترابوونەوە كە بۆوە نـەدەبوو پشـتیان پـێ ببەسـتی. بنەما ئەوە بوو مرۆڤ كار و ئەركی خۆی بە باشترین شێوە راپەڕێنێ.

دوكتۆر ریڤۆ نوقمی بیر و خەیاڵی خۆی بوو كە هەواڵی هاتنی ژۆزێف گرانتیـان بـۆ هێنا. گرانت فەرمانبەری شـارەوانی بـوو و لەگـەڵ ئـەوەدا كاروبـاری جۆراوجـۆری هەبوو، جاروبارە لە لقی سەرژمێریی ئیدارەی رەگەزنامە، بۆ كاری دیكـەش داوای یارمـەتیان لـێ دەكـرد. بـەو شـێوەیە كۆكردنـەوەی ئامـاری مـردووان خرابـووە

ئەستۆی ئەو، لەبەر ئـەوەی دڵێکـی مێهرەبـانی هـەبوو قـەبووڵی کردبـوو هـەر خۆی ئەسکێك* لەو ئامارە بۆ دوکتۆر ریڤۆ بهێنێ.

دوکتۆر گرانتی دی کە لەگەڵ کۆتـاری جیرانـی وەڕوور کـەوتن. فەرمانبەرەکـەی شارەوانی کاغەزێکی بەدەستەوە رادەوەشاند. گوتی:

- دوکتۆر ژمارەیان هەر دێ و پتر دەبێ. یازدە مردوو لە چلوهەشت سەعاتدا.

دوکتۆر سـڵاوی لـە کۆتـار کـرد و لێـی پرسـی. گرانـت تێـی گەیانـد، کـە کۆتـار دەیەوێ سوپاسی دوکتۆر بکا و بە هۆی ئەو ئەزیەتانەی خستبوویە سەرشـانی، داوای لێبووردنی لێ بکا، بەڵام ریڤۆ چاوی لە کاغەزی ئامارەکە کرد و گوتی:

- ئیتر پێم وایە دەبێ بڕیار بدەین ناوە راستەقینەکەی خۆی لـەو پەتایـە بنـێین. هەتا ئێستا ئەمبەرئەوبـەرمان کـردووە، بـەڵام لەگـەڵم وەرن ئـەمن دەبـێ بچمە تاقیگە.

گرانت کە بە دوای دوکتۆردا لە پێپلیکانەکانەوە دەچووە خوارێ، گوتی:

- بەڵێ، بەڵێ، پێویستە هەر شتەی بـە نـاوی خۆیـەوە بکـەین، بـەڵام ئـەو نـاوە چییە.

- ناتوانم بە ئێوەی بڵێم و بێ لەوەش بۆ ئێوە باش نیە.

فەرمانبەری شارەوانی بزەیەکی هاتی و گوتی:

- دیوتە ئەوەندەش سەهەندە نیە.

بەرەو گۆڕەپانی ئارم وەڕێ کەوتن. کۆتار بێدەنگ بـوو. کۆڵانـەکان قـەرەباڵغتر دەبوون. زەردەپەڕی کەمماوەی وڵاتەکەی ئێمە جێگەی بۆ شەو چۆڵ دەکرد و یەکەمین ئەستێرەکان لە ئاسۆوە کـە هێشـتا روونـاك بـوو دەردەکـەوتن. چـەند سات دواتر چرای سـەر کۆڵانـەکان هـەڵ بـوون و سەرانسـەری ئاسمانیـان رەش داگیرا و دەنگی قسەوباسەکان دەتگوت بە یەك ریتم بەرز بووەتەوە.

لە گۆشەی گۆڕەپانی ئارم گرانت گوتی:

---

* نەسك : لەبەر گیراوە کۆپی

ــ داوای لێبـوردن دەکـەم. ئـەمن دەبـێ بگەمـە شـەمەندەفەر. شـەوەکانم لام پیرۆزن. وەك لە زێدەکەی من دەڵێن: " کاری ئەمڕۆ مەخە سبەینێ."

ریڤۆ دەمێـك بـوو بـۆی دەرکـەوتبوو گرانـت سەرشـێتە: ئـەم کابرایـە کـە لـە مۆنتەلیمار لەدایك ببوو، سـوور بـوو لەسـەر ئـەوەی بـەردەوام قسـە و نەزیلـەی زێدەکـەی بێنێتـەوە و بـە شـوێن ئەوانـدا دەسـتەواژەگەلی خـۆڕایی کـە هـیچ سەرچـاوە و واتایـەکیان نـەبوو وەك " سـاتە خولیاییـەکان" یـا "رووناکـایی ئاسمان" بێنێتە سەر زمانی. کۆتار گوتی:

ـ ئای، وایە. مرۆڤ ناتوانێ دوای نانی شەوێ ئەو لەماڵەکەی بێنێتە دەرێ.

ریڤۆ لە گرانتی پرسی ئاخۆ کار بۆ شارەوانی دەکا؟ گرانـت لـە وەڵامیـدا گـوتی نەخێر، کار بۆ خۆی دەکا.

ریڤۆ بۆوەی شتێکی گوتبێ پرسیی:

ـ دەی باشە کارەکەت دەچێتە پێشێ؟

ـ لە وەتەی کار دەکەم خراپ نیە، بەڵام دەبێ بڵێم بەرەوپێشچوونێکی ئـەوتۆی نیە.

دوکتۆر راوەستا و گوتی:

ـ باشە کارەکەت چییە؟

گرانت کە کڵاوە گەڕگەڕیەکەی دەکێشایە سەر گوێچکە زلەکانی، لە بن لێوانەوە هێنـدێ شـتی گـوت کـە ریڤـۆ بەحاسـتەم تێگەیشـت ئـەوە باسـی شـتێکی وەك گەشەکردنی کەسایەتیی چیرۆك دەکـا، بـەڵام فەرمانبەرەکـەی شـارەوانی لـەو کاتـەدا لێیـان هـەڵبڕابوو و لـە شـەقامی مـارۆن لـە بـن دار هەنجیرەکانـەوە بـە وردەهەنگاوی خێرا بەرەو ژوور دەچوو. لەبەردەم تاقیگەکە کۆتار بـە دوکتـۆری گـوت کـە دەیویسـت چـاوی پێـی بکـەوی و تـەگبیرێکی پـێ بکـا. ریڤـۆ کـە لـە گیرفانیدا کاغەزەکەی ئاماری دێنا و دەبرد، داوای لێکرد لەگەڵیدا بچێتە ژووری کارەکەی. دوایی رای خۆی گۆڕی و گوتی سبەینێ دەچێتە گەڕەکەکـەی ئـەوان و دوانیوەڕۆ چاوی پێی دەکەوێ.

دوکتۆر پاش ئەوەی کۆتاری جێ هێشت، هەستی کرد بیر لە کرانت دەکاتەوە. گرانتی دەدی کە نوقمی تاعوون بووە. هەڵبەت نەک ئەو تاعوونە کە بە دڵنیاییەوە شتێکی ئەوتۆ نابێ، بەڵکو یەکێك لە تاعوونە گەورەکانی مێژوو: " ئەو لەو کەسانەیە کە بە ساخی لەوەیان قوتار دەبن. " وەبیری هاتەوە لە شوێنێکدا خوێندوویەتەوە تاعوون کاری بەسەر لاوازییەوە نیە و بە تایبەتی کەسانی تۆکمە لە عەرز دەدا. نوقمی ئەو بیر و خەیاڵانە بوو کە فەرمانبەرەکەی شارەوانی بە لای دوکتورەوە لە مەتەڵۆکە و ئەزیلەیەك دەچوو.

بەراستی لە روانگەی ئەوەوە ژۆزێف گرانت هەر کارمەندێکی سادەی شارەوانی نەبوو، قەڵافەتیشی وای دەنواند. درێژ و رەقەڵە و لە نێو ئەو جلوبەرگانەدا کە بەردەوام گەورە و فشوفۆڵی هەڵدەبژاردن بۆ ئەوەی درەنگتر بدرێن، هەر لاکەلاکی بوو. ئەگەرچی زیاتر ددانەکانی شەویلکەی خوارەوەی مابوونەوە، بەڵام ددانەکانی سەرەوەی هەموو کەوتبوون. پێکەنینەکەی کە بە تایبەتی لێوی سەرەوەی هەڵدەدایەوە، زارە رەشەکەی دەردەخست. ئەگەر بە رێدا رۆیشتنی فەقێیەك و بۆنی هەرنەهووتی ژێرزەوی و دووکەڵ و، هێڵی بێ واتای روخسارێك، بخەینە سەر ئەو قەڵافەتە، کابرایەکمان دێتە بەر چاو کە لە پشت مێزێك دانیشتوە و خەریکە بە نرخی حەمامەکانی شاردا دەچێتەوە، یا خەریکی ئامادەکردنی راپۆرتێکە بۆ سکرتێرێکی گەنج لە پەیوەندی لەگەڵ مالیاتی تازەی کۆکردنەوەی زبڵ و زاڵی ماڵاندا. تەنانەت یەکێکی نەشیناسیبایە، هەر وای هەست دەکرد ئەو کابرایە تەنیا بۆ ئەوە لە دایك ببوو ئەرکە هەستپێکراو و پێویستەکانی فەرمانبەرێکی رۆژکاری شارەوانی لەبەرامبەر شێستودووفرانك و سی سانتیم لە رۆژێکدا جێبەجێ بکا.

لە راستیدا ئەوە روونکردنەوەیەك بوو کە بە قسەی خۆی لەو شوێنەی لاپەرەی خزمەتەکانیدا کە نووسرابوو "پسپۆری"، سەرنجی رادەکێشا. دەیگوت: بیستودووساڵ پێش ئێستا پاش وەرگرتنی بەکالۆریوسێك لەبەر دەستکورتی نەیتوانیبوو درێژە بە خوێندنەکەی بدا و، بە ناچاری ئەو پیشەیەی هەڵبژاردبوو

و هیواداریـان کردبـوو کـه بـەم زووانـه دەبێتـه فـەرمی و پلـەی دەدرێـتێ، هـەر ئەوەنـدە بەسـه هـەتا شـارەزایی و لێهاتووییەکـەی لـەو مەسـەلە هەسـتیارانەدا بسەلمێنێ کە پەیوەنـدییان بـه ئیـدارەی شـارەکەی ئێمـەوە هەیـە. دڵنیاشـیان کردبۆوە کـه دواتـر دەیکەنـه سـکرتێری شـارەوانی و بـه داهاتەکـەی دەتـوانێ ژیـانێکی تێروپـڕ بـۆ خـۆی پێکـەوە بـنێ. دیـارە ئـەوەی ژۆزف گـرانتی چـالاك کردبوو، غەریزەی زێدەخوازانە نەبوو. ئەو بـه بزەیـەکی خەمناکـەوە بنیـادەمی لەوە دڵنیـا دەکـردەوە، بـەڵام دوورەدیمـەنی ژیـانێکی مـادی کـه لـه ڕێگەیـەکی سـەربەرزانەوە دابـین بـووبێ و ئیـزن بـدا بـەبێ پـەژیوانی خـەریکی حـەز و گرۆییەکانی رابردووی بێ، به روویەوە پێدەکەنی. بەهۆکارێکی شەرافەتمەندانە بوو، کە ئەو پێشنیارەی قبووڵ کردبوو، یا دەکرێ بڵێین به هـۆی وەفـاداری بـه ئامانجێکەوە بوو.

چەندی چەند ساڵان بوو، کە ئـەو وەزعـە کاتییـە هـەر بـەردەوام بـوو. خـەرج و موخاریجی ژیان زۆر زۆر گـران ببـوو، کەچـی مووچـەی گرانـت سـەرەڕای چـەند زێدەمووچەی گشـتی، هێشـتا شـتێکی گاڵتەجاڕانـه بـوو. لای ریـڤـۆ گلـەیی لـەم بارەی ژیانی خۆی کردبوو، بەڵام هیچ کـەس گـوێی پێـی نـەدەبزووت. لێرەدایـه بـاری دەروونیـی تایبـەت و بێوێنـەی گرانـت یـا لانیکـەم یـەکێك لـه هێماکـانی دەردەکەوێ. ئەو ئەگەر نەشیدەتوانی داوای مووچەیەکی ئەوتۆ بکا کە هیچ لێی دڵنیا نەبوو، لانیکەم دەیتوانی داوای جێبەجێبوونی ئەو بەڵێنانە بکـا کـه پێیـان دابوو، بەڵام بەر لە هەموو شتێك، سەرۆکی ئەو ئیدارەیەی وا ئەوی دامەزراندبوو دەمێك بوو مردبوو و، گرانت ئێستا یه وردی دەستەواژەی ئـەو بەڵێنیـەی لـەبیر نەمابوو کە پێی دابوو. لە ئاکامدا و بەتایبەتی ئەو وشانەی بـۆ سـاخ نـەدەبۆوە کە دەبوایە لەم بارەوە بیانڵێ.

وەك ریڤۆ توانیی دەسنیشانی بکا، ئەو هاوولاتییەی ئێمە بـەو تایبەتمەندییـەوە دەناسرایەوە. هەر ئەم تایبەتمەندییەش نەیدەهێشت ئەو داوایەك بـۆ وەرگـرتنی ئەو شتە بنووسێ کە دەیەویست، یا هەر نەبێ هەوڵێکی بۆ بدا. بە قسەی خـۆی

نەیدەتوانی وشـەی "مـاف" کـە بـاوەڕێکی ئـەوتۆی پێـی نـەبوو بـەکار بـێنی و وشەی "بەڵێنەکانیش" کە نیشانەی داوایەك بوون و، ئازایەتییەك بوو کە لەگـەڵ قەڵافەتی ئەو یەکی نەدەگرتـەوە. لـە لایـەکی دیکـەوە بێـزار بـوو لـە وشـەگەلی "سەرنج" و " داوا" و "سوپاسـکردن" کـە پێـی وابـوو کەسـایەتی و شـانی وی هەڵی ناگرێ. بەو شێوەیە هاوولاتییەکەی ئێمە بە هۆی نەدیتنـەوەی وشـەی پـڕ بەپێست و گونجاو هەتا پیر بوو هەر کاری سووك و کەمبایەخیان پێ سپارد. بە تایبەتی بەو جۆرەی بە دوکتۆر ریڤۆی دەگوت: بۆی روون بۆوە کە ژیانی مادیی ئەو دابینە، چونکە دەیتوانی پێداویستییەکانی خۆی لەگەڵ داهاتەکەی رێك بخـا (بەقەدەر بەڕەی خۆی پێ راکێشێ). بەو جۆرە راسـت و دروسـتیی یـەکێك لـەو قسانەی بۆ روون بۆوە، کە بەدڵی شـارەوان بـوو. شـارەوان کـە یـەکێك بـوو لـە خـاوەنی پیشەسـازییە مەزنـەکانی شـارەکەمان بـە پێداگرییـەوە دەیگـوت تـا ئێستا... (و لەسەر ئـەم وشـەیە کـە قورسـایی بەلگاندنەکـەی لەوێـدا بـوو پێـی دادەگرتەوە) تا ئێستا کەس نەیدیوە یەکێك لە برسان بمرێ. بەهەر حـاڵ ژیـانی نیوە سۆفیانەی ژۆزیف گرانت ئەوی لە خەیاڵی ئەو قسـانە رزگـار کردبـوو. ئـەو تەنیا بە شوێن وشەگەلێکدا دەگەڕا کە بە پێویستی دەزانی بیانڵێ.

لە لایەکەوە دەکرێ بڵێی ژیانی ئەو بێوێنە بوو. ئەو لـە شـارەکەی ئێمـەدا و لـە شوێنی دیکەش لـەو دەگمـەن پیاوانـە بـوو کـە دەیـوێرا هەسـتی خـاوێنی خـۆی دەربڕێ. بچووکترین هەستێکی کـە دەریـدەبڕی نیشـانەی دڵپـاکی و هۆگرییـەك بوو کە لە سەردەمی ئێمەدا هیچ کەس ناوێرێ دەریانبڕێ. سوور هەڵنەدەگـەڕا و پێی شەرم نەبوو دان بەوەدا بنێ کە برازاکانی و خوشکەکەی ـ کـە جگـە لەوانـە کەسـی نەمابووـ خـۆش دەوێـن و بـە دوو سـاڵ جارێـك بـۆ دیتنیـان دەچـێتە فەڕەنسا. دەیگوت بیرەوەریی دایك و باوکی کە بـە گـەنجی مردبـوون ئێسـتاش هــەر دڵــی تونــد دەکــات و گوتبووشــی، یــەکێك لــە زەنگــەکانی کلێســـەی گەڕەکەکەیانی کە هەموو رۆژێ لە سـەعات پێنجـی ئێوارێـدا بـە نـەرمی دەنگـی دێ، لـە هـەموو شـتێك خۆشـتر دەوێ . کەچـی لەگـەڵ ئەوانەشـدا دۆزینـەوەی

بچووکترین وشە بۆ دەربڕینی ئەم هەستە سادە و ساکارانە بۆ وی ئێجگار دژوار بوو. بە کورتی ئەم دژوارییە گەورەترین خەم و مەراقی وی بوو. دەیگوت : " ئاخ دوکتۆر حەزم لێبوو و بریا توانیبایەم ئەوەی لە دڵمدایە هەڵیڕێژم." هەر جارێکی ریفۆی دەدی باسی ئەوانەی بۆ دەکرد.

ئەو شەوە کاتێك دوکتۆر لە پشتەوەڕا چاوی لە فەرمانبەرەکەی شارەوانی کرد لە نەکاو لێی روون بۆوە گرانت چیی لەدڵ دایە: ئەو بە دڵنیاییەوە یا خەریکی نووسینی کتێبێك بوو، یا شتێکی لەم بابەتە. هەتا دەگەیشتە تاقیگە، ئەم بیرە ورەی وەبەر ریفۆ دەنا. دەیزانی وەها بیرکردنەوەیەك بێ سوودە، بەڵام نەیدەتوانی بڕوا بکا بەوەی تاعوون بتوانێ بەسەر شارێکا زاڵ بێ، کە هێشتا کۆمەڵێك فەرمانبەری لێقەوماوی بە حەز و خۆزگەی شەرافەتمەندانەوە تێدایە. بە جوانی نەیدەتوانی لە نێو تاعووندا جێگەیەك بۆ ئەم حەز و هۆگرییانە بدۆزێتەوە. هەر بۆیەش پێی وا بوو تاعوون لە نێو خەڵکی شارەکەی ئێمەدا بەردەوام نابێ.

بۆ سبەینێ بە هۆی ئەو پێداگرییەی پێیان وابو بێجێیە، ریفۆ توانیی کۆمیسیۆنێکی تەندروستی لە پارێزگاری پێك بێنێ. ریشارد گوتبووی:

- راستە خەڵك نیگەرانن، جگە لەوەش قسە و قسەلۆکی هێندێ کەس دەبێتە هۆی گەورەکردنەوە و زۆرپێوەنان. پارێزگار گوتی:" ئەگەر پێتان خۆشە با بە خێرایی دەستبەکار بین، بەڵام بەبێدەنگی." چونکە ئەو پێی وایە هەڵڵایەکی درۆیینەیە.

بێرنارد ریفۆ کە بەرەو شارەوانی دەچوو، کاستێلی سوار کرد . کاستێل پێی گوت:"

- ئەرێ دەزانی لەم هەرێمە سیرۆم(موغەزی) دەست ناکەوێ؟

- دەزانم زەنگم بۆ عەمبار لێدا، بەرپرسەکە دەستی تێکەڵ هات. دەبێ لە پاریسەوە بێنن.

- هیواردارم زۆر نەخایەنێ.

ریفۆ لە وەڵامدا گوتی:

ـ من مەسەلەکەم راگەیاندوە.

پارێزگار هەرچەندە تووڕەش بوو، بەڵام بە حورمەتەوە. گوتی:

ـ هاوڕێیان با دەست پێ بکەین. ئاخۆ پێویستە کورتی ببڕمەوە؟

ریشارد پێی وا بوو ئەم کارە سوودێکی نیـە. پزیشـکەکان لـە وەزعەکـە ئاگـادار بوون، مەسەلە هەر ئەوە بوو بزانن چ بڕیارێك بدەن.

کاستێلی پیر بە لەبزێکی تووڕەوە گوتی:

ـ مەسەلە ئەوەیە دەبێ بزانین تاعوونە یان نا؟

دوو سێ دوکتۆر بە سەرسووڕمانەوە ناڕەزایـەتیان دەربـڕی. ئـەوانی دی دڕدۆنـگ دیار بوون، بەڵام پارێزگـار راچـڵەکی و ئـاوڕی لـە لای دەرگـا دایـەوە، بـۆ ئـەوەی دڵنیا بێ کە داخراوە و نەیهێشتووە ئـەم وشـە مەترسـیدارانە بـە داڵانەکانـدا بـڵاو ببنــەوە. ریشـارد گـوتی پـێم وایـە نـابێ چـۆك بـۆ تـرس دابـدەین. ئەمـە تایەکـە ژانەکەی لە ران و بەلەك دەگەڕێ. هەر دەتوانین ئەوەنـدە بڵـێین. گریمانـەکان لـە جیهانی زانستیشدا وەك ژیان مەترسیدارن. کاستێلی پیر کە لە بێدەنگیـدا سمێڵـە زەردەکانی دەجوی، چاوە زیتەکانی خۆی لە ریڤۆ بڕین. دوایـی نیگایـەکی پـڕ لـە بەزەیی بە هەمواندا گێڕا و گوتی، لێی سوورە ئەم پەتایـە تاعوونـە، بـەڵام ئەگـەر بە شێوەیەکی فـەرمی بیناسـن، پێویسـتە رێوشـوێنێکی بێبەزەییانـە بگرنـە بـەر. دەزانێ هاوکارەکانی هەر لەم رێوشوێنانە تۆقیون و بـۆ ئاسـوودەکردنی ئـەوانیش بێ، ئامادەیە قەبووڵی بکا ئەوە تاعوون نیـە. پارێزگـار راچـڵەکی و گـوتی، بـەڵام ئەوە شێوازێکی باش نیە بۆ بەڵگەهێنانەوە. کاستێل گوتی:

ـ گرینگ نیە ئاخۆ ئەوە سـەلماندنێکی بـاش بـێ یـان نـا، گـرینـگ ئەوەیـە مـرۆڤ ناچار بکا بیر بکاتەوە.

ریڤۆ بێدەنگ بوو، بۆیە رای ئەویان پرسی، گوتی:

ــ "تا"ــیەکە بـە نیشـانەکانی گـەروەخڕەوە، بـەڵام لەگـەڵ لـوودەرکردن و رەشانەوە. من لووەکانم قەڵاشتنەوە و ناردمن بـۆ تاقیکردنـەوە کـە لـە ئاکـامی ئەو تاقیکردنەوانەدا تاقیگە توانیی باکتریـای ورد و تڵتـەی تـاعوون دەسنیشـان

بكا. بۆ ئەوەی رووتر بیلێم، پێویستە بڵێم هێندێ گۆڕانی تایبەتیی میکرۆب لەگەڵ شێوە ناسراوەکەی خۆیان وێك ناچن.

ریشارد وەبیری هێناوە ئەم خاڵە دڵەڕاوکێ دەنێتەوە و پێویستە لانیکەم چاوەڕێی زنجیرە تاقیکارییەك بن کە لە چەند حەتوو لەمەوبەرەوە دەستیان پێکراوە. ریڤۆ پاش تاوێك بێدەنگی گوتی:

ـ کاتێك میکرۆبێك بتوانێ لە سێ رۆژدا بارستایی سپڵ و سیپەلاك، چوار بەرامبەر لێ بکا و رژێنەکان ئەوەندەی نارنجێك و وەك دارێك رەق بکا، مسۆگەر جێگەی گومان ناهێڵێتەوە. ناوەندەکانی ئیلتهاب و چڵککردن هەر دێ و زیاتر دەبن. بەو جۆرەی پەتاکە پەرە دەستێنێ، ئەگەر پێشی پێ نەگیردرێ، مەترسیی ئەوە هەیە لە ماوەی کەمتر لە دوو مانگدا نیوەی شارەکە بکوژێ. هەر بۆیە زۆر گرینگ نییە کە ئێوە ناوی بنێن تاعوون، یان تایەکی روو لەگەشە، گرینگ ئەوەیە پێشی پێ بگرن و نەهێڵن نیوەی شارەکە بکوژێ.

ریشاد پێی وابوو نابێ بێ هیوا بن، چونکە لە حاڵێکدا کە هێشتا خزم و کەسی نەخۆش ساخ و سەلیمن ناکرێ بڵێین پەتاکە پەرەئەستێنە.

ریڤۆ بۆ ئاگاداکردنەوە گوتی:

بەڵام ژمارەیەکی دیکە مردوون. دیارە پەرەگری(گوازراوەیی) هەرگیز رەها و کامڵ نییە، ئەگینا بەشێوەیەکی بەرچاو سنووری دەبەزاند و دەکشا و وەك هەورەتریشقە شار رادەماڵێ و جووقەوار لە خەڵکەکەی دەبڕێ. مەبەست ئەوە نیە هیوابڕاوتان بکەم، بەڵکو مەبەست ئەوەیە، هەر شتێکمان لە دەست دێ لە پێناو پێشگرتنیدا، با بیکەین.

لەگەڵ ئەوەشدا ریشارد دەیویست بابەتەکە بەو شێوەیە کورت بکاتەوە کە ئەگەر ئەم پەتایە خۆی رانەوەستێ، بۆ راگرتنەکەی پێویستە ئەو رێوشوێنانە رەچاو بکرێن وا لە یاسادا لەبەرچاو گیردراون. بۆ ئەم مەبەستەش دەبێ بە فەرمی پشتڕاست بکرێتەوە کە ئەم پەتایە تاعوونە و لەبەر ئەوەی ئێستا کەس لێی سوور نیە، دەبێ بیری لێ بکرێتەوە.

ریڤۆ بە پێداگرییەوە گوتی:

ـ مەسەلە ئەوە نیە رێوشوێنگەلی دەسنیشانکراوی نێو یاسا توندوتۆڵن یـان نـا، قسە لەوەیە ئاخۆ بـۆ پێشـگرتن لـە مـەرگی نیـوەی خـەڵکی شـارەکە پێویسـتە دەسـتوداوێنیان بـبن یـان نـا؟ ئـەوی دیکـە هـەمووی رێوشـوێنی ئیدارییـە و سیستەمی حکوومەتەکەمان، پارێزگاری بۆ چارەسەری ئەو کێشانە داناوە.

پارێزگار گوتی:

ـ گومان لەوە نیە، بەڵام ئەمن پێویستیم بەوەیە تـۆ پشتڕاسـتی بکەیتـەوە ئـەم پەتایە تاعوونە.

ریڤۆ گوتی:

ـ ئەگەر پشتڕاستیشی نەکەینەوە، مەترسیی ئەوە هەیە نیوەی شارەکە بکوژێ.

ریشارد بە لەبزێکی تووڕەوە قسەکەی پێ بڕین و گوتی:

ـ ئەگەر راستیتان دەوێ، هاوکارەکەمان بڕوای وایە تاعوونە. ئەو شیتەڵکارییەی لە نیشانەکانی پەتاکە کردوویە، هۆکاری ئەو بۆچوونەیە.

ریڤۆ وەڵامی دایەوە، ئەو نیشانەکانی پەتاکەی شی نەکردۆتەوە، بـەڵکو ئـەوەی شی کردۆتەوە وا دیتوویەتی و ئەوەش کە دیتوویەتی بریتییـە لـە لـووە کـوان و پەڵە و تای بە ورێنـەوە، کـە لـە مـاوەی چلوهەشـت سـەعاتدا ئاکـامی شـوومی خۆی وەدەر دەخا. ئاخۆ ئاغای ریشارد دەتوانێ ئەم بەرپرسیارەتییە وەئەستۆ بگرێ و بڵێ بەبێ رەچاوکردنی رێوشوێنە توندەکانی تەندروستی، گوێزرانـەوەی پەتاکە رادەوەستێ؟

ـ ریشارد دڕدۆنگ بوو، و چاوی لە ریڤۆ بڕی و گوتی:

زاست و رەوان باوەڕی خۆتم پێ بڵێ. ئاخۆ دڵنیای تاعوونە؟

ـ تۆ مەسـەلەکە خـراپ دێنیتـە گـۆڕێ. جـارێ کێشـە لەسـەر وشـە نیـە. بـەڵکو مەسەلەکە، مەسەلەی کات و دەرفەتە.

پارێزگار گوتی:

ـ وادیارە تۆ پێت وایە ئەگەر ئەم پەتایە تاعوونیش نەبێ، دەبێ ئـەو ڕێوشـوێنە تەندروستییە پێویستەی لە بارەی پـەتای تاعوونـەوە پێشـبینی کـراوە، ڕەچاو بکرێ.

ـ ئەگەر لە من دەپرسی، ئەوە بۆچوونی منە.

ـ پزیشکەکان پێکەوە راوێژیان کرد و دواجار ریشارد گوتی:

ـ کەواتە ئێمە دەبێ ئەم بەرپرسیارەتییە وەئەستۆ بگرین کە رێك وەکو تـاعوون بەرەوڕووی ئەم پەتایە ببینەوە.

ئەم فۆرمۆلە بە گەرمی پەسند کرا. ریشارد گۆتی:

هاوکاری خۆشەویست، تۆش هەر لەسەر ئەم باوەڕەی؟

ریۆ گوتی :

ـ ئەمن فۆرمۆلم بە لاوە گرینگ نیە. هەر ئەوەنـدە دەڵێم نـابێ وا بجووڵێینـەوە وەك بڵێی مەترسیی مەرگ هەڕەشە لە نیوەی شـارەکە ناکـا. ئەگـەر وا نەکـەین هەموو دەمرن.

ریۆ لە نێو شەپۆلی تووڕەیی هەمواندا کۆبوونەوەکـەی بـەجێ هێشـت. چـەند ساتێك دواتر لە گـەڕەکێکی کـە بـۆنی میـز و ماسـیی لـێ هەڵدەسـتا، ژنێـك کـە نیوەنووزەی مەرگی دەهات بەرەو لای وی وەردەسووڕا.

٧

بسبەینێی پاش کۆنفرانسەکە، "تا" دیسانیش قەڵەمبازێکی دا. تەنانەت لە ڕۆژنامەکانیشدا دەنگی دایەوە، بەڵام بە شێوەیەکی بێ مەترسی، چونکە بە ئاماژەیەکی کورت وازیان لێ هێنابوو. بەهەرحاڵ ریئۆ دووسبەی دەیتوانی ئەو ئاگادارییە سپی و وردوردانەی لە لایەن پارێزگارییەوە تەڕدەستانە بە نهێنی-ترین شوێنەکانی شارەوە درابوون، بخوێنێتەوە. بەو ئاگادارییانە لێت روون نەدەبۆوە ئاخۆ بەرپرسە پێوەندیدارەکان، مەسەلەکەیان بە هەند وەرگرتووە یان نا؟ ڕێوشوێنەکان زۆر سەخت و توندوتۆڵ نەبوون و دیار بوو بۆ ئەوەی بیروڕای گشتی نەشێوێ (خەڵك نەتۆقێنن)، بەشێکی بەرچاویان کردۆتە قوربانی. پێشەکیی ئەم ورياييدانە رايدەگەياند، چەند نموونەيەك تای مەترسیدار کە روونیش نیە ئاخۆ لێگرەوەیە یان نا، لە گەڕەکی ئۆراندا بەدی کراوە، ئەو چەند نموونە پەتایە ناونیشانێکی تایبەتییان نەبووە کە جێگەی مەترسی بێ و گومان لەوەدا نیە خەڵك دانبەخۆداگر و لەسەرخۆ دەبن. لەگەڵ ئەوەشدا، پارێزگار بە گیانێکی خۆپارێزانەوە کە هەموان لێی تێدەگەن، چەند ڕێوشوێنێکی بۆ پێشگرتن ڕەچاو کردووە. تێگەیشتن و جێبەجێکردنی ئەو ڕێوشوێنانە بە گوێرەی پێویست تەواوی هەڕەشەکانی لێگرتنەوە و پەرەئەستاندنی پەتاکە لە ناو دەبا. هەر بۆیەش پارێزگار تەواو دڵنیایە لەوەی خەڵکی شار لە ناخی دڵیانەوە ئەوپەڕی هاوکاریی هەوڵ و ماندووبوونە تایبەتییەکانی ئەو دەکەن.

دواتر ئەو ڕێوشوێنانەی ڕەچاو کرابوون لە ئاگادارییەکەدا ریز کرابوون. بۆ نموونە، نەهێشتنی مشکەکان بە شێوەیەکی زانستیانە واتە لە رێگەی پڕکردنی ئاوەڕۆ بۆگەنەکان لە گازی ژەهراوی و وردبینیی پێویست لە پاکژکردنەوە و پاڵاوتنی ئاوی خواردنەوەدا. هەروەها خەڵکی شار ئامۆژگاری کرابوون کە

لەرادەبــەدەر پاکوخــاوێن بــن و ئەوانــەی کێچــیان هەیــە بچــنە دەرمانگــەکانی شارەوانی. لە لایەکی دیکەوە بنەماڵەکان ئەو جۆرە نەخۆشـیانەی پزیشـکەکان دەسنیشانیان دەکەن، ئاشکرای بکەن و رازی بن بەوەی کە نەخۆشـەکانیان لـە هـۆڵی تایبــەتی نەخۆشــخانەکاندا، بــە جــوێ لــەوانی دیکــە بخەوێنــدرێن. جگــە لــەوەش ئــەو هۆڵانــە بــۆ ئــەوە ئامــادە کــراون نەخۆشــەکان خێــرا و بــە زیــاترین پێداویستییەوە چارەسـەر بکـرێن. چـەند برگـەیـەکی زیـادی پێشـنیاری دەکـرد، ژووری نــەخۆش و ئــامرازی راگواســتنی تایبــەتی نــەخۆش پاکــژ بکرێنــەوە و لــە کۆتاییشدا بەم پێشنیارە قایـل ببـوون کـە: خـزم و کەسـی نەخۆشـەکە لـە ژێـر چاوەدێریی تەندروستیدا بن.

دوکتــۆر ریڤــۆ بــە خێرایــی رووی لــە ئاگادارییەکــە وەرگێــڕا و بــەرەو شــوێنی کارەکەی(عــەیادە) وەڕێ کــەوت. ژوزێــڤ گرانــت کــە چــاوەڕوانی دوکتــۆر بــوو، دیسانیش بە دیتنی ئەو باسکی هەڵێنا. دوکتۆر گوتی:

- بەڵێ، (ئاماری مردوان) هەر هەڵدەکشێ.

دوێنێ دە کەس لە شاردا مردبوون. دوکتـۆر بـە گـرانتی گـوت: لەوانەیـە شـەوێ چاوی پێی بکەوێ، چونکە دەچێتە سەردانی کۆتار. گرانت گوتی:

- هەقتە دوکتۆر، بۆ وی باش دەبێ. چونکە دەیبینم گۆڕاوە.

- چۆن؟

- ماقووڵ بووە.

- بۆ لەوەپێش وا نەبوو؟

گرانت دڕدۆنگ بوو. نەیـدەتوانی بڵـێ کۆتـار بـێ ئـەدەب بـووە. لەوانـەبوو ئـەو قسەیە جوان نەبێ. کۆتار کابرایـەك بـوو کەمـدوو و سـەری لـە قـەپیلکی خۆیـدا بــوو، کــە بــڕێکیش لــە بــەراز دەچــوو. ژوورەکــەی، رســتورانتێکی بچــووك و، وەدەرکەوتنی گومناوی، ئەوە تەواوی ژیانی کۆتـار بـوو. بـە فـەرمی شـەراب و لیکۆری دەفرۆشت. دووراودوور دووسێ کەس سەردانیان دەکـرد، گۆیـا کڕیـاری بــوون. جاروبــارە دەچــووە ئــەو ســینەمایەی بــەرەوڕووی ژوورەکــەی بــوو.

فەرمانبەرەکەی شارەوانی تەنانەت ئاگای لەوەش ببوو وا کۆتار حەزی لە فیلمە گانگستەرییەکانە. بەهەمووی ئەوانەشەوە فرۆشیاری شەراب و لیکۆر تەنیا و بێ متمانە بوو.

لەبەر چاوی گرانت تەواوی ئەو شتانە گۆڕابوون. دەیگوت:

- نازانم چ بڵێم، بەڵام دەزانی؟ هەست دەکەم ئەو دەیەوێ لەگەڵ خەڵك ئاشت بێتەوە و هەموان بخاتە گەڵ خۆی. زۆربەی جار لەگەڵ من قسان دەکا. پێشنیارم پێ دەکا لەگەڵی بچمە پیاسەکردن و ئەمن ناتوانم بە قسەی نەکەم، بە تایبەتی گرینگیی پێ دەدەم، چونکە هیچ نەبێ گیانیم رزگار کردووە.

کۆتار لەوەتەی هەوڵی دابوو خۆی بکوژێ، ئیتر کەس دەرگای لێ نەکردبۆوە. لە دووکان و کۆڵاناندا بە شوێن بەزەیی و خۆشەویستیدا دەگەڕا. هەتا ئێستا هیچ کەس بە لەبزێکی ئاوا شیرن لەگەڵ دووکاندارەکە نەدوابوو و ئاوا بەسەرنجەوە گوێی لە قسەی ژنە جگەرەفرۆشەکە رانەگرتبوو. گرانت گوتی:

- ئەو ژنە جگەرەفرۆشە ئەفعییەکی راستەقینەیە. ئەمن رای خۆم بە کۆتار گوت، بەڵام ئەو لە وەڵامدا پێی گوتم، خراپی تێگەیوم و ئەو ژنە لایەنی باشیشی هەن کە پێویستە مرۆڤ بیانبینێ.

بە کورتی کۆتار دوو یان سێ جار گرانتی بردبووە کافتریا و ریستورانتە تایبەتییەکانی دەرەوەی شار. لە راستیدا خۆی فێری ئەو شوێنانە ببوو. دەیگوت:

- بینادەم لەم جۆرە شوێنانە خۆش رایدەبوێرێ. بە تایبەتی کەسانی باش لە دەوروبەرمانن.

گرانت تێگەیبوو خزمەتکارەکانی ئەو ریستورانتانە گرینگییەکی تایبەتی بە کۆتار دەدەن و کاتێك ئەو پارەیەی بینی کە ئەو وەکو دەستخۆشانە دەیانداتێ، تێگەیشت بۆچی ئەوەندەی بەدەوردا دێن. کە خەڵکیش روویان دەدایێ، زۆری کار تێدەکرد. رۆژێکیان کە خاوەنی ریستورانتەکە هاتە شوێنی و یارمەتیی دا بۆ ئەوەی پالتۆیەکەی لەبەر بکا، کۆتار گوتی:

- کوڕێکی باشه. دەتوانێ شایەتی بدات.
- شایەتی بۆچی؟
- کۆتار بڕێك دڕدۆنگ مایەوە و ئیتر گوتی:
- ئێ، شایەتی بدا کە من کابرایەکی خراپ نیمە.

جگە لەوەش کۆتار هەر تاوەی لەسەر هەوایەك بوو. ڕۆژێکیان کە دووکاندارەکە کەمتر ڕووی دابوویە، بەو پەڕی تووڕەییەوە گەڕابۆوە ماڵێ و بەردەوام دەیگوت:
- ئەو بێ شەرەفەش وەك ئەوانی دی وایە.
- ئەوانی دی کێن؟
- هەمووان.

گرانت لە دووکانی ژنەی جگەرەفرۆشیشدا شتێکی سەیری دیتبوو. لە جەنگەی قسەوباسێکی گەرمدا ژنە جگەرەفرۆشەکە ئاماژەی بە دەستبەسەرکرانێك کرد، کە لەم دواییانەدا لە ئەلجەزیرە هەڵلایەکی لێ کەوتبۆوە. باسی فەرمانبەرێکی گەنجی بازاڕی بوو کە لە سەر لێواری دەریا عەرەبێکی کوشتبوو. ژنە جگەرەفرۆشەکە گوتی:
- ئەگەر تەواوی ئەو لاتوپووتانەیان گرتبایە، خەڵکە باشەکە دەحەسانەوە.

بەڵام کە دیتی کۆتار کتوپڕ تێك چوو، قسەکەی خۆی خواردەوە، چونکە ئەو بەبێ ئەوەی قسەیەك بکا و داوای لێبوردنێك بکات، لە نەکاو لە دووکانەکە دەرپەڕییە دەرێ. گرانت و ژنە جگەرەفرۆشەکە واقیان وڕما.

دواتر گرانت باسی هێندێ گۆڕانی لەنەکاوی دەروونیی دیکەی کۆتاری بۆ ریڤۆ کردبوو.

کۆتار هەمیشە بیر و ڕای زۆر ئازادیخوازانەی هەبووە. ئەوەش لەوەڕا دەردەکەوت کە زۆر حەزی لەم رستەیە بوو کە دەیگوت:" گەورەکان هەمیشە گچکەکان دەخۆن"، بەڵام ماوەیەك بوو تەنیا ڕۆژنامەی کۆنەپارێزەکانی ئۆرانی دەخوێندنەوە. پیاو ناتوانێ نکوڵی لەوە بکا کە ئەو بە تایبەتی لە شوێنە گشتییەکان بە بڕێك خۆڕانانەوە دەیخوێندنەوە. هەر وەها چەند ڕۆژێك پاش

چاکبوونەوی تکای لە گرانت کردبوو، کە دەچووە ئیدارەی پۆستە و گەیاندن، سەت فرانکێکی کە هەموو مانگان بۆ خوشکە دوورە ولاتەکەی دەنارد بۆی بداتە پۆست، بەلاّم لەو کاتەیدا گرانت ویستبووی وەڕێ بکەوێ، کۆتار گوتبووی:

ـ دووسەت فرانکی بۆ بنێرە. لە رادەبەدەر دلّی پێی خۆش دەبێ. پێی وایە من قەت ئەوم لە بیر نیە، بەلاّم درۆ نەبێ، زۆرم خۆش دەوێ.

بە کورتی لەگەلّ گرانت کەوتبووە چەلەحانیەکی خۆش. ئەو کارە بچووکەی گرانت هەموو شەوێ خۆی پێوە دەخافلاّند، تەواو سەرنجی ئەوی بۆ لای خۆی راکێشابوو و، گرانت ناچار ببوو وەلاّمی پرسیارەکانی ئەو لەم بارەیەوە بداتەوە. کۆتار گوتبووی:

ـ دەی! تۆ خەریکی نووسینی کتێبی؟

ـ لەسەر ئیزنت! ، بەلاّم کارێکم بەدەستەوەیە کە زۆر لەوە پێچەلاّوپێچترە.

کۆتار گوڕاندبووی:

ـ ئاخ! حەزم لێبوو ئەمنیش وەك تۆ ئەوە بکەم.

گرانت سەری سووڕمابوو و، کۆتار بە پرتەپرت گوتبووی هونەرمەندبوون لەوانەیە زۆر کاران راست بێنێ. گرانت پرسیبووی:

ـ بۆ؟

ـ دیارە! هەموان دەزانن هونەرمەند لە هەموو کەس زیاتر حەقی بەدەستە. زیاتر لەو خۆش دەبن.

بەیانیی ئەو رۆژەی ئاگادارییەکان بلاّو بوونەوە، ریقۆ بە گرانتی گوت:

ـ دەی! رووداوی مشکەکان ئەویشی وەك خەلّکێکی زۆر، شێت کردووە. یا ئەوەی کە لە تا دەترسێ.

گرانت گوتی:

پێم وانیە دوکتۆر. ئەگەر لەمنیش دەپرسی...

ترۆمبیلی قەلاچۆی مشکان بـە خێراییـەکی زۆر بـەبن پـەنجەرەکەیانـدا تێپـەڕی. ریڤـۆ راوەسـتا هــەتا دەنگــی ببیســرێ، دوایــی بــە بیرێکــی ئــالۆزەوە رای فەرمانبەرەکەی شارەوانیی پرسـی. گرانـت بـە قەلافـەتێکی شـێلگیرانەوە لێـی روانی و وەلامی دایەوە:

ـ ئەو کابرایەکە، دەزانێ بۆچی خۆی لۆمە دەکات.

دوکتۆر شانی هەلتەکاند . هەروەك کۆمیسێر دەیگوت کـاری گـرینگتر لـە گـۆڕێ بوو.

دوانیـوەڕۆ ریڤـۆ چـاوی بـە کاسـتێل کـەوت. سـیرۆمەکان نەگەیشـتبوون. ریڤـۆ پرسیی:

ـ کوا تازە سوودیان دەبێ؟ ئەم باسیلە* سەیرە.

کاستێل وتی:

ـ وەلا لەوەدا لەگەلت نیم. ئەم گیانلەبەرانە هەمیشە روالـەتێکی نـوێ بـە خـۆوە دەگرن، بەلام لە راستیدا هەموان هەر لەیەك قوماشن.

ـ لانیکەم تۆ پێت وایە، بەلام بە کردەوە هیچ شتێکیان لەسەر نازانین.

ـ دیارە پێم وایە، بەلام هەموان وەکوو من وان.

ئەو رۆژە دوکتۆر تا ئێوارێ هەستی دەکرد ئـەو سـەرەگێژەیەی هـەموو جـارێ لـە سۆنگەی بیرکردنەوە لە تاعووندا تووشی دەبێ، جار بە جار لێـی تونـد دەکـا. لـە کۆتاییــدا بــۆی دەرکــەوت کــە دەترســێ. دوو جــار چــووە نێــو کافتریــا قەرەبالغەکانەوە. ئەویش وەکوو کۆتار هەستی دەکرد پێویستی بـە گـەرموگوڕیی مرۆڤەکانە. ریڤۆ ئەم حالەتەی بە شتێکی بێ واتـا زانـی، بـەلام هـەر ئـەم هەسـتە وەبیری هێنایەوە بەلێنی بە کۆتار داوە سەردانی بکات.

دەمـەدەمی رۆژاوا، دوکتـۆر لـە سـەر مێـزی نـانخواردن چـاوی بـە کۆتـار کـەوت. دوکتۆر کە وەژوور کەوت، رۆمانێکی پۆلیسی لەسەر مێزەکە لێك کرابۆوە، بـەلام هــەوا تاریــك داهــاتبوو و لــەم تاریکییــەدا کــە تــا دەهــات تــۆختریش دەبــۆوە

---

* باکتریایەکی درێژوکەیە.

خوێندنەوەکـەی ئەسـتەمتر دەبـوو. دەتگـوت کۆتـار لـە سـاتێك لەمەوبـەرەوە دانیشتووە و لە بوومەلێڵەکەدا خەیاڵ بردبوویەوە. ریفۆ گوتی چۆنی؟ کۆتـار هـەر بە دانیشتنەوەوە لە بن لێوانەوە گوتی باشـم و ئەگەر دڵنیـابم هـیچ کـەس کـاری بەسەرمەوە نیە باشتریش دەبم. ریفۆ گوتی، ئاخر ناکرێ مرۆڤ هەمیشە تەنیا بێ.

ــ ئـەه، مەبەسـتم ئـەوە نیـە. ئـەمن باسـی ئەوانـە دەکـەم وا پیـاو تووشـی چەرمەسەری دەکەن.

ریفۆ بێدەنگ بوو.

ــ سـەیرکە ئـەمن باسـی خـۆم دەکـەم، بـەڵام خـەریك بـووم ئـەم رۆمانـەم دەخوێندەوە. چیرۆکی مرۆڤێکی چارەڕەشە کە رۆژێك بـەیانی لـەپڕ قۆڵبەسـتی دەکەن. کەس کاری پێی نەبوو و خۆشی ئاگای لە مەحموودی بێ زەواد نـەبوو. لە نووسینگە و ئیداران باسیان دەکرد و ناویان لەسـەر پسـوولەکان دەنووسـی. باشە پێت وایە ئەوە دروستە؟ بە رای تۆ خەڵك حەقی ئەوەیان هەیە ئاوا لەگەڵ یەکێك بجووڵێنەوە؟

ریفۆ گوتی:

ـ جیاوازیی هەیە. لە لایەکەوە بە راسـتی مـافی ئـەوەیان نیـە، بـەڵام ئـەو شـتانە ئەوەندەش گرینگ نین. نابێ بۆ ماوەیەکی دووورودرێـژ لـە نێـو چـواردیوارییەکدا بمێنیتەوە. تۆ دەبێ بچیتە دەرەوە.

کۆتـار دیـار بـوو خەریکـە تـوورە دەبـێ و، گـوتی خـۆ هـەر وادەکـات و ئەگـەر پێویسـت بـێ تـەواوی خـەڵکی گـەڕەك دەتـوانن شـایەتیی بـۆ بـدەن. تەنانـەت لەدەرەوەی گەڕەکیش کۆمەڵە پەیوەندییەکی هەیە:

ـ مسیۆ ریگۆی بیناساز دەناسی؟ برادەرێکی خۆمە.

تاریکیی نێو ژوورەکە خەستتر دەبۆوە. گـەڕەکی قـەراغی شـار گیـانی وەبـەر دەهاتەوە و کە چراکان داگیرسان دەنگێکی لێـڵ و قایـل لـە دەرەوە هەسـتا. ریفۆ چـووە سـەر بانیژەکـە و کۆتـار وەدوای کـەوت. لـە هـەموو گەڕەکـەکانی دەورووبەرەوە هەروەکوو هەموو شەوەکانی شارەکەی ئێمـە شـنەیەکی نـەرم،

ورتـەورت و بـۆنی گۆشـتی بـرژاوی لەگـەڵ خـۆی دێنـا و قریـوەی شـادی و عەتراویی ئازادییش، کە وردەوردە بەرز دەبۆوە و کۆڵانی لـە دەنگـی لاوەتـی لیورێـژ دەکـرد. شـەو و هـۆڕنی بـەرزی شـەمەندەفەرە نادیارەکـان و ئـەو دەنگەدەنگەی کە لە دەریا و لەو خەڵکەوە هەڵدەستا وا لە هاتوچۆدا بـوون و ئەوەش ئەو دەموساتەی کە ریڤۆ بـاش دەیزانـی و جـاری جـاران حـەزی لێـی بوو، ئەمڕۆ بە هۆی ئەو شتانەوەی دەیزانین، لێی ببوونە ئێش و ژان.

بە کۆتاری گوت:

ـ دەتوانین چراکان داگیرسێنین؟

هەر چراش هەڵ دەبوو، کابرا وردیلە بەدەم چاوترووکاندنەوە دەیگوت:

ــ دە بڵـێ بـا بـزانم دوکتـۆر: ئەگـەر ئـەمن نـەخۆش بکـەوم دەمبەیـە ئـەو خەستەخانەیەی خۆت لەوێی؟

ـ ئەی چۆن ناتبەم؟

کۆتار پرسیی: ئاخۆ دەکرێ کەسێك دەستبەسەر بکەن کـە لـە نەخۆشـخانەیەك کەوتووە؟ ریڤـۆ گـوتی لـەوەپێش شـتی وا کـراوە، بـەڵام پێوەنـدیی بـە دۆخـی نەخۆشەکەوە هەیە. کۆتار گوتی:

ـ من متمانەم بە تۆیە.

ئەمجار داوای لە دوکتۆر کرد ئەگەر حەز دەکا، بە ترۆمبیلەکـەی خـۆی دەیباتـە شار.

لە نێوەڕاستی شارەکە، کۆڵانەکان چۆڵتر و چراکان کەمتر بوون. منداڵان هێشتا لەبەر دەرگاکـان خـەریکی یـاری بـوون. لەسـەر داوای کۆتـار دوکتـۆر لەبـەردەم پۆلێك لەو منداڵانە ماشێنەکەی راگرت. منداڵەکان بە دەنگـی بـەرز شەخشـانیان دەکرد، بەڵام یەکێکیان کە سەروقژی رەش و خاو و دەموچاوێکی چڵکنی بـوو، چاوە گەش و خەفەتهێنەرەکانی خۆی بڕیبووە چاوی ریڤۆ. دوکتۆر چاوی خۆی لێ وەرگێڕا. کۆتار لـە شۆسـتەکە راوەسـتابوو و دەسـتی ئـەوی دەگوشـین. بـە

دەنگێکی نووساو و بە زەحمەت قسەی دەکرد. دوو سێ جاران ئاوڕی لە دواوەی داوە و گوتی:

ـ خەڵك باسی پەتا دەکەن. ئەوە ڕاستە دوکتۆر؟

ریڤۆ گوتی:

ـ خەڵك بەردەوام قسە دەکەن، ئەوەش ئاساییە.

ـ ڕاست دەکەی. ئەوجار وەك بڵێی دە کەس بمرن دنیا خرا دەبێ، بەڵام ئەوەی بۆ ئێمە پێویستە ئەوە نیە.

مەکینەی ترۆمبیلەکە داگیرسابۆوە. دەستی ریڤۆ لەسەر گێڕەکەی بوو، بەڵام دیسانیش سەیری منداڵەکەی دەکردەوە کە هێشتا هەر وا شێلگیر و ئاسوودە چاوی لەسەر هەڵنەگرتبوو. لەنەکاو منداڵەکە بەبێ ئەوەی ڕوخساری تێك بچێت، جۆرێك پێی پێکەنی کە تەواوی ددانە سپییەکانی دەرکەوتن. دوکتۆر لە حاڵێکدا کە بۆ منداڵەکە پێدەکەنی، پرسیی:

ـ ئەدی چ شتێك بۆ ئێمە پێویستە؟

کۆتار لەنەکاو توند دەرگای ترۆمبیلەکەی گرت و بەر لەوەی ڕا بکا، بە دەنگێکی پڕ لە گریان و تووڕەییەوە گوتی:

ـ بوومەلەرزە، بوومەلەرزەیەکی ڕاستەقینە.

بوومەلەرزەیەك ڕووی نەدا و تەنیا ریڤۆ سبەینێی هەتا ئێوارێ بۆ ئەوە تەرخان کرد، کە بە چوار دەوری شاردا بگەڕێ و لەگەڵ بنەماڵەی نەخۆشەکان قسە بکا و نەخۆشەکانیش بدوێنێ. ریڤۆ هیچ کات کارەکەی خۆی هێندە بە قورسی نەدیبوو. بەر لەوە نەخۆشەکان ئەرکەکانی ئەویان ئاسانتر دەکردەوە و خۆیان دەنایە بەردەستی. بۆ یەکەمین جار دوکتۆر هەستی کرد نەخۆشەکان چوونەتە نێوخۆیانەوە و بە جۆرە سەرسووڕماونێکی سامناکەوە خزیونەتە ناخی نەخۆشییەکەیانەوە. ئەوە ململانێیەك بوو کە دوکتۆر هێشتا لەگەڵ ڕانەهاتبوو، دەورووبەری سەعات

دەی شەویٚ، کە لەبەر دەرگای ئەو پیرەمیٚردەی نەخۆشیی هەسپەك*ی بوو و هەمیشە پاش هەموان سەردانی دەکرد، ماشیٚنەکەی راگرت، نەیدەتوانی لە جیٚگەکەی خۆی ببزویٚ.

زۆری پیٚ چووبوو و لەو کۆلانە تاریکە و لە ئەستیٚرەکانی ئاسمانی دەڕوانی کە بەردەوام دەردەکەوتن و ون دەبوونەوە. نەخۆشە پیرەکە لە نوێنەکەیدا دانیشتبوو. ویٚدەچوو باشتر هەناسە بکیٚشیٚ و ئەو تۆکە درشتانەی دەژماردن کە لە قابلەمەیەکەوە دەیکردنە نیٚو قابلەمەیەکی دیکەوە. بە روویەکی گەشەوە دوکتۆری وەرگرت:

ـ دەی دوکتۆر، پەتای "وەبا"یە**؟

ـ ئەوەت لە کویٚ بیستوە؟

ـ لە رۆژنامەدا... رادویٚش باسی کرد.

ـ نەخیٚر وەبا نیە.

پیرەمیٚرد کە وەك شیر هەلچووبوو، گوتی:

ـ بەهەر حالٚ دەلیٚی سەرگەورەکان زۆریان شوو لیٚ کیٚشاوە؟

دوکتۆر گوتی:

ـ باوەڕ بەو شتانە مەکەن.

پیرەمیٚردەی پشکنی، ئیتر لە نیٚوەڕاستی ئەم ژووری نانخواردنە هەژارانەیە، دانیشتبوو. بەلیٚ دەترسا. دەیزانی سبەینیٚ بەیانی هەر لە گەڕەکی قەراغ شار، دە دوازدە نەخۆش بەدەم گوشینی کوانەکانیانەوە چاوەڕیٚی دەبن. تەنیا قەلاشتنەوەی کوانەکانی دوو یان سیٚ نەخۆش، ئاکامی باشی لیٚکەوتبۆوە. کەچی زۆربەیان دەبایە بچنە نەخۆشخانە و دوکتۆر دەیزانی نەخۆشخانە چ واتایەکی بۆ هەژاران هەیە. ژنی یەکیٚك لە نەخۆشەکانی، پیٚی گوتبوو:

---

* هەسپەك: نەخۆشیی تەنگەنەفەسی، پشووسواری

** وەبا: کۆلیٚرا

"مــن نامــەویَ ئــەو ببێتــە کەرەســتەی تاقیکردنــەوەی ئــەوان، نــەدەبوو بــە کەرەســەی تاقیکردنــەوەیان، بــەلاَم دەمــرد، هــەر ئەوەنــدە. بێگومــان ئــەو پێشبینیانەی کردبوویانن بەس نەبوون، بەلاَم ئەو هۆلاَنەی بە شـێوەی تایبـەتی ئامادە کرابوون، دیار بوو بە چ شێوەیەك بوون: دوو کەرت(قاوش) کـە بـە پـەلـە نەخۆشەکانی دیکەیان لیَ وەدەرنابوون، بە کۆنەپەڕۆ کـەلێنی پەنجـەرەکیانیان ئاخنیبوون و ئیکیپێکی تەندرووسـتی دەورەیـان گرتبـوو. ئەگـەر پەتاکـە خـۆی رانەوەستابایە، حکوومەت بەو مشوورەی لێی خواردبوو، نەیدەتوانی بەسـەریدا زالَ بیَ.

لەگەلَ ئەوشدا ئەو شەوە میـدیا فەرمییەکـە هێشـتا گەشـبین بـوو. بـۆ سـبەینیَ رانسدۆك رایدەگەیاند بە هێمینیەوە پێشوازی لە رێگەچارەکەی شارەوانی کراوە و هەتا ئێسـتا نزیکـەی سـی نـەخۆش ناسـێنراون. کاسـتێل تەلـەفۆنی بـۆ ریـۆ کردبوو:

- کەرتەکان چەند قەرەوێلَەیان تێدایە؟

- هەشتا دانە.

- بە دلَنیاییەوە شار زیاتر لە سی نەخۆشی تێدایە.

- خەلَکێك هەیە دەترسن و خەلَکێکی زیاتریش فریا نەکەوتوون خۆیان بناسێنن.

- چاودێری نەخراوەتە سەر ناشتنی مردووەکان؟

- نەخێر. ئەمن تەلەفۆنم بۆ ریشارد کرد و گوتم هەر قسە کردن بـەس نیـە. دەبـیَ رێوشوێنێکی تۆکمە رەچاو بکـریَ لـە بەرامبـەر پەتاکـەدا، یـان دەبـیَ بـە راسـتی شورایەك هەلَچندریَ یا هیچ کارێك نەکریَ.

- دەی باشە، دوایی؟

- گوتی دەسەلاَتی نیە. بە رای من زیانەکان زیاتر دەبـن. بـە راسـتی لـە مـاوەی سـیَ رۆژانـدا هـەر دوو کەرتەکـە پـڕ بـوون. ریشـارد دەیگـوت گۆیـا بڕیـار وایـە قوتابخانەیەك چۆلَ بکەن و وەك نەخۆشخانەیەکی یارمەتیدەری لیَ بکەن. ریـۆ چاوەڕوانی دەرزییەکانی دەکرد و کوانەکانی دەقەلَەشتنەوە. کاستێل چـووبووە

سۆراغی کتێبە کۆنەکانی و بە چەندین سـەعات لـە کتێبخانـەدا دەمایـەوە. بـەو شێوەیە رای خۆی دەردەبڕی:

- ئەو مشکانە یا بە تاعوون یا بە شتێکی دیکەی لەو شێوەیە تۆپیون. ئەوان بـە دەیان هەزار کێچیان لـە پـاش خۆیـان لـە تـەواوی شـوێنەکانی شـاردا بـە جـێ هێشتووە، کە ئەگەر بە خێرایی پێشـی پـێ نـەگیردرێ بـە ئـەو چـلك و چـەپەڵە سەد ئەوەندە زیاد دەکەن. ریڤۆ بێ دەنگ بوو. لـەو جەنگەیـەدا هـەوا مـەیی*. خۆرەتاو دوایین دڵۆپەی نێو ئەو گۆلاوانـەی هەڵدەچۆڕاند کـە لـە دوایـین رێژنـە بارانەکانەوە مابوونەوە. ئاسمانی شینی جوان بە نووری زەرد و دەنگی ماتۆری فڕۆکەکان لە گەرمای روو لە زیادبووندا و بە کـورتی هـەموو شـتێکی وەرزەکـە، مرۆڤی بۆ هێمنی و خۆشی بانگهێشت دەکرد. لەگـەڵ ئـەوەدا لـە مـاوەی چـوار رۆژاندا تای چوار وەرزە قەڵەمبازێکی سەیری کرد. شازدە مردوو، بیستوچـوار، بیستوهەشـت و سـیودوو. چـوارەمین رۆژ رایانگەیانـد، کـە نەخۆشـخانەیەکی یارمەتیدەریان لە نێو باخچەیەکی ساوایاندا کردووەتەوە. هاوولاتییـەکانی ئێمـە کە هەتا ئەو کاتە هەوڵیان دەدا نیگەرانیەکانیان لە ژێر دەمـامکێکی جەفـەنگ و گاڵتەدا بشارنەوە، ئیتر لە کۆڵانەکاندا تێکشکاو و بێدەنگ دیار بوون.

ریڤۆ بڕیاری دا تەلەفۆن بۆ پارێزگار بکا:

- ئەو رێوشوێنانەی رەچاو کراون بەس نین.

پارێزگار گوتی:

- ئەمن ئامارەکانم لەبەر دەستن، بە راستی جێگەی نیگەرانیە.

- بەر لەوەی نیگەرانکەر بن، روون و راشکاون.

- بڕیارم داوە داوا لە بەڕێوەبەرایەتیی گشتی بکەم کۆمەڵە بڕیارێك دەر بکات.

ریڤۆ لە بەرامبەر کاستێلدا تەلەفۆنەکەی داخست و گوتی:

- بڕیار! وا باشتر بوو بڕێکیان هێزی بیرکردنەوە هەبێ.

- ئەدی سیرۆمەکان؟

* مەیی: مەیو، توندبوونەوەی شتی شلەو ناوەکی، شیر کە دەمەیێ دەبێتە ماست. هەوا بمەیێ، یانی شنەیەك لە هیچ لارە نایە.

- لەم حەوتووەدا دەگەنێ.

پارێزگاری لە رێگەی ریشاردەوە داوای لە ریڤۆ کرد راپۆرتێك بە مەبەستی ناردنی بۆ ناوەندی کۆلۆنی و بۆ وەرگرتنی بڕیار ئامادە بکا. ریڤۆ لەم راپۆرتەدا رەوشی پەتاکەی شی کردەوە و ئاماری پێویستی تێدا گونجاند. هەر ئەم رۆژە رێژەی مردووان گەیشتبووە چل کەس. پارێزگار بە قسەی خۆی ئەوەی وەئەستۆ گرت کە رێوشوێنەکان توندوتۆڵتر بکات. ناساندنی نەخۆشەکان کرایە ئەرك و بە وردبینیەوە لەوانی دیکەیان جوێ کردنەوە. بڕیاردرا کە ماڵی نەخۆشەکان داخەن و پاکژیان بکەنەوە، خزموکەسی نەخۆشەکان پێ ملی پەرژینکرانی پزیشکی بن و مردووەکانیش بە پێی ئەو مەرجانەی دواتر دەیانبینین، شارەوانی دەیاننێژێ. رۆژێك دواتر بە فڕۆکە سیرۆمەکان گەیشتن. بەشی ئەوەندە نەخۆشەی دەکرد کە لە خەوێنرابوون بۆ چارەسەر، بەڵام ئەگەر پەتاکە پەرەی گرتبایە بەشی نەدەکردن. وەڵامی تەلەگرافی ریڤۆیان دایەوە کە پاشەکەوتەکەی رۆژی تەنگانە تەواو بووە و دروستکردنەوەی سیرۆم دەستی پێکردۆتەوە.

لەو جەنگەیەدا و لە هەر چوار دەوری شارەوە بەهار دەگەیشتە بازاڕەکان. بە هەزاران گوڵ بە درێژایی شۆستەکان لە قەرتاڵەی گوڵفرۆشاندا دەژاکان و عەترە نەرمەکەیان لە تەواوی شاردا شەپۆلی دەدا. بە رواڵەت هیچ شتێ نەگۆڕابوو. شەمەندەفەرەکان بەردەوام لە کاتی دیاریکراودا پڕ بوون و رۆژ هەتا ئێوارەش بەتاڵ و پیس و پۆخڵ بوون.

تارۆ لە پیرەمێردە وردیلەکەی دەڕوانی و پیرەمێردەش تفی بە پشیلەکاندا دەکردەوە. گرانت هەمو رۆژێ زوو بۆ ئیشە نهێنیەکەی دەچۆوە ماڵێ. کۆتار وێڵ دەخولایەوە و ئاغای ئۆسۆنی لێکۆڵەریش هەروا خەریکی بەڕێوەبردنی باخچەی ئاژەڵانی خۆی بوو*. پیرەمێردی پشووسوار نۆکەکانی لە قابڵەمەیەکەوە دەکردە نێو قابڵەمەیەکی دیکەوە و زۆربەی جاران رامبێری رۆژنامەوانیان بە قەڵافەتێکی هێمن و تاسەبارەوە دەبینی. شەوێ خەڵك لە

* باخچەی ئاژەڵان: لێرەدا مەبەست ماڵ و منداڵەکەیەتی، کە لە پێشدا بە تووتکەسەگی شوبهاندوون.

کۆڵانەکاندا کۆ دەبوونەوە و لەبەردەم سینەماکاندا ریزیان دەگرت. لە لایەکی دیکەوە دەتگوت پەتاکە پاشەکشەی کردووە و لە ماوەی چەند رۆژێکدا، رۆژێ تەنیا دە کەس مردن. دوایی لەنەکاو زیادی کرد. ئەو رۆژەی دیسان ژمارەی مردووەکان گەیشتە سی کەس. بێرنارد ریڤۆ چاوی لەو تەلەگرامە فەرمییە دەکرد کە پارێزگار نیشانی دەدا. پارێزگار دەیگوت:" ئەوان ترساون" و لە تەلەگرامەکەدا نووسراوە:" رایگەیەنن کە تاعوونە. شار داخەن."

دوو

دەكرێ لە ئێستێ بە دواوە بڵێین تاعوون بووە بە كێشەی هەموومان. سەرەڕای ئـەو پەرۆشـی و سەرسـووڕمانەی لـەو رووداوە سەیروسـەمەرانە كەوتبوونـەوە، خەڵكەكەمان هـەر كەسـە و تـا رادایەك وەشوێن سـەرقاڵییەكانی ڕۆژانـەی خۆیـان دەكەوتن و دیارە ئەم وەزعە هەر دەبوو بەردەوام بێ. بەڵام هەر دەروازەكان گاڵـە دران، هەمووان و گێڕەرەوەش سەیریان كرد، كە پێكـەوە و لـە قەفەزێكدا گیریـان خـواردووە و دەبـێ لەگـەڵی رابـێن. بـەم شـێوەیە بـۆ وێنـە جوێبوونـەوە لـە بوونـەوەرێكی خۆشەویسـت كـە هەسـتێكی تـەواو تاكەكەسییە، هـەر لـە یەكـەم حەفتەكاندا بوو بە خەم و ژانی هەمووان و لەگەڵ ترسدا بوو بە بنەڕەتیترین ئازاری ئەو قۆناغە دوورودرێژەی دابڕان و تاراوگەیی.

لە راستیدا یەكێك لـە ئاكامـە هـەرە دیارەكـانی داخرانـی دەروازەكـان، دابڕانـی لەنەكاوی كەسانێك بوو كە خۆیان بۆ ئـەم بارودۆخـە ئامـادە نـەكردبوو. دایـك و باوكان، ئەو هاوسـەر و دڵدارانـەی چـەند رۆژ لـەوەپێش وایـانزانیبوو هـەر تـەنیا چـەند رۆژێـك دادەبـڕێن و، لـە گۆڕەپـانی وێسـتگەی شـەمەندەفەرەكەی شـاری ئێمە، بـە چـەند راسـپاردەیەكەوە یـەكتریان رامووسـیبوو، لـەوە دڵنیـابوون كـە دوای چەند رۆژێكی دی چاویان بەیەكتر روون دەبێتەوە، لە متمانەیەكی پووچی ئینسـانیدا نـوقم ببـوون و زۆر پەرۆشـی رۆیشـتنە ئاسـاییەكەی ئاشـناكەیان نەبوون، لە نەكاو دیتیان كە بەبێ یارمەتی و چارەسەرییەك لێك دوور كەوتنەوە و رێگەی پێـك گەیشـتنەوە و تەنانـەت نامەگۆڕینەوەشـیان نیـە. چـونكە چـەند سەعاتێك بـەر لـەوەی بڕیـاری پارێزگـاری چـاپ و بـڵاو بكرێتـەوە، دەروازەكـان داخرابوون، هەربۆیەش حاڵەتی ریزپەڕ و تایبەتیان بـۆ كـەس رەچـاو نـەدەكرد.

دەكـرێ بڵـێین یەكـەمین ئاسـەواری هێرشـی بـەزەبری پەتاكـە ئـەوە بـوو، كـە خەڵكەكـــەی ئێمـــە وا هەڵســـوكەوت بكـــەن، وەك بڵێـــی هەســـتی تایبەتی(تاكەكەسی)یان نییە. لە یەكەمین ساتەكانی رۆژدا كە بڕیارەكە بەڕێوە برا، داواكاران بەردەگایان بـە پارێزگـاری گـرت و بـە تەلـەفۆن یـا بـە چـوونەلای فەرمانبەران باسی كۆمەڵێك بارودۆخی ئەوتۆیان دەكرد كە هـەر هـەموو شـیاوی

ئەوە بوون بایەخیان پیّ بدریّ و هیچیشیان چارەسەریان نەبوو. لە راستیدا چەند رۆژێکی خایاند بۆوەی تێبگەین کە ئێمە لە رەوشێکی بیّ چارەسەرداین و وشەگەلی سازش و لێبوردەیی و ریزپەڕی، ئیتر بیّ مانان.

تەنانەت لە نامەنووسینیش، کە تۆزە سوکنایيەك بوو، بێبەری کراین. چونکە لە لایەکەوە شار ئیتر بە کەرەسەی پێوەندیگرتنی ئاساییەوە پێوەندیی بە بەشەکانی دیکەی وڵاتەوە نەمابوو، لە لایەکی دیکەشەوە بڕیارێکی نویّ هەرچەشنە نامەگۆڕینەوەیەکی قەدەغە کرد، چونکە لەوانەبوو نامەکە میکرۆبی پێوە بیّ. سەرەتا چەند کەسێك کە کۆمەڵێك پوانیان هەبوو، توانییان لە بەردەم دەروازەکانی شاردا لەگەڵ دەرکەوانەکان رێك کەون بۆ ئەوەی پەیامەکانیان بۆ بەرێی دەرەوە بکەن، بەڵام ئەوە تەنیا لە رۆژەکانی یەکەمی بڵاوبوونەوەی پەتاکە و لەو کاتەدا بوو کە دەرکەوانەکان بە لایانەوە سرووشتی بوو گویّ بدەنە هەستی هاوخەمی، بەڵام دوای ماوەیەك کە دەرکەوانەکان زانییان وەزعەکە ئاڵۆز و شپرزە، ئیتر ئامادە نەبوون بەرپرسیارەتییەکی وا بگرنە ئەستۆ کە نەیاندەزانی چی لیّ شین دەبێتەوە. پێوەندیی تەلەفۆنی لە نێوان شارەکاندا کە سەرەتا ئیزن پێدراو بوو، ئاڵۆزییەکی وای لە تەلەفۆنخانە گشتییەکان و لە هێڵی تەلەفۆندا پێك هێنا، کە بۆ ماوەی چەند رۆژان دایانخستن و دوایی تەنیا تەرخانیان کردن بۆ رووداوی تایبەتیی وەکوو مەرگ، یا لەدایکبوون و زەماوەند. ئەو بوونەوەرانەی کە لە رێگەی چاو و دڵەوە پێوەندییان پێکەوە هەبوو، ناچار بوون بە وشەی گەورەگەورە لە تەلەگرامێکی دە وشەییدا بە دوای ئەو هۆگری و خۆشەویستییە کۆنەدا بگەڕێن و جا چونکە ئەو فۆرمۆلانەی لە تەلەگرافێکدا بەکار دەبرێن خێرا تەواو دەبن، ژیانی هاوبەشی دووروردرێژ یا کەفوکوڵ و خۆشەویستیی بەژان لە گۆڕینەوەی بەردەوامی رستەگەلێکی لەو چەشنەدا کورت بوونەوە: "باشم، لە دڵم دای، خۆشم دەوێی."

لەگەڵ ئەوەشدا خەڵکێکی زۆر لە نێو ئێمەدا لەسەر نووسینی نامە پێداگر بوون و بەردەوام پەنایان بۆ شتی وا دەبرد کە هیچ ئاکامێکی نەبوو. تەنانەت ئەگەر بەو رێگەیانەدا کە ئێمە بیریشمان لیّ کردبوونەوە گەیشتبانە جێی مەبەست،

ئێمە هەر نەماندەزانی، چونکە هیچ وەڵامێکمان بۆ نەدەهاتەوە. کار گەیشتە ئەو جێگەیەی چەند حەوتوو لەسەر یەك سەر لەنوێ نامەکانی پێشوومان دەنووسینەوە. ئەوەی لەمەوبەر وتبوومانن و ویستبوومانن، سەر لەنوێ نووسیماننەوە بە شێوەیەك کە دوای ماوەیەك ئەو وشانەی یەکەمین جار بە ئازارێکی بەژانەوە لە ناخی دڵمانەوە سەرچاوەیان گرتبوو، ئیتر ماناکەیان نەما. ئەوجار وشەکانمان هەروا دەنووسینەوە و هەوڵمان دەدا لە ڕێگەی ئەو رستە مردووانەوە ژیانی دژوارمان وێنا بکەین و ئاخری هەر پەیامە دووپاتە تەلەگرافییەکەمان پێ باشتر بوو، لەو قسە شێلگیرانە و بێگیان و یەکلانانە و لە قسەکردن بۆ دیوارێك.

پاش چەند رۆژان کە مسۆگەر بوو هیچ کەس ناتوانێ لە شارەکەی ئێمە وەدەرکەوێ، کەوتنە بیری ئەوەی ئیزن وەرگرن بۆ گەڕاندنەوەی ئەوانەی پێشتر چووبوونە دەرەوە. پاش چەند رۆژ تاوتوێ و لێکدانەوە، ئاخری پارێزگاری گوتی باشە، بەڵام شێلگیرانە گوتی، ئەوانەی دێنەوە، بە هیچ شێوەیەك ناتوانن جارێکی دیکە لە شاری وەدەر کەونەوە. واتە هاتنەژوورەوە ئازادە، بەڵام چوونەدەرەوە ئازاد نیە. چەند بنەماڵەیەکی دەگمەن کە هێشتا شتەکەیان بەهەند نەگرتبوو، دیتنی خزمانیان لە خۆپاراستن پێ باشتر بوو و، داوایان لێکردن ئەم هەلە بقۆزنەوە، بەڵام ئەم بەندییانەی تاعوون خێرا لەو مەترسییە تێگەیشتن کە خزمەکانیان تووش دەکرد و ملکەچی ئازاری دابڕانەکە بوون. ئەوەندەی پەتاکە هەبوو، تەنیا جارێك بەدی کرا هەستی مرۆیی بە سەر ترسی مەرگێکی بەژاندا زاڵ بێ، ئەوەش بە پێچەوانەی چاوەڕوانیەکان، پێوەندیی بە دوو گراوەوە نەبوو کە عیشق و خۆشەویستییەکەیان تەواوی ئازارەکان ببەزێنێ و بیانخاتە ئامێزی یەکترەوە، بەڵکوو ئەم دوو کەسە دۆکتۆر کاستێل و ژنە پیرەکەی بوون کە لەمێژساڵ بوو پێکەوە دەژیان. مادام کاستێل چەند رۆژ بەر لە پەتاکە چووبووە یەکێك لە شارەکانی دراوسێ. لەگەڵ ئەوەشدا بنەماڵەکەی ئەوان نموونەیەکی بەختەوەری نەبوو بۆ هەمووان و، تەنانەت گێڕەرەوە پێی وایە سەرەڕای هەموو

شیمانەکان ئەو ژن و مێردە هەتا ئەو ڕۆژە هیچ دڵنیا نەبوون لـەوەی ژیـانێکی بـێ کێشەیان هەیە، بەڵام ئەو لێکدابڕانە لەنەکاو و درێژماوەیە لێی روون کردنـەوە، کـە بەبێ یەکتر هەڵناکەن و دوای ئەوەی لە نەکاوەیان ئەو راسـتییەیان بـۆ دەرکـەوت، ئیتر بەلایانەوە تاعوون گرینگییەکەی نەما.

دیارە ئەوە نـاوازە بـوو. زۆربـەی جـاران، بـە دڵنیاییـەوە ئـەم لێکدابڕانـە تـەنیا بەمەرجێك کۆتایی دەهات کە پەتاکە نەمابا. بۆ ئێمەش بە گشتی ئەو هەسـت و کوڵەی لـە تـەواوی ژیانـدا لەگـەڵمان بـوو و پێمـان وا بـوو بـە باشـی ناسـیومانە (پێشتر باسی ئەوە کـرا کـە خـەڵکی ئـۆران حـەزەکانیان سـادەن) روخسـارێکی نوێی بەخۆوە دەگرت. ئەو مێرد و گراویانەی گەورەترین متمانەیان بـە هاوسـەر و گراویی خۆیان هەبوو، دڵیان غیرەی دەکرد. ئەو پیاوانـەی لـە خۆشەویسـتیدا سووك و هەرزە بوون، لـە نـەکاو وەفـادار دەبـوون و ئـەو کوڕانـەی لـە تەنیشـت دایکیانەوە هیچ چاویان لـە روخسـاری دایکیـان نـەدەکرد، بـە وەبیرهێنانـەوەی یەکێك لە لۆچەکانی ڕوومەتی ئەو، داخ و کەسەرێکی وا ڕووی تـێ دەکـردن، کـە بیرەوەرییەکـــەی هـــەموو گیـــانی دادەگـــرتن. ئـــەو لێکدابڕانـــە لەنـــەکاو و چـارەهەڵنەگرەی کـەس نەیـدەزانی چـیی لـێ دێتـەوە، ئێمـەی لـە هەمبـەر بیرەوەریی بوونەوەرێکدا کە هێشتا ئـەو هـەمووەمان لـێ نزیـك بـوو و لـە نـەکاو ئەوەنـدە دوور کـەوتبۆوە، وای دەستەوسـتان کردبـووین کـە ئـەو بیرەوەرییـە تەواوی ڕۆژەکانی ئێمەی داگرتبوو. لە راستیدا ئێمە دووجار ئازارمان دەکێشا. یەکێکیان ئازاری خۆمان و ئەویتر ئـازاری بیرکردنـەوە لـە کوڕگـەل و هاوسـەر و عاشقە و ماشقە لێکدابڕاوەکان.

ئەگـەر لـە هەلومـەرجێکی دیکـەدا بوایـە، خەڵکەکـەی ئێمـە دەیـانتوانی بـە خۆسەرقاڵکردن بە ژیانێکی چالاکترەوە، پـەنا و دالدەیـەك بـۆ خۆیـان بدۆزنـەوە، بەڵام تاعوون ئەوانی بێکار خستبۆوە و ناچاری کردبوون لـە شـارە تاریکەکەیانـدا بـە دەوری خۆیانـدا بخولێنـەوە و ڕۆژبـەڕۆژ زیـاتر خۆیـان بدەنـە دەسـت گەمـەی هەڵخەڵەتێنەری بیرەوەرییەکانەوە، چون لە شارێکی وەها بچووکدا ئـەوان هـەموو

ڕۆژێ سەرلێشێواو و بێ مەبەست ڕێگەیان دەکەوتەوە ئەو ڕێگە و کۆلانانەی پێشتر لەگەڵ ئازیزە دابڕاوەکەیان پێیدا ڕۆیبوون.

بەو جۆرە یەکەمین شتێك کە تاعوون بە دیاری بۆ هاوولاتیانی ئێمەی هێنا، غوربەت بوو و، گێڕەرەوەش پێی وایە دەتوانێ ئەو شتەی خۆی هەستی پێکردووە، بە ناوی هەمووانەوە لێرەدا بینووسێتەوە، چونکە لەگەڵ زۆربەی هەرە زۆری خەڵکی شارەکەی ئێمەدا هەستی پێ کردووە. ئەو بۆشاییەی بەردەوام لە خۆماندا هەستمان پێ دەکرد، هەر ئەم هەستی غوربەتە بوو. ئەو هەژانە دیارەی بریتی بوو لە حەزی ناماقوولی گەڕانەوە بۆ دواوە، یا بە پێچەوانەوە خێراترکردنی ڕەوتی کات (بەرەو پێشەوە)، ئەو تیرە ئاگرینانەی یادەوەری. ئەگەر جاروبارە خۆمان دەدایە دەست خەیاڵاتەوە و ئەگەر لەم ساتانەدا لەبیرمان دەچۆوە کە شەمەندەفەرەکان لە جووڵە کەوتوون و ئەگەر لەو ساتەدا کە ڕێبواری تازەگەیشتووی شەمەندەفەرە تێپەڕیوەکە توانیبای بێتە گەڕەکەکەی ئێمە و لە ماڵێ نەچووباینە دەرێ، پێمان خۆش بوو دەنگی زەنگی دەرگا بەرز ببێتەوە، یا ئەوەی دەنگی پێی ئاشنایەکمان لەسەر پلیکانەکانەوە گوێ لێ بێت، بەلام ئاساییە ئەم گەمە و یارییانە زۆری نەدەخایاند. بەردەوام ئەو ساتەوەختە دەهات وا ئێمە بەچاوی خۆمان دەمانبینی کە ئیتر شەمەندەفەرەکان ناگەنێ. جا تێدەگەیشتین کە لێکدابڕانەکەی ئێمە زۆری بە بەرەوە دەبێت و ئیتر ناچار دەبووین خۆ بدەینە دەست کات و زەمەنەوە. لەمەودوا بە گشتی قبووڵمان کردبوو کە زیندانیین و هەموومان لە ڕابردووی خۆماندا دەژیاین و ئەگەر لە نێو ئێمەدا کەسێك بە دڵیدا هاتبایە کە لە داهاتوودا بژیێ، خێرا لێی پاشگەز دەبۆوە و برینێکی ئەوتۆی دەکەوتە دڵی، کە خەون و خەیاڵ دەیخاتە دڵی ئەوکەسانەوە وا متمانەی پێ دەکەن.

بە تایبەتی خەڵکی شارەکەی ئێمە زۆر بە خێرایی ئەو عادەتەیان لە مێشکیان دەرهاویشت کە مەزەندەی ماوەی دابڕانەکە بکەن. بۆچی؟ لەبەر ئەوەی ئەگەر

ئەوی لە هەمووان رەشبینتر بۆ وێنە ماوەی دابڕانەکەی شەش مانگ مەزەندە کردبایە، ئەوان لە پێشدا هەموو ئازارەکانی ئەو مانگانەیان دەچێشت کە لە پێشیان بوون، و ورە و بوێریی خۆیان دەهێنایە ئاستی ئەو ئەزموونە و دوایین تین و وزەی خۆیان بەکار دێنا بۆوەی ورە بەرنەدەن و خۆ لەبەر ئازار و عەزابی ئەو رۆژە یەك لەدوای یەکانە راگرن. ئەو کات کتوپڕ برادەرێك کە لە کۆڵان تووشیان دەبوو، یا بۆچوونێکی کە لە رۆژنامەیەکدا بڵاو دەبۆوە، یا بەدگومانییەك کە دروست دەبوو و، بە گەشبینیەکی لەنەکاو ئەو بیرۆکەی ساز دەکرد، کە پێدەچێ پەتاکە لە شەش مانگ و لەوانەشە ساڵێك تێپەڕێت و تەنانەت زیاتریش بخایەنێ.

لەم ساتەدا ئەوەندە لەناکاو ورەیان بەردەدا و لە ئازایەتی دەکەوتن، کە پێیان وا بوو ئیتر ناتوانن لەم قووڵکەیە بێنە دەرەوە. هەر بۆیەش خۆیان ناچار کرد کە هیچ بیر لە گەیشتنی ئازادیی خۆیان نەکەنەوە و نەڕواننە ئاسۆی داهاتوو و بەردەوام سەر داخەن، بەڵام دیارە کە ئەم خۆپاراستنە، ئەو شێوازە لە فرتوفێڵ لەگەڵ ئازار و ژان و ئەو خۆبەدەستەوەدانە بۆ خۆپاراستن لە شەڕ، ئاکامێکی خراپی هەبوو: وێڕای خۆدزینەوە لەو شکستەی کە بە هیچ نرخێك نەیاندەویست ملکەچی بن، لە هەمان کاتدا خۆیان لەو کات و ساتانە بێبەری دەکرد کە دەیانتوانی بە بیرکردنەوە لە داهاتوو، تاعوون لە بیرخۆیان بەرنەوە و، بەو جۆرە لە نیوەڕێی گێژاو و لووتکەکاندا لە چنگی رۆژانی بێئامانج و بیرەوەرییە پووچەکاندا کۆمەڵێك سێبەر و تارمایی سەرلێشێواو بوون، کە لەبری ئەوەی بژین، دەتلانەوە و بۆ ئەوەی تین‌وگوڕێکیان بێتەبەر، قبووڵیان کردبوو لە کەوشەنی ئازارەکانیاندا پنج داکوتن.

بەو جۆرە خۆیان لەبەر ئازای ئەشکەنجەی تەواوی بەندییەکان و تەواوی دوورخراوەکانیان دەچێشت، کە بریتییە لە ژیان بە بیرەوەرییە پووچەکانەوە. ئەو رابردووەش کە بەردەوام بیریان لێ دەکردەوە لە هەر تامی داخ و کەسەری بۆ ئەوان هەبوو. بە ئاواتەوە بوون، ئەو کارانەی وەختایەکی دەیانتوانی بۆ ئەو

ژن و پیاوەی بکەن وا چاویان لەدەستیان بووە و نەیان کردبوو و، پێیـان داخ بوو کە بۆچی جێبەجێیان نەکردبوون، بیخەنە سەر خەرمانی بیرەوەرییەکانیان. بـە جۆرێـك کـە خـەیاڵی ئـەو کەسـە دوورکەوتووەیـەیان دێنایـەوە نێـو تـەواوی رووداوە برێك خۆشەکانی ژیانی وەك زیندانیان، بەڵام هەرگیز نەیاندەتوانی خۆیان قایل بکەن. ئێمە بێ ئۆقرە لە ئێستادا و دوژمنی رابردوو و بێبەش لە داهاتوو، تـەواو لـە کەسـانێك دەچـووین کـە دادپـەروەری یـا رق و قـینی مرۆیـی لـەو دیـو میلـە ئاسنینەکانەوە قەتیسیان دەکا. دواجار تاقانە رێگەی راکردن لەدەست ئەو وەستانە بێبڕانەوەیـە ئـەوە بـوو، کـە دیسـان لـە خـەیاڵی خۆمانـدا شـەمەندەفەرەکان وەرێ بخەینەوە و، سەعاتەکان پڕ بکەینەوە لە چرکەی پەیتاپەیتای ئەو زەنگـەی لاسـارانە بێدەنگ ببوو.

بـــەڵام ئەگـــەر ئەمـــە دوورخراوەیـــی بـــوو، لـــە زۆربـــەی کاتەکانـــدا، دوورخستنەوە(نەفیکردن)ێك بوو لە ناو مـاڵی خۆیانـدا و، ئەگەرچـی گێـڕەرەوە تـەنیا ئاگـای لـە جـۆری دوورخراوەیـی خـەڵکی شـارەکە بـوو،، بـەڵام نـابێ دوورخراوەیی کەسانی وەك رامبێری رۆژنامەنووس و ئەوانی دیکە لە بیر بکا کـە بـۆ ئـەوان ئازارەکـانی دابـڕان چـەند بەرامبـەر ببـۆوە. چـونکە ئـەوان کۆمەڵـە رێبوارێك بوون، کە تاعوون لە داوی خسـتبوون و لـە شـارەکەدا عاسـێ ببـوون، هەر بۆیەش نە چاویان بەو کەسە دەکەوتەوە کە لێی دابڕابوون و نـە زێدەکـەی خۆشیان دەدیتەوە. ئەوان لە غوربـەتێکی گشـتیدا لـە هـەموان غـەریبتر بـوون، چونکە ئەگەر کات ئەوانیشی وەك خەڵکەکـەی دی تووشـی ئەشـکەنجە دەکـرد، شوێنەکەش کۆت و بەندی کردبوون و بەردەوام سەریان لەو دیـوار و داروبـەردە دەدا کە ببووە لەمپەر لـە نێـوان زێدەکـەیان و ئـەو شـوێنە تاعوونلێـدراوەی لێی مابوونەوە. بەردەوام دەماندیتن کە رۆژ هەتا ئێواریێ لە شارە خۆڵاوییەکەدا سەریان لێ شێواوە و لـە بێدەنگیـدا ئاواتـەخوازی دەمـەوئێوارە ئاشـناکانیان و بەرەبەیانەکانی وڵاتەکەی خۆیان بوون. جا بە هەندێ نیشانەی بچووك بچـووك و پـەیامی پـڕ لـە حەژمـەتی وەك فـڕینی پەڕەسـێلکەکان یـان شـەونمێکی

دەمەوئێوارە یان تیشکێکی سەیروسـەمەرە کـە جاروبـارە خۆرەتـاو دەیهاوێتـە کۆلانەکان، برینی خۆیان دەکولاندەوە.

ئەوان وازیان لـە دنیـای دەرەوە کـە دەیتـوانی مـرۆڤ لـە هـەموو شـتێ رزگـار بکـا دەهێنـا و، پێداگرانـە لەگـەڵ خەیاڵـەکانی خۆیـان کـە لـە رادەبـەدەر راسـتەقینە بوون، دەژیان و، بـە هـەموو توانـاوە وێنـەکانی ئـەو ولاتـەیان دەێنایـە بەرچـاوی خۆیان، کـە تیشـکێکی تایبـەت، دوو یـا سـێ تەپۆلکـە و دارێکـی خۆشەویسـت و روخساری ژنان، شوێنێکی بێوێنەی بۆ دروست دەکردن.

ئینجا ئەڤینداران کە دەکرێ لە هەمووان وردتر قسەیان لەسـەر بکـەین، چـونکە ئەوان لە هەر هـەمووان سەرنجڕاکێشـتر بـوون و لەوانەیـە گێـڕەرەوە لـە هـەموو کەس باشتر بتوانێ قسەیان لەسـەر بکـا. ئـەوان بەدەسـت کۆمـەڵێك دڵـەڕاوکێی دیکەشەوە ئازاریـان دەچێشـت، کـە تێیانـدا دەکـرێ ئامـاژە بـە پـەژیوانیـەکان* بکەین. لە راستیدا ئەو دۆخە دەرفەتی ئـەوەی دابـوونێ، کـە بـە گەشـبینییەکی پڕکەفوکوڵەوە هەستی خۆیان دەربڕن و وێنای بکەن لەوەها دۆخێکدا دەگمـەن وابوو، بێدەسەلاتی و لەرزۆکییەکەیان بەجوانی لێ دەرنەکەوێ. یەکەم کێشەیان ئەوە بوو،کە بە وردی هەڵسوکەوت و ئاکار و جووڵـەی کەسـە لـێ دابڕاوەکـەیان نەدەهاتەوە بەرچاو. ئاخیان بۆ ئەوە هەڵدەکێشـا کـە نەیانـدەزانی ئـەو (کەسـە دوورەکەیان) کاتەکانی خۆی چۆن تێپەڕ دەکا. جا چونکە نەیانویستبوو بەوەی بزانن و، وایان نواندبوو کە شێوەی کات بەسەربردنی گراوی (مەعشووق) نـاکرێ سەرچاوەی هەموو شـادییەکان بـێ، بۆیـە خۆیـان بـە خەمسـارد و کەمتەرخـەم دەزانـی. لەمـەودوا بۆیـان ئاسـان بـوو چـاوێك بـە رابـردووی دڵداریکردنیانـدا بخشێننەوە و کەمایەسییەکانی دەسنیشان بکەن. لـە کاتوسـاتە ئاسـاییەکاندا هەموومان بە ئیختیاری خۆمان یا بە بێ ئەوەی ئاگامان لێ بێ، دەمـانزانی ئـەو عیشقەی بەسـەر خۆیـدا زاڵ نـەبێ عیشـق نیـە و کـەم و زۆر بـە ئاسـوودەییەوە ئەوەمان قەبووڵ دەکرد، کە خۆشەویسـتیەکەمان، دڵدارییـەکی مامناوەنـد بێـت

---

* پەژیوانی: پەشیمانی. (من خەریکە بۆ کچە شێخێك پەژیوان دەبەوە)

(زێدەڕۆیی پێوە دیار نـەبێ)، بـەڵام بـیرەوەری بـەردەوام پـڕ چاوەڕوانیە و بـە شێوەیەکی زۆر بەجێ و ژیرانە، ئەو نەگبەتییەی لە دەرەوەڕا رووی تێکردبووین و بەرۆکی هەموو شارەکەی گرتبـوو، نـەك هـەر عـەزابێکی زاڵمانـەی ئـازاردەری لەگەڵ خۆیدا بۆ هێنـابووین، بـەڵکو وای کردبـوو ئێمـە خۆیشـمان خۆمـان ئـازار بدەین و مل بۆ ئازار و ژانەکە راکێشین، ئەوە یەکێك لەو رێگایانە بوو کە لەوێوە پەتاکـە سـەرنجی خـەڵکی لـەخۆی دوور دەخسـتەوە و پشـێوی و گێچـەڵی دەنایەوە.

بەو جۆرە هەرکەسە و ناچار بوو لە ژێر ئاسماندا بە تەنێ و لەمڕۆوە بۆ سبەی بـژی. ئـەم ملکەچبوونە گشـتییە کـە بـە تێپـەڕبوونی کـات دەیتـوانی بـاری دەروونیان هێورتر بکاتەوە، هەموانی کردە مرۆڤگـەلێکی تـەوەزەل. بـۆ وێنـە ژمارەیەك لە خەڵکی شارەکەی ئێمە ملیان بۆ کۆیلەتییەکی دیکـە راکێشـابوو، کە ئەوانی کردبووە گوێلەمستی هەتاو و بـاران. هـەر چـاوت پێیـان بکەوتایـە، دەتزانی گۆڕانی هەوا دەمودەست و راستەوخۆ کاریگـەریی لەسـەریان دەبـێ. هەر چاویان بـە تیشـکی زێـڕینی خـۆر دەکـەوت، روخسـاریان گـەش دەبـۆوە، لەحاڵێکدا لە رۆژە باراناوییەکاندا دەمامکێکی ئەستوور بەسەر روخسـار و بـیر و هزریاندا دەکشا. چـەند حـەوتوو بـەر لـەوە ئـەوان لـەم لاوازی و کۆیلەتییـە بێهۆیە رایاندەکرد، چونکە لە هەمبەر دنیادا بە تەنێ نەبوون و تا رادەیەك ئەو بوونـەوەرەی لەگـەڵیان دەژیـا بـەرەنگاری دنیاکـەی ئـەوان دەبـۆوە. بـە پێچەوانەوە لـەم سـاتە بـە دواوە دەتگـوت خۆیـان داوەتـە دەسـت هـەوا و هەوەسـی ئاسمانـەوە، واتـە بـێ هـۆ ئازاریـان دەچێشـت و بـەبێ هـۆ هیـوادار دەبوون.

بـە کـورتی، لـەم لووتکـەی تەنیاییـەدا هـیچ کـەس نەیـدەتوانی چاوەڕوانیی لـە جیرانەکەی هەبێ یارمەتیی بدات. هەر کەسە و لەگـەڵ گرفتـەکانی خۆیـدا تـەنیا دەکەوتەوە. ئەگەر بە رێکەوت یەکێك لە نێو ئێمەدا ویسـتبای دەردەدڵـێ بکـا و بە چەند وشەیەك هەستی خۆی دەربڕێ، ئـەو جوابـەی وەریدەگرتـەوە جـا هـەر

شتێك بوایە، زۆربەی جاران برینێکی لەسەر دڵی دادەنا. ئەو کات دەیزانی ئەو و بەردەنگەکەی باسی یەك شت ناکەن. ئەو لـە راسـتیدا باسـی قـووڵایی رۆژانـی تێفکرینی تاڵ و ئازاری دەکـرد و ئـەو وێنەیـەی دەیویسـت بیهێنێتـە بەرچـاوی، ماوەیەکی زۆر، لە کڵـی چـاوەڕوانی و هەژانـدا خـارابوو. بـە پێچـەوانەوە ئـەویتر هەژانێکی گرێبەستیانە و ژانێکـی بـازاڕی و پـەژارەی سـواوی دێنایـە بەرچـاوی خۆی و وەڵامەکەیش دۆستانە بوایە یـا دوژمنانـە، بـەردەوام لەگـەڵ ئـەو یـەکی نەدەگرتــەوە و پێویســت بــوو لێــی پاشــگەز بێتــەوە. یــا لانیکــەم ئەوانــەی نەیانـدەتوانی بێـدەنگ بـن و لـە لایەکیشـەوە لـە زمـانی راسـتەقینەی دڵیـش تێنەدەگەیشتن، قایل دەبوون بەوەی کە بە زمانی کووچە و کۆڵان(رەشـۆکیانە) بدوێن و بە پێی شێوەی گرێبەستیانە و شێوازیسادەی پێوەنـدیگرتن و رووداوە جۆراوجۆرەکـانی رۆژانـە لەگـەڵیانا بـدوێن. بـەو جـۆرە بـوو بـە خوویـەك، کـە راستەقینەترین ژانەکان بە زمانێکی سواوی رۆژانە بگوترێن. تەنیا بـەو شـێوەیە بوو کـە بەندییـەکانی تـاعوون دەیـانتوانی هـاودەردی یـا سـەرنجی بیسـەرانیان بۆلای خۆیان راکێشن.

لەگەڵ هەموو ئەوانەشدا ـ و ئەوە زۆر گرینگەـ هەرچەندەی ئەو دڵەڕاوکێیانە زۆر بە ژان بـوون و هەرەچـەندە هـەڵگرتنی بـاری ئـەو دڵـە بەتاڵـە زۆر قـورس بـوو، دەکرێ بڵێی ئەو غوربەتلێدراوانەی قۆناغی یەکـەمی تـاعوون، شـتێکیان بەسـەر ئەوانی دیکەوە هەبوو: تەنانەت لەو کاتەشدا وا خەڵکی شـار خـەریك بـوو شـێت دەبوون، بیری ئەوان بە تەواوی لای ئەو بوونەوەرە بوو کە چاوەڕوانی بوون. لە نێوان داماوی و ترسی گشتیدا غورووری عیشق، ئەوانی دەپاراست و کـە بیریـان لە تاعوون دەکردەوە، بەردەوام لەبەر ئەوە بوو نەکا لێکدابڕانەکەیان لـێ بکاتـە دابڕانێکی هەمیشەیی و دیدار ئاخریان بکـات. بـەو شـێوەیە ئـەوان تەنانـەت لـە چەقی تاعوونیشدا سەرقاڵییەکی رزگاریدەریان هەبوو، کە لەوانەبوو نـاوی بنـرێ لەسەرخۆیی و دانبەخۆداگری. هیوابڕاوییەکەیان ئەوانی لە ترس رزگار دەکـرد و چارەڕەشییەکەیان رزگـاریی بـۆ دەهێنـان. بـۆ وێنـە ئەگـەر یـەکێکیان تـاعوون

دەیبردەوە، هەمیشە بەر لەوە بوو ئەوان دەرفەتیان بووبێ لێی ورد ببنـەوە. لەو قسەوباسە دەروونییـەی لەگەڵ تارماییەکدا هـەیبوو، لـە نـەکاو دەهێنرایـە دەرێ و بـە بـێ هـیچ نێوبـژیوانێك بـە قـووڵترین بێدەنگییـەکانی سـەر زەویـدا ڕۆدەچوو. کات و دەرفەتی بۆ هیچ کارێك نەدەبوو.

لەو جەنگەیەدا کە خەڵکی شارەکەی ئێمە هەوڵیان دەدا خوو بەو دوورخراوەییە لەنەکاوەوە بگرن، تاعوون لەبەر دەم دەروازەکانـەوە پاسـەوانی دادەنا و ئـەو پاپۆڕانەی دەگەڕاندنەوە کە بەرەو ئۆران دەهاتن. لەو کاتـەوە کـە دەروازەکـان داخرابـوون، تەنانـەت یـەك ئـامرازی هێنـان و ڕاگواسـتنیش نـەهاتبووە نێـو شارەکەوە. هەر لەوێ ڕۆژێوە وا هەست دەکرا وەك بڵێی ترۆمبیلەکان بـەردەوام دەخولێنەوە. بەندەرگەش بۆ ئەوانەی وا لەسەر شوستەکانەوە سەیریان دەکـرد دیمەنێکی سەیری بەخۆوە گرتبـوو. ئـەو قەرەباڵغیەکـەی جـارانی کـە بـەردەوام ئەوێی کردبووە یەکێك لە بەندەرە هەر باشـەکانی ئـەم کـەنارە، لەنـەکاو کـپ و خـامۆش ببـوو. هێشـتا چـەند کەشـتییەکی ڕاگـیراو و قەرەنتینـەکراو لـەوێ دەبینران، بەڵام هەڵێنەری گەورەی بەتاڵ، فـارگۆنی وەرگـەڕاو، کۆگـای لەسـەر یەك هەڵچنراوی بەرمیل یا گۆنی لەسەر ئیسکلەکان، نیشانەی ئەوە بوون کە لـە سۆنگەی تاعوونەوە، بازرگانیکردیش پەکی کەوتووە.

سـەرەڕای ئـەو دیمەنـە نائاسـاییانە بـە ڕواڵـەت خـەڵکی شـارەکەی ئێمـە هـەر نەیانـدەزانی چـیان لـێ قـەوماوە. هەسـتی هاوبەشـی وەك لێکـدابڕان یـا تـرس لـەگۆڕێ بـوو، بـەڵام ئێسـتاش وەك جـاری جـاران، هـەر کەسـە و کـاری خـۆی دەخستە سەرووی هـەموو شـتێکەوە. هـیچ کـەس هێشـتا بـە ڕاسـتی بڕوای بـە پەتاکە نـەکردبوو. زۆربـەی خـەڵك بـە تایبـەتی بـەو شـتە هەسـتیار بـوون، کـە عادەت و خووی لـێ تێك دەدان، یـا کۆسـپی بـەردەم بەرژەوەنـدەکانیان بـوو. ئەوان لەو سۆنگەیەوە، یان توورە بوون یان هەژابوون، بەڵام خۆ شەڕی تاعوون بە هەستو کەفوکوڵ ناکرێ.

بۆ وێنه یەکەمین دژکردەوەی ئـەوان تاوانبـارکردنی بەرپرسـانی حکـوومی بـوو. وەڵامـی پارێزگـار بـۆ ئـەو رەخنانـەی لـە وتـاری رۆژنامەکانـدا دەنگدانـەوەیان هەبوو(لەمەڕ ئەوەی ئاخۆ ناکرێ ئەو رێوشوێنانە برێـك كـەمتر بکرێنـەوە؟) زۆر چاوەڕواننەکراو بوو. هەتا ئەو کات نـە رۆژنامـەکان و نـە هەواڵـدەریی رانسـدۆك هیچـکام نـەیانتوانیبوو هـەواڵێکی فـەرمی لەسـەر ئامـاری پەتاکـە بخەنـە روو. پارێزگـار رۆژبـەرۆژ ئـەو ئامـارەی خسـتە بەردەسـتی هەواڵـدەری و ویسـتی حەوتووی جارێك رای بگەیەنێ.

بەو حاڵەشەوە خەڵکەکە مێشێکیشی لێ میوان نەبوو. لە راستیدا ئەو راگەیـەنراوەی لە سێهەمین حەوتووی تاعووندا هـەواڵی مـەرگی سێسـەتودوو کەسـی بـڵاو کـردەوە هیچ کارێکی تێ نەکردن. لە لایەکیشەوە لەوانەبوو ئەوانە هەر هـەموویان بـە تـاعوون نـەمردبێن و جگـە لـەوەش، کـەس لـە شـاردا نەیـدەزانی لـە کاتوسـاتی ئاسـاییدا حەوتووی چەند کـەس دەمـرن. شـار دووسـەت هـەزار کـەس حەشیمەتی هـەبوو و، خەڵك نەیاندەزانی ئاخۆ ئەو رێژەیە ئاساییە یان نا؟ جا زۆربەی جار، هەر ئەو شتانە، سەرەڕای گرینگیی بێ ئەملاوئەولایان کەس بەدوایانـدا ناچـێ. خـەڵك ئامارێکیـان بـۆ بەراوردکردن لەبەردەستدا نەبوو. بە تێپەڕینی کـات و بـە دیـتنی هەڵکشـانی رێـژەی مردنەکان بوو کە بـیرورای گشـتی راسـتییەکەی لـێ روون بـۆوە. حـەوتووی پێنجـەم سێسەتویەك کـەس و حـەوتووی شەشـەم سێسەتوچلوپێنج کـەس تێـدا چـوون. لانیکەم ئەو هەڵکشانە ئاشکرا و روون بوو، بـەڵام دیسـانیش ئەوەنـدە نـەبوو بتـوانێ لەگـەڵ هـەموو نیگەرانیـەکانی شـارەکەی ئێمـەدا، ئـەو خەیاڵـەیان لـە مێشـکی بێنێتەدەرێ کە ـ دیارە رووداوێکی تاڵە، بەڵام زوو تێدەپەڕێ ـ.

ئیتر ئاوا بەردەوام بوون لە خولانەوە بە نێو کۆڵانانەکان و دانیشتن لـە هـەیوانی کافتریاکاندا. کە دەوری یەکتر بوون، ترسنۆك نـەبوون، زیـاتر لـەوەی سـکاڵایان هـەبێ خۆیـان بـە گاڵتـەو گەپـەوە دەخافڵانـد و وایـان دەنوانـد کـە بـە رووی گەشەوە لەگەڵ ئەو بەڵایەی دڵنیـان تێدەپـەڕێ، رادێـن. رواڵەتەکـە پـارێزرابوو. لەگەڵ ئەوەشدا لە کۆتایی مانگدا و دەکرێ بڵێین لە ماوەی حەوتووی پاڕانـەوە

و رازونیازیشـدا کـە دواتـر باسـی دەکـەین، هێنـدێ گۆڕانی خـراپتر، روخسـاری شـارەکەمانی تـەواو گـۆڕی. لـە پێشـدا پارێزگـار لەمـەڕ ئـامراز و کەرەسـەی راگواستن و دابینکردنـی خـۆراك کۆمەڵـە بڕیـارێکی دەرکـرد. دابەشـینی خـۆراك پێخۆری پێوەکرا* و، بەنزین دەستی پێوە گیرا. تەنانـەت بڕیـار درا دەسـت بـە بەکارهێنانی کارەباشەوە بگرن. تەنیا ئەو شتانەی زۆر پێویست بـوون، ئـەویش بە ئاسمان و زەویدا دەگەیێنرایە ئۆران. بەو شێوەیە دیتیان هاتوچۆی ئـامراز و کەرەسەی راگواستن رۆژ لەگەڵ رۆژ کەمتر بۆوە و وای لێ هـات هـەر نـەما. ئـەو دووکانانـــەی کەلوپـــەلی جوانکارییـــان دەفرۆشـــتن، وردەوردە دادەخـــران و دووکانەکانی دیکەش لە حاڵێکدا کە کڕیار لە بەردەرگاکانیان ریزیـان بەسـتبوو، کاغەزیان بە جامخانەکانیانەوە دەدان کە ئیتر هیچیان نەماوە بیفرۆشن.

بەو جۆرە ئۆران دیمەنێکی سەیری بەخۆوە گرت. ژمارەی رێبواران زیادیان کـرد و تەنانـەت لـە کاتـەکانی پشوودانیشـدا زۆربـەی ئەوانـەی بـە هـۆی داخرانـی دووکانەکان و نەبوونی کار و چالاکی لـە ئیـدارەکانیان، کووچـە و کۆڵانـەکانیان قەرەباڵغ دەکرد. ئەوانە هێشتا بێکار نەکەوتبوونەوە، بەڵکوو ئیشیان راگرتبوو. لەم رووەوە ئۆران لە سەعات سێی دوانیوەڕۆوە و لە ژێر ئاسمانە جوانەکەیـدا، حاڵەتی خەڵەتێنەری شارێکی دەگرتـە خـۆی، کـە دەتگـوت جێـژنی گرتـووە و، کەرەسـەی هاتوچـۆیان تێـدا راگرتـووە و دووکانـەکانیان داخسـتوون بـۆوەی رێورەسمە گشتییەکە جوان بەڕێوە بچن و خەڵك بە کۆڵانـان وەربوونـە، بـۆوەی بەشداری شادی و خۆشییەکان بـن.

دیـارە ئــەم داخرانــی دووکــان و دامودەزگــا و ئیدارەیــە بەگشــتی پــارووی سـینەماکانی خسـتبووە رۆنـەوە و پارەیـەکی باشـیان وەگـیر دەکـەوت، بـەڵام ئاڵوگۆڕی فیلم لەگەڵ شارەکاندا راگیرابوو. پاش دوو حەوتوو سینەماکان ناچـار بوون بەرنامەکانیان لە نێو خۆیاندا بگۆڕنەوە و دوای ماوەیەك هـەر سـینەمایەی ناچار بوو یەك فیلم پێشان بدا. لەگەڵ ئەوەشدا داهاتیان دانەدەبەزی.

---

* پێخۆرپێوەکردن: دەست پێوەگرتن. دابەشینکی کەم کەمە. پێخۆری پێوە بکە: واتە زۆر زۆر مەیدە بەر. کەم کەم بیخۆ.

به کورتی کافتریاکان، لـه سـایەی پاشـکەوتە زۆر و زەوەندەکـەی ئـەو شـارەی بازرگـانیی شـەراب و ئـارەق تێیـدا لـە هـەموو شـتێك گـرنگتر بـوو، توانیـان پێداویسـتییەکانی کڕیارەکانیـان دابـین بکـەن. ئەگـەر راسـتیتان دەوێ خـەڵك زۆریـان دەخـواردەوە. یـەکێك لـە کافتریاکـان وای بـڵاو کردبـۆوە، کـە شـەرابی بێخەوش و خالیس میکرۆب دەکوژێ. هەر بۆیەش ئەو بۆچوونە هەموانییـە کـە خواردنەوە پێش بە نەخۆشییە چڵکییەکان* دەگرێ لـە خەڵکدا پـەرەی گرت. هەموو شەوێ دەورووبەری سەعات دوو، ژمارەیەکی زۆر مەست و سەرخۆش کە لـە کافتریاکـان هاتبوونـە دەرێ، کۆڵانـەکانیان پـڕ دەکـرد و قسەوباسـی گەشبینانەیان بڵاو دەکردەوە.

بەڵام ئەو گۆڕانانە لە لایەکەوە، ئەوەندە نائاسایی بوون و وا بـە خێرایـی رووی دابوو کە بە ئاسانی نەدەکرا بـە سرووشـتی و درێژخایـەنیان بزانـی. لـە ئاکامـدا هەر ئەوەنـدە دەکـرا بڵێـی، ئێمـە هێشـتا هەسـتە تاکەکەسـییەکانی خۆمـان لـە سەرووی هەموو شتێکەوە دادەنا.

دوو رۆژ پـاش داخرانـی دەرگاکـان، دوکتـۆر ریـڤۆ لـە کـاتی وەدەرکـەوتنی لـە نەخۆشخانە، کۆتاری دی کە رەزامەندی و شادیی بە روخسـارییەوە دیـار بـوو. ریڤۆ پیرۆزبایی خۆشحاڵییەکەی لێکرد. کابرا وردیلەکە گوتی:

- بەڵێ، زۆر باشم. بە راستی دوکتۆر ئەو تاعوونە تووکلێکراوە چیی لێ هاتەوە؟ خەریکە وەڕاست دەگەڕێ.

دوکتۆر بۆی سەلماند و کۆتار بە جۆرە شادییەکەوە رای خۆی دەربڕی:

- بەو زووانە و هەر لەخۆوە راناوەستێ. دار بە سەر بەردەوە ناهێڵێ.

سـاتێك پێکـەوە پیاسـەیان کـرد. کۆتـار باسـی ئـەوەی کـرد کـە دووکانـدارێکی گەڕەکەکـەیان کەرەسـەی خواردەمـەنیی لـە عەمبارێـدا راگرتـووە بـۆوەی بـە نرخـی گرانتر بیفرۆشـێتەوە و، کاتێـك هاتوونەتـە سـۆراغی بیبەنـە نەخۆشـخانە، سـندووقی خواردەمەنیەکەیان(خورادنی نێو قوتوو) لە بن قەرەوێڵەکەیدا دۆزیوەتەوە و گوتی: "

* ئەو پەتایانەی کە مرۆڤ دەیانگرێ، ئەندامەکانی ئیلتهاب دەکەن. چڵك و کێم و زووخیان تێدا کۆ دەبێتەوە. وەك لارەشە...

لـه نەخۆشـخانە مـرد. تـاعوون خێـر و بەرەکـەتی پێـوە نیـە." کۆتـار چـیرۆکی لـەو جۆرەی جا بە راست یا بـە درۆ لەسـەر پـەتا، زۆر پـێ بـوو. بـۆ وێنـە دەیـانگوت لـە نێوەڕاستی شار سەرلەبەیانیەك، پیاوێك کە نیشانەی تـاعوونی لـێ وەدەرکـەوتبوون، بە دەم وڕێنەکردنەوە، لە مـاڵێ رای کردبـووە دەرەوە و کـە تووشـی ئافرەتێـك دێ، یەکسەر وەبن خۆی دەدا و بەخۆیەوە دەگوشێ و هاواریش دەکا و دەڵێ ئـەی هـاوار تاعوونم گرتووە. کۆتار بە لەبزێکی پـڕ بەزەیـیەوە کـە هـیچ لەگـەڵ قسـەکەی یـەکی نەدەگرتەوە رای خۆی دەردەبڕی:

- دەی، وردەوردە هەموو شێت دەبن. گومانی تێدا نیە.

هەر دوانیوەڕۆی ئەو رۆژەش ژۆزێف گرانت ئاخری لای دوکتـۆر ریڤـۆ پرێسـکەی دڵی خۆی بۆ دکتـۆر ریڤـۆ کـردەوە. ئـەو لەسـەر مێزەکـە وێنـەی مـادام ریڤـۆی دیتبوو و دوایی چاوی بڕیبووە دوکتۆر ریڤۆ. ریڤۆ گوتی، ژنەکـەی لـە دەرەوەی شـار خەریکـە عیلاجـی خـۆی دەکـات. گرانـت گـوتی:" بـە لایەکدا رێکـەوتێکی باشـە." دوکتـۆر گـوتی، بێگومـان رێکـەوتێکی باشـە و هیـوادارم ژنەکـەم چـاك بێتەوە. گرانت گوتی:

- بەڵێ، تێدەگەم.

و بۆ یەکەم جـار لەوەتـەی ریڤـۆ دەیناسـی دەسـتی کـرد بـە زۆربڵـەیی. لەگـەڵ ئـەوەدا کـە دیسـانیش بـە شـوێن وشـەدا دەگـەڕا، بـەڵام هـەموو ئـەو وشـانەی دۆزینەوە کە مەبەستی بوون، وەك بڵێی زۆر دەمێك بوو بیری لـەوە کردبـۆوە وا ئێستا گوتی.

لەو دەمەوە کە لە هەڕەتی لاوەتیدا بوو، لەگەڵ کچۆڵەیەکی هـەژاری یـەکێك لـە جیرانەکانیان زەماوەندی کردبوو و، هەر لەبەر ئـەو زەماوەنـدەش بـوو وازی لـە خوێندن هێنابوو و ئیشێکی دۆزیبۆوە. نە ژینێ Jeanne و نە ئـەویش هیچـیان لـە گەڕەکەکەیان نەدەچوونە دەرێ. گرانت بۆ سـەردانی ئـەو دەچـووە ماڵەکـەی و دایك و باوکی ژینێ برێك بەو خوازبێنیە بێدەنگ و کرچوکاڵە پێدەکەنین. بـاوکی فەرمانبـەری ئاسـنەڕێ بـوو. لـە کـاتی پشـوویدا دەیانـدی لـە گوشـەیەکی دەم

پەنجەرەکەوە دانیشتووە، بە روخسارێکی پڕ خەفەتەوە، لە هاموشۆی کۆڵان دەڕوانێ و دەستە پانەکانی بە قامکی لێك ئاوەڵاوە لە سەر رانەکانی داناون. دایکە بەردەوام سەرقاڵی کاروباری ماڵەوە بوو. ژینێ یارمەتیی دەدا. ئەوەندە وردیلە بوو کە وەختێك گرانت دیتی خەریکە لە شەقامەکە دەپەڕێتەوە ئەوبەر، بەندی دڵی پسا. ترۆمبیلەکان لەچاو بەژنی ئەو لەبەر چاوی گرانت زۆر گەورە دیار بوون. رۆژێك لە بەردەم دووکانێکدا کە کەلوپەلی جێژنی نۆئێلی دەفرۆشت، ژینێ کە تاسەبارانە لە جامخانەکەی دەڕوانی بەلای ئەودا نوشتایەوە و گوتی:" چەندە جوانە." و گرانت دەستی گوشی. بەو جۆرە بوو کە پەیمانی زەماوەندیان بەست.

باقی رووداوەکە، وەك گرانت دەیگێڕاوە، زۆر سادە بوو. بۆ هەمو کەس هەر وایە. پێکەوە زەماوەند دەکەن، دیسان بڕێکیان یەکتر خۆش دەوێ و کار دەکەن. ئەوەندە کار دەکەن کە خۆشەویستییان لە بیر بچێتەوە. ژینێیش کاری دەکرد لەبەر ئەوەی سەرۆکی دایرەکەی بەڵێنەکەی نەبردبووە سەرێ. لێرەدا پێویست بوو مرۆڤ بڕێك یارمەتی لە هێزی خەیاڵی خۆی وەرگرێ، بۆوەی تێبگا گرانت دەڵێ چی. ماندووبوونی زیاتر یارمەتیی دابوو کە خۆی بداتە دەست رووداوەکانەوە و، رۆژلەگەڵ رۆژ بێدەنگتر بێ، ئیتر تاقەتی ئەوەی نەمابوو ژنەکەی دڵنیا بکاتەوە کە خۆشی دەوێ. ئەو پیاوەی کار دەکا، هەژاری، ئەو داهاتووەی کە وردەوردە هیچ ئاواتی لەدڵیدا ناهێڵێ و ئەو بێدەنگییەی شەوانە بەسەر سفرەکەدا زاڵە... لە وەها دنیایەکدا ئیتر جێ نامێنێتەوە بۆ خۆشەویستی. لەوانەبوو ژینێ ئازار بچێژێ. لەگەڵ ئەوەدا بەجێی نەهێشت و مایەوە: زۆر جار وا رێك دەکەوێ، کە مرۆڤ بۆ ماوەیەکی درێژ ئازار دەچێژێ، بەبێ ئەوەی بۆخۆی بزانێ. ساڵی تێوەرسووڕایەوە، ئاخری لێیدا رۆیشت. دیار بوو ئەو کارەی بە شتێکی سادە نەگرتبوو. ئەو نامەیەی بۆ گرانتی نووسیبوو بە گشتی بریتی بوو لەوە: " ئەمن تۆم خۆش دەویست، بەلام

ئێسـتا مانـدووم.... بـەو ڕۆیشـتنە خـۆم بـە بەختـەوەر نـازانم، بـەڵام بـۆ دەستپێکردنەوەش، بەختەوەربوون پێویست نیە."

ژۆزیف گرانتیش بە نۆرەی خۆی ئازاری دەچێشت. هـەروەکی ڕیڤـۆ وەبـیری هێنابۆوە ئەو دەیتوانی دیسانیش دەست پێبکاتەوە، بەڵام ئیتر باوەڕی بـەهیچ نەمابوو.

تەنیا بەردەوام بیری لە ژینێ دەکردەوە. پێـی خـۆش بـوو، بـۆ ئەسـتۆپاکیی خۆی، نامەیەکی بۆ بنووسێ و دەیگوت:"، بەڵام ئەستەمە. زۆر لەمێـژە بـیری لـێ دەکەمـەوە. ئـەو ماوەیـەی یـەکترمان خـۆش دەویسـت دەمـانتوانی بـەبێ قسەکردن لە یەکدی تێبگەین، بەڵام خۆ مرۆڤ هەمیشە عاشق نابێ. لە کات و ساتی دیاریکراودا دەمتوانی وشەی وا بدۆزمەوە و بیـانڵێم کـە نـەهێڵم بـڕوات. کەچی نەمتوانی." گرانـت بـە دەسـرۆکەیەکی شـەترەنجیی مەخمـەری لـووتی سڕییەوە. دوایی سمێڵی خاوێن کردنەوە. ڕیڤۆ چاوی لـێ دەکـرد. پیرەمێـردە گـوتی:

- داوای لێبوردن دەکەم دوکتۆر، بەڵام بڵێم چی؟... ئەمن بـڕوام بـە تۆیـە... لـە کن تۆ قسەم پێ دەکرێ، ئینجا کوڵ دەمگرێ.

شەوێ ڕیڤۆ تەلەفۆنی بۆ ژنەکەی کرد و وتی شارەکە داخـراوە. بۆخـۆی باشـە. هەر لە فکری ئەو دایە و ئەو دەبێ وریای خۆی بێ.

سـێ حـەوتوو دوای داخرانـی دەرگاکـان، ڕیڤـۆ لـە کـاتی چـوونەدەرەوەی لـە نەخۆشخانەدا، تووشی کابرایەکی گەنج هات کە چـاوەڕێی بـوو. کـابرا گەنجەکـە پێی گوت:

- پێم وایە دەمناسیتەوە.

ڕیڤۆ پێی هەستی کرد دەیناسێ، بەڵام بەگومان بوو. کابرا گەنجەکە وتـی:

- ئەمن بەر لەم ڕووداوانـە هاتمـە لات بـۆوەی هێنـدێ زانیاریـت لەسـەر شـێوەی ژیانی عارەبان لێ وەرگرم. ناوم ڕیمۆن رامبێرە.

ریڤـۆ گـوتی: ئـەها، وایـە، دەی! ئێسـتێ بابـەتێکی باشـت بـۆ ریپۆرتـاژ بـۆ هەڵکەوتووە.

رامبێر تووڕە دیار بـوو، گـوتی مەسـەلەکە ئـەوە نیـە و هـاتووە یارمەتییـەك لـە دوکتۆر ریڤۆ وەرگرێ و گوتیشی:

ـ داوای لێبـوردن دەکـەم. ئـەمن لـەم شـارەدا کـەس ناناسـم و لـە بـەختی مـن، هەواڵنێرە خۆولاتییەکەی رۆژنامەکەشم بۆ نەگبەتی، گەمژەیە.

ریڤۆ داوای لێکرد هەتا دەرمانگایەك لە نێوەڕاستی شار بـە پێیـان بـڕۆن، لەبـەر ئـەوەی دەبـێ هێنـدێ رێوشـوێنیان بـداتێ. ئـەوان بـە کۆڵانـە تەنگەبـەرەکانی گەڕەکی قولەرەشەکاندا داگەڕان. شەو خەریك بوو بەسەردا دەهات، بـەڵام شـار کە جاری جاران لەم کات و ساتانەدا تەواو کپوبێدەنگ بوو، ئەوەندە چۆڵ بـوو سەرت لێی سووڕ دەما. چەند دەنگێکـی کـەڕەنا لـە ژێـر میچـی ئـەو ئاسمانـەی هێشتا ئاڵتوونی دەچۆوە، نیشانەی ئەوە بوو، کە سەربازەکان گەرەکیانـە بلـێن بە ئیشی خۆیانەوە سەرقاڵن. لەم جەنگەیەدا بە درێـژایی کۆڵانـە لێـژەکان و لـە نێـوان دیـوارە شـینە خشـت مـۆرە مەغریبییەکانـەوە، رامبێـر بـە کەفوکوڵـەوە قسەی دەکرد. ئەو خێزانەکەی لە پاریس دانابوو. یـانی ژنـی نـەبوو، بـەڵام هـەر شتێکی ئاوا بوو. هەر لەگەڵ داخرانی شارەکەدا تەلەگراف بۆ ناردبوو. لە پێشـدا وای زانیبوو رووداوێکی تیژتێپەڕە و تەنیا بیری لەوە کردبـۆوە نامـە بگۆڕنـەوە. ئەو هاوکارانەی لە ئۆران هەیبوون، پێیان گوتبوو هیچ شتێکیان لەدەست نایـە. پۆستە و گەیاندن جوابی کردبوو و یەکێك لە سکرتێرەکانی پارێزگـاری، گاڵتـەی پێکردبوو. ئاخرییـەکی پـاش دوو سـەعات چـاوەڕوانی لـە ریزێکـی دوورودرێـژدا توانیبـووی تەلـەگرافێك جێبـەجێ بکـات کـە تێیـدا نووسـیبووی :" باشـم. بـەو هیوایەی بەیەکتر شاد بینەوە."

بەڵام بەیانی کە لە خەو هەستابوو، لەپڕ ئەو بیرە مێشکی داگرتبوو، کـە نـازانێ ئەو رەوشە هەتاکەی دەخایەنێ. بڕیاری دابوو لـە ئـۆران بـڕوات. لەبـەر ئـەوەی راسـپێردرابوون (هەنـدێ کارئاسـانی بـۆ رۆژنامەنووسـان دەکـرێ). توانیبـووی

چاوی به سەرۆکی نووسینگەی پارێزگاری بکەوێ و پێی گوتبوو هیچ حەزی لە ئۆران نیە و کارەکەی ئەوە نییە لەوێ بمێنێتەوە و، بە رێکەوت ڕێی کەوتووەتە ئەم شارە و حەق وایە ڕێی بدەن لەو شارە بچێتە دەرێ، تەنانەت ئەگەر پێویست بکا پاش چوونەدەرێ، قۆناغی دابڕگە(قەرەنتینە)ش تێپەڕ بکا.

سەرۆکی نووسینگە گوتبووی تەواو لە مەبەستەکەی تێدەگا، بەڵام ناکرێ ئەو هەڵاوێرن. بەهەر حاڵ هەوڵی خۆی دەدا، بەڵام بە گشتی بارەکە نالەبارە و ناکرێ هیچ بڕیارێك بدرێ. رامبێر گوتبووی:

ـ بەڵام ئاخر من لەو شارە نامۆم.

ـ لەوە دڵنیام، سەرەڕای هەموو ئەو قسانەش هیواداریـن ئەم پەتایە زۆر نەخایەنێ.

لە کۆتاییدا بۆ ئەوەی بتوانێ دڵی رامبێر بداتەوە وەبیری هێنابۆوە، ئەو ئێستا باشترین بابەتی ریپۆرتاژی لە ئۆران دەست دەکەوێ و، گوتبووشی ئەگەر مرۆڤ زۆر ورد بێتەوە، هیچ رووداوێك نیە لایەنێکی باشی نەبێ. رامبێر شانەکانی هەڵدەتەکاندن. گەیبوونە ناوەندی شار. دەیگوت:

ـ بێ مانایە دوکتۆر، تێدەگەی؟ خۆ ئەمن بۆ ریپۆرتاژنووسین لەدایك نەبوومە، بەڵام لەوانەیە بۆوە لەدایك بووبێتم لەگەڵ ژنێك بژیم. باشە ئەوە سرووشتی نیە؟

ریڤۆ گوتی بە هەموو لایەکدا بەجێیە.

شۆستەکانی ناوەندی شار وەك جاران قەرەباڵغ نەبوون. چەند رێبوارێك بە تاڵووکە بەرەو ماڵە دوورەکانیان دەڕۆیشتنەوە. هیچکام بزەیەکیان لەسەر لێو نەبوو. دواتر ریڤۆ ب زەینیدا هات کە، ئەوە ئاکامی ئەو راگەیانراوەیە وا ئەوێ رۆژێ رانسدۆك دەریکردبوو. پاش بیستوچوار سەعات هیوایەك لە دڵی خەڵکی شارەکەماندا بووژابۆوە، بەڵام ئامارەکانی ئەو رۆژە لە یادەوەرییاندا هەروا کۆن نەبیوو. رامبێر بە بێ پێشەکی گوتی:

ـ مەسەلە ئەوەیە من و ئەو، تازە پێك گەیشتووین و زۆریش تەبا و رەباین.

ریڤۆ هیچی نەدەگوت. رامبێر لەسەری رۆیشت:

ـ ئەزیەتم دای. هەر دەمویست لێت بپرسم ئـاخۆ دەتـوانی پشـتگیرییەك بدەیتـە من و ئەوە پشتڕاست بکەیتەوە کە من ئەو پەتا نەفرەتییەم نەگرتووە. لەوانەیە بە کەڵکم بێت.

ریڤۆ بەسەر بۆی سەلماند، پڕی دایە ئەو منداڵە بچووکەی وا خۆی لـە لاقـەکانی وەراندبوو و لەسەرخۆ لەسەر هەر دوو پـێ دایناپـە عـەرزی. هـەر وا ڕۆیشـتن تـا گەیشتنە پالاس دارم. لکوپۆی داری فیکۆس و خورمـا بێجووڵـە و لەبـە تـەپوتۆز رەشـداگەراو، پەیکـەرە تـۆزاوی و چـڵکنەکەی کۆماریيـان داپۆشـیبوو. لـە بـن پەیکەرەکە راوەستان. ریڤۆ لاقی کە گەردێکی سپییان لێ نیشتبوو تەکاند. سەیری رامبێری کـرد، ڕۆژنامەنووسـەکە بـە کـڵاوی شـاپۆوە کـە برێـك هەڵیکێشـابوو و بـە قۆپچەی کراسەوە کە لە بن بۆینباخەکەیەوە کرابوونەوە و بە ریشی نەتاشراوەوە، رواڵەتێکی هیوابڕاو و توورەی هەبوو. دوکتۆر ریڤۆ گوتی:

ــ دڵنیابـە کـە لێـت تێدەگـەم، بـەڵام بەڵگەوبیانگەکـەت هـەو نیـە. ئـەمن نـاتوانم پشتگیریت بدەمێ لەبەر ئەوەی لێك روون نییە ئاخۆ ئەو پەتایەت گرتووە یـان نـا؟ تەنانەت ئەگەر بیشیسەلمێنین، دیسانیش ناتوانم دڵنیا بم لەوەی کە لەو مەودایەی کـە لـە نووسـینگەی کارەکـەی مـن دێیتـە درەوە هـەتا ئـەو کاتـەی دەچیتە نێـو پارێزگاری، تووش دەبی یان نا. دوای ئەوەش...

رامبێر گوتی:

ـ دوای ئەوە چی؟

دوای ئەوە تەنانەت من ئەگـەر ئـەو پشتگیرییەشـت بـدەمێ، هـیچ سـوودێکی بـۆت نابێ.

ـ بۆچی؟

ـ لەبەر ئەوەی لەم شارەدا بە هەزاران کەس وەك تـۆن و لەگـەڵ ئەوەشـدا نـاتوانن رێگەیان بدەن بچنە دەرێ.

ـ بەڵام ئەگەر ئەوانیش تاعوونیان نەبێ؟

ـ هـەر ئەوەنـدە بـەس نیـە. دەزانم ئـەم مەسـەلەیە بێمانایـە، بـەڵام پێوەنـدیی بـە هەموومانەوە هەیە. دەبێ شتەکە چۆنی هەیە، ئاوا قبووڵی بکەین.

ـ بەڵام خۆ من خەڵکی ئێرە نیم.

ـ بە داخەوە تۆش وەك هەموو ئەوانی دی، بوویتە خەڵکی ئێرە.

رامبێر هەڵچوو. گوتی:

ـ دڵنیات دەکەمەوە ئەمە مەسەلەیەکی مرۆییە. لەوانەیـە تـۆ لـەوەی تێنەگـەی کـە دابڕان بۆ دوو کەس کە ئەوەندە پێکەوە هاوڕان، چ مانایەکی هەیە؟

ریۆ دەمودەست وەڵامی نەداوە. دوایی وتی پێم وایە تێ دەگەم. لـە نـاخی دڵـەوە هیـوای دەخواسـت رامبێـر و ژنەکـەی پێـك بگەنـەوە و ئەوانـەی یـەکتریان خـۆش دەوێ، هەر هەموو پێك شاد و شوکر ببنەوە، بـەڵام یاسـا و رێسـا لـەگۆڕێ بـوون، تاعوون لە گۆڕێ بوو، ئەم لەسەری بوو چ پێویستە ئەوە بکا.

رامبێر بە تووڕەییەوە گوتی:

ــ نـا، ئێـوە تێناگـەن. ئێـوە بـە زمـانی بەڵگانـدن قسـان دەکـەن. ئێـوە دیلـی خەیاڵەکانتانن.

دوکتۆر چـاوی بڕییـە پەیکـەرەی کۆمـاری و گـوتی: نـازانم بـە زمـانی بەڵگانـدن قسـان دەکـەم یـان نـا، بـەڵام ئـەوەی روون و مسـۆگەرە، بـە زمـانێکی روون و بێگــرێ دەدوێــم و ئــەو دووانــەش لەوانەیــە جیــاواز بــن. رۆژنامەنووســەکە بۆینباخەکەی راستەوپاستە کرد و گوتی:

ـ دەی، بەو پێیە ئەمن دەبێ لە رێگەیەکی دیکەوە بگەمە ئەنجام.

ئینجا بە لەبزێکی شەڕانیەوە گوتی:

ـ بەڵام ئەمن لەو شارە دەچمە دەرێ.

دوکتۆر گوتی کە دیسانیش لە مەبەستەکەی تـێ دەگـا، بـەڵام ئـەو مەسـەلەیە پێوەندیی بەوەوە نیە.

رامبێر لەنەکاو وەك برێشکە هەڵبەزییەوە و گوتی:

- بۆچی پێوەندیی بە تۆوە هەیە. ئەمن بۆیە هاتوومە ئێرە لەبەر ئـەوەی پێیـان گوتووم تۆ رۆڵێکی بەرچاوت لەو بڕیارانەدا هەیـە کـە دەدرێـن. پـێم وا بـوو هـەر نەبێ لە تاقە یەك شتدا، ئەوە لەبەرچاو مەگرە کـە تێیـدا بەشـدار بـووی، بـەڵام ئەو مەسەلەیە بەلای تـۆوە شـتێکی وا نییـە و تـۆ مشـووری کـەس ناخۆی. تـۆ حیساب بۆ ئەوانە ناکەی وا لێك دابڕاون.

ریفۆ بۆی سەلماند کە لە لایەنێکەوە وایە. ئەو نەیویستووە ئەو مەسەلەیە لەبەر چاو بگرێ. رامبێر گوتی:

ـ ئـەها، تێدەگـەم. تـۆ دەتـەوێ باسـی خزمـەتی کۆمـەڵ بکـەی، بـەڵام خێـر و بەرژەوەندیی کۆمەڵ، لە بەختەوەریی یەك بە یەکی ئەوان پێك هاتووە.

دوکتۆر کە دەتگوت لە وڕی و گێژێتیەکەی هاتووەتە دەرێ گوتی:

- بەڵێ، ئەوەیە و شتێکی دیکەش. نابێ بڕیار بدەیت. تۆ لە هەڵە دای کە توورە دەبیـت. ئەگـەر تـۆ بتـەوێ خـۆت لـەو رووداوە دەربـاز بکـەی، ئـەمن لـە نـاخی دڵمەوە شاد دەبم. ئەوەندەیە، هێندێ کار هەن پیشەکەم رێگەم نادا بیانکەم.

رامبێر بە وەڕەزیەوە سەری بۆ لەقاند و گوتی:

- بەڵێ، لە هەڵە دام توورە دەبم و بەو کارەم کاتێکی زۆرتان دەگرم.

ریفۆ داوای لە رۆژنامەنووسەکە کرد لە رەوتـی هەوڵـەکانی ئاگـاداری بکاتـەوە و لێی دڵمەند نەبێ. بە دڵنیاییەوە نەخشەیەك هەبوو کە دەیانتوانی لەسەری رێـك بکەون. رامبێر لە نەکاو دڕدۆنگ دیاربوو و، پاش برێك بێدەنگی گوتی:

- پێموایە. بەڵێ. بە پێی ئەوەی تۆ پێت وتم و بە قەناعەتی خۆشم پێم وایە.

پاش برێك دڕدۆنگی لێی زیاد کرد:

- بەڵام من ناتوانم قسەکانی تۆ بسەلمێنم.

کڵاوەکەی هێنایە نێوچاوانی و خێرا دوورکەوتەوە. ریفۆ چاوی لێی بوو کـە چـووە نێو هوتێلی ژان تارۆ.

پاش سـاتێك دوکتـۆر سـەری لەقانـد. رۆژنامـەنووس حـەقی بـوو بـۆ گەیشـتن بـە بەختەوەری بێئۆقرە بێ، بـەڵام ئـاخۆ لەوەشـدا حـەقی بـوو کـە ریفـۆی تاوانبـار

دەکرد؟" ئێوە دیلی خەیاڵەکانتانن". ئاخۆ تێپەڕاندنی ڕۆژەکان لە نەخۆشخانەدا کە تاعوون تێیدا شەپۆلی دەدا و ژمارەی قوربانیەکانی لە حەوتوودا گەیاندبووە پێنسەت کەس، دەچووە خانەی خەیاڵاتەوە؟ بەڵێ لە چارەڕەشیدا بەشێك خەیاڵپڵاو و دووربوون لە ڕاستی هەبوو، بەڵام کاتێك خەیاڵەکان دەست بە کوشتنت بکەن، دەبێ ئاوڕ لە خەیاڵاتیش بدەیتەوە. و ریڤۆ دەیزانی ئەم کارە ئەوەندەش سادە نیە. بۆ وێنە بەڕێوەبردنی ئەو نەخۆشخانە یارمەتیدەرەی خرابووە ئەستۆی وی (ئێستا ببوونە سێ دانە) کارێکی ساکار نەبوو. لەو ژوورەدا کە بەسەر هۆڵی پشکنینی نەخۆشدا دەکرایەوە دیوێکیان تەرخان کردبوو، قوڵکەیەکیان تێدا کردبووە هەسێڵ(حەوز) و پڕیان کردبوو لە ئاوی (کرزیل)دار و لە نێوەڕاستەکەیەوە بە خشت دوورگەیەکیان ساز کردبوو. نەخۆشەکەیان دەگەیاندە ئەو دوورگەیە و بە خێرایی رووتیان دەکردەوە و جلەکانی دەکەوتنە نێو ئاوەکەوە و پاش شۆردنی نەخۆشەکە وشکیان دەکردەوە و کراسێکی زبری نەخۆشخانەیان لەبەر دەکرد و پاش ئەوەی ریڤۆ دەیپشکنی دەبردرایە یەکێك لە هۆڵەکانەوە. ناچار ببوون حەوشەی قوتابخانەیەك بۆ ئەم کارە تەرخان بکەن، کە پێنسەت قەرەوێڵەی تێدا جێ کرابۆوە و هەموویان گیرابوون. بەیانیان پاش وەرگرتنی نەخۆشەکان کە ریڤۆ خۆی بەسەریان رادەگەیشت و پاش دەرزی لێدان و قەڵاشتنەوەی کوانەکانیان ئامارێکی نوێی لێ دەگرتن و لە پاشان دەچووە سەردانەکانی دوانیوەڕوانی. ئەگەر لە کۆتایی شەویشدا بوایە سەردانی نەخۆشەکانی هەر دەکرد و شەودرەنگان دەگەڕایەوە ماڵەکەی. شەوی پێشوو دایکی ئەو دەمەی تەلەگرامێکی مادام ریڤۆی دەدایە دەستی تێ گەیشتبوو کە دەستەکانی دوکتۆر دەلەرزن. خۆی دەیگوت:

- بەڵێ، بەڵام ئەگەر پشوودرێژتر بم هێندە بێ تاقەت نابم. بەهێز و خۆڕاگر بوو و هێشتا شەکەت نەببوو، بەڵام بۆ وێنە چاوپێکەوتنەکانی لێ ببوونە کێوێك. دەستنیشانکردنی "تا"ی تاعوونی، وای دەخواست بە خێرایی نەخۆشەکە لە ماڵەوە بەرنە دەرێ و ئەو دەمە بوو کە لە راستیدا خەیاڵاتی ریڤۆ و کێشەکانی

کارەکەی دەسـتی پـێ دەکـرد. چـونکە بنەماڵەی نەخۆشـەکە دەیـانزانی چ چـاك بێتـەوە و چ بمـرێ ئـیتر چـاویان پێـی ناکەوێتـەوە. مـادام لـۆرێ دایکـی ئـەو کارەکەرەی لە هوتێلی تارۆ کاری دەکرد دەیگوت: "بـەزەییت بـێ دوکتـۆر!" ئـەم قسـەیە چ مانایـەکی هـەبوو؟ دیـارە دوکتـۆر بەبـەزەیی بـوو، بـەڵام ئـەم بەزەییە هیچ گرێ کوێرەیەکی بۆ کەس نەدەکردەوە. ئەو ناچار بـوو تەلـەفۆن بکا. ئێستا نا ئێستا، لوورەی ئامبولانس بەرز دەبۆوە. لە پێشـدا دەروجـیران پەنجـەرەکانیان دەخسـتە سـەر پشـت و دەیـانڕوانی. دوایـی بـە پەلـە دایاندەخستنەوە. ئەو کات مقۆمقۆ و پێداگری و بە کورتی خەیاڵات دەسـتیان پـێ دەکـردەوە. لـەو ئاپارتمانانـەدا کـە "تـا " و دڵـەڕاوکێ گرپـان دابـوون، دیمەنەکانی شێتی بەرێوە بوون.

یەکـەمین جارەکـان تـەنیا تەلـەفۆنێکی بـەس بـوو، پاشـان بـەبێ ئـەوەی چاوەڕوانی گەیشتنی ئامبولانس بێ، بەرەو نەخۆشەکان وەڕێ دەکەوت، بەڵام خـزم و کەسـی نـەخۆش لـەرێوە دەرگـای ماڵەکـەیان دادەخسـت و بـە تـەنیا مانەوەیان لەگەڵ تاعووندا پـێ باشـتر بـوو لـەو دابڕانـەی دەیـانزانی بـە کـوێ دەگا. هاوارەکان، یاسای لێبڕاوانە، دەستێوەردانی پـۆلیس و، بـە کـورتی بـە زەبری هێزی سەربازی نەخۆشەکەیان بە زۆرەملێ دەبرد.

لە یەکەم حەوتووەکاندا، ریڤۆ ناچار ببوو هەتا گەیشتنی ئامبولانس راوەستێ. دواتر کە هەر پزیشکێك لەگـەڵ لێکۆڵەرێکدا دەچـووە سـەردانی نەخۆشـەکە، ریڤۆ توانیی لە ماڵی نەخۆشێکەوە بۆ ماڵی نەخۆشێکی دیکە رابکـا، بـەڵام لـە سەرەتادا هەموو شەوەکان وەکوو ئەم شـەوە بـوو وا کاتێـك ئاپارتمانەکـە بـە باوەشێن و گوڵـە دەسـکردەکانی مـادام لۆرێ رازایـەوە، دایکـی نـەخۆش بـە بزەیەکی زۆرەملێ پێشوازیی لێکرد و گوتی:

ـ هیـوادارم لـەو تایـە نـەبێ وا خـەڵك باسـی دەکـەن. و ریڤـۆ کـە سەرچـەفە و بـن کراسەکەی لادابوو، لە نێو بێ دەنگیدا سەیری پەڵەی سووری خوێنی لەسـەر زگ و رانەکانی و ئاوسانی لووەکانی دەکرد. دایکـە سـەیری نێوگـەڵی (نێـوان لاقـەکانی)

کچەکەی دەکرد و بێ ئیختیار هاواری دەکرد. هەموو شەوێ، دایکەکان بەو جۆرە بە حاڵەتێکی نەناسراوەوە، لە بەرامبەر ئەو زگانەی بە هەموو نیشانە مەرگاوییەکانیانەوە لەبەر چاویان بوون، دەنووزانەوە. هەموو شەوان، دەستەکان لە باهۆکانی ریڤۆ دەهاڵان و قسەی بێ سوود و گفت و بەڵێن و گریان بە شوێن یەکتریدا دەهاتن و هەموو شەوان لوورەی ئامبولانس کە قەیرانیگەلێکی هێندەی بێهوودەیی ئازارەکانی دەخولقاند و لە کۆتایی ئەو زنجیرە شەوانەدا کە هەمووان لێك دەچوون، ریڤۆ نەیدەتوانی جگە لە زنجیرەی دووروودرێژی کۆمەڵە دیمەنێکی دیکەی وەك یەك کە بێ برانەوە دووپاتە دەبوونەوە، چاوەڕوانیەکی دیکەی هەبێ. بەڵێ تاعوون وەك خەیاڵەکانی ئەو یەکرەنگ بوو. لەوانەبوو یەك شت بگۆڕدرێ و ئەویش ریڤۆ خۆی بوو. ئەو شەوە لە بەردەم پەیکەرەی کۆماریدا دەیڕوانیە دەرگای هۆتێلەکە، کە رامبێر لەو دیویەوە لە چاوان ون ببوو و تەنیا ئاگاداری ئەو خەمساردییە کارلێنەکراوەی دەروونی بوو.

پاش ئەو حەوتووە پڕ لە شەکەتی و ماندووییەتیانە، دوای تەواوی ئەو زەردەپەرانەی کە شار خەڵکەکەی خۆی بە کۆڵانەکان وەردەکرد بۆ ئەوەی لە خۆڕایی تێیدا بسووڕێنەوە ریڤۆ دەیزانی ئیتر شتێك نیە خۆی لە بەزەیی ببوێرێ. کاتێك بەزەیی بێ کەڵك دەبێ، مرۆڤ لە بەزەییش ماندوو دەبێ. و دکتۆر لە هەژانێکی دەروونیدا کە وردە وردە دەچووە قاوغی خۆیەوە، تاقانە هیوا و ئۆخژنی ئەو رۆژە تێکشکێنەرانەی دەدۆزییەوە. دەیزانی بەو شێوەیە ئەرکی سەر شانی سووکتر دەبێ. هەر بۆیەش پێی خۆشحاڵ دەبوو. کاتێك سەعات دوو و نیوی نیوەشەوێ دایکی بە پیریەوە دەهات لە نیگای بۆش و ساردی ئەو خەم دای دەگرت و دڵی بەو تاقانە ئۆخژنە دەسووتا کە لەو رۆژانەدا بە ریڤۆ دەبرا. بۆ شەڕ لەگەڵ خەیاڵات دەبێ تارادەیەك وەکوو ئەوان بچی، بەڵام رامبێر چۆن دەیتوانی هەست بەوە بکا؟ خەیاڵەکانی ریڤۆ بە لای رامبێرەوە هەموو ئەو شتانە بوون کە لەگەڵ بەختەوەریی ئەو ناتەبا بوون. و لە راستیدا ریڤۆ دەیزانی رۆژنامەنووسەکە لە لایەکەوە حەقیەتی، بەڵام ئەوەشی

دەزانی کە جاری وایە خەیالآت لە بەختەوەرییەکان بەهێزتر دێنە پێشێ و لەو کاتـەدا تەنیا لەو کاتەدا دەبێ حیساب بۆ ئەویش بکەیت. رامبێـریش بـە ناچـار لەگـەڵ وەهـا شتێك بەرەوڕوو دەبوو و دوکتۆر بە هۆی ئەو شتانەی رامبێر دواتر لای ئەو دانی پێدا هێنان، توانیی بە هەموو وردەکارییەکانیەوە لەو شـتە تێبگـا. بـەو جـۆرە تـوانیی لـە روانگەیەکی نوێوە لەو ململانێ خەفەتهێنەرە بڕوانـێ وا لـە نێـوان بەختـەوەریی هـەر تاکێك و کۆی خەیاڵەکانی پەتای تاعووندا کە لـەو دەمـەوە ژیـانی شـارەکەی ئێمـەی داگرتبوو، هەیە.

بەڵام لەوێ کە هێندێ کەس گشتیبوونی خەیاڵە زەینیـەکانیان دەدی، هێنـدێکی تر حەقیقەتیان بەدی دەکرد. کۆتایی یەکەمین مانگی تاعوون بـە هـۆی تـەوژمی دیـاری پەتاکـە و ئامۆژگارییـەکی تونـدی پێرپـانیلۆ قەشـەی یەسـووعی کـە لەسەرەتای نـەخۆش کەوتنەکەیـدا یارمـەتیی میشـێلی پـیری دابـوو لـێڵتر بـوو. پێرپـانیلۆ بـە هـۆی ئـەو هاوکارییـە لەرادەبەدەرانـەی کـە لـە مێـژ بـوو لەگـەڵ ئاژانسـی دامـەزراوەی جۆگرافیـایی ئـۆران هـەیبوو و هـەروەها بـەو سـرروودە ئایینیانـەی خوێندبوونیـەوە ناوبـانگی دەرکردبـوو، بـەڵام بـە پێشکەشـکردنی زنجیرە وتارێك لەسەر تالکەرایی نوێ، زۆر لە پسپۆڕێك زیاتر بیسەری بۆ خـۆی پەیدا کردبوو. پێرپانیلۆ لەم وتارانەدا ببووە بەرگریکەرێکی تۆخی مەسـیحییەت کە هەم لە پووچـی و بێکـەڵکیی ئـەمڕۆ و هـەمیش لەکۆنەپەرسـتیی سـەدەکانی رابردوو بەدوور بوو. بەو بۆنەوە، بەمەبەستی ئەوەی راستییەکان بخاتە مێشکی بیسەرەکانیەوە قسەی کردبوو و ناوبانگەکەشی هەر لەو سۆنگەیەوە بوو.

کورتی ببڕینەوە، لە کۆتایی ئەو مانگەدا، بەرپرسانی کڵێسـەی شـارەکەی ئێمـە بڕیاریان دا بە پشتبەستن بە تواناکانی خۆیان لەبەرامبـەر تاعوونـدا راوەسـتن و حەوتووەکیان بۆ نـزای گشـتی تـەرخان کـرد. ئـەو رێـوڕەسمی نـزا و پاڕانـەوەو رازونیازە گشتییە دەبوایە رۆژی یەکشـەممە بـە یارمـەتیوەرگرتن لـە سـەنرۆش پـیرۆزی تاعوونلێدراو کۆتـایی پـێ بـێ. بـەو بۆنـەوە داوا لـە پێرپـانیلۆ کرابـوو هەودای قسەکردنەکە بەدەسـتەوە بگـرێ. لـە پـازدە رۆژ لـەوە پێشـەوە قەشـە

ناچار ببوو کاروبارەکەی خۆی لە (سەنت ئاوگوستین) و کڵێسەی ئەفریقاییدا کە پێگە و دەرفەتێکی تایبەتی بۆ وی رەخساندبوو وەلاوە بنێ. ئەو کە میزاجێکی پڕ کەفوکوڵ و هەژاوی بوو، لێبڕاوانە ئەو ئەرکەی وە ئەستۆ گرت کە پێیان سپاردبوو. زۆر پێش ئەو ئامۆژگارییە لە شاردا باسیان دەکرد و ئەم وتارە یەکێکە لە رووداوە بەرچاوەکانی مێژووی ئەو قۆناغە.

ژمارەیەکی زۆر بە پیر حەوتووی پاڕانەوەو نزاوە چوون. نەك لەبەر ئەوەی خەڵکی ئۆران لە رۆژە ئاساییەکانیشدا خەڵکێکی ئیماندار بووبێتن. بۆ وێنە یەکشەموان مەلەکردن لە دەریادا بە خەنیمێکی گەورەی ئایینی کڵێسا لەقەڵەم دەدرا. نەدەکرا بشڵێی کە لە نەکاو نووری ئیمان و باوەڕ تیرۆژی خستۆتە دڵیانەوە، بەڵام لە لایەکەوە لەبەر ئەوەیکە شار داخرابوو و چوون بۆ بەندەر قەدەغە بوو، ئیتر رێگە نەبوو بۆ مەلەکردن لە دەریادا و لە لایەکی دیکەشەوە ئەوان کەوتبوونە رەوشێکی دەروونیی تایبەتییەوە کە هەرچەندە لە ناخی دڵیانەوە ئەو رووداوە سرووشتیانەی بە سەریان دەهات ملیان بۆ ئەوە راکێشابوو، بەڵام بە روونی دەیانبینی کە شتێك گۆڕاوە. لەگەڵ ئەوەشدا زۆر کەس چاوەڕوان بوون کە پەتاکە ببڕێتەوە و ئەوان و بنەماڵەکەیان رزگار بن. بەو پێیە هێشتا خۆیانیان بۆ هیچ کارێك ناچار نەدەکرد. تاعوون بۆ هەموان شتێکی داسەپاوی بێزارکەر بوو کە دەبوایە رۆژێك باروبنەی بپێچێتەوە. هەرچەندە تۆقیبوون، بەڵام هیوابڕاو نەبوون و هێشتا وای لێ نەهاتبوو تاعوون ببێتە بیچم و شێوەیەك لە ژیانی ئەوانی و ئیتر ئەوان ئەو شێوە ژیانەیان لە بیر بچێتەوە کە بەر لە هاتنی ئەو (تاعوونەکە) هەیانبوو. بە کورتی، لە چاوەڕوانیدا دەژیان. لە بەرامبەر ئایینەکاندا، هەر وەك زۆربەی مەسەلەکانی دیکە، تاعوون حاڵەتێکی دەروونیی تایبەتی پێ بەخشیبوون کە هەم لە خەم ساردی و هەمیش لە کەفوکوڵ بەدوور بوو و دەکرا ناوی خۆ لێ گێلکردنی لێ بنرێ. زۆربەی ئەوانەی بەشداری حەوتووی پاڕانەوە بوون دەیانتوانی لە زمانی خۆیانەوە یەکێك لەو رستانە بڵێنەوە کە یەکێك لە ئیماندارەکان بە ریقۆی گوت:" بە هەر شێوەیەك

ئەم پەتایە ناتوانێ زیانێك بگەیەنێ." تـارۆ خۆیشـی پـاش ئـەوەی یادداشـتەكانی شیی دەكاتەوە، چینیەكان لـەوەها كاتوسـاتێكدا لـە بەرامبـەر پـەریی تاعوونـدا تەپڵیان لێ دەدا، رای خۆی دەردەبڕێ و دەڵێ بەدڵنیاییەوە ناتوانین لـەوە دڵنیـا بین كە لە راستیدا تەپڵی گەورە لە تەگبیر و پێشگیرییەكان كاریگـەرترە یـان نـا؟ تەنیا ئەوەندەی لێ زیاد دەكا كە بۆ كۆتاییهێنـان بـەو باسـە پێویسـت دەبـێ لـە پێشدا بزانین ئاخۆ "پەریی تـاعوون" هـەر لـە گۆڕێیـە یـان نـا؟ چـونكە نـەبوونی زانیاریمان لەسەر ئەم مەسەلەیە، هەموو ئەو باوەڕانەمان پووچـەڵ دەكاتـەوە كـە دەكرێ لەم بارەیەوە هەمانبێ.

بە گشتی دەكرێ بڵێین كلێسـەی شـارەكەمان بـە درێـژایی حـەوتوو پـڕ بـوو لـە خەڵكی ئیماندار. لە یەكـەمین رۆژەكانـدا زۆربـەی خـەڵكی، لـە باغـاتی خورمـا و هەناردا كە لە بەردەم پێشخانەكەوە بە ریـز چێنرابوون رادەوەسـتان و گوێیـان لە شەپۆلی نزا و پاڕانەوە رادەگرت كـە دەگەیشـتە كۆڵانـەكان. وردە وردە ئـەم گوێدێرانــەش بــە چــاولێكەری لــەوانی دیكــە چــوونە ژوورەوە و بــە دەنگــی شەرمنانەیان دەبوونە هاودەنگیـان و یەكشـەممە جـەماوەرێكی زۆر كلێسـەیان پڕ كرد و تەنانەت لە پێشخانە و دوایین پلیكانەكانیش خـەڵك راوەسـتابوون. لـە شەوی پێشووەوە ئاسمان رەش داگەڕا بوو و باران بە غـوڕەم دەبـاری. ئەوانـەی لە درەوە راوەستابوون چـەترەكانیان هەڵدابوو. كاتێـك پێرپـانیلۆ چـووە سـەر مینبەر، بۆنی بخور و پەڕۆی تەڕ كلێسەی تەنیبۆوە.

ئەو كابرایەكی مامناوەندی، بەڵام قەڵەوە بوو. كاتێك پاڵی وەقەراغی مێزەكەوە دا و چێوی قەراغەكەی لە نێوان دەستە زلەكانیدا رێك گوشی، تەنیا لـە شـتێكی خڕی رەش دەچـوو كـە كوڵمەسـوورەكانی كـەوتبووە ژێـر چـاویلكە چوارچـێوە پۆڵایینەكەیەوە. دەنگێكی زل و پڕ كەفوكوڵی هەبوو كە لە دوورەوە دەبیسرا و كاتێك بە رستەیەكی تاڵ و ناخۆش پـەلاماری خەڵكەكـەی دا و گـوتی:" برایـان، بەڵاتان لێ باریوە و نەهامەتی بەرۆكتانی گرتووە، براكـانم، ئێـوە شـیاوی ئـەوە بوون." مقۆمقۆیەك كەوتە نێو خەڵكەوە و هەتا بەرهەیوانەكە چوو.

به پێی عەقڵ نەدەبوایە وتارەکە هەر لەسەر ئەو پێشەکییە هەژێنەرە بڕوات. درێژەی وتارەکە خەڵکەکەی ئێمەی تێگەیاند لەوەی قەشەکە بەو کارامەییەی لە کاری وتارداندا هەیبوو، لەنەکاو وەك زەبرێکی وەشاندبێ قسەی دڵی خۆی کردووە. پانیلۆ دەمودەست پاش ئەو رستەیە دەقی "سفری وەدەرکەوتنی" لەسەر تاعوونەکەی میسر خوێندەوە و گوتی:"کاتێ بۆ یەکەمین جار لە مێژوودا ئەو بەڵایە نازڵ دەبێ، بۆ سزادانی دوژمنانی خودایە. فێرعەون دژی بڕیارەکانی خودا رادەوەستێ و ئیتر تاعوون بە چۆکی دادێنێ. هەر لەو رێکەوتەوە بەڵای خودایی، کەسانی یاخی و دڵ کوێر لەبەردەم ئەودا دەخاتە سەرچۆك. لەم بارەیەوە بیر بکەنەوە و چۆك دادەن."

لە دەرێ باران وەك گۆزەی سەرەوبن دەهاتە خوارێ و ئەم رستەیەی دوایی کە لە نێو بێدەنگییەکی قووڵ و بێسنوورەوە دەربڕابوو، بێدەنگییەك کە بارانی سەر جامی پەنجەرەکە قووڵتری دەکردەوە، بە لەبزێکەوە دەنگی دایەوە کە چەند کەس لە بیسەران پاش چرکەیەك گومان و دڕدۆنگی لەسەر کورسییەکەیانەوە بەرەو کورسیی پاڕانەوە وەرسووڕان، ئەوانی تریش پێیان وابوو هەر دەبێ وا بکەن، شێوەیەك کە وردە وردە زۆر بەبێدەنگی، جگە لە دەنگی جووڵەی چەند کورسییەك، ئەوی بیستبووی کڕنۆشی برد. ئینجا پانیلۆ راست بۆوە. پشوویەکی قووڵی هەڵکێشا و بە لەبزێکەوە کە جاربەجار توندتر دەبوو گوتی:" ئەگەر ئەمڕۆ تاعوون رووی لە ئێوە کردووە لەبەر ئەوەیە کات و ساتی بیرکردنەوە گەیوە. ئەوانەی ئاکار و کردەوەیان باشە، نابێ لەو بەڵایە بترسن، بەڵام خراپەکاران حەقیانە تۆبەتێ بیانگرێ. لە کادێنی هەراوی جیهاندا بەڵای بێ ئامان گوڵە گەنمی مرۆیی دەهاڕێ، هەتا ئەو جێگەی کە "دان" و "کا" لێك جوێ دەبێتەوە. کا لە دان زیاتر دەبێ و پاڵێوراوانی سزادان پتر لە هەڵبژێردراوەکانن. ئەم بەڵایە ویستی خودا نەبوو. بۆ ماوەیەکی زۆر دووروودرێژ ئەم جیهانە ئاوێتەی خراپە بووە و ماوەی دووروودرێژتریش لە ئەمانی دلۆڤانیی خودادا بووە. تەنیا تۆبەیەك بەس بوو و رێگەش بۆ هەمووان ئاوەڵا بوو و هەموو

خۆیان لەوە بەهێزتر دەبینی کە پێویستییان بە پاڕانەوە بێ. هەموو کەسێك دڵنیا بوو لەوەی لە کاتی خۆیدا تۆبەی دەکا. جاریٚ لە هەمووی ئاسانتر ئەوە بوو کە بە ڕێگەی خۆیاندا بڕۆن و ئەوی دیکەی بە بەزەیی خوا بسپێرن، بەڵام بەردەوامبوونی ئەو ڕەوشە مەحاڵ بوو. خودا کە بۆ ماوەیەکی وەها دووروودرێژ بەزەیی خۆی بەسەر ئەو شارەدا باراندبوو، ئێستێ کە لە چاوەڕوانی وەڕەز بووە و بەرهەمێکی لە هیوا درێژخایەنەکەی خۆی وەرنەگرتووە رووی خۆی لێ وەرگێڕاوین. ئێمە کە لە نووری خودا بێبەریی بووین، بۆ ماوەیەکی زۆر لە تاریکەسەلاتدا دەمێنینەوە."

لە تەلاری کلیسدا یەکێك وەك ئەسپی بێ ئۆقرە هانکەهانکی بوو. قەشە پاش بێدەنگییەکی کورت بە لەبزێکی هێورتر درێژەی بە قسەکانی دا:" لە بەسەرهاتی زێڕینی پیاوچاکاندا هاتووە، لە سەردەمی پادشایەتیی هومبێرتدا لە لێمباردی، ئیتالیا تووشی تاعوونێکی وا هات کە زیندووەکان بەشی ناشتنی مردووەکانیان نەدەکرد و ئەو تاعوونە بە تایبەتی لە ڕۆم و پاویا قوولەی دەکرد، لەو دەمەدا فریشتەیەکی خێر و چاکە لە پڕ دەرکەوت. ئەو فریشتەیە فەرمانی دا بە فریشتەی شەڕ و خراپە کە نێزەیەکی بەدەستەوە بوو، بە نێزەکەی لە دەرگای ماڵان بدا. هەرچەند زەبرێکی وەدەرگای ماڵان دەکەوت، ئەوەندە مردووی لێ دەهات دەرێ."

لێرەدا پانیلۆ دەستەکانی خۆی بەرەو دەرگای هەیوانی کلێسە درێژ کردەوە، دەتگوت لەو دیو پەردەی بەجووڵەی بارانەوە شتێك نیشانی خەڵك دەدا. بە دەنگێکی بەهێز گوتی:" برایان، هەر ئەو راوە مەرگهێنەرەیە کە ئێستا لە کۆڵانەکانی ئێمەدا لەگەڕ دایە. سەیر کەن ئەو فریشتەی تاعوونە کە وەك ئیبلیس جوانە و وەك خودی شەڕ درەوشاوەیە لەسەر سەربانەکانتان قوت بۆتەوە و نێزەی سووری بە دەستی راستییەوە لەسەر تەپڵی سەری راگرتووە و دەستی چەپی بەرەو یەکێك لە ماڵەکانی ئێوە راداشتووە. لەوانەیە لەو ساتەدا دەستی بەرەو ماڵی تۆ راداشتبێ و نێزەکەی گرمە لە لاشیپانی دەرگاکە هەستێنێ. هەر

لـەو کاتـەدا تـاعوون دەخزێتـە نێـو ماڵەکەتـەوە و لـە ژوورەکـەی تـۆدا چاوەڕێی هاتنەوەت دەبێ. لەوێیە، لەسەرخۆ و چاوەڕوان و دڵنیا وەکوو سیستەمی دنیـا. هیچ هێزێکی زەویـنی و تەنانـەت جـوان و دڵنیـا بـن زانسـتی بێهـوودەی مـرۆییش نـاتوانێ ئێـوە لـەو دەسـتە رزگـار بکـا کـە بـەرەو ئێـوەی راداشـتووە و ئێـوە لـە خەرمانی خوێناویی ئازاردا جەنجەڕ کراون و لەگەڵ کا و قەسەڵ توور دەدەرێن."

قەشە لێرەدا، بە رەوانـتر درێـژەی بـە وێنـاکردنی وێنـەی هەژێنـەری بەڵاکـە دا. لەتە دارێکی زلی هێنانە بەرچاو کە بەسەر شاردا دەسـوورێتەوە و زەبرێکـی بـە رێکەوت دەوەشێنێ و خوێن هەڵدەستێ و " بۆ ئەو تۆوچاندنەی کە حەقیقەتی لێ شین دەبێتەوە" خوێن و ئازارێکی زیاتر بە وڵات وەردەکا.

پاش ئەو قۆناغە دووردرێژە، پێرپانیلۆ بێـدەنگ بـوو. قـژی سـەری رژابوونـە سەر تـەوێڵی و جەسـتەی وا دەلـەرزی کـە لـە دەسـتەکانیەوە گوازرایـەوە بـۆ مینبەرەکـە. دوایـی بـە دەنگێکـی لـێڵتر، بـەڵام بـە لـەبزێکی بوختانکەرانـەوە لەسەر باسەکە رۆیشت:" بەڵێ کاتی بیرکردنەوە هاتووە. ئێوە پێتان وایە هەر ئەوەندە بەسە کە رۆژانی یەکشەمووان بێنە زیارەتی خودا و رۆژەکـانی دیکـە ئازاد بن. ئێـوە پێتـان وایـە چـەند کرنـۆش و زمـان چـەورییەك، خەمسـاردیی جینایەتکارانەتان قەرەبوو دەکاتەوە، بـەڵام خـودا چاوەڕوانیی کـەمی لێتـان نیە. ئەو دیویست زیاتر بتانبینێ ،ئەو ئاوای خۆش دەوێن و ئەگـەر راسـتیتان دەوێ، تاقانە رێگەی خوشویستن ئاوایـە. هـەر بۆیـەش کاتێـك لـە چاوەڕوانی هاتنی ئێوەدا بەرەو ئەو، ماندوو بوو تاعوونی بـەردا کـە بۆتـان بـێ، هـەروەك لەسـەرەتای مێـژووی مرۆڤایەتییـەوە بـەرەو هـەمووو شـارە گوناحبارەکـان چـووبوو. ئێسـتا ئێـوە لـە گونـاح ئاگـادارن. هـەر وەك قابیـل و کوڕەکـانی و مرۆڤەکانی بـەر لـە تۆفـانی نـووح و خـەڵکی سـدوم و عـەمموورە و فێرعـەون و ئەیوب و هەموو خراپەکارانی دیکەش ئاگاداری بوون و لەو رۆژەوە ئـەم شـارە دیوارەکانی بە دەوری ئێوە و بەڵاکەدا هەڵچنیوە و ئێـوەش هـەر وەك ئـەوان،

به روانگەیەکی نویێ لە هـەموو بوونـەوەران و شـتەکان دەڕوانـن. بەهـەر حـاڵ ئێستا ئێوە دەزانن کە دەبێ بگەڕێنەوە سەر بنچینەکە."

بایەکی شێدار لە ژێر میچی کلێسـە دەگـەڕا. بڵێسـەی مۆمـەکان بـە چزەچـز نوشتانەوە. بۆنی خەستی مۆم و دەنگی کۆکە و پشمینەکان بەرەو پێرپـانیلۆ چـوو و ئـەویش بـە شـارەزاییەکی شـیاوی تـاریف کردنـەوە گەڕایـەوە سـەر باسەکەی و بە لەبزێکی هێمنەوە درێژەی بە باسەکەی دا:" دەزانم ژمارەیەکی زۆرتان گەرەکیانە بزانن ئەمن دەمەوێ بە چ درەنجامێك بگەم. ئەمن دەمـەوێ بەرەو حەقیقەت رێنوێنیتان بکەم و فێرتان بکەم وێڕای تەواوی ئەوانەی گـوتم شاد بژین. ئیتر کاتی وەی نیە ئامۆژگاری یـا دەسـتێکی برایانـە بـەرەو چـاکە پاڵتان پێوەبنێ. هەنووکـە حەقیقـەت بەسـەر هـەموو شـتەکاندا زاڵـە. رێگـەی رزگـاریش ئـەوا نێزەیـەکی سـوورە کـە نیشـانتانی دەدا و ئێـوە بـەرەو ئـەوێ پەلکێش دەکا. لێرەدایە ئەی براکانی من، ئەلێرە دایە کە دەرەنجامی بەزەیی و بەخشـینی خـوایی دەردەکـەوێ، کـە لـە هـەموو شـتێکدا چـاکە و خراپـە و تووڕەیی و بەزەیی و تاعوون و رزگـاریی دانـاوە. ئـەم بەڵایـەش دەتانهـاڕێ و پەرەوەردەتان دەکات و رێگەتان نیشان دەدا.

"زۆر لەمەوبەر مەسیحییەکانی حەبەشە تاعوونیـان بـە ئـامرازی گەیشـتن بـە نـەمری دەزانی و پێیان وابـوو لـە لایـەن خواوەیـە. ئەوانـەی گـیرۆدەی نـەبوون خۆیـان لـە پەڕۆوپاڵی تاعوونلێدراوەکانەوە دەپێچایەوە بۆ ئەوەی مسۆگەر بمرن. بێگومان نابێ ئەم کەفوکوڵ و خولیای رزگاربوونە بکەینە رێبازی خۆمان. ئەوە پەلەیـەکی جێگـەی داخ و کەسەرە کە لە غەرەیی و لووتبەرزییەوە نزیکە. نابێ لە خودا بەپەلـەتر بـین و هەر کەسێکی پێی وابێ دەتوانێ وەپێش ئەو چارەنووسە نەگۆڕەی خودا بـۆ جارێـك و بۆ هەمیشە دایناوە بکەوێ، بەهەڵە و لارێدا دەچـێ، بـەڵام لانیکـەم ئـەو نموونەیـە دەرسێکی لـە خۆیـدا هـەڵگرتووە. لـە نێـو ئێمـەدا بـەها و بایـەخی نـووری دڵخـوازی ئەبەدییەت کە لە ناخی هەموو ئازارێك دایە، تەنیا بـۆ ئـەو مێشـکانە دەردەخـات کـە گەشبینترن. ئەو نـوورە رێگـەکانی بەرەبـەیانی کـە بـەرەو رزگـاریی دەڕۆن، روونـاك

دەکاتەوە. ویستی خودایی دەردەخات کە بە بێ هیچ لاوازییەك خراپە دەکاتە چاکە. ئـەمڕۆش لـە ڕێگـەی ئـەم ڕێپێوانـەی مـەرگ و دڵـەڕاوکێ و هـاوارەوە ئێمـە بـەرەو بێدەنگیی سەرەتا و بەرەو بنەمای هـەر چەشـنە ژیانێـك ڕێنـوێنی دەکـا. ئـەوە بـوو براکانم، ئەو تۆخژنە مەزنەی کە ئـەمن دەمویست بۆ ئێـوەی دەسـتەبەر بکـەم، بـۆ ئەوەی ئێوە تەنیا بەو قسانەوە لێرە نەڕۆن کە باسی سزادان دەکەن، بـەڵکو قسـەی لەو جۆرەشتان پێ بن کە هێمنی و تۆخژنتان پێ دەبەخشن."

وێدەچوو پانیلۆ ئامۆژگارییەکانی خۆی تەواو کردبێ. لـە دەرێ بـاران خۆشـی کردبـۆوە و ئاسمـانی گورگـەزێ تیشـکێکی تـازەتری بەسـەر گۆڕەپانەکـەدا دەپژاند. لە کۆڵاندا دەنگی قسە و کەرەسەی هاتوچۆ و هەموو جۆرە زمانێکی شارێکی وەخەبەرهاتوو دەبیسرا. بیسەران سـەرەڕای وڕ و کـاس بوونیـان بـە دزییەوە خۆیان توندوتۆڵ دەکرد. لەگـەڵ ئەوەشـدا قەشـە دەسـتی بـە قسـە کـردەوە و گـوتی پـاش نیشـاندانی سەرچـاوەی خـوایی تـاعوون و لایـەنی سەرکۆنەیی ئەم بەڵایە، کۆتایی بە قسەکانی خۆی هێنـاوە و نەیویسـتووە لـە سەر وەها بابەتێکی خەفەتهێنەر، بۆ ئاکامۆەرگرتن لە قسـەکانی خـۆی پشـت بە ڕەوانبێژییەکی بێجێ ببەستێ. پێی وایـە دەبـێ هـەموو شـتێك بـۆ هـەموان ڕوون بێتەوە. تەنیا ئەوەی بیر هێنایـەوە کـە لـە سـۆنگەی تـاعوونی گـەورەی "مارسی"دا مێژوونووسێك بە ناوی "Matieu Marais" سکاڵای کـردووە لـەوەی لە دۆزەخێکی سەرەونخوونکراودا بە بێ پشتوپەنا و بێ هیـوا دەژی. بـەڵێ! ماتیۆ ماری دڵ کوێر بوو، بە پێچەوانەوە هیچکات پێرپانیلۆ هێندەی ئـەمڕۆی هەسـتی بـە یارمـەتیی خـودا و ئـەو هیوایـە نـەکردووە وا بـە مەسـیحیەتی بەخشـیوە. ئـەو لەگـەڵ هـەر هیوایەکـدا دیسـانیش هیـوادار بـوو خـەڵکی شـارەکەمان سـەرەڕای سـامناکبوونی ئـەو ڕۆژانـە و هـاوار و نـووزەی نیوەزیندووان لەگەڵ تاقانە قسەیەکی کە باسی مەسیحیەت و ئەوینی خوداییە ڕوو لە ئاسمان دەکەن. ئەویتر هەمووی بە دەستی خودایە.

(٢)

ئەستەمە بتوانین بڵێین ئەو ئامۆژگارییە کاریگەریی لەسەر هاووڵاتیانی ئێمە هەبوو ئان نا؟ ئۆسۆن ئەفەنیی لێکۆڵەر بە دوکتۆر ریڤۆی گوت، بە رای ئەو بێ ئەملاوئەولا وتارەکەی پێرپانیلۆ بۆ ئەوە نابێ رەتی بکەیتەوە، بەڵام هەمووان وەها باوەڕێکی روون و راشکاوانەیان نەبوو. ئامۆژگارییەکە تەنیا بۆ هێندێ کەس ئەو بۆچوون و باوەڕەی هەتا ئەو رۆژە بە لێڵی مابۆوە روون کردەوە، کە ئەوان بە تاوانی جینایەتێکی ناروون و نادیار تووشی وەها دیلێتییەکی دوور لە چاوەڕوانی هاتوون و، ئەو کات کە هێندێ کەس بەردەوام بوون لەسەر ژیانی سووك و چرووکی خۆیان و خوویان بە دوورەپەرێزی دەگرت، بە پێچەوانەوە، لەوە بەدواوە تاقە بیر و هزری ئەوانیتر راکردن لەو بەندیخانەیە بوو.

خەڵك لەسەرەتادا ئەوەیان قبوول کردبوو کە پێوەندییان لەگەڵ دنیای دەرەوەدا بپسێندرێ، هەروەك چۆن ملیان بۆ زۆربەی ئەو کێشە تێژتێپەڕانە رادەکێشا کە تەنیا چەتی لە عادەت و خووی رۆژانەیان دەخست*، بەڵام کتوپڕ بە هەستکردن بە جۆرە بەندکرانێك لە ژێر میچی ئاسمانێکدا کە گەرمای هاوین وردەوردە وێکی دێنا، بە شێوەیەکی ناڕوون هەستیان دەکرد ئەو تەریك-کەوتنەوەیە هەڕەشە لە ژیانیان دەکا و، کە شەویش دادەهات ئەو وزەیەی لە فێنکایی هەوا وەریاندەگرت، جاروبارە تووشی کۆمەڵێك کاری هیوابڕاوانەی دەکردن.

لە پێشدا دیار نیە بە رێکەوت بوو یان نا، هەر لەو یەکشەممەیەوە لە شاری ئێمەدا ترسەکە تەشەنای کرد و زۆر قووڵ بۆوە، بە جۆرێك کە دەکرا بڵێی

---

* چەت تێخستن: راتە لەمپەرسازکردنی بە ئانقەست. لەباربردنی هەوڵێك بە ئانقەست.

خەڵکی شارەکەی ئێمـە بـە راسـتی تێگـەیون چییان لـێ قـەوماوە. لـەو روەوە کەشی شارەکەی ئێمە برێك گۆڕا، بەڵام لە راستیدا ئـەو گۆڕانـە لـە شـارەکەی ئێمەدا بوو یا لە دڵی خەڵکەکەدا؟ مەسەلە ئەوە بوو.

چەند رۆژێك دوای ئامۆژگارییەکە، ریڤۆ کـە لەگـەڵ گرانـت بـەرەو گەڕەکـەکانی دەرەوەی شار دەڕۆیشـت و لەسـەر ئـەو مەسـەلەیە قسـەی لەگـەڵ دەکـرد، لـە ناخی تاریکەشەودا تووشـی کابرایـەك بـوو کـە لـە بەرامبەریانـدا، بـەبێ ئـەوەی بیەوێ ببزوێ، دەخولایەوە. لەم ساتەدا چراکانی شـار کـە جاریـەجار درەنگـتر دادەگیرسـان دەسـتیان کـرد بـە نـوور پژانـدن. ئـەو چـرا بـەرزەی کـەوتبووە پشـتیانەوە لـە نـەکاو ئـەو کابرایـەی دەرخسـت کـە بـە چـاوی بەسـتراوەوە لەبەرخۆیەوە پێدەکەنی و دەتریقایەوە. سەروچاوی هـەڵبزرکاوی کـە بـە هـۆی نەشەبوونێکی وڕانەوە، لەبەریەك کشابۆوە شەتڵی ئارەقە ببوو. گرانت گوتی:

- شێتە.

ریڤۆ قۆڵی گرت بۆوەی بە دوای خۆیدا رایکێشـێ و هەسـتی کـرد کارمەندەکـەی شارەوانی وا هەژاوە دەلەرزێ. ریڤۆ گوتی:

- زۆری پێناچێ لە نێو دیوارەکانی شارەکەماندا، لە شێت زیاتر هیچ نابینی.

لە شەکەتییان هەستی دەکرد گەرووی وشك بووە.

- با شتێك بخۆین.

چوونە نێو کافتریایـەکی بچـوك کـە تـەنیا بـە گڵۆپێـك بەرهەیوانەکـەی روونـاك کرابۆوە و لە کەشە خەستەکەیدا کە سوور دەچۆوە، خەڵك بەبێ هیچ هۆیەك بە دەنگێکی نزم قسەیان دەکرد. لەبەردەم هەیوانەکەوە و لە بەرامبەر چـاوانی بـە مۆڵەق وەستاوی دوکتۆردا داوای خواردنەوەیەکی کرد کە یەك بین هەڵیقوڕانـد و گوتی زۆر بەهێز بوو. ئەوجار ویسـتی وەدەر کـەون. ریڤـۆ لـە دەرێ پێـی وابـوو شەو دارماڵـە لـە نـووزە و ناڵـە. لـە گۆشـەیەکی ئاسمـانی تاریکدا لـە سـەرووی چراکانەوە، لوورەیەکی لێڵ ئەو بەرداشە نادیارەی وەبیر هێنایـەوە کـە بێوچـان هەوا گەرمەکەی هەڵدەسووڕاند. گرانت دەیگوت:

ـ بەختەوەرانە، بەختەوەرانە.

ریڤۆ نەیدەزانی ئەو دەیەوێ بڵێ چی. گرانت دەیگوت:

ـ بەختەوەرانە ئەمن ئیشم بۆخۆم هەیە.

ریڤۆ گوتی:

ـ بەڵێ ئەوەش خۆی نیعمەتێکە.

و لە حاڵێکدا کە بڕیاری دابوو گوێ نەداتە دەنگی ئەو لوورەیە، لە گرانتی پرسی ئاخۆ لەو کارەی رازییە؟

ـ بەڵێ پێموایە هاتوومەتە سەربار.

ـ هێشتاش دەبێ زۆر بنووسی؟

گرانت تینێکی وەبەر هاتەوە، گەرمای خواردنەوەکە لە دەنگی گەڕا:

ـ نازانم، بەڵام مەسەلە ئەوە نیە دوکتۆر، نا، مەسەلە ئەوە نیە.

ریڤۆ لە نێو تاریکییەکەدا زانیی برادەرەکەی باسکەکانی رادەوەشێنێ. دەتگوت بە دوای دەستەواژەیەکدا دەگەڕێ کە لە پڕ بە رەوانی وەبیری هاتەوە:

ـ دەزانی دوکتۆر ئەوەی من گەرەکمە کاتێك نووسراوەکە دەچێتە بەردەستی خاوەنی دەزگای بڵاوکردنەوە، ئەو دوای خوێندنەوەی لە جێگەی خۆی هەستێ و بە هاوکارەکانی بڵێ:

ـ" هاوڕێیان کڵاوەکەتان لەسەرتان داگرن و کرنۆش بەرن."

ریڤۆ سەری لەو قسە لەنەکاوە سووڕ ما. وایزانی هاوڕێکەی کە دەستی بۆ سەری برد و باسکی لە حاڵەتی ئاسۆییدا راگرت، حاڵەتی کڵاوهەڵگرتنی بەخۆوە گرتووە. لەو سەرەوە دەتگوت ئەو لوورەلوورە سەیر و سەمەرەیە بە هێزێکی زیاترەوە دەستی پێکردبۆوە.

گرانت دەیگوت:

ـ بەڵێ دەبێ تەواو بێ.

هەرچەندە ریڤۆ زۆر ئاگاداری رێوشوێنەکانی رێز لێنان نەبوو، بەڵام هەستی دەکرد وێناچێ شتەکان ئاوا سووك و سانا ببڕێنەوە. زیاتر بڵاوکەرەوەکان بە

نووسـینگەی کارەکەیانـدا دەبـێ سـەریان رووت بـێ، بـەڵام بـە کـردەوە کـەس نەیدەتوانی لەوە دڵنیا بێ و، ریڤۆ وای بە باشتر زانی بێ دەنگ بـێ. بـێ ئیختیـار گوێی بـە ورتەورتـە رەمزاوییـەکانی تـاعوون دەسـپارد. لـە گـەرەکی گرانـت نزیـك دەبوونەوە و لەبەر ئەوەیکە ئەو گەرەکە برێك بەرزتر بوو، شنەیەکی نەرم فێنکـی دەکردنەوە و لـە هەمانکاتـدا شـارەکەی لـە هـەموو دەنگـەکانی دەپـاڵاوت، بـەڵام گرانت لەسەری دەرۆیشت و ریڤۆ نەیدەتوانی سەرنج بداتـە هـەموو قسـەکانی وی. تـەنیا دەیتـوانی لـەوە تـێ بگـا کـە ئـەو بەرهەمـەی باسـی دەکـرێ هـەتا ئێسـتا لاپەرەکانی زۆر بوونە، بەڵام ئەو زەحمەتەی نووسەرەکەی بۆ تەواوکردنی پێوەی دەکێشـێ، تاقەتپرووکێنە:" شەوان و حەوتووان بـە تـەواوی لەسـەر یـەك وشـە... تەنانەت پێتێکی سادەی پێوەندیی." گرانـت لێـرەدا بێـدەنگ بـوو و قۆپچـەیەکی پالتۆکـەی دوکتـۆری گـرت. وشـەکان بـە گومانـەوە لـە زارە ناشـیرنەکەی دەهاتنەدەرەوە:

ـ سەیرکە دوکتۆر. کاتێك مرۆڤ ناچار بێت، ئیتر هەڵبـژاردن لـە نێـوان "ئێمـە" و "و"دا ئاسانە، بـەڵام هەڵبـژاردن لـە نێـوان "و" و " دوایـی"دا دژوارتـرە. و کاتێـك دەگەیتە "دوایی" و "دواتر" ئەم گرفتە قووڵتر دەبێتەوە، بەڵام بە دڵنیاییـەوە لـە هەمووی ناخۆشتر زانینی ئەوەیە کە ئاخۆ دەبێ "و"دابنێی یان نا؟

ریڤۆ گوتی: بەڵێ تێدەگەم.

ـ و وەرێ کەوت. گرانت شڵەژاو دیار بوو، بەڵام دیسان غیرەتێکی وەبـەر هاتـەوە و بە پرتەپرت گوتی: داوای لێبوردن، نازانم ئەمشەو چیم بەسەر دێ.

ریڤۆ بە نەرمی دەستی لەسەر شانی گرانت دانا و گوتی حەز دەکا یارمەتیی بـدا و ئەم مەسەلەیەی پێ خۆشە. گرانت برێك گـەش بـۆوە و کاتێـك گەیشـتنە بـەردەم ماڵەوە، پاش برێك دڕدۆنگی، پێشنیاری بە دوکتۆر کرد بـۆ سـاتێك بێتـە سـەرێ. ریڤۆ قەبووڵی کرد:

گرانت لە ژووری نانخواردنیّ داوای لیّکرد لەسەر میّزە پـڕ لـە کاغەزەکـە دانیشـیّ. تەواوی ئەو کاغەزانە بە خەتیّکی زۆر ورد نووسرابوون. گرانت بـە دوکتـۆری ـ کـە نیگا پڕ لە پرسیارەکانی تیّ بڕیبوو ـ گوت:

ـ بەڵیّ وایە. بەراستی لەگەڵ خواردنەوەیەك چۆنی، حـەزت لیّیـە؟ بـڕیّکم شـەراب هەیە.

ریڤۆ قەبووڵی نەکرد. چاوی لە پەڕە کاغەزەکان کرد. گرانت گوتی:

ـ سەیری مەکە ئەوە یەکەمین رستەمە. زۆر ئازارم دەدا، زۆر.

خۆیشی سەیری تەواوی پـەڕەکانی دەکـرد. لـە خـۆوە دەسـتی بـەرەو یـەکێکیان چوو و بەرزی کردەوە و لەبـەردەم گڵۆپـەکـەدا رایگـرت. پەڕەکـە بـە دەسـتییەوە دەلەرزی. ریڤۆ تێگەیی کە نێوچەوانی کارمەندەکەی شارەوانی ئارەقەی کـردووە. گوتی:

ـ دانیشە بۆمی بخوێنەوە.

گرانت سەیری کرد و سوپاسگوزارانە گوتی: ـ بەڵیّ پێم وایە حەزم لێیە وا بکەم.

هەر بـەو جـۆرەی چـاوی بڕیبـووە کاغەزەکـەوە برێـك چـاوەڕوان مایـەوە. دوایـی دانیشت. ریڤۆ لە هەمانکاتدا گوێی بەو قریوە و هەڵڵایـە سـپاردبوو کـە دەتگـوت وەڵامی لوورەلوورەکانی بەلاّی دەدایەوە. لەم کاتە تایبەتەدا هێزێکی تێگەیشـتنی لە رادەبەدەر تیژی هەبوو بۆ تێگەیشتن لەو شارەی هـەتا بـن پێیـەکانی کشـابوو، ئـەو جیهانـە داخـراوەی کـە ئـەم شـارەی لـیّ پێکـدەهات و ئـەو نووزەنـووزە سامناکانەی تێیدا کپ دەبوون. دەنگی گرانت بە شێوەیەکی لێڵ بەرز بـۆوە:" لـە بەرەبەیانیەکی تەماویدا ژنێکی سوارچاکی تەرپۆش، بە سـواری مـاینێکی کوێـت، بە شەقامە گوڵ چێنراوەکانی جەنگەڵی "بۆلۆنی"دا تێدەپەڕی." بـیّ دەنگییەکـە گەڕایەوە و بە شوێنیدا ورتەورتی لێڵی شـارێك کـە لـە ئـازاردا دەتلایـەوە. گرانـت لاپەڕەکەی لە سەر عـەرزی دانـا و هـەروا کـە چـاوی تێـوە بڕیبـوو، پـاش سـاتێك چاوەکانی هەڵێنا:

ـ پێت چۆنە؟

ریڤۆ گوتی ئەو دەسپێکە مرۆڤ بەشوێن خۆیدا پەلکێش دەکات. گرانت بە هەژاوییەوە جوابی دایەوە کە ئەم بۆچوونە، بۆچوونێکی کۆك و تەبا نیە و دەستی بە کاغەزەکاندا دا.

- ئەم رستەیە بڕێك لە مەبەستەکەم و قسەی دڵم نزیك بۆتەوە. کاتێك بتوانم ئەو وێنەیەی لە خەیاڵمایە بە تەواوی بێنمە سەر کاغەزەکە، کاتێك رستەکەی من رێك وەك ئەو گەڕان و یۆرغەیە بچێت کە ئەسپ هەیەتی، یەك ، دوو، سێ، ئەو کاتە درێژەدانی ئاسانتر دەبێ و بە تایبەتی بۆ ئەوەی دەبێ چاوەڕێ بین کە لە سەرەتاوە بڵێن:"برایان، کرنۆش بەرن."

بەڵام هێشتا نەگەیشتبووە ئەو مەبەستە. هیچکات قایل نەدەبوو ئەم رستەیە بەو شێوەی هەیە بداتە چاپخانە. چونکە سەرەڕای ئەوەی جاروبارە لێی رازی دەبوو، بەو ئاکامە دەگەیشت کە ئەو رستەیە هێشتا تەواو لە حەقیقەت ناچێ و سادەبوونێکی لەبز و راوێژی تێدا هەبوو کە دووراودوور نەك بە تەواوەتیش، ئەوی لە رستەیەکی داڕێژراو نزیك دەکردەوە. گرانت بە گوتنی رستەگەلێکەوە خافڵابوو کە کەموزۆر هەر ئەو مانایەیان هەبوو. لەم جەنگەیەدا دەنگی پێڵاوی ئەو رێبوارانەی بە بەر پەنجەرەکاندا لە کۆڵانەوە رایان دەکرد، هات. ریڤۆ هەستایە سەر پێ، گرانت دەیگوت:

گوێت لێمە دەڵێم چی.

و لە حاڵەتێکدا کە بەرەو پەنجەرەکە وەرسووڕابوو گوتی:

- کاتێك ئەم شتانە تەواو بوون.

بەڵام دەنگی بەهەشتاوی پێیەکان دووپاتە بوونەوە. ریڤۆ گەیبووە سەر پلیکانەکان و کاتێك گەیشتە کۆڵانەکە دوو پیاو بە بەردەمیدا تێپەڕین. بە رواڵەت ئەوان بەرەو لای دەروازەی شار دەڕۆیشتن. لە راستی دا، هێندێ لە خەڵکی شارەکەی ئێمە کە لە نێو گەرماو تاعووندا گێژ ببوون هەر لە ئێستاوە خۆیان دابووە دەست توندوتیژی و هەوڵیان دەدا پارێزەرانی دیوارەکان بخافڵێنن و لە شار هەڵێن.

ژمارەیەکی دیکەی وەکوو رامبیریش هەوڵیان دەدا لەو کەشە سامناکە رابکەن کە دەخولقا و، ئەگەر سەرکەوتنێکی گەورەشیان وەدەست نەهێنابا پێداگری و لێهاتوویییەکی زیاتر لە هەوڵەکانیاندا هەبوو. رامبێر لە پێشدا بە فەرمی هەوڵی خۆی دابوو. وەك خۆی دەیگوت هەمیشە پێی وابوو سووربوون و پێداگربوونی بەردەوام سەرکەوتنی لێ دەکەوێتەوە و لە لایەکیشەوە زیرەکی و رێگەدۆزینەوە پیشەی ئەو بوو. هەر بۆیەش سەردانی بەشێك لەو بەرپرسانەی کردبوو کە هیچ گومانێك لە دەستڕۆیشتوویی و لێهاتوویییەکەیاندا نەبوو، بەڵام ئێستا ئەم دەستڕۆیشتوییە قازانجێکی بۆ وی نەبوو. ئەوانە کەسانێك بوون کە زیاتر لەسەر پرسگەلی پێوەندیدار بە بانك و هەناردەکردن و کشتوکاڵ، یان بازرگانیی شەرابدا را و بۆچوونی راشکاوانە و لێبڕاوانەی خۆیان هەبوو. هەر وەها لە پرسگەلی پێوەندیدار بە ماف و بیمەدا ـ ئەویش بەرمەرجێك حیساب بۆ بڕوانامەی باوەڕپێکراو و نیازپاکیی ئاشکرایان بکەین ـ زانیاریی بەڵگەنەویستیان هەبوو. بە تایبەتی ئەوەی لە هەمواندا بە زەقی بەدی دەکرا، نیازپاکی بوو، بەڵام سەبارەت هیچیان لە تاعوون نەدەزانی و هەرەیان لە بەرەی نەدەکردەوە*.

لەگەڵ ئەوەشدا رامبێر لە بەرامبەر هەرکامەیاندا، ئەوەندەی بۆی کرابوو، داخوازییەکەی خۆی هێنابووە گۆڕێ. بنەمای بەڵگە هێنانەوەکەشی ئەوە بوو کە ئەو خەڵکی شارەکەی ئێمە نیە و بێگانەیە و دەبێ بە شێوەیەکی ناوازە بە داخوازیەکەی ئەو رابگەن. بە گشتی بەردەنگەکانی کاکی رۆژنامەوان بەو پەڕی دڵاوایییەوە ئەو قسەیەیان لێ وەردەگرت، بەڵام زۆرجاران بۆیان شی دەکردەوە کە خەڵکێکی زۆری دیکەش وەك ئەویان لێ قەوماوە، کەوابوو دۆخەکەی ئەو بەو جۆرەش کە خۆی پێی وایە ناوازە و ریزپەڕ نیە. رامبێر دەیتوانی وەڵامیان بداتەوە کە ئەم خاڵە هیچ گۆڕانێك لە بەڵگەهێنانەوەکەی ئەودا پێك ناهێنێ، بەڵام ئەوانیش وەڵامیان دەدایەوە کە ئەم مەسەلەیە ئەو بەشە لە کێشە

---

* هەرەی لە بەرەی ناکاتەوەك سەری لێ دەرناکات. هیچی لێ نازانێ.

ئیداریـیـەکانی ئـەوان دەگـۆڕێ وا دژی هەرچەشـنە جیـاوازی خسـتنێکە و ئـەو جیاوازیدانانەش دەبێتـە هـۆی ئـەوەی بـە لـەبزێکی ناشـیرنەوە پێـی دەگـوترێ "پێشینە". بە پێی ئەو پۆلینبەندییەی رامبێر بۆ دوکتۆر ریڤـۆی دەخسـتە روو، ئەو جۆرە بەڵگەهێنەرانە دەچوونە ریزی فۆرمالیستەکانەوە. هێشـتا دەکرا لـە تەنیشتیان کەسانی وا بەدی بکەیت کە بە قسەزانی داواکارەکەیان قایـل دەکـرد بەوەی وێناچێ ئەو رەوشـە بـەردەوام بێـت. هـەرکات داوایـان لێـدەکرا بڕیارێـك بدەن، ئامۆژگاریی لەرادەبەدەریان دەکردن و بە گوتنی ئەوەی: "ئـەم کێشـەیە تێژتێپـەڕە"، رامبێریشـیان ئـەهوەن دەکـردەوە. کارمەندگـەلێکی داهێنـەریش هـەبوون کـە داوایـان لـە داواکـار دەکـرد، داخوازییەکـەیان لـە یادداشـتێکی کورتکراوەدا پێشکەش بکەن و ئەوان تـاوتوێی دەکـەن و پێـی رادەگەیەننـەوە. دەیانویست ئیجازەی مانـەوەی بـە خـۆڕایی بـۆ دەرکـەن یـا ئـەوەی ناونیشـانی پانسـیۆنە هەرزانـەکانی بـدەنێ. کارمەنـدە رێکوپێکـەکان، کـە سـەرەتا پسوولەیەکیان پێ دەدا بۆ ئەوەی پڕی بکاتەوەن دوایی پسـوولەکەیان لـە پـەنا ئەوانی دیکەوە دادەنا. وەگیانهاتووەکـان (ئەوانـەی تـەواو وەرەس ببـوون) کـە دەسـتیان رادەوەشـاند و وەڕەزبووەکـانیش کـە ئاوڕیـان دەدایـەوە بـە کـورتی نەریتخوازەکان بـوون کـە ژمارەیـان لـە هـەموان زیـاتر بـوو و رامبێریـان بـەرەو ئیدارەیەکی دیکە یا بۆ هەوڵێکی دیکە رێنوێنی دەکرد.

ئەو چاوپێکەوتنانە پشوویان لە رۆژنامەنووس بڕیبوو و، بە هۆی چاوەڕوانی لەسەر کورسییە مەخمەرییـەکان لـە بەرامبـەر ئـەو ئاگادارییانـەی وا خـەڵکیان بانگهێشـت دەکرد بۆ کڕینی پسوولەی خەزێنەی(حکوومی) بەبێ ماڵیات، یا بوون بـە ئەنـدامی سوپای کۆلۆنیالی و، هەروەها بە هـۆی چـوونی بـۆ ئـەو نووسـینگانەی روخسـاری فەرمانبەرەکانی لە شتومەکی نێـو چـەکمەجە و قەفـەزەکان ئاسـانتر لـە ئـەنجامی داواکەیان تێ دەگەیانـد، تێگەیشـتبوو کـە بەراسـتی شـارەوانی و پارێزگـاری یـانی چی. رامبێر بە لەبزێکەوە کە ئاسەوارێکی تاڵیی پێوە دیار بوو، بە ریڤۆی دەگـوت، هـەمووی ئـەو شـتانە قازانجەکـەیان لەوەدایـە کـە مـرۆڤ لـە دۆخـە راسـتەقینەکە

دووربخاتەوە. ئەو بە کردەوە ئاگای بەسەر تەشەنەی تاعوونەوە نەمابوو. بە سەرنجدان بەوەیکە بەو شێوەیە ڕۆژەکان خێراتر تێدەپەڕین و لەو دۆخەی کە تەواوی شاری تێدابوو دەکرا بڵێین کە تێپەڕینی هەر ڕۆژێك هەموو کەسێك ـــ بەو مەرجەی نەمرێ ـ لە کۆتایی ئەو ئازارانە نزیکتر دەکاتەوە. ریقۆ ئەوەی پشتڕاست کردەوە، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا راستییەکی لەرادەبەدەر گشتی و هەمووانیە.

لەو نێوەدا، رامبێر ترووسکایی هیوایەکی لە دڵ گەڕا. پرسیارنامەیەکی سپیی لە پارێزگارییەوە پێ گەیبوو و داوای لێ کرابوو بە وردی پڕی بکاتەوە. لە پرسیارنامەکەدا پرسیار لە ناو و شۆرەت و باری بنەماڵەیی و سەرچاوەی داهات لەئێستێ و رابردوودا و، لە رەوتی ژیانی کرابوو. پێی وا بوو ئەوە پرسیارنامەیەکە بۆ ناساندن و بەسەرکردنەوەی ئەوانەی کە دەبێ بنێردرێنەوە زێد و نیشتمانەکەی خۆیان. ئەو برە زانیارییە ناڕوونەش کە لە یەکێك لە دایرەکان پێی درابوو ئەو بۆچوونەی برێك پشتڕاست دەکردەوە، بەڵام پاش چەند هەوڵێکی راشکاوانە توانیی ئەو رێکخراوە بدۆزێتەوە کە ئەو پرسیارنامەیەی ناردوە و پێیان گوت ئەو زانیارییانە بۆ هێندێ شتی تایبەتی ئامادە کراون. رامبێر پرسیی:

ـ بۆ چ مەبەستگەلێك؟

ئەو کات بۆیان روون کردەوە کە مەبەست کۆمەڵێك شتە، کە ئەگەر ئەو تووشی تاعوون بێت و پێی بمرێ، ئەوکات دەبێ لە لایەکەوە بنەماڵەکەی ئاگادار بکەنەوە و لە لایەکی ترەوە بزانن کە پارەی نەخۆشخانە لەسەر گوژمەی شار حیساب بکەن یا نەخێر چاوەڕوان بن یەکێك لە کەسوکارەکەی بیدات. ئەو خاڵە نیشانەی ئەوە بوو، ئێستێ کە کۆمەڵگە ئەوانی خوێندۆتەوە (بەسەر کردووەتەوە)، بە دڵنیاییەوە ئەو بە تەواوی لەو ژنە دانەبڕاوە کە چاوەڕێیەتی، بەڵام ئەوە دڵی ئاوپرژێن نەدەکرد. ئەوەی سەرنجراکێش بوو و هەر بۆیەش رامبێریش لێی خافڵ نەبوو، ئەوە بوو کە ئیدارەیەك دەیتوانی لە جەنگەی کارەساتدا، ئەرکی خۆی بەجێ بگەیەنێ و راست وەکوو کاتەکانی دیکەی و زۆر

جار بە بێ ئاگاداریی بەرپرسانی سەرەوە، تەنیا لەبەر ئەوەیکە بەو مەبەستە دامەزراوە، کۆمەڵە بڕیارێك بدا.

ئەو قۆناغەی وا بە دوای ئەم خولەدا بەسەر رامبێر هاتبوو، هەم ئاسانترین و هەمیش دژوارترین قۆناغەکان بوو. سەردەمی داهێزراوی و بێهێزی بوو. ئیدراه نەمابوو سەری پێدا نەکات و ئەوەندەی لە توانایدا بوو هەوڵی خۆی دابوو و تەنیا لەم رێگەیەوە تەواوی دەرگەکانی لەسەر داخرابوون. ئیتر بە سەرلێشێواوییەوە لەم کافتریاوە دەچووە ئەویتر. بەیانیان لە هۆڵی کافتریایەکدا و لە بەردەم پەرداخێك بیرەی شلەتێندا، دادەنیشت و رۆژنامەیەکی دەخوێندەوە بەو هیوایەی لەوێدا هێما و نیشانەیەك لە کۆتایی بەم زووانەی پەتاکەی تێدابێ. لە رووخساری رێبوارەکانی کۆڵانی دەڕوانی و بە دیتنی حاڵەتی خەمناکی ئەوان بە دڵمەندییەوە رووی وەردەگێڕا و پاش ئەوەی کە بۆ سەدەمین جار لە تابلۆی دووکانەکانی دەڕوانی کە لەبەر چاوی بوون و بانگەشەی ئەو شەرابە جۆراوجۆرانەی دەخوێندەوە کە ئیتر نەدەخورانەوە، هەڵدەستا و بەبێ مەبەست رووی دەکردە کۆڵانە زەردەکانی شار. بە سەردانی تەنیای کافتریاکان و لە کافتریاکانەوە بۆ ریستورانتەکان.... بەو شێوەیە رۆژەکانی دەکردە شەو. رۆژێکیان ریڤۆ بەرەبەری ئێواری لەبەردەم کافتریایەك چاوی پێی کەوت کە نەیدەزانی بچێتە ژوورەوە یان نا. ئاخری دەتگوت بڕیاری دا و وەژوورکەوت و چوو لەلای سەروو دانیشت. هەروا سەعاتێك دەبوو کە بە پێی بڕیاری دەوڵەت تا ئەو جێگەی کرابایە درەنگتر چراکانیان دادەگیرساند، زەردەپەڕ وەکوو ئاوێکی لێڵ ژوورەکەی تاریك دادەگیرا. سوورایی ئاسمانی دەمەوئێوارە لە شووشەکاندا رەنگی دەدایەوە و مەرمەڕی مێزەکان لە سەرەتای بوولێڵدا نەرم نەرم دەبریسکانەوە. لە نێوەڕاستی هۆڵە قاوەییەکەدا رامبێر لە سێبەرێکی ونبوو دەچوو و، ریڤۆش پێی وابوو کاتی ئەوە هاتووە خۆی بەدەستەوە بدات و بەچۆکدا بێ. بەڵام ئەوە ئەو کاتە بوو کە تەواوی بەندییەکانی ئەو شارە هەستیان بەوە دەکرد کە بە چۆکدا هاتوون و بۆ

دەستوبردێك لـە پێنـاوی رزگارکردنیانـدا، پێویسـت بـوو هـەوڵێك بـدرێ. ریفـۆ گەڕایەوە.

رامبێر بۆ ماوەی چەندین سەعات لە هێڵی شەمەندەفەر دەمایەوە. کەس بۆی نەبوو بچێتە سەر سەکۆکان، بەڵام هۆڵەکانی چاوەڕوانی کە دەکرا لـە دەرەوە بچـیتە ناویانــەوە، کـراوە بـوون و جـاری واش بـوو سـواڵکەرەکان لـە رۆژە گەرمەکاندا پـەنایان دەبردە ئەوێ چونکە سێبەر و فێنك بـوون. رامبێـر لـەوێ کــات و ســاتەکانی جــارانی وەڕێکــەوتنی شــەمەندەفەر و ئاگادارییــەکانی قەدەغــەکردنی تــف فڕێــدان و بڕیارەکــانی پۆلیســی شــەمەندەفەری دەخوێندەوە. ئەوجار لە گۆشەیەك دادەنیشت. هۆڵەکە نیوە تاریك بوو. کۆنە سۆپەیەکی ئاسنیی لە نێو خشتە کۆنەکانی عەرزەکە چەند مانگێك بـوو سـارد ببـۆوە. لەسـەر دیوارەکـان، چـەند بانگەشـەیەکی (ریکلام)ــی کـۆن، خـەڵکی بانگهێشـت دەکـرد بـۆ ژیـانی ئـازاد و خـۆش رابـواردن لـە بانـدۆلBandol و کانCannes .

رامبێر لێرە دەبووە بەو ئازادییە سامناکە دەگەیشت کە مرۆڤ لە ناخی بێبەشیدا پێــی دەگــا. بــەو پێیــەی ریفــۆ دەیگــوت ئــەو شــتەی تەحەمولکردنەکــەی لەرادەبەدەر بۆ ئەو دژوار بوو، بیرکردنەوە لە پـاریس بـوو. دیمـەنێك لـە بـەردی کۆن و ئاو، کـۆتری پـالاس رۆیـال، وێسـتگەی شـەمەندفەری بـاکوور و گەڕەکـە چۆڵەکانی پانسـیۆن و چـەند شـوێنی دیکـەی شـار کـە ئـەو خـۆی نەیـدەزانی ئەوەنـدەی حـەز لێیـان بـووە، بـەردەوام بەشـوێنیەوە بـوون و نەیاندەهێشـت دەست بۆ هیچ شتێك بەرێ. ریفۆ پێی وابوو ئەو، ئـەم بیرۆکانـە بـە بیرۆکـەکانی خۆشەویستیی خۆی دەچوێنێ و ئەو رۆژەی رامبێر پێی گوت حەز دەکا سەعات چواری بەیانی لەخەو هەستێ و بیر لە شارەکەی خۆی بکاتـەوە، ریفـۆ بـە پێـی ئەزموونەکانی خۆی بە سادەییەوە پێی وا بـوو، ئـەو حـەزی لێیـە بـیر لـەو ژنـە بکاتەوە وا لەوێ بەجێی هێشتوە. چونکە لە راستیدا ئەوە ئەو سەعاتە بوو کـە رامبێر دەیتوانی بەسەریدا زاڵ بێت. دیارە مرۆڤ هەتا سەعات چواری بەیانی کار

ناكا و لەو سەعاتەدا دەخەوێ، تەنانەت ئەگەر شەوەكە شەوی خیانـەتیش بـێ.

بەڵێ مرۆڤ لـەو كاتـەدا دەنـوێ و ئـەوەش دڵنیاییكەرەوەیـە، چـونكە ئـارەزووی گـەورەی دڵێكـی پـڕ، ئەوەیـە كـە بـە شـێوەیەكی تاهـەتایی ببێتـە خـاوەنی خۆشەویستەكەی خۆی یا بتوانێ ئـەو دەمـەی كـاتی لێكدابڕان گـەیوەتێ، ئـەو بوونەوەرە(خۆشەویستەكەی) لە خەوێكی بێ خەونی ئەوتۆدا نوقم بكا كە هـەتا ڕۆژی بە یەك گەیشتن، بەخەبەر نەیە.

(٣)

دوای ئامۆژگارییەکە هێندەی پێنەچوو کە گەرما هەڵیکرد. مانگی ژووئەن بەرەو کۆتایی دەچوو. سبەینێی ئەو بارانە ناوەختانەی نیشانەی یەکشەممۆی ئامۆژگاریکردن بوون، هاوین بە پەلامارێك، لە ئاسماندا و بەسەر ماڵانەوە دەرکەوت. لە پێشدا بایەکی توندی گەرم و سووتێنەر هەڵیکرد، کە رۆژێك هەتا ئێواریێ نەکەوت و دیوارەکانی هەڵبرینگاند. خۆر تیرێژی دەباراند. بە درێژایی رۆژ، شەپۆلی بەردەوامی گەرما و تیشك، شارەکەی دەئاخنی. لە دەرەوە کۆڵان و ئاپارتمانەکان، دەتگوت تەنانەت خاڵێکی شار نەماوەتەوە تیشکی چاوکوێرکەری پێنەگەیشتبێ. خۆرەتاو لە هەموو کۆڵانەکانی شاردا وەشوێن هاوڵاتییەکانمان دەکەوت و هەر رادەوەستان، ئەو هەڵیدەکوتایە سەریان و دایدەپەلۆسین، چونکە ئەم دەسپێکی گەرمایە هاوکات بوو لەگەڵ هەڵکشانی ژمارەی قوربانییەکان و گەیشتنی ژمارەیان بە حەوسەت کەس، بۆیە جۆرێك لە بێهیوایی و داهێزراوی شارەکەی داگرت. قەرەباڵغییەکەی گەڕەکەکانی دەرەوەی شار و کۆڵانەکان و ئەو ماڵانەی وا بەرهەیوانیان هەبوو، کەم بۆوە. لەو گەڕەکانەدا کە خەڵك بەردەوام لەبەردەم دەرگای حەوشەکانیان بوون، هەموو دەرگاکان داخرابوون و پەردەکان دادرابوونەوە و کەس نەیدەزانی خەڵك دەیانەوێ خۆیان لە گەرما بپارێزن یا لە تاعوون. لەگەڵ ئەوەشدا لە زۆربەی ماڵەکانەوە دەنگی نووزە و ناڵەناڵ دەهات. جاری جاران شتێکی ئاوا قەومابایە زۆربەی جار کەسانێکی بە قسەوباست دەبینی کە لە کۆڵانەکاندا رادەوەستان و گوێیان هەڵدەخست، بەڵام پاش ئەو ترسە درێژخایەنانە، وەك بڵێی دڵی هەموان بۆتە بەرد و هەرکەسە، یا بە تەنیشت

ناڵینەکاندا تێپەڕ دەبوو یا لەگەڵی دەژیا و دەتگوت ئەو ناڵینانە زمانی سرووشتیی مرۆڤەکانن.

لەبەردەم دەروازەکانەوە کۆمەڵێك ئاڵۆزی ساز بوون، کە سەربازەکان بە ناچارییەوە دەستیان بۆ چەك برد و ئەو رووداوانە پشێوییەکی لێڵیان ساز کرد. بە دڵنیاییەوە کەسانێك بریندار ببوون، بەڵام لە شارەکەدا کە هەموو شتێك بە هۆی گەرما و ترسەوە رەنگی زێدەڕۆیی بەخۆوە دەگرت، باسی کوژرانی چەند کەسێك دەکرا. بە هەرحاڵ گومان لەوەدا نەبوو کە نارەزایەتییەکان هەر دەهات و پەرەی دەگرت و بەرپرسە حکومییەکان دەترسان لەوەی نەکا دۆخەکە خراپتر بێ، بۆیە لەترسی ئەوەی نەکا ئەو خەڵکە بەڵاڵێدراوە راپەڕن، هێندێ رێوشوێنیان گرتبوونە پێشێ و قایمکارییان کردبوو. رۆژنامەکان کۆمەڵە بڕیارێکیان بڵاو دەکردەوە کە دیسان باسی قەدەغەبوونی چوونەدەرەوەیان لە شار دەکردەوە و (راپاندەگەیاند) هەر کەس ئەو بڕیارانە بشکێنێ، لە بەندیخانە توند دەکرێ. پشکێنەر بە شاردا دەگەڕان. زۆربەی جاران لە کۆڵانە داغ و چۆڵەکاندا، لە پێشدا دەنگی سمی ئەسپ دەبیسران و دوایی دەتبینی کە زێرەڤان بە سواری ئەسپ، بە بەردەم پەنجەرە داخراوەکاندا تێدەپەڕن. پاش تێپەڕینی زێرەڤانەکان بێدەنگییەکی قورس و گوماناوی باڵی بەسەر شاری هەڕەشە لێکراودا دەکێشا. لە دوورەوە دەنگی فیشەکی ئەو تاقمە تایبەتانە دەبیسران، کە بە پێی بڕیارێکی نوێ کوشتنی پشیلە و سەگەکانیان پێ ئەسپاردبوون. لەبەر ئەوەی لەوانە بوو ئەو ئاژەڵانە کێچەکان بە وڵات وەرکەن. ئەم تەقینەوە وشکانە حاڵەتێکی سامناکی لە شارەکەدا خوڵقاندبوو.

لە نێوان گەرما و بێدەنگییەکەدا، ئیتر هەر هەموو شتێك بە تایبەتی بۆ دڵە ترساوەکەی خەڵکەکەی ئێمە گرینگ و بایەخی تایبەتی دەبوو. بۆ یەکەمین جار هەموان هەستیان بە رەنگەکانی ئاسمان و بۆنەکانی زەوی ــ کە نیشانەی تێپەڕینی وەرزەکانن ــ دەکرد. هەموان بە ترس و لەرزەوە تێدەگەیشتن لەوەی گەرما پەتاکە توندتر دەکات و لە هەمان کاتیشدا هەموو کەس دەیدی کە هاوین

هاتووه و خێوەتی هەڵداوە. دەنگی پەرەسێلکەکان لە ئاسمانی شاردا توندتر دەبوون و ئیتر لەگەڵ بەرەبەیانیەکانی مانگی جوون، کە لە نیشتمانەکەی ئێمەدا ئاسۆی بەرینتر دەکردەوە، یەکیان نەدەگرتەوە. ئیتر گوڵەکان بە خونچەیی و بە نەپشکووتوویی نەدەهاتنە بازاڕەوە، ئەوان لە پێشدا دەپشکووتن و پاش فرۆشرانی بەیانیان، پەلکەکانیان شۆستە پڕ لە تۆز و خۆڵەکانیان دادەپۆشی. بە روونی دەتدی کە بەهار پشووی لێبڕاوە، گیانی خۆی بە خەسارەوە لێرە و لەوێ بەسەر هەزاران گوڵی گەشاوەدا پەخشان کردووە و، ئێستێ دەیەوێ چاو لێکبنێ و، وردە وردە لە ژێر قورسایی دوو لایەنەی تاعوون و گەرمادا لەناو بچێ. بۆ هەموو خەڵکی شارەکەی ئێمە ئەم ئاسمانەی هاوین، ئەو کۆڵانانەی لە ژێر پەردەی تۆزی خەفەتدا بزرکابوون، هەر هەمان مانای پڕ هەڕەشەی سەدان مردووەیان هەبوو، کە چۆکیان لەسەر سینگی شارەکەی ئێمە دادابوو. هەتاوی بەردەوام و ئەو ساتانەی تامی خەو و رابواردنیان هەبوو، ئیتر وەکوو رابردوو مرۆڤیان بۆ بەزم و خۆشی و چێژ و شەهوەت بانگهێشت نەدەکرد. بە پێچەوانەوە زەنگە بۆشەکەی ئەو سەعاتانە لە شارێکی داخراو و کپ و بێدەنگدا زڕەی دەهات. ئەوان زایەڵەی مسینی وەرزەکانی بەختەوەرییان پێوە نەمابوو. هەتاوی تاعوون تەواوی رەنگەکانی کاڵ دەکردەوە و هەموو جۆرە خۆشییەکی دەتاراند.

ئەوە یەکێك لە شۆڕشە گەورەکانی پەتاکە بوو. جاری جاران، تەواوی هاوولاتییەکانی ئێمە بە شادمانیەوە بە پیر هاوینەوە دەچوون، ئینجا شار بەرەو دەریا دادەگەڕا و هەموو گەنجەکانی دەڕشتە نێو گۆمیلکەکانەوە. ئەم هاوینە بە پێچەوانەوە دەریا نزیکەکە قەدەغە بوو و، جەستە مافی نەبوو چێژ و سوود لە خۆشییەکان وەربگرێ. دیسانیش هەر تارۆیە کە وردترین وێنەکانی ژیانی ئێمەی لەو کاتانەدا خستۆتە روو. ئەو بە شێوەیەکی گشتی تەشەنەکردنی تاعوونەکەی لە ژێر چاوەدێریدا بوو و دەینووسیی، هەواڵەکانی رادوێ نیشانەی قۆناغێکی نوێن لە تاعوون، چونکە ئیتر رادوێ لە حەوتوودا

هــەواڵی ســەدان مــەرگ بــڵاو ناکاتــەوە بــەڵکو نــەوەدونۆ، ســەتوحەوت و سەتوبیســت مــەرگ لــە ڕۆژێکــدا رادەگــەیێنیٚ. " ڕۆژنامــە و بەرپرســەکان یارییەکی زیرەکانە لەگەڵ تاعووندا دەکەن. ئەوان پێیان وایە تۆزێك لە تــەوژم و هێزەکەی کەم دەبێتەوە، چونکە سەتوسیویەك ژمارەیەکە زۆر لە نۆسـەت و دە بچووکتر." ئەو هەروا دیمەنە خەمهێنەر و سەرەنجڕاکێشەکانی پەتاکـەی دەگێڕایــەوە. بــۆ وێنــە ئــەو ژنــەی وا لــە گــەڕەکێکی چــۆڵ کــە پــەردەی دادرابوونەوە، لە نەکاو پەنجەرەیەکی ژوور سەری خۆی دەکاتەوە و پاش دوو هــاواری بــەرز هــەردوو تــای پەنجەرەکــەی بــەرەو تاریکاییــە خەســتەکەی ژوورەکەی پاڵ پێوەناوە، بــەڵام لــە شــوێنێکی دیکــەش یاداشــتی کردبــوو کــە حەبی جاترە لە دەرمانفرۆشییەکاندا تەواو بووە، چونکە خــەڵکێکی زۆر ئــەو حەبانە دەمژن، بۆ ئەوەی تووشی ئەو پەتایە نەبن و پارێزراو بن.

ئەو هەروا بەردەوام بوو لە سەردانی ئەو کەسانەی لەبەرچاوی بــوون. بــەو پێیــە پیرە وردیلەش کە سەرقاڵی پشیلەکان بوو لە کارەساتدا دەژیا، دەمەوبەیانیــەك دەنگی فیشەکێك بەرز ببۆوە و بە گوێرەی نووسینەکەی تارۆ، هاویــژرانی چــەند قورقوشــم، زۆربــەی پشــیلەکانی کوشــتبوو و ئــەوانیتری وا تۆقانــدبوو ڕوو لــەو کۆڵانــە نەکەنــەوە. هــەر ئــەو ڕۆژە پــیرە وردیلــە لــە کــاتی خۆیــدا هــاتبۆ ســەر بانیژەکــە و لــە چــەقی کۆڵانەکــەی ڕوانیبــوو و ناچــار ببــوو چاوەڕوان بــیٚ. بــە دەســتەکانی نــەرم نــەرم لــە میلــەی بانیژەکــەی دەدا. دیســان چــاوەڕیٚ ببــوو و بڕێکی کاغەز ورد کردبوو. چــووبۆوە نێــو ژوورەکــەی و دیســان هــاتبۆوە دەریٚ. دوایــی، پــاش ماوەیــەك لــە نــەکاو ون ببــوو و پەنجــەرەکانی بــە تووڕەییــەوە پێوەدابوو. ڕۆژەکانی دواییش هەر ئەو دیمەنانە دووپاتە بوونەوە، بــەڵام دەکــرا لە ڕوخساری پیرە وردیلەدا بە ڕوونی پەژارە و شڵەژاوی بەدی بکەی. تارۆ پاش حەوتوەك لەخۆڕا چاوەڕێی وەدەرکەوتنەوەی بوو، بەڵام پەنجــەرەکان لاســارانە بەسەر خەم و پەژارەیەکی هەستپێکراودا بە داخراوی مانەوە. لە یادداشــتەکاندا

بەو شێوەیە دەرەنجامگیری کرابوو:" لە جەنگەی تاعووندا، تف بە پشیلەدادان قەدەغەیە."

لـە لایـەکی دیکەیـەوە تـارۆ کـە نیوەشـەوان دەگـەڕاوە، هەمیشـە دڵنیـا بـوو روخساری گرژی دەرکەوانی شەوانەی هۆتێلەکە دەبینێ ، کە بـە دالآنەکـەدا دێ و دەچێ. ئەو کابرایە دەگەیشتە هەر کەسێك دەیگوت، پێشبینیی ئـەو بەلآیـەی کردبـوو. تـارۆ بـۆی دەسـەلماند کـە پێشـبینیی نەهامەتییەکـەی لـە زاری ئـەو بیسـتووە، بـەلآم وەبـیری دەخسـتەوە، کـە بەربێژییەکـەی ئـەو، هــەواڵی بوومەلەرزەیــەك بــوو. پــیرەی دەرکــەوان وەلآمــی دەداوە:" ئــاخ، خۆزگــە بوومەلـەرزە بوایـە! تـەنیا راتڵەکانێکـە و تـەواو دەبـێ... مـردوو و زینـدووان دەژمێـرن و ئـیتر تـەواو، بـەلآم ئـەو پـەتا تـووکلێکراوە! تەنانـەت ئەوانـەی تووشیشی نەبوونە، لە دڵیاندا پێوەی دەناڵن."

بێئۆقرەیی بەڕێوەبەرەکەش لەو کەمتر نەبوو. سەرەتا، موسـافیرەکان کـە بۆیـان نـەبوو لـە شـارەکە بچـنە دەرێ بـە هـۆی داخرانـی شـارەوە ناچـار ببـوون لـە هۆتێلەکانـدا بمێننـەوە، بـەلآم وردەوردە لەگـەڵ درێژەکێشـانی نەخۆشـییەکەدا زۆربەیان وایان پێ باش بوو برۆنە ماڵی دۆست و برادەرەکانیان و هەر ئـەو هۆکـار و بیانوانەی وا تـەواوی ژوورەکـانی هـۆتێلی پـڕ کردبـوو، لەمـەودوا دەبـووە هـۆی چۆڵبوونیان. لەبەر ئەوەی ئیتر موسـافیرێکی تـازە سـەری بـە شـارەکەی ئێمـەدا نـەدەکرد. تـارۆ یـەکێك بـوو لـە موسـافیرە دەگمەنـەکانی هوتێـل و بەڕێوەبـەری هوتێل بەردەوام وەبیری دێنایەوە کـە ئەگـەر لەبـەر دڵـی ئـەو چـەند مشـتەرییەی دوایی نەبوایە، لـە مێـژبوو هوتێلەکـەی داخسـتبوو. ئـەو بـەردەوام داوای لـە تـارۆ دەکرد بڵێ، ئاخۆ بە رای وی، ئەو نەخۆشییە چەندە دەخایەنێ. تـارۆ بـەو جـۆرە رای خۆی دەردەبڕی:" دەڵێن سەرما ئەو جۆرە نەخۆشیانە نـاهێڵێ." بەڕێوەبـەر هەڵدەچوو و دەیگوت:"، بەلآم لێرە هەوا قەت بە راستی سـارد نـابێ، هەرچـۆنێك بێ، هەتا چەند مانگێکی دی بـەرۆکمان بـەرنادا." ئـەو لـەوە دڵنیـا بـوو کـە دوای

ئەوەش بۆ ماوەیەك موسـافیر روو لـەو شـارە ناكەنـەوە. ئـەم تاعوونـە بـە واتـای هەرەس و شكستی گەشتیاری بوو.

لە ریستورانت پاش دیارنەبوونێكی كورت، مسیۆ ئۆسـۆن، كـابرا بایەقۆشـیەكە، دیسـان سەروسـەكتی پەیـدا بـۆوە، بـەلام ئـەمجارەیان تـەنیا دوو تولـە بـە ئەدەبەكـەی بـە شـوێنەوە بـوون. بـە پێـی ئـەو زانیارییانـەی بەدەسـت هـاتن، ژنەكەی چاوەدێریی دایكیی كردبوو و بە خاكی ئەسپاردبوو و، ئێستاش ئەوە لە دابڕگە(قەرەنتینە)ـیە. بەڕێوەبەری هوتێلەكە بە تارۆی وت:"

ـ هیچ پێم خۆش نیە. ئەو لە ژێـر چـاوەدێریدا بـێ و یـان نـەبێ، گومـانلێكراوە، كەوابوو ئەوانەش جێگەی گومانن.

تارۆ گوتی جا بەو پێیە تەواوی خەڵك جێی گومانن.

بەلام بەڕێوەبەرەكە كابرایەكی مكووڕ بـوو و لەسـەر مەسـەلەكان راشـكاوانەی رای خۆی دەگوت:"

ـ نا كاكە، نەخێر نە تۆ گومانت لەسەرە و نە منیش، بەلام ئەوان با.

بەلام مسیۆ ئۆسۆن بـەو جـۆرە شـتانە نـەدەگۆڕدرا و، ئـەمجارە تـاعوون كـاری تێنەكردبوو. هەر هەر بە دامودەستوورەكەی جاران دەهاتەوە نێو هوتێلەكە، لە بەرامبەر منداڵەكانی دادەنیشت و خۆگرانە و بە زمانێكی زبر دەیدوانـدن. تـەنیا كوڕێژگەكە قەلافەتی گۆڕابوو: ئەویش وەك خوشكەكەی جلی رەشی پۆشیبوو و كەمێك خزیبووە قەپیلكی خۆیەوە و بەو قەلافەتەوە مۆدیلێكی بچووكی بـاوكی بوو. دەركەوانی شـەو كـە هـیچ كـەیفی بـە مسـیۆ ئۆسـۆن نـەدەهات بـە تـارۆی دەگوت:

ـ ئاخ! ئەوە هەر بەو جلوبەرگانەوە دەمرێ. بەو جۆرە ئیتر كفن و مفنی ناوێ و راست دەچێتە ئەو دنیا.

ئامۆژگاریەكانی پانێلۆش لە یادداشتەكانی تارۆدا هاتبوون، بەلام پێم وایـە:" ئـەمن لەو جۆش‌وخرۆش و جوامێرییە راكێشەرە تێدەگەم. لە سـەرەتای بەلاكانـدا و هـەر وەها كاتێك كۆتاییان دێ، بەردەوام برێك پەنا دەبەنە بەر رەوانبێژی. سەبارەت بە

یەکەمیان هێشتا خوو و خدەکان لە بیر نەچوونەتەوە و سەبارەت بە دووهەمیشیان ئـەو تـازە دەسـتی پێکردووە. لـە جەنگـەی چارەڕەشـی دایـە کـە مـرۆڤ خـوو بـە راستەقینە و واقیعەوە دەگریٚ واتە بە بێدەنگیەوە. با چاوەڕێی بین."

تارۆ هەروا نووسیوێتی، وتوێژێکی دووردرێژی لەگەڵ دوکتۆر ریٚڤۆ هەبووە و تـەنیا ئەوە بیر دێنێتەوە کە ئاکام و دەرەنجامی باشیان لەو وتووێژە وەرگرتووە و بـەو، بۆنـەوە ئامـاژە بـە رەنگـی قـاوەیی چـاوەکانی دایکـی دوکتـۆر ریـٚڤـۆ دەکـا و بـە شێوەیەکی لێڵ دەنووسیٚ: نیگایەك کە ئەو هەمووە بەزەییەی تێدا بەدی دەکریٚ، دیارە لە تاعوون بەهێزتر دەبیٚ {تاعوون زەفەری پیٚ نابا}. ئینجا کۆمەڵێك رسـتە بـۆو پیرەمێـردە پشووسـوارەی کـە دوکتـۆر خـەریکی چارەسـەرکردنێتی تـەرخان دەکا.

ئـەو پـاش چـاوپێکەوتنەکەی لەگـەڵ دوکتـۆر چـووبووە سـەردانی ئـەو نەخۆشـە. پیرەمێردەکە بە وردە بزە و رێکخشاندنی دەستەکانی، پێشوازیی لە تارۆ کردبوو. ئەو لە نوێنەکەیدا پاڵی وەبالیفەکەی دابوو و دوو قابڵەمەی نۆك لـە پـێش بـوو. کـە تارۆی دیتبوو وتبووی:"ئاخ، ئەوە یەکێکی دیکەش. کاری دنیا پێچەوانە بۆتـەوە. ژمارەی دوکتۆرەکان لە نەخۆشەکان پـترن. دیـارە پەتاکـە پـەرەی گرتـووە. هـا؟ قەشە هەقیەتی، مافی خۆمان بوو." بۆ سبەینیٚ تارۆ بە تەنیٚ سەردانی کردبۆوە.

بەو پێیەی لە یادداشتەکانی تـارۆدا نووسـراوە، کـابرا پیرەکـە جـۆلاّ بـووە و لـە تەمەنی پەنجا ساڵیدا هاتبووە سەر ئەوەی، کە ئەو زەحمەتی خـۆی کێشـاوە و چـەندی پێویسـت بـووە خـۆی مانـدوو کـردووە. هـەر لـەو کاتـەوە خزیبـووە نوێنەکانیـەوە و نـەهاتبۆ دەریٚ. لـە حاڵێکـدا لەسـەرپێبوون، بـۆ دەردی پشووسـوارییەکەی باشـتر بـوو. داهـاتێکی بچـووکی هـەبوو کـە هـەتا تەمـەنی حەفتاوپێنج ساڵی، خۆشبژیوانە پێی ژیابوو. چاوی بە سەعات هەڵنەدەهات. لـە تەواوی ماڵەکەیدا تەنانـەت تاقـە سـەعاتێکی نـەبوو. دەیگـوت:" سـەعات هـەم گرانە و هەم بیٚ مانایە." ئەو کاتەکانی خۆی و بە تایبـەتی کـاتی خواردنـەکانی کە هەر ئەو کات و ساتانەشی بۆ گرنگ بوو، بە دوو قابڵەمە نۆك دیاریی دەکرد،

که بەیانی ئەو دەمەی لە خەو هەڵدەستا یەکێك لەو دوانە پڕ بوو لە نۆك. ئەو قابڵەمەکەی دیکەی بە جووڵەیەکی هاو ریتم و رێك، دەنك دەنك پڕ دەکرد لە نۆك. بەو شێوەیە بە درێژایی رۆژ کە بە قابڵەمە نۆکەکان ماوەکەی دیاری دەکرا، ئەو کاتانەی دەدۆزیەوە کە پێویستی پێیان بوو. دەیگوت:" هەر کات پازدە قابڵەمە بگۆڕدرێ، دەبێ زگم تێر بکەم. زۆر سادەیە."

وەکی ژنەکەی دەیگوت ئەو هەر لە سەردەمی گەنجێتییەوە سرووشتی خۆی نیشان دابوو. هیچکات هیچ شتێ سەرنجی ئەوی بۆ لای خۆی رانەکێشابوو. نە کارەکەی و نە دۆست و برادەر و نە کافتریا و نە مۆسیقا و نە ئافرەت و نە گەڕان و رابواردن. هیچ کات لە شارەکەی خۆی وەدەرنەکەوتبوو. جگە لەو رۆژەی ناچار ببوو بۆ کارێکی بنەماڵەیی بچێتە ئەلجەزیرە، ئەویش لە نزیکترین وێستگەی شەمەندەفەردا راوەستابوو و ئیتر نەیتوانیبوو دوورتر بچێ و بە یەکەمین شەمەندەفەر گەڕابۆوە ماڵێ.

تەواو بۆ تارۆی ـ کە ئەوەندە سەری لەو ژیانە دوورەپەرێزەی ئەو سوورمابوو ـ لە بنی کوولەکەی دابوو کە بە پێی قسە ئایینیەکان نیوەی یەکەمی ژیانی مرۆڤ سەردەمی هەڵکشانە و نیوەی دوهەم سەردەمی داکشان و، لەم قۆناغەی داکشاندا ئیتر رۆژەکانی مرۆڤ لە دەستی خۆیدا نین و لە هەر ساتێکدا دەتوانن لێی وەرگرنەوە. کەوابوو هیچی لەدەست نایە و باشترین رێگە ئەوەیە هیچ نەکا. هیچ لەوەش نەدەترسا قسەکانی یەکتر نەگرنەوە، چونکە برێك دواتر بە تارۆی گوتبوو: خودایەك لەئارادا نیە، چونکە ئەگەر هەبوایە قەشەکان شتێکی زیادی دەبوون(پێویست نەدەبوون)، بەڵام بە شوێن مشتومڕ و چەلەحانێکانی دواتردا، تارۆ تێگەیشت کە ئەو فەلسەفەیەی ئەو لەگەڵ تووڕەییەکەیدا پێوەندییەکی نزیکی بەو یارمەتییە بەردەوامانەوە هەیە کە کلیسای گەڕەك کۆی دەکردنەوە، بەڵام ئەوەی روخساری ئەو کابرایەی روون دەکردەوە ئاوات و ئارەزوویەکی قووڵ بوو کە ئەو چەندین جار لە بەردەم بەرامبەرەکەیدا دووپاتەی کردنەوە:" بە ئاواتەوە بوو ئەو کاتەی دەمرێ زۆر باش پیر بووبێ.

تــارۆ لەبەرخۆیــەوە دەیگــوت: " ئــاخۆ ئــەم کابرایــە پیاوچــاکە؟ " و وەڵامــی دەدایەوە: " بەڵێ ئەگەر پیرۆزایەتی بریتی بێ لە کۆمەڵێك خوو و خدە. "

بەڵام هەر لەو کاتــەدا تــارۆ دەست دەکا بــە شیکردنەوەیەکی وردی رۆژێکــی شــارە تاعوونلێدراوەکە و بــەو شێوەیە را و بۆچــۆنێکی دروست لەســەر ســەرقاڵی و ژیــانی هاووڵاتییەکانی ئێمە لە جەنگەی ئەو هاوینــەدا دەخاتــە روو. تــارۆ دەڵــێ: " جگــە لــە مەست و سەرخۆشــەکان هــیچ کــەس بــزەی نازێتــە لێــوان و، ئــەوانیش لەرادەبــەدەر پێدەکەنن. " لێرەوە دەست دەکا بە لێکدانەوەکەی خۆی:

"گەردوگوڵی بەیانی، شنەبایەکی نەرم لە شاردا کــە هێشــتا چــۆڵە، هــەڵدەکا. لــەو سەعاتەدا و لــە مــەودای نێــوان مردنــەکانی شــەو و نیوەشــەوان و ئاویلکەدانــەکانی رۆژدا، هەر دەڵێی تاعوون بــۆ ســاتێك دەست لــە چــالاکی هەڵــدەگری و پشــوویەك دەدا. تەواوی دووکانەکان داخراون، بەڵام رستەی (بەهۆی تاعوونەوە داخراوە) کــە بەسەر هێندێکیانەوەیە ئەوە نیشان دەدا، کە ئەوانە و دووکانــەکانی دیکــەش هــەتا ماوەیــەکی دیکــە ناکرێــنەوە. رۆژنامەفرۆشــەکان کــە هــەروا خــەواڵوون هێشــتا بــۆ هەواڵــەکان دەنــگ هــەڵنابڕن، بــەڵکو لــە گۆشــەیەکی کۆڵانەکانــدا پشــتیان بــە دیوارەکانەوە ناوە و وەك بڵێی بە دەم خەوەوە بــڕۆن، کاڵاکانیــان وەبــەر تیشــکی فانۆسەکان دەدەن. ماوەیەك دواتر لەگەڵ تێپەڕینی شەمەندەفەرەکاندا، بە هەموو وڵات وەردەبن و تەواوی ئەو لاپەڕانەیان بە دەستەوە دەبێ کــە وشــەی تاعوونیــان لەســەر نووســراوە: "ئاخۆ تــاعوون پایزیشــی بــە شــوێندا دێ؟ پرۆفیسۆر ب هــاوار دەکا: "نەخێر! " سەتوبیستوچوار مردوو بیلانی نەوەدوچوارەمین تاعوون. "

ســەرەڕای قــەیرانی کاغــەز کــە رۆژ لەگــەڵ رۆژ زیــاتر دەبێــت و هێنــدێ چاپەمەنیەکانی ناچار کردووە لاپەڕەکانیانی کەم بکەنەوە، رۆژنامەیــەکی دیکــە دەستی بــە بڵاوبوونــەوە کــردووە بــە ناوی"هــەواڵی پــەتای پــەرەگر" کــە بــەو شێوەیە باســی ئــەرکی خــۆی کردووە: "ئاگادارکردنــەوەی هاووڵاتییــەکانمان بــە بێلایەنی و سەرنجدان بە پەرەئەستاندن یــا پاشەکشــەی پەتاکــە. ئاشــناکردنی ئەوان لەگەڵ بۆچوونی شارەزاترین کەسەکان سەبارەت بــە داهــاتووی پەتاکــە،

پشتیوانی لە تەواوی کەسانی ناسراو و نەناسراو و هەموو ئەو گرووپانەی ئامـادەی بەرەنگاربوونەوەی بـەڵاکانن. پاراسـتنی مەعنـەویاتی خـەڵك و راگەیانـدنی بڕیـاری بەرپرسانی پایەبەرز و بە کورتی کۆکردنەوەی هەموو نیازپاکیەکان لـە یـەك شـوێن بۆ بەرەنگاربوونەوەیەکی کاریگەر لەگەڵ ئەو پەتایەی کە دەمانهاڕێ." لە راسـتیدا ئەو رۆژنامەیە بەم زووانە تەنیا راگەیەندراوی دەرمانە تازەکـان چـاپ دەکـا کـە لـە پێشگیری لە تاعووندا حەشر دەکەن."

دەورووبەری سەعات شەشی بەیانی لەو ریزانەدا کە لەبەردەم دووکانەکانـەوە سەعاتێك بەر لە کرانەوەیان دەبەسـترێن و، دوایـی لـە شـەمەندەفەرە پـڕ لـە موسـافیرەکاندا کـە لـە گەڕەکـەکانی دەورووبـەرەوە دەگـەنێ، تـەواوی ئـەو رۆژنامانـە دەسـت بـە فرۆشـتن دەکـەن. شـەمەندەفەرەکان بوونەتـە تاقـە ئـامرازی هێنـان و راگواسـتن، لـە حاڵێکـدا کـە بەردەرگاکەشـیان جێگـەی موسافیری نابێتەوە بە زەحمەت بەرێگەدا دەڕۆن. سەیر ئەوەیـە لەگـەڵ ئـەو قەرەباڵغیەشـدا تـەواوی موسـافیرەکان ئەوەنـدەی پێیـان بکـرێ پشـت لـە یەکتری دەکەن بۆوەی نەهێڵن لە یەکتری بگرنەوە. هـەر شـەمەندەفەرەی لـە ئێستگەکاندا بارێك ژن و پیاو هەڵدەرێژێ کە پەلـەی ئەوەیانـە خێراتـر دوور بکەونـەوە و تـەنیا بمێننـەوە. بـە هـۆی ئـەو حاڵەتـە گرژییـەی وا وردەوردە درێژخایەن دەبێ، زۆربەی جاران خەڵك پێك هەڵدەپرژێن.

" پاش تێپەڕینی یەکەمین شەمەندەفەرەکان، شـار وردەوردە لەخـەو هەڵدەسـتێ، یەکەمین بیرەفرۆشەکان دەرگاکانیـان هەڵـدەگرن. لـە بەرهەیوانـەکانیان ئاگـادارێی لەو چەشنە هەڵواسراون:"قاوەمان نیە." "قەند و شەکر لەگەڵ خۆتـان بێـنن"....

دوایی دووکانان دەکرێنەوە و کۆڵانەکان گیانیان وەبەر دێتەوە. هەر لەو جەنگەیەدا رووناکایی زیاد دەکا و گەرما وردەوردە ئاسمانی جـوولای قورقـوشمین دەکـا. لـەو کاتەدا ئەوانەی بێکـارن، روو دەکەنـە شـەقامەکان. زۆربـەی ئەوانـە دەڵێـی پێیـان ئەسپێردراوە بـە وەدەرخسـتنی جوانکـاری و رازێنـەرەوەکانیان سـیحر و جـادووی تاعوون پووچەڵ بکەنەوە. هەموو رۆژێ دەوربەری سەعاتی یـازدە پـۆل پـۆل ژن و

پیاو خەریکی پیاسەن و دەکرێ شەپۆل و جووڵەی ژیانیان تێدا بەدی بکەی کە لە ناخی چارەڕەشییە گەورەکاندا خۆی دەردەخا. ئەگەر پەتا پەرەئەستێنەکە تەشەنە بکا، سنوورەکانی ئەخلاقیش دوورتر دەبنەوە. و ئێمە جارێکی دیکەش لە تەنیشت گۆڕەکانەوە کۆڕ و کۆبوونەوەی بێ سەروبەرە بەچاو دەبینینەوە.

"کاتی نیوەڕۆ رستورانتەکان لە چاوترووکانێکا پڕ دەبن. زۆر زوو گرووپگەلی بچووك کە جێگەیان دەست نەکەوتوە لە رستورانتەکاندا پێك دێن، ئاسمان وردەوردە بە هۆی تەوژمی گەرما هەڵدەبزرکێ. لە تەنیشت ئەو کۆڵانانەوە کە لە ژێر تیرێژی خۆرەتاودا هەڵدەچۆقێن، لە سێبەری پەردە مەزن و گەورەکانەوە، ئەوانەی هاتوون خۆراك و خواردن وەرگرن چاوەڕێی نۆرەی خۆیانن. پڕبوونی رستورانتەکان لەبەر ئەوەیە کە ئەوان کێشەی چێشتلێنان ئاسانتر دەکەنەوە، بەڵام ناتوانن دڵەڕاوکێی گرتنەوەی پەتاکە لەنێو بەرن. مشتەریەکان ماوەیەکی کاتەکانیان بۆ تاقیکردنەوەی کەوچك و چەتاڵ بە فیڕۆ دەدەن. هەتا ماوەیەك لەمەوبەر رستورانتەکان رایاندەگەیاند: " لێرە کەوچك و چەتاڵەکان پاکژ کراونەتەوە."، بەڵام وردەوردە ئەوان خۆیان لە هەرچەشنە پروپاگەندەیەك بوارد، لەبەرە ئەوەی مشتەرییەکانی هەر ناچار بوون بێن. لە لایەکی ترەوە مشتەری بە دڵاوابیەوە پارە خەرج دەکا. خواردنەوەی باشترین شەرابەکان یا ئەوانەی ناوبانگیان هەیە و هەروەها خوارنی گرانبایی، سەرەتای تەڕاتێنێکی بێ هەوسارە. دەڵێن لە یەکێك لە رستورانتەکاندا، ترسێکی توند خەڵکی داگرتووە لەبەر ئەوەی یەکێك لە مشتەریەکان دڵی تێکەڵ هاتووە و رەنگی پەڕیوە، دوایی هەستاوە بە لەتردان بە خێرایی لە رستورانتەکە وەدەر کەوتووە.

" دەورووبەری سەعات دوو، شار وردەوردە چۆڵ دەبێ و لەو کاتەدایە کە بێدەنگی و تەپوتۆز و خۆر و تاعوون لە کۆڵانەکاندا بە تەنێ دەمێننەوە. رەنگی گەرما بە درێژایی خانووە گەورە خۆڵەمێشییەکان لەگەڕ دایە. ئەو سەعاتە درێژخایەنانەی بەندیخانە، لە ئێوارەگەلێکی سووربۆوەدا کە بە سەر شاری پڕ حەشیمەت و زۆربڵەدا دەبارێ کۆتاییان دێ. لە جەنگەی یەکەمین رۆژەکانی گەرمادا دیار نیە

سەر لە ئێوارەکان چۆڵ بوون، بەڵام ئێستا یەکەمین فێنکایی هەوا، ئەگەر هیوایەکیش لەگەڵ خۆی نەهێنێ هێمنیەك دێنێ. ئەو کاتە هەموان دەڕژێنە نێو کۆڵانەکانەوە و بە چەنەلێدان خۆیان دەخافڵێنن و پێکەوە دەکەونە مشتومڕ یا چاو دەبڕنە یەکدی و لە ژێر ئاسمانی سووری جوولایدا شارەکە پڕ لە جووت و دەنگەدەنگ و زەنازەنا، بەرەو شەوێك کە هەناسەبڕکییەتی، دەکشێ. شەو تا بەیانی لە شەقامەکاندا پیرەمێردێکی ئیماندار کە کڵاوێکی شەپقەی لەسەر دایە و بۆینباخێکی پانی بەستووە بە نێو خەڵکەکەدا تێدەپەڕێ و لە خۆڕایی بەردەوام دەڵێ:" خوا گەورەیە. روو لەو کەن." بە پێچەوانەوە خەڵك هەموان بەرەو شتێك رادەکەن کە بە باشی نایناسن و یا بە لایانەوە لە خودا واجبترە. سەرەتا کاتێك وەیانزانی ئەوەش پەتایەکە وەك پەتاکانی تر ، ئیتر ئایین شوێنی خۆی هەبوو، بەڵام کە دیتیان نەخێر گاڵتەی پێ ناکرێ، ئیتر کەوتنە بیری رابواردنەوە. ئەو دڵەڕاوکێیەی بە درێژایی رۆژ بە رووخساریانەوە دیارە، لە زەردەپەڕێکی سووتێنەر و خۆڵاویدا و لە جۆرە هەژانێکی دڕندە و ئازادییەکی نەناسراودا کە تای خستۆتە نێو هەموو خەڵکەکەوە، دەتوێتەوە و دەسڕێتەوە. "و ئەمنیش وەك ئەوانم. چ دەکرێ. ! مەرگ بۆ مەمانان* چ نیە. رووداوێکە کە لای ئەوان دەگرێ و دەڵێ ئەوان حەقیانە."

---

* مەمانان: ئێمەومانان، ئێمەمانان.واتە ئەوانەی وەك ئێمەن.

(٤)

ئەو چاوپێکەوتنانەی تارۆ لە یادداشتەکانیدا باسیان دەکا، لەسەر داوای خۆی لەگەڵ ریڤۆدا پێك هاتبوون. شەوێك کە ریڤۆ چاوەڕێی بوو، چاوی بڕیبووە دایکی کە بە هێمنی لە ژووری نانخواردندا لەسەر کورسییەك دانیشتبوو. کاتێ کارەکانی ماڵێ تەواو دەبوون، ئەو باقی ڕۆژەکانی خۆی لێرە بەسەر دەبرد. ریڤۆ تەنانەت دڵنیاش نەبوو لەوەی ئاخۆ دایکی چاوەڕوانی دەبێ یان نا. کەچی لەگەڵ ئەوەشدا کاتێك ئەو دەردەکەوت شتێك لە روخساری دایکیدا دەگۆڕدرا. تەواوی ئەو لێڵی و بێدەنگیەی کە ژیانی بە زەحمەتی ماڵەوە خستبوویە سەر روخساری، لەپڕ گیانیان وەبەر دەهاتەوە. دوایی دیسان بێدەنگی دەگەڕایەوە. ئەوێ شەوێ ئەو لە پەنجەرەوە لە کۆڵانەکەی دەڕوانی کە چۆڵ و بێ هەست و خوست بوو. چراکانی ئەوێ دوو هێندەی جاران کەم کرابوونەوە و لە دوورەوە گڵۆپێکی زۆرکز تیشکێکی داویشتە تاریکاییەوە. مادام ریڤۆ گوتی:

ـ ئاخۆ گەرەکیانە لە تەواوی ئەو ماوەیەدا کە تاعوون هەیە، هەر ئەوەندە روناکاییە بدەنە شارەکە؟

ـ لەوانەیە.

ـ بە مەرجێك کە هەتا زستانێ درێژەی نەبێ. ئەو کات زۆر بێ تام دەبێ.

ریڤۆ گوتی:

ـ بەڵێ.

ریڤۆ لە روانینەکەی دایکیەوە کە کەوتبووە سەر نێوچاوانی، دەیزانی، ناخۆشی و کاری زۆری ئەو رۆژانەی دوایی چاوی بەقووڵدا بردووە. مادام ریڤۆ گوتی:

ـ ئەم بەیانیە دۆخەکە نالەبار بوو؟

ـ ئاه، وەك خۆی.

وەك خۆی، واتە ئـەو سـیرۆمانەی کـە لـە پاریسـەوە دەنێـردران، لـە سـیرۆمەکانی جاران بێ کاریگەرتر دیار بوون و، زیان و خەسارەکان هەر دەهات و پـتر دەبـوون. هێشتا نەلواوە ئەو بنەماڵانەی کە ساغن سیرۆمیان لێ بدرێ، تـەنیا لـەو بنەماڵانـە دراوە کە نەخۆشییەکەیان تێدا بەدی کراوە. بۆ وەشـاندنی گشـتی کارمەنـدی زۆر دەوێ. زۆرجـار کوانـەکان ناقەڵەشـنەوە لەبـەر ئـەوەی کـاتی ئـەوەیان گەیشـتووە رەقهەڵێن و ئەوەش نەخۆش ئازار دەدا. لە دوێ شەوێوە دوو نەخۆشیی لە جـۆری لێگرەوە و پەرەئەستێن(گوازراوە) لە شاردا بینراون. بەو شێوەیە تاعوون دەیداتـە سیپەلکەکانیان و هەر لە کۆبوونەوەیەکی ئەو رۆژەدا پزیشکە ماندوو و شەکەتەکان لــە بەرامبــەر پارێزگــاردا کــە ئــەویش خــۆی نــازانێ چ بکـا بــۆ پێشــگرتن لــە پەرەئەستاندنی زار بە زاری تاعوونی سیپەلکی، داوای رێوشـوێن و یاسـای نوێیـان کردووە و سەرکەوتووش بوون. وەك دیارە کەس نازانێ دەگاتە کوێ.

چاوی لە دایکـی کـرد. روانـینی جـوانی چـاوە قاوەییـەکان، ئـەو خۆشەویسـتییەی وەجۆش هێنایەوە کە چەندین ساڵ بوو دڵی تەنیبوو:

ـ دایە دەترسی؟...

ـ لە تەمەنی مندا مرۆڤ بە دەگمەن لە شت دەترسێ.

ـ رۆژەکان درێژن و ئەمن دەکرێ بڵێم هەر لە ماڵێ نیم.

ـ کاتێك بزانم دێیتەوە و چاوەرێت بم بۆم گرینگ نیـە و کاتێـك لێـرە نیـت بـیر لـەو کارە دەکەمەوە کە دەیکەی. هەواڵی تازەت هەیە؟...

ـ بەڵێ ئەگەر ئەو بابەتانە قەبووڵ بکەم کە بە دوایین تەلەگرام گەیشتوون کارەکان دەچنە پێشێ، بەڵام دەزانم لەبەر دڵی من ئەو قسانە دەکەی.

دەنگی دەرگا هات. دوکتۆر بزەیەکی هاتێ بۆ دایکـی و چـوو دەرگـا بکاتـەوە. لـە پێگۆرکە نیوە تاریکەکەدا، قەڵافەتی تـارۆ لـە ورچـێکی زلـی خۆڵەمێشـی دەچـوو. ریڤۆ لەسەر مێـزی کارەکـەی دانـا و خـۆی لـە پشـت کورسـییەکەی مێزەکەیـەوە وێستا. تاقە گڵۆپی داگیرساوی ژوورەکە کە پێ بوو ئەوانی لێك جوێ دەکردەوە.

تارۆ بە بێ سێودوو گوتی:

ـ دەزانم، کە دەکرێ بە بێ تونێکڵ قسەت لەگەڵ بکەم.

ریڤۆ بە بێدەنگی بۆی سەلماند.

ـ هەتا پازدە رۆژ یا مانگێکی دیکە بوونی تۆ لێرە هیچ کەڵکی نامێنێ و شەپۆلی رووداوەکان وەسەرت دەکشێ.

ریڤۆ گوتی:

ـ وایە.

ـ رێکخستنی یارمەتییە پزیشکیەکان وەزعی شرە. تۆ نە کەست بە دەستەوەیە و نە کاتیش.

ریڤۆ دیسانیش بۆی سەلماند کە راست وایە.

ــ بیستوومە پارێزگاری لە فکری هەرەوەزییەکی نیشتمانی دایە کە خەڵکە تەندروست و لەشساغەکان ناچار بکا لە هەڵمەتی رزگارکردنی گشتیدا بەشدار بن.

ــ تۆ زانیاریی پێویستت هەیە، بەڵام نارەزایەتی زۆرە و پارێزگار بە گومان و دڕدۆنگە.

ـ ئەی بۆچی خۆبەخشیان ناوێ؟

ـ ئەوەشیان کردووە، بەڵام ئاکامێکی وای لێ نەکەوتۆتەوە.

ـ ئەو کارەیان لە رێگەی فەرمیەوە کردووە بە بێ ئەوەی خۆیشیان هیچ باوەڕێکیان پێی هەبێ. ئەوەی وا ئەوان نیانە هێزی خەیاڵ و بیرکردنەوەیە. ئەوان قەت قەت بە تاعوون ناوەستن و باشاری ناکەن. ئەو دەرمانانەش کە لە مێشکیان دایە بەحاڵەحاڵ لە ئاستی هەڵامەتێکدان. ئەگەر بەریان بەردەین ئەو کارانە بکەن، تێدا دەچن و ئێمەش لەگەڵ خۆیان نوقم دەکەن.

ریڤۆ گوتی:

ــ لەوانەیە. پێویستە پێت بڵێم کە بۆ راپەڕاندنی ئەو کارانەی باسم کردن، گەرەکیانە کەڵك لە بەندییەکان وەرگرن.

ـ ئەمن وام پێ باشتر بوو لە خەڵکی ئازاد کەڵك وەرگرن.

ـ ئەمنیش، بەڵام بۆچی؟

- ئەمن لە مەحکوومبوون بە مەرگ تۆقیوم.
ریڤۆ چاوی لە تارۆ کرد و گوتی:
- ئەوکات چی؟
- ئەو کات ئـەمن پلانـێکم بـۆ ڕێکخـراوە تەندرووسـتییە خۆبەخشـەکان هەیـە. لـێم گەڕێن با ئەو کارە ڕاپەڕێنم و واز لە بەرپرسانی دەوڵەتی بێـنین. جگـە لـەوەش بـە رادەی پێویست چەرمەسەرییان هەیە. ئەمن کـەموزۆر لـە هـەموو شـوێنێ بـرادەرم هەن و ئەوان کەسانی سەرەکی دەبن و دیارە خۆیشم تێیدا بەشدار دەبم.
ریڤۆ گوتی:
- خۆت دەزانی، ئەمن خۆم بەو پەڕی خۆشـحاڵییەوە ئـەو کـارە وەئەسـتۆ دەگـرم. مرۆڤ هەمیشە پێویستیی بـە یارمەتییـە. بـە تایبـەتی لـەم پیشـەیەدا. ئـەمن ئـەوە وەئەستۆ دەگرم کە پارێزگار قایل بکەم ئەو بیرۆکەیە وەرگرێ. جگە لەوەش ئەوان رێگەیەکی دیکەیان نیە، بەڵام...
بیرێکی کردەوە و لەسەری رۆیشت:
- بۆخۆت دەزانی لەوانەیە ئەم کارە مردنی پێوە بێ. چار نیە ئەمن دەبێ ئێوە لەم شتە ئاگادار بکەمەوە. باشتان بیر لێکردۆتەوە؟
تارۆ بە چاوە خۆڵەمێشی و هێمنەکانی دیڕوانی:
- دوکتۆر ئەدی ئامۆژگارییەکانی پانیلۆ؟
پرسیارەکە زۆر سرووشتی کرابوو و، ریڤۆش زۆر ئاسایی وەڵامی دایەوە:
- ئەمن ئەوەندە لە نێو نەخۆشخانەکاندا ژیاوم، کە فشەم بە بیرۆکەی سزای گشتی دێ، بەڵام خۆ دەزانن مەسیحییە ئیمانداراەکان زۆربەیان بەو شێوەیە قسە دەکەن، بەبێ ئەوەی بە راستی وا بیر بکەنەوە. ئەوان لەوە باشترن کە دەنوێنن.
- لەگەڵ ئەوەشدا تۆش وەك پانیلۆ پێتوایە تاعوون لایەنی چاکەکاریشـی تێدایـە و دەبێتە هۆی چاوکراوەیی و بیرکردنەوە؟
دوکتۆر بەبێ ئۆقرەییەوە سەری بۆ لەقاند و گوتی:

ـ وەکوو تەواوی نەخۆشییەکانی ئەم جیهانە. ئەوەی بۆ ژانەکانی ئەم جیهانە راست بێ بۆ تـاعوونیش راسـتە. تـاعوون یارمەتیـدەر دەبێـت بـۆ ئـەوەی یـەکێك گـەورە بێتەوە. لەگەڵ ئەوەشدا کاتێك مرۆڤ ئـەو نەهامەتییـە دەبـینێ کـە تـاعوون لەگـەڵ خۆی دەیهێنێ، مەگەر شێت یا کوێر یا ترسنۆك بێ، دەنا ملی بۆ کەچ ناکا.

ریڤۆ برێك دەنگی لێ هەڵێنابوو، بەڵام تارۆ دەسـتێکی لـێ راوەشـاند کـە دەتگـوت گەرەکیەتی هێوری بکاتەوە و بزەیەکی هاتێ.

ریڤۆ شانی هەڵ تەکاند و گوتی:

ـ بەڵێ، بەڵام خۆ وەڵامت نەدامەوەوە. ئاخۆ بیرت لێکردۆتەوە؟

تـارۆ لـە قەنەفەکـەدا برێـك بارەوبـاری کـرد و لـە رووناکاییەکـەدا سـەری هێنایـە پێشەوە:

ـ دوکتۆر تۆ باوەڕت بە خودا هەیە؟

دیسان پرسیارەکە ئاسایی هاتە گۆڕێ، بەڵام ئەمجارەیان ریڤۆ دڕدۆنگ بوو:

ـ نەخێر، بەڵام مەبەستت چییە؟ ئەمن لە ئەنگوستەچاوی شـەودام و هـەوڵ دەدەم بەرچاوڕوون بم. زۆر لە مێژە ئەم بابەتە بە لای منەوە کۆن بووە.

ـ ئاخۆ هەر ئەوە نیە کە تۆ لە پانیلۆ جوێ دەکاتەوە؟

ـ پێم وا نیە. پانیلۆ پیاوی خوێندنەوە و موتالاکردنـە. ئـەو مـەرگی مرۆڤـەکانی بـە چاو نەدیتوە، هەر بۆیەشە بە نـاوی حەقیقەتـەوە قسـان دەکـا، بـەڵام بچـووکترین قەشەی ئاواییش کە هەرێمی کڵێسەکەی خۆی بەڕێوە دەبا و، گوێی لـە هەنیسـك و ئاویلکـەدانی کەسـێك بـووە، وەکـوو مـن بـیر دەکاتـەوە. ئـەو نەگبـەتی و چارەڕەشییەکان چارەسەر دەکا، بەبێ ئەوەی باشییەکانی بسەلمێنێ.

ریڤۆ هەستا. ئەوجار روخساری بە تاریکیدا رۆچووبوو. گوتی:

ـ ئێستا کە ناتەوێ وەڵام بدەیتەوە با واز لەم باسە بێنین.

تارۆ بە بێ ئەوەی بجووڵێتەوە بزەیەکی هاتێ:

ـ دەکرێ بە پرسیارێك وەڵام بدەمەوە؟...

دوکتۆریش بە نۆرەی خۆی بزەیەکی هاتێ:

ـ تۆ حەزت لە قسەی بە توێکڵ و ناڕوونە. دەی باشە فەرموو.

تارۆ گوتی:

ـ پرسیارەکەی من ئەوەیە: ئەتۆ کە باوەڕت بە خودا نیە، ئەو هەمووە فیداکاری و خۆبەخشییە لەبەر چی دەکەی؟ لەوانەیە وەڵامەکەی تۆ یارمەتیم بدات ئەمنیش وەڵام بدەمەوە.

ریڤۆ بە بێ ئەوەی لە تاریکیەکە بێتە دەرێ گوتی لەوە پێش وەڵامی ئەو پرسیارەی داوەتەوە و ئەگەر بڕوای بە خودایەکی تاقانە بوایە دەستی لە چارەسەریی خەڵك هەڵدەگرت و ئەو ئەرکەی بە خودا دەسپارد، بەڵام هیچ کەسێ لە دنیا تەنانەت پانیلۆش کە پێی وایە باوەڕمەند و ئیماندارە، باوەڕی بە خودایەکی لەو چەشنە نیە، چونکە هیچ کەس بە بە یەکجاری ملکەچ نابێ.

بەراستی خۆی (ریڤۆ) لەم بارەیەوە پێی وایە بە راوەستان لە بەرامبەر سیستەمی سرووشتدا بەو جۆرەی کە هەیە، لە سەر شارێبازی حەقیقەتە.

تارۆ گوتی:

ـ یانی ئەوە باوەڕی تۆیە لەسەر ئەو پیشەیەی هەتە؟

دوکتۆر کە بەرەو رووناکاییەکە دەگەڕایەوە وەڵامی دایەوە:

ـ تا ڕادەیەك.

تارۆ فیکەیەکی سەبری لێدا و سەیری ئەوی کرد و گوتی:

ـ تۆ بە خۆت دەڵێی ئەو کارە پێویستیی بە ورە هەیە، بەڵام بڕوات هەبێ ئەمن ئەو ورەیەم هەیە کە پێویستە. ئەمن نازانم چ شتێ چاوەڕێمە، یان بە دوای ئەو هەمووە شتەدا چم بەسەر دێ. جارێ ئەوە نەخۆش هەن و دەبێ چارەسەر بکرێن. دوایی ئەوانیش بیر دەکەنەوە و ئەمنیش، بەڵام جارێ با ئەوان چارەسەر بکرێن. ئەمن ئەوەندەی دەتوانم بەرگرییان لێ دەکەم. هەر ئەوەندە.

ـ لەبەرامبەر کێ دا؟...

ریڤۆ بەرەو پەنجەرەکە گەڕایەوە. لە دوورەوە دەریای لە ئاسۆ تۆختر دەبینی. تەنیا هەستی بە شەکەتیی خۆی دەکرد و لەگەڵ ئەو ئارەزووە لەنەکاو و بێجێیەش

له ململانێدا بوو که دیسانیش سفرەی دڵی خۆی بۆ ئەم کابرا سەیروسەمەرەیە بکاتەوە وا لەگەڵی وەك برای لێهاتبوو یان نا.

ـ نازانم تارۆ، به سەری تۆ نازانم. ئەمن که ئەو پیشەیەم هەڵبژارد، لەبەر هێندێ هۆی ناڕوون ئەو کارەم کرد. بۆ وێنه لەبەر ئەوەی پێویستیم پێی هەبوو. لەبەر ئەوەی پیشەیەك بوو وەك ئیشەکانی دیکە. یەکێك لەو کارانەی کە گەنجان مزگێنیەکەی بە خۆیان دەدەن. لەوانەشە لەبەر ئەوەی ئەو کارە بۆ کوڕە کرێکارێکی وەکوو من دژوار بوو. دواییش پێویست بوو مەرگی مرۆڤەکان ببینم. دزانی، کەسانێك هەنە کە نایانەوێ بمرن؟ قەت گوێت لە دەنگی ژنێك بووە کە لە سەرەمەرگدا هاوار دەکا: "هەرگیز"؟ ئەمن گوێم لێ بووە و دوایی تێگەیوم کە ناتوانم لەگەڵی رابێم. ئەوکات ئەمن گەنج بووم و تووك و نەفرەتم لە سیستەمی دنیا دەکرد. لەودەمەوە خاکەڕاتر بوومە، بەڵام قەت عادەتم بە دیتنی مەرگ نەگرت. ئیتر هیچ نازانم، بەڵام پاش تەواوی ئەو قسانە...

ریڤۆ بێدەنگ بوو و دانیشت. هەستی دەکرد زاری وشك بووە.

تارۆ بە هێمنی پرسیی:

ـ پاش تەواوی ئەو قسانە؟...

دوکتۆر گوتی:

ـ دوای تەواوی ئەو قسانە...

دیسان دڕدۆنگ بۆوە و بە وردی سەیری تارۆی کرد:

ـ ئەوە شتێکە کە پیاوێکی وەکوو تۆ تێی دەگا. ئێستێ کە جڵەوی دنیا دراوەتە دەست مەرگ، لەوانەیە بە قازانجی خودا بێ کە خەڵك باوەڕیان پێی نەبێ و بێ ئەوەی چاو ببڕنە ئەو ئاسمانەی ئەو بێدەنگ تێیدا دانیشتوە، بە هەموو توانایانەوە لە بەرامبەر مەرگدا راوەستن.

تارۆ بۆی سەلماند:

ـ بەڵێ ئەمن تێ دەگەم، بەڵام سەرکەوتنەکانی تۆ هەمیشە کاتین. تەواو.

ریڤۆ بڕێك گرژ بوو:

دەزانم هەمیشە، بەڵام ئەوە نابێتە هۆی ئەوەی ئێمە دەست لە تێکۆشان هەڵگرین.

ـ نەخێر، نابێتە هۆی ئەوە، بەڵام خەریکم بیر لەوە دەکەمەوە کە لەوەها دۆخێکدا ئەو تاعوونە بە لای تۆوە چ دەبێ؟

ریڤۆ گوتی:

ـ بەڵێ. شکستێکی بێ کۆتایی.

تارۆ ساتێك چاوی لە دوکتۆر بڕی. دوایی هەستا و بە قورسـی بـەرەو دەرگـا وەڕێ کـەوت و ریڤـۆش وەشـوێنی کـەوت. کاتێـك گرتییـەوە، تـارۆ کـە دەتگـوت چـاوی بڕیوەتە پێڵاوەکانی خۆی گوتی:

ـ کێ ئەو شتانەی فێر کردووی دوکتۆر؟

دەمودەست وەڵامی درایەوە:

ـ نەهامەتی!

ریڤـۆ دەرگـای نووسـینگەی کارەکـەی کـردەوە و لـە داڵانەکـەدا بـە تـارۆی گـوت، ئەویش دێتە خوارێ بۆوەی بچێتە سەردانی نەخۆشێکی، لە یەکێك لە گەڕەکـەکانی دەورووبەر. تارۆ گوتی ئەویش لەگـەڵ خـۆی بـەرێ و، دوکتـۆر قـەبووڵی کـرد. لـەو سەری داڵانەکە تووشی مادام ریڤۆ هاتن و دوکتۆر تارۆی پێ ناساند و گوتی:

ـ برادەرێکی خۆمە.

مادام ریڤۆ گوتی:

ـ چاوم روون بۆوە.

کە ئەو رۆیشت تارۆ دیسان گەڕاوە و سەیری کرد. لەسەر پێگۆڕکەی پلیکانەکە، بۆ داگیرسـاندنی گڵۆپـەکـە، پەنجـەی بـە دوگمەکـەدا هێنـا، بـەڵام سـوودێکی نـەبوو و پلیکانەکە لە تاریکیدا مایەوە. دوکتۆر لە خـۆی دەپرسـی بڵێـی ئـەوەش بڕیـارێکی نوێ بێ بۆ دەستپێوەگرتن؟ بەڵام سەری لێی دەرنەدەچوو. ماوەیـەك بـوو هـەموو شتێکی نێو ماڵەکان و نێو شار شـڵەژابوو. لەوانەیـە تـەنیا لەبـەر ئـەوە بـووبێ کـە دەرکەوان و هاووڵاتییـەکانی ئێمـە ئـیتر وریـای هـیچ شـتێ نـەدەبوون، بـەڵام ئـیتر دوکتۆر کاتی نەبوو بیر لەوە بکاتەوە. چونکە دەنگی تارۆ لە پشتەوەڕا هات:

- دوکتۆر دیسانیش قسەیەکی تر! تەنانەت ئەگەر فشەشت پێی بێ: تۆ چەندە لەسەر راستەرێی؟

ریفۆ لە تاریکی دا شانی هەڵتەکاندن و گوتی:

- بەراستی ئەمن هیچ نازانم، بەڵام تۆ چی لێ دەزانیت؟

تارۆ بە بێ ئەوەی شلوێ بێ، گوتی:

- ئەمن دەگمەن شتێك هەیە نەیزانم.

دوکتۆر راوەستا و تارۆ لە پشتەوەی هەڵخلیسکا. تارۆ خۆی بە شانەکانی ریفۆ گرتەوە. ریفۆ پرسیی:

- پێت وایە هەموو شتێك لە سەر ژیان دەزانی؟

وەڵامەکە لە تاریکیدا هەر بەو دەنگە هێمنە دووپاتە بۆوە؟

- بەڵێ.

کە گەیشتنە کۆڵانێ، زانییان زۆر درەنگە و لەوانەیە سەعات یازدە بێ. شار کش و مات بوو و تەنیا دەنگێکی کپی لێوە دەهات. لوورەی ئامبولانس لە دوورەوە بەرز بۆوە. ئەوان لێی سواری ماشێن بوون و ریفۆ دایگیرساند و گوتی:

- ئەتۆ دەبێ بۆ لەخۆدانی دەرزیی پێشگری بێیتە نەخۆشخانە، بەڵام بۆوەی کۆتایی بەم باسە بهێنین و بەر لەوەی لەو مەسەلەیە قووڵ بیتەوە با بزانی، لە سێ شانس شانسێکت هەیە ئەگەر بە سلامەتی دەربچی.

- دوکتۆر ئەتۆش وەك خۆم دەزانی کە ئەم لێکدانەوانە بێ مانان. سەت ساڵ لەمەوبەر پەتایەکی تاعوون حەشیمەتی شارێکی یەکێك لە شارەکانی ئێرانی خاشەبڕ کرد، جگە لەو مردووشۆرەی بۆ ساتێکیش چییە دەستی لە کارەکەی هەڵنەگرتبوو، جووقەواری لێ بڕین.

ریفۆ بە دەنگێك کە لەنەکاو لێڵ ببوو گوتی:

- ئەو، راست سێهەم شانسەکەی پاراستوویەتی. تەواو، بەڵام ئەوەش راستە کە هێشتا دەبێ زۆر شت لەم رووەوە فێر بین.

خـەریك بـوون دەچـوونە نێـو گەڕەكـەكانی قـەراغ شـارەوە. چـراكانی ترۆمبیلەكـە تیشكی بە كۆلانە چۆڵەكاندا دەپژاند. راوەستان. لە پـێش ترۆمبیلەكـەوە ریڤـۆ لـە تارۆی پرسی، دەیەوێ بچێتە ژووری؟ تـارۆ وتـی ئـەرێ. تیشـكێك لـە ئاسمانـەوە روخساری روون دەكردنەوە. ریڤۆ لە پڕ پێكەنینێكی خۆمانەی هاتێ و گوتی:

- دەی تارۆ، چ شتێك ناچارت دەكا شان بدەیە بەر ئەم كارە؟

- نازانم، لەوانەیە ویژدانم.

- كامە ویژدان؟

- تێگەیشتن.

تارۆ بـەرەو دەرگـای ماڵەكـە گەڕایـەوە و ریڤـۆ ئـیتر روخسـاری نـەدیت هـەتا ئـەو دەمەی لە ماڵی پیرەمێردە پشووسوارەكە وەژوور كەوتن.

(٥)

تـارۆ بـۆ سـبەینێکەی دەسـتبەکار بـوو و یەکـەمین گرووپـی پێـك هێنـا کـە گرووپەکانی دیکەش بە شوێنیدا پێك هاتن.

مەبەستی گێڕەرەوە ئەوە نیە ئەو رێکخراوە تەندرووستیانە بکاتـە شـتێکی زۆر زۆر گرنگ. راستە ئەگەر زۆربەی هاوولاتییەکانی ئێمە لـە جێگـەی ئـەو بوونایـە، ئـەمڕۆ پێیـان خـۆش دەبـوو رۆڵـی ئـەوان لـەوە گـەورەتر نیشـان بـدەن، بـەلام گێـڕەرەوە پێـی وایـە کاتێـك گرینگیـی لـە رادەبـەدەر بدەینـە کـردەی بـاش و درەوشاوە، ئەوا رێزێکی تایبەت و ناڕاسـتەوخۆمان لـە خراپـە گرتـووە. چـونکە لەوەها حاڵەتێکدا وامان داناوە کە ئەو کردەوانە بۆیە گرینگن، چونکێ دەگمەنن و خراپـە و خەمسـاردی پاڵنـەری سـەرەکیی کـردەوەی مـرۆیین و، ئـەوەش بۆچوونێکە کە گێڕەرەوە باوەڕی پێی نیە. شەڕ و خراپـە کـە لـە دنیـادا هەیـە، بـەردەوام لـە نەزانیـەوە سەرچـاوە دەگـرن و نیازپـاکییش ئەگـەر لـە رووی تێگەیشتنەوە نەبێ، لەوانەیـە هێنـدەی خراپـە و چـەوتی، خەسـار و زیـانی لـێ بکەوێتەوە. خەڵك زۆربەیان باشن نەك خـراپ، لـە راسـتیدا مەسـەلەکەش ئـەوە نیە. بەڵکو ئەوان کەم تا زۆر نەزانن و، هەر ئەوەشە ناوی لێ دەنرێ مەزنێتی یا شەرمەزاری. هیواکوژترین شەرمەزارییەکان، شەرمەزاریی ئەو نەزانەیـە کـە پێـی وایە هەموو شتێك دەزانێ و هەر بۆیەش ئیزن بـە خـۆی دەدا ئینسـان بکوژێـت: رۆحی پیاوکوژ کوێرە و، چاکەی راستەقینە یا ئەڤینی جوان و بێخـەوش بـە بـێ گەشبینیی پێویست لە هیچ کوێ نیە.

هەر بۆیەش رێکخراوە تەندروستییەکانی ئێمـە کـە بـە هـەوڵ و تێکۆشـانی تـارۆ پێك هاتن، دەبێ بە رەزامەندییەکی بێ لایەنانەوە داوەرییان لەسەر بکرێ. هـەر بۆیـەش گێـڕەرەوە لـەخۆڕا بـە ئازایـەتی و بوێرییـەك هـەڵناڵێ کـە تـەنیا

گرینگییەکی ژیرانەی تێدا بەدی دەکا، بەڵکو دیسانیش دەبێ بە مێژوونووسی ئەو دڵە پڕخوێن و ئاواتانەی، کە تاعوون لەگەڵ خۆی بۆ هەموو خەڵکەکەی ئێمەی هێنا.

ئەوان کە خۆیان بۆ ڕێکخراوە تەندروستییەکان تەرخان کرد، لە ڕاستیدا بەو کارەی خۆیان ڕێزێکی لە رادەبەدەریان بەدەست نەهێنا، چونکە دەیانزانی ئەوە تاقە کارێکە کە دەبێ بکرێ. ئەوەی لەگەڵ ئەقڵ یەکی نەدەگرتەوە، ئەوە بوو کە دەست لەسەر دەست دانێین و هیچ نەکەن. ئەو ڕێکخراوانە یارمەتیی هاووڵاتیانی ئێمەیان دا، بچنە نێو تاعوونەوە و ئەوانیان قایل کرد بەوەی کاتێک نەخۆشی لە گۆڕێیەن بۆ بەربەرەکانێ لەگەڵیدا دەبێ چی لەدەستت دێ، بیکەی. لەبەر ئەوەی تاعوون بەو شێوەیە دەبوو بە ئەرکی تاقمێك، بە شێوەی ڕاستەقینەی خۆی واتە بە شێوەی مەسەلەیەك دەردەکەوت کە هەموان لەگەڵی دەستەویەخە بوون.

ئەوە وایە، بەڵام کەس پیرۆزبایی بەو مامۆستایە نالێ کە خەڵك فێری ئەوە دەکا، ٢ لە ٢ دەکاتە ٤. لەوانەیە لەبەر ئەوەی پیرۆزبایی پێ بڵێن کە ئەو ئیشە مەزنەی هەڵبژاردوە. باشتر بڵێین تارۆ و هاوڕێکانی لەبەر ئەوە جێگەی شانازی و دەستخۆشی بوون، کە بڕیاریان دا بیسەلمێنن دوو لە دوو دەکاتە چوار نەك پێچەوانەکەی، بەڵام با ئەوەش بڵێین کە ئەوان لەم نیازپاکییەیاندا لەگەڵ مامۆستا و لەگەڵ تەواوی ئەوانەی هاوڕای مامۆستان و لە پێناوی شانازیی مرۆڤایەتیدا ژمارەیان لەوە زیاترە کە بیری لێدەکەنەوە، هاودەنگ و هاوڕابوون یا لانیکەم گێڕەرەوە پێی وایە. گێڕەرەوە باش ئاگاداری ئەو رەخنەیەیە کە لێی دەگیردرێ. پێی دەگوترێ ئەم کەسانە گیانی خۆیان دەخەنە مەترسییەوە، بەڵام بەردەوام لە مێژوودا کات و ساتگەلێك بەسەردا دێن کە تێیاندا، ئەوەی ئازابێ و بوێرێ بڵێ دوو لە دوو دەکاتە چوار، دەکوژرێ. مامۆستا باش لەوە ئاگادارە و مەسەلە ئەوە نیە چ سزا یا خەڵاتێك چاوەڕێی ئەو بەڵگاندنەیە. مەسەلە ئەوەیە بزانین دوو لە دوو دەکاتە چوار، بەڵێ یان نا؟

بۆ ئەو كۆمەڵە لە هاووڵاتییـانی ئێمـە وا گیـانی خۆیـان خسـتبووە مەترسـییەوە ئەو بڕیارە لە ئـاردا بـوو كـە ئـەوان نـووقمی تـاعوون ببـوون (بـەڵێ یـان نـا؟) و دەبوایە بەرەنگاری ببنەوە (بەڵێ یان نا؟)

گەلێك ئەخلاقگەرای تازەپێگەیشتوو لە شارەكەی ئێمەدا وەشوێن كاری خۆیـان دەكەوتن و دەیانگوت هیچ كارێك سوودی نیە و دەبێ بـە چۆكدا بێن و تـارۆ و ریڤۆ و هاوڕێكانیان دەیانتوانی بەم جۆرە یـا بـەو شـێوەیە وەڵامیـان بدەنـەوە. بەڵام بەردەوام ئەو ئاكامەی لێ دەكەوتەوە و دەگەیشتنە ئـەوەی كـە: لـە هـەر حاڵێكدا دەبێ بەربەرەكانێ بكرێ و نابێ بە چۆكدا بێن. لەسەر یەك مەسـەلەكە ئەوە بوو كە چەندی پێیان دەكرێ پێش بە مردنی زیـاتری مـرۆ و ئاشـنابوونیان لەگەڵ دابڕانی تاهـەتایی بگـرن و، بـۆ ئـەو كـارەش تـەنیا یـەك رێگـە هـەبوو و، ئەویش تێكشكاندنی تاعوون بـوو. ئـەو راسـتییە سەرسـووڕهێنەر نـەبوو. تـەنیا عەقڵ دەیسەلماند.

بەو هۆیەش سرووشتی بوو كە كاستێلی پـیر هـەر لـەوێ و بەوەنـدە كەرەسـە و ئـامرازەی بەدەسـتیەوەیە، تـەواوی بـاوەڕ و هـەموو تـین و توانـای خـۆی بـۆ دروسـتكردنی سـیرۆم بخاتـە گـەڕ. ئـەو و ریڤـۆ هیـوادار بـوون ئەگـەر بێـت و سـیرۆمێك هـەر لـەو میكرۆبـە دروسـت بكـرێ وا شـارەكەی پـیس كـردووە، كاریگەرییەكەی لەو سیرۆمگەلە زیـاتر دەبـێ كـە لـە دەرەوەڕا دەیهێـنن. لەبەر ئەوەی هەر ئەو میكرۆبە، جیاوازییەكی لەگـەڵ ڤایرۆسـە ناسـراوەكەی تاعوونـدا هەبوو. كاستێل هیوادار بوو، یەكەمین نموونە بە خێرایی ئامادە بكرێ.

دیسان هەر لەبەر ئەوەش ئاسایی بوو كە گرانت بەبێ ئـەوەی هـیچ نیشـانێكی قارەمـانێتیی هـەبێ، جـۆرە ئیشـێكی وەك سـكرتێری بـۆ رێكخـراوە تەندرووستییەكان وەئەستۆ بگرێ. بەشێك لەو گرووپە تەندرووستییانەی تـارۆ پێكـی هێنـابوون هێـز و توانـای خۆیـان بـۆ پێشـگیری لـە گەڕەكـە پـڕ حەشـیمەتەكاندا تـەرخان كـرد. هـەوڵیان دەدا پاكوخـاوێنیی پێویسـت لـەم گەڕەكانەدا پەرە پێ بدەن. راپۆرتیـان لەسـەر ئـەو عـەمبار و ژێرزەمینانـەی

پاكـژ نەكرابوونـەوە، دەنووسـی. بەشـێكی دیكـە لـەم گرووپانـە لەگـەڵ پزیشـكەكان دەچـوونە سـەردانی نەخۆشـان و راگواسـتنی نەخۆشـەكانیان وەئەستۆ دەگرت و تەنانـەت كاتێـك شـۆفێر نەبوایە ترۆمبیلـی گواستنەوەی نەخۆش و مردووەكانیشیان لێ دەخوڕی. تەواوی ئەو كارانـە پێویسـتییان بـە یادداشتكردن و سەرژمێری هەبوو و، گرانت وەئەستۆی گرتبوون.

بە باوەڕی گێڕەرەوە، گرانت لەم رووەوە تەنانەت لە ریڤۆش پـتر نوێنـەری ئـەم فەزیلەت و چاكە بێ بەرامبەرە بوو كە رێكخراوە تەندرووستییەكانی وەجووڵـە دەخست.

بێگومان ئەو بەو نیازپاكییەی تایبەت هی خۆی بوو گوتبووی "بـەڵێ"، تـەنیا تكای كردبوو لە ئیشە بچووكەكاندا كـەڵكی لـێ وەرگـیردرێ. هێنـدە بەتـەمـەن بوو، بۆوەی نەدەبوو لە كارەكانی دیكەشدا یارمەتیی لێ وەرگرن و لە سەعات شەشەوە هەتا هەشتی ئێوارێ كاتی خۆی بۆ ئەم كارە تەرخان بكا. كـە ریڤۆ بە دڵگەرمییـەوە سوپاسـی دەكرد، سـەری سـوورِ دەمـا و دەیگـوت: " ئـەوە كارێكی گران نیە. ئێستا تاعوون لەگۆڕێیە و دەبێ بەرگری لە خۆمان بكـەین، روون و ئاشكرایە. ئاخ! خۆزگە تەواوی كارەكان ئەوەنـدە سـاكار بوایـەن." و قسەكەی خـۆی وەبـیر دەهاتـەوە. كاتێـك نیوەشـەوان ئیشـی رێكـوپێككردنی پسوولەكان تەواو دەبوو، ریڤۆ لەگەڵ گرانت قسـەی دەكـرد. دواتـر تارۆشـیان خستبووە نێو ئەم گفتوگۆیانەوە و گرانت بـە چـێژێكی ئاشـكراوە لەگـەڵ ئـەو دوو هاوڕێیەدا باسی نهـێنی و رازەكـانی خـۆی دەكـرد. ئـەو جووتـە بـە وردی چاویان بەسەر ئەو ئیشەوە بوو كە گرانت بە لەسـەرەخۆیی و پشـوودرێژی لـە نێو جەرگەی تاعووندا رایدەپەڕاند. ئـەوانیش لـە تەنیشـت ئـەو هەسـتیان بـە جۆرێـك هـێمنی دەكـرد. تـارۆ زۆربـەی جـاران دەیپرسـی: "وەزعـی ژنـە سوارچـاكەكە چـۆنە؟" و گرانـت هەمیشـە لـە بزەیـەكی خەمناكـەوە وەڵامـی دەدایـەوە: " بـە یۆرغـە دەڕوا". شـەوێكیان گرانـت گـوتی، ئـاخری سـیفەتی تەپۆشی لەسەر ژنەسواركارەكەی لابردوە و بەژن"زراڤ"ی لە جێگەی داناوە.

و لێی زیاد کرد:"ئـەوەیان زیـاتر لێـی دەکاڵێتـەوە."جارێکی دیکـەش بـۆ دوو بیســـەرەکەی خــۆی رســـتەی یەکـــەمی کتێبەکـــەی بـــەو شـــێوەیە گۆڕیبوو:"بەرەبەیانیەکی جـوانی مـانگی مـای، ژنێکـی بـەژن زراڤ بـە سـواری مـاینێکی سـووریاو، بـە شـەقامە گوڵچـنراوەکانی "جەنگـەڵی بۆلۆنی"ـــدا تێدەپەڕی.

گرانت گوتی:

ــ وا نیــە؟ ئــاوا جـوانتر دەنـوێنێ. ئـەمن پـێم باشـتر بـوو بنووسـم :"لــە بەرەبەیانیــەکی جـوانی مــانگی مــای دا" چـونکە "مــانگی مــای" حاڵــەتی نەرمەغارەکە بڕێك درێژتر دەکاتەوە.

دوای ئەوە دەرکەوت وشەی بەشکۆ زۆر مێشکی بەخۆوە خـەریك کردووە. پێـی وا بوو ئەو وشەیە روون نیە و ئەو بە شوێن واتایەکدا دەگەڕا کە یـەکجێ وێنـەی ئەو ماینە گەردن بەرز و رازاوەیـە بکێشـێ وا ئـەو لـە مێشـکیدا وێنـای کردبـوو. "قەڵەو و گۆشتن" جوان نەبوو، تەواو بوو، بەڵام بڕێك سواو و رەشۆکیانە بـوو. " زریقە و بریقەدار" بۆ ساتێك وەسوەسـەی کردبـوو، بـەڵام ئاوازەکـەی لەگـەڵ رســـتەکەدا یـــەکی نەدەگرتـــەوە. شـــەوێك ســـەرکەوتوانە رایگەیانـــد کـــە دۆزیویەتەوە:" مـاینێکی رەشـی مەیلەوسـوور". پێـی وابـوو رەنگـی رەش ئـەو شکۆ و مەزنێتییەی لەخۆدا حەشار داوە. ریڤۆ گوتی:

ـ ئەوە مەحاڵە.

ـ بۆچی؟

ـ سووریاو رەگەزی ئەسپەکە نیشان نادا، بەڵکو نیشاندەری رەنگەکەیەتی.

ـ چ رەنگێك؟

ـ رەنگێك کە هەر شتێك بێ بەڵام رەش نیە.

قسەکە کاری تێکرد و گرانت گوتی:

ـ سوپاس. جا چا نییە تۆم هەی، بەڵام خۆ ئاگات لێیە چەند ئەستەمە.

تارۆ گوتی:

ـ رات لەسەر وشەی رازاوە چییە؟

گرانت سەیری کرد. بیرێکی لێکردەوە و گوتی:

ـ بەڵێ، بەڵێ.

و وردە وردە بزەیەك لە لێوانی گەڕا.

دوای ماوەیەك وتی کـە وشـەی "گوڵچنراو" ئـازاری دەدا. لەبـەر ئـەوەی لـە ئـۆران و مۆنتێلیمار بەولاوە هیچ شوێنێکی دیکەی نەدیبوو. چەند جارێك لـە هاورێیـانی خـۆی پرسیبوو ئاخۆ شەقامەکانی جەنگەڵی بۆلۆنی بە چ شێوەیەك گوڵکاری کراون. ئەگـەر راستیتان دەوێ هیچکات سەرنجی ئـەوانی رانەکێشـابوو، بـەڵام دڵنیاییەکـەی گرانـت ئەوانی تووشی سەرسووڕمان دەکرد و گرانتیش سـەری لـە درێژنگییەکـەی ئـەوان سووڕ دەما. "تەنیا هونەرمەندان دەتوانن بە چاوی دڵ ببینن." رۆژێك دوکتۆر چاوی پێـی کـەوت کـە خـەریك بـوو بـاڵ بگـرێ. وشـەی "گوڵچـنراو"ی لەگـەڵ "پڕگـوڵ" گۆڕیبۆوە. دەستی لێك دەخشاندن. "ئاخرییەکەی خوێنەر دەیانبینێ. هەست دەکا. کوڕینە کرنۆش بەرن." سەرکەوتووانە رستەکەی خوێندەوە" بەرەبەیانیەکی جوانی مانگی مای، ژنە سوارچاکێکی بەژن زراڤ، بە سواری ئەسپێکی رازاوەی سـووربـاو، بـە شەقامە پڕگوڵەکانی جەنگەڵی "بۆلۆنی"ـدا تێدەپەڕی."، بـەڵام کاتێـك سـێ وشـەی لێـك زیـادکراو بـە دوای یەکـدا خوێنرانـەوە لـە گوێچـکەی گرانتـدا دەنگدانەوەیـەکی ناخۆشی بوو و ئەو زمانی تەتەڵەی کرد. بە پەشـۆکاوی لـە جێـی خـۆی دانیشـتەوە. ئەوجار ئیزنی لە دوکتۆر خواست. پێویستیی بە برێك بیرکردنەوە هەبوو.

لەو جەنگەیەدا بوو کە ئەو لە دایرەی شوێنەواردا شڵەژاویەکی خستەوە و ئەو حاڵەتەی ئەو لەو رۆژانەدا کە شارەوانی ناچار بوو بـە هێـزی کـەمترەوە کـاری تاقەتپڕووکێن راپەڕێنێ، داخ و کەسەری لێ کەوتەوە. ئەو حاڵەتەی وی زیـانی بە ئیدارەی گۆڕین* گەیاند و سەرۆکی ئیدارەکە سەرکۆنەی کرد و پێی گوت، ئەو بۆ کارێك مووچە وەردەگرێ کە جێبەجێی ناکا. سەرۆکی ئیدارەکەی وتی:

*گۆڕین: واتە ناوبراو، تاین. کەسێك یان شتێك کە پێشتر ناوەکەی هاتووە. ئیدارەی گۆڕین، واتە ئەو ئیدارەیەی باسمان کرد. بۆ پێشگرتن لە دووپاتەبوونەوەی ناوەکە.

ــ وا دیـاره تـۆ دوای تـەواوبوونی کـاتی ئیـداره، دڵخوازانـە کـار بـۆ رێکخـراوه تەندروسـتییەکان دەکـەی! ئـەوه پێوەنـدیی بـە منـەوه نیـە، بـەڵام ئـەوەی پێوەندیی بە منەوه هەیە کارەکەی تۆیە و، یەکەمین رێگەی بە کەڵکبوون لەم دۆخە ترسناکەدا ئەوەیە کارەکەت راپەڕێنی. ئەگەر وا نـەبێ شـتەکانی دیکـە هیچ کەڵکیان نیە.

گرانت بە ریڤۆی گوت:

ـ راست دەکا.

دوکتۆر بۆ سەلماند: بەڵێ راست دەکا.

ـ بەڵام ئەمن شێواوم و نازانم کۆتایی رستەکە چ لێ بکەم؟

بیری لەوه کردبۆوه کە وشـەی بۆلـۆنی لابـەرێ، بـەڵام روخسـاری رسـتەکە وای لێدەهات دەتگوت لەبری وشەی شەقامەکان وشـەی گـوڵ لەسـەر شـانی قـورس دەنـوێنێ. دیسـانیش بـیری کردبـۆوه کـە لەوانەیـە بنووسـێ:" شـەقامەکانی جەنگەڵ کە بە گوڵ داپۆشرابوون."، بەڵام بوونی دوو فرمان بـە دوای یەکـدا لـە کۆتایی رستەدا وەکوو چقڵێك بە لەشیدا رۆدەچوو. بەراستی شەوی وا بوو، ئـەو زۆر لە ریڤۆ ماندووتر دیار بوو.

بەڵێ، ئەو لە سۆنگەی ئەم لێکۆڵینەوەیەوه کە شیلەی گیانی دەمژی ماندوو بـوو، بـەڵام بـەردەوام بـوو لەسـەر ئـەو کۆکردنـەوه و سـەرژمێرییانەی رێکخراوەکـانی تەندرووستی پێویسـتیان پێـی هـەبوو. هـەموو شـەوێ بـە هـێمنی و لەسـەرەخۆ ژمارەی پسوولەکانی کۆ دەکردنەوه و لەگەڵ خشتەکان دەیخسـتنەوه سـەر یـەك و، ئەوپەڕی هەوڵی دەدا بە روونترین شێوه دۆخەکە نیشان بدا. زۆربەی جاران لـە یەکێك لە نەخۆشـخانەکان خـۆی دەگەیانـده ریڤـۆ و لـە یـەکێك لـە نووسـینگە یـا بەشەکاندا داوای مێزێکی لێ دەکرد. ئیتر هەر بەو جۆرەی لە شارەوانی لـە پشـت مێزەکەی خۆی دادەنیشت، بە کاغەزەکانیەوه لـە پشـت ئـەو مێـزه دادەمـەزرا. و لەو کەشوهەوایەدا کە بە هۆی دەرمـانی پاکژکـەرەوه و بـە هەناسـەی نەخۆشـان خەست ببۆوه، کاغەزەکانی رادەوەشاندن بـۆوەی جەوهەرەکـەیان وشـکەوه بـێ.

لەو ساتەدا بە دڵپاکیەوە هەوڵی دەدا ئیتر بیر لە ژنە "سوارچاکەکەی" نەکاتـەوە و تەنیا خەریکی ئیشی پێویست بێ.

بـەڵێ ئەگـەر دروسـت بـێ، ئـەوەی خـەڵك حـەزیان لێیـە نموونـە و سەرچەشـنێك بۆخۆیان هەڵبـژێرن کـە نـاوی پاڵـەوانیان لـێ دەنـێن و، ئەگـەر بـە شـێوەی رەهـا پێویستە پاڵەوانێك لەم چیرۆکەدا هەبێ، گێڕەرەوە هەر ئەم پاڵەوانـە کەمبایـەخ و بوودەڵەیە پێشنیار دەکات کە برێکی چاکەخوازی لە دڵدا و ئامـانجێکی بەرواڵـەت گەپجارانەی لە مێشکدا بـوو. ئـەم کـارە بـەها و بایـەخێك بـە حەقیقـەت دەدا کـە شیاوی حەقیقەتە، بە کۆی"دوو لە دوو" کە دەکاتە "چوار" و بـە "پاڵـەوانێتیی" ئەو کـە دەبـێ پلـەی دووهـەمی هـەبێ، واتـە پلەیـەك کـە راسـت دەکەوێتـە دوای ئـارەزووی تاسـەبارانەی بەختـەوەری، بـەڵام هـەرگیز ناکەوێتـە پێشـییەوە و لێـی تێناپـەڕێ. هـەروەها ئـەو کـارە تایبەتمەندییـەکی تاقانـە بـە سـەربردەی ئێمـە دەبەخشـێ، واتـە تایبەتمەنـدیی پێوەندییـەك کـە بـە هەسـتی چـاکەکاری پێـك هـاتووە: هەسـتێك کـە نـە راشـکاوانە خراپـە و نـە وەك لایـەنی دزێـوی شـانۆیەك سەرنجڕاکیش.

لانیکـەم دوکتـۆر ریـۆ کاتێـك لـە رۆژنامەکانـدا پـەیام و هاندانـەکانی جیهـانی دەرەوەی بۆ شاری تاعوونلێدراو دەخوێندنەوە، یـا لـە رادوێکانـەوە دەیبیسـتن، وای بـیر دەکـردەوە. لەگـەڵ ئـەو یارمەتییانـەدا کـە لـە زەوی و ئاسمانـەوە دەنێردران، هەموو شەوێ لەسـەر شـەپۆلی رادوێ یـا لـە بڵاقۆکانـدا، لێکدانـەوە و راڤەی پڕ لە بەزەیی یا هاندەرانە، بە سەر ئـەم شـارە تەریککەوتەیـەدا، دەبـاری. هەموو جارێکیش ئەم راوێژە حەماسی یا فەرمییە، ریۆی دەهـری دەکـرد. دیـارە دەیزانی ئەم مشوورخوادرنە رواڵـەتی نیـە، بـەڵام هـەر بـەو زمانـە گرێبەسـتیانەیە دەردەبـڕدرا کـە مرۆڤـەکان هـەوڵیان دەدا لـە رێگەیـەوە هـاودەنگی و یەکیـەتیی خۆیان بە کۆمەڵگەی مرۆیی رابگەیەنن و، ئەو زمانەش لەگەڵ هەوڵـە بچووکەکانی رۆژانەی گرانت یەکی نەدەگرتەوە. بۆ وێنە نەیدەتوانی لێکی بداتەوە ئاخۆ بـوونی گرانت لە ناخی تاعووندا چ مانایەکی هەیە.

هێندێ جار نیوەشـەوێ، لـە جەرگـەی بێدەنگیی شـەوێکدا کـە لەوسـاتەدا چۆڵ ببوو، دوکتۆر ریڤۆ کە بۆ خەوێکی کورت دەچووە نێـو جێوبانەکەیـەوە، دوگمـەی رادوێی بادەدا و لە سنوورەکانی جیهانـەوە لـە هـەزاران کیلۆمـەتر ئـەو بـەرەوە، دەنگـی نەناسـراو و برایانـە، بـە ناشـارەزایی هـەوڵیان دەدا هاوخـەمیی خۆیـان دەربڕن و لە راستیشدا دەریان دەبڕی، بەڵام هەر لەو دەمەشدا ئەوەشیان نیشـان دەدا کە مـرۆڤ کاتێـك بیـەوێ لـە ژانێکـدا بەشـدار بـێ کـە نـاتوانێ ببیـنێ، لـە چ بێدەسەڵاتییەکی قووڵـدا گـیر دەکـا: " ئـۆران، ئـۆران. " لـە خـۆڕایی ئـەو دەنگـە دەریاکانی دەبڕی و، لەخۆڕا گوێی دەدایە. قسەکردن دەستی پێـدەکرد و دیسـان ئەو جودایی و کەلێنە بنەڕەتییەی جوانتر دەردەخست، کە گرانـت و بێژەرەکـەی لێـك نـامۆ دەکـرد. ئـۆران، ئـۆران". جـا ریڤـۆ لەبەرەخۆیـەوە دەیگوت:"نـەخێر، خۆشویسـتن دەبـێ بەیەکـەوە بـێ، یـا مـەرگی بـە یەکـەوە. رێگەیـەکی دیکـە بـۆ رزگاربوون نیە. ئەوان زۆر دوورن."

(٦)

بەر لەوەی بگەینە تەشق و لووتکەی تاعوون ئەوەی کە دەبێ باسی بکەین هەوڵە بەردەوام و پەیتاپەیتاکانی دوایین کەسە پێداگرەکانی وەك رامبێرە. ئەوانە، لەو جەنگەیەدا کە بەڵا هەموو هێزەکانی خۆی کۆ دەکردنەوە بۆوەی بەسەر شاریدا بدا و یەکسەر داگیری بکا، لە هەوڵی ئەوەدا بوون بەختەوەرەیی خۆیان وەدەست بێننەوە و ئەو بەشە لە بوونی خۆیان کە هەوڵیان دابوو لە هەموو زیانێك بیپارێزن لە چنگی تاعوونیشی دەربێنن و، ئەوەش رێگەی ئەوان بوو بۆ ملبادان لەو کۆیلایەتییەی هەڕەشەی لێ دەکردن. هەرچەندەش ئەو نکوڵیکردن و ملبادانە ئیتر کاریگەرییەکی نەبوو، گێڕەرەوە پێی وایە ئەوەش مانایەکی بۆخۆی هەبوو و، سەرەڕای پووچی و ناتەباییەکانی، نیشانەی ئەو لووتبەرزی و لەخۆباییبوونە بوو، کە لە تاك بەتاکی ئێمەدا هەبوو.

رامبێر ملەی لەگەڵ تاعوون دەکرد، بۆ ئەوەی نەهێڵێ داگیری بکات. ئێستا بۆی دەرکەوتبوو کە لە رێگەی یاساییەوە ناتوانێ لە شار وەدەرکەوێ، هەروەك بە ریقۆی گوتبوو بڕیاری دابوو رێگەی دیکە بگرێتەبەر.

رۆژنامەنووسەکە، سەرەتا لە کارەکەرەکانی کافتریاکەوە دەستی پێکرد، بەڵام ئەو کارەکەرانەی ئەو وەبەر پرسیاری دان، بە تایبەتی ئاگاداری ئەو سزا قورسانە بوون کە لە سۆنگەی ئەو جۆرە کارانەوە تووشی دەبوون. تەنانەت جارێکی بیریان لەوە کردەوە کە ئەو دەیەوێ دنەیان بدا.

چاوپێکەوتن لەگەڵ ریقۆ رێگەیەکی خستبووە بەردەمی. ئەو رۆژە ئەو و ریقۆ دیسانیش باسی ئەو هەوڵە بێ سوودانەیان کردبوو کە رۆژنامەنووس لە ئیدارە دەوڵەتییەکاندا دابووی. چەند رۆژ دواتر کۆتار لە کۆڵانێ رامبێری بینی و بەو

راســتگۆییەوە کــە لــەو ڕۆژانــەدا تێکــەڵاوی تــەواوی پێوەندییــەکانی دەبــوو، پێشوازیی لیّ کرد. پرسی:

- هێشتا هیچت دەست نەکەوتووە؟

- نەخێر. هیچ.

- ئیدارەکان هیچیان پیّ ناکریّ. ئەوانە قسە نابیستن.

- وایە، بەڵام ئەمن بە شوێن ڕێگەیەکی دیکەوەم. دیارە ئەستەمە.

کۆتار گوتی:

- بەڵیّ. تێدەگەم.

ئەو ڕێگەیەکی پیّ دەزانی و بۆ رامبێری ـ کە سـەری سـووڕ مابووـ ڕوون کـردەوە کە ماوەیەکـە هاموشـۆی تـەواوی کافتریاکـانی ئـۆران دەکـا و، لـەو کافتریایانـەدا کۆمـەڵێك بـرادەری هـەن و لـە ڕێگـەی ئەوانـەوە بـەو ڕێکخسـتنانەی زانیـوە کـە خــەریکی ئــەو جــۆرە کاروبارانــەن. لــە راســتیدا کۆتــار کــە لــەو ڕۆژانــەدا خـەرج‌ومۆخاریجی لـە داهاتەکـەی پـتر بـوو، بەشـداریی کـاری قاچاخچـێتیی ئـەو کەرەسانەی کردبوو کە دابەش کرابوون. خەریکی بازرگانیی جگەرە و مەشـرووبی خراپ بوو کە ڕۆژ بە ڕۆژ گرانتر دەبوون و لـەم ڕێگـەوە سـامانێکی کـەمی وەسـەر یەك نابوو.

رامبێر پرسی:

- دڵنیای؟

- بەڵیّ، پێشنیاریان بە خۆم کردووە.

- تۆ ئەو هەلەت نەقۆزتۆتەوە؟

کۆتار بە قەڵافەتێکی ساویلکانەوە گوتی:

- بیری خـراپ مەکـەوە. بۆخـۆم بۆیـە نـەمکردووە، چـونکە حەزناکـەم بـڕۆم. مـن بیانووم هەیە بۆ مانەوەم لێرە.

دوای برێك بێدەنگی لێی زیاد کرد:

- ناپرسی ئەو بیانوانەم چین؟

رامبێر گوتی:

ـ پێموایە پێوەندییان بە منەوە نیە.

ـ لە لایەکەوە حەقتە، بەڵام لە لایەکی دیکەوە... بەهەر حـاڵ، مەسـەلەیەك روونـە و ئەویش ئەوەیە کە لەو کاتەوە تاعوونمان پێوەنووساوە، ئێرەم پێخۆشترە.

رامبێر گوێی بۆ ئەم قسانە راگرت و دوایی پرسی:

ـ ئەو رێکخستنانە چۆن دەدۆزرێنەوە؟

کۆتار گوتی:

ـ ئاسان نیە. لەگەڵ من وەرە.

سەعات چواری دوانیوەڕۆ بوو. لە بن میچی ئاسمـانێکی قورسـدا، شـار وردەوردە هەڵدەچۆقی. تەواوی دووکانەکانە سەیوانەکانیان هێنابوونـە خـوارێ. شۆسـتەکان چۆڵ بوون. کۆتـار و رامبێـر کۆڵانـە تاقدارەکانیان گرتـە بـەر و ماوەیـەك بـە بـێ دەنگی رۆیشتن. یەکێك لەو دەموساتانە بوو کە تـاعوون خـۆی دەشـاردەوە. ئـەم بێدەنگییە، ئەم مەرگی رەنگ و جووڵانـە، دەکـرا هـەر لـەو کاتـەدا بـە بێـدەنگیی مەرگی هاوین و هەروەها مەرگی تاعوونیش لەقەڵەم بـدرێ. دیـار نـەبوو قورسـایی هەوا لـە سـۆنگەی هەڕەشـەکانەوەیە یـان تـەپوتۆز و هەڵقرچـان. بـۆ دۆزینـەوەی تاعوون روانین و بیرکردنەوە پێویست بوو. چونکە تەنیا خۆی لە کۆمەڵێك هێمـای شاراوەدا دەردەخست. کۆتار کە لەگەڵی رێککەوتبوو، توانیی سەرنجی رامبێر بـۆ وێنە، بۆ لای دیارنەمانی سەگەکان راکێشێ، کە لـە راسـتیدا بـە زۆری لـە چـەقی رێگەکاندا وەردەکەوتن بۆ فێنکاییەکی مەحاڵ هانکەهانکیان بوو.

روویان کردە بۆلڤاری پالمیە Boulevard des palmiers، پلاس درامیـان تێپەڕانـد و گەیشـتنە گـەڕەکی لامـارین. بـە لای چـەپەوە کافتریایـەك کـە رەنگـی کەسـکی لێدرابوو، خزیبووە بن ساباتێکی کەوانیەوە کە لە پارچەیەکی زەرد ساز کرابوو. کۆتـار و رامبێـر کـە وەژوور کـەوتن، ئارەقـەی نێوچـەوانیان سـرییەوە. لەسـەر کورسییەکانی باخەکە کە لـە پشـت کۆمـەڵێك مێـزەوە دانرابـوون و لـە راسـتیدا لەسەر{مێزەکان}کووپەی کەسك بـوون دانیشـتن. هۆڵەکـە بـە تـەواوەتی چـۆڵ

بوو. مێشومەگەز گیزەگیزیان بوو. لەو قەفـەزەدا کـە لەسـەر رەفـە کەوانیەکـە دایاننابوو تووتییەکی پـەڕ و بـاڵ هـەڵوەریوی لـێ بـوو، لەسـەر چڵەدارەکە کـڕ کەوتبوو. کۆمەڵێك تابلۆ بە دیوارەوە بوون کـە دیمەنگـەلی سـەربازییان نیشان دەدا و لە بەر تەونی جاڵجاڵۆکە و لەبەر تۆز و چڵك دیار نەبوون. لەسەر تـەواوی مێزە کووپەییەکان تەنانەت لەبەر دەم رامبێریشدا جیقنەی پەلەوەری لێ بـوو. ئەو نەیدەزانی ئەو جیقنەومیقنەیە لە کوێوە هاتوون هەتا ئەوەیکە لە قوژبنێکی تاریکـەوە، پـاش برێـك دەنگـە دەنـگ، کەڵـەبابێکی زل بـە هەڵبـەز دابـەز هاتـە دەرێ.

لەو ساتەدا دەتگوت پلەی گـەرما دیسـانیش هەڵکشـایەوە. کۆتـار چـاکەتەکەی خۆی داکەند و لە کووپەکەی دا. پیاوێکی وردیلە کـە بەروانکەیـەکی شـین هـەتا بەری پێی داگرتبـوو، لـەو سـەری کافتریاکـەوە هاتـە دەرێ و هـەر لـە دوورەوە سڵاوی لە کۆتار کرد. بە شەقێکی توند کەڵەبابەکەی لادا و هاتە پێشێ و لە نێو قاسپەقاسپ و زەنازەنای کەڵەبابەکەدا پرسیی حەزتان لـە چییە. کۆتـار داوای شەرابی سپیی کرد و لـە سەروسـۆراخی کابرایـەکی بـە نـاوی گارسـیای پرسـی. وەکی گارسۆنە قوڵەبنەکە دەیگوت چەند رۆژێك بوو نەیاندیبوو بێتە کافتریا.

- پێت وایە ئەمشەو بێ؟

- گارسۆنەکە گوتی:

- خۆ من لە دڵی ئەودا نیم، بەڵام خۆت دەزانی چ سەعاتێك دێ؟

- بـەڵێ، بـەڵام زۆر گـرینگ نیـە. هـەر دەمویسـت یـەکێك لـە برادەرەکـانمی پـێ بناسێنم.

گارسۆن دەستە تەڕەکانی خۆی بە پێشبەندەکەی وشك دەکردنەوە:

- ئەها، کاکیشم معامەلەچییە؟

کۆتار گوتی:

- بەڵێ.

گارسۆنی کورتەباڵا چڵمی هەڵلوشییەوە و گوتی:

ـ باشه ، ئەمشەو کوڕەکەی بەدوودا دەنێرم ئاگاداری بکاتەوە.

کەدەهاتنە دەرێ، رامبێر پرسیی، مەسەلەی معامەلە چییە؟

ـ قاچاخ! ئەوان لە دەروازەکانی شارەوە ماڵی قاچاخ دێنن و دەبەن و بە نرخی گران دەیفرۆشنەوە.

رامبێر گوتی:

ـ باشە! کەوابوو کاری نایاسایی دەکەن؟

ـ دیارە!

شەوێ سەیوانیان هەڵدابوونەوە، تووتی لە قەفەزەکەیدا چەنەوڕی دەکرد و سەر مێزە کووپەییەکان پڕ بوون لە پیاوی بێ چاکەت و باڵتۆ. یەکێکیان کە کڵاوە حەسیرییەکەی بە تیلاکی سەرییەوە نابوو سینگیشی دەتگوت زەوییەکی سووتاوە لە یەخەی کراسە سپییەکەیەوە دەرکەوتبوو، لەگەڵ وەژوورکەوتنی کۆتار هەستایە پێ. بە روخساری رێکوپێک و قاوەیی و چاوی رەشی ورد و ددانە سپییەکانیەوە دەوروبەری سی ساڵانی دەنواند و، دوو سێ ئەموستیلەی لە قامکەکانیدا بوون. وتی:

ـ سڵاو، لە بەرهەیوانەکە پێکێک بخۆینەوە.

بە بێ ئەوەی قسەیەک بکەن خواردیانەوە، ئاخری گارسیا وتی:

ـ چۆنە بچینە دەرەوە؟

بەرەو بەندەرگە داگەڕان و گارسیا پرسیی چیان لێی دەوێ؟ کۆتار گوتی معامەلەیەکی سەتاسەت لە گۆڕێ نیە، بەڵکو دەیەوێ رامبێری پێ بناسێنێ، تەنیا بۆ مەسەلەی بردنەدەرەوە. گارسیا لە پێشەوە دەڕۆیشت و جگەرەی دەکێشا. کۆمەڵە پرسیارێکی دێنایە گۆڕێ و کاتێک باسی رامبێری دەکرد دەیگوت"ئەو"، وەك بڵێی ئاگای لێی نیە لەوێیە، دەیگوت:

ـ بۆ دەیەوێ ئەو کارە بکا؟

ـ ژنەکەی لە فەرەنسایە.

ـ ئەها!

پاش تاوێك بێدەنگی گوتی:

- كاری چییە؟

- ڕۆژنامەنووسە.

- ئەوانەی لەو ئیشەدان زۆری لێ دەڕێسن.

رامبێر بێدەنگ بوو. كۆتار گوتی:

- برادەری خۆمە.

ماوەیـەك بـە بێـدەنگی ڕۆیشـتن. گەیشـتبوونە شـوێنەكانی بارخسـتن كـە بـۆ پێشگرتن لە چوونی ئەوان میلەی ئاسنینیان لـێ كێشـابوو، بـەڵام ئـەوان بـەرەو سـەیوانێكی بچـووك وەڕێكـەوتن كـە تێیـدا ماسـیی سـاردینی سـووركراوەیان دەفرۆشت و بۆنەكەی بەسەریاندا هات. ئاخری گارسیا پرسی:

- بەهەر حاڵ ئەم مەسەلەیە كاری من نیە كاری ڕایۆڵـە، ئـەمن دەبـێ وەیـدۆزم . ئەوەش كارێكی سادە نیە.

كۆتار بە هەژاوی پرسی:

- بۆ مەگەر خۆی حەشارداوە؟

گارسیا وەڵامی نەدایەوە. لـە نزیـك سـەیوانەكەوە ڕاوەسـتا و بـۆ یەكـەمین جـار سەیری رامبێری كرد و گوتی:

- دووسبەی، سەعاتی یـازدە، قولینچـكی بینـای سـەربازگەی گـومرك. سـەرووی شار.

هات بڕوا، بەڵام ڕووی لەوان كرد و گوتی:

- لە بیرتان نەچێ خەرجی تێدەچێ.

وەبیر هێنانەوەیەك بوو. رامبێر بۆی سەلماند.

- بە دڵنیاییەوە.

دوای ماوەیەك ڕۆژنامەنووس سوپاسی كۆتاری كردو كۆتار بە ڕووگەشی وتی:

- نەخێر، خزمەتی جەنابت بۆ من سەربەرزییە. جگـە لـەوەش تـۆ ڕۆژنامەنووسـی و بە گشتی ڕۆژێك ئەم خزمەتە قەرەبوو دەكەیەوە.

بۆ دووسبەی رامبێر و کۆتار بەو کۆڵانە بـێ سـێبەر و دوورودرێژانـەدا تێپـەڕین کـە بەرەو سەرووی شار دەچوون. بەشێك لە سەربازگەی گومرك کرابـووە نەخۆشـخانە و لەبـەردەم دەروازەی گـەورەدا، کەسـانێك راوەسـتابوون. ئەوانـە یـا چـاوەڕێی چـاوپێکەوتن بـوون کـە محـاڵ بـوو رێیـان بـدرێ، یـا هـاتبوون بـە شـوێن ئـەو زانیارییانـەدا، کـە سـات بـە سـات خـەریك بـوو بێنـرخ دەبـوون. بەهـەرحاڵ ئـەو کۆبوونەوەیە، ببووە هۆی هاتوچۆیەکی لەڕادەبەدەر لەو شوێنە. دەکرا وای دانـێن کە هەر لەبەر ئەوەش بووە وا ئێرە بۆ شوێنی چاوپێکەوتنی گارسیا و رامبێر دیاری کراوە. کۆتار گوتی:

- ئەو پێداگرییەی خەڵك بۆ چوونەدەرەوە بەڕاستی شـیاوی بیسـتنە. لـە حاڵێکدا ئەو رووداوانەی خەریکن دەقەومێن، بەڕاستی جێگەی سەرنجن.

رامبێر وەڵامی دایەوە:

- بۆمن سەرنجڕاکێش نیە.

- بەڵێ وایە جێگـەی مەترسـییە بـۆ مـرۆڤ، بەڵام بـەر لـە تـاعوونیش کاتێك مـرۆڤ دەیویست بە چوارڕێیانێکی قەرەباڵغدا تێپەڕێ هەر ئەوەنـدەی مەترسـیی لەسـەر بوو.

لەو کاتەدا ترۆمبیلەکەی ریڤۆ لە تەنیشتیان راوەستا. تارۆ لێـی دەخـوڕی و ریڤـۆ خەونووچکە دەیبردەوە. بۆ ناساندنیان لەخەو هەستا.

تارۆ گوتی:

- ئێمە یەکتر دەناسین. لە هوتێلێکدا دەژین.

جا پێشنیاری بە رامبێر کرد بیگەیەنێتە شاری.

- نەخێر لێرە قەراری چاوپێکەوتنمان هەیە.

ریڤۆ سەیری رامبێری کرد و گوتی:

- بەڵێ!

کۆتار بەسەرسووڕمانەوە گوتی:

- لێکۆڵەر وا بەرەو ئێرە دێ.

کۆتار قەڵافەتی خۆی گۆڕی. هەر بەراستی ئۆسـۆن ئەفـەنی بـە کۆڵانێـدا دەهاتـە خوارێ و بە هەنگاوی پتەو و ڕێکو پێك لێیان نزیك دەبۆوە. کاتێك بە بەردەم ئـەو گرووپە بچووکەدا تێدەپەڕی دەستی بە سینگیەوە نا. تارۆ گوتی:
ـ سڵاو جەنابی لێکۆڵەر.
لێکۆڵەر وەڵامی دانیشتوانی نێو ترۆمبیلەکەی دایەوە و دوایی سەیرێکی کۆتار و رامبێری کرد کە لە دواوەترەوە راوەستابوون و بە حاڵەتێکی جیددی سەری بـۆ لەقانـدن. تـارۆ، کۆتـار و رۆژنامەنووسـەکەی پـێ ناسـاند. لێکۆڵـەر بـۆ سـاتێك سەیری ئاسمانی کرد و ئاخێکی هەڵکێشا و گوتی سەردەمێکی خەفەتهێنەرە.
ـ جەنابی تارۆ، دەڵێن بەڕێزت بەشداری چالاکیە تەندرووستییەکان بووی. ئـەمن ئـەو هەوڵانـەی تـۆم زۆر بـە کـەیفێ نیـە، تـۆ پێـت وایـە نەخۆشـینەکە پـەرە دەستێنێ؟
ریۆ گوتی دەبێ هیوادار بـین پـەرە نـەگرێ و لێکۆڵـەر دووپاتـەی کـردەوە کـە دەبێ هیوادار بین، چونکە مەحاڵە بزانین خودا چیی موقەدەر کردووە. تارۆ لێی پرسی ئاخۆ رووداوەکان برەویان بە کارەکەی ئەو داوە؟
ـ بە پێچەوانەوە، ئەو کارانەی ناوی ماف گشتیمان لەسەر داناون کەم دەبنـەوە. ئەمن بەس کارم بە لادانی لەرادەبەردەر لەو یاسـا نوێیانەیـە. خـەڵك قـەت ئەوەندەی ئێستا رێزیان لە یاساکانی جاران نەگرتووە.
تارۆ گوتی:
ـ لەبەر ئەوەی، لەچاو یاسای ئێستا ئەوان باشتر دیارن.
لێکۆڵەر لەو حاڵەتە خولیاییەی هاتە دەرێ و چاوی لەسـەر ئاسمـان هـەڵگرت و ساردوسڕانە سەیری تارۆی کرد، گوتی:
ـ کەڵکی چییە؟ ئیتر باس لە یاسا نیە بـاس لـە مەحکوومکردنـە. ئێمـە هیچمان لەدەست نایە.
کە لێکۆڵەر رۆیشت، کۆتار گوتی:
ـ ئەوەیان یەکەم دوژمنمە.

ترۆمبیلەکە وەڕێکەوت.

ساتێك دواتر رامبێر و کۆتار چاویان بە گارسیا کەوت کە دەهات. ئەو بەبێ ئەوەی ئاماژەیەکیان پێ بکا بەرەو لایان هات و وەك سڵاو گوتی:"دەبێ چاوەڕێ بن."

لە دەورووبەریان، جەماوەر، کە زۆربەیان ژن بوون، لە بێدەنگییەکی بێ سنووردا چاوەڕوان بوون. دەکرێ بڵێی هەموان سەلەیەکیان بە دەستەوە بوو، بەو هیوا پووچەوە کە دەتوانن ئەوانە بگەیەننە خزم و کەسە نەخۆشەکانیان و بەو بۆچوونە شێتانەیەوە کە نەخۆشەکان دەتوانن کەڵك لەو بژیو و پێداویستیانە وەرگرن. پێشـقەڕەوڵە چەکدارەکانی بەردەم دەرگەکان چاویان دەگێڕا و جاروبارە هاوارێکی سەیر لەو حەوشەیەوە کە کەوتبووە نێوان سەربازگە و دەرگەی چوونە دەرەوەڕا دەبیسترا. ئیتر لە نێو جەماوەرەکەدا روخسارە پەشۆکاوەکان بەرەو نەخۆشخانە وەردەسووڕان.

سێ پیاوەکە سەیری دیمەنەکەیان دەکرد، کە لە پشت سەریانەوە گوێیان لە سڵاوێکی گەرموگوڕ بوو و ئاوڕیان دایەوە. رایۆل سەرەڕای گەرماکە، جلوبەرگێکی پۆشتە و رێکوپێکی پۆشیبوو. ئەو کە کەڵەگەت و بەخۆوە بوو، قاتێکی بۆری پۆشیبوو و کڵاوێکی لەنگەریی کە لێوارێکیانی هەڵگەڕابۆوە لەسەر نابوو. روخساری زۆر هەڵبزرکا بوو. چاوەکانی خورمایی بوون و لێو و لیچێکی تێکقوپاوی هەبوو و بەپەلە و روون قسەی دەکرد.

گوتی:

- بەرەو خوارووی شار داکشێن. گارسیا دەکرێ تۆ بە جێمان بهێڵی.

گارسیا جگەرەیەکی داگیرساند و راوەستا بۆوەی ئەوان دوورکەونەوە. ئەوان بە خێرایی وەڕێکەوتن و خێرایی خۆیان لەگەڵ رایۆل کە کەوتبووە نێوانیانەوە، هاوسەنگ دەکرد. گوتی:

- گارسیا بۆی باس کردووم. ئەو کارە دەکرێ. بەهەرحاڵ ئەو کارە بۆ تۆ دە هەزار فرانکی تێ دەچێ.

رامبێر گوتی، قەبووڵمە.

- نانی سبەی نیوەڕۆت لە ریستورانتی ئیسپانیایی شەقامی لامارین لەگەڵ من بخۆ.

رامبێر گوتی باشە و رایۆل دەستی گوشی و بۆ یەکەمین جار بزەی هاتێ. کۆتار دوای رۆیشتنی ئەو داوای لێبوردنی کرد کە سبەینێ بێکار نیە و، جگە لەوەش رامبێر خۆی ئیتر پێویستیی بەو نەمابوو.

بۆ سبەینێ کە رۆژنامەنووسەکە لە ریستوانتە ئیسپانیاییەکە وەژوور کەوت، هەموان بەرەو لای ئەو ئاوڕیان داوە. ئەو ژێرزەمینە نیوە تاریکە لە بن کۆلانێک کە خۆر زەرد و وشکی هەڵگێڕابوو و شوێنی هاتوچۆی کەسانێکی لە گوێن سپانیۆل بوو، بەلام رایۆل کە لەپشت یەکێك لە مێزەکانی ئەو سەری هۆڵەکەوە دانیشتبوو، ئاماژەیەکی بە رامبێر کرد و رامبێر چوو بۆ لای، ئیتر هەستی پرسیار دامرکایەوە و روخسارەکان گەڕانەوە سەر خواردەنەکان. لەسەر مێزەکە کابرایەکی ریوەڵە بە ریشێکی تەنکی نەتاشراوەوە کە سەر و سەکتی لە ئەسپ دەچوو، لەگەڵ رایۆل دانیشتبوو. باسکە درێژ و باریکەکانی کە بە مووی رەش داپۆشرابوون، لە قۆڵە هەڵکراوەکانی کراسەکەیەوە وەدەر کەوتبوون. کاتێك بە رامبێر ناسێنرا، ئەو سێ جاران سەری راوەشاند. ناوی نەدرکابوو و کاتێك رایۆل باسی ئەوی دەکرد بە "هاوڕێکەی خۆمان" ناوی دێنا.

- هاوڕێمان پێی وایە دەتوانێ یارمەتیت بدا. ئەو ئەتۆ...

کە کچە کارەکەری ریستوارنتەکە هاتە پێشێ بۆوەی بزانێ رامبێر حەزی لە چییە، رایۆل قسەکەی خۆی بڕی.

- ئەم برادەرەمان تۆ بە دوو برادەری خۆمان دەناسێنێ و ئەوانیش ئەو ئێشکگرەت پێ دەناسێنن کە هاوکاریمان دەکا. دیارە کارەکە هەر ئەوەندە نیە. دەبێ ئێشکگرەکان خۆیان کاتەکە دەسنیشان بکەن. سادەترین رێگە ئەوەیە تۆ بۆ ماوەی چەند شەوێك لە ماڵی یەکێك لەوان کە لە نزیك دەروازەکانەوەیە،

بمێنیتەوە، بەڵام دەبێ هاوڕێمان لە پێشدا پێوەندییە پێویستەکانت بۆ دابین بکا.
کاتێك تەواوی کاروبارەکان جێبەجێ بوون تۆ دەبێ کرێیەکەیان پێ بدەی.
هاوڕێیەکە بۆ جارێکی دیش کەللەبارگینیەکەی خۆی لەقاند و، هەر لەو کاتەدا بەردەوام بوو لەسەر خواردنی زەلاتەی بیبار و تەماتە. دوایی بە زمانی فەرەنسی کە بن زاراوەی ئیسپانیایی پێوە دیار بوو، قسەی کرد. پێشنیاری بە رامبێر کرد بۆ دوو سبەی سەعاتی هەشتی بەیانی لەبەردەم کلێسە قەراری چاوپێکەوتن دابنێن. رامبێر گوتی:
- دیسانیش دوو ڕۆژی دیکە.
رایۆل گوتی:
- لەبەر ئەوەی زۆر ساکار نیە. دەبێ پیاوی خۆی بۆ بدۆزیتەوە.
کەللە بارگینیەکە جارێکی دیکەش سەروخواری کرد و رامبێر بە نابەدڵییەوە قەبووڵی کرد. باقی کاتی نانخواردن بە شوێن بیانوویەکەوە بوون بۆ قسەکردن، بەڵام هەر ئەوەندەی رامبێر هەڵیدا کە کابرای کەللەبارگینی، یاریزانی فوتباڵە ئیتر کارەکە ئاسان بووە. ئەویش خۆی زۆری یاریی کردبوو. باسی کێبڕکێکانی پاڵەوانێتیی فەرەنسا و بایەخی ئیکیپە پرۆفیشناڵەکانی بریتانی و تاکتیکی "w".
لە کۆتایی نانخواردندا کابرای شێوە بارگین تەواو هەژابوو. رامبێری بە ناوی خۆیەوە بانگ دەکرد و هەوڵی دەدا قایلی بکا بەوەی کە لە نێو تیپی تۆپێندا باشترین جێگە، جێگەی " سەنتەری هافبەك" ـە. دەیگوت:
- تێدەگەی "سەنتەری هافبەك" ئەو کەسەیە وا یارییەکە دابەش دەکا و فوتباڵ واتە دابەشینی یاری. رامبێر لەگەڵ ئەوەدا کە خۆی هەمیشە لە جێگەی سەنتەری هافبەك یاری دەکرد، لەسەر قسەی ئەو بوو. تەنیا دەنگی رادوێ بوو کە باسەکەی پساندنەوە و پاش چەند مێلۆدییەکی ورووژێنەری بەرز، رایگەیاند، دوێنێ تاعوون ۱۳۷ کەسی کوشتووە. هیچکام لەو پیاوانە هەر بە خەیاڵیشیاندا نەهات. کابرای روخسار بارگینی شانەکانی هەڵتەکاندن و هەستا. رایۆل و رامبێریش وەشوێنی کەوتن.

له كاتی رۆیشتندا سەنتەر هافبەك دەستی رامبێری بە توندی گوشـی و گـوتی: نـاوم گۆنزالیسە.

ئەو رۆژە بۆ رامبێر بە دوو سەدە بوو. چووە ماڵی ریڤـۆ و هەوڵـەكانی خـۆی بـە وردەكارییەوە بۆ گێڕایەوە. دوایی بۆ یەكێك لە چاوپێكەوتنەكان لەگەڵ دوكتـۆر چوو. لەبەردەم ماڵێكدا كە نەخۆشێكی جێگەی گومان لەوێ چاوەڕێی ریڤۆ بـوو لێی دابڕا. لە دالانەكەوە دەنگی راكـردن و قسـەكردن دەبیسـرا. هـەواڵی هـاتنی دوكتۆریان بە ئەندامانی بنەماڵەكە رادەگەیاند. ریڤۆ گوتی:

ـ هیوادارم تارۆ ماتڵ نەبێ.

روخساری شەكەتیی لێ دەباری. رامبێر پرسی:

ـ پەرەئەستاندنی تاعوونەكە خێرایە؟

ریڤۆ گوتی مەسەلە ئەوە نیە و تەنانەت هەڵكشانی خشتەكانیش زۆر خێرا نـین. تەنیا كەرەسەی بەرەنگاربوونەوە لەگەڵ تاعوون، زۆر نیە. گوتی:

ـ ئێمە كەلوپەلمان نیە. لە تەواوی سوپاكانی جیهاندا كەمایەسـیی كەلوپـەل بـە بوونی نەفەر قەرەبوو دەكەنەوە، بەڵام ئێمە نەفەریشمان كەمە.

ـ پزیشك و نێردراوی تەندروستی لەدەرەوەڕا هاتوون؟

ریڤۆ گوتی:

ـ بەڵێ، دە دوكتۆر و نزیك سـەت چـاودێر. بـە رواڵـەت زۆرە، بـەڵام ئەوەندەیـە بـە زەحمەت بەشی ئەو حاڵەتی نەخۆشییە دەكا. ئەگەر پەتاكە پەرە بستێنێ بە هـیچ شێوەیەك بەشەكە پێ ناناگا.

ریڤۆ گوێی دایە دەنگە دەنگی نێو ماڵەكەوە و بزەیەكی بۆ رامبێر كـرد و گـوتی :

ـ بەڵێ، تۆ دەبێ پەلە بكەیت و زووتر سەركەوی.

روخساری رامبێر برێك تێكچرژا و بە دەنگێكی نزم گوتی:

ـ بۆخۆت دەزانی. ئەمن كە لێرە دەڕۆم، لەبەر ئەوەی نیە.

ریڤۆ گوتی، دەزانم، بەڵام رامبێر لەسەری رۆیشت:

ـ ئـەمن ـ لانیکـەم زۆربـەی جـاران ـ پێموایـە ترسـنۆك نـیم. تەنانـەت دەرفـەتی ئەوەشم بۆ رەخساوە کە غیرەت و ئازایەتیم تاقی بکەمەوە، بەڵام هێندێ فکر و خەیاڵ هەن کە خۆیان لەبەر راناگرم و دەرەقەتیان نایەم.

دوکتۆر لە روخساری روانی و گوتی:

ـ تۆ پێی دەگەی.

ـ لەوانەیە، بەڵام تاقەتم نیە بیر لەوە بکەمەوە کە ئەو کـارە زۆر بخایـەنێ و ئـەو لەو ماوەیەدا پیر بێ. پیری لە سی ساڵیەوە دەست پێدەکا و دەبـێ کـەڵك لـە هەموو شتێك وەرگری. نازانم تۆ لێم تێدەگەی؟

ریفۆ لە بن لێوانەوە گوتی، پێی وایە تێ دەگا. لـەو کاتـەدا تـارۆ بـە هەڵـەداوان گەیشتێ:

ـ داوام لە پێرپانیلۆ کرد رەگەڵمان کەوێ.

دوکتۆر پرسی:

ـ دەی جا؟

ـ بیرێکی کردەوە و قایل بوو.

ـ خۆشحاڵم. خۆشحاڵم لەوەی دەبینم خۆی باشترە لە ئامۆژگارییەکانی.

تارۆ گوتی:

ـ هەموان ئاوان. بەس دەبێ دەرفەتیان پێ بدرێ.

پێکەنی و چاوێکی لە ریفۆ داگرت.

ـ لە ژیاندا کاری من ئەوەیە ئەو هەل و دەرفەتانە برەخسێنم.

رامبێر گوتی:

ـ بمبوورن. من دەبێ برۆم.

رامبێر لە پێنجشەممەی دیاریکراودا پێنج دەقیقە بەر لە سەعاتی هەشـت چـووە بەرهەیوانی کلێسە. هەوا هێشتا بە گوێرەی پێویست فێنك بـوو. گەواڵـە هـەوری سـپی بـە ئاسمانـدا دەخوشـین، کـە دوای ماوەیـەك تـەوژمی گـەرما هـەڵی دەلووشین.

چیمەنەکان ئەگەرچی وشك ببوون، بەڵام بۆنێکی شێدارییان لێ هەڵدەستا کە هەستی پێنەدەکرا. هەتاو لەودیو ماڵە خۆرهەڵاتییەکانەوە، تەنیا کڵاوە تەواو زێڕینەکەی پەیکەرەی ژاندارکی - کە زینەتی گۆڕەپانەکە بوو- سوور دەکردەوە. زەنگی سەعاتی هەشت لێدرا و رامبێر چەند هەنگاوێکی لە هەیوانە چۆڵەکەدا بەرەو پێشەوە هەڵێنایەوە. لە نێو کلێسەوە دەنگی ئاوازی نزا و بۆنی لێڵی ژێرزەوی و بخور بەرز دەبۆوە. لەنەکاو دەنگەکە کپ بوو. دە قەڵافەتی رەشی زەبەلاح لە کلێسە هاتنە دەرەوە و، بە وردە هەنگاوان بەرەو شار وەڕێ کەوتن.

رامبێر خەریك بوو وەڕەز دەبوو. قەڵافەتگەلی رەش رەشی دیکە لە پلیکانە گەورەکەوە دەهاتنە سەرێ و بەرەو هەیوانەکە دەڕۆیشتن. جگەرەیەکی داگیرساند و دوایی بە بیریدا هات کە لەوانەیە ئێرە جێگەی ئەوە نەبێ.

سەعات هەشت و چارەگێك ئۆرگەکانی کلێسە بە دەنگێکی بەرز دەستیان کرد بە ژەنین. رامبێر لە بن گومبەزە تاریکەکەوە وەژوور کەوت. ساتێك دواتر توانیی ئەو قەڵافەتە رەشانەی بە بەردەمیدا تێپەڕیبوون لە کلێسەکەدا ببینێتەوە. هەموان لە گۆشەیەکەوە لە بەرامبەر شتێکی وەکوو مێحرابدا کە لەمێژ نەبوو پەیکەرێکی "سەن رۆش"یان لەسەر دانابوو کۆزیلکەیان بەستبوو. ئەم پەیکەرە لە یەکێك لە کارگەکانی شارەکەماندا بە پەلە ساز کرابوو. لە حاڵی کرنۆش و چۆکداداندا دەتگوت هێشتا خۆیان گرمۆڵە دەکەن و وەك چەند پەڵەیەکی تۆخ لە نێو مژدا دەسووڕێنەوە، لە تاریکیدا نوقم ببوون. لە ژوور سەریانەوە ئۆرگەکە بەردەوام بوو لەسەر ژەنینی ئاوازە بێسنوورەکانی خۆی.

کاتێك رامبێر هاتە دەرەوە گۆنزالیس لە پلیکانەکان دەچووە خوارێ و دەیویست بەرەو شاری بڕوا. بە رۆژنامەنووسی وت:

- پێموابوو رۆیشتووی، هەڵبەت رۆیشتباشی ئاسایی بوو.

بۆی باس کرد کە قەرار بوو دە خولەکد پێش سەعات هەشـت هـەر لـەو نیزیکانـە لـە تەك هاورێکانی یەکتر ببینن، بەڵام ئەوە بیست دەقیقەیە چاوەڕێیانە و ئەوان هێشـتا نەهاتوون.

- بێ و نەبێ شتێکیان بەسەر هاتووە. پیـاو لـەو کـارەی ئێمـەدا قـەت ئاسـوودە نیە.

- قەراری چاوپێکەوتنێکی دیکەی بۆ سبەینێ دانا، کە هەر ئەم کاتە و لەبەردەم مۆنۆمێنتەکەی کوژراوانی شەڕدا یـەکتر ببیننـەوە. رامبێـر ئـاخێکی هەڵکێشـا و شەپقەکەی بەرە و پشتەسەری برد.

گۆنزالیس بە پێکەنینەوە گوتی:

- ئەوە گرینگ نیە. وای دانێ بۆ گۆڵ لێدانێك دەبـێ چـیها پـێچ و گـەوە بـبڕی و چیها رۆیشتن و گەڕانەوەت پێویستە.

رامبێر گوتی:

- وایە. یاریی تۆپێن هەر هەمووی سەعاتونێوێك دەخایەنێ.

مۆنۆمێنتی کوژراوانی شەڕی ئۆران لەسەر ئەو تاقە خاڵـە دانـراوە کـە لـەوێوە دەریـا دەبینرێ. ئـەوێ جـۆرە سـەیرانگەیەك بـوو کـە بـە مەودایـەکی کەمـەوە بـە درێـژایی کۆمەڵە گابەردێك کە بەسەر بەندەرگەیاندا دەڕوانی، هەڵکەوتبوو. بۆ سـبەینێ رامبێـر بەر لە هەموان هاتبووە شوێنی مەبەست و بە وردی خەریکی خوێندنـەوەی لیسـتەی کوژراوانی مەیدانی شـەڕ بـوو. پـاش چـەند خولـەك دوو پیـاو لێـی نزیـك بوونـەوە و رواڵەتیانە چاوێکیان لێکرد و رۆیشتن و پاڵیان وە میلـەی سـەیرانگەکەوە دا و، وایـان نواند کە نوقمی سەیرکردنی ئیسکلە بەتاڵەکان و بۆشایین. هەرکیان قەڵافـەتیان وەك یەك و بەقەد یەك بوون و هـەرکیان شـەلواری شـین و بلـووزی چـنراوی قـۆڵ کـورتی تایبەتی مەلـەوانانیان پۆشـیبوو. رۆژنامەنووسـەکە هێنـدێك دوور کەوتـەوە و لەسـەر کورسییەك دانیشت و توانیی لە دەرفەتێکدا سەیریان بکا. ئەوکات تێگەیشت کـە بـە دڵنیاییەوە هیچیان تەمەنیان لـە بیسـت سـاڵ تێنەدەپـەڕی، لـەو کاتـەدا گۆنزالیسـی بینی کە بەرەو ئەو دەهات. گۆنزالیس داوای لێبووردنی کرد و گوتی:

ـ ئەوانەن هاوڕێکانمان. و بردی بۆ لای دوو گەنجەکە و بە ناوەکانی مارسـیل و لـۆیی ناساندنی. ئەو جووتە لە بـەرەوڕووەوە زۆر لێـك دەچـوون و رامبێـر وای زانـی بـران.

گۆنزالیس گوتی:

ـ دەی باشە. ئەوە یەکدیتان ناسی. با بچینە سەر مەسەلەکە.

ئەو کات مارسیل یا لۆیی گوتی نۆرە ئێشکگریی ئـەوان دوو رۆژی دیکـە دەسـت پێ دەکا و حەوتووەك دەخایـەنێ و دەبـێ لـەبارترین رۆژ دیـاری بکـەن. ئـەوان چـوار کـەس بـوون کـە لەبـەر دەم دەروازەی رۆژاواییـەوە ئێشـکیان دەگـرت و دووانەکەی تـر سـەرباز بـوون. هـیچ بـاش نـەبوو ئـەو دووەی دیکـە تێـوەردەن. ئەوان جێگەی متمانە نەبوون و جگە لەوەش ئەو کارە خەرجەکەی پتر دەکـرد، بەڵام زۆربەی جاران وا دەهاتە پێشێ کە ئەو جووتە دەرۆیشـتن بـۆوەی بەشـێك لە شەو لە هۆڵی پشتەوەی "بار"ێکدا رابوێرن کە پێیان دەزانی.

مارسیل یا لۆیی پێشنیاری بە رامبێر دەکرد کە با ئەو لە ماڵی ئەوان کە لە نزیك ئیسـکلەکانەوەیە بمێنێتـەوە و چـاوەڕێ بـێ بـێن بـە دوایـدا. پەڕینـەوە بـەو شێوەیە، تەواو ئاسان دەبۆوە، بەڵام دەبوو پەلەی بکەن چـونکە ماوەیـەك بـوو باسی ئەوە هەبوو کە ئێشکگرەکانی دەرەوەی شار زیاتر بکەن.

رامبێر قـەبووڵی کـرد و چـەند دانەیـەك لـە دوایـین جگـەرەکانی کـە مـابووی بـۆ راداشتن. یەکێکیان کـە هێشـتا قسـەی نـەکردبوو، لـە گۆنزالیسـی پرسـی ئـاخۆ مەسەلەی خەرج و موخاریجەکەی بڕاوەتەوە؟ و ئاخۆ دەتوانن پێشەکی شتێکی لێ وەرگرن؟

گۆنزالیس گوتی:

ـ نەخێر پێویست نیە خۆمانەیە. هەر رۆژی رۆیشتنەکە وەریدەگرین.

قەراری چاوپێکەوتنێکی دیکە دانرا. گۆنزالیس پێشـنیاری کـرد نـانی دووسـبەی شـەو لـە ریسـتورانتە ئیسـپانیاییەکە بخـۆن. لـەوێوە دەکـرا بچـنە مـاڵی پاسەوانەکان. بە رامبێریشی گوت:

ـ یەکەم شەو خۆیشم لەگەڵتا دێم.

بۆ سبەینێ کاتێك رامبێر دەچووە ژوورەکەی خۆی لە پلیکانی هۆتێلەکـە تووشـی تارۆ هات. تارۆ گوتی:

ـ ئەمن دەمەوێ بچمە شوێن ریڤۆ. گەرەکتە بێی؟

رامبێر دوای ساتێك دڕدۆنگی گوتی:ـ ئاخر دەڵێم نەکا زەحمەتی بدەم.

ـ پێم وا نیە. ئەو لای من زۆری باسی تۆ کردووە.

رۆژنامەنووس بیری کردەوە و گوتی:

ـ گوێ بدەیە، ئەگەر دوای شیوخواردن کاتتان هەبوو، تەنانـەت ئەگـەر درەنگیش بوو پێکەوە وەرنە باڕی هۆتێلەکە.

تارۆ گوتی:

ـ ئەوە پێوەندیی بەو و بە تاعوونەوە هەیە.

لەگەڵ ئەوەشدا، ریڤۆ و تارۆ سەعات یازدەی شەوێ گەیشتنە نێو کۆڵانە تەسـك و تاریکەکەوە. نزیك بە سی کەس پاڵیان وەیەکتر دابوو و، بە دەنگی بـەرز قسـەیان دەکـرد. دوو کەسـی تـازە هـاتوو کـە لـە شـارە تاعوونلێدراوەکـەوە دەهـاتن، بـۆ ساتێك کاس و وڕ بوون و راوەسـتان. دوایـی کاتێـك دیتیـان هێشـتا مەشـرووبەکە دەدرێ، زانیان ئەو دەنگەدەنگە بۆ چییە. رامبێـر لەوسـەری هەیوانەکـەوە بـوو و لەسـەر چـرپاکەیەوە ئامـاژەی پـێ دەکـردن. تـارۆ بـە مێشـکێکی ئاسـوودەوە، کڕیارێکی دەم بە هەرای لادا و هەر دووکیان گەیشتنە لای رامبێر.

ـ تۆ لە ئەلکۆل (کحول) ناترسی؟

تارۆ گوتی:

ـ نەخێر بە پێچەوانەوە.

ریڤـۆ لـە دەفرەکـەی خـۆی بەرامـەی گیایـەکی تـاڵی هەڵمـژی. قسـەکردن لـەو زەنازەنایەدا دژوار بوو، بـەڵام وێدەچـوو رامبێـر نـوقمی خواردنـەوە بـێ. دوکتـۆر نەیدەزانی داوەری بکا لەسەر ئەوەی ئاخۆ مەست ئەو بووە یان نا؟

لەسەر یەکێك لەو مێزانەی کە باقی ئەو شوێنە بەرتەسکەی داگرتبوو ئەفسـەرێکی هێزی دەریایی دانیشتبوو کە هەر کام لـە قۆڵـەکانی لـە قـۆڵی ژنێکـدا بـوون و بـۆ

یەکێکی قەڵـەوە و پـڕ خـوێن باسـی پەتایـەکی گـەورەخڕەی لـە قـاهیرە دەکرد. دەیگوت:

" ئۆردووگایەکیان بۆ خەڵکە خۆجێییەکە ساز کردبوو. خێوەتیان بۆ نەخۆشەکان هەڵدابوو و پاسەوان دەوری ئۆردووگاکەیان گرتبوو و ،هەر بنەماڵەیـەك بـە قاچـاغ سەردانی کردبایەن تەقەیان لـێ دەکرد. کـارێکی توندوتیژانـە بـوو، بـەڵام بـەجێ بوو. "

لەسەر مێزەکەی دیکە کە کۆمەڵێك گەنجی ڕێکپۆشی لێ دانیشتبوون دیار نەبوو باسـی چـی دەکـرێ و لـە نێـو ریتمـی ئـاوازی Saint james Infirmary " کـە لـە قەوانەکەی سەرەوەڕا دەهات ون دەبوو.

ریڤۆ دەنگی وەسەرووی خست و پرسی:

- قایلن؟

رامبێر گوتی:

- بەم زووانە. لەوانەیە هەر لەم حەوتووەشدا بێ.

تارۆ هاواری کرد:

- بە داخم.

- بۆچی؟

تارۆ لە ریڤۆی روانی و ریڤۆ گوتی:

- ئای ، تـارۆ بۆیـە ئـەم قسـەیە دەکـا چـونکە پێـی وایـە لەوانەیـە تـۆ لێـرە بـە کەڵکمان بێی، بەڵام ئەمن باش دەزانم کە تۆ بـۆ رۆیشـتن چـەندە بەتاسـە و لـە کوڵی و، باش تێت دەگەم.

تارۆ داوای دەورێکی دیکەی مەشـرووب کـرد. رامبێـر لـە چـرپاکەی خـۆی هاتـە خوارەوە و بۆ یەکەمین جار لە روخساری ورد بۆوە.

- ئەمن چم لە دەست دێ بۆ ئێوە؟

تارۆ بە لەسەرەخۆییەوە دەستی بۆ دەفرەکەی خۆی برد و گوتی:

- دیارە، لە رێکخستنە تەندرووستییەکەماندا.

رامبێر چۆوە ئەو قاوغە تایبەتییەی خۆیەوە کە دەتگوت خـەیاڵ هـەڵیگرتووە و، دیسان لەسـەر چرپاکەی دانیشـتەوە. تـارۆ کـە مەشـرووبەکەی خواردبۆوە و بـە وردی لە رامبێری دەڕوانی گوتی:

- بەڕای تۆ ئەو رێکخستنە قازانجی نیە؟

رۆژنامەنووسەکە گوتی:

- زۆریش بە کەڵکە و مەشرووبەکەی بە سەرییەوە نا.

ریڤۆ زانی دەستەکانی دەلەرزن و، پێی وابوو تەواو سەرخۆشە.

بۆ رۆژی دوایی کە رامبێر بۆ دووهەمین جار لە ریستورانتە سپانییاییەکـە وەژوور کەوت، بە نێو تاقمێکدا تێپەڕی کە کورسییەکانیان هێنابووە بـەردەرگای دەرەوە و لەو ساتەدا کە گەرما بەرەو فێنکایی دەچوو چێژیان لـە زەردەپـەڕە کەسـك و زێڕینەکە وەردەگرت.

نێـو ریسـتورانتەکە کەسـێکی وای تێـدا نـەمابوو، رامبێـر چـووە پشـت مێزەکـەی ئەوسەری هۆڵەکە، هەر ئەو مێزەی کە بۆ یەکەمین جار گۆنزالیسی لەسەر دیتبـوو. بە کچە خزمەتکارەکەی گـوت چاوەڕوان دەبـێ. سـەعات حـەوت‌ونیوی دوانیـوەڕۆ بوو. خەڵك وردەوردە هاتنە ژوورەوە و دانیشتن. شیوخواردن دەستی پێکرد و بـن میچە نزمەکە بە دەنگی چەقۆ و چەتاڵ و زەنازەنای لێڵ ئاخنرابوو.

سەعات هەشتیش رامبێر هێشتا چاوەڕوان بوو. چراکانیان داگیرساندن. مشـتەریی تازە مێزەکانیان پڕ کردەوە. رامبێر داوای خواردنی کرد. سەعات هەشت‌و بیسـت خولـەك بـەبێ ئـەوەی گـونزالیس و دوو گەنجەکـە ببینـێ، خواردنەکـەی تـەواو کردبوو. جگـەرەی کێشا. هۆڵەکـە وردەوردە چـۆڵ دەبـوو. لـە دەرەوە شـەو بـە خێرایی تاریك دادەهات. شیبایەکی نیوە گـەرم کـە لـە دەریـاوە هـەڵیکردبوو، بـە هێمنـی پـەردەی پەنجـەرەکانی هەڵدەدایەوە. کـە بـوو بـە سـەعات نـۆ، رامبێـر سـەیری کـرد هۆڵەکـە چـۆڵ بـووە و ژنـە خزمەتکارەکـە بـە سەرسـووڕماوییەوە سەیری دەکات. پـارەی شیوەکەی دا و وەدەرکـەوت. بەرامبـەری ریسـتورانتەکە کافترياياەك ئاوەڵا بوو، رامبێـر لـە بەرهەیوانەکـە دانیشـت و چـاوی بڕیـە دەرگـای

ریستورانتەکەوە. سەعات نۆونیو بەرەو هوتێلەکە کەوتەوە رێ. نەیدەزانی چۆن گۆنزالیس بدۆزێتەوە. چونکە ناونیشانێکی ئەوی بەدەستەوە نەبوو و بیرکردنەوە لەوەی کە دەبێ لە نووکەوە دەست پێ بکاتەوە، خەرێك بوو مێشکی بتەقێنێ.

لەو ساتەدا لە شەوێکدا کە ئامبولانسەکان بە خێرایی تێدەپەڕین، هەروەکی دواتر بە دوکتۆر ریڤۆی گوت، تێگەیشت کە لە تەواوی ئەو ماوەیەدا ژنەکەی لە بیر چۆتەوە و لە بەرامبەردا تەواوی هێزی خۆی کۆ کردبۆوە بۆ دۆزینەوەی رێگەیەکی دەربازبوون لەو دیوارانەی وا ئەویان لە ژنەکەی دادەبڕی. دیسانیش لەو ساتەدا کە تەواوی رێگەکان بۆ جارێکی دیکەش لەسەری دادەخران سەرلەنوێ لە چەقی ئاواتەکانیدا ئەوی دۆزییەوە و ئەو سەرلەنوێ دۆزینەوەیە لەگەڵ تەقینەوەیەکی لەناکاوی خەم و پەژارەی ئەوتۆ هاوڕێ بوو کە بە راکردن بەرەو هوتێلەکە تێی قووچاند بۆ ئەوەی لەدەست ئەو ئازارە تاقەتپڕووکێنە دەرباز بێ کە شەویلکەکانی دەهاڕی. لەگەڵ ئەوەشدا ئەوی {ئازارەکەی} لەگەڵ خۆیدا دەبرد.

سەرەڕای هەمووی ئەوانەش بۆ سبەینێکەی سەردانی دوکتۆر ریڤۆی کرد، بۆوەی لێی بپرسێ چۆن دەتوانێ کۆتار بدۆزێتەوە. گوتی:

- تاقە رێگەیەکی بۆم ماوەتەوە ئەوەیە کە سەر لە نوێ ئەو رێگەیەی بڕیومانە، بیگرینەوە بەر.

ریڤۆ گوتی:

- سبەی شەوێ وەرەوە. نازانم تارۆ بۆ داوای لێکردووم کۆتار بانگهێشت بکەم. قەرار وایە سەعاتی دە بێت. تۆش دەونیو وەرە.

بۆ سبەینێ کاتێك کۆتار گەیشتە ماڵی دوکتۆر، ریڤۆ و تارۆ سەبارەت بەو چاکبوونەوە چاوەڕواننەکراوە دەدوان کە لە بەشی تارۆدا رووی دابوو.

تارۆ گوتی:

- یەك لە دە. ئەو شانسی بووە.

کۆتار گوتی:

- ئمم، دیاره. ئەوەیان تاعوون نەبووە.

دڵنیایان کردەوە کە تاعوون بووە. گوتی:

- هیچ وێناچێ لەبەر ئەوەی چاك بۆتەوە. ئێوەش وەکی من دەزانن کە تـاعوون لە هیچ کەس خۆش نابێ.

ریقۆ گوتی:

- بە گشتی بەڵێ، بەڵام بە هێندێ پێداگرییەوە دەکرێ ئاکامی چاوەڕواننەکراوی لێوەرگری.

کۆتار پێکەنی و گوتی:

- روون نیە، ئاماری ئەم شەوت بیست؟

تـارۆ کـە خێرخوازانـە لێـی دەڕوانـی گـوتی، ئاگـاداری ئامارەکانـە و رەوشـەکە دژوارە، بەڵام هەر ئەوە هۆی چییە؟ هۆی ئەوەیە کـە دیسـانیش دەبـێ بڕیـاری ناوازە و شێلگیرانەتر بدەن.

- دەی خۆ تۆ هەتا ئێستا ئەو بڕیارانەت داوە.

- بەڵێ، بەڵام هەرکەسەو دەبێ ئەو بڕیارانە بۆخۆی بدا.

کۆتار لە تارۆی دەڕوانـی و هیچـی لـێ تێنەدەگەیشـت. تـارۆ گـوتی، خـەڵکێکی هەتا ئێستاش هیچیان نەکردووە کەچی پەتاکە کاری بەسەر هەموانەوە هەیـە و هەرکەسەو دەبێ ئەرکی خۆی راپەڕێنێ. رێکخستنە تەندروستییەکان دەرگایـان بـۆ هەموان لەسەر پشتە.

کۆتار گوتی:

- ئەوەش بیرێکە، بەڵام هیچی لێ شین نابێتەوە. تاعوون زۆر بەهێزە.

تارۆ بە هێمنی گوتی:

- ئێمە کاتێك دڵنیا دەبین کە هەموو ئیشەکانمان کردبێ.

لـەو جەنگەیـەدا ریقـۆ لەسـەر مێزەکـەی خـەریك بـوو نەسـکی لـە پسـوولەکان هەڵدەگرتەوە. تارۆ لە کۆتاری دەڕوانی کە لەسەر کورسییەکەی دەجوولا.

- جەنابی کۆتار بۆچی تۆش لەگەڵمان نایەی؟

کۆتار بە حاڵەتێکی دڵنێشاوییەوە هەستایە پێ، کڵاوەکەی بە دەستەوە گرت و گوتی:
- ئەوە کاری من نیە.
ئینجا بە زمانێکی وەك بەخۆیدا هەڵبڵێ، وتی:
- جگە لەوەش ئێستا هەتا تاعوونەکە هەیە، من باشم. ئیتر بۆ دەبێ خۆ لە دامرکاندنەوەی هەڵقوتێنم.
تارۆ وەك بڵێی لە حەقیقەتێك تێگەیشتیبێ لە نێوچەوانی خۆی راکێشا و گوتی:
- ئاخ، وایە، لە بیرم نەمابوو. ئەگەر تاعوون نەبوایە تۆ دەگیرای.
کۆتار راچڵەکی و وەك بڵێی وەعەرز دەکەوێ، دەستی بە کورسییەکەوە گرت. ریقۆ دەستی لە نووسین هەڵگرتبوو و بە قەڵافەتێکی جیددی و هۆگرانەوە لێی دەڕوانی.
کۆتار پرسی:
- کێ ئەوەی پێ گوتووی؟
تارۆ بە قەڵافەتێکی سەرسووڕماوانەوە گوتی:
- بۆخۆت. یا لانیکەم ئەمن و دوکتۆر لە قسەکانترا وا تێگەیشتین.
و لەبەر ئەوەی کۆتار تەواو تووڕە ببوو و لە بن لێوانەوە ورتەورتی بوو، تارۆ لەسەری رۆیشت:
- تووڕە مەبە. نە دوکتۆر لەو کەسانەیە ئاشکرات بکا و نە منیش. ئەوەی لە تۆ قەوماوە پێوەندیی بە ئێمەوە نیە. جگە لەوەش ئێمە قەت خۆشیمان لە چارەی پۆلیسان نەهاتووە. فەرموو دانیشە.
کۆتار سەیری کورسییەکەی کرد و پاش تۆزە دڕدۆنگییەك دانیشت. دوای ساتێك ئاخێکی هەڵکێشا و گوتی:
- ئەوە فایلێکی کۆنە و دیسان هەڵتانداوەتەوە. ئەمن پێم وا بوو لەبیر چۆتەوە، بەڵام لەو نێوەدا یەکێك قسەی کردووە. بانگ کراوم و پێیان گوتوومە هەتا کۆتایی لێکۆڵینەوەکان دەبێ لەبەر دەستیاندا بم. دەزانم ئاخری دەسبەسەرم دەکەن.
تارۆ پرسی:

ـ مەسەلەکە گرینگە؟

ـ مەسەلە ئەوەیە ئێوە چۆن بیر دەکەنەوە. هەرچۆنێك بـێ، مەسـەلەی کوشـتن لەگۆڕێ نیە.

ـ سزاکەی بەندیخانەیە یا کاری قورس؟

کۆتار زۆر پەشێو و شڵەژاو دیار بوو:

ـ ئەگەر شانسم هەبێ بەندیخانە...

بەڵام دوای ساتێك بە توندی لەسەری ڕۆیشت..

ـ هەڵەیەك بوو. هەموو کەس سەهوو دەچێ. و ئەمن بۆم قەبووڵ نـاکرێ لەسـەر ئەوە بەرۆکم بگرن و لە ماڵەکەم و لە خووخدەم و لە هەموو ئەوانەی دەیانناسـم دابېڕێم.

تارۆ پرسی:

ـ ئەها، هەر لەبەر ئەوە بوو بڕیارت دا خۆت هەڵواسی؟

ـ بەڵێ، بەڵام کەرێتی بوو.

ریۆ بۆ یەکەمین جار وەقسە هات و بە کۆتاری گوت، لە دڵەڕاوکێکەی تێـدەگا، بەڵام لەوانەیە کارەکان جێبەجێ بن.

ـ ئمم، جارێ دەزانم هیچ هەڕەشەیەکم لەسەر نیە.

تارۆ گوتی:

ـ کەواتە دیار بوو تۆ نایەیتە نێو رێکخراوەکەی ئێمەوە.

کۆتار کە کڵاوەکەی لە دەسـتیدا هەڵدەسووڕاند بـە دڕدۆنگییەکـەوە سـەیرێکی تارۆی کرد و گوتی: نابێ دڵتان لێم بێشێ.

ـ تارۆ بە پێکەنینەوە گوتی:

ـ دیارە دڵمەند نین، بەڵام لانیکەم بیر لەوە مەکـەوە کـە بـە ئانقەسـت میکرۆبـی تاعوون لە نێو خەڵکدا بڵاو بکەیتەوە.

کۆتار ناڕەزایەتی دەربڕی و گوتی، خۆ ئەو تاعوونی نـەهێناوە و تـاعوون خـۆی هـاتووە و ئێسـتا کـە هـاتنی تـاعوون کاروبـاری ئـەوی وەڕێ خسـتوە ئـەو چ

تاوانێکی هەیە. کاتێك رامبێر گەیشتە بەر دەرگاکە، کۆتـار بـە لـەبزێکی تونـد دەیگوت:

ـ تازە ئەمن پێم وایە ئێوە دەستتان لە هیچ گیر نابێ.

رامبێـر تێگەیشـت کـە کۆتـار بـە ناونیشـانی گـۆنزالیس نـازانێ، بـەڵام هەمیشـە دەکرێ سەردانی کافتریا بچووکەکە بکەن. قەرارێکی چاوپێکەوتنیان بۆ سبەینێ پێکەوە دانا و لەبەر ئەوەیکە ریڤۆ گوتی، دەیەوێ سەرەدەر لەو کارە دەربکات و رامبێر و تارۆی بۆ دوایین شەوی حەوتوو جا هەر سەعاتێك بێ بانگهێشت کـرد بۆ ژوورەکەی خۆی.

بەیانی کۆتار و رامبێر گەیشتنە کافتریا بچووکەکە و پـەیامێکیان بـۆ گارسـیا دانـا کە هەر ئـەو شـەوە و دەنـا ئەگـەر کێشـەیەك هـەبوو، سـبەینێکەی چـاوی پێیـان بکەوێ. شەوێ هەرچەندە چاوەڕێ بوون سۆراغی نەبوو، بۆ سبەی گارسـیا لـەوێ بوو. لە بێدەنگیدا گوێی لـە بەسـەرهاتی رامبێـر گـرت. ئـەو ئاگـادار نـەبوو، بـەڵام دەیزانی کە بیستوچوار سـەعات لـەوەپێش گەڕەکەکـەیان گـەمارۆ داوە، بـۆوەی بتـوانن مـاڵان بپشـکنن و لەوانەیـە گـۆنزالیس و دوو گەنجەکـە نـەیانتوانیبێ لـەو کۆسپ و لەمپەرانە تێپەڕن، بەڵام تاقە کارێکی گارسیا دەیتـوانی بیکـا ئـەوە بـوو کە دیسان لەگەڵ رایۆل بەیەکیان بگەیەنێتەوە. دیارە هەتا دووسبەی ئـەو کـارەی پێ نەدەکرا.

رامبێر گوتی:

ـ دیارە دەبێ هەموو شتێ لەسەرڕاوە دەست پێ بکرێتەوە.

دوو سـبەی لـە گۆشـەی کۆڵانێکـەوە رایـۆل شـیمانەکەی گارسـیای سـەلماند. گەڕەکـەکانی خـوارەوەی شـار گـەمارۆ درابـوون. دەبـوو دیسـان پێوەنـدی بـە گۆنزالیسـەوە بگرنـەوە. دوو رۆژ دواتـر رامبێـر لەگـەڵ کـاکی یاریزانـدا، نـانی دەخواردەوە. گۆنزالیس دەیگوت:

ـ مەسخەرەیە. دەبوایە وای رێك بخەین کە یەکتری بدۆزینەوە.

رامبێریش لەسەر ئەو بڕوایە بوو.

ـ بەیانی دەچینە لای کوڕەکـان. سـوور دەبـین لەسـەر ئـەوەی کارەکـە جێبـەجێ بکرێ.

بۆ سبەینێ کوڕەکان لەماڵەوە نەبوون. پەیامێکیان بۆ دانان و ڕۆیشتن بـۆوەی دوانیـوەڕۆ لـە مەیـدانی لیسـێ یـەکتر ببیـنن. و رامبێـر بـە شـێوەیەك گەڕایـەوە هوتێل کە دوانیوەڕۆی ئەو ڕۆژە تارۆ بە دیتنی راچڵەکی و پرسی:

ـ باش نیت.

رامبێر گوتی:

ـ نەخێر لەبەر ئەوەی دەبێ لە سەرڕاوە دەست پێ بکەمەوە.

و بانگهێشتنەکەی دووپاتە کردەوە:

ـ ئەمشەو وەرن.

شـەوێ کـە ئـەو جووتـە لـە ژوورەکـەی رامبێـر وەژوور کـەوتن، ئـەو راکشـابوو. هەسـتایە پـێ. ئـەو پەرداخانـەی ئامـادەی کردبـوون پـڕی کـردن. ریڤـۆ کاتێـك پەرداخەکەی خۆی هەڵدەگرت پرسیاری ئەوەی کرد داخوا کاروبارەکە بە باشـی دەچـنە پێشـێ، ڕۆژنامـەنووس گـوتی سـەرلەنوێ هـەوڵی داوەتـەوە و دیسـان گەیشـتۆتەوە جێگـەی پێشـوو و بـەم زووانـە دوایـین چـاوپێکەوتنی دەبـێ. مەشرووبەکەی خواردەوە و دیسان گوتی:

ـ دیارە دیسانیش نایەن.

تارۆ گوتی:

ـ ناکرێ ئەوە بکەیتە ڕێسایەکی هەمیشەیی.

رامبێر شانەکانی هەڵتەکان و گوتی:

ـ ئەتۆ هێشتا تێی نەگەیوی.

ـ لە چ شتێك؟

ـ لە تاعوون.

ریڤۆ گوتی:

ـ ئەها!

ـ نـەخێر، هێشـتا تێـی نەگـەیوی کـە بنـەمای تـاعوون لەسـەر ئەوەیـە هەمیشـە هەموو شتێك لە بنەوەڕا دەست پیّ بکاتەوە.

رامبێـر چـووە گۆشـەیەکی ژوورەکـەی و گرامـافۆنێکی گچـکەی پـیّ کـرد. تـارۆ پرسی:

ـ ئەوە چ شریتێکە؟ ئەمن دەیناسم.

رامبێر وەڵامی دایەوە کە شریتی Saint James Infirmary ـیە.

لە نیوەی شریتەکەدا دەنگی دوو فیشەك لە دوورەوە هات. تارۆ گوتی:

ـ یا سەگ بوو یا راکردوو.

هێنـدەی پێنـەچـوو شریتەکە تـەواو بـوو و لـوورەی ئامبولانسـێك بـەرز بـۆوە و بەرزتر بۆوە بە بەر پەنجـەرەی ژوورەکـەی هوتێلەکـەدا تێپـەڕی و بـەرەو کـزی چوو و هەتا بێدەنگ بوو. رامبیر گوتی:

ـ ئەم شریتە خۆش نیە. لەگەڵ ئەوە دا هەر ئەمڕۆ ئەوە دەهـەمین جـارە گـوێی لیّ رادەگرم.

ـ یانی ئەوەندەت حەز لێیەتی؟

ـ نەخێر، بەڵام جگە لەوە شریتی دیکەم نیە.

برێکی پێچوو گوتی:

ـ گوتم برِیارە هەموو شتیّ سەر لە نویّ دەست پیّ بکرێتەوە.

لە ریڤۆی پرسی کاروباری رێکخستنی تەندرووستی چۆن دەڕواتە پێشـیّ؟ پێـنج گرووپ خەریکی کار بوون و هیوادار بوون بـەوەی گرووپـی دیکـەش پێـك بێـنن. رۆژنامەنووسەکە لەسەر قەرەوێڵەکەی دانیشتبوو و دەتگوت بـە نینۆکەکانیـەوە خافڵاوە. ریڤۆ لە جەستەی کورت و تۆکمـەی ئـەوی روانـی کـە لـە گۆشـەیەکی قەرەوێڵەکەدا گرمۆڵە ببوو. لە پڕ تێگەیی کە رامبێر لێی دەڕوانیّ.

رۆژنامەنووسەکە گوتی:

- دەزانی دوکتۆر ئەمن زۆرم بیر لە ڕێکخراوەکەی ئێوە کردۆتەوە؟ ئەگەر ئەمن لەگەڵتان نیم هێندێ هۆی هەیە هەر خۆم دەیانزانم. جگە لەوەش پێموایە ئەمن بەشی خۆم کردووە. ئەمن لە شەڕی ئیئیسپانیادا بەشدار بووم.

تارۆ پرسی:

- لە کامە ریزدا بووی.

- لە ریزی بەزیوەکاندا، بەڵام دوای ئەوە هێندێك بیرم کردۆتەوە.

تارۆ گوتی: بیر لە چی؟

- لە ئازایەتی. ئێستا دەزانم کە مرۆڤ شیاوی ئیشی گەورە و مەزنە، بەڵام ئەگەر شیاوی هەستێکی گەورە نەبێ، بەلای منەوە توورێك ناهێنێ.

تارۆ گوتی:

- دەکرێ بڵێین مرۆڤ شیاوی هەموو شتێکە.

- نەخێر ناتوانێ بۆ ماوەیەکی زۆر ئازار بچێژێ یان بەختەوەر بێ. کەوابوو هیچ کارێکی پڕ بایەخی لەدەست نایە.

لە یەکتریان ڕوانی. دوایی گوتی:

- ئەرێ تارۆ بزانم تۆ دەتوانی بۆ عیشق بمری؟

- نازانم، بەڵام پێموایە ئێستا نا!

- دەی هەر ئەوە، بەڵام روونە کە تۆ دەتوانی لە پێناوی بیر و باوەڕێکدا بمری. ئەمن لەو مرۆڤانە وەڕەز بوومە کە لە ڕێگەی بیروباوەڕدا دەمرن. ئەمن باوەڕم بە پاڵەوانێتی نیە و بەو ئاکامە گەیوم کە جەرگبڕە. ئەوەی بە لای منەوە جێگەی سەرنجە ئەوەیە کە مرۆڤ بژیێ و بۆ ئەو شتە بمرێ کە حەزی لێیەتی و خۆشی دەوێ.

ریڤۆ بە وردی گوێی بۆ قسەکانی رۆژنامەنووس ڕاگرتبوو. لە حاڵێکدا چاوی لەسەر هەڵنەدەگرت بە نەرمی گوتی:

- رامبێر، مرۆڤ هزر و بیر نیە.

- هزر و بیره. لەو کاتەوە کە روو لە عیشق وەردەگێڕێ، هزرێکی کورتـە. ئێمـەش شیاوی عیشق نین. با خۆ بە دەستەوە بدەین دوکتۆر، سەبر بگرین هـەتا دەبینـە شیاوی ئەوە. جا ئەگەر بەڕاستی نـەتوانین وا بـین، بـەبێ ئـەوەی رۆڵـی پاڵـەوان بگێڕین، با چاوەڕوانی رزگاریی گشتی بین. ئەمن لەوە دوورتر ناڕۆم.

ریڤۆ بە شەکەتییەکەوە کە بە روخسارییەوە دیار بوو، هەستا و گوتی:

- تۆ راست دەکەی، زۆریش. بە هیچ شێوەیەك دڵم نایە پاشگەزت بکەمـەوە لـەو کارەی دەتەوێ بیکەیت و بە رای مـن راسـت و باشـە، بـەڵام لەگـەڵ ئەوەشـدا بـا پێـت بڵـێم، لێـرە مەسـەلە پاڵـەوانێتی نیـە، بـەڵکو مەسـەلەی حـەیا و شـەرەف لەگۆڕێیە. ئەوە باوەڕێکە کە لەوانەیە گاڵتەجاڕانە بنوێنـێ، بـەڵام تاقانـە رێگـەی بەربەرەکانێ لەگەڵ تاعووندا شەرافەتە.

رامبێر بە لەبزێك کە لەنەکاو توند ببوو، گوتی:

- شەرافەت چییە؟

- ئەمن نازانم بە گشتی شـەرافەت چ مانایـەکی هەیـە، بـەڵام ئێسـتا مـن پـێم وایـە شەرافەت واتە ئەوەی من ئەرکەکەم راپەڕێنم.

رامبێر بە توورەییەوە گوتی:

ــ ئـەها ! ئـەمن نـازانم کارەکـەی مـن چـییە. بەڕاسـتی مـن هەڵـەم کـە عیشـقم هەڵبژاردووە..

ریڤۆ لە بەرامبەری راوەستا و گوتی:

- نا، تۆ بە سەهوو نەچووی.

رامبێر بە تێڕامانەوە سەیرێکی کردن. گوتی:

ئەمن پێموایە ئێوە لەم رووداوەدا هیچ شـتێ نـادۆڕێنن. لایەنـداریکردن لـە چـاکە، ئاسانترە.

ریڤۆ پەرداخەکەی بە سەریەوە نا و گوتی:

- با بڕۆین کارمان هەیە.

وەدەرکەوت.

تارۆش وەدووی کەوت، بەڵام لە کاتی وەدەرکەوتنیدا وەك بڵێی بڕیارێکی دابیّ و بەرەو رۆژنامەنووسەکە گەڕایەوە و گوتی:

ـ دەزانی خێزانی ریڤۆ لە چەند کیلۆمەترىی ئێرە لە نەخۆشخانەیەکدا کەوتووە؟

رامبێر بە سەرسووڕمانەوە راچڵەکی، بەڵام تارۆ رۆیشتبوو.

بۆ سبەینیّ بەیانی زوو رامبێر تەلەفۆنی بۆ دوکتۆر کرد:

ـ لێم قـەبووڵ دەکـەن کـە هـەتا ئـەو دەمـەی رێگـەی دەربـازبوون دەدۆزمـەوە، هاوکاریتان بکەم؟

لەو دیوی تەلەکەوە بێدەنگییەك هەبوو. دوایی:

ـ بەڵیّ، سوپاس رامبێر.

سىْ

بەو شێوەیە بە درێژایی ڕۆژەکانی حەوتوو بەندییەکانی تاعوون چەندەی پێیـان کرا هەوڵیان دا و تەنانەت چەند کەسێکیشیان وەکوو رامبێر هێشتا پێیان وابـوو وەك ئینسانێکی سەربەست دەجوولێنەوە و، هێشتا دەرفەتیان هەیە هەڵبژێرن، بەڵام بە کردەوە لەو ساتەدا واتە لـە نێوەڕاسـتەکانی مـانگی ئۆگوسـتدا دەکـرا بڵێین تاعوون باڵی بەسەر هەموو شتێدا کێشاوە. ئیتر چارەنووسی تاکەکەسـی لە گۆڕێ نەبوو، بەڵکوو رووداوێکی کۆمەڵایەتی بوو کە بریتی بوو لـە تـاعوون و ئەو هەستەی وا هەموان تێیدا بەشدار بوون. گـەورەترین هەسـتەکان، لێکـدابڕان و دوورخرانەوە بـوو لەگـەڵ ئـەو تـرس و یاخیبوونـەی لەگـەڵی بـوو. هـەر بۆیـە گێڕەرەوە پێی وایە لەم خولـەی گـەرما و نەخۆشـیندا باشـتر وایـە بـە گشـتی و وەك نموونە، خێرایی هاوولاتییە زیندووەکانی ئێمە، ناشتنی مردوەکان و ئازاری ئەڤیندارە لێکدابڕاوەکان لێك بداتەوە.

نێوەڕاستەکانی ئەو ساڵە بوو کە بایەك هەڵی کرد و، چەندین ڕۆژ لەسەر یەك بە شاری تاعوونلێدراودا گڤـەی هـات. خـەڵکی ئـۆران بەتایبـەتی زراویـان لـە "بـا" چووە، لەبەر ئەوەی لەسەر ئەو بـانوەی وا شـارەکەی لەسـەر دروسـت کـراوە، هـیچ کۆسـپ و لەمپـەرێکی سرووشـتیی لەبـەر نیـە و، بایەکـە بـە هـەموو تـینی خۆیەوە، خۆ بە کۆڵانەکاندا دەکا. دوای ئەو مانگە دوورودرێژانەی دڵۆپە بارانێك شارەکەی فێنك نەکردبۆوە، توێژاڵێکی خۆڵەمێشین دیوارەکانی داپۆشـیبوو کـە بە دەست بایەکەوە توێتوێ ببوو. بەو شێوەیە "با" شەپۆلێکی لـە تـەپوتۆز و پەڕ هەڵدەستاند کە، لـە لاق و لەتـەری ئـەو تاقمـە کەمـە رێبـوارەی دەدا. ئـەو رێبوارانـەت دەبـینی کـە بـە تاڵوکـە بـە کۆڵانێـدا رادەبـرن و، بـەرەو پێشـەوە نووشتاونەتەوە و دەسرۆکەیەك یان دەسـتیان بـە دەمیانـەوە گرتـووە. شـەوان لەبری ئەوەی لە کۆبوونەواندا هەوڵ بـدەن ئـەو رۆژانـەیان درێـژتر بکەنـەوە کـە لەوانەبوو دوا رۆژیان بێ، تاقمی بچووك بچووکت دەبـینی کـە بەپەلـەن بـۆوەی هەتا زووە بگەنەوە ماڵەکانیان یان خۆ بگەیەننە کافتریاکان. بە جۆرێـك کـە لـە

چەند ڕۆژ لەوە پێشەوە لـە کـاتی ڕۆژئاوابووندا کـە ئـەو ڕۆژانـە خێـرا بەسـەردا دەهاتن، کۆلانەکان چۆڵ دەبوون و تـەنیا بـا بـەردەوام تێیانـدا دەیلووراند. لـە دەریاوە کە هەڵچووبوو و، نەشـدەبینرا، بـۆنی قـەوزە و خـوێ هەڵدەسـتا. لـەو کاتەدا ئەو شارە چۆڵە کـە لـە تـەپوتۆزدا سـپی هەڵگـەڕابوو و لێوڕێـژ ببـوو لـە بۆنەکانی دەریا و لوورەلوورەکانی با، وەك دوورگەیەکی چارەڕەش دەیناڵاند.

هەتا ئەو کاتە تاعوون زیاتر لە گەڕەکانی دەرەوەی شارەکەدا کـە قـەرەباڵغتر و ناهێمنتر بوو قوربانیی وەرگرتبوو نەك لە نێوەندی شار، بـەلام دەتگـوت لـە نـەکاو لـە گەڕەکـە بازرگانیـەکانیش نزیـك بـۆوە و لـەوێش قۆنـاغی گـرت. دانیشـتوانی ئـەو گەڕەکانـە "با"یەکـەیان بـەوە تاوانبـار دەکـرد کـە گـەرای نەخۆشی هەڵدەگرێ و بلاوی دەکاتەوە. بەڕێوەبەری هوتێلەکە دەیگوت:"بـا، پەڕەکان ئاوەژوو دەکاتەوە."، بەلام بەهەر حاڵ گەڕەکـەکانی نێوەنـدی شـار کاتێك نیوەشەوان لە بن گوێچکەیانەوە جـار لـە جـار پـتر گوێیـان لـە دەنگـی لـوورەی ئـامبولانس دەبـوو، کـە بـە تەنیشـت پەنجەرەکانیانـدا تێدەپـەڕی و ئاوازی شووم و بێبەزەیی تاعوونی دەچڕی، دەیانزانی ئیتر نۆبەی ئەوانە.

لە نێو شاریش کەوتنە بیری ئـەوەی بەشـێك لـەو گەڕەکانـەی زۆر پـیس ببـوون جوێ بکەنەوە و جگە لەوانەی کە خزمەتەکەیان زۆر پێویست بوو ئیزن بـە هـیچ کەس نەدەن وەدەر کەوێ.

ئەوانەی کە هەتا ئەو کاتە لەو گەڕەکانەدا دەژیان، ئەو هەوڵـەیان بـە ناهەقیـەك لـە قەڵـەم دەدا کـە بـە تایبـەتی دژی ئـەوان ڕێکخـراوە و بـە هـەموو شـێوەیەك خەڵکی گەڕەکەکانی دیکەیان بە پێچەوانەی خۆیان، بە خەڵکێکی ئازاد دەزانی. لـەو لایشـەوە، ئـەوانی دیکـە لـە دژوارتـرین سـاتەکانی ژیانـدا کـە پێیـان وابـوو ئـازادیی ئـەوانیتر لـە ئـازادیی ئـەوان کـەمترە، ئۆخـژنێکیان دەهاتێ:"هەمیشـە کەسانێك هەن لەمن بەندیترن." ئەوە تاقانە ڕستەیەك بوو کە لەو ڕۆژانەدا تاقـە هیوای لە خۆیدا کورت دەکردەوە.

دەکرێ بڵێین لەو کاتەدا سووتمانیش یە تایبەتی لـە گەڕەکـەکانی رابواردن، لـە دەروازەی خـۆراوای شـاردا روو لـەزیادبوون بـوو. بـە پێـی زانیارییـەکان ئـەو سـووتمانانە فـیتی ئەوانـە بـوون کـە لـە دابڕگە(قەرەنتینـە) دەگەڕانـەوە و لـە حاڵێکـدا کـە بـێهیـوایی و ناهومێـدی شـێتی کردبـوون، ماڵـەکانی خۆیانیـان دەسووتاند، بە هیوای ئەوەی تاعوون لەو ماڵەدا بکوژن. بۆ تێکشکاندنی ئـەو کردەوانە کە زیادبوونیـان لەگـەڵ ئـەو بـا بەتەوژمـەی هـەڵیکردبوو و لەوانـەبوو هـەموو گەڕەکـەکان بەیەکـەوە بسـووتێنێ، تووشـی کێشـە و زەحمـەت بـوون. هــەوڵیان دا خــەڵك تێبگەیــەنن کــە پاکژکردنــەوەی خانووەکــان لــە لایــەن حکوومەتەوە مەترسیی هەر چەشنە ئالوودەبوونێك لە نێو دەبات، بـەڵام کـەڵکی نەبوو. ئیتر ناچار بـوون سـزای قـورس بـۆ ئـەم سـووتێنەرە بێتاوانانـە ببڕنـەوە و پێیان رابگەیەنن. بێ گومـان ئـەوەی پاشەکشـێی بـەو چارەڕەشـانە کـرد، ترسـی گـرتن نـەبوو بـەڵکو بڕیـارێکی گشـتی بـوو لەسـەر ئـەوەی ـ دوای ئـەو مەرگـە بـە کۆمەڵەی لە بەندیخانە بینرابوو ـ سزای زیندان وەك مەرگ وا بـوو. بـە دڵنیاییـەوە ئەو بـاوەڕە بـێ بنـەما نـەبوو. بـە پێـی زۆر هۆکـاری روون، تـاعوون بـە تایبـەتی پەلاماری ئەوانەی دەدا کە عادەتیان بـوو بەکۆمـەڵ بـژین، وەکـوو سـەربازەکان، نیشتەجێیانی کەنیسەکان و، بەندییەکان. چونکە سەرەڕای ئـەوەی ژمارەیـەکیان لـە بەندییـەکان جـوێ بـوون، بـە گشـتی زینـدان شـوێنێکی ژیـانی بـە کۆمەڵـە و باشترین هۆ ئەوەیە کە لە بەندیخانەی شارەکەی ئێمەدا بەندییەوانەکانیش وەکـوو بەندییــەکان، پیتــاکی (بــاج) ی خۆیــان بــە تــاعوون دەدا و بــە پێـی تیـۆریی پێوەندیدار بە تاعوونەوە، هەموو کەسێك هەر لە بەڕێوەبـەری بەندیخانـەوە بگـرە هـەتا دەگاتـە بەندییـەکانی خـواری خـوارەوەش مـەحکووم بـوون و لەوانەیـە بـۆ یەکەمین جار لە بەندیخانەدا بووبێت کە دادپەروەرییەکی تەواو هەبوو.

بەرپرسانی حکوومـەتی لـە خـۆڕا هـەوڵیان دا بـە دانـی میـدالیا و نیشـان بـۆ ئـەو بەندییەوانانەی کە لە کاتی بەڕێوەبەریی ئەرکەکانیاندا مردبـوون، پلـەی جیـاواز بۆ ئەم یەکسانی و بەرامبەرییە لەبەرچاو بگرن. لەبەر ئەوەی حاڵـەتی نائاسـایی

ســـەربازییان ڕاگەیانـدبوو و لــە لایەکیشـــەوە دەکـرا بڵێـــی بەندییەوانــەکانیش هاوهەڵوێست بوون، دوای مەرگیان نیشانی سەربازییان پێ دان. بەڵام ئەگەرچی بەندییەوانــەکان هــیچ نارەزایەتییــەکیان دەرنــەبڕی، بــەڵام کــۆڕ و کۆبوونـــەوە سەربازییەکان ئەو کارەیان بە شـتێکی شـیاو نـەزانی و وەبیریـان هێنانـەوە کـە لەوانەیە ئەو کارە شوێنی خراپ لەسەر بیر و ڕای گشتی دابنـێ. داواکـەی ئـەوان لەبەر چاو گیردرا و دیتیان کە سادەترین ڕێگە ئەوەیە کە مەدالیای پەتا، بدەنـە بەندییەوانی گیان لەدەستچوو، بەڵام سەبارەت بەوەی پێشوو تازە کـار لـە کـار ترازابوو و نەدەکرا نیشـانەکانیان لـێ وەرگرنـەوە. کـۆڕە سـەربازییەکان لەسـەر باوەڕەکەی خۆیان سوور بوون، بەڵام نیشانی پەتا ئـەو کێشەیەشـی هـەبوو کـە ئەو ئاکامە مەعنەوییەی لە بەخشینی نیشانی سەربازیدا هەبوو، لەویاندا نـەبوو. لەبەر ئەوەی لە سەردەمی تاعووندا نیشـانی لـەو چەشـنە زۆر سـواو و بـێ نـرخ بوو. ئەوان ناقایل بوون.

جگە لەوەش بەرپرسـانی دادوەری، نـەیانتوانی وەکـوو بەرپرسـە ئایینیـەکان و هەتا ڕادەیەکیش وەك بەرپرسە سـەربازییەکانیش بجووڵێنـەوە. ڕاهیبـەکان لـە کەنیسەی شاردا بە شێوەی کاتی بەسەر بنەماڵە ئیماندارەکاندا دابەش ببوون و لە ماڵەکانی ئەواندا گیرسابوونەوە. هەروەها هەر کاتێـك دەرفـەتێك ڕەخسـابوو، تاقمگەلێکی بچووکیان لە سـەربازگەکان جـوێ کردبوونـەوە و لـە قوتابخانـە یـا بینـا حکوومییەکانـدا کۆمـەڵێك سـەربازگەی بچـووکیان بـۆ سـاز کردبـوون. بـەو شێوەیە پەتاکە، کە بە ڕواڵەت لە نێو خەڵکی شاریدا و لەوێش بەتایبەتی لە نێو گەمارۆدراوەکانـدا هاوخەمییـەکی بێوێنـەی دروسـت کردبـوو، لـە هەمانکاتیشـدا دەبووە هۆی تێکشکاندنی کۆمەڵگە کۆنـەکان و ئەوانـەی هـەبوون و، تاکـەکانی دەخستەوە ئامێزی تەنیاییانەوە. ئەم حاڵەتەش پشـێوی و بێسـەروبەرەیی لـێ دەکەوتەوە.

دەکرا بڵێـی تـەواوی ئـەو ڕەوش و دۆخانـە لەگـەڵ ئـەو بایـەدا کـە هـەڵی کردبـوو، دەستیان دایە دەستی یەکتر و ئاگریان لە ناخی کۆمەڵە کەسێك بـەردا. دیسـان لـە

جەنگەی نیوەشەوێدا پـەلاماری دەرگاكانی شـارەكە درا و ئـەو پـەلامارە دووپاتـە بۆوە، بەڵام ئەمجارەیان پەلاماردەران تاقمگەلێكی بچووكی چەكدار بـوون. هێنـدیٚ فیشەكیان بە یەكترییـەوە نـا. ژمارەیـەك برینـدار بـوون و چـەند كەسـێكیش بـۆی دەرچوون. شوێنەكانی پاسەوانی، بەهێزتر كران و ئەو هەوڵەش خێرا تەواو بوون. لەگەڵ ئەوەشدا ئاكامی ئەو رووداوانە پێكهێنانی گیانی پشێوی لە شاردا بوو كە دەستدرێژی و پـەلامار و تێكهەڵچـوونی لـیٚ دەكەوتـەوە. ئـەو ماڵانـەی ئاگریـان تێبەردرابوو، یـا بـەهۆی تەندرووسـتییەوە داخرابـوون، تـاڵان كـران. لـە راسـتدا ئەستەم بوو وابزانی ئەو كارانە بە پلانی لـەوەپێش دارێـژراوەوە بەڕێوەچـووبن. زۆربەی جاران لە دەرفەتێكی كتوپڕدا كەسانێكی كە هـەتا ئـەو رۆژە خـەڵكێكی نەجیم و شەرافەتمەند بـوون، دەسـتیان كـرد بـە كـار و كـردەوەی وەهـا قـۆڕ و نەشـیاو، كـە كتومـت لاسـایی هەڵسـوكەوتی ئـەوانی تـر بـوون. بـەو شـێوەیە كۆمـەڵێك شـێت و شـوور پەیـدابوون كـە بـە بەرچـاوی خـاوەن مـاڵی مـاڵ سووتێنراوەوە، كە پەژارە و ئازار گێژ و وڕی كردبوو، خۆیـان بـە ماڵەكەیـدا كـە هێشتا لە سووتماندابوو، دەكرد. كە خەڵكەكە دەیانبینی خاوەن مـاڵ هـیچ بـۆی گرنگ نیە، ئیتر ژمارەیەكی زۆر لە بینەرانیش لاسایی ئەوانیان دەكردەوە و لـەو كۆڵانە تاریكەدا و لە ژێر نووری بڵێسەی ئاگرەكاندا كۆمەڵێك تارمـایی دەبینـران كـە بەملاوئـەولادا رایـان دەكـرد و لـە رووناكـایی كـزی دوایـین بڵێسـەكاندا بـەو كەلوپەلەوە كە لەسەر شانیان بوون، خواروخێچ دەچوونەوە. هەر ئەم رووداوانە وایان لە بەرپرسانی حكوومەتی كرد كە حاڵەتی تاعوون بگێڕنەوە سەر حاڵـەتی نائاسـایی سـەربازی(میلیتاریزە) و ئـەو یاسـاگەلە بەڕێوەبـەرن كـە لـەكاتی میلیتاریزەكردندا دێنە ئاراوە. دوو دزیان گوللەباران كرد، بەڵام ناكریٚ بڵێی ئـەم كارە شوێنی لەسەر خەڵكی تر دانا لەبەر ئەوەی لـە نێـو ئـەو هـەمووە مەرگـەدا ئـەم دوو ئیعدامـە سـەرنجی كەسـی رانەكێشـا: دڵۆپێـك لـە دەریایـەك بـوو. لـە راستیشـدا دیمەنگـەلی لـەو چەشـنە دیسـانیش دووپاتـە بوونـەوە و بەرپرسـانی حكوومەتی ئیتر بەڕووی خۆیان نەهێنا. تاقانە یاسایەك كە دیار بوو كاریگـەریی

لەسەر خەڵكی هەبووە، ڕێساكانی تاریكی بوو. لە سـەعات یـازدەی شـەوێ بـەو لاوە شار كە لە تاریكیدا نوقم دەبوو، دەتگوت گاشەبەردێكە.

لە شەوانی مانگەشەودا دیوارە سپیەكان لە راسـتەكۆڵانەكانی شـاردا دەبینـران. قەڵافەتی دارێك بە لاپەڕەیەوە دیـار نـەبوو. هـەرگیز دەنگـی هـیچ رێبوارێـك یـا قرووچـكە و نـووزەی چـوارپێیەك بێدەنگیەكـەی نەدەشـڵەژاند. لـەو كاتانـەدا، شـاری گـەورەی كـپ و بێـدەنگ، تـەنیا بـریتی بـوو لـە كۆمـەڵێك شـەش پاڵوو(مكعب)ی زەبەلاح و بێ گیـان كـە لـە نێویانـدا پەیكـەرەی خـامۆش و بـێ دەنگی چاكەكارە فەرامۆشكراوەكان یا كەڵەپیاوانی پێشوو كە بۆ هەتاهەتایە لە قـاوغی خۆیانـدا وشـك هـەلاتبوون، هـەوڵیان دەدا بـە روخسـاری بـەردین یـا ئاسنینیانەوە روخسـارێكی نـەگونجاو لـەو شـتە بخەنـە روو، كـە پێـی دەگـوترا مرۆڤ. ئەم "بت"ــە نـە گـەورە و نـە بچووكانە، لـە بـن ئاسمـانی قورسـدا و لـە چوارڕێیانە دوورەژیانەكاندا ناز و عیشوەیان بـە دێوەزمەگـەلێك دەبەخشـی كـە ئەو جیهانە كڕ و كپەی ئێمـە چـووبووینە ناویـەوە، بـە جـوانی وێنـا دەكـرد، یـا لانیكەم سیستەمی لەو باشتریش و هەر وەها ئـەو گۆڕسـتانەی تێیـدا تـاعوون و بەرد و شەو، دواجار هەر چەشنە دەنگێكی كپ كردبوو.

بەلام شەو-لە هەموو دڵەكانیشدا هەبوو و، راستەقینە و ئەو ئەفسـانانەی كـە لـە ناشـتنی مردووەكـان دەیانگێڕانــەوە، خــەڵكی شــارەكەی ئێمــەیان دڵنیــا نەدەكردەوە، لەبەر ئەوەی دەبێ باسی ناشـتنی مـردوانیش بكـرێ و، گێـڕەرەوە لەبەر ئەوە، داوای لێبوردن دەكا. دەی هەست دەكا لەوانەیە لـە سـۆنگەی ئـەوەدا لۆمە بكرێ، بەلام تاقە پاكانەیەكی كە دەتوانێ بۆ كارەكەی خۆی بیكا ئەوەیە كـە لـە تـەواوی ئـەو قۆناغـەدا كـاری ناشـتنی مـردووان هـەروا هـەبووە و بـە واتایـەك، ئەویشیان وەكوو تـەواوی خـەڵكی دیكـەی شـارەكەمان ناچـار كردبـوو كـە خـۆ لـە كاروباری ناشتنی مردووەكان هەڵقوتێنێ. ئەو خۆ تێهەڵقوتاندنەش بەو مانایە نیە كە ئەو حەزی لەو رێوڕەسمە بێ، بە پێچەوانەوە ئـەو كۆبوونـەوەی زینـدووەكان و بۆ وێنە مەلەكردنی لە دەریادا پێ خۆشترە، بەلام بە گشتی مەلـەكردن لـە دەریـادا

بەسەرچووبوو و، گۆڕی زیندووان بەردەوام ترسی ئەوەی لەسـەر بـوو کـە جێگـەی خۆی بدا بە گۆڕی مردووان. کەوتبووینە دۆخـی "بـێ پێچوپەنایی"یـەوە*. دیـارە هەموو کەسێك دەیتوانی خۆی ناچار بکا کە نـەیبینێ، چاوی بنـوقێنێ و رووی لـێ وەرگێڕێ، بەڵام شەفافییەت "بێ پێچوپەنایی" هێزێکی گەورەی هەیە کـە دواجـار هەموو شتێ رادەماڵێ. بۆ وێنە ئەگەر رۆژێك ئەوانەی خۆشت دەوێن و پێویستییان بە ناشتن هەبێ ئاخۆ دەکرێ خۆی لێ ببوێری؟

دەی باشە! یەکەمین سیفەتێك کە لەسەرەتاوە ئەو رێوڕەسمەی دیـاری دەکـرد پەلەپـەل و هەڵپـە بـوو. هـەموو رێوڕەسمـەکان سـادە کرابوونـەوە و بـە گشـتی وازیان لە مردووبەرێکردن هێنابوو. نەخۆش دوور لە بنەماڵەیان دەمردن و ئیـزن نەدەدرا کـەس شـەوێ لـە ژوورسـەریان بمێنێتـەوە، یـانی ئەگـەر نەخۆشـێك لـە شـەوێدا مردبایـە، شـەوێ بـێ‌کـەس و بـێ‌دەر دەمایـەوە و ئـەوەی کـە بـە رۆژ مردبایە، دەمودەست دەشاردراوە. دیارە هیچ بنەماڵەیەك لەئارادا نـەبوو، بـەڵام زۆربـەی جـاران ئەنـدامانی بنەماڵـە نەیانـدەتوانی لـە جێگـەی خۆیـان ببـزوون، چونکە لەبەر ئەوەی کە لەگەڵ نەخۆشەکە هاومـاڵ بـوون لـە دابڕگـەدا دەژیـان. ئەگەر کـەس‌وکار لەگـەڵ نەخۆشـەکە هاومـاڵ نەبوونایـە لـە کـاتێکی دیـاردا کـە ئەویش کاتی رۆیشتن بۆ قەبرستان بوو، خۆیان دەناساند. هەتا ئەو کاتـە تـەرم شۆردراو و لە تابووت نرابوو.

وای دانێین ئەو رێوڕەسمانە لەو نەخۆشخانەیەدا بەرێوە بچـن کـە دوکتـۆر ریڤـۆ بـەرێوەی دەبـرد. قوتابخانەکـە دەرگایـەکی چـوونەدەرەوەی هـەبوو کـە لـە پشتەوەی بینـا سـەرەکییەکەوە کرابۆوە. تابووتەکـەیان لـە سـندووقخانەیەکی گـەورەدا دانـابوو، کـە بەسـەر داڵانەکـەدا دەکرایـەوە. لـە خـودی داڵانەکەشـدا ئەندامـەکانی بنەماڵـە بەسـەر تابووتێکـدا دەکـەوتن کـە لـەوەپێش بەسـترابوو. لـەرێوە دەچـوونە سـەر گـرینگترین مەسـەلەکان واتـە، ئیمزاکردنـی پسـوولەی پێویست لە لایەن گەورەی بنەماڵەوە. ئینجـا بـە ترۆمبیلێـك کـە تەرمهـەڵگرێکی

---

* مەبەست ئەوەیە ئیدی نەدەبوو هیچ بشارینەوە و دەبوو رووڕاست بین.

راســتەقینە بــوو و یــا ئامبولانســێکی گــەورە بــوو کــە کردبوویانــە تەرمهــەڵگر، تەرمەکەیان هەڵدەگرت. ئەندامەکانی بنەماڵە لە یەکێك لەو تەکسیانەدا کە لــەوە پێش مۆڵەتی وەرگرتبوو سوار دەبـوون و بـەو پـەڕی خێرایـی بـە گـەڕەکـەکانی دەرەوەی شــاردا بـــەرەو گۆڕســـتانیٚ دەچـــوون. لــە بـــەردەم گۆڕســـتانەکە، سەربازەکان ترۆمبیلەکانیان رادەگرت و مۆرێکیان لەسـەر پسـوولەی هاتوچۆی فەرمی دەدا، کە بـە بـیٚ ئـەو مـۆرە کـەس دەسـتی بـەو شـتە رانەدەگەیشـت وا خـەڵکی شـارەکەی ئێمـە پێیـان دەگـوت دونیـای ئـەودیو. دوایـی لادەچـوون و ترۆمبیلــەکان دەچــوونە پێشــیٚ و لــە تەنیشــت گۆڕەپــانێکی چوارگۆشــەوە رایانـدەگرت کـە تێیـدا کۆمـەڵێك چـاڵ و قووڵکـە چـاوەڕێی پڕبوونـەوە بـوون. قەشەیەك بە پیر تەرمەکـەوە دەهـات، لەبـەر ئـەوەی نوێـژی سـەر مـردووان لـە کڵێسە وەلا نرابوو. بە نزاو پاڕانەوە تابووتەکەیان دەهێنایەوە دەریٚ. پـەتێکیان تــیٚ دەخســت و رایاندەیانکێشــا، تــابووت دەخلیســکا و دەگەیشــتە ئەوپــەڕی چاڵەکەوە. قەشە دەفری ئاوە متفەڕکەکەی خۆی رادەژاند و هەر لەو کاتەشـدا، یەکەمین پێمـەڕە گڵـەکان بەسـەر تابووتەکـەدا دەکـران. ئامبولانسـەکە سـاتێك دەبــوو گــەڕابۆوە بــۆوەی بــە دەرمــانی پاکــژ کردنــەوە بشــۆردرێتەوە و لــەو جەنگەیــەدا کــە پێمــەڕە گڵــەکان بــە دەنگێکــی کــپ دەڕژانــە نێــو گۆڕەکــەوە ئەنــدامانی بنەماڵەکــە خۆیــان لــە تەکســی دەپەســتاوت. چــارەگێك دواتــر دەگەیشتنەوە ماڵەکانیان.

بەو شێوەیە هەموو شتێك بە راستی بەوپـەڕی خێرایـی و بـە کـەمترین ئیمکـانی مەترسییەوە بەڕێوە دەچوو. دیارە لانیکەم لە یەکـەمین رۆژەکانـدا بنەماڵـەکان دڵیان بریندار دەبوو، بەڵام لە سەردەمی تاعووندا هێندیٚ تێبینی هەن کە ناکریٚ حیسابیان بۆ بکەی: هەموو شتێکیان بە قوربانی کار و کردەوەیەك کردبـوو کـە کاریگەر و شوێندانەر بێت. جگە لەوەش سەرەتا ئـەو کردەوانـە لـە دڵـی خـەڵك گران هاتبوون، چونکە ئـەوان زۆرزۆر بـەهیوای ئـەوە بـوون کـە مردووەکـان بـە دامودەستوور و رێوشوێن بنێژرێن. هەر باش بوو زۆری پیٚنەچوو کـە مەسـەلەی

بـژیو زۆر هەسـتیار بـۆوە. خـەڵك خـەم و فكریـان چـۆوە سـەر كێشـە كـاتی و پێویستترەكان. خەڵك ناچار بوون ئەگەر بیانەوێ نان بخۆن، دەبـێ كاتـەكانیان بۆ راوەستان لە ریزەكانـدا و بـۆ راكـەڕاك و رەچـاوكردنی یاسـا جۆراوجۆرەكـان تەرخان بكەن و. ئیتر كاتی ئەوەیان نەبوو بیر لـەوە بكەنـەوە كـە خەڵكەكـە لـە دەورووبەریان چۆناوچۆن دەمرن و، خۆیشـیان رۆژێـك چـۆن سـەكەكت دەبـن و سـلار دەبنـەوە. بـەو شـێوەیە، ئـەو كێشـە مادییانـە كـە دەبـوو وەك گرفتێـك سەیریان بكرێ، ئاكامێكی باشیشی لێكەوتەوە و، ئەگـەر پەتاكـە وەك دەبینـرا پەرەی نەگرتبایە، كاروبارەكان چ عەیبیان نەبوو.

لەبەر ئەوەی تابووت وەدەست نەدەكەوت. كفن و شوێن لە گۆڕستان وەدەسـت نەدەكـەوتن. بـە پێویسـتیان زانـی رێگەچـارەیەك بدۆزنـەوە. دیسـان بـۆوەی كاروبارەكان بـە شـێوەیەكی كاریگـەر راپـەڕێنرێن، سـادەترین رێگـە ئـەوە بـوو رێوڕەسم و دامودەستوورەكان بە شێوەی گشـتی جێبـەجێ بكـەن و بـەگوێرەی پێویست هاتوچۆكانی نێوان نەخۆشخانە و گۆڕستان زیاتر بكـەن. بـۆ وێنـە ئـەو نەخۆشـخانەیەی لـە ژێـر چاوەدێریی ریڤـۆدا بـوو، پێـنج تـابووتی هـەبوو. ئـەو تابووتانـە لەگـەڵ پـڕ دەبـوون، دەخرانـە ئامبولانسـەكانەوە. لـە گۆڕسـتان تابووتەكان بەتاڵ دەكران و تەرمەكان كە وەكوو ئاسنییان لـێهاتبوو دەخرانـە سەر قەرەوێڵەی تایەدار و لە شوێنێكی سەرداپۆشراو كە هەر بـۆ ئـەوە دروسـت كرابـوو، دەپـارێزران. تابووتـەكان بـە ئـاوێكی پاكژكـەرەوە دەشـۆران و دەنێردرانەوە نەخۆشخانە و چەندی پێویست بوایە ئەو كارە دووپاتـە دەبـۆوە. رێكخراوەكـە زۆر رێكوپێـك بـوو و پارێزگـار زۆریـان لـێ رازی بـوو. تەنانـەت بـە ریڤۆی گوتبـوو ئـەو شـێوازە زۆر لـەو عارەبانانـەی مـردووان كـە قولەرەشـەكان دەیانكێشان و لە سەربردەی تاعوونەكانی رابردوودا باسیان كرابوو، باشترە.

ریڤۆ گوتی:

ـ بەڵێ، ئەوەش هەر ئەو شێوازە ناشتنەیە، بەو جیاوازییەوە كـە ئێمـە پسـوولە دەنووسین. گومان نیە لەوەدا كە پێشكەوتنێك دەستەبەر بووە.

سەرەڕای سەرکەوتنی بەرپرسانی ئیداری، ئەو حاڵەتە ناخۆشەی ئەمجارەی ڕێوشوێنەکان پارێزگاری ناچار کرد، نەهێڵێ کەس‌وکاری مردووەکان لە ڕێوڕەسمی ناشتنیاندا بەشدار بن. تەنیا ڕێگە دەدان هەتا بەردەم گۆڕستانەکە بێن، بەڵام ئەوەش بە فەرمی ڕێگەپێدراو نەبوو. لەبەر ئەوەی لە دوایین ڕێوڕەسمی مردووناشتنەکەدا، ڕەوشەکە برێك گۆڕابوو. لەوسەری گۆڕستانەکە، لە شوێنێك کە دارستانێکی چڕی "وەن"ی لێبوو، دوو قووڵکەی پان و بەرین هەڵکەنرابوون. یەکێکیان قووڵکەی پیاوان بوو و ئەویتر بۆ ژنان. لەم ڕووەوە بەرپرسەکان بنەما ئەخلاقییەکانیان ڕەچاو دەکردن و دواتر بوو کە لە سۆنگەی تۆبزیی ڕووداوەکانەوە، ئەو دوایین نیشانەیەی شەرم‌وحەیایەش کۆتایی هات و بە بێ ئەوەی کەس ترسی شەرم و حەیاچوونی هەبێ ژن و پیاویان پێکەوە و بەسەر یەکتردا لە گۆڕ دەنان. باش بوو، ئەوە دوایین پشێویی دوا ڕۆژەکانی تاعوون بوو. لەو قۆناغەدا وا ئێمە باسی دەکەین قووڵکەی جیاجیا هەبوون و پارێزگار گرینگیی زۆری بەو مەسەلەیە دەدا. لە تەرکی هەرکامیاندا توێژێك قسڵی زیندوو** دەکوڵی و هەڵمی لێ هەڵدەستا و لە تەنیشت قووڵکەکانیش تەپۆڵکەیەك هەر لەو قسڵە لە کەشی سەرئاوەڵادا لەبەر یەك بڵاو دەبوو. کاتێك هاتوچۆی ئامبولانسەکان تەواو دەبوو، تەختە تایەدارەکانیان بە ڕیز دێنان. تەرمە ڕووت و برێك گرمۆڵەبووەکانیان لە تەنیشت یەکەوە دەخستنە نێو قووڵکەکەوە. ئەو جارە قسڵ و گڵیان وەسەر دەکردن، بەڵام هەتا ئاستێکی دیاریکراویان گڵ تێدەکردن بۆوەی جێ بۆ ئەو میوانانە بمێنێتەوە کە دواتر دەهاتن. جیاوازییەك کە بۆ وێنە لە نێوان مرۆڤ و سەگەکاندا هەبوو ئەوە بوو کە ڕۆژی دوایی خزم‌وکەسی ئەوانیان بانگ دەکردن بۆ واژۆکردنی دەفتەرێك. کۆنترۆڵی مردووان هەروا لە ئارادا بوو.

** قسڵی زیندوو: قسڵ پێش ئەوەی ئاوی پێدا بکرێ و بتەقێ، وەك گیانی لەبەردابێ، هەر کە ئاوی پێدا دەکرێ دەیکاتە تەقەتەق و جوڕلە.

تەواوی ئەو چالاکییانە پێویستییان بە کارمەند و کرێکار هەبوو و، بەردەوام کەسیشیان کەم هەبوو. زۆربەی ئەو پەرستار و گۆڕهەڵکەنانەی کە سەرەتا فەرمی و دواتر تازەکار بوون، بە تاعوون دەمردن. چەندەی خۆشیان دەپاراست، کەچی پەتاکە رۆژێك بەرۆکی ئەوانیشی دەگرت، بەڵام سەیرتر ئەوەیە ،بە درێژایی هەبوونی پەتاکە هەمیشە کەسانێك هەبوون قۆڵی لێ هەڵماڵن و ئەوکارانە راپەڕێنن. کێشەی کارەکە پێوەندیی بەو قۆناغەوە هەبوو کە هێشتا تاعوون نەگەیشتبۆ تەشقی خۆی و نیگەرانیەکانی دوکتۆر ریڤۆش هەر لەو قۆناغەدا دەستی پێکرد. چونکە نە بۆ ئەو کارە پسپۆڕییانە و نە بۆ ئەو شتەی کە پێیدەگوترا کاری بەپەلە، کەسی پێویستیان لەبەردەست نەبوون، بەڵام لەو کاتەوە تاعوون وردەوردە بەراستی هەموو شاری تەنیەوە، بەرزبوونەوە و هەڵکشانەکەی پەتاکە، ئەو هەلومەرجە لەبارەشی بەدی هێنا، چونکە تاعوون تەواوی ژیانی ئابووریی ئیفلیج کرد و خەڵکێکی زۆری بێکار خستەوە. زۆربەی کات پسپۆڕ بە گوێرەی پێویست دەست نەدەکەوتن، بەڵام بۆ راپەڕاندنی کاروبارە ئاساییەکان کەسی خۆبەخش بە ئاسانی وەدەست دەکەوتن. ئیدی لەوە بەدواوە دەرکەوت کە هەژاری لە ترس بەهێزترە. چونکە ئەوەندەی مەترسییەکە زیاتر دەبوو، بەو رادەیەش مز و هەقدەستی زیاتریان دەدا. رێکخراوە تەندرووستییەکان توانیان لیستەیەکی ناوی خۆبەشانیان بە دەستەوە بێ، کە هەر جێگەیەك بەتاڵ دەبوو ئەو کەسانەیان ئاگادار دەکردنەوە وا ناوەکەیان لە سەرەوەی لیستەکەوە بوو و، ئەگەر لەونێوەشدا کەسانێك رۆیشتبا،ن دیسانیش کەس هەبوو بانگ بکرێن و جێیەکە پڕ بکەنەوە. بەو شێوەیە پارێزگار کە بۆ ماوەیەك بەگومان بوو لەوەی کەڵك لەو کەسانە وەرگرێ یان نا، ئیتر بەجۆرێك کەوتە زیندانییەکی دوورودرێژ و تاهەتاییان کە ناچار لەو دوایین هەوڵەی پاشگەز بۆوە و باوەڕی وا بوو هەتا ئەو کاتەی کەسانی بێکار هەن دەکرێ پەلە نەکەن.

هەرچۆنێك بـوو هـەتا كۆتـایی مـانگی ئۆگۆسـت هاوولاتییـەكانی ئێمـە توانییـان ـــ ئەگەرچی بە پێی دامودەستوور و رێوشوێن نەبوو ـ لانیكەم بە رێكوپێكی كۆچ بكەن بۆ ماڵەكەی ئەو دنیایان. چونكە بەرپرسان پێیان وابوو ئـەركی خۆیـان رادەپـەڕێنن، بەڵام بۆ تێگەیشتن لەو دوایین بڕیارانـەی دران، دەبـێ بڕێـك بـیر لـە رووداوە یـەك لـە دوای یەكەكان بكەینەوە. لە مانگی ئۆگۆستەوە كە تاعوون لە لاشیپانەی دەرگاكانـدا چـاوەڕێ بـوو، قوربـانیی ئەوەنـدە زۆر ببـوون كـە گۆڕسـتانەكەی ئێمـە ئـیتر جێـی نەمابۆوە. دیوارەكانیان تێك دان، بۆوەی لە زەوییـەكانی دەورووبـەردا جێگەیـەك بـۆ مردووان بدۆزنەوە، بـەڵام دیسـان بەشـی نـەكردن و بـە پێویسـتیان زانـی هـەتا زووە رێگەیەكی دیكە بدۆزنەوە. سـەرەتا بڕیاریـان دا مردووەكـان بـە شـەو بنێـژن و ئـەو كـارە لـە سـەرەتاكاندا هێنـدێ قـازانجی هـەبوو: توانییـان تـەرمێكی زۆر، بخەنـە ئامبولانسەكانەوە و چەند رێبوارێكی ناوەختیش كە بە پێچەوانەی یاسا پـاش كـاتی قەدەغـەكراو لـە گەڕەكـەكانی دەرەوەی شـار دەبینـران (یـا ئـەو كەسـانەی ئـیش و كارەكەیان وای هەڵدەگرت.) جاروبارە ئامبولانسی درێژووكەی سپی سپییان دەبـینی كە وەك با دەڕۆییشتن و كۆڵانە چۆڵەكانی شـەوانەیان پـڕ دەكـرد لـە لوورەلـوور. بـە پەلـە تەرمـەكان دەخرانـە نێـو قووڵكەكانـەوە و لەگـەڵ بەربوونـەوەیان چـەند دمـە پێمەڕەیان قسڵ لەسەر سەر و دەموچاویان ورد دەكردن و لەو قووڵكانەدا كە رۆژ بـە رۆژ قووڵتر دەبوونەوە، خاك هەمووانی وەك نەناسراوێك دادەپۆشی.

لەگەڵ ئەوەشدا بڕێك دواتر ناچـار بـوون لـە شـوێنێكی دیكـە بگـەڕێن و دیسـانیش زەویی دیكە وەرگرن. فەرمانێكی پارێزگـاری یـەكجاری دەسـەڵاتی خاوەنـەكانیانی بەسەرەوە نەهێشتن. ئـەوەی لـە پـاش مـردووان بـەجێدەما دەنێردرانـە كـوورەی تایبـەتیی تـەرم سـووتاندن. پـاش كـەمێكی دی پێویسـت دەبـوو قوربانیـەكانی تاعوونیش بنێرنە كوورە، بەڵام ناچار بوون سوود لە كۆنە كوورەیەك وەرگـرن، كـە لە دەرەوەی دەروازەكانی لای خۆرهەڵاتـەوە بـوو. ریـزی ئێشـكگرەكانیان دوورتـر خسـتنەوە و كارمەنـدێكی شـارەوانی پێشـنیاری كـرد، كـەڵك لـەو شـەمەندەفەرە وەرگـرن كـە تایبـەت بـۆ لێژاییەكـەی كـەناری دەریـا سـاز كرابـوو و ئێسـتێ لـەكار

کەوتبوو. کورسییەکانیان لابرد و شەمەندەفەرەکانیان بۆ ئەو کارە ئامـادە کـرد و، هێڵی شەمەندەفەریان گەڕاندەوە سەر کوورەکە، کە لەو سەری هێڵەکەوە بـوو. بـە درێژایی هاوینیش و لە نێو بارانەکانی بەهارێشدا، خـەڵك ریـزی سـەیر و سـەمەرەی شەمەندەفەرە بێ موسافیرەکانیان دەبینی کە لە سەرەولێژییەکەوە دەڕۆنـە خـوار و ئـیتر دەیـانزانی ئـەم شـەمەندەفەرانە چـیان پێیـە. سـەرەڕای ئـەوەی کـە چەکدارەکان پێشیان بە خـەڵك دەگرت بـۆوەی نـەهێڵن بێنـە لێـژاییەکـە، چـەند دەسـتە و گرووپێـك لـەو خەڵکـە دەخزینـە سـەر ئـەو گاشـەبەردانەی بەسـەر شەپۆلەکانیاندا دەڕوانی و لە کاتی تێپەڕبوونی شەمەندەفەرەکاندا چەپکە گوڵیـان هەڵدەدانە نێویانەوە. ئەوجار دەنگـی شـەمەندەفەرەکان دەبیسـران کـە لـە نـاخی تاریکەشەودا بە تەکانی توند و بە بارێکی گوڵ و مردووەوە تێ دەپەڕین.

لە یەکەمین رۆژەکانـدا، بەرەبـەری بـەیانیان دووکـەڵێکی خەسـتو هێڵـنجهێنـەر ئاسمــانی گەڕەکــەکانی خۆرهــەڵاتی شــاری دادەپۆشــی. بــە رای تــەواوی پزیشـکەکان ئـەو دووکەڵـە هەرچـەندە ناخۆشـیش بـوو، بـەڵام زیـانی بـە کـەس نەدەگەیاند، بەڵام دانیشـتوانی ئـەو گەڕەکانـە، دەیـانگوت تـاعوون لەگـەڵ ئـەو دووکەڵەدا لە ئاسمانەوە بەسەریاندا دەبارێ و هەڕەشەی ئەوەیان کـرد کـە ئـەو شوێنە بەجێ دەهێڵن. ئاخری بەرپرسانی پێوەندیـدار ناچـار بـوون بـە کێشـانی لوولە(بۆری) بە شێوەیەکی پێچەڵاوپێچ دووکەڵەکەیان لە کۆڵ بکەنـەوە و ئـیتر خەڵك هێور بوونەوە. تەنیا ئەو رۆژانـەی رەشـەبا هـەڵی‌دەکـرد بـۆنێکی لـێڵ لـە خۆرهەڵاتەوە بۆیان دەهات و وەبیری دێنانەوە کە کەوتوونەتە دۆخێکـی نوێـوە و هەموو شەوێ بڵێسەی تاعوون هۆز و عەشیرەتیان رادەماڵێ.

ئەوانە تەشقی کاریگەرییەکانی پەتاکە بوون، بـەڵام بەختەوەرانـە لـەوەی زیـاتر نەخایاند لەبەر ئەوەی دەکرێ بڵێی ئەگەر وا نەبایە لەوانەبوو ئیـدارەکانی ئێمـە و هەوڵــەکانی پارێزگـاری و تەنانــەت کوورەکــەش باشــاریان نــەدەکرد. ریفـۆ دەیزانـی بـۆ کـارێکی لـەو چەشـنەش پێشـبینی هیوابڕاوانـە کـراوە، وەکـوو بـە دەریادادانی تەرمەکان و (ئەوەیان) کەڤ سـامناکی تەرمـەکانی ئـەو مردووانـەی

بەسـەر ئـاوە شـینەکانەوە دێنایـە پـێش چـاوەکانی. هـەروەها دەیزانـی ئەگـەر ئامارەکان بەرەوژوور بچن هیچ ڕێکخراوێك، هەرچەندەش بەرز بێ ناتوانێ خـۆی لەبـەر ڕاگـرێ و خـەڵك پـۆل پـۆل و بـە كۆمـەڵ لەبەرچـاوی یـەكتری دەمـرن و سەرەرای بوونی پارێزگاریش لە کۆڵانەکاندا بۆگەن دەکەن و شار تووشی ڕۆژێك دەبێ کە لە گۆڕەپانە گشتییەکاندا نیوەزیندووان بە هەستێکی تێکـەڵاو لەگـەڵ قینێکی ڕەوا و هیوایەکی لەخۆڕایی بەرۆکی زیندووەکان دەگرن.

ئـەوە ڕاسـتەقینە بەڵگەنەویسـتەکان یـان كۆمـەڵێك بۆچـوون و گومـان بـوون كـە نەیاندەهێشت هەسـتی غوربـەت و لێکـدابڕان، لـە دڵـی خـەڵکی شـارەکەی ئێمـەدا بڕەوێتـەوە. گێـڕەرەوە بـاش دەزانـێ چـەندە جێگـەی داخ و کەسـەرە کـە لـەم سۆنگەیەوە ناتوانێ باسی هیچ شـتێك بكـا كـە بـە ڕاسـتی شـكۆمەند و مـەزن بـێ، وەکوو چەند پاڵەوانێکی ناودار یا چەند ڕووداوی درەوشاوە و لە گـوێن ئەوانـەی لـە چیرۆکە کۆنەکاندا بەدی دەکرێن، چون هیچ شتێك وەکوو بەڵایەك بێڕەنـگ و بـێ-شێوە نیە و چارەڕەشییە گەورەکان تەنانەت لە ڕووی ماوە و کاتیشەوە یەك ریتم و یەك ئاوازن. ڕۆژە سامناکەکانی تاعوون، لەبەر چاوی ئەوانەدا کـە دیتوویانـە، بـە هیچ شێوەیەك وەکوو بڵێسەی بێ سنوور و گیانسووتێن خۆیـان نەدەنوانـد، بـەڵکو زیاتر لە هەڵپەرکێیـەکی بـەردەوام دەچـوون کـە لەسـەر ڕێگـەی خۆیانـەوە هـەموو شتێکیان دەهاڕی. نا ! تاعوون هیچ پێوەندییەکی بەو وێنا هەژێنەرانەوە نەبوو کـە دوکتۆر ڕیۆ لەسەرەتادا هێنابوونیە بەرچاوی خۆی. لە پلـەی یەکەمـدا شـێوازێکی ئیداریی بە پارێز و بێ کەموکووڕیی بوو کە زۆر بە باشی کاری دەکرد. لـەم ڕووەوە بۆ ڕوونکردنـەوە دەبـێ بڵـێین، گێـڕەرەوە بـۆوەی خەیانـەتی بـە هـیچ شـتێ و بـە تایبەتیش بە خۆی نەکردبێ، بێلایەنانە ئاوڕی لە لایەنی دەرەکی و داستانیی ئـەو شتانە داوەتەوە کە بەچاو دیتوونی. هەرگیز نەیویست لە ژێر کاریگـەریی هونـەردا شتێك بگۆڕێ. جیا لەو شتانەی پێویستییە بنەڕەتییەکانی بابەتـەکان بـوون. هـەر ئەم "ڕوانینە بۆ دەرەوەیە" بۆتە هۆی ئەوەی گێڕەرەوە بڕیار بدا کە بڵـێ: ئەگـەر ئازاری گەورەی ئەو قۆناغە، گشـتیترین و قـووڵترین ئـازاری ئـەو لێکدابڕانـە بـێ و،

ئەگەر بەراستی پێویستە لـەو سـەروبەندەی تاعووندا، بـە شـێوەیەکی نـوێ لێکـی بدەینەوە، حەقیقەتێکە کە ئەو ئازارەش لەو سەردەمدا لایەنە دڵتەزێنەکەی خۆی لە دەست دەدا.

ئاخۆ خەڵکی شـارەکەی ئێمـە یـا لانیکـەم ئەوانـەی زیـاتر ژانـی ئـەو دابڕانـەیان چێشتبوو لەگەڵ دۆخەکە راهاتن؟ پشتڕاستکردنەوەی ئەو وتەیە درووسـت نیـە و، راسترە ئەگەر بڵێین باری دەروونـی و مەعنەوییشـیان وەك جەسـتەیان لاواز ببوو. لە سەرەتای تاعووندا، بە باشی ئەو بوونەوەرەیان دەهاتـەوە بـیر کـە لـە دەستیان دابوو و بۆی بەداخ بوون، بەڵام ئەگەر روخساری ئەو خۆشەویسـتە یـا پێکەنینەکەی یـا فلانـە رۆژێ کـە لەگـەڵی بەختـەوەر بـوون بـە روونـی هاتبـاوە بیریان بە زەحمەت دەیانتوانی بیهێننەوە بەرچاوی خۆیان کە ئەو لـەو سـاتەدا وا ئەوان بیری لێ دەکەنـەوە و لـەو شـوێنانەی ئێسـتا گـەلێکیان لـێ دوور بـوو، بڵێی خەریکی چ کارێك بێ.

بە گشتی لەو ساتەدا ئەوان یادەوەرییان هەبوو، بەڵام هێزی خەیاڵکردنەوەیان ناتەواو بوو. لـە دووهـەمین قۆنـاغی تـاعووندا یادەوەرییشـیان نـەمابوو. نـەك بڵێی روخساری ئەویان لـەبیر کردبـێ بـەڵکوو جەسـتەی ئـەویان ون کردبـوو و تەنیا لە نـاخی خۆیانـدا ئـەویان دەبـینی و ئەگـەر لـە حـەوتووەکانی سـەرتادا ویسـتبایان سـکاڵایەك بکـەن لـەوەی کـە تـەنیا تارماییـەك لـە خۆشەویسـت و ئەڤینەکەیان لا ماوەتەوە، دواتـر تـێگەیشـتن کـە لەوانەیـە ئـەو تارماییانـەش لاوازتر ببنـەوە و تەنانـەت وردە رەنگـە هـەرە بچووکەشـیان لـە زەینـدا پـاك بێتەوە، کە یادگەیان بۆی پاراستبوون. لە کۆتایی ئەو قۆناغە دووروودرێـژەی دابڕاندا، ئیتر بیریان لـە بێبەشـییەکەی خۆیـان نـەدەکردەوە و نـەیاندەزانـی چۆن لە تەنیشتیانەوە بوونەوەرێك ژیاوە کە هەردەم دەیانتوانی هەسـتی پـێ بکەن.

لەو رووەوە ئـەوان کەوتبوونـە چـەقی سیسـتەمی تاعوونـەوە و ئـەو سیسـتەمە هەتا پیستر بوایە کاریگەریی لەسەریان پتر بوو. ئیتر لە نێو ئێمـەدا هـیچ کـەس

هەستی جوامێرانە و بەرزی نەبوو، بەڵام هەمووان هەست و ئیحساسیان وەك یەكی لێ هات. خەڵكی شارەكەی ئێمە دەیانگوت:" كاتی ئەوە گەیوە ئەو دۆخە ببڕێتەوە." چونكە لە سەردەمی بەڵا و نەهامەتی‌دا، ئاساییە خەڵك سەرجەم خواخوایان بێ ئازارەكە تەواو بێ و ببڕێتەوە. جگە لەوە بە كردەوەش ئارەزوویان بوو ئەو وەزعە ببڕێتەوە، بەڵام هەر ئەو قسانەش بەبێ كەفوكوڵ و هەستی تاڵی رۆژانی یەكەم و تەنیا بە مەنتقێك كە هێشتا لای ئێمە روون بەڵام زۆر كورت بوو، دەردەبڕدرا. جۆرە داماوییەك جێگەی كەفوكوڵ و هەست و هەژانەكانی رۆژانی یەكەمی گرتبۆوە كە ئەگەر یەكێك بە ملكەچكردن و خۆبەدەستەوەدانی زانیبایە، ئەو كەسە لەهەڵەدا بوو. لەبەر ئەوەی ئەم داماوییە زیاتر جۆرێك رەزامەندیی كاتی بوو.

هاووڵاتییەكانی ئێمە لەگەڵ تاعوونەكە راهاتبوون و دەكرێ بڵێی رەنگی دەوروبەر و ژینگەكەیان گرتبوو، چونكە هیچیان لەدەست نەدەهات. ئاساییە دیسانیش حاڵەتی چارەڕەشی و ئازاریان هەبوو، بەڵام ئیتر هەستیان بە چزووەكەی نەدەكرد. جگە لەوەش بۆ وێنە دوكتۆر ریڤۆ دەیزانی چارەڕەشی هەر ئەوەیە. لەبەر ئەوەی راهاتن لەگەڵ بێهیوایی لە هیوابڕاوییەكە خراپترە. لەمەوبەر دابڕاوەكان بەڕاستی چارەڕەش نەبوون. تروسكەیەك لە ئازارەكەیاندا هەبوو كە تازە كوژابۆوە. ئێستا لە گۆشەی كۆڵانان لە كافتریاكان و یا لە ماڵی برادەرەكانیان كە وڕو كاس و بە چاوی خەفەتبارەوە دەتبینین، لە سایەی ئەوان شارەكە یەكسەر لە ژوورێكی چاوەڕوانكردن دەچوو. ئەوانەی كارێكیشیان هەبوو، بە پێی رەوتی تاعوون بە ترس و دڵەڕاوكێ و بەبێ خۆنواندن دەیانكرد. هەموان خاكەڕا ببوون. بۆ یەكەمین جار دابڕاوەكان بە لایانەوە شەرم نەبوو باسی نادیارەكەیان بكەن، بە زمانی هەموانەوە قسە بكەن و دابڕانەكەشیان هەر لەو گۆشەنیگایەوە هەڵسەنگێنن كە لەوێوە لە ئامارەكانی تاعوون دەڕوانن. لەگەڵ ئەوەدا كە هەتا ئەوكات بێ بەزەییانە ئازاری خۆیان لە چارەڕەشیی گشتی جوێ دەكردەوە، ئێستا ملیان بۆ

تێکەڵبوونی ئـەوان رادەکێشـا. بـێ یـادەوەری و بـێهیـوا، تـەنیا لـە ئێسـتادا دەژیان. لە راستیدا هەموو شتێك بۆ ئەوان رەنگی ئێستای بەخۆوە دەگرت. با ئەوە بڵێین کـە تـاعوون تـەواوی هێـزی عیشـق و تەنانـەت خۆشەویستیشـی لـێ زەوت کردبوون. لەبەر ئەوەی عیشق برێك پێویستیی بە داهاتوویە و ئـیتر ئێمـە تەنیا ساتەکانمان بۆ مابۆوە.

دیارە هیچکام لەو شتانە تەواو ئاوا نەبوون. چونکە ئەگەرچی تـەواوی دابڕاوەکـان گەیشـتنە ئـەو حاڵەتـە بـا ئەوەشـی لـێ زیـاد بکـەین کـە هـەمووان لـە یـەك کاتـدا نەگەیشتن، هەر وەها دوای مانەوە لەو رەوشە نوێیەدا، قەڵـەمبازەکان و گەڕانـەوە و گەشبینیە لەنەکاوەکان، ئـەوانی بـەرەو هەسـتیارییەکی تـازە و بـەژانتر دەبـرد. ئەوان پێویستییان بە دەموسـاتی رابـواردن و خۆخافڵانـدن هـەبوو کـە لـەو کـات و سـاتانەدا پلانێکـی وا بـۆ داهـاتوو دارێـژن کـە جێبەجێکردنەکـەی بەسـترابۆوە بـە نـەمانی تاعوونەکـەوە. پێویسـت بـوو لـەپڕ لـە سۆنگەی نیعمـەتێکی ئاسمانیـەوە هەست بە چزووی ئێرەییەکی بێهۆ بکەن. ژمارەیەکی دیکەش لـەپڕ بـەرەو ژیـان بایاندەداوە، هێندێ لە رۆژەکانی حەوتوو و زیاتریش یەکشـەمموان و دوانیـوەڕۆی شەممە، لەو داهێزراوییەی خۆیان دەهاتنە درەوە، چونکە ئەو رۆژانە تایبەت بـوون بە ژمارەیەك رێوڕەسمی ئایینیەوە کە بیرهێنەرەوەی رۆژگاری لەدەستچوو بـوون. یا باشتر بڵێین ئەو پەژارەیەی لە کۆتایی رۆژدا بەرۆکی دەگـرتن وەبـیری دێنانـەوە کە یادەوەرییەکەیان دەگەڕێتەوە، بەڵام ئەو هۆشیارییە هەمیشـەیی نـەبوو: " ئـەم کـاتی زەردەپـەڕە کـە بـۆ ئیمانـداران کـاتی تاقیکردنـەوەی تێگەیشـتوویی و مەعریفەیە، بۆ ئەو بەنـدی و دوورخراوانـەی جگـە لـە بۆشـایی هـیچ شـتێکیان بـۆ تاقیکردنەوە نیە، تاقەتبڕە. ئەم سەعاتە، تاوێك ئەوانی لە سەرلێشێواویدا رادەگرت و ئەوجار دیسان دەگەڕانەوە حاڵەتی بـێحـاڵی و بـێوازیـی خۆیـان و دەچوونەوە بەندی تاعوونەوە.

هەتا ئێستێ دەرکەوتووە ئەم حاڵەتە وازهێنان بوو لـە دیـارترین بابەتـەکان. لـە سەرەتاکانی تاعووندا خەڵك لە ژێر کاریگەریی شتی زۆر بچـووك بچـووکدا بـوون

که به لایانەوە زۆر گرینگ بـوون و بـه هـیچ شـێوەیەك بـەلای خـەڵکی دیکـەوە بایـەخ و بروونیـان نـەبوو و، بـەو شـێوەیە بـە ئـەزموونکردنی ژیـانی خۆیانـەوە خـافڵابوون. ئێسـتا بـە پێچـەوانەوە ئـەوان گرینگییـان بـە شـتێك دەدا کـە بـۆ خەڵکیش گرینگ بوو، تاقە باوەڕێکی هەیانبوو، باوەڕی گشتی و هەموانی بـوو و عیشقەکەشیان بۆ ئەوان روخسارێکی لێڵی گرتبوو...

وەها بە تاعوونەوە خافڵابوون کە جاری وابـوو ئـیتر هیوایـان بـە هـیچ شـتێك نەدەمایـەوە، لــە خــەودا نــەبێ، کــە خۆیــان لــەو بــیر و فکــرەدا نــوقم دەکرد:"خۆزگە کوانەکان تـەواو بوونایـە."، بـەڵام هـەر لـەو حاڵـەتی خـەوەدا بوون. لە راستیدا تەواوی ئەو قۆناغە بریتی بوو لە خەوێکی دووروودرێژ. شار پڕ بوو لە نووستووی بێدار، کە تـەنیا جاروبـارە لـە کـاتی نـاوازەدا لەدەسـت چارەنووسی خۆیان رایاندەکرد و لە نـاخی شـەودا، زامـی دەروونیـان کـە بـە رواڵەت قەتماغەی کردبۆوە لە پڕ دەهاتەوە سوێ. ئەو کاتە لەخەو رادەپـەڕین و بـە سەرسـامییەوە تاقییـان دەکـردەوە، بـە لێوەلـەرزەوە لـە یـەك سـاتدا، ئازارەکانی خۆیـان کـە لەنـەکاو نـوێ ببوونـەوە و لەگـەڵ ئەویشـدا روخسـاری تێکشکاویان دەدۆزییەوە. سـەرلەبەیانی بـە تاعوونـەوە یـا باشـترە بڵـێین بـە خووخدەی رۆژانەیانەوە دەگەڕانەوە. لێمـاندەپرسـن قەڵافـەتیان چـۆن بـوو؟ وەڵامەکەی سادەیە: هیچ قەڵافەت و رواڵەتێکی تایبەتییان نـەبوو. یـا دەکـرێ بڵێین کە قەڵافەتیان وەك ئی خەڵکەکەی دیکە وا بوو.

بەشداری هێمنی یان ترس و شڵەژانی منداڵانـەی شـارەکە بـوون. روخسـارەکان هیچ مەترسـییەکیان پێـوە دیـار نـەمابوو و رواڵـەتێکی لەسـەرەخۆیان بـەخۆوە گرتبوو. بۆ وێنە دەکرا لـە نێویانـدا زیرەکترینەکـەیان ببـینی کـە بـە رواڵـەتێکی وەك ئەوانیترەوە لە نێـو لاپـەڕە و سـتوونەکانی رۆژنامەکانـدا و یـا لـە بەرنامـە رادوێییەکاندا بە شوێن هۆکارگەلێکدا دەگەڕێن، بەشکم باوەڕ بکەن کە کۆتـایی تاعوون نزیك بۆتەوە و بە رواڵەت هیوا و ئاواتی خەیاڵی بۆخۆیان ساز بکەن، یـا بــە خوێندنــەوەی کۆمەڵــە تێبینیــەك کــە رۆژنامەنووســێك لەوانەیــە لــەکاتی

باوێشکداندا لەبەر ماندوویەتی نووسیوێتی، تووشـی تـرس و دڵەڕاوکێیـەکی بـێ بنەما بن، بەڵام ئەوانیتر بیرەی خۆیان دەخواردەوە و ئاگایان لە نەخۆشەکەیان دەبوو، خۆیـان دەگنخانـد یـا مانـدوو و شـەکەت دەبـوون، پسـوولەکانیان ریـز دەکـردن، یـا شـریتی موزیکیـان دەخسـتە سـەر گرامافۆنەکـە بـەبێ ئـەوەی جیاوازییەکەیان ببینن. بە واتایەکی دیکە، هیچ شتێکیان هەڵنەدەبژارد. تاعوون داوەریکردن لەسەر بەهاکانی لەنێو بردبوو. باشترین نموونەی ئەم حاڵەتە ئـەوە بوو کە ئیتر هیچ کەس گرینگیی بە جۆری جلوبەرگ یا ئەو خواردنە نـەدەدا کـە دەیکڕی. هەموو شتێکیان یەك جێ وەردەگرت.

لـە کۆتـاییدا دەکـرێ بڵـێین دابـڕاوان ئـیتر ئـەو پوانـە تایبەتییـەیان نـەمابوو کـە لەسەرتادا دەیپاراستن. خۆپەرەستیی عیشق و ئەو قازانجەیان لەدەست دابـوو کـە لەو وەدەستیان دەکـەوت. لانیکـەم ئێسـتا رەوشـەکە روون ببـۆوە و دەمودەسـت هەمووانی گرتبۆوە. هەموومان ئێمە، لە نێو دەنگی ئەو فیشەکانەی کە لە بـەردەم دەروازەکاندا داوێژران و، زرمەی مۆرکردن، کە ژیـانی ئێمـە و مردووەکانمـانی لێـك جـوێ دەکـردەوە، لـە نێـو سـووتمان و پسـوولەکاندا، لـە تـرس و دڵـەڕاوکێ و ڕێوڕەسمە ئیدارییەکاندا لەبەردەم مەرگێکی پڕ شوورەیی بەڵام یادداشتکراودا، لـە نێو دووکەڵـە سـامناکەکان و لـوورەی ئامبولانسـەکاندا لـە غوربـەتێکی وەك یەکدا بووین بە بێ ئەوەی بۆخۆمان بزانین لە کۆڕی چاوەڕوانیەکی وەك یەك و هێمنیەکی وەك یەکدا بووین. بێ گومان ئەڤینی ئێمە هەر لەسەر جێی خۆی بوو، بـەڵام بـەکار نەدەهات، هەڵگرتنی دژوار بوو و لە ناخماندا بێجووڵە مابۆوە و وەکوو جەنایەت یـا مـەحکوومبوون، نـەزۆك و ئەسـتێور بـوو، ئـیتر دانبـەخۆداگرتنێکی بـێ دواڕۆژ و چـاوەڕوانیەکی چەقبەسـتوو بـوو. لـەم رووەوە رواڵـەت و حاڵـەتی هێنـدێ لـە هاوڵاتیانی ئێمە بنیادەمی دەخستەوە بیر ئەو ریزە دووردرێژانەی کـە لـە هـەموو شـارەکە لەبـەردەم دووکـان و کۆگاکـانی کەلوپـەلدا پێـكدەهـاتن. هـەر ئـەو خۆبەدەستەوەدان و دانبەخۆداگرتنە بێبڕانەوە و بێهیوایە بوو. تەنیا سەبارەت بە

دابـڕان دەبووایـە ئـەو هەسـتە هـەزار هێنـدە گـەورەتر بکەینـەوە، چـونکە ئـەوە برسێتییەکی دیکە بوو کە دەکرا هەموو شتێ هەڵلووشێ.

لە هەمان کاتدا ئەگەر بمانەوێ، باری دەروونیی دابڕاوانی شارەکەمان بـەجوانی بێنینە بەرچاومان، دەبـوو دیسـان ئـەو زەردەپـەڕە زێـڕین و خۆڵاوییانـەی کـە بەسەر شارە بێ داروبارەکەدا دەکەوتن و ئەو خەڵکەی کە لـەو کاتـەدا دەڕژانـە کۆڵانـان، بێنینـە پـێش چـاومان. چـونکە لـە نـەبوونی کەرەسـەی هاتوچـۆ و ترۆمبیلدا کە بە جۆرێك زمانی شـارن، تاقانـە دەنگـەکانی شـار دەنگـی بـەرزی هەنگاوەکان و غەڵبەغەڵب و خشەخشی بە ئازاری هەزاران پـێ، لەگـەڵ لـوورەی بەڵا لە ئاسمانە قورسەکەدا بوون، کـە لـە نێـو هەیوانەکانـدا کـە هێشـتا روونـاك بوون، هەڵدەستان و دەبیسران. هەڵپەڕکێیەکی بێ کۆتایی و خنکێنـەر بـوو کـە وردەوردە هــەموو شــاری دەتەنیــەوە و شــەو بــە شــەو وردتــرین و کزتــرین دەنگەکانی خۆی دەدایە شێلگیرییەکی کوێرانـە، کـە لـە دڵـەکانی ئێمـەدا جێـی عیشقی ددگرتەوە.

چوار

بـه درێـژایی مانگـەکانی سـێپتەمبەر و ئۆکتـۆبر تـاعوون کـە شـاری گرمۆڵـە کردبۆوە، لە بن چـۆکی خۆیـدا رایگرت. ئێسـتا کـە بێجووڵـەیی و چـەقینێك لـە ئارادا بوو، بە سەدان هەزار مرۆڤ بە درێژایی ئەو حەوتووانەی کـە نەدەبڕانـەوە، دیسـانیش هـەر وەك خۆیـان مانـەوە و نـەبزووتن. مـژ و گـەرما و بـاران لـە ئاسمانەوە یەکسـەرە دایـانکردبـوو. پـۆل پـۆلی ریشـۆڵە و پەڕەسـێلکە کـە لـە باشوورەوە دەهـاتن، زۆر بـەرز فـڕین و سـووڕانەوە و بەبـەری شـاردا تێپـەڕین، دەتگوت خەرمانکوتەکەی پامیلۆ ـــ هـەر ئـەو لەتـە چێوەی کـە بـە لوورەلـوور بەسـەر ماڵەکانـدا دەسـووڕایەوە ـــ ئـەوانی لاداوە. لـە سـەرەتای ئۆکتۆبـەردا رێژنـەی تونـدی بـارانی وەشـت کۆڵانـەکانی رامـاڵین. لـەو ماوەیەشـدا، هـیچ رووداوێکی ئەوتۆ کە لەو هەڵپەڕکێیە گەورەتر بێ، نەقەوما.

ئەوکات بوو ریۆ و برادەرەکانی تێگەیشتن چەندە هـیلاك و مانـدوون. ئەنـدامانی رێکخـراوە تەندرووسـتییەکان ئـیتر تـین و تاقـەتی ئـەو شـەکەتییەیان نـەمابوو. دوکتـۆر ریـۆ بـە سـەرنجدان بـەو خەمسـاردییە سـەیرەی کـە لـە خـۆی و برادەرەکانیدا دەیدی گەشە دەکا، لەو مەسەلەیە تێگەیشت، بۆ وێنە ئـەو خەڵکـە کە هەتا ئێستا ئاوا بـە تـۆخی هـۆگری هەواڵـەکانی تـاعوون بـوون، ئـیتر بـە هـیچ شێوەیەك بە لایانەوە گرینگ نەمابوو. رامبێر کە بە شێوەی کاتی رایـانسـپاردبوو بەسەر یەکێك لە لقەکانی ئەو دابڕگەیە رابگا، کە لـە هوتێلەکـەی ئـەودا کرابـۆوە، بە تەواوەتی دەیزانی چەند کەسی لە ژێر چاوەدێری دایە. بۆ راگواستنی ئەوانـەی لەنەکاو نیشانەی نەخۆشینیان لـێ وەدەردەکـەوتن شـێوازێکی نـوێی داهێنـابوو و بـەردەوام ئاگـاداری وردەکارییـەکان بـوو. ئامـاری کاریگـەریی سـێرۆم لەسـەر دابڕگەکان لە زەینی ئەودا مابۆوە، بەڵام نەیدەتوانی بڵێ تـاعوون حەفتانـە چـەند کـەس دەکـوژێ و بەراسـتیش نەیـدەزانی ئـاخۆ ئـەو رێژەیـە روو لەزیادبوونـە یـا لەکەمبوونەوەیە و، ئەو سەرەڕای هـەموو شـەو شـتانە هیـوادار بـوو خێـرا بتـوانێ دەرباز بێ.

بـەڵام ئـەوانیتر کـە نـوقمی کاروبـاری ڕۆژ و شـەوانەیان بـوون، نـە ڕۆژنامـەیان دەخوێنــدەوە و نــە گوێیــان لــە ڕادوێش ڕادەگـرت. کــە لــە دەرەنجـامێکی تازەشیان ئاگادار دەکردنەوە، وایان دەنوانـد زۆریـان حـەز لـەو شـتەیە، کەچـی ئەو هەواڵەیان سەرسەریانە وەردەگرت، هەر وەك سەربازانی جەنگە گـەورەکان، کە وا ڕاهاتوون تەنیا لە ڕاپەڕاندنی ئەرکی ڕۆژانەیاندا خەمسارد نەبن و ئـیتر نـە هیوایەکیان بە دوایین عەمەلیات هەیـە و نـە هیوایـەکیش بـە ڕۆژی کۆتاییهـاتنی جەنگ.

گرانت کە سەری بە ئەو حیسابانەوە خافڵابوو کـە تـاعوون خسـتبوویە ئەسـتۆی، بە دڵنیایی‌یەوە نەی‌دەتوانی ئەنجامەگشـتییەکانی حیسـابەکان بخاتـە ڕوو. بـاری دەروونیی ئـەو بـە پێچـەوانەی تـارۆ، ڕامبێـر و ڕیـۆ کـە بـە ڕواڵـەت لـە بەرامبـەر شەکەتی و ماندوویەتی‌دا خۆڕاگر بوون، قەت باش نەبوو.

بە کورتی ئەو شانی دابووە بەر کار و بارە زیادییەکانی شارەوانی و، سکرتێریی لە لای ڕیۆ و کاروباری شەوانەی خۆی، بـەو جـۆرە بنیـادەم هەمیشـە ئـەوی وا دەبینی کە دەڵێی داماوە و تـەنیا لـە سـایەی دوو سـێ بیروبـاوەڕی نـەگۆڕەوە دەژی. بۆ وێنە هەتا تاعوون تەواو بوو لانیکەم بـۆ مـاوەی حـەوتووەك دەچـێتە پشوودان و ئەو کات بە شێوەیەکی کاریگەر. کڵاوەکانتـان هـەڵگرن ـ خـەریکی ئەو نووسینە دەبێ، کە لەبەر دەستیەتی. هەروەها لەپڕ دڵی ناسك دەبوو و لەو دەرفەتانـەدا بـەدڵی خـۆی باسـی ژینـێ Jeanne ی بـۆ ڕیـۆ دەکـرد. لـە خـۆی دەپرسی تۆ بڵێی ئێستا لە کوێ بێ و ئاخۆ کاتێك ڕۆژنامە دەخوێنێتەوە گرانتی بیر دەکەوێتەوە؟ ڕۆژێکیان ڕیۆ خەریك بوو قسەی لەگەڵ ئەو دەکرد، کە لـەپڕ دیتی خەریکە بە شێوەیەکی هێندە ناحەز باسی ژنەکەی خۆی دەکـا، کـە هـەتا ئەو ڕۆژە شتی وا هەر نـەبووە. لەبـەر ئـەوەی نـەی‌دەزانـی چـۆن دەبـێ گرنگـی بدات بەو تەلەگرامە دڵنیایی‌کەرەوانەی بەردەوام لە ژنەکەیەوە پێی دەگەیشـتن، بڕیاری دابوو تەلەگرامێك بۆ بەرپرسی ئەو نەخۆشخانەیە بکا کـە ژنەکـەی لـەوێ کـەوتبوو. لـە وەڵامـدا پێیـان ڕاگەیانـدبوو، ڕەوشـی نەخۆشـەکە خراتـر بـووە و

دڵنیایـــان کردبــۆوه لــەوەی هەرچـــی لەدەســـتیان بـــێ بــۆ پێشـــگیری لـــە پەرەئەستاندنی نەخۆشینەکەی دەیکەن. ئەو ئەم هەواڵەی لـە دڵدا راگرتبـوو و ئێستێ نەیدەزانی چۆن توانیوێتی لای گرانت بیگێڕێتەوە. لەوانەیـە شـەکەتی و ماندوویەتی ئەو کارەی پێکردبـێ. کارمەندەکـەی شـارەوانی دوای باسـی ژینـێ Jeanne پرســـیاری ژنەکـــەی لێکردبـــوو و ریڤـــۆش وەڵامـــی دابـــۆوە. گرانـــت گوتبـــووی:" بۆخـــۆت دەزانـــی ئێســـتێ ئـــەو نەخۆشـــییە زۆر بـــاش چارەســـەر دەکرێ." و ریڤۆ بۆی سەلماندبوو و تـەنیا ئەوەنـدەی پێوەنـابوو کـە دابڕانەکـە خەریکە وردەوردە زۆر دەخایـەنێ و لەوانـەبوو ئـەو خـۆی توانیبـای یارمـەتیی ژنەکەی بدا بۆوەی بەسەر نەخۆشییەکەیدا زاڵ بێ، بەڵام ئێسـتا ژنەکـەی تـەواو خۆی بە بێکەس دەزانێ. ئیتر بێدەنگ ببوو و وەڵامی لاوەکیی بە پرسـیارەکانی گرانت دابۆوە.

ئـەوانی دیکـەش هـەر لـەو حاڵـەدا بـوون. تـارۆ خـۆی باشـتر رادەگـرت، بـەڵام یاداشـتەکانی وا دەردەخـەن کـە کونجکۆڵییەکـەی ئـەو هەرچـەندە هـیچ لـە قووڵاییەکەی کەم نەبۆوە، بەڵام هەمەلایەنیەکەی خۆی لـە دەسـت دابـوو. لـە راستیدا هەتا ئەو قۆناغە تەواو بوو، ئەو هۆشی هەر بەسەر کۆتارەوە بـوو. کـە پاش ئەوەی هوتێلەکەیان کردبووە دابڕگە، شەوانە لە ماڵی ریڤۆ دەمایەوە و بـە زەحمەت گوێی لە قسەکانی گرانت یا دوکتۆر رادەگرت کە باسی دوایین ئاکـامی هەوڵەکانیان دەکرد. دسبەجێ سەری هەودای باسەکەی دەهێنایەوە سـەر خاڵـە بچووکەکانی ژیانی خەڵکی ئۆران، کە بە گشتی بـیر و مێشـکی ئـەویان بـەخۆوە خەریك دەکرد.

بـەڵام کاسـتێل ئـەو رۆژەی هاتـە لای دوکتـۆر ریڤـۆ بـۆوەی پێـی بڵـێ سـێرۆم ئامادەیە، پێکەوە بڕیاریان دا بۆ یەکەمین جار لەسـەر کـوڕە گچـکەکەی ئاغـای ئۆسـۆن کـە تـازە هێنابوویانـە نەخۆشـخانە و بـە رای دوکتـۆر لەچاکبوونەوەی بێهیوا ببوون، تاقیی بکەنەوە. دوایی ریڤۆ دەسـتی کـرد بـە گێڕانـەوەی دوایـین ئاماری وەدەستهاتوو بۆ برادەرە بەساڵاچووەکەی، بەڵام هەر لەو کاتـەدا زانیـی

ئــەو لــە قەنەفەکــەدا لــە خــەوێکی قــووڵ ڕاچــووە و، ریڤــۆ لــە بەرامبــەر ئــەو ڕوخسارەدا کە هەمیشە حاڵەتە نەرم و جەفەنگییەکەی نیشـانەی گەنجێتییـەکی بەردەوام و خۆڕاگری بوو و، ئێستا لە پڕ ئەو حاڵەتەی تێدا نـەمابوو و، لیکـاوی لالغـاوەی، سـواوی و پیرێتییەکـەی ئـەوی دەردەخسـت و هەسـتی کـرد قـوڕگی دەگوشن.

ریڤۆ بەو لاوازی و بێهێزێیانەوە بوو کە دەیتوانی بڵـێ چـەندە مانـدوو و شـەکەتە و هەستیارییەکەی نەدەما. ئەو هەستیارییە کە زۆرجاران ببـووە گرێکـوێرە و وشـك هـەڵاتبوو، وردەوردە تـەواو دەبـوو و ئـەوی لـە چـنگی ئـەو هـەژان و کەفوکوڵـەدا دەهێشتەوە کە نەیدەتوانی بەسەریاندا زاڵ بێ. تاقە ڕێگەی بەرگریکردنەکەی ئەوە بوو کە پەنا بەرێتە بەر ئەم لایەنە باشەی و ئەو گرییەی کە لە ناخیدا دروست ببوو توندتری بکا. دەیزانی کە ئەوە ڕێگەیەکی باشە بۆ درێژەدان. لە سەرووی ئـەوەوە ئارەزوویەکی ئەوتۆی نەبوو و ئەو خەیاڵ و ئاواتانەش کە هەتا ئێستێ پاراستبوونی ماندوویەتیی ئەویان دەحەساندەوە. چونکە دەیزانی بـۆ ئـەو قۆناغـەی نەیـدەزانی کەی تەواو دەبێ ئەرکی ئەو ئیتر چاککردنەوە نیـە. ئـەرکی ئـەو دەسنیشـانکـردن بوو. دۆزینەوە، تێبینی، شـیکردنەوە، یادداشـت و دواجـار مـەحکوومکردن! ئەمـە بوو ئەرکی ئەو. هاوسەرەکان مەچەکیان دەگرت و دەنووزانەوە:" دوکتۆر، ڕزگاری بکە."، بەڵام ئەو بۆ ڕزگارکردن نەهاتبوو، هاتبوو بڕیاری جوێکردنەوەی بـدا. ئـەو ڕقەی کە لەو ساتەدا لە ڕوخسارەکان دەیخوێندەوە، بە کاری کێ دەهات؟ ڕۆژێك پێیان گوتبوو:" ئێوە دڵتان نیە." بۆچی! ئەو دڵێکی هـەبوو. و بـەو دڵـە بـوو کـە دەیتـوانی بیسـت سـەعات لـە ڕۆژدا بینـەری مـەرگی ئـەو مرۆڤانـە بـێ وا بـۆ ژیـان خولقێنرابوون. هەر بەو دڵەشەوە هەموو ڕۆژێ دەچۆوە سەیری ئەو دیمەنانە. جگە لـەوەش دڵ هـەر بەشـی ئەوەنـدەی دەکـرد. ئـەو دڵـە چـۆن دەیتـوانی ژیـانیش ببەخشێ؟

نـەخێر، ئـەوەی ئـەو بـە درێـژایی سـەعاتەکانی ڕۆژ دەیبەخشـییەوە، یارمـەتی نەبوو، بەڵکوو زانیاری بوو. دیارە بۆوە نەدەبوو ناوی پیشەیەکی مرۆیی لەسـەر

دابنێــی، بــەڵام دوای تــەواوی ئــەو قســانە لــە نێــو ئــەو جــەماوەرە تۆقیــوو و قەڵتوبڕکراوەدا، ئاخۆ دەرفەت بەکەس درابوو خەریکی کاری مرۆیی خۆی بێ؟ دیسانیش بەختەوەرانە ماندوویی لەئارادا بوو.

ئەگەر ریڤۆ بە کەیف بوایە، ئەم بۆنی مەرگەی کە بە هەموو شوێنێدا بڵاو دەبۆوە لەوانە بوو هەستی ئەو بهەژێنێ، بەڵام کاتێك مرۆڤ پتر لە چوار سەعات نەخەوتبێ ئیتر هەستێکی نامێنێ و هەموو شتێك بەو شێوەیە دەبینێ کە هەیە، واتە لە رووی دادپەروەرییەوە، دادپەروەری تاڵ و ناشیرن دەبینێ. ئەوانیتریش واتە مەحکوومکراوانیش بە باشی هەستیان بەوە دەکرد. بەر لە تاعوون وەك رزگاریدەرێك پێشوازییان لێ‌دەکرد.

ئەو بە حەبێك و سێ دەرزی هەموو کاروبارەکانی رێکدەخست. قۆڵیان رێك-دەگوشی و هەتا ئەوسەری دالانەکە لەگەڵی دەڕۆیشتن. ئەو رەوشە وای لێ دەکرد بە خۆی بنازێ، بەڵام مەترسیدار بوو. ئێستا بە پێچەوانەوە، ئەو لەگەڵ سەربازەکاندا دەچووە نێو ماڵانەوە و جاری وا بوو بۆوەی بنەماڵەکان دەرگا بکەنەوە پێویستیان بە قۆنداغە تفەنگ بوو. خەڵك دەیانویست ئەو و تەواوی مرۆڤایەتی لەگەڵ خۆیان بەرە و مەرگ پەلکێش بکەن. ئاخ! وا بوو، مرۆڤەکان نەیاندەتوانی لە مرۆڤەکان خۆش بن و ئەویش هێندەی ئەم چارەڕەشانە دەست-کورت و بێبەش بوو و ئەویش شیاوی هەر ئەم لەرزینە بەزەییهێنەرە بوو کە لەکاتی بەجێ‌هێشتنیاندا لە ناخیدا کڵپەی دەسەند.

لە جەنگەی حەوتووە دووروودرێژەکاندا، لانیکەم ئەوانە ئەو بیر و فکرانە بوون کە ریڤۆ ئاوێتەی کۆمەڵێك فکر و خەیاڵی دەکردن کە لەگەڵ دابڕانەکەی خۆیدا یەکیان دەگرتەوە. هەروەها، هێندێ فکر و خەیاڵ بوون، کە لە روخساری برادەرەکانیدا رەنگدانەوەیانی بەدی دەکرد، بەڵام مەترسیدارترین شوێنەواری شەکەتی و ماندوویی کە وردەوردە بەسەر تەواوی ئەوانەدا زاڵ دەبوو کە ئەم ململانێیان دژی نەهامەتی درێژە پێدەدا ، ئەو خەمساردییە نەبوو وا لەبەرامبەر رووداوەکان و کەفوکوڵی ئەوانیتردا هەیانبوو بەڵکو ئەو کەمتەرخەمییە بوو کە

هەمووان ملكەچی دەبوون. چونكە لەو رۆژانەدا خەڵك حەزیان لێ بوو، خۆ لـە هـەر كردەوەیەكی كە بەراستی پێویست نـەبوو، ببـوێرن و بـەردەوام پێیـان وابـوو ئـەو كردەوانە بەلایانەوە لەخۆیان بەهێزترن.

بەو شێوەیە كاری ئەو خەڵكە گەیشتە جێگەیەك كـە زۆربـەی جـاران ئـەو رێسـا و یاسـا تـەندرووسـتییانەیان رەچـاو نـەدەكرد كـە خۆیـان بۆخۆیانیـان دانـابوون. ژمارەیەك لەو پاكژكەرەوانەیان لەبیر دەكردن كە دەبوایە بیكەن و جاری وابوو بـە بـێ ئـەوەی خۆیـان لەبەرامبـەر لێگرتنـەوەدا تـەیار بكـەن، دەچـوونە سـەردانی نەخۆشی ئەو نەخۆشخانەیەی تاعوونی سیپەلكیان هەبوو. لەبەر ئەوەی لە دوایین ساتەكاندا ئاگادار دەكرانەوە كە دەبێ بچنە ئەو ماڵانەی تووش ببـوون. سـەردانی چەندین شوێنی جۆراوجۆر بۆوەی قـەترە لـە لووتیـان بكـەن، بـۆ ئـەوان دژوار و كوشـندە دیـار بـوو. مەترسـیی راسـتەقینە لێـرەدا بـوو. لەبـەر ئـەوەی خـودی بەربەرەكانێ لەگەڵ تاعوونـدا بـوو كـە ئـەوانی بـۆ تووشـبوونی تـاعوون ئامـادەتر دەكرد. بەگشتی لەسەر رێكەوت مەرج و گرێویان دەكرد و رێكەوت بۆ هیچ كـەس نیە.

لەگەڵ ئەوەشدا یەكێك هـەبوو لـە شـاردا كـە نـە شـوێنەوارێك لـە شـەكەتی و نـە نیشانەیەكی لە بێهیوایی پێوە دیار بـوو و هێمـای بەرچـاوی شـادی و رەزامەنـدی بوو. ئەم كەسە كۆتار بوو. ئەو هـەر بـەو جـۆرەی خـۆی لـە هـەموو چـالاكییەكان دوور رادەگرت و لەهەمان كاتدا پێوەندیی خۆی لەگەڵ خەڵكدا دەپاراست، بـەڵام لەو نێوەدا ببووە برادەری تارۆ. زۆربەی جاران ئەوەندەی كاروبـاری تـارۆ ئیـزن و دەرفەتیان بدابایە، سەردانی دەكرد، چونكە لە لایەكەوە تارۆ زانیـاریی پێویسـتی لەسـەری هـەبوو و لـە لایـەكی دیكەشـەوە بێخـەوش و راسـتگۆیانە ئـەو كابرایـەی قبـووڵ دەكـرد. ئـەوە پەرجۆیـەكی بـەردەوام بـوو، بـەڵام تـارۆ وێـرای ئـەو كـارە قورسەی كە بەرێوەی دەبرد بەردەوام چاكەخواز و مووئـەنگێو مـابۆوە. تەنانـەت ئەو كاتەی هێندێ شەوان شەكەتی و ماندوویی دەیهاڕی. بۆ سبەینێكەی هێزێكی

نوێی وەردەگرتەوە. کۆتار بە رامبێری گوتبوو: " ئـەوەیان بـۆوە دەبـێ بیـدوێنی. چونکە پیاوە و شایی بەخۆیە* . هەمیشە قسە دەبیستێ."

هەر بۆیەشە یادداشتەکانی تارۆ لەو سەروبەندەدا وردەوردە لەسەر کەسـایەتیی کۆتار چڕ دەبنەوە. تارۆ هەوڵی داوە تابلۆیەك لە دڕکـردەوە و بـیر و هزرەکـانی کۆتار راست بەو جۆرەی کۆتار لای خۆی درکاندوویـەتی یـا ئـەو خـۆی وای لـێ هـەڵێنجاوە وێنـا بکـا. یـەکێك لـە تابلۆکـان بـەناوی " پێوەندییـەکانی کۆتـار و تاعوون" چەند لاپەڕەیەك لە دەفتەری یادداشتەکەی گرتووە و گێڕەرەوە پێـی باشە لێرەدا کورتەیەکی لێ بێنێتەوە.

بـاوەڕی گشـتیی تـارۆ لەسـەر کۆتـار بـەو داوەرییـە کـورت دەبێتـەوە: "کەسایەتییەکە، کە گەورە دەبێ." دیار بووە کۆتـار لـە نێـو گەشـی و شـادی و رووخۆشی‌دا گەورە دەبوو. ئەو بـە رەوتـی رووداوەکـان تێـك دەچـوو. جـاری وا بوو قووڵایی هزر و بیرەکانی خۆی بـەو قسـانە لـە لای تـارۆ دەدرکانـد: " دیـارە رەوشەکە باش نیە، بەڵام لانیکەم خەڵك هەمووی تێوەگلاون. "

تارۆ ئەوەشی گوت: "دیارە ئەویش وەکوو ئەوانیتر لە مەترسی دایـە، بـەڵام لەگـەڵ ئەوانیتر. لەگەڵ ئەوەشدا ئەمن دڵنیام ئەو پێی وا نیە تووشی تـاعوون دەبـێ. ئـەو بە رواڵەت بەو بۆچوونەوە ـ کە زۆریش گەوجانـە نیـە ـــ دەژی کـە، کاتێـك یـەکێك تووشـی نەخۆشـییەکی گـەورە یـا دڵەڕاوکێیـەکی قـووڵ بـێ، ئـیتر دڵـەڕاوکێ و نەخۆشییەکانی دیکە لەکۆڵی دەبنەوە. پێی گوتم: " زانیوتە ناکرێ نەخۆشـییەکانی دیکـە لـە خۆتـدا کـۆ بکەیتـەوە؟ وای دانـێ دەردێکـی قـورس و بێـدەرمانی وەك شێرپەنجە یا ئازارەباریکەت هـەبێ، ئـیتر هـەرگیز تووشـی تـاعوون یـا گـەروەخڕە نابیت. مەحاڵە. تەنانەت شتەکە لەوەش دەترازێ لەبەر ئەوەی تۆ قـەت نـەتدیوە نەخۆشێکی شێرپەنجە لە رووداوێکی هاتوچۆدا بمرێ. " ئەو بۆچوونە راست بێ یـا درۆ، هەمیشـە کۆتـاری خۆشـحاڵ دەکـرد. تاقـە شـتێکی کـە نایـەوێ، دابڕانـە لـە خەڵکی. پێی باشە لەگەڵ خەڵك گەمارۆ بدرێ، بەڵام بـە تـەنیایی زینـدانی نـەکرێ.

---

* شایی بەخۆ: کەسێك کە بەخۆی دەنازێ و خۆی بەکەم ناگرێ. جیاوازە لە لووتبەرزی و لەخۆبایـبوون.

کاتێـك تــاعوون هــەبێ، ئــیتر باســی لێکۆڵینــەوەی نهــێنی، فایـل و پســوولە و لێپێچینەوە و دەسبەسەرکردنی دەمودەست لـەئارادا نیـە. یـا باشـتر بڵـێین، ئـیتر باسی پۆلیس و جەنایەتی کۆن یا تازە و باسی تاوانبـاران لـەگۆڕێ نیـە. هـەر ئـەو مەحکوومانــە هــەن کــە چـاوەڕێی بێلایەنانــەترین لێبوردنــەکانن، پۆلیســەکانیش لەوانەن." دیسانیش هەر لەسەر قسەی تـارۆ، کۆتـار ئـەو شـوێنەواری دڵـەڕاوکێ و نیگەرانیەی هاوولاتییەکانی ئێمە لەخۆیان دەنواند بە ڕەزامەندییەکی لێبوردەییانـە و هەڵسەنگێنراوی دەزانی کە دەکرا واتایـەکی بـەو جۆرەی هـەبێ:" قسـە بکـەن. قسە بکەن... ئەمن بەر لە ئێوە تووشی ئەوە بوومە."

" ئەمن لە خۆڕا هەوڵم دا پێی بڵێم سەرەڕای ئەو قسانە، تاقە ڕێگـەی دانـەبڕان لـە خەڵك ئەوەیە ویژدانت هەبێ. ئەو بـە تـەوسێکەوە سـەیری کـردم و گـوتی:"کەواتـە بەو پێیە کەس لەگەڵ کەس نیە." گوتیشی:"کەیفی خۆتە بـاوەڕ دەکـەی یـان نـا، بەڵام ئەوەت پێ دەڵێم: تاقانە ڕێگەی یەکگرتووکردنی خەڵك ئەوەیە تاعوونیان بـۆ نازڵ بکەی. سەیری دەوروبەرت بکە بۆ ئەوەی لـێم تێبگـەی". لـە ڕاسـتیدا ئـەمن دەزانم ئەو دەیەوێ بڵێ چی و ئێسـتێ ژیـان بـۆ ئـەو چـەندە سـادەیە. ئـەو چـۆن ناتوانێ لەسەر ڕێگەی خۆی ئەو دژکردەوانەی سـەردەمانێك تایبـەتی خـۆی بـوون، بناسێتەوە: ئەو هەوڵەی هەموو کەسێك دەیدا بۆوەی هـەموو خـەڵك بێنێتـە سـەر رای خـۆی، ئــەو ڕێــز و حورمەتــەی خــەڵك جـاری وایــە بــۆ ڕێنــوێنیی ڕێبـوارێکی سەرلێشێواو دەینوێنن و ئەو زەبروزەنگەی کە لە مەسـەلەیەکی دیکـەدا دەرهـەقی دەیکەن. هرووژمی خەڵك بەرەو لای رسـتورانتە لۆکسـەکان و ئـارەزووی ئـەوان بـۆ ئەوەی لەوێ بن و ماوەیەك لە سەر مێزەکە مـاتڵ بـن، ئـەو خەڵکـە شـێواوەی کـە هــەموو ڕۆژێ لەبــەر دەم ســینەماکاندا ریــز دەبەســتن و هــەمو هۆڵــەکانی شـانۆ و "دانس" پڕ دەکەن و وەکوو هەڵکشانێکی هەوساڕپچڕاوی دەریا بە هـەموو شـوێنە گشتییەکاندا بڵاو دەبێتەوە. ڕاکردن لە هەرچەشنە پێوەندییەك و لەگەڵ ئەوەشدا، ئەو تامەزرۆییە بەتینە مرۆییەی کە مرۆڤەکان بەرەو مرۆڤـەکان و، قۆڵـەکان بـەرەو باسکەکان و، هەر ڕەگەزێك بەرەو ڕەگەزەکەی بەرامبەری پەلکێش دەکا. بێگومان

کۆتار هەموو ئەوانەی لەوەپێش دیتووە. جگە لە ژنان، چونکی بەو ئەخلاقەی هەیەتی... و پێم وایە هەر کات هەستی کردووە وا خەریکە بەرەو ژنان دەکشێ، خۆی بواردووە نەکا وا بجووڵێتەوە لە داهاتوودا بەسەریدا بشکێتەوە.

" بە کورتی تاعوون بەسەر ئەودا زاڵ بووە. هاوبەشێکی لەو پیاوە تەنیایە دروست کردووە کە نەیدەویست تەنیا بێ. چونکی بە ئاشکرا ئەو هاوبەشێکە و بەشدارێکیشە کە دڵی بەو بەشداربوونەی خۆی خۆشە. بەشداری هەموو ئەو شتانەیە کە دەیانبینێ: هاوبەشی باوەڕە پووچەکان، ترسە نارەواکان، هەستیاریی ئەو ڕۆحە تۆقیوانە، سووربوونیان لەسەر ئەوەی چەندی بۆیان دەلوێ کەمتر باسی تاعوون بکەن و، لەگەڵ ئەوەشدا ئەم خۆنەبواردنەیان لە قسەکردن، زراوچوون و ڕەنگبزرکاوییەکەیان لەگەڵ کەمترین ژانەسەردا، لەو دەمەی وا دەزانن نەخۆشی بە ژانەسەرەوە دەست پێدەکا. هاوبەشی حەساسییەتێکی خرۆشاو و خێرا شوێنوەرگر و خۆڕانەگرەکەیان، کە بیرچوونەوەکان دەکاتە سووکایەتی و تەنانەت بە ونبوونی قۆپچەیەکی "بن دەرپێ"ش، خەمبار دەبێ."

زۆرجاران وا ڕێکدەکەوت شەوانە تارۆ لەگەڵ کۆتار دەچووە دەرێ. دوایی لە یادداشتەکانی خۆیدا دەگێڕێتەوە کە چۆن شان بە شانی یەکتری لە نێو جەماوەری دەمەوئێواران و شەواندا نوقم دەبوون و لە تارماییەکی ڕەش و سپیدا دەتلانەوە کە لە دوورەوە چرایەك تیشکێکی کزی بەسەردا دەپژاند و مێگەلە مرۆڤی بەرەو ئەو شادی و بەزمە گەرمە دەبرد کە لە بەرامبەر سەرمای تاعووندا بەرگریی لێ دەکرد و دەیپاراست.

ئەوەی کۆتار لە چەند مانگ لەوەپێشەوە لە شوێن و کۆڕە گشتییەکاندا لێی دەگەڕا، واتە تێروتەسەلی و ژیانێکی بەرز، ئەوەی کۆتار بە ئاواتییەوە بوو و دەستی پێی ڕانەدەگەیشت واتە چێژ و خۆشییەکی بێجڵەو، ئێستا هەر هەمووی بەرەو خۆی ڕادەکێشا. لە حاڵێکدا کە نرخی هەموو شتێ بە شێوەیەکی بەردەوام لە هەڵچووندا بوو، خەڵك قەت ئەوەندە دەستبڵاو

نەببوون و لە حاڵێکدا خەڵك زۆربەیان لە هەرەپێداویستەکانی ژیان بێبەش بوون، هەرگیز ئەوەندە خەرجی خۆڕایی و بێجێ نەکرابوو. هەموو جۆرەکانی قومارکردن بە بەربەرەڵاییەکی تایبەتەوە کە سەرچاوەکەی لە بێکارییەوە بوو، دوو هێندەی جاران زیادی کردبوو. تارۆ و کۆتار جاری وابوو بۆ ماوەیەکی زۆر ئەو جووتەیان هەڵدەنا* کە جاری جاران هەوڵیان دەدا پێوەندییەکەیان بە شاراوە و نهێنی راگرن، بەڵام ئێستا دەست لەناو دەستی یەکتریدا بە لاسارییەوە بە چەقی شاریدا دەڕۆیشتن و گێژ و مەستی تایبەت بە عیشقە مەزنەکان ئەو جەماوەرەیان نەدەبینی کە لە دەورووبەریان بوون. کۆتار دڵی دەبزووت و دەیگوت:" ئاخ، لەخۆوە سەرخۆشەکان! " جا بە دەنگی بەرز قسەی دەکرد و لەنێو تین و تای گشتی و ئەو بەخششە شایانەیەی بە دەوریاندا بڵاو دەبۆوە و ئەو پێوەندییانەی کە لەبەر چاویان دەبەستران، لە خۆشیان شاگەشکە دەبوو.

سەرەڕای ئەوە، تارۆ پێی وابوو، کە ئەو حاڵەتەی کۆتار هیچ زەڕ و خراپەیەکی پێوە نیە. ئیدعای ئەو لەسەر ئەوەی کە، بەر لەوان تاعوونی ناسیوە، نیشانەی چارەڕەشی بوو هەتا سەرکەوتویی، تارۆ دەیگوت:

" پێم وایە ئەو، خەریکە وردە وردە ئەو خەڵکەی خۆش دەوێ کە لە نێوان ئاسمان و دیوارەکانی شاردا قەتیس ماون. بۆ وێنە ئەگەر بتوانێ لە ناخی دڵەوە بۆیان شی دەکاتەوە کە تاعوون هێندەش سامناك نیە نا. پێی گوتم:

" گوێتان لێیە دەڵێن چی: دوای تاعوون ئەم کارە دەکەم، پاش تاعوون فڵانە کار دەکەم... ئەوانە لە بری ئەوەیکە بحەسێنەوە، ژیانی خۆیان تاڵ دەکەن. تەنانەت بیر لە بەرژەوەندیی خۆیشیان ناکەنەوە. ئاخۆ من دەتوانم بڵێم دوای دەستبەسەرکرانەکەم، فڵانە کار دەکەم؟ دەستبەسەری، خۆی دەسپێکی قۆناغێکە نەك کۆتاییەکەی، بەڵام تاعون... رای منتان دەوێ؟ " ئەوانە چارەڕەشن، چونکە لە خۆیان ناگەڕێن. و ئەمن " دەزانم دەڵێم چی. "

---

*هەڵنان: واتە خستنە ژێر چاودێری

تارۆ دەشڵێ:" ئەو بە راستی دەزانێ دەڵێ چی. ئەو بە جوانی ناتەباییەکانی ژیانی خەڵك هەڵدەسەنگێنێ، لە حاڵێکدا پێویستییەکی قـووڵی بـە گەرموگوڕییەکـە کـە لێکیان نزیك بکاتەوە، بە هۆی ئەو دڕدۆنگییەی کە لێکیان دوور دەخاتەوە یەکتری بەجێ دەهێڵن. باش دەزانن کە مرۆڤ ناتوانێ متمانە بـە دراوسـێکەی بکـا. چـونکە لەوانەیە بەبێ ئەوەی ئاگات لێ بێ تووشی تاعوونت بکا و بۆ تووشکردنەکەت کەڵك لە خەمساردیت وەرگرێ. ئەگەر ئەتۆش وەکوو کۆتار بەشێك لە تەمـەنی خـۆت بـە ئاوات و ئارەزووی دۆستایەتی و برادەرایەتیی لەگـەڵ ئەوانـە ژیابـای، کـە هـەردەم ترسی ئەوەت لە دڵدا بوایە ئاشکرات بکەن، جـا دەتزانـی ئـەو بـە دەسـت چییەوە دەناڵێنێ. پیاو زگی ئەو کەسانە دەسووتێ کە پێیان وایە تـاعوون لەوانەیـە ئـەمڕۆ یا سبەی دەست لەسەر شانیان دابنێ و لەوانەیـە هـەر ئێسـتاش کـە تـەواو سـاخ و تەندروستن خۆیان بۆ ئەو کارە ئامادە دەکەن. هەر چەندە ئەو دڵسۆزییە دەکـرێ هەبێ، دیسانیش ئەو لە نێو ترسدا، خەیاڵی ئاسوودەترە، بەڵام چونکە بـەر لـەوان هەستی بەو شتانە کردووە پێمواپە ناتوانێ لەگەڵ ئەواندا تەوژمی بـێ بـەزەیی ئـەو گومان و دڕدۆنگییە هەست بکا. بە کورتی لەگەڵ هەمووی ئێمە کە هێشتا تـاعوون نەیکوشـتووین ئـەویش هەسـت دەکـا کـە ئـازادی و ژیـانی ئـەویش هـەموو ڕۆژێ هەڕەشەی وێرانی و لە نێوچوونی لەسەرە، بەڵام لەبەر ئـەوەی ئـەو خـۆی لـە نێـو ترس‌و خۆفدا دەژی بەلایەوە ئاساییە کە ئەوانیتریش بە نۆرەی خۆیان ئەو ترس و خۆفە بناسن. یا راستتر بڵێین، خـۆڕاگرتن لـە بەرامبـەر ترسـدا بـۆ وی لـەو قۆناغـە ئاسانترە کە ئەو تووشی تـەنیایی ببـوو. هەڵـەی ئـەو ئـەلێرە دایـە و هـەر بۆیـەش تێگەیشتن لەو دژوارترە لە چاو ئـەوانیتر، بـەڵام بەهـەرحاڵ هـەر بـەو هۆیـەش ئـەو لەوانیتر گرینگترە کە بۆ تێگەیشتن لە هەستەکانی ناخ و دەروونی هەوڵ بدەین."

بـە گشـتی لاپـەڕەکانی تـارۆ بـە گێڕانـەوەی ڕووداوێـك کۆتـایی دێ و ئـەو ڕووداوە نیشـاندەری ئـەو هەسـتە سـەیر و سـەمەرەیەیە کـە لـە یـەك کاتـدا بەسـەر کۆتـار و تاعوونلێدراوانـدا هـاتبوو. ئـەو ڕووداوە تـا رادەیـەك ڕەوشـی ئەسـتەم و دژواری ئـەو سەردەمە دەردەخات، هەر بۆیەش گێڕەرەوە بە لایەوە گرینگە:

ئـەوان بەیەکـەوە چـووبوونە ئـۆپێرای شـار، کـە لـەوێ ئۆرفـە بەرهـەمی "گلـوك" ئاوازدانەری ئەلمانی پێشان ئەدرا. بەرێوەبەرەکان کۆمەڵێك ئەکتـەر بـوون کـە لـە بـەهاری دەسـپێکی تاعوونـەوە هاتبوونـە شـارەکەی ئێمـە. ئـەو گرووپـە کاتێـك کەوتبوونە نێو گەمارۆی تاعوونەوە، ناچار ببوون پاش رێککەوتن لەگەڵ ئۆپێراکـە حەوتووی جارێك، شانۆکەی خۆیان بنـوێنن. بـەو شـێوەیە لـە یەکـەم مانگەکانـدا، هەموو رۆژانی هەینی زایەڵەی خۆشی ئۆرفە و دەنگی کزی Eurydice هـۆڵی شـانۆی شارەکەمانی پڕ دەکرد. بەو حاڵەوە ئەو شانۆیە بەردەوام پێشوازیی لـێ دەکرا و، بەردەوام کڕیاری زۆر بوو. کۆتار و تارۆ کە لە گرانترین شـوێن دانیشـتبوون هـەموو هۆڵەکەیان لە بن پێی خۆیاندا دەبینی کە سـیخناخ ببـوو لـە تەرپۆشـترین خـەڵکی شـارەکەمان و دەرزیـت هەڵاویشـتبایە وەعـەرزی نەدەکـەوت. ئەوانـەی تـازە دەگەیشـتنێ دیـار بـوو دەیانویسـت هاتنیـان سـەرنجراکێش بـێ. لـە ژێـر تیشـکی سەرنجراکێشی بەر سەکۆکەوە، لە حاڵێکدا ژەنیارەکـان لـە بنـەوە خـەریکی کـۆك (نصب)کردنی ئامێرەکانیان بوون قەڵافەتی بینەران بـە روونـی دیـار بـوو، کـە لـە ریزێکـەوە دەچـوونە ریزێکـی دیکـەوە و بـە شـێوەیەکی تایبـەتی دەچـەمینەوە و سڵاویان دەکرد. لە نێو ورتـەورتی کـزی قسەوباسـەکاندا، خـەڵك ئـەو متمانەیـەیان دەدۆزییەوە کـە چـەند سـەعاتێك لەمەوبـەر لـە کۆڵانـەکانی شـاردا هـەر نـەیانبوو. رواڵەتی رازاوە و جوان، تاعوونی لە خۆی دوور دەخستەوە.

لە پەردەی یەکەمدا، ئۆرفە بە ئاسانی سکاڵاکانی خۆی دەردەبڕی. چـەند ژنێـك کە جلوبەرگی خۆماڵییان لەبەردا بوو، بە شێوازێکی تایبـەتی باسی چارەڕەشیی ئـەویان دەکـرد و چـیرۆکی عیشـق بـە شـێوەی گـۆرانی دەگوترایـەوە. هۆڵەکـە هەژان و تین و گەرمایەکی نهێنیی بەسەردا هات. لەو نێوەدا، برێك هەست بـەوە کـرا کـە ئۆرفـە لـە ئـاوازی پـەردەی دووهەمـدا لەرزەیـەك دەخاتـە نێـو دەنگـی خۆیەوە کە پێشتر نەیبووە و بە کەفوکوڵێکەوە کە برێك زێدەڕۆیی پێوە دیارە، داوا لە خاوەنی دۆزەخ دەکا بـەزەیی بـە گریـان و لاڵانەوەکانیـدا بێتـەوە. ئـەو

چەند جووڵە نارێکەی کردی، بە لای ئەوانەوە کە شارەزای بوون، وەك شـێوازی تایبەتیی گۆرانیبێژ وەرگیران کە خستوویەتە سەر دەربڕینەکەی.

تۆرە گەیشتبووە گۆرانیی دووکەسیی تۆرفە و ئێوریدیس لە پـەردەی سێهەمدا(ئـەو سـاتە بـوو وا ئیوریـدیس لەبـەر خۆشەویسـتەکەی ڕا دەکـا) کـە سەرسـووڕمانی لـە ڕوخساری بینەراندا دەرکەوت. هەروەکی بڵێی گۆرانیبێژ چاوەڕوانی ئەو حاڵەتـەی لـە خەڵکەکە هەبووبێ، یا باشترە بڵێین ئەو ورتەورتەی لە هۆڵەکەوە بـەرز دەبـۆوە ئـەو حاڵەتەی پشتڕاست دەکردەوە کە ئەو لە خۆیدا هەستی پێ دەکرد، ئیتر ئەو ساتەی بە گونجاو زانی و، بە شێوەیەکی نائاسایی لـە حاڵێکـدا کـە دەسـت و لاقـەکانی لێـك ئاوەڵا کردبوون هاتە بەر سەکۆکە و بەسـەر دیکۆرەکـانی پێشـەوەدا ئـاوەژوو بـۆوە.

ئەو دیکۆرانە هەمیشە لەگەڵ ڕێکەوتی ڕووداوەکـە یـەکتر ناگرنـەوە، بـەڵام ئـەو ڕۆژە ئەو ناتەباییە بە شێوەیەکی سامناك خـۆی نوانـد. چـونکە لـەو کاتـەدا ئۆرکێسـتراکە بێدەنگ بوو. سەیرکەرانی نێو هۆڵەکە هەستانە سەر پـێ و، لەسـەرەخۆ لـە هۆڵەکـە چوونە دەرەوە. سەرەتا وەکوو ئەوانەی کە لە ڕێوڕەسمی کڵێسە دێنە دەرەوە، یـان ژووری مردوویەك جێ دێڵن، بێدەنگ بوون. ژنان تەشكوداوێنەکانیان کـۆ کردنـەوە و بە لارەملی، وەدەردەکەوتن. پیاوان قۆڵی هاوڕێکانیان دەگرت و ڕێنوێنییان دەکردن کە لە کورسییەکان نەئاڵقێن، بەڵام وردە وردە ڕۆیشتنەکە خێراتـر بـوو، ورتەورتەکـە بو بە قریوەقریو و جەماوەر بەرەوە دەرگاکانی دەرەوە خوشین، بـۆوەی هـەتا زووە بچـنە دەرەوە. وای لێهـات کـە بـە هـاوار هـاوار پاڵیـان بـە یـەکترەوە دەنـا و بـە کێشمەکێش وەدەر دەکەوتن. کۆتار و تارۆ کە تەنیا لە جێگـەی خۆیـان هەسـتابوون لە بەردەم یەکێك لە دیمەنەکانی ئەو سەردەمەیاندا تاق کەوتبوونەوە، تاعوون لەسەر سەکۆی شانۆ وەك ئەکتەرێك وەعەرز کـەوتبوو و لـە هۆڵـە رازاوەکـەدا، لـە خـۆڕا بـە شـێوەی پەنکـەی فەرامۆشـکراو و ئـەو تۆڕانـەی کـە بەسـەر مەخمـەری سـووری کورسییەکاندا دەکێشرا.

(٢)

رامبێر لە یەکەمین ڕۆژەکانی مانگی سیپتەمبەردا بە دڵەوە لە لای تارۆ کاری کردبوو. تەنیا ئەو ڕۆژەی دەبوایە لەبەر دەم قوتابخانەی کوڕان چاوی بە گۆنزالیس و دوو گەنجەکە بکەوێ ئیجازەی ڕۆژێکی وەرگرتبوو.

نیوەڕۆی ئەو ڕۆژە گۆنزالیس و ڕۆژنامەنووس چاویان بە دوو کوڕەکە کەوت کە لێو بە پێکەنین نزیك دەبوونەوە. گەنجەکان وتیان جاری پێشوو شانسیان نەبووە و دەبێ چاوەڕێی دەرفەتی دوایی بن. بەهەر حاڵ ئەم حەوتووە ئەوان نۆرەی ئێشکگرتنیان بوو. پێویست بوو هەتا حەوتووی داهاتوو دان بە جەرگیاندا بگرن. ئەو کات دەیانتوانی دەست پێ بکەنەوە. رامبێر گوتی وایە. کەوابوو گونزالیس پێشنیاری کرد دووشەممەی داهاتوو یەکتر ببیننەوە، بەڵام ئەمجارەیان وایان دانا کە رامبێر لە ماڵی لۆیی و مارسێل بمێنێتەوە. گونزالیس گوتی:" ئەمن و تۆ ساخ دەبینەوە. ئەگەر ئەمن نەهاتم ئەتۆ یەکسەر دەچیتە ماڵی ئەوان. ئێستا پێت دەڵێم ماڵەکەیان لە کوێیە، بەڵام مارسێل یا لۆیی، گوتی ڕێگەی سادەتر ئەوەیە کە هەر ئێستا ئەو برادەرە بەرنەوە ماڵێ. ئەگەر لە هەڵبژاردندا زۆر بە گیرە و کێشە نەبێ، خواردن بۆ هەر چواریان دەست دەکەوێ. بەو جۆرە ئەو خۆی ماڵەکە پێ دەزانێ. گونزالیس گوتی فکرێکی باشە و بەرەو بەندەرگە خلۆر بوونەوە.

ماڵی ماسێل و لۆیی لەوسەری گەڕەکی مارین لە تەنیشت ئەو دەروازانەوە بوو کە بە لای لێژایی کەنارەکەدا دەکرانەوە.

ماڵێکی بچووکی ئیئیسپانیایی بوو دیوارەکانی پان و پەنجەرەکانی لە دار ساز کرابوون و ژوورەکانیشی چۆڵ و پڕ لە سێبەر بوون. ماڵێ برینجی لێ بوو و دایکی گەنجەکان کە پیرەژنێکی ئیسپانیایی دەموچاو چرچ بوو، بۆی هێنان.

گۆنزالیس پێی سەیر بوو لەبەر ئەوەی کە برینج لـە شـاردا دەسـت نەدەکـەوت. ماسـیل گـوتـی:" لەبـەر دەم دەروازە جێبـەجێی دەکـەین." رامبێـر دەیخـواردو دەیخواردەوە و، لەو دەمەدا کە هەر بیری لەو حەفتەیـە دەکـردەوە وا دەبوایـە تێیپەڕاندبایە، گونزالیس گوتی ئەو دۆستێکی راستەقینەیە.

هەر بەڕاستی چاوەڕوانیەکە دوو حەوتووی خایاند، چونکە بـۆ ئـەوە لـە تـاقم و گرووپەکان کەم ببنەوە، ماوەی کێشکی ئێشکگرەکان پازدە رۆژی زیاد کرد. لە مـاوەی ئـەو پـازدە رۆژەدا، رامبێـر بـەبێ داهێـزران بـەردەوام و تاڕادەیـەك بـێ ئەوەی بۆی گرینگ بێ، هەر لە کەڕەی بەیانیەوە هەتا شەو کاری دەکـرد. شـەو درەنگان دەخەوت و لە خەوێکی قووڵ رۆدەچوو. راگوێزرانی لەنەکاو لە بێکـاری و بەرەڵلاییەوە بۆ ئەم کارە قورس و تاقەتبڕە ئیتر تا رادەیـەك نـە خولیایـەکی بۆ هێشتبۆوە و نە هێز و تاقەتێك. دەگمەن باسی ئەوەی دەکرد کـە بـەم زوانـە تێی دەقوولێنـێ*. تەنیا رووداوێك شیاوی باسکردن بوو ئەویش ئەوەی کە پاش حەوتووەك لای دوکتۆر دانی بەوەدا نا، کە دوێ شەوێ، بۆ یەکەمین جار مەست و سەرخۆش ببوو. کاتی چوونەدەرەوەی لـە نادییەکـە، لـە نـەکاو هەسـتی کـرد رانەکانی دەماسێن (ئەستوور دەبن) و باسکەکانی بە زەحمەت بەملاولایدا شـۆڕ بوونەتـــەوە و دەجوولێنـــەوە. پێـــی وا بـــوو تاعوونـــە. تاقـــە دژکردەوەیـــەکی توانیبووی بینوێنێ ــ و لەگەڵ ریڤۆدا بەو ئاکامە گەیشتن کە ماقووڵ نەبووە ـــ ئەوە بوو کە بەرەو سەرووی شار هەڵێ و لەوێ لـە گۆڕەپـانێکی بچووکەوە کـە لەوێشەوە دەریا نابینرێ، بەڵام ئاسمـانێکی پـتر دیـارە، بـە دەنگێکـی بـەرز لـە سەرووی دیوارەکانی شارەوە بانگی ژنەکەی بکا. کاتێك چۆوە ماڵەکـەی و هـیچ جۆرەهەوکردن و ئەستووربوونێکی لە لەشـی خۆیـدا بـەدی نـەکرد، کـەیفی بـەو قەیرانە لەنەکاوە نەهات.

ریڤۆ گوتـی تـەواو تێدەگا لەوەی کـە بنیـادەم لەوانەیـە ئـاوا هەڵسـوکەوت بکـا و گوتـی:

---

* تێ قوولاندن: لە موکریان بۆ حاڵەتی راکردن و دەرپەڕین بۆ خۆ دزینەوە و خۆ دەربازکردن بەکاری دێنن

ـ بەهەرحاڵ لەوانەیە بنیـادەم تووشـی دەموسـاتی وا بـێ، کـە بـە ئـاواتی وەهـا کارێکەوە بێ.

رامبێر کە دەیویست بڕوات لە پڕ ئەوەشی لێ زیاد کرد:

ـ ئـەمڕۆ بـەیانی ئاغـای ئۆسـۆن باسـی تـۆی بـۆ کـردم. لـە منـی پرسـی ئـاخۆ دەتناسم و گوتی:" کەوابوو ئامۆژگاریی بکەن با هاموشۆی شوێنی قاچاغ نەکا. دەیبینن."

ـ یانی چی؟...

ـ یانی، دەبێ پەلە بکەی.

رامبێر لە حاڵێکدا کە دەستی دوکتۆری دەگوشی گوتی:

ـ سوپاس.

لەبەر دەرگاوە لە پڕ گەڕایەوە. ریۆ تێگەیی کە بۆ یەکەمین جار لـە سـەردەمی دەسپێکی تاعوونەوە هەتا ئێستا ئەو هەر بزەی دێتێ:

ـ بۆ پێش بە رۆیشتنەکەم ناگری؟ خۆ تۆ لە دەستت دێ.

ریۆ بـە جووڵـەیـەکی کـە تایبـەتیی خـۆی بـوو سـەری راوەشـاند و گـوتی: ئـەو مەسەلەیە پێوەندیی بـە رامبێـرەوە هەیـە و رامبێـر بەختـەوەریی هەڵبـژاردوە و ئەو واتە ریۆ، هیچ هۆکار و بیانوویـەکی بـۆ دژایـەتیکردنی نیـە. لەبـەر ئـەوەی لەخۆی رانابینێ لەسەر ئەوە بڕیار بدات و بڵێ چ شتێ باشەو چ شتێ خراپە.

ـ بۆ لەو هەلومەرجەدا پێم دەڵێی پەلە بکەم؟

ریۆش بە نۆرەی خۆی بزەیەکی هاتێ و گوتی:

ـ لەوانەیە لەبەر ئەوە بـێ کـە ئـەمنیش حـەزم لێیـە بـۆ گەیشـتن بـە بەختـەوەری، کارێکم کردبێ.

بۆ سبەینێکەی ئیتر باسی هیچیان نەکرد و پێکەوە کاریـان کـرد. حـەوتووی دواتـر ئـیتر رامبێـر لـە ماڵـە بچـووکە ئیسـپانیاییەکەدا نیشـتەجێ بـوو. لـە دیـوە هاوبەشەکەیاندا قەرەوێڵەیەکیشیان بۆ ئەو دانابوو. لەبەر ئەوەی کە گەنجـەکان بـۆ نانخواردن نەدەهاتنەوە ماڵەوە و چونکە تکایان لێکردبوو تا بۆی دەکرێ کەمتر لە

مـاڵێ وەدەر کـەوێ، ئـەو لـەوێ بـە تـەنیا دەژیـا و زۆربـەی کـات لەگـەڵ داپـیرە سپانیەکە قسەی دەکرد. ئەو ژنە رەقەڵە و چالاك بوو. شمـەکی سـپی دەپۆشـی و روخسارێکی ئەسمەر و چرچ و لۆچ لە بن قژە سپی و زۆر خاوێنەکانیەوە بـوو. کـە بێدەنگ دەبوو و لە رامبێری دەڕوانی، چاوەکانی پێدەکەنین.

جاری واش بوو لێی دەپرسی ئاخۆ ناترسێ لەوەی تاعوون لەگەڵ خۆی بۆ ژنەکەی بەرێ؟

رامبێـر پێـی وابـوو، ریـی تێدەچـێ، بـەڵام لـە ئەگـەر و ئەگـەر دایـە و ئەگـەر لـە شارەکەشدا بمێنێتەوە مەترسیی ئەوە هەیە بۆ تاهەتایە دیدار ئاخرەت بن.

پیرەژنە بە بزەیەکەوە لێی دەپرسێ:

- ژنەکەت میهرەبانە؟

- زۆریش.

- ئەدی جوانە؟

- پێموایە.

و پیرەژنە گوتی:

- ئمم، کەوابوو بۆیە.

رامبێر بیری دەکردەوە. دیارە لەبەر ئەوە بووە، بەڵام مەحاڵە تەنیا لەبەر ئـەوە بێ.

پیرەژن هەموو بەیانیان دەچووە کلیسا و پێی دەگوت:

- تۆ باوەڕت بە خودا نیە؟

رامبێر بۆی دەسەلماند و پیرەژنەکەش دەیگوت لەبەر ئەوەیە. و گوتی:

- حەقتە. دەبێ بگەیتـەوە لای. چـونکە ئەگـەر نەگەیتـەوە لای ئـیتر هیچـت بـۆ نامێنێتەوە...

رامبێــر لــە کاتــەکانی دیکــەدا بــە دەوری دیــوارە رووتــەن و گەچــکراوەکاندا دەسووڕایەوە. ئەو دەسـتی بـەو پانکـە و بادەوایانـەدا دێنـا کـە بـە دیوارەکانـەوە هەڵواسـرابوون یـا ئـەو گلۆڵـە بـەن و هەوریشـمانەی دەژمـاردن وا لـە قـەراغی

مافوورەکەوە شۆڕ کرابوونەوە. شەوانە گەنجەکان دەهاتنەوە. ئەوان زۆریـان قسـە نـەدەکرد. تـەنیا دەیـانگوت هێشـتا کـاتی نـەهاتووە. دوای شـیوخواردن مارسـێل گیتـاری لـێ دەدا و پێکـەوە لیکـۆرێکی رازیانـە تێکراویـان دەخـواردەوە. رامبێـر روخسارێکی خەفەتباری هەبوو.

چوارشەممە مارسێل کاتێك گەیشتەوە ماڵێ گوتی:" سبەی شـەو لـە نیوەشـەودا ، ئامادە بە." ئەو دووانەی کە لەگەڵ ئـەودا کێشـکیان دەدا یـەکێکیان تـاعوون لێـی دابوو و ئەویتر کە لەگەڵی لە ژوورێکدا بوو خرابـووە ژێـر چاوەدێری. بـەو شـێوەیە مارسـێل و لـۆیی دوو سـێ رۆژان تـەنیا دەمانـەوە. وا دانـرا نیوەشـەو هـەموو وردەکارییەکان رێكخـەن. دەکرا سبەینێش ئـەو کارانـە بکـەن. رامبێـر سوپاسـی کردن. پیرەژنە پرسی:" قایلی؟ رامبێر گوتی بەڵێ، بـەلام بـیری لـە شـتێکی دیکـە دەکردەوە.

بۆ سبەینێ لـە ژێـر ئاسمانـە قورسـەکەدا گەرماکـە شـێدار و خنکێنـەر بـوو. ئـەو هەواڵانەی سەبارەت بە تاعون دەگەیشتن ناخۆش بوون. لەگەڵ ئەوەشدا پیرەژنـە سـپانیەکە هـەر لەسـەرەخۆ بـوو و دەیگوت:"دنیـا سـیخناخە لـە تـاوان و هـەر ئەوەشـی لـێ دەکەوێتـەوە." رامبێـریش وەکوو مارسـێل و لـۆیی لـە نێوقـەد بـۆ سـەرەوەی رووت بـوو، بـەلام لەگـەڵ ئەوەشـدا سـینگ و نێوشـانەکانی شـەلاڵی ئارەقە بوون و لە نیوەی تاریکیی ماڵەکەدا کە پەنجـەرە چێوییەکانی داخرابـوون جەستەیان بریقەدار و قاوەیی دەچۆوە.

رامبێر بەبێ ئەوەی متەقی لێـوە بـێ دەسـووڕایەوە. لـە نـەکاو سـەعات چـواری دوانیوەڕۆ شمەکەکانی لەبەر کردن و گوتی دەچێتە دەرێ. مارسێل گوتی:

ـ ئاگادار بە. ئەمشەو نیوەشەو دەبێ. هەموو کارەکان رێکخراون.

رامبێر چووە ماڵی دوکتور. دایکی ریقۆ گوتی دەتوانێ لە نەخۆشـخانەی سـەرووی شـار چـاوی بـە دوکتـۆر بکـەوێ. لەبـەر دەم پرسـگەکەوە هـەر ئـەو جـەماوەرەی جـاران بـەدەوری خۆیـدا هەڵدەخولایـەوە. ملازمێـك بـە چـاوی دەرپـەڕیوەوە دەیگوت:"رامەوەسـتن." خـەڵك وەرێ دەکـەوتن، بـەلام بـەدەوری خۆیانـدا

دەخولانەوە. ملازم، کە جلەکانی لـە ئارەقـەدا خووسـابوون دەیگـوت:" چـاوەڕێ مەبن هیچ لەگۆڕێ نیە." هەمووان ئەوەیان دەزانی، بـەڵام سـەرەڕای ئـەو گـەرما کوشـندەیەش هێشـتا رادەوەسـتانەوە. رامبێـر پسـوولەی هاتوچـۆکەی نیشـانی مـلازمدا و مـلازم هـەتا نووسـینگەکەی تـارۆ وەپێشـی کـەوت. دەرگـای حەوشـە دەکرایەوە. رامبێر تووشی پێرپانیلۆ بوو کە لە نووسینگەکە دەهاتە دەرەوە.

لـە ژوورێکـی سـپیی گەچـکراو و پیسـدا کـە بـۆنی دەرمانگـە و سەرچـەفەی خووساوی لێ دەهات، تـارۆ کـە لـە پشـت مێزێکـی چـێوینی رەش دانیشـتبوو و قۆڵی کراسەکەی هەڵماڵیبوو بە دەسرەیەك ئەو ئارەقەیەی وشك دەکردەوە کـە بە شانیدا لووزەوی بەستبووە خوارەوە. گوتی:

- ئەوە هەر لێرەی؟...

- بەڵێ دەمویست قسە لەگەڵ ریقۆ بکەم.

- لە هۆڵەکەیە، بـەڵام ئەگـەر کرابـا ئـەو کـارەی هەتـە بـەبێ ئـەو رایپـەڕێنی زۆر باشتر بوو.

- بۆچی؟

- زۆر شەکەتە. ئەمن هەوڵ دەدەم کەمتر سەرودڵی بگرم.

رامبێر سەیری تارۆی کرد. تارۆ کز ببوو. شەکەتی چاوەکانی بە قووڵدا بردبوو و روخساری تێکسمڕاندبوو. شان وب اهۆ تۆکمەکانی کۆ ببوونـەوەو داتـەپیبوون. لە دەرگـا درا و پەرسـتارێك بـە دەمـامکی سـپییەوە وەژوور کـەوت. بەسـتەیەك پسوولەی لەسەر مێزەکەی تارۆ دانا و بە دەنگێکی کە دەمامکەکە کـزی دەکـرد هەر ئەوەندەی گوت:"شـەش." و چـووە دەرەوە. تـارۆ سـەیری رۆژنامـەنووس (رامبێر)ی کرد، ئەوجار وەکوو بادەوەیەك پسوولەکانی لێك کـردەوە و نیشـانی دا و گوتی:

- پسوولەیەکی جوانن نا؟ نەخێر، ئاماری مردووەکانن. مردووەکانی ئەمشەو.

تەوێڵی قووڵ ببوو. دیسان بەستە پسوولەکەی کۆ کردەوە و گوتی:

- تاقە شتێکی بۆمان ماوەتەوە، سەرژمێرییەکەیە.

تارۆ دەستی لەسەر مێزەکە دادا و هەستایە پێ و وتی:

- بەم زووانە دەڕۆی؟

- ئەمشەو، نیوەشەوێ.

تارۆ گوتی: خۆشحاڵە لەوەی سەرکەوتووە و رامبێر دەبێ ئاگای لە خۆی بێ.

- ئەوە قسەی دڵتە؟...

تارۆ شانەکانی هەڵتەکاندن و گوتی:

- لە تەمەنی مندا پیاو بە خۆی نیە قسەی دڵی دەکا. درۆکردن پیاو شەکەت دەکا.

رۆژنامەنووس گوتی:

- تارۆ داوای لێبوردن دەکەم. دەمەوێ چاوم بە دوکتۆر بکەوێ.

- دەزانم. ئەو لە من ئینسانترە. با بچین.

رامبێر لێی تێکەڵ بوو و گوتی:

- مەبەستم ئەوە نەبوو.

راوەستا.

تارۆ سەیری کرد و لە پڕ بزەیەکی هاتێ.

بە دالانێکی تەسکدا تێپەڕین کە دیوارەکانی کەسکێکی کاڵ بوون و تیشکێکی وەکوو ئاکواریۆم تێیدا دەبریسکایەوە. بەر لەوەی بگەنە دەرگایەکی دوو دەرووی شووشەیی کە لە پشتییەوە جووڵەی سەیری سێبەرەکان دیار بوون، تارۆ رامبێری بردە ژوورێکی بچووک کە دیوارەکانی لەبەر سندووق دیار نەبوون. یەکێك لەسندووقەکانی کردەوە و لە نێو دەزگایەکی پاکژکەرەوەدا دوو دەمامکی کە لە پارچەی ناسکی هیدرۆفیل ساز کرابوون دەرهێنان. یەکێکیانی دایە رامبێر و گوتی لە دەموچاوی بدا. رۆژنامەنووس پرسیی ئەوە قازانجێکی هەیە؟ تارۆ وەڵامی دایەوە نەخێر، بەڵام ورە بەوانیتر دەبەخشێ.

پاڵیان بە دەرگا شووشەییەکەوە نا. هۆڵێکی زۆر بەرین بوو کە سەرەڕای گەرمای وەرز، پەنجەرەکانی کیپ پێوەدرابوون. لەسەر دیوارەکانەوە کۆمەڵە

دەزگایـەك بـە خرەخـڕ لـەكار دابـوون كـە هـەوایان ئـاڵوگۆڕ دەكـرد پـەرە كەوانیەكانیان هەوای خەست و داغـی سـەر دوو ریـز قەرەوێڵـەی بۆریـان تێـك وەردەدا. لە هەموو لایەكەوە ناڵەناڵی لێڵ هەڵدەستان كە هـەمووان پێكـەوە دەبوونە نووزەیەكی یەك ریتم. كۆمەڵە كەسێكی سـپی پـۆش كـە لـە ژێـر ئـەو تیشـكە تونـدەی لـە پەنجـەرە بـەرزە میلەدارەكانـەوە دەهاتـە ژوورەوە، بـە هێوری دەهاتن و دەچوون. رامبێر هەستی كرد خەریكە بە گـەرمای سـامناكی ئـەو هۆڵـە تێكدەچـێ. و بـە زەحمـەت تـوانیی ریـۆ بناسـێتەوە كـە بەسـەر جەستەیەكدا نووشتابۆوە كە دەینالاند. دوكتۆر زرگی لە رانەكانی نەخۆشـەكە دەدا كـە لـەملاولای قەرەوێڵەكـەوە دوو پەرسـتار دەسـت و لاقیـان گرتبـوو. كاتێك سەری هەڵێنا، كەلوپەلەكانی خستە نێو جامێكەوە كـە هاوكارێـك بـۆی هێنابوو و خولەكێك بێ جووڵە مایەوە و سەیری نەخۆشەكەی كرد كـە خـەریك بوون برینەكەیان بۆ دەپێچا.

تارۆ كە دەچووە پێشێ گوتی:

- هەواڵی تازە چییە؟

- پانیلۆ قەبووڵی كردووە كە لە بینای دابڕگە (قەرەنتینـە)دا لـە جێگـەی رامبێـر كار بكا. هەتا ئێستاش كاری زۆر كردووە. تەنیا بـە نـەبوونی رامبێـر مەسـەلەی پێكهێنانەوەی سێهەمین گرووپی پشكنین دەمێنێتەوە.

ریۆ بەسەر بۆی سەلماند.

- كاستێل یەكـەمین وەجبـەی سـیرۆمەكانی ئامـادە كـردووە و پێشـنیار دەكـا تاقییان بكاتەوە.

ریۆ گوتی:

- دەی زۆر باشە.

- رامبێریش لێرەیە.

ریۆ ئاوڕی دایەوە. كە چاوی بە رامبێر كەوت لەسەر دەمامكەكانەوە چاوەكانی قیچ كردن. گوتی:

ـ ئەتۆ لێرە چ دەکەی؟ تۆ دەبوایە لە جێگەیەکی دیکە بیت.

ـ وا بڕیار دراوە.

هەر جارەی یەکێکیان قسەی دەکرد دەمامکەکەی لەسەر زاری لا بـەرز دەبـۆوە و تەڕ دەبوو و هەر بۆیەش قسەکردنیان شێوەیەکی ناناسـایی بـەخۆوە دەگـرت و لە قسەکردنی پەیکەرەکان دەچوو.

رامبێر گوتی:

ـ دەمویست قسەت لەگەڵ بکەم.

ـ ئەگەر حەزت لێیە پێکەوە دەچینە دەرێ. لە نووسینگەی تارۆ چاوەڕێم بە.

ساتێك دواتر ریڤۆ و رامبێر لە ریزی دواوەی ترۆمبیلەکـەی تـارۆدا دانیشـتبوون. تارۆ لێی دەخوڕی. ئەو لە حاڵێکدا ترۆمبیلەکەی وەڕێ دەخست گوتی:

ـ ئیتر بەنزینیش نەما. سبەی بە پێیان دەڕۆین.

رامبێر گوتی:

ـ دوکتور، ئەمن ناڕۆم و گەرەکمە لەگەڵ ئێوەدا بمێنمەوە.

تـارۆ متـەقی نـەکرد و لەسـەر لێخوڕینەکـەی بـەردەوام بـوو. ریڤـۆ لـە رواڵـەت نەیدەتوانی لەو حاڵەتی شەکەتییەی بێتە دەرێ. بە دەنگێکی لێڵ گوتی:

ـ ئەدی ژنەکەت؟

رامبێر گوتی دیسان بیری لێکردۆتەوە و هەر لەسەر باوەڕەکەی خۆیەتی، بەڵام ئەگەر بـڕوات شـەرمەزار دەبێـت و ئـەو شـەرمەزارییە خۆشەویسـتیی و عیشـقی ئەوی لێ تاڵ دەکا، بەڵام ریڤۆ خۆی راست کردەوە و بە دەنگێکـی گـڕ، گـوتی: ئەوە هیچ مانایەکی نیە و بە باشتر زانینی بەختەوەری، شەرمەزاریی ناوێ.

رامبێر گوتی:

ـ بەڵێ، شەرمەزارییە کە مرۆڤ هەر خۆی بەختەوەر بێ.

تـارۆ کـە هـەتا ئـەو کاتـە متـەقی لێـوە نـەهاتبوو و ئاوڕیشـی لـێ نەدابوونـەوە ئاماژەی بەوە کرد کە ئەگەر رامبێر بەشداری چارەڕەشییەکانی مرۆڤـەکان بـێ، ئیتر هەرگیز کاتێکی بۆ بەختەوەربوون بۆ نامێنێتەوە. دەبێ هەڵبژێرێ.

رامبێر گوتی:

ـ مەسەلە ئەوە نیە. ئەمن هەمیشە بیرم لەوە کردبۆوە کە لـەم شـارەدا نـامۆم و هیچ ئیشم بەسەر کاری ئێوەوە نیە، بەڵام ئێستێ ئەوەی دەبێ ببینم دیتوومـە و بمەوێ و نەمەوێ خـەڵکی ئـەم شـارەم. ئـەم رووداوە پێوەنـدیی بـە هـەمووی ئێوەوە هەیە.

هیچ کەس وەڵامی نەدایەوە و رامبێر بە تاڵووکە گوتی:

ـ تازە، ئێوە باش لەو مەسەلەیە تێدەگەن. ئەگینا لە نەخۆشـخانەیەدا خـەریکی چین؟ کەواتە ئێوەش هەڵتانبژاردووە و وازتان لە بەختەوەری هێناوە؟

دیسـانیش نـە تـارۆ وەڵامـی دایـەوەو نـە ریـڤۆ. بێدەنگییەکـە خایانـدی هـەتا گەیشتنە لای ماڵی دوکتۆر و رامبێـر ئـەمجارەیان بـە هێزێکـی زیـاترەوە دوایـین پرسیاری خۆی دووپاتە کردەوە و تەنیا ریڤۆ ئاورێکی لـێ دایـەوە. بـە تـەکانێك خۆی قیت کردەوە و گوتی:

ـ داوای لێبوردن رامبێر، بەڵام نازانم. مادام حەزت لێیە، لەگەڵمان بمێنەوە.

تەکانێکی ترۆمبیلەکە بێ دەنگی کـرد. دوایـی لـە حاڵێکـدا چـاوی لـە پێشـەوە بڕیبوو لەسەری رۆیی:

ـ هیچ شتێك لەم دنیایە بایی ئەوە نیە مرۆڤ دەست لە خۆشەویستەکەی بەر بـدا و وازی لێ بـێنێ. سـەرەڕای ئـەوەش ئـەمنیش رووم وەرگێـڕاوە بـە بـێ ئـەوەی بتوانم بزانم بۆ؟

دیسانەوە لەسەر بالیڤی کورسییەکە تخێڵ بۆوە، بە شەکەتییەوە گوتی:

ـ ئەوە راستییەکە. تەواو! یادداشت بکەین و ئەنجامی لێ وەرگرین.

رامبێر پرسی:

ـ چ دەرەنجامێك؟

ریڤۆ گوتی:

ـ مرۆڤ ناتوانێ هەم چارەسەر بکات و هـەمیش شـت بزانـێ. کـەوابوو بـە هـەموو هێزەوە با دەرمان و چارەسەر بکەین. ئەوە پێویستترە.

نیوەشەوێ تارۆ و ریڤۆ نەخشەی ئەو شوێنەیان پێشانی رامبێردا، کە بڕیار بوو بیپشکنن. تارۆ چاوی لە سەعاتەکەی کرد، کە سەری بەرز کردەوە چاوەکانی لە چاوی رامبێر ئاڵقان و پرسیی:

ـ ئاگادارت کردوونەوە؟

رۆژنامەنووس رووی وەرگێڕا و بە زەحمەتەوە گوتی:

ـ بەر لەوەی بێمە سەردانی ئێوە یادداشتێکم بۆ ناردبوون.

(٣)

لـە دوایـین ڕۆژەکـانی مـانگی ئۆکتۆبـەردا بـوو کـە سـیرۆمەکەی کاسـتێل تـاقی کرایەوە. ئەم سیرۆمە دوایین هیوای ریڤۆ بوو. دوکتۆر پێی وا بـوو ئەگـەر تووشـی شکستێکی دیکە بن، ئیتر شار دەکەوێتە دەست هەوا و هەوەسی تاعوونەکەوە یـا دیسانیش لە چەندین مانگی دوورودرێژی تر شوێنەواری هەر بمێنـێ یـا ئەوەیکـە بیەوێ لەنەکاو و بەبێ هۆ کۆتایی پێ بێ.

شەوێك بەرلەوەی کاستێل سەردانی ریڤۆ بکا، کوڕەکەی ئاغـای ئۆسـۆن نـەخۆش کەوتبوو و تەواوی ئەندامانی بنەماڵەکەی ناچار ببوون بۆ دووهـەمین جـار بچـنەوە دابڕگە. دایکی نەخۆشەکە، کە تازە لە دابڕگە هاتبووە دەرێ، بۆ دووهـەمین جـار هەڵاوێردرایەوە. دادوەر، کە ڕێزی بۆ بڕیارە نوێیەکان دادەنـا هـەر لەگـەڵ ئـەوەی نەخۆشییەکەی لە جەستەی منداڵەکەیدا بەدی کرد، گوتی تەلەفۆن بۆ دوکتر ریڤۆ بکـەن، کـە ریڤـۆ گەیشـتێ دایـك و بـاوك لـە تەنیشـت قەرەوێڵەکـەوەو لـە دەوری منداڵەکە ڕاوەستابوون. منداڵەکە تـەواو داهێزرابـوو و بـەبێ هـیچ ناڵینێك هێشـتی بیپشکنن. کاتێك دوکتۆر سەری بەرز کردەوە نیگای لە نیگاکانی دادوەر ئاڵقـان و لـە پشـت ڕوخسـاری ئـەوەوە ڕوخسـاری ڕەنگبزرکـاوی دایکەکـەی بـینی کـە دەسرۆکەیەکی بە بەردەمیەوە گرتبوو و زەق زەق لە دوکتـۆری دەڕوانـی. دادوەر بە دەنگێکی کز وتی:

- خۆیەتی. نا؟

ریڤۆ چاوێکی تری لە منداڵەکە کردەوە و گوتی:

- بەڵێ.

چاوی دایکە زەقـتر بوونـەوە، بـەڵام متـەقی لێـوە نـەدەهات دادوەریـش بێدەنگ ببوو، ئەوجار بە دەنگێکی هێورتر وتی:

ـ دەی، دوکتۆر، ئێمە دەبێ بەو پێوشوێنە بجوولێینەوە کە بڕیاری لەسەر دراوە.

ریڤۆ کە خۆی دەبوارد لەوەی چاو لە چاوی ئەو دایکە بکا کە دەسرۆکەکەی هەروا بە بەر دەمییەوە بوو گوتی:

ـ ئەگەر بتوانم تەلەفۆن بکەم زووتر جێبەجێ دەبێ.

ئاغای ئۆسۆن گوتی کە لەگەڵی دەچێ، بەڵام دوکتۆر بەرەو لای ژنە گەڕایەوە و گوتی:

ـ بەداخم. دەبێ ئامادە بن. خۆتان ئاگادارن.

ـ بەڵێ هەر وا دەکەم.

ریڤۆ بەر لەوەی بەجێیان بێڵێ لەخۆوە پرسیی کە ئاخۆ پێویستییان بە هیچ شتێ نیە؟ ژنە، کە هەروا بێدەنگ مابۆوە سەیری دەکرد، بەڵام دادوەر ئەمجارەیان ئاوڕی دایەوە و گوتی:

ـ نەخێر.

دوایی تفەکەی زاری قووت دایەوە و گوتی:

ـ بەڵام منداڵەکەم بۆ رزگار بکە.

دابڕگە کە لەسەرتادا تەنیا شتێکی رواڵەتی بوو، لە لایەن ریڤۆ و رامبێرەوە کرابوو بە شتێکی زۆر دژوار و ورد. بە تایبەتی ویستبوویان کە ئەندامانی یەك بنەماڵەش لە یەکتر جوێ بکرێنەوە بۆوەی ئەگەر ئەندامی بنەماڵەیەك بەبێ ئەوەی خۆی زانیبێ‌ی تووش بووبێ، نەهێڵن پەتاکە لەوە پتر پەرە بگرێ. ریڤۆ ئەو هۆکارانەی بۆ دادوەر شی کردەوە و دادوەر سەلماندنی. سەرەڕای هەمووی ئەوانەش ئەو و ژنەکەی وایان سەیری یەکتری کرد کە دوکتۆر تێگەیشت ئەم دابڕانە چەندەی تێکشکاندوونە. توانییان مادام ئۆسۆن و کچەکەی لە هوتێلی دابڕگە، کە رامبێر بەسەری رادەگەیشت رابگرن، بەڵام لێکۆڵەر جێگەی نەبۆوە. مەگەر لە ئۆردووگای دابڕاوان، کە پارێزگاری بەو خێوەتانەی کە بە قەرز لە شارەوانیی وەرگرتبوون سازی کردبوو. ریڤۆ داوای لێبوردنی لێکرد، بەڵام ئاغای ئۆسۆن گوتی: یاسا بۆ هەمووان وەك یەکە و دەبێ رەچاو بکرێ.

بەڵام منداڵەکە لە نەخۆشخانە بردرایە تەلارێکی وانەگوتنــەوەی پێشــوو، کــە دە قەرەوێڵەیان تێدا دانابوو. ریڤۆ پاش بیست سەعات گوتی لە بارێکی نالەبار دایە و هیچ هیوایەك نیە. جەستە وردەکەی بەبێ هیچ خۆڕاگرییــەك لــە چڵك و کێمدا نوقم دەبوو. کوانی بچووك بچووك کە تازە سەریان هەڵدابوو، جومگەی ئەندامــە مێکوتەلێدراوەکانی ئەویان داپۆشیبوو. منداڵەکە هەر لــە ســەرەتاوە بــە چۆکدا هاتبوو. هەر بۆیە ریڤۆ کەوتە بیری ئەوەی کە سیرۆمەکەی کاستێل لەســەر ئــەو تاقی بکاتەوە. هەر ئــەو شــەوە دوای شــیوخواردن بــەبێ ئــەوەی بچــووکترین دژ کردەوەیەك لە منداڵەکە بەدی بکرێ سیرۆمەکەیان لێ دا.

کەڕەی بەیانیی رۆژی دوایی، تەواویان بۆ داوەری لەسەر ئەم ئەزموونە لێــبڕاوە، لە تەنیشت قەرەوێڵەی منداڵەکە دانیشتبوون.

منداڵەکە کە لە داهێــزراوی هــاتبووە دەرێ بــە هەڵڵەرزینــەوە لــە سەرچــەفەکەدا گرمۆڵە دەبوو. دوکتۆر کاستێل و تــارۆ لــە ســەعاتی چواری بەیانیــەوە لــە ژوور سەری بوون و هــەنگاو بــە هــەنگاو چاویان بەســەر راوەســتان یــا هەڵکشــانەکانی نەخۆشییەکەوە بوو. لە ژوور ســەری قەرەوێڵەکــەوە، بــەژنی تۆکمــەی تــارۆ بڕێــك چەمیبۆوە. لــە خــوار قەرەوێڵەکــەوە، ریڤــۆ راوەســتابوو و کاســتێل لــە تەنیشــتی دانیشــتبوو و لــە بــە هــەموو رواڵــەتی هێمنیــەوە کۆنــەکتێبێکی دەخوێنــدەوە. وردەوردە، کە رۆژ بە تەلارە کۆنەکەی قوتابخانەکەدا بــڵاو دەبــۆوە ئــەوانیتــریش گەیشتنێ، پانیلۆ بەر لە هەموان گەیشتێ کە لەو بەری قەرەوێڵەکەوە لە تەنیشــت تارۆ راوەستا و پاڵی وەدیوارەکە دا. حاڵەتێکی پڕ لە ئازار بە روخســارییەوە دیــار بــوو و شــەکەتیی تــەواوی ئــەو رۆژانــەی کــە خــۆی بــۆ تــەرخان کردبــوون چــرچ و لۆچیان خســتبووە نێوچــەوانە ســوورەکەی ئــەوەوە. ژۆزێــف گــرانتیش گەیشــتێ، سەعاتی حەوت بوو و کارمەندی شارەوانی داوای لێبــوردنی کــرد کــە هانکــەهانکی دێ. ئەو لە ساتێك پتر لــەوێ نەدەمایــەوە تــەنیا دەیویســت بزانــێ کــە ئاکــامێکی روونیان وەرگرتووە یان نا؟ ریڤۆ بەبێ ئەوەی متەقی لێوەبێ، منداڵەکــەی نیشــان دا کــە بــە چــاوی بەســتراوەوە لــە روخســارە تێکشــکاوەکەیدا بــەو ددانانــەوە کــە

بەهەموو تواناى خۆى لەسەر يەكى دادەگرتن، بە جەستەيەكى بێجووڵە بێبڕانـەوە سەرى لەسەر سەرينەكەى ئەمديو ئەوديو دەكرد. ئاخرى كاتێك كـە ڕۆژ ئەوەنـدە روون بۆوە كە توانييان لە سـەر تەختـە رەشـى ئـەو سـەرى هۆڵەكـە كـە هـەر لـە شوێنى خۆى مابوو شوێنەوارى فۆرموله سڕدراوەكان وەخوێنن، رامبێر گەيشـتێ. پـاڵى وەقەرەوێڵـەى بەرامبـەر دا و پاكـەتى جگەرەگـەى دەرهێنـا، بـەلام پـاش ئەوەى سەيرێكى منداڵەكەى كرد سەر لە نوێ پاكەتەكەى خستەوە گیرفانى.

كاستێل كـە هـەروا دانيشـتبوو و لەسـەر چـاويلكەكانيەوە سـەيرى ريڤـۆى دەكـرد گوتى:

ـ هەواڵى باوكيت هەيە؟

ريڤۆ گوتى:

ـ نەخێر لە ئۆردووگاى جياكراوەكانە.

دوكتۆر ميلەى ئەو قەرەوێڵەيەى توند گوشى كـە منداڵەكـە لەسـەرى دەينالاند. چاوى لەو نەخۆشە گچكەيە نەدەترووكانـد كـە لـە نـەكاو جەسـتەى رێـك و رەق راگرت و بەو ددانانەوە كە زياتر لەسەر يەكترى دادەگرتن برێك لە قەرەوێڵەكـەدا رۆچوو و بە هێمنى دەستەكانى لێك ئاوەلا كردن. بۆنى پەشم و ئارەقەى ترشـاو لە جەستەى وردى بن بەتانيـە سـەربازييەكەوە هەڵدەسـتا. منداڵەكـە وردەوردە خۆى شل كرد و دەست و لاقەكانى بەرەو نێوەندى قەرەوێڵەكـە هێنـا و هـەر وا كوێرو بێ زمان دەتگوت خێراتر پشوو دەكێشێ. ريڤۆ چاوى لێ وەرگێڕا.

ئەوان بەر لەوە، مەرگى گەلێك منداڵيان ديتبوو، چونكە بـەلا و تـرس، قوربـانيى خۆيان هەڵنەدەبژارد، بەلام هەتا ئێستا هەرگيز وەكوو ئەو رۆژە سـات بـە سـات ئەشـكەنجەى ئـەوانيان نـەبينيبوو. ديـارە ئـەو ئـازارەى كـە ئـەو بـێ تاوانانـە دەيانچێشت، بـە راى ئـەوان هەميشـە بـە واتـاى راسـتەقينەى خـۆى، واتـە بـە شـێوەى كارەسـاتێكى بێـزراو خـۆى دەرخسـتبوو، بـەلام هـەتا ئـەو رۆژە رق و بێزارييەكەى ئەوان بە واتايەك تايبەت بوو. لەبەر ئەوەى قەت ئاوا بۆ ماوەيـەكى

دوورودرێژ له نزیکەوه بینەری ئاویلکەدان و گیاندانی بوونـەوەرێکی بـێ تـاوان نەببوون.

هەر لەو ساتەدا، هەر وەکوو بڵێی کونێکت له گەدەی کردبێ دیسان به ناڵینێکی دوو جـۆره، گرمۆڵـه بـۆوه. بـۆ مـاوەی چـەند چرکەیەك هـەروا بـه چـەماوەیی مایەوه. هەڵلەرزینی به مچوورکەوه جەستەی رادەتڵەکانـد وەك بڵێـی جەسـتەی لاوازی ئەو له ژێر باری تووڕەی تاعووندا گرمۆڵه دەبوو و له ژێر پشووی لەسـەر یەك و ئاگرینی "تا" دا ورد دەبوو. کاتـێ ئەو تـەوژمـه تێپـەڕی منداڵەکـه برێـك کەم بۆوه. وەك بڵێی تەوژمی تا کشابێتەوه و ئەوی لەسـەر کـەنارێکی شـێدار و ژەهراوی .بێ هێشتبێ که حەسانەوه تێیـدا هـەر مـەرگ بـوو. کاتێـك دیسـانیش شـەپۆلی سـووتێنەر بـۆ سـێهەمین جـار هێرشـی هێنایـەوه و ئـەوی برێـك لـه جێگەکەی بەرز کردەوه، منداڵەکه خۆی وێك هێنا و له نێو ترسی ئەو بڵێسەیەدا که ئـەوی هەڵدەچۆقاند خـۆی خزانـده ئـەو سـەری قەرەوێڵەکـه و بەتانیەکـەی لەسەر خۆی لادا و شێتانه سەری راوەشاند. دڵۆپی درشتی فرمێسـك کـه لـه بـن پێڵوه هەڵمساوەکانیەوه هاتبوونـه دەرێ، بـەرەو روخسـاره رەنگبزرکاوەکـەی لووزەویان بەست و له کۆتایی تەوژمەکەدا منداڵەکـه کـه بـەحاڵ گیـانی لەبـەردا مابوو، لاقه لاوازەکانی و باسکەکانی که له ماوەی چلوهەشت سـەعاتدا هـەموو گۆشتەکەیان تولابۆوه، کۆ کردنەوه و لـه نێـو قەرەوێڵـه شـپرێوەکەدا وا راکشـا دەتگوت له خاچ دراوه.

تارۆ چەمییەوه و به دەسته قورسـەکانی ئارەقـەی سـەر روخسـاره وردیلەکـەی سـڕیەوه. سـاتێك دەبـوو کـه کاسـتێل کتێبەکـەی پێـوەدا بـوو و، سـەیری نەخۆشەکەی دەکرد. هات قسەیەك بکا، بەڵام بـۆ تـەواو کردنەکـەی ناچـار بـوو بکۆکێ، لەبەر ئەوەی که لەنەکاو دەنگی گۆڕابوو. گوتـی:

- ریڤۆ هیچ پێوەی دیار نیه پەتاکه پاشەکشەی کردبێ؟

ريڤۆ گوتی: نەخێر، بەڵام ئەو منداڵــە بــە شـێوەيەكی نائاسـايی ململانــێ دەكـا. پانيلۆ كە برێك پاڵی وەديوارەكەوە دابوو بـە بيسـتنی ئـەو قسـەيە بـە لـەبزێكی تێكەڵەوە گوتی:

ـ ئەگەر دەبێ بمرێ ماوەيەكی درێژتر ئازار دەچێژێ.

ريڤۆ لە پڕ ئاوڕی لێ دايەوەو زاری كردەوە قسەيەك بكا، بەڵام بێدەنگ بـوو بـە ئاشــكرايی هــەوڵی دا بەســەر خۆيــدا زاڵ بــا و روخســاری بــەرەو منداڵەكــە وەرسووڕاند.

تەلارەكـە هـەر دەهـات و روونـتر دەبـۆوە. لەسـەر پێـنج قەرەوێڵـەی تـر پێـنج تارمايی دەجووڵانەوە و دەياننالاند، بـەڵام بـە جـۆرە پارێزێكـەوە كـە دەتگـوت لەوە پێش دارێژراوە. تـەنيا يەكێك لەوسەری هۆڵەكـەوە مـاوە بـە مـاوە هـاواری كورت كورتی لێ هەڵدەستا و ئەو هاوارانە كە بـەر لـەوەی نيشـانەی ژان و ئـازار بن زياتر دەتگوت هۆی سەرسووڕمانن.

هەسـتت دەكـرد كـە تەنانـەت نەخۆشـەكانيش ئـەو ترسـەی رۆژەكـانی سـەرەتايان نەماوە. تەنانەت دەتگوت ئێستا بۆ بـەرەورووبوونـەوە لەگـەڵ نەخۆشـييەكە جـۆرە رێككەوتنێكيان لە نێواندا هەيە. تەنيا منداڵەكە بە هەموو هێزەوە پەلەقاژەی دەكرد.

ريڤۆ كە جاروبارە نەك بە پێی پێويست بەڵكو بۆ دەربازبوون لەو بێ دەنگييە تێكـەڵ بــە دەستەوەسـتانيەی تووشـی ببـوو، ژمـارەی ترپـەی دڵـی منداڵەكـەی دەگـرت و چاوەكانی خۆی لەسەر يەك دادەنان و هەستی دەكرد كە ئەو هەوڵە تێكـەڵی خـوێنی ئەو دەبێ. ئەوجار خۆی لە بری ئەو منداڵە ئازار چێژە دادەنا و دەيويست بە تـەواوی تواناى خۆيەوە كە هێشتا شەقڵ نەشكاو مابۆوە، پشتيوانيی لـێ بكـا، بـەڵام ترپـەی دوو دڵ كە بۆ ساتێك هـاوڕێتم ببـوون لێـك دوور دەكەوتنـەوە، منداڵەكـە لـە دەسـتی رادەپســكا و هەوڵــەكانی ئــەو لــە بۆشــاييدا دەكووژانــەوە. ئــيتر مەچــەكی دەســتە لاوازەكەی بەردەدا و دەگەڕايەوە سەر جێگەی خۆی.

بـە درێـژايی ديوارەكـان كـە سـپی بـوون روناكـايی لـە سـوورەوە بـەرەو زەردی دەچوو. لەو ديو شووشـەكانەوە پـێش نيوەڕۆيـەكی داغ دەسـتی بـە هەڵچۆقين

دەکرد. بە زەحمەت دەنگی گرانتیان دەبیست کە دەرۆیشت و دەیگوت دوایی دەگەڕێتــەوە. هــەمووان چــاوەڕوان بــوون. منداڵەکــە کــە چــاوەکانی هــەروا قووچابوون، وێدەچوو برێك هێورتر بۆتەوە. دەستەکانی کــە وەکــوو چــەتاڵیان لێ هاتبوو، بە هێمنی چنجرووکی لــە لێــواری قەرەوێڵەکە دەگرت. دەستەکان هاتنــە ســەری و سەرچــەفەکەیان هــەتا نزیــك ئــەژنۆکانی هەڵدایــەوە و لەنــەکاو لاقەکانی خڕ کردنەوە رانەکانی هێنایە نزیك زگی و جووڵەی لێ بڕا. ئەوکاتــە بــۆ یەکــەمین جــار چــاوەکانی هــەڵێنان و ســەیری ریڤــۆی کــرد کــە لــە بەرامبــەری راوەستابوو. لە قووڵایی گلێنەیدا کە ئێستا دەتگوت سوورەگلێکی تۆخــت تــێ کردوون، زاری داپچڕی و دەمودەست تەنیا یەك هاواری بەرزی لێوە هەســتا کــە هەناسەکان بەحاستەم دەیانگۆڕی و لەپڕ نارەزایەتییەك تەلارەکەی ئــاخنی کــە زۆر مرۆییانە نەبوو، بەڵام لە هەمان کاتدا دەتگوت لە زاری هەموو مرۆڤەکانــەوە دێتەدەرێ. ریڤۆ ددانی لە ریچــەوە دەبــردن و، تــارۆ رووی وەرگێــڕا. رامبێــر لــە قەرەوێڵەکە چــووە پــێش و لــە کاســتێل نزیــك بــۆوە و کاستێل کتێبەکــەی کــە لەسەر رانەکانی دانابوو لێك نــا. پــانیلۆ ســەیری ئــەو زارە منداڵانەیــەی کــرد کــە نەخۆشی پیسی کردبوو و، سیخناخ بوو لە هاواری هــەموو چــاخ و ســەدەکان و، بە هێمنی چۆکی دادا و هەمووان، بەبێ ئەوەی بەلایانەوە سەیر بنوێنــێ گوێیــان لێ بوو کە بە دەنگێکی کز، بەڵام بە وشــەگەلێك کــە لــە نێــو سکاڵای نــاروون و بــەردەوامی نەخۆشــان دا تــەواو دیــار بــوو دەڵــێ: " خوایــە، ئــەم منداڵــە رزگــار بکە."

بــەڵام منداڵەکــە هــەروا هــاواری دەکــرد و نەخۆشــەکان لــە چــوار تەنیشــتی ئــەو هــەژان. ئــەو نەخۆشــەی کــە لەوســەری تەلارەکــەوە هــەروا دەینالاند مــەودای ناڵینەکانی کەمتر کردنەوە هەتا ئەوەی کە وردەوردە ئی ئــەویش بوونــە هــاواری راستەقینە و هەر لــەو جەنگەیــەدا ئــەوانیتریش بــە دەنگێــك کــە ســات بــە ســات توندتر دەبوو دەیانناڵاند. شــەپۆلێك لــە کڵپــەی گریــان تــەلاری داگرت و نــزای پێڕپانیلۆیــان لــە خــۆدا ون کــرد و ریڤــۆ کــە دەســتی بــە میلــەی قەرەوێڵەکــەوە

گرتبـوو لـه حالێکـدا کـه شـەکەتیو بێـزاری وەکـوو سەرخۆشـانی لێکردبـوو چاوەکانی لێکنا.
کاتێك چاوی هەڵێنان تارۆی لە تەنیشت خۆی بینی. ریڤۆ گوتی:
ـ ئەمن دەبێ برۆم. ئیتر تاقەتم نیە.
بەڵام لە پڕ، نەخۆشەکانی تر بـێ دەنـگ بـوون. ئـیتر دوکتـۆر زانـی کـە دەنگی منداڵەکە کز بووە، دیسان کزتر ببووەو نووزەی لێبڕابـوو. لـە دەورووبـەری ئـەو سـکاڵا و بۆڵـەبۆڵ بـەرز دەبـۆوە، بـەڵام کزتـرو وەکـوو زایەڵـەی دووری ئـەو ململانیـەی کـە کۆتـایی پـێ هـاتبوو. چـونکە بەربەرەکانێکـە کۆتـایی هـاتبوو. کاستێل چووبووە ئەو بەری قەرەوێڵەکە و گوتی تەواو بووە. منداڵەکـە بـە زاری داپچڕاو، بەڵام بێدەنگەوە لە قووڵایی سەرچەفە ئاڵۆزەکاندا جووڵەی لێ بڕابـوو. جەستەی لەگـەڵ پاشمـاوەی فرمێسـکەکانی سـەر روخسـاری لـە نـەکاو بچـووك ببۆوە.
پانیلۆ لە قەرەوێڵەکە چووە پێشێو رێورەسمی (پیرۆزکردنـی) بـەجێ هێنـا. لـە پاشان تەشكوداوێنی باڵاپۆشەکەی کۆ کردەوە و بە نێوەراسـتی قەرەوێڵەکانـدا وەرێکەوت.
تارۆ لە کاستێلی پرسی:
ـ دەبێ دیسان لە سەرراوە دەست پێ بکرێتەوە؟
پزیشکە پیرە سەری بۆ دەلەقاند. بە بزەیەکی لەرزۆکەوە گوتی:
ـ لەوانەیە. لەگەڵ هەموو ئەو شتانەش، ماوەیەکی زۆر خۆی راگرت.
بەڵام هەر ئەو کاتـە ریڤـۆ بەحاڵەتێکـەوە و ئەوەنـدە خێـرا چـووە دەرێ، کـە وەختێ بە تەنیشت پانیلۆدا تێپەری، قەشە باسکی درێـژ کـرد بـۆوەی پێشـی پێ بگرێ و پێی گوت:
ـ راوەستە دوکتۆر!
ریڤۆ هەر بەو حاڵەتە قەڵیسەوە گەرایەوە و بە توورەییەوە بەسەریدا نەڕاند:
ـ ئاخخ، خۆ تۆ دەزانی لانیکەم ئەوەیان بێ تاوان بوو!

ئـيتر گەڕايــەوە و بــە بــەردەمی پــانيلۆدا لــە تەلارەكــە چــووە دەرێ و، خــۆی گەياندە ئەو سەری قوتابخانەكە. لـە نێـو داروده‌وه‌نـە كـورتو تۆزاوييــەكان دا، لەسەر قەرەوێڵەيەك دانيشتو ئەو ئارەقەيەی سـڕيەوە كـە لـە چـاوی دەچـۆڕا. حەزی دەكرد يەك بەخۆی بقيژێنێ بۆ ئەوەی بەڵكو ئەو گرێيەی وا دڵی دەهاڕی و دەيئێــەنجنی، بكاتـــەوە. گـــەرما وردەوردە لـــە نێـــو چـــڵ و پـــۆپی دارە هەنجيرەكانــەوە دەڕژايــە خــوارەوە. ئاسمـانی شـينی دەم بـەيانی بـە خێرايـی تارايەكی مەيلەوسپيی بەسەر دەكشا كە هەواكەی دەمەياند*.

ريڤۆ لەسەر قەرەوێڵەكە لێی تخێڵ بوو. سەيری چڵوپۆپی دارەكـان و ئاسمـانی دەكــرد. وردە وردە پشـــووی دەهاتـــەوە بـــەر خـــۆی و هـــەر دەهـــات و لـــە شەكەتييەكەی خۆی كەم دەكردەوە.

دەنگێك لە پشت سەرييەوە گوتی:

- بۆ دەبێ ئاوا بە تووڕەيی مـن بـدوێنی؟ ئـەو ديمەنـە بـۆ منـيش تاقـەتپڕووكێن بوو.

ريڤۆ بەرەو پانيلۆ وەرسووڕايەوە و گوتی:

- وايە. بمبوورە، بەڵام ماندوويەتی جۆرێكە لە شێتی. لـەو شـارەدا جـاری وايـە ئەمن جگە لە نافەرمانی هيچم بە مێشكيدا نايە.

پانيلۆ بە هێمنی گوتی:

ــ تـێ دەگـەم. ئـەم رەوشــە وات لـێ دەكـا سەرپێچـی بكـەی. لەبـەر ئـەوەی سنوورەكانی ئێمەی بەزاندووە، بەڵام لەوانەيە پێويست بێ ئەو شـتەمان خـۆش بوێ كە ناتوانين تێی بگەين.

ريڤۆ بە تەكانێك هەسـتايە پـێ. هـەر بـەو هێـز و خرۆشـەی كـە لـەخۆی دا شـك دەبرد سەيری پانيلۆی دەكردو سەری رادەوەشاند. گوتـی:

---

*مەياندن: توندكردن. ئەم دەستەواژەيە زياتر بۆ ماست بەكار دەبردرێ و دەڵێن ماستەكە نەمەيوە يا مەيوە. لێرەدا مەبەست ئەوەيە هەواكەی وا لێ دەكرد كە مرۆڤ پشووی پێی سوار بێ.وەرگێڕ ك.

ـ نا، باوه. عیشق به لای منەوە مانایەکی دیکەی هەیەو هەتا هەین بێـزارین لـەو سیستەمەی کە تێیدا منداڵان ئازار دەچێژن.

پانیلۆوه سێبەری تێکچوونێك لـه روخسـاری نیشـت. بـه لـەبزێکی خەمناکـەوە گوتی:

ـ ئاخ دوکتۆر ئێستا دەزانم لێبوردەیی چ واتایەکی هەیە.

ــ بـەڵام ریڤـۆ دیسـان لەسـەر قەرەوێڵەکـە لێـی پـان بـۆوه. لـه قـووڵایی شەکەتییەکەیەوە کە گەڕابۆوە بە لەبزێکی نەرمترەوە وەڵامی دایەوە:

ـ دەزانم، ئەوە شتێکە کـە ئـەمن نیمـە، بـەڵام ئـەمن نامـەوێ لەسـەر ئـەو شـتە قسەت لەگەڵ بکەم. ئێمـەش ئـیش بـۆ شـتێك دەکـەین کـە لـەو پـەڕی جـوێن و نزاکانەوە یەکگرتووی کردووین. هەر ئەمە بە تەنیا بەسە.

پانیلۆ لە تەنیشت ریڤۆوە دانیشت. دەتگوت هەڵچووە. گوتی:

ـ بەڵێ، بەڵێ. ئێوەش بۆ رزگاریی مرۆ هەوڵ دەدەن.

ریڤۆ هەوڵی دا بزەیەکی بێتێ:

ـ رزگاریی مرۆ بە لای منەوە وشەیەکی زۆر مەزنـە. ئـەمن ئەوەنـدە دوور نـاڕۆم، حەزم لە تەندروستی‌و سلامەتیی مرۆیە، لە پێشدا تەندروستیی ئەو.

پانیلۆ دڕدۆنگ بوو. گوتی:

ـ دوکتۆر...

بـەڵام بێـدەنگ بـوو. نێوچـەوانی ئـەویش ئارەقـەی لـێ دەتکـا. لـە بـن لێـوەوە گوتی: "مـاڵ ئـاوا." و کاتێـك کـە هەسـتایە پـێ چاوەکانی دەبریسـکانەوە. لـەو کاتەدا کە دەیویست بڕوات، ریڤۆ کە لە بیرەوە چووبوو، لە جێی خۆی هەستا و هەنگاوێك بەرەو ئەو رۆیشت و گوتی:

ـ دیسان داوای لێبوردن دەکەم. ئەم گۆڕانە ئیتر دووپاتە نابێتەوە.

پانیلۆ دەستی بۆلای درێژ کرد و بە پەژارەوە گوتی:

ـ لەگەڵ ئەوەشدا نەمتوانی قایلت بکەم.

ریڤۆ گوتی: ـ چ پێویست دەکا؟ ئەتۆ باش دەزانی کە ئەوەی من لێی بێزارم مەرگ و خراپەیە. و تۆ پێت خۆش بێ و پێت ناخۆش بێ ئێمە لە بەربەرەکانێ لە بەرامبەریاندا و لە تەحەمولکردنیان پێکەوە و هاودەنگ نین.

ریڤۆ دەستەکانی پانیلۆی بە دەستەوە بوون و لە حاڵێکدا خۆی لەوە دەبوارد چاو لە چاوی بکا گوتی: ـ ئەوەتا، ئێستا ئیتر خوایش ناتوانێ لێکمان بکاتەوە.

(٥)

پانیلۆ لەو کاتەوە کە چووبووە نێو رێکخراوی تەندرووستییەوە، نەخۆشخانەو ئەو شوێنانەی بە جێ نەهێشتبوو کە تاعوونیان تێدا بەدی دەکرا، لە نێو رزگاریدەرەکاندا لەو ریزەدا کە پێی وابوو دەبێ لەوێ بێ، واتە لە ریزی پێشەوە بوو. بە گوێرەی پێویست بەرەنگاری مەرگ ببۆوە و لەگەڵ ئەوەدا کە بە سیرۆم دەپارێزرا، لەگەڵ بیرکردنەوە لە مەرگی خۆیشی، نامۆ نەبوو. بە رواڵەت هێمنی و لەسەرەخۆیی خۆی دەپاراست، بەڵام لەو رۆژەوە کە چەند سەعات لەسەر یەك بینەری گیاندەرچوونی منداڵێك بوو دەت گوت گۆڕاوە. گوشاری دەروونی رۆژ لەگەڵ رۆژ لە روخساری دا بەدی دەکرا. و ئەو رۆژەش کە بە بزەوە بە ریقۆی گوت کە خەریکی ئامادەکردنی نامیلەکەیەکە بە ناوی:"ئاخۆ قەشە دەتوانێ راوێژ بە پزیشك بکا؟" دوکتۆر هەستی کرد کە مەسەلەکە لەوە گرینگترە کە پانیلۆ خۆی دەیڵێ. چونکە دوکتۆر گوتی حەزی لێیە بزانێ ئەو کارە چییە، پانیلۆ پێی راگەیاند کە بڕیارە وتارێك لەسەر " رێوشوێنی ئایینیی پیاوان" بخوێنێتەوە و بە کەڵکوەرگرتن لەم دەرفەتە لانیکەم بڕێك لە بیروبۆچوونەکانی خۆی دەردەبڕێ و گوتی:

ـ دەمویست ئەتۆش بێی دوکتۆر. بابەتەکەت بەلاوە سەنجڕاکێش دەبێ.

"پێر" دووەمین وتاری خۆی لە رۆژێکدا خوێندەوە کە بایەکی بەقەوەت هەڵی کردبوو. لە راستیدا ئەوەندە خەڵکەی هاتبوون گوێی بدەنێ، لەچاو یەکەم وتار کەمتر بوون. لەبەر ئەوەی کە ئەم جۆرە خۆنواندنانە ئیتر بە لای خەڵکی شارەکەی ئێمەوە سوابوون و شتێکی نوێ و سەرنجڕاکێش نەبوون. لەو بارەنالەبارەدا کە شار تێیدا دەژیا، تەنانەت وشەی "نوێ"ش واتاکەی خۆی نەمابوو. لە لایەکی دیکەوە، زۆربەی خەڵك، ئەگەر بە تەواوەتیش وازیان لە

ئەرکەکانی خۆیان نەهێنابوو، یا ئەگەر ئەرکـەکانیان لەگـەڵ جۆرێك ژیـانی تـەواو شەخسی کە بە تەواوەتی پێچەوانەی ئەخلاق بوو تێکەڵ نەدەکرد، ژمارەیـەکیان، باوەڕگـــەلی خـــۆراف و پێچـــەوانەی عـــەقڵیان خســـتبووە جێـــی کـــردەوە و هەڵسوکەوتەکەی جارانیان. لەبری بەشداربوون لە ڕێوڕسمە ئایینیەکانـدا، میـداڵی بەلاگێڕەوە و نووشتەی "ساینت ڕۆش"یان بە ملیانەوە هەڵدەواسی.

بۆ وێنە دەکرێ ئامـاژە بـەو گرینگییـە لەڕادەبـەدەرە بکـەین کـە هاووڵاتییـەکانی ئێمـە بـە بەربێـژی*یـان دەدا. لـە بـەهارێ دا، هـەردەم چـاوەڕوان بـوون، کـە نەخۆشییەکە کۆتایی پێ بێ و هیچ کـەس بـیری لـەوە نـەدەکردەوە کـە لەسـەر ماوەی نەخۆشییەکە شتێك لـەویتر بپرسـێ، لەبـەر ئـەوەی دڵنیـا بـوون کـە زۆر ناخایـەنێ، بـەڵام بـە تێپـەڕینی ڕۆژەکـان، وردەوردە خـەڵك ترسـی ئـەوەیان ڕێنیشت کـە پەتاکـە کۆتاییـەکی نـەبێ‌و لەنـەکاو کۆتـایی پـەتا بـوو بـە بابـەتی تەواوی هیواوو ئاواتەکان. بـەو شـێوەیە بەربێژییـەکانی ئەستێرەناسـەکان و یـا پیروپیاوچاکانی کلێسەی کاتۆلیك دەستاودەستیان دەکـرد. چاپخانەکانی شـار لەڕێوە بە کەڵکوەرگرتنێ کە لەو تاسەبارییە دەتـوانن بیکـەن تێگەیشـتن و ئـەو دەقانەی کە دەستاودەستیان دەکرد لە ژمارەی زۆردا نەسکیان لـێ گرتنـەوە و بڵاویـانی کردنـەوە.و لەبـەر ئـەوەی دیتیـان کـە هەسـتی کونجکـۆڵیی خـەڵك دانامرکێ، ژمارەیـەکیان راسپارد کـە لـە کتێبخانـەکان دا بکەونـە لێکۆڵینـەوەو پشکنین بۆوەی نەسك لە تەواوی ئەو شـایەتە هەڵگرنـەوە کـە مێـژوو دەیتـوانی بیانخاتـە روو و لـە شـار دا بڵاویـان کردنـەوە. کاتێـك دیتیـان کـە مێـژووش وەڵامـدەری ئـەو جـۆرە بەربێژییانـە نیـە، نووسـینی ئـەم بابەتگەلـەیان بـە ڕۆژنامەنووسەکان ئەسپارد و ئەوان، لانیکەم بۆ ئەم بابەتە تایبەتییە، نیشانیان دا کە لە پێشینیانی خۆیان کەمتواناتر نین.

تەنانـەت هێنـدێ لـەو بەربێژییانـە بـە شـێوەی پـەراوێز لـە ڕۆژنامەکانـدا بـڵاو دەبوونـەوە و خـەڵك وەك چـۆن لەسـەردەمی تەندروسـتی و دوورەبـەلایی‌دا

---

* بەربێژی: پێشبینیکردنی رووداو و چارەنووس کە لە فارسیدا پێی دەگوترێ(پیشگویی)و.ك.

چیرۆکە هەستبزوێنەکانیان خوێندبوونەوە، ئاواش ئەوانەیان دەخوێندنەوە. هێندێ لەو بەربێژییانە، لەسەر بنەمای کۆمەڵێك لێکدانەوەی سەیروسەمەرە بوون کە تێیان دا مێژوو، تەمەنی مردووەکان و ژمارەیان و ئەو مانگانەی کە لە ژێر هێژموونیی تاعوونی رابردوودا بوون، دەوری دەگێڕا. هێندێکی تر، لەگەڵ تاعوونە گەورەکانی مێژوودا بەراوردییان دەکرد و لە نێویاندا هێندێ وێکچووییان دەدۆزینەوە (کە لە بەربێژیدا پێیان دەگوترێ "نەگۆڕ") و لە رێگەی لێکدانەوەی سەیر و سەمەرەی دیکەوە، دەیانگوت کۆمەڵە دەستوور و رێوشوێنێکیان بۆ رەوشی ئێستا لەو لێکدانەوانەیان هەڵێنجاوە، بەڵام لەو نێوەدا، ئەوەی لە هەموان پتر باوەڕی پێ دەکرا، بێ گومان ئەوانە بوون کە، بە زمانێکی ناڕوون باسی زنجیرە رووداوێکیان دەکرد کە لەوانەبوو هەرکام لەو رووداوانە راست ئەو بەڵایە بێ وا شارەکە تووشی ببوو و ئاڵۆزی و ناڕوونیەکەی وای کردبوو بە هەموو شێوەیەك راڤە و تەفسیر بکرێ، بەو شێوەیە هەموو رۆژێ، دەگەڕانەوە سەر بەربێژییەکانی نۆستراداموس(ئەستێرەناس و پزیشکی فەرەنسی)و ساینت ئۆدیلە و بەردەوام ئاکام و دەرەنجامیان لێ وەردەگرتن. لەگەڵ ئەوەشدا ئەوەی لە تەواوی ئەو بەربێژیانەدا هاوبەش بوو، ئەوە بوو کە هەر هەموویان بە جۆرێك لە جۆرەکان دڵنیاکەرەوە بوون. تەنیا تاعوون بوو کە هیچ دڵنیاییەکی نەدەبەخشی.

کەوابوو ئەو خورافاتانە، بۆ خەڵکی شارەکەی ئێمە جێی ئایینی دەگرتەوە و لەو رووەوە وتارەکەی پانیلۆ لە کلێسەیەکدا خوێندرایەوە کە تەنیا سێ لەسەر چواری پڕ لە خەڵك بوو. شەوی وتارەکە، کاتێك ریڤۆ گەیشتێ، با لە کەلێنی دەرگاکانی وەژوورکەوتنەوەوە دەخزایە نێو کلێسەوە و بە ئازادی بە نێو بیسەراندا دەسووڕایەوە. لەم کلێسە سارد و بێدەنگەدا، لە نێو بەشداراندا کە هەر هەموویان پیاو بوون، دانیشت و قەشەی بینی کە چووە سەر مینبەر. پانیلۆ بە لەبزێکی هێورتر و لەسەرخۆتر لەجاری پێشوو قسەی کرد و بەشداربووان چەندین جار، نیشانەی گومانیان لە وتارەکەیدا بەدی کرد. سەیرتر ئەوەیە کە ئیتر نەی دەگوت"ئێوە" بەڵکو دەیگوت "ئێمە".

لەگەڵ ئەوەشدا وردەوردە دەنگی پتەوتر دەبوو. سەرەتا ئەوەی بیر خستنەوە کە، چەند مانگێکە تاعوون لە نێوماندایە و ئێستا باشتری دەناسین لەبەر ئەوەی گەلێ جاران بینیومانە لەسەر مینبەرەکان، یا لە ژوور سەری ئەو کەسانە دانیشتووە کە خۆشمان ویستوون، شان بە شانمان رۆیشتووە و چاوەڕێ بووە بگەینە شوێنی ئیشکردنمان. کەوابوو لەوانەیە ئێستا باشتر بتوانین ئەو شتە فێر بین کە تاعوون بێوچان پێی دەگوتین. چونکە سەرەتا لەوانەبوو نەمانبیستبێ. ئەوەی پێشتر پانیلۆ هەر لەم شوێنە گوتبووی هەروا لەسەر جێی خۆی بوو. یا لانیکەم خۆی لەسەر ئەو باوەڕە بوو، بەڵام لەوانەیە دیسانیش هەر وەك بەسەر هەمووماندا دەهات و بۆ ئەویش بەژان بوو، ئەو دوور لە بەزەیی بیری کردبۆوە و قسەی کردبوو. لەگەڵ ئەوەشدا ئەوەی لەو نێوەدا راستەقینەبوو ئەوە بوو کە بەردەوام هەر شتەی پەند و دەرسێکی تێدایە. توندترین تاقیکردنەوەکانیش بۆ مەسیحییەك قازانجێکی پێوەیە و بە دڵنیاییەوە ئەو شتەی مەسیحیەك وەشوێنی دەکەوێ، قازانجی خۆیەتی و لەگەڵ ئەوەی ئاخۆ ئەو قازانجە لە کوێوە هاتووە و چۆن دەکرێ بیدۆزیتەوە.

لەو ساتەدا، لە دەور و پشتی ریڤۆ، خەڵك لە نێو دەسکی کورسییەکانیاندا بارەوباریان کرد و چۆنی ئاسوودە و بەڕەحەت بوون، ئاوا دانیشتن.

یەکێك لە دەرگا چەرمییەکانی وەژوورکەوتن بە هێمنی پێوە درا. یەکێك لە جێگەی خۆی هەستایە پێ، بۆوەی نەهێڵێ بجوولێ و، ریڤۆ کە بەو جووڵەیە بیری شێوابوو بە زەحمەت گوێی لە دەنگی پانیلۆ بوو کە دەستی بە ئامۆژگارییەکەی کردەوە. دەکرێ بڵێین قەشە دەیگوت نابێ هەوڵ بدەن دیمەنەکانی تاعوون بێننە بەرچاوتا، دەبێ ئەوەی وا شیاوی لێ فێربوونە لێی فێر بین. ریڤۆ بە شێوەیەکی ناڕوون هەستی کرد قەشە هیچ شتێك بە شیاوی شیکردنەوە و وێناکردن نازانێ. کاتێك سەرنجی راکێشرا کە پانیلۆ بە لەبزێکی توند گوتی: بە لای خوداوە شتگەلێ هەن کە دەکرێ قسەیان لەسەر بکەی و شییان بکەیتەوەو شتی واش هەن کە هەر بۆوە نابن قسەیان لەسەر بکەی. بێ

گومان "چاكە" و خراپـە هـەبوون و خـەڵك بـە گشـتی زۆر بـە سـانایی قسـەیان لەسەر ئەو شتانە دەكرد كە ئەو دووانەیان لێك جوێ دەكردنـەوە، بـەڵام گـرفتی كارەكە ئەو كاتە دەستی پـێ دەكـرد كـە قسـە لەسـەر خراپـە دەكـرا. بـۆ وێنـە خراپەیەك هەبوو كە بە رواڵەت پێویست بوو و خراپەیەكیش كە بە رواڵەت پووچ و زیـادی بـوو. لـە لایەكـەوە "دۆن ژوان" هەیـە كـە بـە دۆزەخدا رۆچـوو و لـە لایەكیشـەوە مـەرگی منـداڵێك. هـەر چـونكە بەجێیـە خـودا غـەزەب لـە پیـاوی هەوەسباز بگرێ، بەڵام مرۆ نازانێ منداڵێك بۆ دەبێ ئـازار بكێشـێ و لـە راسـتیدا هیچ شتێك لەسەر ئەم زەوییە گرینگتر نیە لـە ئـازاری منـداڵێك و ترسـێك كـە ئـەو ئـازارە لەگـەڵ خۆیـدا دەیهێنـا و هۆكارگـەلێك كـە دەبـێ بـۆی بدۆزیتـەوە. لـە مەسەلەكانی دیكەی ژیاندا، خـودا هـەموو شـتێكی بـۆ ئێمـە ئاسـان دەكـردەوە و هەتا ئێرە ئایین پێویستییەكی بەوە نەبوو حەقی پێ بـدرێ، بـەڵام لێـرەوە ئـایین ئێمەی لە بن دیواران دانابوو. بـەو شـێوەیە ئێمـە لـە بـەردەم دیـوارە گـەورەكانی تاعووندا بووین و لە سێبەری مەرگهێنەری ئەو دیوارانەدا بوو كە دەبوایە قـازانج و بەرژەوەنـدیی خۆمـان لەبـەر چـاو بـێ. پێرپـانیلۆ تەنانـەت ئـەو قازانجـە ئاسـان وەدەستهاتووەشی وەلا نا كە بەهۆی وەسەر كەوتن و تێپـەڕین لـە دیوارەكانـەوە وەدەست دەهات، بۆ وی ئاسان بوو بڵێ ئەو چێژە ئەبەدییەی چاوەڕێی منداڵەكـە بوو، قەرەبووی ئازارەكەی دەكاتەوە.

بەڵام لە راستیدا هیچ شتێكی لەم بارەوە نـەدەزانی. لـە راسـتیدا كـێ دەیزانـی بڵێ بەردەوامی و ئەبەدیبوونی شادییەك دەتوانێ چركەیەك لـە ئازارەكـانی مـرۆ قەرەبوو بكاتـەوە؟ بـە دڵنیاییـەوە تـاكی مەسـیحی، كـە مەسـیح لـە جەسـتە و رۆحی خۆیدا هەستی بە ئازارەكانی ئەو كردووە قسەی وا ناكا. نەخێر قەشە بـە وەفاداربوون بەو ئازار و ئەشكەنجەیەی كە خـاچ نیشـانەكەیەتی و لـە بەرامبـەر ئازاری منداڵێكدا لە بەردەم دیوارەكاندا دەمێنێتەوە. و بەبێ تـرس و دڵـەڕاوكێ بـە هـەموو ئـەو كەسـانەی گـوێ لـە قسـەی ئـەو رادەگـرن دەڵـێ:" براكـانم، چركەساتی بڕیاردان گەیشتووە. دەبێ یان باوەڕ بە هەموو شتێ بێنن یا نكـوڵی

له هەموو شتێ بکەن و له نێو ئێوەدا کێ هەیە بوێرێ نکوڵی لـه هـەموو شـتێ بکا؟"

ریفۆ چرکەیەك دەرفـەتی هێنـا بـیر لـەوە بکاتـەوە کە قەشـە خەریکـە لـە دیـن وەردەگەڕێ، بەڵام رێك لەودەمەدا پانیلۆ بـە تـین و گـورێکی زیـاترەوە دەسـتی کـردەوە بـە قسـە و گـوتی: ئـەم بڕیـار و چـاوەڕوانیە بـە قـازانجی هـەموو مەسیحیەکە و هەروەها لایەنە باشەکەیەتی. قەشە دەیزانی لایەنی زێدەڕۆیانەی ئـەو باشـییەی وا دەیویست باسـی بکـا بـۆ ئەوەنـدە رۆحـەی کـە خوویـان بـە ئـەخلاقێکی بەخشـەندەتر و ئاسـاییترەوە گرتـووە راچـڵەکێنەر دەبـوو، بـەڵام ئاینی سەردەمی تاعوون نەیدەتوانی ئـاینی رۆژگارەکـانی دیکـە بـێ و ئەگـەر خـودا هـەڵیگرێ و تەنانـەت ئەگـەر بیـەوێ رۆح لـە سـەردەمی بەختەوەریـدا بحەسێتەوە و شاد بێ، چاوەڕوانیی ئەو لە قەیرانـەکانی چارەڕەشـیدا زیـاترە. خودا ئەمڕۆ ئەو چاکەیەی لەگەڵ خوڵقێنراوەکانی خۆی کردووە کە بیانخاتە نێو چارەڕەشـییەوە بـۆ ئـەوەی لـە باشـترین باشـییەکان کـە بریتییـە لـە "هـەموو شتێك" یا "هیچ شتێك" تێبگەن و وەئەستۆی بگرن.

چەند سەدە لەمەوبەر نووسەرێکی بێ دین، بە هێنانەگۆڕێی ئەو بابەتـە کـە شـتێك بەناوی بەرزەخ لە گۆڕێ نیە، بانگەشەی ئـەوەی کـرد کـە نهێنیـی کلێسـەی لـەقاو داوە. مەبەسـتی ئـەو لـە بانگەشـەکەی خـۆی ئـەوە بـوو کـە هـیچ پێـوەرێکی مامناوەندی لە گۆڕێ نیـە و تـەنیا بەهەشـت و دۆزەخ هەیـە و مـرۆڤ بـە پێـی ئـەو رێگەی هەڵیبژاردووە یا رزگار دەبێ یان رەتێنراو. بـە لای پـانیلۆوە ئـەوە لـە دیـن وەرگەڕانێك بوو کە دەکرێ لە رۆحی هیچوپووچێکەوە سەرچـاوەی گرتبـێ. لەبـەر ئەوەی بەرزەخێك لەگۆڕێ بوو، بەڵام سەردەمگەلێکیش هەبوون کە نەدەکرا هیوات بەو بەرزەخە هەبێ. سەردەمانێك کە تێیاندا باسی گوناهی بچووك لـەگۆڕێ نـەبوو. هەرچەشنە تاوانێك کوشندە بوو و هەر چەشنە خەمساردییەك بە خەیانەت لەقەڵەم دەدرا. یا هەموو شتێك یا هیچ شتێ.

پانیلۆ بێ دەنگ ببووو ریڤۆ لەو ساتەدا لە بن دەرگاکانەوە باشتر گوێی لە دەنگی با بوو کە دەتگوت لە دەرەوە دوو ئەوەندە بەقەوەت بووە. قەشە لەو کاتەدا دەیگوت باشییەکەی ئەو قەبوولکردنی گشتییەی کە ئەو باسی دەکا ناکرێ لەو مانا بەرتەسکەدا کورت بکرێتەوە کە خەڵك پێی دەدەن. لەبەر ئەوەی ئەو قەبوولکردنە، نە بریتییە لە خۆبەدەستەوەدانێکی پڕ شوورەیی و نە بریتییە لە داماوییەکی دژوار. دیارە داماوی بوو، بەڵام داماوییەکی تێکەڵ بە رەزامەندی. بێگومان ئازاری منداڵێك بۆ دڵ و رۆحی ئەو مایەی داماوی شەرم و داماوی بوو، بەڵام هەر بۆیەش بوو کە تێگەیشتن لێی پێویست بوو. پانیلۆ سەرنجی بیسەرانی بۆ لای ئەوە راکێشا کە دەیەوێ بڵێ گوتنی ئاسان نیە و گوتی: هەر بۆیەشە دەبێ بتەوێ لەبەر ئەوەی خودا دەیەوێ. بەو شێوەیە تاکی مەسیحی خۆی لە هیچ شتێك بە دوور نازانێ و کاتێك هەموو رێگەکان داخرابن بەرەو هەڵبژاردنی بنەڕەتی هەنگاو دەنێ. ئەو قەبوولی تەواو، هەڵدەبژێرێ بۆ ئەوەی دانەبەزێتە ئاستی نکوڵیکردنی تەواو. وەکوو ئەو ژنە ئازایانەی کە کاتێك لە کلێسەکاندا دەیانبیست کوانەکان ئامرازێکن بۆ ئەوەی لەش چڵكوچەپەڵی خۆی هەڵڕێژێتە دەرێ دەیانگوت:" دەزانم، بەڵام ئەوەی دیکەیان جێگەی باوەڕ نیە." دەبێ بخزێینە ئامێزی ئەو شتە دوور لە باوەڕەی کە پێمان بەخشراوە بۆ ئەوەی بتوانین هەڵبژاردنەکەمان بکەین. ئەشکەنجەی منداڵان نانی تاڵی ئێمە بوو، بەڵام ئەگەر ئەو نانەمان نەبوایە رۆحی ئێمە لە برسێتیی مەعنەویی دەمرد.

لێرەدا، ژاوەژاوێکی ناڕوون کە زۆرجاران لە کاتی بێدەنگبوونی پیرپانیلۆدا کلێسەی دادەگرت وردەوردە بەرز بۆوە و بیستر‌ا، لەبەر ئەوەی لەنەکاو، ئامۆژگاریکەر دەستی بە قسان کردەوەو بە لەبزێکی پتەوترەوە، خۆی لەبری بیسەران پرسیی کە لەسەر یەك دەبێ چ بکەین؟ لەسەر ئەو باوەڕە بوو، کە لەوانەیە هەر هەمووان بڵێن چۆکدادان لەبەرامبەر چارەنووسدا. کێشەیەك نەبوو و ئەو لەبەرامبەر ئەو دەستەواژەیەدا هەرگیز پاشەکشەی نەدەکرد تەنیا بەو

مەرجـەی ڕێگـەی بـدەن وشـەی چـالاکانەی لـێ زیـاد بکـەن. جـارێکی دیکـەش دووپاتەی دەکاتەوە کە دیارە نابێ لاسایی مەسـیحییەکانی حەبەشـە بکەنـەوە، کە پێشتر باسی کـردوون. هـەروەها، نـابێ بـیر لـەوە بکەنـەوە کـە بچـنە ریـزی تاعوونلێدراوە ئێرانیەکانەوە کە سەگەکانیان لە تاقمە مەسیحییەکان بەر دەدان و تووك و نەحلەتیان لێ دەکردن بۆ ئەوەی ئـەو بێدینانـەی دەیانـەوێ تـاعوونی نێردراو لە لایەن خـوداوە شکسـت بـدەن تـاعوون لێیـان بـدا، بـەڵام لـە لایـەکی دیکەشـەوە نـابێ لاسـایی راهیبـەکان بکەنـەوە کـە لـە پـەتاکانی سـەدەکانی رابردوودا، لە ڕێوڕەسمی خواردنی قوربانیدا، نانی متفەرکیان بە پلایس دەگـرت بۆ ئەوەی خۆ لە ئاوی زاری گەرم و شێداریان بپارێزن. تاعوونلێدراوانی ئێـران و راهیبەکان هـەردوولا گوناهیـان دەکـرد. چـونکە بـە لای ئەوانـەوە ئەشـکەنجەی منداڵێك گوناه نەبوو و بە پێچەوانە، بە لای ئەوانەوە ئەو ترسەی مـرۆڤ لـە ئـازار هەیەتی هەموو شتێکی لەخۆ گرتبوو. لەهەر دوو حاڵەتدا مەسەلە سـەرەکییەکە لـە بیر کرابوو. هەر هەموویان لە بەرامبەر بـانگی خـودادا کـەڕ بـوون، بـەڵام نموونـەی تریش هەبوون کە پانیلۆ دەیویست وەبیریان بێنێتەوە. ئەگەر باوەڕ بە نووسراوەی رووداونووسەکەی گەورەی"مارسی" بکـەین لـە هەشـتاویەك راهیبـەی کەنیسـەی "مێرسـی" تـەنیا چـوار کەسـیان لـە چـنگی تـاعوون نـەجاتیان بـوو. رووداونووسەکان هەر ئەوەیان دەگوت و پیشەکەیان هەڵی‌نەدەگرت لـەوە زیـاتر شتێك بڵێن، بەڵام پیر پانیلۆ لە کاتی خوێندنەوەی ئەو رووداوانەدا، تـەواوی بـیر و هۆشی چووە سەر ئەو کەسـەی سـەرەڕای حەفتاوحـەوت تـەرم، بـە تایبـەتی لەگەڵ ئەو نموونەیەشـدا کـە سـێ بـرا دینیەکـەی پێیانـدا بـوو هێشـتا بـە تـەنیا مابۆوە و قەشە لە حاڵێکدا کە مستەکۆڵەی لـە قـەراغی کورسـیی مینبەرەکـەی دەکوتا هاواری کرد:"براکانم، هەر دەبوو ئەو کەسە بێ، کە دەمایەوە."

مەبەسـت ئـەوە نـەبوو کـە پشـت لـە پـارێزی پێویسـت و ئـەو تەکووزییـە هۆشیارانەیە بکەین کە کۆمەڵگەیـەك لـە بـازاڕی شـێواوی نەهامـەتی و بـەڵادا، پێکی دێنێ. نابێ قسەی ئەو نەخلاقگەرایانە لەگوێ بگری کە دەیانگوت دەبێ

چۆك دابدەی و واز لە هەموو شتێ بێنی. بەڵكو دەبێ لە ناخی ئەنگوستەچاودا برێك بە دەستەكوتە دەست بكەی بە بەرەوپێشڤەچوون و لـە رێگـەی چاكەدا تێ بكۆشی، بەڵام لەسەر مەسەلەكانی دیكـە، تەنانـەت سـەبارەت بـە مـەرگی منداڵانیش، دەبێ راوەستی و قـەبووڵ بكـەیت و بـەخودای بسـپێری و بـیر لـە رێگەچارەی شەخسی نەكەیتەوە.

لێـرەدا پیرپـانیلۆ روخسـاری دیـاری ئۆسـقۆف "بێلـزونێس"ی لـە جەنگـەی تاعوونەكەی مارسی‌دا وەبیر دێنایەوە. ئامـاژەی بـەوە كـردەوە كـە لـە كۆتـایی پەتاكەدا ئۆسقۆف چی لەدەستی دەهات كردی، جا چـونكە بـاوەڕی وابـوو كـە هیچ چارەیەك نیە، برێك پێخۆر و بـژیوی هـەڵگرت و لـە ماڵەكـەی خۆیـدا خـۆی بەند كرد و دیوارێكی بـە چـواردەورەی خۆیـدا كێشـا. ئـیتر خـەڵكی شـاری كـە ئۆسـقۆفیان بـەلاوە پـیرۆز بـوو، بـە گـۆڕینی هەسـت و ئیحساسـی خۆیـان كـە بەرهەمی ئێش و ئازارە، لێی تـووڕە بـوون و بـۆوەی ماڵەكـەی لـێ پـیس بكـەن لێیان پڕ كرد لە تـەرم و تەنانـەت لەسـەر دیوارەكانیشـەوە كۆمەڵـە تـەرمێكیان خستە نێو ماڵەكەیەوە بۆ ئەوەی تەواو بیفـەوتێنن. بـەو شـێوەیە ئۆسـقۆف بـە هـۆی لاوازییـەكی بـەو ئاكامـە گەیشـتبوو كـە لـە جیهـانی مەرگدا خـۆی جـوێ بكاتەوە و مردووەكان لە ئاسمانەوە بە سەریدا هەڵ دەڕژان. بەو جۆرە ئێمـەش دەبێ لەسەر ئەو باوەڕە بین كە لە وڵاتـی تاعوونـدا دوورگەیـەك لـە گـۆڕێ نیـە. نەخێر هیچ كوێ نیە. دەبێ كارەساتەكە قەبووڵ بكـەین لەبـەر ئـەوەی ناچـارین یەكێك لەو دوو رێگەیانە هەڵبژێرین: یا دوژمنایەتیی خـودا بكـەین یـان ئەوەیكـە خۆشمان بوێ و كێ دەوێرێ دوژمنایەتیی خودا هەڵبژێرێ؟

دواجار پانیلۆ ئاگاداری كردنەوە كە دەیەوێ دەرەنجام لە قسەكانی وەرگرێ و، گوتی:" براكـانم، خۆشەویسـتیی خـودا عیشـقێكی سـەخت و دژوارە، پێویسـتی بـەوەی واز لـە خۆپەرسـتی بێـنن و خاكـەڕا بـن، بـەڵام تـەنیا ئـەو دەتوانـێ ئەشكەنجەو مەرگی منداڵان دوایی پێ بێنێ و هەر ئەویشە دەتوانێ بە پێویستیان

بزانێ چونکە کەس ناتوانێ لە توانایی و ویستی ئەو تێبگا و تـەنیا دەبـێ رازی بـە رەزای ئەو بین.

ئەوەیە ئەو وانە دژوارەی کە گەرەکم بـوو پێتـانی بڵـێم. ئەوەیـە بـاوەڕ، بـەهێزی لەبەر چاوی مرۆڤ و لێبڕاوی بە لای خوداوە، و دەبێ لێ نزیك بیتەوە. ئێمە دەبـێ بگەینە بن ئەو وێنە سامناکە. لەسەر ئـەم بـانوە* هـەموو شـتێك تێکـەڵ دەبـێ و حەقیقەت لە سەرووی نادادپەروەریی رواڵەتییەوە دەردەکەوێ، بـەو جۆرەیـە کـە لە زۆربـەی کڵێسـەکانی باشـووری فەرەنسـادا تاعوونلێـدراوان لـە چـەندین سـەدە لەوەپێشـەوە لـە بـن بەردەچـنی مێحرابـەکان دا چـوونەتە خـەوی ئەبەدییـەوە و قەشەکان لەسەر گۆڕەکانی ئەوانەوە قسان دەکەن‌و کاکڵ و هـەوێنی ئـەو هـزرەی کـە پێشکەشـی دەکـەن لـەو خۆڵەمێشـەوە هەڵدەسـتێ کـە منـداڵانیش پشـك و بەشێکیان تێیدا هەیە.

کاتێك ریڤۆ هاتە دەرێ رەشەبایەکی تونـد لـە کـەلێنی دەرگاکـەوە خـۆی خزانـدە ژوورەوەو پـەلاماری دەموچـاوی ئیمانـدارانی دا. ئـەو بایـە بـۆنی بـاران و زەویـی شێداری لەگەڵ خۆیدا دێنایە نێو کلێسەوە و دەبووە هۆی ئـەوەی کـە ئیمانـداران بەر لـەوەی وەدەرکـەون دیمـەنی شـار بێننـە پـێش چاوی خۆیـان. بـەر لـە ریڤۆ قەشـەیەکی بەساڵاچـوو و مجێـورێکی گـەنج کـە لـەو سـاتەدا دەهاتنـە دەرێ بـە زەحمەت توانییان دەست بە کڵاوەکانیانەوە بگرن. لەگەڵ ئەوەشـدا پـیرە قەشـە وازی لـە دەربـڕینی را و بۆچـوونەکەی خـۆی لەسـەر وتارەکـە نـەهێنا. تـاریفی رەوانبێژیی پانیلۆی دەکرد، بەڵام نارەحەت بوو ئەو نەترسییەی کە لـە بـیر و ڕای خۆیدا نواندبووی. لەسەر ئـەو بـاوەڕە بـوو کـە ئـەو وتـارە بـەر لـەوەی نیشـانەی بەهێزی بێت، نیشانەی نیگەرانی بوو و، قەشەیەکی لە تەمەنی پانیلۆ دا بۆی نیـە نیگەران بێ. مجێورە گەنجەکە کە سەری بەردابۆوە بۆ ئـەوەی دەموچـاوی لـە بـا ببوێرێ، گوتی زۆر جاران پێوەندیی لەگەڵ پێر پانیلۆ هـەبووە ئاگـای لـە گـۆڕانی

---

* بانو: شوێنی بەرز. (فلات)

دەروونیی ئەو هەیە و دەزانێ کە نامیلکەکەی ئەو چاوقایمانەتر دەبێ و بێگومـان کەس ئامادە نابێ بۆی چاپ بکا.

قەشە پرسی: کەواتە لەسەر چ باوەڕێکە؟

گەیشتبوونە بەرهـەیوانی کلێسـەکەو بـا بـە لـوورەو گفـەوە هەڵیپێچـابوون و قسـە ئینجیلییەکانی گەنجەکەی بڕی. کاتێك ئەو توانیی قسان بکا تەنیا وتی:

ـ کاتێك قەشە راوێژ بە پزیشك بکا، ناتەبایی و دژوازییەك دێتەپێشێ.

ریڤۆ قسەکانی پانیلۆی بۆ تارۆ گێڕایەوە، تارۆ گوتی قەشـەیەکی دەناسـی کـە لـە جەنگەی شەڕدا بە دیتنی گەنجێك کە چاویان دەرهێنابوو باوەڕی خـۆی لەدەسـت دا.

تارۆ گوتی:

ـ پانیلۆ حەقیەتی. کاتێك چاوی بێ تاوانێك دەردێنن، تاکی مەسـیحی دەبـێ یـا ئیمانی لەدەست بدا یا ئەوەیکە قـەبووڵی بکـا کـە چـاوەکانی دەربێـنن. پـانیلۆ نایەوێ ئیمانی لەدەست بدا، هەر بۆیـەش هـەتا دوایـین قۆنـاغ دەچـێتە پێشـێ. هەر ئەوە بووە ئەوەی ویستوویەتی بیڵێ.

ئاخۆ تارۆ بە دەربڕینی ئەو بۆچوونەی دەتوانێ تیشك بخاتـە سـەر ئـەو رووداوە تاڵانەی کە دوای ئەوە هاتنەپێشێ و هەڵسوکەوتی پانیلۆ لـەو رووداوانـەدا روون بکاتەوە کە بۆ دەوروبەرییەکانی ناروون بوو؟ دەی بینین.

چەند رۆژ بـەر لـە وتاردانەکـە، پـانیلۆ دەسـتی کـرد بـە راگواسـتنی ماڵەکـەی. ئەوکاتە بوو کـە هەڵکشـانی پەتاکـە راگواسـتنی بـەردەوانی ماڵـەکانی کردبـووە پێویستییەك. هەر وەکی تـارۆ ئـەو هۆتێلـەی بـەجێ هێشـتبوو کـە تێیـدا دەژیـا قەشەش ناچار بوو ئـەو ماڵـە بـەجێبێڵێ کـە تایبـەت بـە خـۆی بـوو و لـە مـاڵی پیرەژنێـك دا بگیرسـێتەوە کـە هاموشـۆی کلێسـەی دەکـردو هێشـتا تـاعوون نەیگەیشتبوویە. پیرپانیلۆ لە جەنگەی مـاڵ گواسـتنەوەدا هەسـتی کردبـوو کـە دڵەڕاوکێ و شەکەتییەکی لە هەڵچوون دایە. و بەو جۆرە بوو کە ئیتر لای خاوەن ماڵەکەی رێز و حورمەتی نەما. چونکە پیرەژنە کە بەوپەڕی کەفوکوڵەوە باسـی

بایەخی بەریبێژییـەکانی ساینت ئۆدیلـەی بۆ دەکرد، قەشـە لەوانەیـە بـە هـۆی شەکەتییش بووبێ برێك بێوازیی نواندبوو. دواتر چی هەوڵی دا لانیکـەم لـە دڵـی پیرەژنـەدا بێلایەنیـەکی خێرخوازانـە بەرامبـەر خـۆی سـاز بکـات، کەچـی هـەر نەیتوانی. ئەو کاریگەریی خراپی لەسەر پیرەژنە دانـابوو، و هـەموو شـەوێ بـەر لەوەی بچێتەوە ژوورەکەی کە پڕ بوو لە تۆڕی دەستچن، ناچار بوو هـەر پشـتی خاوەن ماڵەکەی ببینێ کە لە هۆڵەکەدا دانیشتووە و بەبێ ئەوەی ئـاوڕ بداتـەوە بە لەبزێکی وشك پێی بڵێ:" شەو شاد پاپـا"، لـە یـەکێك لـەو شـەوانەدا کاتێـك چـوو بخـەوێ، لـە مەچـەکی دەسـتەکانی و لـە شـەویلاگەکانی دا هەسـتی بـە هەڵچوونی "تا" یەك کرد کە چەند رۆژ لەمەوبەر تووشی ببوو.

باقی رووداوەکە خاوەن ماڵەکەی گێڕایەوە:" بەیانیی ئەو رۆژە پیرەژنە بە پێـی عادەتی خۆی زۆر زوو لەخـەو هەسـتابوو. دوای ماوەیەك پێـی سـەیر ببـوو کـە قەشە لە ژوورەکـەی نایەتـە دەرا و بـە دڕدۆنگییـەکی زۆرەوە بڕیـاری دابـوو لـە دەرگای ژوورەکەی بدا. دیتبووی کـە هێشـتا لـە جـێ دایـەو هـەتا بـەیانی خـەو نەچۆتە چاوەکانیەوە. تووشی پشووسواری ببوو و لەهـەموو جارێـك پـتر خـوێن خزیبووە روخسارییەوە. پیرەژن بە قسەی خۆی بەوپەڕی رێـزەوە پێشـنیاری پێ کردبوو کە بانگی پزیشکێك بکا، بەڵام پێشنیارەکەی ئەو بە تووڕەییـەکی ئەوتۆ وەڵام درابۆوە کە بە رای ئەو جێگەی داخ بوو. پیرەژن ناچـار ببـوو لـە ژوورەکە بێتە دەرێ. برێك دواتر قەشە بە تەلەفۆن بـانگی کردبـوو. بـە هـۆی هەڵســـوکەوتەکەی خـــۆی داوای لێبـــوردنی کردبـــوو و گوتبـــووی کـــە نەخۆشییەکەی بە هیچ شێوەیەك وێناچێ تاعوون بـێ، بچـووکترین نیشـانەی تاعوونی پێوە نیە و تەنیا شەکەتییەکی تیژتێپەڕە. پیرەژنە بـە حورمەتـەوە وەڵامی دابۆوە کە ئەو پێشنیارە بە هیچ شێوەیەك لەبـەر ئـەوە نیـە کـە ئـەو نیگەرانی تاعوون بووە هەر وەها لە تەندرووسـتیی خۆیشـی ناترسـێ چـونکە دەزانێ ئـەوە بەدەسـت خودایـە، بـەڵکو تـەنیا بـیر لـە تەندرووسـتیی قەشـە دەکاتـــەوە لەبـــەر ئـــەوەی کـــە لـــەم بارەیـــەوە وەك خـــۆی هەســـت بـــە

بەرپرسیارەتی دەکا، بەڵام چونکە قەشە قسەی نەدەکرد، خاوەن ماڵ کە دەیویست دوایین ئەرکی خۆی بە جێهێنابێ، پێشنیاری پێ کردبوو کە پزیشکی تایبەتیی خۆی بۆ بانگ بکا. پیرپانیلۆ دیسان قەبووڵی نەکردبوو و ئەمجارە چەند قسەیەکی لە قسەکانی خۆی زیاد کردبوو کە پیرەژن لێیان تێ نەگەیشتبوو. هەر ئەوەندەی لێ تێگەیشتبوو کە قەشە ئەو سەردانە پزیشکییە قەبووڵ ناکا لەبەر ئەوەی بە پێچەوانەی بنەما ئەخلاقییەکانی خۆی دەزانا و پیرەژنە ئەوەی زۆر بە لاوە ناڕوون ببوو. پیرەژنە بەو ئاکامە گەیشتبوو کە تا بیرو مێشکی کرێچییەکەی تێک داوەو هەر بەوەندە قایل ببوو کە قەنداوێکی بۆ بەرێ.

پیرەژنە کە سوور بوو لەسەر ئەوەی ئەو ئەرك و بەرپرسیارەتییە جێبەجێ بکا کە ئەو رەوشە تووشی کردبوو، لەسەر یەك بە هەر دوو سەعات جارێك سەردانی نەخۆشەکەی کردبوو. ئەوەی لەهەموو شتێ زیاتر ئەوی راچڵەکاندبوو، ئەو هەڵچوون و بێ ئۆقرەییە بوو کە هەتا ئێوارێ قەشە پێوەی تلبۆوە. سەرچەفەکانی لەسەر خۆی لادەدا، دوایی دیسان بەخۆیدا دەدانەوە و دەستەکانی خۆی بەسەر تەوێڵی گەرم و شێداری دا دێنان و زۆربەی جاران هەڵدەستا کە بکۆخێ و کۆکینەکانی کپو دوو جۆرو تەڕ بوون، دەتگوت شتێك لە هەناوییەوە هەڵدەکەنرێ. دەتگوت گلۆڵە لۆکەیەك لە قورگی گیراوە کە دەیخنکێنا و نەیدەتوانی بیهێنێتە دەرێ و تووڕی هەڵ دا. پاش ئەو قەیرانانە، لەوپەڕی لاوازیدا لەسەر پشت لێی دەکەوت. دیسان ئاخێز*ی دەکردو بۆ ساتێکی کورت بە چاوتێوەبڕینێکی قووڵتر لە هەموو بێ ئۆقرەییەکانی جاران، چاوی لە پێش خۆی دەکرد، بەڵام پیرەژنە هێشتا دڕدۆنگ بوو لەوەی کە بە پێچەوانەی ویستی نەخۆشەکەی بجووڵێتەوەو بانگی پزیشکێك بکا. ئەو نەخۆشییە سەرەڕای ئەو رواڵەتە توندەی کە هەیبوو لەوانەبوو تایەکی سادەش بێ.

---

* ئاخێز: قوون برزاوتن، هەستانێکی کەم کە بەحاڵ لە جێگەی خۆی هەڵدەستێ.

لەگەڵ ئەوەشدا دوانیوەڕۆ هـەوڵی دا لەگـەڵ قەشـە قسـە بکـا و لـە وەڵام دا، تەنیا چەند قسـەیەکی ناڕوونی لـێ بیسـت. پـیرەژن پێشـنیارەکەی دووپاتـە کـردەوە، بـەڵام قەشـە بـە بیسـتنی ئـەو قسـانە لـە جێـی خـۆی هەسـتا و لەحاڵێکدا پشووی سوار ببوو بە راشکاوی گوتی پزیشـکی نـاوێ. لـەو کاتـەدا پیرەژنی خاوەن ماڵ هاتەسەر ئەوەی هەتا بەیانی راوەستێ و ئەگـەر قەشـە بـەرەو باشـبوونەوە نەچـوو، ئـەوا تەلـەفۆن بکـا بـۆ ئـەو ژمارەیـەی کـە هـەواڵنێریی رانسـدۆك رۆژانـە دەجـار لـە رادوێوە بـڵاوی دەکـردەوە. ئـەو بـەردەوام هۆشـی بـە لای ئەرکەکەیـەوە بـوو. بڕیـاری دابـوو کـە شـەوێش سـەردانی کرێچـییەکەی بکـا و، ئاگـای لێـی بـێ، بـەڵام کـاتی ئێـوارێ کـە قەنـداوێکی دایـە، بڕێـك راکشـا و کاتێـك چـاوی کـردەوە هـەیهوو ئـەوە رۆژ بۆتەوە. بەرەو ژووری نەخۆشەکە رای کرد.

قەشە بێ جووڵە لێی کەوتبوو. لـە روخسـاری دا سـوورایییەکەی دوێـنێ رەش هەڵگـەڕابووو ئـەو رەشـهەڵگەڕانەش ئەوەنـدە دیـار بـوو کـە چرچولۆچـەکانی دەموچاوی داپۆشیبوو. قەشە چاوی بڕیبـووە هۆنراوەیـەکی مرواریـی کـە بـە میچـەکەوە هەڵواسـرابوو. کاتێـك پـیرەژن وەژوور کـەوت سـەری بـۆلای ئـەو وەرسووڕاند. بە قسەی خاوەن ماڵ وەك بڵێی قەشە هەتا بەیانی کوترابـوو و هێزی هەرچەشنە دژکردەوەیەکی تێدا نەمابوو. پیرەژنە لێی پرسی چۆنە؟ و قەشـە بـە دەنگێکـی کـە پیرەژنـە پێیوابـوو بـێ حـاڵی و بێهێزیـی پێوەدیـار بوو،وەڵامی دایەوە کە باش نیە. پێویستیی بـە پزیشـك نیـە و هـەر ئەوەنـدە بیبەنە نەخۆشخانە بۆ ئەوەی کاروبارەکانی بۆ بکرێ.

ریڤۆ کە نیوەڕۆ گەیشتێ بـە بیسـتنی ئـەوەی پیرەژنـە بـۆی گێڕایـەوە تـەنیا وتی کە پانیلۆ حەقی بووەو لەوانەیە زۆر درەنگ بووبـێ. قەشـە دوکتۆریشـی هەر ئەو ساردیو کەمتەرخەمییە وەرگرت. ریڤۆ پشکنی و لەوەیکە جگـە لـە پشووسواری و تەسك بوونەوەی سییەکانی هیچ نیشانەیەکی تـاعوونی کـوانی یا سیپەلکی لێ بەدی نەکرد سەری سووڕما. لەگەڵ ئەوەشـدا ترپـەی دڵـی وا

لاواز و حاڵتی گشـتیی نەخۆشـەکە ئەوەنـدە مەترسـیدار ببـوو کـە بچـوکترین هیوایەك نەمابۆوە. بە پانیلۆی گوت:

- تۆ هیچ کام لە نیشانەکانی تاعوونت پێوە دیار نیە، بەڵام لە راسـتیدا جێـی گومانەو من دەبێ جوێت بکەمەوە.

قەشە هەر وەك بڵێی دەیەوێ رێزو حورمەت بنوێنێ بزەیەکی سـەیری هـاتێ، بـەڵام متـەقی لـێ نـەهات. ریـڤۆ بـۆ تەلـەفۆن کـردن چـووە دەرا و لـەرێوە گەڕایەوە. سەیری قەشەی کردو بە لەسەرخۆیی گوتی:

- من لات دەمێنمەوە.

نەخۆش دەتگوت هێزێکی وەبـەر هاتـەوەو چاوەکانی کـە دەتگـوت تینیـان تێگەڕاوەتەوە، بەرەو دوکتۆر سووڕاندنەوە. ئەوجار بە سەختیو بە لـەبزێکی کە هیچ روون نەبوو خەمبارە یان نا گوتی: - سوپاس، بـەڵام پیـاوانی ئـایینی پێیان خۆش نیە. لە رێگەی خوادا وازیان لە هەموو شتێ هێناوە.

داوای خاچـەکەی کـرد کـە لەسـەرووی قەرەوێڵەکـەوە بـوو کـە پێیـان دا سەیرێکی کرد.

لە نەخۆشخانە، پانیلۆ زاری هەڵنەپچڕی. وەك شـتێکی بـێ گیـان خـۆی دایـە دەست ئەو چارەسەرییانەی کە دەیانسەپاند، بەڵام ئیتر خاچـەکەی بەرنـەدا. لەگەڵ ئەوەشدا دۆخی ئەو ناڕوونتر دەبوو. ریڤۆ هەروا بە شك و گومـان بـوو. نەخۆشـییەکەی قەشــە تــاعوون بــوو و تــاعوونیش نــەبوو. هەرچـەندە کـە ماوەیــەك بــوو تــاعوون وای پێخــۆش بــوو کایــە بــە دەسنیشــانکردنی نەخۆشییەکان لە لایەن پزیشـکەکانەوە بکـا و تووشـی هەڵـەیان بکـا، بـەڵام لەمەڕ پـانیلۆ درێـژەی رووداوەکـە دەریخسـت کەئـەو گۆڕانـە بچووکانە هـیچ بایەخێکیان نیە.

تا، هەڵچوو. کۆکە جاربەجار توندتر بوو و رۆژ تائێواریێ نەخۆشەکەی ئازار دا. ئاخری لە کاتی رۆژاوادا بوو کـە قەشـە ئـەو گلۆڵەیـەی کـە دەیخنکاندەوە لـە گـەرووی خسـتە دەرێ. سـوور بـوو. لـە نێـو تۆفـانی تـا دا، پـانیلۆ روانینـە

ساردەکانی خۆی هەروا پاراستبوو. رۆژی دواتریش کاتێک چوونە سەری کە نیوەی لەشی لە قەرەوێڵەکە هاتبووە دەرێ و مردبوو، نیگاکانی هیچیان تێدا نەدەخوێنرایەوە.

لەسەر پسوولەکەی ئەو نووسییان:" مەرگی گوماناوی."

(٦)

جێژنی تۆوسەنی Tousaint ی ئەو ساڵە وەکوو ساڵەکانی دیکە نەبوو. دیارە هەوا هەر وەك ساڵانی پێشوو بوو: لەنەکاو گۆڕابوو و گەرمای درەنگوەخت لەپڕ جێگەی خۆی دابوو بە فێنکی. ئێستا وەکوو ساڵانی پێشوو بایەکی سارد بەردەوام هەڵی کردبوو، گەواڵە هەور لە ئاسۆیەکەوە بەرەو ئاسۆیەکیتر دەڕۆیشتن و سەرماڵانیان دادەپۆشین و پاش تێپەڕینیان تیشکی سارد و زێڕینی ئاسمانی نۆڤەمبەر بەسەر ئەو ماڵانەدا دەپڕژا. یەکەمین بارانپۆشەکان وەدەرکەوتبوون، بەڵام رادەیەکی سەرسووڕهێنەر پارچەی کائۆچۆکدار و بریقەدار سەرنجیان رادەکێشا. لە راستیدا رۆژنامەکان نووسیبوویان دووسەت ساڵ لەمەوبەر، لە جەنگەی تاعوونە گەورەکاندا قوماشی لووسیان لەبەر دەکرد. دووکانەکان بە کەڵکوەرگرتن لەو مەسەلەیە، رادەیەکی زۆر پارچەی کۆنیان کە لە عەمبارەکانیاندا مابۆوە ورد کردبۆوە و هەرکەسەی چاوەڕوانیی هەبوو کە بە پۆشینی ئەو پارچەیە پارێزراو بێ.

بەڵام هیچکام لەو نیشانانەی وەرز نەدەبووە هۆی ئەوەی کە خەڵك لە بیریان بچێتەوە کە گۆڕستانەکان چۆڵن. ساڵانی پێشوو، شەمەندەفەرەکان پڕ لە بۆنی تفتی گوڵان بوون و دەستەدەستە ژنان دەچوونە ئەو شوێنانەی خزموکەسیان لەوێدا نێژرابوون بۆ ئەوەی گۆڕەکانیان گوڵباران بکەن. خەڵك لەو رۆژەدا هەوڵیان دەدا کە قەرەبووی ئەو مانگە دووروودرێژانەی دابڕان بکەنەوە کە مردووەکان چێژتبوویان، بەڵام ئەو ساڵە ئیتر کەس نەیدەویست بیر لە مردووەکان بکاتەوە. یا باشتر بڵێین خەڵك ئەو رۆژانە لەڕادەبەدەر بیریان لە مردووەکان دەکردەوە، و ئیتر باسکردن لەوەی کە بە هێندێك داخ و

به خەفەت و خەمێکی زۆرەوە سەردانیان بکەن لە گۆڕێ نەبوو. ئەوان ئیتر کۆمەڵێك وەلانراو نەبوون، کە خەڵك ساڵێ جارێك بۆ داوای لێبوردن سەردانیان بکا، بەڵکو کۆمەڵێك لاپرەسەن و ملۆزم بوون کە هەمووکەس دەیویست لەبیرخۆیان بەرێتەوە. هەر بۆیەش "جێژنی مردووان" لەو ساڵەدا دەکرێ بڵێی بە بێدەنگییەوە لەبیر کرا. یا وەك کۆتار دەیگوت و تارۆ پێی وابوو قسەیەکی تەوساوییە، هەموو رۆژەکان جێژنی مردووان بوو.

جا بە راستیش ئاگری تاعوون رۆژ بە رۆژ تاسەبارانەتر لە کوورەکانی جەستەسووتاندندا بلێسەی دەکێشا. وایە لە رۆژێکەوە بۆ رۆژی دوایی ژمارەی مردووەکان نەدەگۆڕا، بەلام وەك بلێی تاعوون بە ئاسوودەییەوە لە تەشقی خۆیدا جێگیر ببوو و وەکوو کارمەندێکی رێکوپێك و بە دیسیپلین و کارامە کوشتاری رۆژانەی خۆی لە ئاستێکی تایبەتدا رادەگرت. بە پێی رابردوو و باوەڕی کەسانی شارەزا ئەوە نیشانەی باشی بوو. خشتەی هەڵکشانی تاعوون بە هەڵچوونی بەردەوامی خۆی و دواتر بە هێڵێکی راستەوخۆی درێژ کە دەیبڕی، کەسانێکی وەکوو دوکتۆر ریشاردی دڵخۆش دەکرد. ئەو دەیگوت:"ئەوە خشتەیەکی باشە. خشتەیەکی زۆر باش." پێیوابوو کە نەخۆشییەکە گەیشتۆتە "پێگۆڕکێ"ی خۆی و دوای ئەوە تەنیا لە دابەزیندا دەبێ. ئەو راوەستانەشی لە چاوی سیرۆمەکەی کاستێلەوە دەبینی کە بەراستی چەند جارێك سەرکەوتنی چاوەڕواننەکراوی بەدەست هێنابوو. کاستێلی پیر شتێکی پێچەوانەی ئەوی نەدەگوت، بەلام لەسەر ئەو باوەڕە بوو کە بەراستی پێشبینی هیچ شتێ ناکرا و مێژووی پەتا گەورەکانی جیهان پڕاوپڕە لە قەڵەمبازی چاوەڕواننەکراو. پارێزگاری کە لەمێژ بوو بە ئاواتەوە بوو رێگەیەکی هێورکەرەوە بۆ بیروڕای گشتی بدۆزێتەوە و تاعوون ئەو دەرفەتەی پێ نەدەدا، دەیویست پزیشکەکان لە دەوری یەکتر کۆ بکاتەوە بۆ ئەوەی راپۆرتێکیان لەم بارەوە لێ وەرگرێ کە هەر لەو کاتەدا راست لەسەر پێگۆڕکەکە تاعوون بەرۆکی بە دوکتۆر ریشارد گرت.

ڕێکخراوی دەوڵەتی لە هەمبەر ئەو نموونەیەدا، کە بێگومـان ڕاچڵەکێنەر بـوو، بـەڵام لەگەڵ ئەوەشدا هەڵگری هیچ پـەیامێکی نـوێ نـەبوو، هـەر بـەو بـێ خەبەرییـەی کـە پێشتر پێی گەشبین ببوو گەڕابۆوە سەر ڕەشبینیەکەی. کاستێل بەوەندە قایـل بـوو کە سیرۆمەکەی خۆی بە هەموو تواناوە ساز بکا. ئـیتر تەنانـەت بینایـەکی حکـوومی نەمابوو نەکرێتە نەخۆشخانە یـان دابڕگـە، و ئەگـەر هێشـتا دەسـتیان لـە پێکهاتـەی پارێزگاری نەدابوو لەبەر ئەوە بوو کە شوێنێکیان بۆ کۆبوونەوە پێویست بـوو، بـەڵام بەگشتی و بە پێی ئەو ڕاوەستانە ڕێژەییەی کـە پەتاکـە لـەو ماوەیـەدا هـەیبوو، ئـەو ڕێکخراوەی کە دوکتۆر ڕیۆ پێکی هێنابوو بە هیچ شێوەیەك لە تاعوون دوانەکەوت.
پزیشکان و یاریدەدەران کە بە گیان و دڵ هەوڵیان دەدا، ئیتر ناچار نەبوون بـیر لە هەوڵی گەورەتر بکەنەوە. تەنیا ناچار بـوون کـە درێـژە بـەو کـارە بـدەن کـە دەکرێ بڵێی لە توانـای مـرۆڤ بـەدەر بـوو. شـێوەکانی چـڵککردنی سـیپەلك کـە ماوەیەك بوو دەرکەوتبوو، ئێستا لە چوارگۆشەی شـاردا ڕوو لـە زیـادبوون بـوو. وەك بڵێی با ئەو پشکۆیانەی لە سینگەکاندا بوون دەیگەشـاندنەوە. ئێسـتا بـەو شـێوە نوێیـەی پەتاکـە، مەترسـیی لێگرتنـەوەی زیـاتر ببـوو. لـە ڕاسـتیدا ڕای پسپۆڕان لەسەر ئەوە دژ بـە یـەك و جیـاواز بـوون. لەگـەڵ ئەوەشـدا ئەنـدامانی ڕێکخراوی تەندرووستی، بۆ دڵنیایی زیاتر هێشتا لە ژێـر دەمـامکی پاکـژکراوەوە پشوویان دەکێشا. سەرەتا دەتگوت نەخۆشییەکە پەرە دەگـرێ، بـەڵام چـونکە تاعوونی کوان، لە کەمیی دەدا، باڵانسەکە ڕاگیرابوو.
لەگەڵ ئەوەشدا بە هۆی کەمبوونی خواردەمەنی کە ڕۆژبەڕۆژ پتر دەبوو، هۆکـاری نوێ بۆ نیگەرانی و پەرۆشی پەیدا ببوو. هەڵپەرسـتەکان هاتبوونـە مەیـدان و ئـەو خواردەمەنیانەی کە پێویست بوون و لە بازاڕی ئاساییدا دەست نەدەکـەوتن، بـە نرخـی سەرسـووڕهێنەر دەیانفرۆشـتنەوە. بـەو شـێوەیە بنەماڵـەی هـەژاران لـە ڕەوشێکی تاقەتپرووکێندا بوون، بەڵام خوداپێداوان بێخەم دەژیان. تـاعوون بـەو بێ لایەنە کاریگەرەی کە لە هەرێمی خۆیدا ڕەچاوی کردبوو، بـە شـێوەی ئاسـایی دەبایە پرەنسیپی یەکسانی لـەنێو خەڵکدا بـەهێزتر بکـا، بـەڵام بـە پێچـەوانەوە،

بــەهۆی گەمــەی ئاســایی خۆپەرەســتییەکان، هەســتی نادادپــەروەریی لــە دڵــی مرۆڤەکاندا قووڵتر دەکرد. دیارە یەکسانیەکی بێ وێنە لە مەرگدا رەچاو کرابوو، بەڵام کەس خوازیاری نەبوو. بێ ئەنواکان کە لـەو رەوشـەدا ئـازاری برسـییەتییان دەچێشـت، دیسـانیش بـە حەژمـەتێکی زیـاترەوە بیریـان لـە شـار و گونـدەکانی دەوروپشتیان دەکردەوە کە لەوێ ژیان ئازاد بوو و، نان گران نـەبوو. ئێسـتا کـە نەیاندەتوانی خواردنی پێویستیان بۆ دابین بکەن، ئـەو هەسـتە ناژیرانەیـە تێیانـد گوورابـوو کـە دەبـێ ئیزنـی چـوونەدەرەوەیان پـێ بـدەن. درووشمێـك زار بـە زار دەگەڕا، جاری وابوو بەسەر دیوارەکانەوە دەیانخوێندەوە و پێشتریش چەند جـار لەبـەردەم پارێزگاریـدا هاواریـان کردبـوو: "یـان نـان یـان هـەوا." ئـەو درووشمـە تەوساوییە نیشانەی خۆپێشاندانێك بوو کە خێرا پێشی پـێ گـیردرا، بـەڵام لایەنـە مەترسیدارەکانی لەکەس شاراوە نەبوو.

رۆژنامـەکان لـە بەرامبـەر هـەر نرخێکدا کـە وەریـانگرتبوو، رەچـاوی بڕیـاری گەشبینییان دەکرد. بە پێی نووسراوەکانی ئەوان ئەوەی نیشاندەری رەوشـی ئێسـتا بـوو" نموونـەی بەکـەفوکوڵی هـێمنی و دانبـەخۆداگری" بـوو کـە (ئـەو زانیارییانەش) خەڵك پێیانیان دەدا، بەڵام لە شـارێکدا کـە دەرگاکـانی بەسـەر خۆیدا گاڵەداون و هیچ شتێ ناتوانێ بە شاراوەیی بمێنێتەوە هیچ کەس لەسەر "نموونە"یەك کە خـەڵك دەیـدا بەهەڵـە نەدەچـوو، و بـۆ داوەریکردنـی راسـت لەسەر ئەو هێمنی و دانبەخۆداگرییە هەر ئەوەندە بـەس بـوو کـە مـرۆڤ بچـێتە نێو یەکێك لە دابڕگەکان یا ئەو ئۆردووگایانەوە کە لە لایەن دەوڵەتـەوە پێـك-هێنرابوون. گێڕەرەوە کە خۆی لە شوێنەکانی دیکەدا ئـەرکی بـەڕێوە بـردووە لەوانەیە شارەزای ئەو شوێنانە نەبێ. هەر بۆیـە لێرەدا تـەنیا قسـەکانی تـارۆ دێنێتەوە.

تـارۆ لـە یادداشـتەکانی خۆیـدا بەسـەرهاتی سـەردانێك دەگێڕێتـەوە کـە لەگـەڵ رامبێر چووبوونە سەردانی ئۆردووگایەك کە لە یانەیەکی وەرزشی شاردا سـازیان کردبـوو. یانـە وەرزشـییەکەلە نزیـك دەروازەکـانی شـاریەوەیە و لـە لایەکـەوە

دەچـێتەوە سـەر کۆڵانێـك کـە شـەمەندەفەرەکانی لـێ نـزیکن و لـە لایـەکی دیکەشەوە دەچێتەوە سەر زەوییە بەیارەکان. ئـەو زەوییانـە گەیشـتوونەتە ئەوسـەری ئـەو بـانوەی شـاری لەسـەر سـاز کـراوە. وەرزشـگاکە بـە شـێوەی ئاسایی، بە دیواری بەرزی چیمەنتۆ دەوری گیراوە و بە دانانی کێشکچی لەبەر هەر چوار دەرگای وەژوور کەوتنەکەیەوە، توانیبوویان پێش بـە راکردنـی خـەڵك بگرن. هەروەها ئەم دیوارانە نەیاندەهێشت خەڵکی درەوە بە ملۆمۆی بێ رۆحی خۆیان ئەو چارەڕەشانە ئازار بدەن کە لە دابڕگەدا بوون، بەڵام ئەم گرفتارانـەی نێو دابڕگە بە درێژایی رۆژ بە بێ ئەوەی شەمەندەفەر ببینن گوێیـان لـە دەنگـی تێپـەڕینیان دەبـوو و بـە هـۆی ئـەو هاتوهوریایـەی کـە دەیانبیسـت، سـەعاتی کرانـەوە و داخرانـی ئیـدارەکانیان دەزانـی. بـەو شـێوەیە ئەوانـە کـە لـە ژیـان وەلانرابوون، دەیانزانی کە لە چەند مەتر ئەولایانەوە ژیان لەگـەڕ دایـەو دیـوارە چیمەنتۆییەکان دوو دنیا لێ جوێ دەکەنەوە کە هێندەی دوو ئەستێرەی جیاواز پێك نامۆن.

تـارۆو رامبێـر دوانیـوەڕۆی یەکشـەممەیەك بـەرەو وەرزشـگەکە وەڕێکـەوتن. گـۆنزالیس یـاریزانی تـۆپێنیش کـە رامبێـری دۆزیبـۆوە لەگـەڵیان بـوو. ئـاخری گۆنزالیس قـەبووڵی کردبـوو کـە بـە کێشکچێتی سەرپەرشـتیاریی وەرزشـگەکە وەئەسـتۆ بگـرێ. رامبێـر دەبوایـە بـە بەڕێوەبـەری ئۆردوگـای بناسـێنێ. لـەو سەعاتەدا کە یەکتریان بینیبوو، پێی گوتبوون ئەوە ئەو سـەعاتەیە کـە بـەر لـە هاتنی تاعوون، شمـەکیان دەگـۆڕی بـۆ ئـەوەی کێبڕکێکـەیان دەسـت پێبکـەن. ئێسـتێ کـە وەرزشـگە داگیر کرابـوو ئـیتر رێگـەی ئـەوەی نـەبوو و، گـۆنزالیس هەستی دەکـرد کـە بێکـار کەوتۆتـەوەو قەڵافەتیشـی هـەر وای دەنوانـد. ئـەوە یەکێك لـەو هۆکارانـە بـوو کـە گـۆنزالیس لەبـەر ئـەوان ئـەو سەرپـەرشـتیارییەی وەرگرتبوو بە مەرجێك کـە تـەنیا لـە رۆژەکـانی کۆتـایی حـەوتوودا کێشـك بـێ. ئاسنان تەم بوو و گۆنزالیس کە سەری هەڵێنابوو بە داخوکەسەرەوە ئەوەی بیر هێنایەوە کە ئەم هەوای نەگەرم و نـە بارانیـە گونجـاوترین هەوایـە بـۆ یـاریکردن.

هەتا ئەو جێگەیەی بۆی دەلوا، بۆنی لەشی چەورکراوی شوێنی شمـەك داکەنـدن، ریزە سەرداپۆشـراوەکانی دەوری گۆڕەپانەکـە، کـە لـە بـن بارسـتایی جـەماوەردا نزیك بوو تێکبشکێ، مایۆی تۆخی سەر عەرزە قاوەییەکە و ئـەو لیمۆیـەی کـە لـە "هـاف تـایم" دا دەیمـژن و یـا ئـەو لیمۆنـادەی کـە گـەرووی فێنـك دەکـردەوە، دێنایەوە بیر خۆی. هەروەها تارۆ دەنووسێ، کـە لـە تـەواوی ئـەو رەوگەیـەدا، لـە نێـو کۆڵانـە کاولـەکانی گەڕەکـەکانی دەرەوەی شـاردا، کـاکی یـاریزان بـەردەوام نووکە شـەقی لـە کلۆ بـەردەکانی سـەر رێگەکـەی دەدا و هـەوڵی دەدا یەکڕاسـت بیانخاتە نێو کونی ئاوەڕۆکانـەوە و هـەرکات توانیبـای وابکـا دەیگـوت:" یـەك بـە هیچ." کاتێك جگەرەکەی تەواو دەکرد قونچکەکەی فڕێ دەدایە بەردەمی خۆی و دەیویست بـە نووکـە شـەق نـەهێڵێ بکەوێتـە عـەردی. لـە نزیـك وەرزشـگەوە کـە منـداڵان یارییـان دەکـرد تۆپێکیـان بـەرەو ئـەو تاقمـە هاویشـت کـە بەلایانـدا تێدەپەڕین و گۆنزالیس لە ریزی ئەوانیتر جوێ بۆوە بـۆ ئـەوەی بـە جـوانی بۆیـان بهاوێتەوە.

ئاخری چوونە نێو یانەکەوە. شوێنە سەرداپۆشراوەکان پڕ بوون لە خەڵك، بەڵام گۆڕەپانەکە بە سەدان خێوەتی سوور داپۆشرابوو کـە لـە دوورەوە، قەرەوێڵـەو بوخچەکانان تێدا دیار بوون. ریزە سەرداپۆشراوەکانیان بـۆ ئـەوە راگرتبـوو کـە تووشبووەکان، بتوانن لە کـاتی بـاران و هـەتاودا پـەنایان بـۆ بـەرن. تـەنیا ئـەو کاتـــەی کـــە خـــۆر ئـــاوادەبوو، دەگەڕانـــەوە خێوەتـــەکان. لـــە بـــن ریـــزە سەرداپۆشراوەکان، شوێنی خۆ شوشـتن هـەبوون کـە کـەڵکیان لێـوەدەگیردرا و شـــوێنەکانی شمـــەك داکەنـــدنی جـــارانی یاریزانـــەکان، کرابوونـــە نووســـینگە و دەرمانخانە. زۆربەی تووشبووانی نێو دابڕگەکان، شـوێنە سـەرداپۆشـراوەکانیان داگرتبوو و ئەوانیتر لـە دەوروبـەری گۆڕەپانەکـە دەخولانـەوە. چـەند کەسـێك لەبـەردەم خێوەکانیـان هەڵتووتـەکابوون و نیگـا بـۆش و سـاردەکانیان بەسـەر هەموو شتێکد دەگێڕا. لە ریزە سەرداپۆشراوەکاندا زۆربـەی خـەڵك داهێزرابـوون و دەتگوت لە حاڵەتی چاوەڕوانیدان.

تارۆ لە رامبێری پرسی:

- ئەوانە بە رۆژ چ دەکەن؟

- هیچ.

دەکرێ بڵێی هـەمووان باسـکیان بەردابوونـەوە و دەسـتیان بـەتاڵ بـوون. ئـەو جەماوەرە زۆر و زەوەندە، بە شێوەیەکی سەیروسەمەرە بێ دەگ بوو.

رامبێر گوتی:

- لە رۆژەکانی یەکەمدا لێرە دەنگ بە دەنـگ نەدەگەیشـت، بـەڵام بـە تێپـەڕینی رۆژەکان قسەکانیان جاربەجار کەمتر بۆوە.

ئەگـەر بـاوەڕ بـە یادداشـتەکانی تـارۆ بکـەین، ئـەو باشـتر لـە دەروونیـان تـێ دەگەیشت و ئەوانی دەبینی کە لە سەرەتادا لە خێوەتەکانیاندا کۆ بوونەتەوە و خـەریکی بیسـتنی دەنگـی مێشومەگـەز یـا خورانـدنی لەشـیانو هـەرکات بیسەرێکیان وەدەست کـەوێ هـاواری تـرس و تووڕەییـان لـێ بـەرز دەبێتـەوە، بەڵام لەو کاتەوە کە ئۆردووگا سیخناخ ببوو ئیتر کەس گوێی پێ نەدەدان. ئـیتر تاقە کارێکی کە لە دەستیان دەهات، ئەوە بوو کە بێ دەنگ بمێننەوە و خۆ لـە یـەکتری ببـوێرن. لـە راسـتیدا جـۆرە بـێ متمانەییـەکیش لـەگۆڕێ بـوو کـە لـە ئاسمانی خۆڵەمێشیی رووناکەوە، بەسەر ئۆردووگا سوورەکەدا دەباری.

بەڵێ، هەمووان رواڵەتێکی بێ متمانەیان هەبوو. لە خـۆڕایی نـەبوو کـە ئـەوانیان لە خەڵك جوێ کردبۆوە،و ئەوان لە کەسانێك دەچوون کە لـەوە دەگـەڕێن بـزانن بـۆ جـوێ کراونـەوە و دەشترسـێن. هـەر کـام لـەوان کـە تـارۆ لێـی دەڕوانـی، نیگایەکی بەتاڵیان هەبوو و دیاربوو کە دابڕانی یەکجارەکی لەو شتەی کە ژیـانی ئەوانی پێکدەهێنا ئازاریان دەدا، و چونکە نەیاندەتوانی هەمیشە بیر لـە مـەرگ بکەنـەوە بیریـان لـە هـیچ نـەدەکردەوە. ئـەوان لـە پشـووداندا بـوون. تـارۆ دەینووسی:"، بەڵام لە هەمووی خراپتر ئەوەیە کە لە بیرچووینەوە و خۆیشـیان ئەوە دەزانن. ئەوانەیان لەبیر کـردوون کـە دەیانناسـین چـونکە بـیر لـە شـتێکی دیکـە دەکەنـەوەو ئـەوەش شـتێکە هـەموو کـەس تێـی دەگـا. و ئەوانـەش کـە

خۆشیان دەوێـن، فەرامۆشـیان کـردوون چـونکە دەبـێ کاتـەکانیان بـۆ هـەوڵ و دۆزینەوەی ڕێگەچارە بەمەبەستی هێنانەدەریی ئەوان تەرخان بکـەن و ئەوەنـدە نوقمی ئەو هەوڵنە بوونە کە لە ئاکامدا بیر لەو کەسە ناکەنەوە کە دەبێ ڕزگاری بکەن. چونکە بەراستی بیرکردنەوە لە کەسێك بریتییە لەوەی کـە سـات بەسـات لە بیریدا بین و هیچ شتێ نـەتوانێ ئێمـە لـەو بـیرو هـزرە پاشـگەز بکاتـەوە: نـە گرینگیدان بە ماڵ وحاڵ و نە بە ژیان، نە مێشێك کە هەڵـدەفڕێ، نـە خـواردن و نە خوران، بەڵام هەمیشە مێش‌ومەگەز و ئالۆش لەگۆڕێ هەن. بۆیە ژیان دژوارە و ئەو کەسانە باش لەوە تێدەگەن.

بەرێوەبەر کە بـەرەو ئـەوان دەگەڕایـەوە، گـوتی کـە یـەکێك بـە نـاوی ئاغـای ئۆسۆن گەرەکیەتی بیانبینێ. گۆنزالیسی بەرەو نووسـینگەکەی بـرد و دوایـی ئەوانی بردە گۆشەیەکی سەیوانەکان. لەوێ ئاغـای ئۆسـۆن کـە دوور لـەوانیتر دانیشتبوو هاتە پێشوازییان. هەر وەکی جاران جلوبەرگی پۆشیبوو و یەخـەی کراسـەکەی هـەروا شـەق و ڕەق بـوو. تـەنیا تـارۆ تێگەیشـت کـە مـووی سـەر شـەویلاگەکانی زیـاتر لـە جـاران تێکئـاڵاوەو یـەکێك لـە قـەیتانی یـەکێك لـە پێڵاوەکـانی کراوەتـــەوە. دادوەر ماندوویـــەتیی پێوەدیـــار بـــوو و تەنانـــەت جارێکیش چاوی لە چاوی بەرامبەرەکەی نەکرد. گوتی بە دیتنیان خۆشحاڵەو داوایان لێ دەکا سوپاسی دوکتۆر ریڤۆ بکەن بۆ ئەو کارانەی کردوویەتی.

ئەوانیتر بێ دەنگ بوون. دادوەر دوای ماوەیەك بێ دەنگی گوتی:

ـ هیوادارم ژاك زۆری ئازار نەچێشتبێ.

ئەوە یەکەمجار بوو کە تارۆ لە زاری ئەوەوە ناوی منداڵەکـەی دەبیسـت و زانـی کە شتێك گۆڕاوە. خۆر لە ئاسۆوە ئـاوا دەبـوو و روخسـاری هەرسـێکیانی زەرد هەڵدەگێڕا. تارۆ گوتی:

ـ نا، نا، بەراستی ئازاری نەچێشت.

کە ئەوان رۆیشتن دادوەر هەروا چاوی بڕیبووە لای زەردەپەڕ کە تیشکی خـۆری لێوە بەدی دەکرا.

رۆیشــتن بـۆ ئـەوەی مـاڵاوایی لـە گۆنزالیس بکـەن کـە خـەریکی خوێندنـەوەی تابلۆیەکی ئێشکگری بوو.

یاریزان لە حاڵێکدا کە دەستی ئەوانی دەگوشی گوتی:

ـ لانیکـەم دیسـان ڕێگـەم کەوتـەوە شـوێنی شمـەك گـۆڕین. هـەروەکی خـۆی ماوەتەوە.

برێـك دواتـر لـە حاڵێکـدا بەڕێوەبـەر و تـارۆ و رامبێـری لەگـەڵ خۆیـدا لـە نووســـینگەکە دەبــردە دەرەوە، وەزەوز و هازەهـــازی مـــێش لـــە ریـــزە سەرداپۆشراوەکاندا دەبیسرا. دوایی بڵندگۆکان کە لە ڕۆژانـی خـۆش دا ئاکـامی کێبڕکێکانیـان رادەگەیانـدو یـا گرووپـەکانیان دەناسـاند، بـە دەنگێکـی گـڕ رایانگەیاند کە دەبێ هەموان بچنەوە نێـو خێوەتەکانیانـەوە بـۆ ئـەوەی بتـوانن خواردنی شەو دابـەش بکـەن. لەسـەرەخۆ خـەڵك شـوێنە سەرداپۆشـراوەکانیان بەجێهێشـت و لـە حاڵێکـدا کـە لاقـەکانیان لەعـەرز دەخشـاندن گەڕانـەوە نێـو خێوەتـەکانیان. کاتێـك هـەموان لـە جێگـەی خۆیـان دامـەزران، دوو عارەبانـەی بچـووکی کارەبـایی، هـەر لـەو جـۆرەی کـە لـە وێسـتگەکانی شـەمەندەفەردا دەبینرێن، بە چەند مەنجەڵی گـەورەوە بـە نێوەڕاسـتی خێوەتەکانـدا تێپـەڕین، خــەڵك باسـکیان درێـژ دەکـردن. دوو ئەسـکوێ*ی گـەورە لـە دوو قابڵەمـە دەگـەڕان‌و دەهاتنـە دەرەوەو ئـەوەی دەیانهێنایـە دەرێ دەیانڕشـتە نێـو دوو قابڵەمەوە. ترۆمبیلەکە وەڕێدەکەوت. لە خێوەتەکەی دیکەش دا هەر ئەو بەزمە بوو. تارۆ بە بەڕێوەبەرەکەی گوت:

ـ شێوازەکەتان زانستییە.

بەڕێوەبـەر لـە حاڵێکدا کـە دەسـتی ئـەوانی ڕێك دەگوشـی بـە ڕەزامەندییـەوە وەڵامی دایەوە:

ـ بەڵێ، زانستییە.

---

* ئەسکوێ: کەوچکی قووڵ بۆ تێکردنی شلەو شۆرباو. پیرەمێردی دەفەرموێ:

ئەری لە دیزەی خەڵکا ئەسکوێیە   هیچ کەس نازانێ ئەسڵی لە کوێیە

خــۆر، ئــاوا دەبــوو و ئاسمــان کرابــۆوە. تیشــکێکی نــەرمو فێنــك ئۆردووگــای دادەپۆشی. لە هێمنیـی زەردەپـەڕدا دەنگـی کەوچك و قاپوقاچـاغ لـە هـەموو لایەکەوە دەبیسرا. شەمشەمەکوێرەکان، بەسـەر خێوەتـەکان دا دەخولانـەوە و خێرا تێدەپەڕین. شەمەندەفەرێك لەو دیـوی دیوارەکانـەوە، لەسـەر دوو رێیـانی هێڵەکە دەنگی بەرز بۆوە. تارۆ لە حاڵێکدا کە لە دەرگا دەهاتە دەرەوە گوتی:

- دادوەری داماو، حەق وابوو کارێکی بۆ بکـەین، بـەڵام چـۆن دەکـرێ یارمـەتیی دادوەرێك بدەی؟

(٧)

لە شارەکەدا کۆمەڵێك ئۆردووگای دیکەی لەو چەشنەش هەبوون کە گێڕەرەوە لەبەر ئەوەی بەگومانە و، زانیاریی راستەوخۆی لەسەریان نیە ناتوانێ شتێکیان لە بارەیەوە بڵێ، بەڵام هەر ئەوەی کە دەتوانێ بیڵێ ئەوەیە کە بوونی ئەو ئۆردووگایانە و ئەو بۆن و بەرامە مرۆییەی لێیانەوە دەهات لەگەڵ دەنگی بەرزی بڵندگۆکان لە دەم ئێوارەدا و نهێنیی دیوارەکان و ترس لەو شوێنە تووك لێکراوانە، بەسەر رۆحی خەڵکی شارەکەی ئێمەوە قورس بوو و پەرەی بە دڵەڕاوکێ و پەرێشانی گشتی دەدا. رووداوەکان و کێشە لەگەڵ بەرپرسان پەرەی سەند.

لەگەڵ ئەوەشدا، لە کۆتایی نۆڤەمبەردا هەوای بەیانییان ساردی کرد. بارانی بە لێشاو بەردچنی کۆڵانەکانی شوشتنەوە، ئاسمانی خاوێن کردەوەو پاك و بێ هەور لەسەر کۆڵانە بریقەدارەکانەوە بەجێی هێشت.و هەموو بەیانیەك هەتاوێکی بێ تین، تیشکێکی درەوشاوەو سڕی بەسەر شاردا دەپژاند. بە پێچەوانەوە، بەرەبەری شەوێ هەوا دیسان خۆشی دەکردەوە. تارۆ بۆ ئەوەی برێك کوڵی دڵی خۆی بۆ دوکتۆر ریۆ هەڵڕێژێ وەها ساتێکی دیاری کرد.

رۆژێك سەعات دەورووبەری دەی شەوێ، پاش رۆژێکی درێژ و تاقەتپڕووکێن، تارۆ لەگەڵ ریۆ بۆ سەردانێکی شەوانە، چوو بۆ ماڵی پیرەمێردە پشووسوارەکە. ئاسمان لەسەر ماڵەکانی گەڕەکە کۆنەکە بەحاڵ تروسکەی دەهات. شنەیەکی نەرم بێدەنگ لە چوارڕێیانە تاریکەکان دا هەڵی کردبوو. ئەو جووتە کە گەیشتبوونە کۆڵانە بێدەنگەکانەوە، بەسەر قسەکردن و چەنەوڕیی پیرەدا کەوتن. پیرەمێردە پێی گوتن کە زۆر کەس لەگەڵ ئەوەدا نین کە پارووی خۆش بۆ ئەوانی دیکەیە، کە گۆزەی ئاو ئاخرییەکەی لە ئاودا دەشکا و لەوانەیە ـ لێرەدا دەستەکانی رێکخشاند

- لەوانەیە تێکهەڵچوون و پێکدادان ساز بێ. دوکتۆر کەوتە پشـکنینی. لـەو ماوەیـە دا پیرەمێرد بێبڕانەوە رای خۆی لەسەر رووداوەکان دەردەبڕی.

لەسەرخۆیانەوەن گوێیان لە دەنگـی پـێ، بـوو. پیرەمێردەکە** کـە دیـتی تـارۆ خـەیاڵی لای ئەوانـە، گـوتی دەروجیرانـن وا لەسـەر بانیـژەکانن. هـەروەها ئـەوان تێگەیشتن کە لەوسەرەوە دیمەنێکی جـوان هەیـە و زۆربـەی هـەیوانی ماڵـەکان وا دەچنەوە سەریەك، کە ژنانی گەڕەك دەتوانن بـەبێ ئـەوەی لـە ماڵـەکانیان بچـنە دەرەوە بچنە لای یەکتری. پیرەمێرد گوتی:

- بەڵێ، بڕۆنە سەرێ. ئەوێ هەواکەی خۆشە.

دیتیان هەیوانەکە چۆڵەو سێ کورسیی لێ بوو. لە لایەکـەوە، هـەتا چـاو هەتـەری دەکرد، هەیوانی ماڵەکانیان دەبینی کە چووبۆوە سـەر کەڵەکە بـەردێکی رەش و ئەوان تێگەیشتن کـە ئـەو کەڵەکـە بـەردە یەکـەمین تەپۆڵکەیـە. لـەولای دیکـەوە، لەسـەر چـەند کـۆڵان و بەنـدەری نەبەدییـەوە*** نیگـای مـرۆڤ دەچـووە سـەر ئاسۆیەك، کە لەوێ ئاسمان و زەریـا بـە تریـەیـەکی نادیـار تێکـەڵاو دەبـوون. لـەو پەڕی لەمپەرێکەوە کـە دەیـانزانی گاشـەبەردەکانی بەسـتێنە، تیشـکێك کـە دیـار نەبوو لە کوێوە دێ، بە رێکی هەڵ دەبوو و دەکووژایەوە. ئەوە فانۆسی دەریـایی تەنگەڵانەکە بوو کە لە بـەهارێوە بـۆ پاپۆڕەکـان هەڵدەسووڕا بـۆ ئـەوەی بـەرەو بەنـدەرەکانی دیکـە بسـووڕێنەوە. لـەو ئاسمانـەوە کـە بـا رایمـاڵیبوو و سـاماڵی کردبوو، ئەستێرە چاوگەشەکان دەدرەوشانەوە و رووناکایی فانۆسە دەریاییەکـە، جارنەجارێك، تیشکێکی خۆڵەمێشیی تیژتێپەڕی پێدا دەپژاندن. شنە بـۆنی گیـا و بەردی دێنا. بێدەنگییەکی قووڵ و کپ، وڵاتی داگرتبوو.

ریڤۆ کە دەیویست دادەنیشێ، گوتی:

- هەوایەکی خۆشە. هەر دەڵێ تاعوون نەگەیوەتە ئێرە.

** سەرنج: لە دەقە فارسیەکەی دا دیارە بە هەڵە نووسراوە "پیرێژن گوتی" بۆیە دەڵێم هەڵەیە لەبەر ئەوەی ئەوان چوونەتە سەردانی پیرەپیاوەکەو هیچ باسێك لە پیرەژن نییە و لە چەند هێڵی دواتریش دا دیسان باسەکە هەر لەسەر پیرە پیاوەکەیە.

*** نەبەدی: شتێك کە بە چاو نابینرێ. پیرەژنان کە دوعا لە یەکێك دەکەن دەڵێن"یاخودا تیری نەبەدیت وێکەوێ". واتە تیری نادیار.

تارۆ پشتی تێکردبوو و سەیری دەریای دەکرد. دوای ساتێك گوتی:

ـ بەڵێ، هەوایەکی خۆشە.

هات و لە تەنیشت دوکتۆرەوە دانیشت و بە وردی لێی روانی. سێ جار فانۆسە دەریاییەکە لە ئاسماندا دەرکەوت. دەنگی رژانی شتێك لە قووڵایی کۆڵانەوە دەگەیشتە ئەوێ. دەرگایەك پێوەدرایەوە. تارۆ بە لەبزێکی زۆر ئاسایی گوتی:

ریڤۆ تۆ هیچ کات نەتویستووە بزانی ئەمن کێم؟ هەست دەکەی برادەرمی؟

دوکتۆر وەڵامی دایەوە:

ـ بەڵێ، ئەمن هەست بە برادەرایەتیت دەکەم، بەڵام هەتا ئێستا کاتمان نەبووە.

ـ باشە، هەر ئەوە دڵنیاییم پێ دەبەخشێ. دەتەوێ ئەم سەعاتە سەعاتی دۆستایەتی بێ؟

ریڤۆ لە بری هەر وەڵامێك بزەیەکی بۆ کرد.

ـ جوان گوێ بگرە...

چەند کۆڵان بەولاوەتر، ترۆمبیلێك بۆ ماوەیەکی زۆر بەسەر بەردچنە تەڕەکەدا خلیسکا. ترۆمبیلەکە دوور کەوتەوە و دوایی داد و هاوارێکی ناڕوون کە لە دوورەوە دەهات دیسان درِی بە بێ دەنگییەکە دا. دوایی ئەم بێ دەنگییە بە تەواوی قورسایی ئاسمان و ئەستێرەکانەوە بەسەریاندا هات. تارۆ هەستایە پێ و لە بەرامبەر ریڤۆوە کە هەروا بە قووڵایی کورسییەکەدا رۆچووبوو لەسەر دیواری هەیوانەکە دانیشت. جەستەی وەك پەیکەرێکی زەبەلاح دیار بوو کە بەسەر ئاسمانەوە کشابێ. ئەو ماوەیەکی درێژ قسەی کرد و قسەکانی ئەو بە نووسراو ئاوایە:

" ریڤۆ، بۆ ئەوەی بێ گرێ و گۆڵ بدوێم باشترە بڵێم کە ئەمن بەر لەوەی ئەم شارە و ئەو پەتایە بناسم تاعوون لێی دابووم. پێویست بە وتن ناکا کە ئەمنیش وەکوو هەموو خەڵکی ئەو شارەم، بەڵام زۆر کەس هەن کە ئەوە نازانن. یا حەزیان لێ نیە لەم دۆخەدا بمێننەوە و هەروەها کەسانێك هەن کە دەزانن و گەرەکیانە لەو دۆخە رزگارییان بێ. ئەمن هەمیشە ویستوومە بێمە دەرێ.

"ئەو دەمەی لاو بووم بە واتای بێ تـاوانیی خۆمـەوە دەژیـام، واتـە بـەبێ هـیچ باوەڕێك. ئـەمن کەسـێك خۆخـۆرەوە* نیم و بـە شـێوەیەکی رەزامەندانـە ژیـانم دەسـت پـێ کـرد. لـە هـەموو کارێکـدا سـەردەکەوتم، لـە رووی تێگەیشـتنەوە دڵنیابووم، چۆنی بشڵێی ئاوا بەینم لەگەڵ ژنان خۆش بوو.و ئەگەر دڵیشم توند بوایە هەر بەو سادەییەی توند دەبوو ئاواش دەکرایەوە. رۆژێك کەوتمە خەیاڵ و بیرکردنەوە. ئێستا...

" با پێت بڵێم کە ئەمن وەکوو تۆ هـەژار نـەبووم، بـاوکم دادوەری گشـتی بـوو و ئەوەش خۆی پێگەیەکە. لەگەڵ ئەوەشدا کابرایەکی ئاسایی و خاکەڕابوو و هـیچ بەخۆی نەدەنازی و لە دادوەری گشتی نەدەچوو. دایکم ساویلکە و بـێ کاریگـەر بوو. هەمیشە خۆشم ویستووە، بەڵام وام پێ باشترە هـەر باسـی نەکـەم. بـاوکم رێزی دەگرتم و تەنانەت پێموایە هەوڵی دەدا لێشم تێ بگا. لە دەرەوەی ماڵەوە بەسەرهاتی خۆی هەبوو. ئێستێ لەم بابەتەوە دڵنیام، بەڵام لەهەمان کاتدا قەت لەبەر ئەو شتە دڵم لە باوکم نەیەشاوە. لـە هـەموو ئەوشـتانەدا هـەر وەکـی لێـی چـاوەڕوان دەکـرا هەڵسـوکەوتی دەکـرد و کەسـی جـاڕز نـەدەکرد. بـە کـورتی کابرایەکی تایبەت نەبوو و ئێستاش کە مردووە، پێم وایە ئەگەرچـی وەکـوو پـیر و پیاوچـاکان نـەژیا، بـەڵام کابرایـەکی خـراپ نـەبوو. زێـدەڕۆیی نـەبوو، هـەر ئەوە... و لەو جۆرە کەسانە بوو کە دەکەونە بەردڵی مرۆڤ و، ئەو خۆشویستنە هەتا هەتایی دەبێ.

لەگەڵ ئەوەشدا، ئەو تایبەتمەندییـەکی هـەبوو: رێنـوێنی گـەورەی سـەفەرکردن کتێبێك بوو بەناوی" Chaix" کە زۆری حەز لێی بوو. لەگەڵ ئەوەشدا هـیچ کـات سەفەری نەکرد مەگـەر لـە رۆژانـی پشـوودا کـە سـەردانی بێرتـانێی دەکـرد کـە ملکێکی بچووکی لـەوێ هـەبوو، بـەڵام هـەرکات داوات لێکردبایـە ئامـادەبوو کـە کاتی بێ ئەملاوئەولای هاتن و رۆیشتنی شـەمەندەفەری پـاریس ـ بـەرلین، کاتـە

---

*خۆخۆرەوە: کەسێك کە هەمیشە پێش دەباتەوە بەر خۆی و لە ناخەوە خۆی دەخواتەوە و خەمەکانی نادرکێنێ.

جۆراوجۆرەکانی گۆڕینی شـەمەندەفەری ڕۆیشـتن لـە لیڤۆنـەوە بـۆ فەرشـۆ و مەودای نێوان هەرکام لە پێتەختەکانت بێ ئەملاوئەولا پێ بڵێ.
ئاخۆ تۆ دەتوانی بڵێی کە چۆن دەکرێ لە "بریانسۆن"ـەوە بچیتە "شـامۆنی"؟ تەنانەت ئەگەر سەرۆکی شەمەندەفەرێکیش بیەوێ بیڵێ تێیدا گێژ دەبێ، بـەڵام باوکم هەڵەی نەدەکرد. هەموو شەوان بۆ تەواوکردنی زانیارییەکانی لـەم بارەیـەوە تـەمرینی دەکـرد و بـەو کـارەی خـۆی دەنـازی. ئـەمنیش بـەو کـارەی ئـەوەوە دەخافڵام. زۆر جاران پرسیارگەلێکم لێ دەکرد و دوایـی بـۆ ئـەوەی بـزانم راسـتی پێ وتووم یان نا، دەچووم چاوم لە کتێبی ڕێنوێن (ڕێپێشاندەر) دەکـرد و کـەیفی بەوە دەهات کە پێی بڵێم بە هەڵـە ناچـی. ئـەو تەمرینـە بچووکانە زۆر پێکـەوەی گرێـداوین. لەبـەر ئـەوەی مـن بـۆ ئـەو بیسـەرێك بـووم کـە ئـەو بـاوەڕی بـە نیازپاکییەکەی هـەبوو، بـەڵام ئـەمن پێموابـوو ئـەو پوانـەی وا ئـەو لەسـەر باسـی شەمەندەفەرەکان هەیەتی لە هەموو پوانەکانی دیکە باشترە.
" بەڵام زۆری لەسەر دەڕۆم و مەترسیی ئەوە هەیە کە بایەخی لەرادەبەدەر بەو کـابرا چـاکەکارە بـدەم. دوای تـەواوی ئـەو قسـانە ئـەو تـەنیا کاریگـەریی ناراستەوخۆی لەسەر بڕیارەکەی من هەبوو و تەنیا هەلێکی بۆ رەخسـاندم. کـە تەمـەنم گەیـە حەڤدەسـاڵی بـاوکم بانگهێشـتی کـردم کـە بچـم بـۆ بیسـتنی بانگەشەنامەکەی ئەو. دۆسییەیەکی گرینگ لە دادگای تاوانەکانـدا لـەگۆڕێ بـوو و، بە دڵنیاییەوە پێی واببوو کە ئـەو رۆژە بـە باشـترین شـێوە خـۆ دەردەخـا. هەروەها پێموایە ئـەو ڕێوڕەسمـەی بـۆ گـەنجان بـە شـتێکی گونجـاو زانیبـوو و دەیەویست لەم ڕێگەیەوە ئەمن بەرەو کارێك هان بدا کە خـۆی هـەڵی بـژاردبوو. ئەمن قەبووڵم کردبوو لەبەرە ئەوەی باوکم بەو قەبووڵکردنەم خۆشحاڵ دەبـوو و هەروەها لەبەر ئەوەی کە حەزم لێ بوو، ئەو لە رۆڵێکی دیکەدا جگە لـەو رۆڵـەی لە نێـو خۆمانـدا دەیگـرێ ببیـنم و دەنگـی ببیسـتم . جگـە لـەوە بـیرم لـە هـیچ شـتێکی دیکـە نـەدەکردەوە. ئـەوەی لـە دادگـادا بـەڕێوەبوو، بـە لای منــەوە هەمیشـە، وەکـوو مەشـقی سـەربازان لـە ١٤ ی ژوولایـدا یـا وەکـوو ڕێـوڕەسمی

خەڵات بەخشین شتێکی سرووشتی بوو کە نـەدەبوو نـەبێ. وێنایـەکی لـێڵم لێـی هەبوو کە ئازاری نەدەدام.
"و ئەمن تـەنیا وێنەیـەکی ئـەو ڕۆژەم لـە زەینیـدا ماوەتـەوە: وێنـەی تاوانبـار! پێموایە ئەو بە راستی تاوانبار بـوو، بـەڵام ئـەوە گـرینگ نیـە، بـەڵام ئـەو کـابرا وردیلە قژ خەنەییە تەمەن نزیك بە سی ساڵە، ئەوەندە وێدەچوو کـە سـوور بـێ لەسەر ئەو شتەی کردبووی و، لەوەی کە دەیانویست لەگەڵی بکـەن وا تۆقیبـوو کە پاش چەند ساتێکیش چاوەکانی من بـە جێگـەی هـەموو شـتێك هـەر لەسـەر ئەو، بەمۆنەق وەستابوون. ئـەو لـە کوندەبوویـەك دەچـوو کـە لـە رووناکییـەکی توند ترسابێ. گرێی بۆینباخەکەی نەکەوتبووە سەر قـووڵایی یەخەکـەی. تـەنیا نینۆکەکانی دەستێکی خۆی دەجوی. دەستی راستی... بە کورتی زۆری لەسەر ناڕۆم. تێگەیشتی کە ئەو زیندوو بوو.
"بەڵام ئەمن، لەو ساتەدا لەنەکاو تێگەیشتم کە هەتا ئەو کاتە، بە ئاسوودەیی و تەنیا وەکوو یەکێك لە چینی "تاوانباران" بیرم لـەو کردبـۆوە. نـاتوانم بڵـێم کـە لەو ساتەدا باوکمم لەبیر چووبۆوە، بەڵام هەستێك گوشـاری خسـتبووە سـەرم و جگە لە سەرنج دان بە تاوانبار نەیدەهێشت سەرنج بدەمـە هـیچ شـتێکی دیکـە. دەکرێ بڵـێم هیچم نەدەبیست، هەسـتم دەکـرد دەیانـەوێ ئـەو کـابرا زینـدووە بکووژن و وارسکەیەکی بەهێز، وەکوو شەپۆلێك ئەمنی بە جـۆرە لاسارییەکەوە بەرەو لای ئەو دەبرد و، تـەنیا کاتێـك بـاوکم داوای سـزای بـۆ دەکـرد وەخەبـەر هاتم.
" ئەو کە بە باڵاپۆشە سوورەکەیەوە گۆڕابوو، ئیتر نە پیاوچاك بوو نـە دڵۆڤـان. زاری لە جووڵە نەدەکەوت، رستەی زل زل بێوچان وەکوو ماری ئـەفعی لـە زاری دەهاتنە دەرەوە و تێگەیشتم کـە ئـەو بـە نـاوی کۆمەڵگـەوە داوای مـەرگی ئـەو کابرایە دەکا و تەنانەت دەیەوێ کە سەری ببڕن. بەڵێ، راسـت بـوو، ئـەو تـەنیا دەیگوت:" ئەو سەرە دەبـێ لـێ بکرێتـەوە."، بـەڵام لـە کۆتاییـدا جیاوازییەکـە هێندە نەبوو و ئەوەش بەوپەڕی خۆی گەیشت، لەبەر ئـەوەی کـە ئـەو سـەرەی

وەدەست هێنا کە دەیویست. بەو جیاوازییەوە کە بۆخۆی نەیکرد و ئەمن دوایی هەتا ئاکامەکەی وەشوێن ئەو رووداوە کەوتم. بەرامبەر بەو چارەڕەشە هەستم بە وەها نزیکایەتییەك دەکرد کە باوکم قەت هەستی پێ نەکردبوو. لەحاڵێکدا باوکم دەبوایە بە پێی ڕێسا لەو ڕێوڕەسمەدا بەشدار بێ کە بەشێوەیەکی ڕێزدارانە ناویان ناوە "دوایین ساتەکانی حوکمدراوێك" و لە راستیدا دەبێ ناوی بنێی ناشیرنترین کوشتن.

"لەو کاتەوە، بە بێزەوە سەیری ڕێنوێنی سەفەر " Chaix"م کرد. لەو کاتە بەدواوە، بە ترس و خۆفەوە روانیمە دادپەروەری و مەحکووم بە مەرگو لە سێدارەدران. و بە جۆرێك سەرەگێژەوە تێگەیشتم کە بە دڵنیاییەوە باوکم گەلێ جاران لە ڕێوڕەسمی لە سێدارەداندا بەشدار بووە و ئەوە لەو ڕۆژانەدا بووە کە ئەو کەڕەی بەیانی لەخەو هەڵدەستا. بەڵێ، باوکم، لەو کاتەدا سەعاتەکەی قورمیش دەکرد. نەمدەوێرا لەو بارەیەوە قسە لەگەڵ دایکم بکەم، بەڵام ئەوم زیاتر دەخستە ژێر چاوەدێرییەوە و تێگەیشتم کە ئیتر پێوەندییەکیان بە یەکترەوە نەماوە و بە پساندنی پێوەندییەکان و ڕەزامەندییەوە دەژی و هەروەکی گوتم ئەو بیرە یارمەتیی دام لێی خۆش بم. دواتر تێگەیشتم کە هیچ شتێك بۆ لێبوردن نیە. لەبەر ئەوەی دایکم بەر لە زەماوەند هەژار بووە و هەژاری فێری سەربەردانەوە و ڕەزامەندیی کردبوو.

" بێ گومان چاوەڕێی پێت بڵێم کە لەڕێوە لە ماڵێ چوومەدەرێ و ڕۆیشتم. نەخێر، چەند مانگ و تەنانەت ماوەی ساڵێك لەوێ مامەوە، بەڵام دڵم شکابوو. شەوێکی باوکم داوای سەعاتە زەنگدارەکەی خۆی کرد لەبەر ئەوەی دەیویست بەیانی زوو لە خەو هەستێ. شەوێ خەوم لێ نەکەوت. بۆ سبەینێ کاتێ باوکم گەڕایەوە ئەمن ڕۆیشتبووم. دەبێ ئەوە بڵێم کە باوکم دەمودەست سۆراغی گرتبووم، چوومە لای و بە بێ لەسەر ڕۆیشتن بەوپەڕی هێمنیەوە پێم گوت کە ئەگەر ناچارم بکا بگەڕێمەوە خۆم دەکووژم. ئاخرییەکی قەبووڵی کرد لەبەر ئەوەی کابرایەکی نەرم و نیان بوو، لەسەر ئەوەی کە حەزکردن بە ژیانی

هاوبەش گەمژانەیە (بڕیارەکەی منی ئاوا لێکدایـەوە و ئـەمن نەمویسـت بڵـێم لـە هەڵە دایە) زۆری لەسەر ڕۆیشت. زۆر پێشنیاری پـێ کـردم و ئـەو فرمێسـکانەی قووتدانـەوە کـە لـە چـاوەکانیدا قـەتیس مـابوون. دواتـر، زۆر دوای ئـەو ڕۆژە، بەردەوام بۆ سەردانی دایکم دەچوومەوە ماڵێ و لەو ماوەیەدا باوکیشـمم دەدی. پێموایە هەر ئەوەندە پێوەندییەی بۆ بەس بوو، و، بەڵام هیچ ڕقێکم لێـی نـەبوو تەنیا برێك پەژارەم لە دڵیدا بـوو. کاتێـك ئـەو مـرد، دایکمـم هێنایـە لای خـۆم و ئەگەر ئەویش بە نۆرەی خۆی نەمردبایە، ئێستاش لەگەڵم دەژیا.

"ئـەمن زۆر پـێم لەسـەر ئـەو دەسپێکە داگرتـەوە، لەبـەر ئـەوەی دەسـپێکەکە هەموو شتێکی تێدابوو. ئیتر ئـەوجار خێراتـر دەچـمەپێش. لـە تـەمـەنی هـەژدە ساڵیمدا کاتێك لە ژیانی ئاسوودەییم هاتمە دەرێ هەژاریم ناسی. بۆ بژیوی ژیـان کار نەما نەیکەم و سەرکەوتنیشم باش بوو، بـەڵام ئـەوەی لەهـەموو شـتێك پـتر زەینی منی بەخۆیەوە خەریك دەکرد، مەحکووم بوون بە مەرگ بوو. دەمویسـت پاکانەحیسابێك لەگەڵ ئەو کوندە خەنەییە بکەم. هـەر بۆیـەش وەك دەڵـێن بـە قووڵایی سیاسەت دا ڕۆچووم. مەسەلە ئەوەبوو کە نەمدەویست تاعوونلێـدراو بم. پێموابوو کە کۆمەڵگەیەکە لەسەر مەحکوومبوون بـە مـەرگ تخـێڵ بـووە و ئەگـەر بـەرەنگاری ببمـەوە دژی کوشـتن و جەنایـەت بەشـەڕ هـاتووم. ئـەمن بـاوەڕم بـەو شـتە بـوو و تارادەیـەکیش ڕاسـت بـوو. ئـەو کـات کەوتمـە لای کەسـانێك کـە خۆشـم دەویسـتن و دەسـتم لـە خۆشەویسـتییان هەڵنـەگرت. ماوەیەکی زۆر لەگەڵیان مامەوە و لە ئەورووپا وڵاتێك نیە کـە لـە خەباتەکەیـدا بەشدار نەبووبێتم. با لێی گەڕێین.

" دیارە دەمزانی کە ئێمەش بە پێی کات و شوێن، بڕیار دەدەین و مـەحکووم دەکەین، بەڵام بە منیان دەگوت کە ئەو چەند مەرگە، بۆ گەیشتن بە دنیایەکی کە لەوێدا کەس کەس ناکوژێ پێویستە. ئەوە لە بارێکەوە ڕاسـت بـوو و دوای تەواوی ئەو قسانە لەوانەیە من جۆرێك ساز کراوم کە ناتوانم باوەڕم بەو جۆرە ڕاسـتییانە هـەبێ. هـەر ئەوەنـدەم لـێ سـوورە کـە کەوتبوومـە گومانـەوە و

درِدۆنـگ ببـووم. ئـەمن بـیرم لـە "کونـدەبوو" دەکـردەوە و ئـەو رەوشـەش دەیتوانی درێژەی هەبێ. هەتا ئەو رۆژەی لـە سـێدارەدرانێکم بـە چـاوی خـۆم بینی (لـە هـەنگاریا بـوو) و تووشـی هـەر هـەمان سـەرەگێژە بوومـەوە کـە لـە سەردەمی منداڵیمدا گرتبوومی، ئێستا کە پیاوێك بووم بەرچاوی تاریك کردم.

"قەت تیرەباران کردنی کەسێکت دیتوە؟ بە دڵنیاییەوە نەتدیوە. دیـارە ئـەو کـارە بـە بانگهێشـتن دەکـرا و بەشـداران لـە پێشـدا هەڵبـژێراون. ئاکامەکـەی ئەوەیە کە زانیاریی تۆ لەو رێورەسمە هەر ئەوەندەیە کـە لـە وێنـە و کتێبانـدا بینیوتە کە دەسرۆکەیەك بەسەر چاوەوە، داری سێدارەو چەند سـەربازێك لـە مەودایەکی دوورەوە، بەڵام نـەخێر وانیـە. دەزانـی! بـە پێچـەوانەوە، شـوێنی تیرەباران مەتر و نیوێك لـە مـەحکومکراوەوە دوورە؟ دەزانـی ئەگـەر تاوانبـار دوو هـــەنگاو هەڵێنێتـــەوە ســـینگی وەتفەنگـــەکان دەکـــەوێ؟ دەزانـــی کـــە چـەکدارەکان لـەو مـەودا کورتـەوە فیشـەکەکانیان بەسـەر دڵیـەوە دەنـێن و تەواویان بە فیشەکە گەورەکانیان کونێك لەوێ دەکەن کە دەکرێ مستەکۆڵەی تێ بئاخنی. نەخێر تۆ نازانی، لەبەر ئـەوەی ئەوانـە کۆمـەڵێك وردەکـارین کـە هیچ کەس باسیان ناکا. خەوی مرۆڤەکان پیرۆزترە لە ژیان بۆ تاعوونلێدراوان. نـابێ پـێش بـە خـەوتنی خـەڵکی رێکوپێـك بگـری، ئـەوە بـێ سـەلیقەییە و، هەمووان دەزانن کە سەلیقە بریتییە لـە پیداگرنـەبوون، بـەڵام ئـەمن هـەر لـەو کاتەوە ئیتر بـاش نەخـەوتم. چێژی خراپـی ئـەو رووداوە لـە زارمـدا مایـەوە و ئەمن دەستم لە پێداگری واتە بیرکردنەوە هەڵنەگرت.

"ئیتر تێگەیشتم کە لانیکەم لە تەواوی ئەو ساڵە دووروودرێژانـەدا، تاعوونلێـدراو بوومە و بە تەواوی راستگۆییمەوە پێموابووە لەگـەڵ تـاعوون بەشـەڕدێم. زانـیم کە ناراستەوخۆ مەرگی هەزاران کەسم پشتڕاسـت کردۆتـەوە و بـە پەسـندکردنی هەڵسوکەوت و بنەماگەلێك کە بە ناچاری ئەو مەرگانەیان بە دوادا دێـن تەنانـەت بوومەتە هۆی ئەو مەرگانەش. خەڵك وێنەدەچوو لەو رەوشە نارەحـەت بـووبێتن و یا لانیکەم قەت بە ئازادی قسەیان لەسەر نـەدەکرد. ئـەمن قـورگم دەگوشـرا.

ئەمن لەگەڵیان بووم و بەوحاڵەشەوە تەنیا بووم. کاتێك نیگەرانیەکانم شی دەکردنەوە، ئەوان بە منیان دەگوت کە دەبێ بیر لەوشتە بکەیتەوە کە مەترسیدارە و زۆرجار هۆکاری کاریگەریان دەخستەروو بۆ ئەوەی ئەو شتەم دەرخوراد بدەن، کە پێم قووت نادرێ، بەڵام من وەڵامم دەدانەوە کە تاعوونلێدراوە گەورەکان، ئەوانەی کە باڵاپۆشی سوور دەپۆشن... ئەوانیش هۆکار و بیانووی باشیان بۆ ئەوشتە هەیە و ئەگەر من هۆکارگەلی تۆبزییانە(جبری) و ئەو پێویستییانەی کە تاعوونلێدراوانی بچووك بە داوا و پاڕانەوە دەیانهێننە گۆڕێ وەرگرم، ئیتر ناتوانم هۆکارو بیانووی تاعوونلێدراوە گەورەکان رەد بکەمەوە. لە وەڵاممدا دەیانگوت باشترین رێگە بۆ ئەوەی رێگە بە عەبا سوورەکان بدەین ئەوەیە کە مافی حوکمدان بخەینە پاوانی ئەوانەوە، بەڵام ئەمن بەخۆمم دەگوت کە ئەگەر مرۆڤ یەکجار خۆ بەدەستەوە بدا ئیتر هۆیەك نیە بۆوەی راوەستێ. مێژوو بە گوێرەی پێویست هۆکاری خستۆتە بەردەستی من، ئەم رۆژگارە بۆ کەسێکە کە زیاتر بکوژێ. تەواویان تووشی تاسەی مرۆکوژی بوون و ناتوانن جۆرێکیتر بجووڵێنەوە.

"بەهەر حاڵ ئەو بابەتەی لەگەڵی بەرەوڕوو بووم بەڵگە هێنانەوە نەبوو. کوندە خەنەییەکە بوو. ئەو رووداوە چەپەڵەی کە تێیدا زارە پیسە تاعوونیەکان، بە پیاوێکیان رادەگەیاند کە دەمرێ و تەواوی کەرەسەیەکیان بۆ ئامادە دەکرد بۆ ئەوەی ئەو شەوە درێژەکانی ئاویلکەدان بە چاوی بێخەوەوە چاوەڕێی مەرگی خۆی بێ و دواتر بکوژرێ. مەسەلەی من مەسەلەی "کون لە جەرگی" بوو. بە خۆمم دەگوت جارێ لانیکەم بە نۆرەی خۆم، قەت قەت، تەنانەت بۆ جارێکیش، گوێتان لێمە! تەنانەت بۆ تاقە یەکجاریش حەق نادەم بەو قەسابییە قێزەونە. بەڵێ، ئەمن ئەو کوێرییە لاسارانەیەم هەڵبژارد بەهیوای ئەوەی کە رۆژێك، رووناکتر ببینم.

"لەمەودوا، ئیتر نەگۆڕاوم. ماوەیەکی زۆرە شەرمەزارم، شەرمەزاری ئەوەی کە چ لەدوورەوە و چ لە نیازپیاکییەوە ئەمن بە نۆرەی خۆم پیاوکوژ بوومە. وردە

ورده تێگەیشتم کە تەنانەت ئەوانەی وا لە خەڵکیش باشترن، ئێستێ ناتوانن لـە کوشتن یا پەسندکردنی کوشتن خۆ ببوێرن، چـونکە ئـەوە بەشـێکە لـە لـۆژیکی ژیانیان و ئێمە ناتوانین لەم جیهانـەدا جووڵەیـەك بکـەین کـە مەترسـیی مـەرگی پێوە نەبێ. بەڵێ ئەمن بە شـەرمەزارییەوە درێـژەم پـێ دا. تێگەیشـتم کـە هـەر هەمووومان نوقمی تاعوونین و ئیتر ئاسوودەیی و هێمنیـی خـۆمم لـە دەسـت دا. ئێستێ بە شوێن ئەو هێمنییەدا دەگەڕێم. هەوڵ دەدەم کە لـە هـەموو شـتێك تـێ بگەم و بە خوێنی کەس تینوو نەبم. تەنیا دەزانم بۆوەی تاعوونی نـەبیت دەبـێ هەرچی پێویستە بیکەی و هەر ئەوەیە کە هیواو هێمنی و ئەگەر ئەوەش دەست نەکەوت مەرگێکی هێمنت پـێ ببەخشـێ. هـەر ئەوەیـە کـە دەتوانـێ مرۆڤـەکان هێور بکاتـەوە و ئەگـەر نەشـیتوانی رزگاریـان بکـا، لانیکـەم لەوانەیـە کـەمترین ئازاریان پێ بگەیەنێ و تەنانەت چارەسەریشیان بکا. هەر بۆیەشە ئـەمن بڕیـارم دا هەموو شتێ وەلاوە بنێم. تەواوی ئەو شتانەی کە لە نزیکەوە یا لە دوورەوە، بە هۆی باش یا خراپ، مرۆ دەکوژێ یا پەسندی دەکا، کە مرۆڤ بکووژێ.

" دیسان هەر لەبەر ئەوەیە، کە ئەو پەتایە هیچ شتێك فێری من ناکا، جگە لـەوەی کە دەبێ شانبەشانی ئێوە شکستی بدەم. ئەمن لێم سوورە (بەڵێ، ریڤۆ دیوتە مـن هەموو شتێك لەسەر ژیان دەزانم) کە هەر کەسەی لە ناخی خۆیـدا تـاعوونی هەیـە، لەبەر ئەوەی هیچ کەس، نەخێر، هیچ کـەس لـە دنیـادا لێـی دەربـاز نـابێ و، مـرۆڤ دەبێ بەردەوام ئاگای لـەخۆی بـێ نـەکا لـە چرکەیەکی بـێ ئاگاییـدا، بـە پژانـدنی هەناسەی خۆی بەسەر کەسێکی دیکەدا، تاعوونی بداتێ. ئەوەی ئاساییە میکرۆبـە و ئەویتر، سلامەتی و گەورەیی و پـاکی، ئاکـامی ویسـت و ئیرادەیـە. ویسـتێك کـە قەت نابێ بوەستێ. پیاوی گەورە، واتە ئەوەی نایەڵێ کـەس لێـی بگرێتـەوە، ئـەو کەسەیە کە بە دەگمەن هۆشی بڵاو دەبێ و، مرۆڤ بۆ ئەوەی قەت هۆشی بڵاو نەبێ پێویسـتیی بـە ویسـت و سـەرنجی تـەواو هەیـە. بـەڵێ، ریڤـۆ، تاعوونلێـدراوی زۆر تاقەتپڕووکێنە، بەڵام دیسان ئەوە تاقەتپڕووکێنترە کـە مـرۆڤ بیـەوێ تاعوونلێـدراو نەبێ. هەر بۆوەیە کە هـەموو خـەڵك شـەکەت و مانـدوو دیـارن. لەبـەر ئـەوەی کـە

ئێستێ تەواوی خەڵك تا رادەیەك تاعوونلێدراون، و هەربۆیەشە ئـەو چـەند كەسـەی كە دەیانەوێ لە تاعوونلێدراوی دەرباز بن لەگەڵ شەكەتیی بێ سنوور ئاشنان، كـە هیچ شتێ جگە لە مەرگ لە چنگی ئەو رزگاریان ناكا.

" لەم ساتە بەدواوە، ئەمن دەزانم كە ئیتر هیچ شـتێكم بـۆ ئـەم دنیایـە نـاوێ و لـەو كاتـەوە كـە لـە خۆكوشـتن پاشـگەز بوومەتـەوە و خـۆم بـە غوربـەتێكی هەمیشەیی مەحكووم كردووە. ئەوە ئەوانیترن كە مێـژوو دەخـولقێنن. دەشـزانم كە ناتوانم دادوەرییـەكی رواڵـەتی و رووكەشـی لەسـەر ئـەوانیتر بكـەم. مـرۆڤ بـۆ ئەوەی بكووژێكی ژیر و ئاقڵ بێت، تایبەتمەندییەكی ریزپەڕی هەیە كـە مـن نیمـە، و ئەوەش وەك لایەنێكی باش چاوی لێناكرێ، بەڵام ئێستا من دەمەوێ هەر ئـەوە بم كە هەمو فێری خاكەڕایی بوومە. تەنیا دەڵێم كە بـەڵا و قوربـانی لەسـەر زەوی زۆرن و دەبێ هەتا ئەو جێگەی كە دەلـوێ خـۆ ببـوێری لـە هاریكـاریكردنی بـەڵا. لەوانەیە ئەوە بەلای تۆوە ئاسان بنوێنێ و، من نازانم ئاسانە یان نـا، بـەڵام دەزانم راستە. من گوێم لە كۆمەڵێك بەڵگەهێنانەوە بووە كە چی وای نەماوە گێـژم بكـەن و سەریان لە زۆر كەس شێواندووە و وای لێكردوون بڕوایان بە پیاوكوشتن هـەبێ. و تێگەیوم كە تەواوی چارەڕەشـیی مرۆڤـەكان لـەوەڕا سەرچـاوە دەگـرێ كـە بـە زمانێكی روون و بـێ گـرێ و گـۆڵ قسـە ناكـەن. لـەو رووەوە بڕیـارم داوە كـە بـە روونی بدوێم و روون هەڵسوكەوت بكەم بـۆوەی كـە بكەومـە سـەر رێگـەی راسـت. كەوابوو دەڵێم كە بەڵا و قوربانیەكان هەن و هیچی تر. ئەگەر بە وتنی ئەو قسـەیە خۆم دەبمە بەڵا، لانیكەم بە ویستی خۆم نیـە. ئـەمن هـەوڵ دەدەم كـە بكـوژێكی بێ تاوان بم. خۆ دەیبینن كە داوایەكی گەورە نیە.

" دیارە دەبایە دەستەیەكی سێهەمیش هـەبێ. گرووپـی پزیشـكانی راسـتەقینە، بەڵام ئـەوە شـتێكی دەگمەنـەو دەبێ زۆر ئەسـتەم بـێ. هەربۆیـە ئـەمن لـە هـەر دەرفـەتێك دا، بـۆ ئـەوەی خەسـارەكە سـنووردار بكەمـەوە، كەوتمـە ریـزی قوربانیەكانەوە. لە نێو ئەواندا، لانیكەم دەتوانم بـەدوای ئـەوەدا دەچـم كـە بـزانم چۆن دەكرێ بگەیتە گرووپی سییەم، واتە ئاشتی و هێمنی."

تارۆ کاتێك قسەکانی تەواو کردن، لاقـەکانی جووڵاندن و لەسـەرەخۆ بـە نـووکی لاقی لـە هەیوانەکـەی دەکوتـا. پـاش برێك بێـدەنگی، دوکتـۆر برێـك خـۆی قیـت کردەوە و پرسـی کـە ئـاخۆ تـارۆ بـاوەڕێکی لەمـەڕ ئـەو ڕێگەیـەوە هەیـە کـە بـۆ گەیشتن بە هێمنی و ئاسوودەیی دەبێ بیگرێتە بەر؟

ـ بەڵێ، خۆشەویستی.

دوو لوورەی ئامبولانس لە دوورەوە بەرز بۆوە. ئەو دەنگو هاوارانەی کـە چـەند سـاتێك لەمەوبـەر لـێڵ بـوون، لـەو سـەری شـارەوە، لـە تەنیشـت گردۆکـە بەردینەکەی شارەوە کۆ بۆوە. لە هەمانکاتدا ، دەنگێك دەبیسترا کە لە دەنگی تەقینەوە دەچوو. ڕیڤۆ دوو ترووسکەی فانۆسی دەریایی ژمارد. شـنە دەتگـوت بەهێزتر بوو و هـەر لـەو کاتـەدا کـە بایـەك لـە لای دەریـاوە هـەڵیکردبوو، بـۆنی خـوێی لەگـەڵ خـۆی هێنـا. ئێسـتا شـڵپەی شـەپۆلان لەسـەر تاشـەبەردەکان بەوپەڕی ڕوونیەوە دەبیسران.

تارۆ بە سادەیی گوتی:

ـ لەسەر یەك ئەوەی بۆ من سەرنجڕاکێشـە ئەوەیـە کـە بـزانم مـرۆڤ چـۆن پـیرۆز دەبێ.

ـ بەڵام خۆ تۆ باوەڕت بە خودا نیە.

ـ وایە. تاقە شتێکی کە لێم ڕوونە ئەوەیە کە دەکرێ بەبێ خوداش پیرۆز بیت.

لە نەکاو لەو لایەوە کە دەنگەکان هـاتبوون ڕووناکاییـەکی زۆر هەسـتا و داد و فیغـانێکی لـێڵ لەگـەڵ شـنەی بـا، گەیشـتە گـوێی ئـەو دووانـە. ڕووناکییەکـە دەمودەست دامرکایەوە و دوورتر لەسەر لێواری هەیوانـەکان تـەنیا تیشـکێکی سوور بەجێ ما. دەنگی زەنازەنای خەڵکەکە بە شنەیەکی بەقـەوەت دا هـات. دوایـی دەنگـی تەقەیـەك و هاتوهـاواری جـەماوەر. تـارۆ هەسـتابوو و گـوێی هەڵخستبوو. ئیتر هیچیتر نەبیسرا.

ـ دیسان دەروازەکان وێککەوتن.

ڕیڤۆ گوتی:

ـ ئیتر تەواو بوو.

تارۆ لەبن لێوانەوە گوتی قــەت تــەواو نــەبووە و دیسـان قوربـانی هــەر دەبـن. لەبەر ئەوەی تەکووزییەکە وا دەخوازێ.

دوکتۆر گوتی:

ـ لەوانەیە، بەڵام ئەمن زیاتر لەگەڵ شکستخواردوواندا خۆم بە هاودەرد دەزانم هەتا پیاوچاکان. پێموایە ئەمن زۆر کەیفم بـە پاڵـەوانێتی و پیرۆزایـەتی نایـە. ئەوەی، بەلامەوە بایەخی هەیە ئینسانیەت و مرۆڤبوونە.

ـ بەڵێ. ئێمە هەرکمان بە شوێن یەك شتەوەین، بەڵام ئەمن هەڕوگیڤم کەمترە.

ریڤۆ پێی وابوو کە تارۆ گاڵتەی دەکا، و سـەیری کـرد، بـەڵام لـەو ڕووناکاییـە کزەی کە لە ئاسمانەوە دەهات روخسارێکی خەمبار و جیـدیی بـەدی کـرد. بـا سەرلەنوێ هەڵی دەکردەوە و ریڤۆ لەسەر پێستی دەموچاوی هەستی کرد کـە ئەو بایە گەرمای پێوەیە. تارۆ تەکانێکی لەخۆی دا و گوتی:

ـ دەزانی کە لە پێناوی دۆستایەتیماندا دەبێ چ بکەین؟

ریڤۆ گوتی:

ـ هەرچی بەڕێزت بفەرمووی.

ـ خۆ بـە دەریـا دادەیـن. ئـەوە تەنانـەت بـۆ پیاوچـاکێکی داهـاتوو، چـێژێکی شیاوە.

ریڤۆ بزەیەکی هاتێ.

ـ بەو پسوولەی هاتوچۆیانەی پێمانن، دەتوانین بچینە سەر ئەسکەلەکان. بـە گشتی زۆر گەمژەییە کە مرۆڤ هەر لـە تاعوونـدا بـژی. هەڵبـەت مـرۆ دەبـێ لـە پێناوی قوربانیەکاندا خەبات بکا، بەڵام ئەگەر هیچ شتێکی دیکەی پـێ خـۆش نیە، ئیتر خەبات بە کاری چی دێ؟

ریڤۆ گوتی:

ـ بەڵێ، با بچین.

چەند چرکە دواتر ترۆمبیلەکە لە نزیك میلەکانی بەندەرگەکە راوەستا. مانگ هەڵاتبوو. ئاسمانی شیری سێبەرێکی کزی دەخستە هەموو لایەك. شار لە پشت سەریانەوە چین بە چین هەڵدەکشا و پشوویەکی گەرم و نەخۆشی لێ هەڵدەستا کە ئەوانی بەرەو دەریا دەبرد. بەڵگەکانیان پێشانی یەکێك لە کێشکەکان دا و ئەو ماوەیەکی دووروودرێژ لێیان وردبۆوە. تێپەڕینو بە زەوییە چەورێژکراوەکەدا کە پڕ بوو لە بەرمیل و بە نێو بۆنی شەراب و ماسیدا بەرەو ئەسکەلە وەڕێ کەوتن. بڕێك بەر لەوەی بگەنە ئەوێ، بۆنی خوێ و قەوزە هەواڵی دەریای هێنا. ئیتر دەنگیان بیست.
دەریا لەخوار تاشەبەردە گەورەکانی ئەسکەلەکەوە بە هێمنی دەیلووراند و کاتێك کە بەسەریاندا تێدەپەڕی، لەبەر چاوی ئەو دووانە لە مەخمەرێکی ئاسك و ئاژەڵێکی هێمن و لەسەرخۆ دەچوو. بەرەو دەریا لەسەر تاشەبەردەکان دانیشتن. ئاو بە هێمنی دەهاتە سەرو دەچۆوە خوارێ. ئەو پشووە هێمنەی دەریا بریسکەبریسکی وەئاوەکە دەخست و دەیسڕینەوە. لە بەرامبەریان دا، شەو بێ سنوور بوو. ریڤۆ کە لە بن قامکەکانی دا هەستی بە روخساری زیبکەزیبکەی تاشەبەردەکان دەکرد، هەستی بە بەختەوەرییەکی سەیر دەکرد. کاتێك رووی لە تارۆ کرد هەر ئەو بەختەوەرییەی لە روخساری هێمن و جیددیی هاوڕێکەیدا بەدی کرد کە تەنانەت پیاوکوشتنیش لەبیر ناکا.
خۆیان رووت کردەوە. لە پێشدا ریڤۆ چووە نێو ئاوەکەوە. کاتێك هاتە سەرێ هەستی کرد ئەو ئاوەی کە سەرەتا پێی سارد بوو ئێستا شلەتێنە. پاش چەند جووڵەیەك هەستی کرد کە ئەو شەوە دەریا شلەتێنە. شلەتێنیی دەریاکانی پاییزی کە گەرمای پاشکەوتکراوی مانگە گەرمەکان لە زەوی دەستێنێتەوە. بە رێکوپێکی و لەسەر یەك مەلەی دەکرد. جووڵەی لاقەکانی لە پشتەوەی کەف و تۆقلەی ساز دەکرد. ئاو بە شان و باهۆیدا دەهاتەخوارێ و دەگەیشتە لاقەکانی. دەنگی کەوتنی شتێکی قورس نیشانی دا کە تارۆ خۆی بە ئاوەکە داداوە. ریڤۆ خۆی خستە سەرپشت و بەرەو ئاسمان کە بە ئەستێرە

داپۆشرابوو جووڵـەی لـە خـۆی بـڕی، ماوەیـەکی زۆر پشـووی هەڵکێشـا، دوایـی ڕوونتر گوێی لە دەنگی ئەو زەبرانـە بـوو کـە بـە توندی وەئاوەکـە دەکـەوتن و هەستی بە بێدەنگی و خەڵوەتیی شەو کرد کە بە شێوەیەکی سـەیر و سـەمەرە هەستی پێدەکرا. تارۆ نزیك دەبـۆوە گـوێی لـە دەنگی هەناسـەکانی بـوو. ریفـۆ وەرسووڕا. گەیشتە لای هاوڕێیەکەی و، هەر بەو خێراییەوە کەوتە مەلـە کـردن.
تارۆ بە هێزێکی پـترەوە بـەرەو پێشـەوە دەکشـا،و ریفـۆ ناچـار بـوو کـە خـۆی گورجتر بکا. چەند خولەك دواتر بـە یـەك ریـتم و یـەك خێراییـیەوە، تـەنیا و بـە دوور لە هەمووان و سەربەخۆ لە شار و تاعوون، بەرەوپێشەوە کشـان. سـەرەتا ریفۆ ڕاوەستا و بە هێمنی گەڕانەوە. هەتا ئەوکاتەی کە بەسەر تـەوژمێکی تونـد و سارددا کەوتن. هەردووکیان بـەبێ ئـەوەی قەسـەیەك بکـەن لـە حاڵێکدا ئـەو دیاردە چاوەڕواننەکراوە ڕایچڵەکاندبوون، بەپەلەتر و خێراتر ڕۆیشتن.
کاتێك شمەکەکانیان لەبەر کردەوە، بـە بـێ ئـەوەی قسـەیەك بکـەن، گەڕانـەوە، بەڵام هەردووکیان یەك هەستی وەك یەکیان هەبوو و، بیرەوەیی ئەو شـەوەیان بـۆ شیرین بوو. کاتێك لە دوورەوە چاویان بە کێشکی تـاعوون کـەوت، ریفـۆ دەیزانـی تارۆش وەك ئەو لە دڵی خۆیدا دەڵێ، نەخۆشی ئەوانی لەبیر کردبوو و ئەو سـاتانە زۆر شیرن و خۆش بوون و ئێستا دەبوو دەست پێبکەنەوە.
بەڵێ پێویست بوو دەست پێ بکەنەوە و تـاعوون هـیچ کەسـێکی بـۆ ماوەیـەکی درێژخایەن لەبیر نەدەکرد. لە جەنگەی مانگی دیسـێمبەردا تـاعوون لـە سـینگی هاوولاتییانی ئێمـەدا بڵێسـەی دەکێشـا. کـوورەی جەسـتە سـووتاندنی هـەر بـە هـەڵکراوی هێشـتەوە، ئۆردووگاکـانی پـڕ کـرد لـە پەیکەرگـەلێك بـە دەسـتی بۆشـەوەو هـەر بـەو هەڵسـوکەوتە چـاوقایمانەو ڕێکوپێکـەی، لـە پـەرەگرتن نەکەوت. بەرپرسانی دەوڵەتی هیوادار بوون کە ڕۆژە ساردەکان پێش بەو پـەرە گرتنە بگرن، لەگەڵ ئەوەشدا تاعوون بە بێ ئەوەی مێشێکی لێ میـوان بـێ، بـە نێـو مانگـە سـاردەکانی وەرز دا تێدەپـەڕی. دەبـوو دیسـان چـاوەڕێ بـن و سەرانسەری شارەکەی ئێمە بە بێ ئەوەی هیوایەکی بە داهاتوو هەبێ دەژیا.

بـەڵام دوکتـۆر... ئـەو چرکەسـاتە تیـژ تێپـەڕەی هـێمنی و هاوڕێیـەتی کـە بـە نەسـیبی ببـوو سـبەینێ و داهاتوویـەکی نـەبوو. دیسـانیش نەخۆشـخانەیەکی تازەیان کردبۆووە و ریۆ جگە لە نەخۆشان سەروکاری لەگـەڵ کەسـیتر نـەبوو. لەگـەڵ ئەوەشـدا تێگەیشـت کـە لـەو قۆناغـەی پەتاکـەدا، لـە حاڵێکدا تـاعوون جاربەجار سیپەلکەکانی دادەگرێ، دەتگوت نەخۆشەکان بە شێوەیەك یارمەتیی دوکتۆر دەدەن. لەبری ئەوەی کە خۆیـان بدەنـە دەسـت بـێ ئـۆقرەیو شـێتیی سەرەتای نەخۆشی، وێدەچوو کە روانگەیەکی درووستیان لەسـەر بەرژەوەنـدیی خۆیان هەیـە و هەڵسوکەوتێك بەسـەر خۆیانـدا دەسـەپێنن کـە بـە قازانجیانـە. بەردەوام داوای ئاویان دەکرد و خۆشـیان گـەرم دادەپۆشـی. هەرچـەندە رادەی شەکەتیی دوکتۆر فەرقێکی نەکردبوو، لەوەها دەرفەتگەلێکدا کەمتر هەستی بـە تەنیایی دەکرد.

لە کۆتاییەکانی دیسێمبەردا، نامەیەکی لە لایەن ئاغای ئۆسۆنەوە کە هێشـتا لـە ئۆردووگـا بـوو پـێ گەیشـت. لێکۆڵـەر لـەو نامەیـەدا دەیگـوت کـە سـەردەمی دابڕگەیی ئەو کۆتـایی هـاتووە، بەرپرسـانی دەوڵـەتی رێکـەوتی هـاتنی ئـەو بـۆ ئۆردووگـا نادۆزنـەوە و وێدەچـێ کـە لەرادەبـەدەر لـە ئۆردووگـادا رایـانگرتبێ. ژنەکـەی کـە ماوەیەکـە هاتووەتـە دەرێ، لای پارێزگـار نارەزایـەتیی خـۆی دەربڕیوە، بەڵام گوێیان پێ نەداوە و، گوتوویانـە کـە بـە هـیچ شـێوەیەك هەڵـە نەکراوە. ریۆ بە رامبێری گوت تاوتوێی بکا و چـەند رۆژ دواتـر ئاغـای ئۆسـۆنی بینی کە هاتووەتە سـەردانی. بەراسـتی هەڵـە کرابـوو و ئـەوەش ریـۆی تـووڕە کرد، بـەڵام ئاغـای ئۆسـۆن کـە لاواز ببـوو، دەسـتی لاوازی خـۆی هـەڵێنا و، لـە حاڵێکدا کە زەختی لەسەر وشەکان دەکردەوە گوتی کە لەوانەیە هەموو کەسێك بە هەڵە بچێ. دوکتۆر تەنیا پێی وابوو کە شتێك لەودا گۆڕاوە. گوتی:

- گەرەکتە چ بکەی جەنابی دادوەر؟ دۆسییەکانت چاوەڕێتن.

دادوەر گوتی:

- نەخێر، دەمویست داوای پشوو بکەم.

ـ پێویستە. تۆ دەبێ پشوو بدەی.

ـ نەك بەو مەبەستە, دەمویست بگەڕێمەوە ئۆردووگا.

ریڤۆ سەری سووڕما:

ـ بەلام خۆ تۆ تازە لەوێ هاتوویە دەرێ.

ـ ئەمن نەمتوانی مەبەستی خۆم بگەیەنم. پێیـان گـوتم کـە کۆمـەڵێك کارمەنـدی ئیدارەکان بە خۆبەخشی لەو ئۆردووگایەن.

دادوەر چـاوە خڕەکـانی برێـك وەرسـووڕاندبوو و دەیویسـت چـەپکێك لـە قـژە قرژبووەکانی بخەوێنێتەوە.

ـ تێدەگەی، دەرفەتێکم دەبێ. و دوایی، هەرچەندە وتنەکەی بێ مانایـە، کـەمتر هەست بە دابڕانی کوڕەکەم دەکەم.

ریڤۆ سەیری دەکرد. لەوانەبوو کـە لـە نـەکاو هێمنیـەك لـەو چـاوە تـووڕە و بـێ هەستانەدا گووڕابێ، بەلام دەتگوت کە تەمێك بەسەر ئـەو چـاوانەدا کشـابوو لـە بریسکەبریسك کەوتبوون.

ریڤۆ گوتی:

ـ هەڵبەت، جا کە ئێستا تۆ حەزت لێیە جێبەجێی دەکەم.

دوکتۆر کارەکەی بۆ ڕێکخست و ژیانی شاری تاعوونلێدراو، هـەتا ئوتێـل هـەر بـەو جۆرە درێژەی هەبوو. تـارۆ هێمنیـی کارێگـەری خـۆی بـۆ هـەموو شـوێنێ لەگـەڵ خۆیدا دەبـرد. رامبێـر لای دوکتـۆر دانـی بـەوەدا نـا، کـە لـە سـایەی دوو گـەنجی کێشکچی‌دا لەگەڵ ژنەکەی بە دزییەوە نامەیان گۆڕیوەتەوە. جاروبـارە نامەیـەکی بەدەسـت دەگەیشـت. پێشـنیاری بـە ریڤـۆ کـرد کـە کـەڵك لـە شـێوازەکەی ئـەو وەرگرێ و دوکتۆریش قەبووڵی کرد.پاش چەندین مانگی دووردرێژ بۆ یەکەم جـار نامەیەکی نووسی، بەلام بە کێشەیەکی زۆرەوە. ئەو زمانێکی تایبـەتی هـەبوو کـە ئێستا لە بیری چووبۆوە. نامەکە رۆیشت و گەڕانەوەی وەلام زۆری خایاند. کۆتـار وەك خۆی بەختەوەر بوو و خەریك بوو بە ساتوسەودای ورد ورد دەوڵەمەند بێـت، بەلام گرانت ... رۆژەکانی جێژن سەرکەوتنێکی بۆ ئەوە بە دواوە نەبوو.

تۆنێلی ئەو ساڵە لەبری ئەوەی کە جێژنی ئینجیل بێت زیـاتر جێـژنی دۆزەخ بـوو. دووکانە بەتاڵ و بێبەش لە رووناکییەکان، نوقڵ و شـیرینیی تـەزوێر یـا سـندووقی بەتاڵی نێـو جامخانـەکان، شـەمەندەفەری پـڕ لـە روخسـاری تێکسـمڕاو، هیچـکام لەوانە وەبیرهێنەرەوەی جێژنەکانی پێشوو نەبوون. لەو جێژنەدا کە جاری جـاران هەموو خەڵك، بە هەزار و دەوڵەمەندەوە لێك کۆدەبوونـەوە، هـیچ شـتێك لـەگۆڕێ نەبوو جگە لەوەی کە دەوڵەمەنـدان بـۆ چـەند خۆشـییەکی پـڕ لـە شـەرمەزاری و تایبەتی لە قوژبنە بچووکەکاندا بە نرخێکی زۆر شتێکیان بۆ خۆیـان سـاز دەکـرد. کلێسەکان لەبری ئەوەی پڕ بن لە چاکەکاری پڕاوپڕ بـوون لـە ناڵـەناڵ. لـە شـاری خەم لێ نیشتووی سەهۆڵیندا چەند منداڵ، بێ ئاگا لەو شتەی کە هەڕەشەیان لـێ دەکـا، رایـان دەکـرد، بـەڵام کـەس نەیـدەوێرا کـە بـوونی ئـەو خودایـەی سـاڵانی پێشوویان پێ رابگەیەنێ کە دیاریی دەبەخشییەوە و وەکوو ئازارەکانی مرۆڤێکـی بەساڵاچوو و وەکوو هیواکانی گەنجان نوێ بوو. ئیتر دڵـی هـیچ کەسـێك جێگـەی هیچ شتێکی تری نەدەبۆوە. مەگەر بۆ هیوایەکی زۆر کۆنو زۆر رەش، هیوایـەك کە ناهێڵێ خۆی بهاوێتە نێو ئامێزی مەرگەوە و تەنیا بریتییە لـە لاسارییەك بـۆ ژیان.

گرانتی پیر نەچووبووە سەر ئەو بەڵێنەی کە دابووی. ریڤۆ کە نیگەران بوو، بـەیانی زوو چـووبووە ماڵەکـەی و نەیـدۆزیبۆوە. هـەمووان بـەو مەسـەلەیەیان زانیبـوو. دەوروربەری سەعات ۱۱ رامبێر هاتە نەخۆشخانە و دوکتۆری ئاگادار کردەوە کە لە دوورەوە گرانتی دیتووە کە بە روخسارێکی شێواوەوە بـە کۆڵانانـدا خولاوەتـەوە. دوایی لێی ون بووە. دوکتۆر و تارۆ بە سەیارە وەشوێنی کەوتن.

نیوەڕۆ، لـە هـەوای سـەهۆڵیندا، ریڤـۆ لـە ترۆمبیلەکـەی دابـەزیبوو و لـە دوورەوە سەیری گرانتی دەکرد کە پاڵی بە جامخانەیەکەوە دابوو. ئەو جامخانەیە پڕ بـوون لـە لەیسـتۆك (ملعبـە)ی وا کـە بـە ناشـیگەری سـاز کرابـوون. لەسـەر روخسـاری کارمەندە پیرەکە، فرمێسك بە خـوڕ دەهاتنـە خـوارێ و ئـەو فرمێسـکانە ریڤۆیـان دەشێواند، چونکە لێیان تێدەگەیشت و قوڕگی دەگوشرا.

ئەو جێژنی دەسگیراندارێتییەکەی ئەو چارەڕەشەی وەبیر هاتبۆوە ئەو کاتـەی لـە بـەردەم دووکـانێکی لەیسـتۆکی نۆئێـل دا "ژیـان" خـۆی بـۆ نووشـتاندبۆوەو گوتبووی قایلە. گومان لەوەدا نەبوو کە لە قووڵایی ئەو هەمووە ساڵەوە، تەنانەت لە ناخی ئەو ترس و سەرشێتییەدا، دەنگی شیرنی ژیان دەگەیشتە گوێی گرانـت.

ریڤۆ دەیزانی ئەو پیرەمێـردەی کـە دەگری ئێسـتا لـە چ دۆخێـك دایـە و ئـەویش خۆی وەك گرانـت پێـی وابـوو کـە ئـەم دنیـا بـێ ئـەڤین و خۆشەویسـتییە وەکـوو جیهـانێکی مـردوو و بـەردەوام کـاتی ئـەوە دێ کـە مـرۆڤ لـە بەندیخانـە و کـار و هەوڵدان ماندوو دەبـێ و داوای روخسـار و دڵێـك دەکـات، کـە لەبـەر مێهرەبـانی و دلۆڤانی پشکووتبێ.

بەڵام گرانت لە ئاوێنەی جامخانەکەدا ئەوی بینی. بە بـێ ئـەوەی لـەگریان بکـەوێ گەڕایەوەو پاڵی وە جامخانەکە دا و سەیری هاتنی ئەوی کرد. دەیگوت:

ـ ئاخ دوکتۆر، ئاخ.. دوکتۆر...

دوکتۆر بەمەبەسـتی هـاودەردیکردن سـەری بـۆ لەقانـد و قسـەی پـێ نـەکرا. ئـەو داماوییە داماوی و چارەڕەشیی خۆیشی بوو و ئەوەی لەو چرکەساتەدا دڵی ئـەوی رێکدەگوشی تووڕەییەکی بێ سنوور بوو ك لە بەرامبەر ئـازاری هاوبەشـی تـەواوی مرۆڤەکاندا تووشی مرۆ دەبێ. گوتی:

ـ بەڵێ گرانت.

ـ دەمویسـت ئەوەنـدەم کـات هـەبێ کـە نامەیـەکی بـۆ بنووسـم. بـۆ ئـەوەی ئـەو بزانێ...و بتوانێ بەبێ پەژیوانی، بەختەوەر بێ.

ریڤۆ بە پاڵ پێوەنان گرانتی وەپێش خۆی دا. لە حاڵێکدا کـە خـۆی شـل کردبـوو بۆ ئەوەی دوکتۆر بە راکێش راکێش لەگەڵ خۆی ببیا بە پرتەپرت گوتی:

ـ ئەوە زۆر لە مێژە ئەو رەوشە درێژەی هەیە. مرۆڤ حەز دەکا خـۆی بەدەسـتەوە بدا. ئاخ دوکتۆر، ئاوا ئاسوودەم، بەڵام بۆوەی هەمیشە حاڵەتێکی ئاسـاییم هـەبێ پێویستیم بە هێزێکی پترە. ئێستا زیاتریش.

لـه حالّێكدا تـەواوی گیـانی دەلـەرزی و بلّێسـەی ئـاگری لـە چاوانی دەبۆوە، راوەستا. ریڤۆ دەستی گرت. لە "تا" دا خەریك بوو دەسووتا.

ـ دەبێ بگەڕێیتەوە ماڵەوە.

بـەڵام گرانـت خـۆی لـە دەسـتی راپسـكاند و چـەند هـەنگاوێك رایكـرد، دوایـی راوەسـتا، باسـكەكانی لێـك كردنـەوە و خـۆی گرمۆڵـە كـرد، بـە دەوری خۆیـدا سووڕایەوە و لەسەر عەرزە بەستووەكە تلایـەوە. روخسـاری بـە فرمێسـكەكانی خووسـا. رێبـواران لـە نـەكاو راوەسـتانۆ لـە دوورەوە سـەیریان دەكـرد، بـەڵام نەیاندەوێرا بێنە پێشتر. ریڤۆ ناچار بوو پیرەمێرد لە باوەش بكا.

ئێستێ گرانت لە قەرەوێڵەكەی خۆی دا پشووی سووار ببـوو. پەتاكـە پـەلاماری سـییەكانی دابـوو. ریڤـۆ لـە بـیرەوە چـووبوو. كارمەنـدی شـارەوانی بنەماڵـەی نـەبوو. راگواسـتنی ئـەو بـۆ نەخۆشـخانە چ قـازانجێكی هـەبوو؟ هـەر خـۆی بـە تەنیایی و بە یارمەتیی تارۆ دەیتوانی چاوی بەسەرییەوە بێ...

گرانـت بـە روخسـاری رەشـداگەڕاو و چـاوی كـزەوە، بـە قـووڵایی بالیفەكـەدا رۆچـووبوو. چـاوەكانی بڕیبـووە ئـەو ئـاورە كەمـەی كـە تـارۆ بـە تەڵاشـەداری سندووقێكی شـكاو لـە كوانووەكـەدا دایگیرسـاندبوو. دەیگـوت:" بـاش نـیم". و لەگەڵ هەر قسەیەكی كە دەیكرد، خشەخشێكی سـەیر لـە نـاخی سـییەكانیەوە دەهاتـە دەرێ ریڤـۆ پێشـنیاری پێكـرد و گـوتی دەڕوا، بـەڵام دەشـگەڕێتەوە. بزەیەكی نامۆ نیشتە سەر لێوەكانی نەخۆشەكەو نەرمو نیانیەك لـە روخسـاریدا دەركـەوت. بــە زۆری چـاوێكی داگـرت و گـوتی:" ئەگـەر زینـدوو دەرچـووم كڵاوەكەت هەڵگرە و كرنۆش بەرە."بەڵام دوای ئەو قسەیە دەمودەست كەوت و لەخۆ چوو.

چەند سەعات دواتر كاتێك ریڤۆ و تارۆ گەڕانەوە لای نەخۆشەكە، دیتیان لەسـەر قەرەوێڵەكەی ئاخێزی كردووە. ریڤـۆ بـە دیتنی هەڵچوونی نەخۆشییەكەی كـە خەریك بوو گڕی تێبەردا، تۆقی، بەڵام گرانت گەشبینتر دیار بـوو و لـەڕێوە، بـە دەنگێكـی كـە بـە شـێوەیەكی سـەیرو سـەمەرە بـۆش بـوو داوای لێكـردن ئـەو

نووسراوەیەی بۆ بێنن کە لە یەکێك لە چەکمەجەکانی نـابوو. تـارۆ کاغـەزەکانی دایە دەستی. گرانت بە بێ ئەوەی سەیریان بکا بە سینگییەوە نان، دوایی دانـی بە دوکتۆر و داوای لێکرد بیانخوێنێتەوە. نووسراوەیەکی کورت بـوو، لـە پـەنجا لاپەڕەیەکدا. دوکتـۆر هـەڵی داوە و، تێگـەیی کـە لـە تـەواوی ئـەو لاپەڕانـەدا رسـتـەیەك دووپاتــە بۆتــەوە، دەسـتی تێـوەردراوە و راستەوپاسـتە کـراوە یـا شـێوێنراوە. بـە دوای یەکـدا مـانگی مـەی، ژنێکـی سوارچـاك و، شـەقامەکانی دارستانی چڕ، بە شێوەی جۆراوجۆر لـە پـاڵ یـەکترەوە دانرابـوون. هـەروەها نووسراوەکە کۆمەڵێك تێبینیشی لەسـەر بـوون کـە جـاری وابـوو لەرادەبـەدەر دوورودرێژ بوون و دیسانیش بەشێوەی جۆرا وجۆر، بـەلام لـە کۆتـایی دوایـین لاپەڕەدا، دەستێکی کارامە بە مەرەکەبێك کە هێشتا تازە بوو نووسـیبووی:"ژیانی زێدە ئازیزم، ئـەمڕۆ تۆنێلـە..."و لەسـەرەوەی بە خـەتێکی زۆر جـوانو بەوپـەڕی سـەرنجەوە دوایـین رسـتە دەبینـرا. گرانـت گوتی:"بیخوێننـەوە."و دوکتـۆر خوێندییەوە:

" لـە بەرەبەیانیـەکی مـانگی مـای دا، ژنێکـی سوارچـاکی تـەرپۆش، بـە سـواری ماینێکی کوێت، بەنێو گوڵاندا و بە شەقامەکانی دارستاندا تێدەپەڕی..."

کابرا پیرە بەدەنگێکی لەرزۆکەوە گوتی:

ـ ئەوەیە؟

سەیری ریفۆی کرد. گرانت لە حاڵێکدا کە هەژابوو، گوتی:

ـ ئای، دەزانم. جوان، جوان... ئەوە ئەو وشەیە نیە کە من دەمویست.

ـ لێی گەڕێ دوکتۆر... کاتی ئەوەم نیە...

سینگی بە زەحمەت هەڵدەستا و دەنیشتەوە و لە نەکاو گوڕاندی:

ـ بیسووتێنن...

دوکتۆر دڕدۆنگ بوو، بەلام گرانت بڕیارەکەی خۆی ئەوەندە بە توندی و بـە وەهـا ئازارێکەوە دووپاتە کـردەوە، کـە ریفـۆ لاپـەڕەکانی خسـتە نێـو ئـەو ئـاگرەوە کـە خەریك بوو دادەمرکایەوە، ژوورەکە لەپڕ رووناك بۆوە و گەرمایـەکی تێپـەڕ هەسـت

پێکرا. کاتێك دوکتۆر ئاوڕی لە نـەخۆش دایـەوە، کـابرا پـیرە پشـتی تێکردبـوون و دەموچـاوی وەدیوارەکـە دەخشـان. تـارۆ کـە دەتگـوت بـەو دیمەنـە نامۆیـە لـە پەنجەرەوە سەیری دەرەوەی دەکرد. پاش لێدانی سیرۆمەکە ریـۆ بـە هاوڕێکـەی گوت کە گرانت ئەمە شەو رۆژ ناکاتەوە و تـارۆ پێشـنیاری کـرد لـەوێ بمێنێتـەوە. دوکتۆر قەبوولی کرد.

شەوێ هەتا بەیانی بیرکردنەوە لەوەی کە گرانت لەسـەرە مـەرگ دایـە مێشـکی داگیر کرد، بەڵام بەیانی ریۆ گرانتی لە حاڵێکدا بینی کە لە سـەر قەرەوێڵەکـەی دانیشتووە و لەگەڵ تارۆ قسان دەکا.. "تا"یەکە تەواو ببوو. تەنیا شـوێنەواری بێهێزییەکی گشتی مابۆوە. کارمەندەکەی شارەوانی دەیگوت:

ـ ئاخ دوکتۆر، ئەمن هەڵەم کرد، بەڵام دیسـانیش دەنووسـمـەوە. هـەموویم لـەبیرە. ئەوە دەشیبینی.

ریۆ بە تارۆی گوت:

با جارێ چاوەڕێ بین.

بەڵام نیـوەڕۆش هـیچ شـتێ نـەگۆڕابوو. لـە کۆتـایی رۆژدا دەکـرا بڵێـی کـە گرانـت نەجاتی بووە. ریۆ هیچ سەرەدەری لەو رابوونە دەرنەدەکرد.

لەگەڵ ئەوەشدا، هەر لەو سەروبەندەدا، نەخۆشێکیان هێنایە لای ریۆ کە دوکتۆر بـە دیتنی ئـیتر هیـوای بـە چـاکبوونەوەی نـەبووو هـەر لەگـەڵ ئـەوەی گەیشـتێ گـوتی لەوانیتری جوێ بکەنەوە. کچە گەنجە وڕێنەی دەکرد و تەواوی نیشانەکانی تـاعوونی سـیپەڵك تێیـدا دەرکـەوتبوو، بـەڵام رۆژی دواتـر تـای دابـەزیبوو. دوکتـۆر سـەبارەت بەوەشیان هەروەکی مەسەلەی گرانت پێی وابوو داکشانی سەرلەبەیانیە و ئـەزموونی فێری ئەوەی کردبوو کە ئەو دابەزینی نەخۆشییە بە نیشـانەیەکی مەترسـیدار بزانـێ. لەگەڵ ئەوەشدا، کاتی نیوەڕۆ "تا"یەکە بەرز نـەبۆوە. شـەوێ چـەند پلەیـەك چـووە سەرێ و بۆ بەیانی شوێنەواری تا نەما. کچە گەنجەکە لەگەڵ ئەوەدا کە لاواز ببوو لـە سەر جێگەکەی بە ئاسـانی هەناسـەی دەکێشـا. ریـۆ بـە تـارۆی گـوت کـە نـەخۆش

بەپێی تەواوی یاسا و بنەماکان، رزگار بووە، بەڵام هەرئەو رۆژە تا ئێواریّ چواری دیکەی لەو چەشنەیان هێنایە لای دوکتۆر ریۆ.

لە کۆتایی هەر ئەو حەوتووەدا، پیرەمێردە پشووسووارەکە، لە حالێکدا کە شوێنەواری هەڵچوونێکی بە تەوژمی تێدا بەدی دەکرا، بانگی دوکتۆر و تارۆی کرد. دەگوت:

- جێبەجیّ بوو، دیسان خەریکن دێنەوە.

- کیّ؟

- مشکەکان.

لە مانگی ئەپریل بەولایەوە هیچ مشکێکی مردوو نەدۆزرابۆوە. تارۆ بە ریۆی گوت:

- یانی سەر لەنویّ دەست پێدەکاتەوە؟

پیرەمێرد دەستەکانی لێکدەخشاند:

- خۆزگە دەتدی چۆن رادەکەن. ئای کە خۆشە.

ئەو دوو مشکی زیندووی دیتبوو کە لە کۆلانەوە هاتبوونە نێو ماڵەکەیەوە. دەروجیران پێیان راگەیاندبوو کە مشك لە ماڵی ئەوانیشدا دەرکەوتوون. لە هێندیّ لە قەفەزەکاندا ئەو دەنگانە دەبیسرانەوە کە چەندین مانگ بوو لەبیر چووبوونەوە. ریۆ چاوەڕێی ئاماری گشتی بوو، کە لە سەرەتای هەر حەوتوویەکدا بڵاو دەبۆوە. ئامارەکە نیشاندەری پاشەکشێی نەخۆشییەکە بوو.

هەرچـەندە ئـەو پاشەكشـێ لەنـەكاوەی پەتاكـە چـاوەڕواننەكراو بـوو، بـەڵام هاوولاتییەكانی ئێمە بۆ شادی و خۆشحاڵی پەلەیان نەكرد.
ئەو مانگانەی كە بەڕێیان كردبوون لەگەڵ ئەوەدا كە تاسە و ئـاواتی ئـازادیی تێـدا بـەهێز كردبـوون لـە هەمانكاتـدا ئـەوانی فێـری پـارێزو دووربـینی كردبـوو. وایـان لێهاتبووكە هیوایەكی ئەوتۆیان بەوە نەبایە كە نەخۆشـییەكە بـەو زووانـە كۆتـایی بێ.
لەگەڵ ئەوەشدا ئەم دیاردە نوێیە زار بـە زار دەگـەڕا و لـە نـاخی دڵەكانـدا هیوایـەكی گەورەی دەژیانـدەوە كـە دەرنـەدەبڕدرا. تـەواوی شـتەكانی دیكـە كەوتبوونـە پلـەی دووەمەوە. لە تەنیشت ئەم رووداوە سەیروسەمەرەیەدا ئیتر گرینگی بە قوربانیەكانی دیكـەی تـاعوون نـەدەدرا. هەرچـەندە خـەڵك بـە روونـی هیوایـەكیان بـە رۆژانـی تەندرووسـتی و لەشسـاخی نـەمابوو، بـەڵام لەگـەڵ هـەمووی ئەوانـەدا بەدزییـەوە چاوەڕوانی بوون و یەكێك لە نیشانەكانیشی ئەوە بوو كە هاوولاتیانی ئێمـە هـەر لـەو ساتەوە دەستیان كرد بە قسەكردن لەسەر ئەوەی كە دوای تاعوون، چۆن بە ژیانیان رادەگەن و دەیڕازێننەوە.
تەواوی خەڵك لەسەر ئەو باوەڕە بوون كە ئاسـوودەیی ژیـانی رابـردوو دەسـبەجێ دەستەبەر نابێتەوە و كاولكردن زۆر لە نۆژەنكردنەوە ئاسانترە.
تـەنیا هیـوادار بـوون بـەوەی كـە مەسـەلەی خـۆراك لەوانەیـە بڕێـك باشـتر بـێ، و بەوجۆرە خەڵك لەدەست نالەبارترین كێشەكان نەجاتیان بـێ، بـەڵام بـە كـردەوە، لە بن پەردەی ئەو دەربڕینە هێوری دەرانـەدا، هیوایـەكی بـێ جـێ، لەنـەكاو و بـە وەهـا تەوژمێكـەوە هەوسـاری دەپچـڕاند كـە هاوولاتییـەكانی ئێمـە جـاری وابـوو تێدەگەیشتن و بە پەلە بە یەكتریان دەگوت كە بەهـەرحاڵ نابـێ بـەو هیوایـە بـین كە لە ماوەی یەك دوو رۆژ دا نەجاتمان بێ.
لە راستیشدا، تاعوون لە ماوەی یەك دوو رۆژان دا رانەوەستا، بـەڵام وادیـار بـوو كە خێراتر لەوەی چاوەڕوانیی لێ دەكرا لە كزیی دا (بـەرەو كزبـوون چـوو). لـە

جەنگەی یەکەم ڕۆژەکانی ژانویەدا، سەرما لاسارییەکی بێوێنە دەرگای بە خەڵك گرت و دەتگوت بەسەر شارەوە درەوشاوەتەوە. لەگەڵ ئەوەشدا، ئاسمان قەت قەت ئەوەندە شین نەبووە. ڕۆژە یەك لە دوای یەکەکان، درەوشـانەوەی نـەگۆڕ و سەهۆڵینی، شارەکەمانی لە نـوورێکی بەردەوامـدا نـوقم کـرد. لـەو سامالّەدا، تـاعوون لـە مـاوەی سـێ حـەوتوودا و بـە دابـەزینی بـەردەوام، وەك بلّێـی لـەو تەرمانەدا دەتوایەوە کە ڕۆژ بە ڕۆژ لە کەمیی دەدا. دەکرێ بلّێـی تـەواوی ئـەو هێـزەی کـە بـە درێـژایی مانگـەکان بەدەسـتی هێنـابوو لـە ماوەیـەکی کورتـدا لەدەستی دەدا. لەکیسدانی نێچیرگەلێکی بژاردەی وەکـوو گرانـت یـا ئـەو کچـە گەنجەی هێنابوویانە لای ریقۆ، هەڵچوونی لە هێندێ گەڕەکدا بـۆ مـاوەی دوو یـا سـێ ڕۆژ و لـە هەمانکاتـدا ونبـوونی لـە گەڕەکـەکانی دیکـەدا، زیـادکردنی قوربانیـەکانی دووشـەمموان و بـە پێچـەوانەوە وەلانـانی تـەواوی قوربانیـەکانی چوارشـــەمموان، و بـــەو شـــێوەیە تـــێن تێدانـــەمان و لەبرســـتکەوتن یـــا بەهەشتاوبوونەکەی، سەلمێنەری ئـەوە بـوو، کـە تـاعوون بـە هـۆی تـووڕەیی و شـەکەتییەوە خـەریك بـوو لـە گرێژەنـە دەچـوو و لـە هەمانکاتـدا کـە ئـیتر نەیدەتوانی بەسەر خۆیدا زال بێ، کاریگەریی ئاکاری لێبڕاوانەشـی کـە نوێنـەری دەسـەلاتەکەی بـوو، لـەنێو دەچـوو. سـیرۆمەکەی کاسـتێل بـەردەوام کۆمـەڵێك سـەرکەوتنی دەسـتەبەر دەکـرد کـە تـا ئـەوکات پێـی نـەبڕابوو. هـەرکام لـە هەوڵـەکانی پزیشـکان، کـە پێشـتر ئاکـامێکی لـێ نەکـەوتبۆوە، لـەپڕ ئاکـامی لێبڕاوانـەی لـێ دەکەوتـەوە. وێدەچـوو کـە تـاعوون گـەمارۆ درابـێ و لاوازییـە لـە نەکاوەکـەی، هێـزی نابێتـە بـەر تـەواوی ئـەو چـەکانەی کـە هـەتا ئـەو ڕۆژە لەبەرامبەریـدا بێهێـز بـوون. تـەنیا جارنـەجارێك، پەتاکـە قـوت دەبـۆوەو بـە قەڵـەمبازێکی کوێرانـە، سـێ چـوار لـەو نەخۆشـانەی کـە بـەرەو چـاکبوونەوە دەچوون، لەگەڵ خۆی دەبرد. ئەوانە بێ شانسەکانی سەردەمی تاعوون بوون کە نەخۆشی هاوکات لەگەڵ هیوا و ئارەزوو گیانیشـی دەسـتاندن. ئۆسـۆنی لێکۆڵـەر،

وای بەسەر هات و تەرمەکەیان لە ئۆردووگای دابڕگە بردە دەرەوە. تارۆ گوتی ئەو شانسی نەبوو و دیاریش نەبوو بیر لە مەرگی ئەو دەکاتەوە یا لە ژیانی.

بــەڵام بــە گشــتی چــڵك و چــەپەڵ لەهــەموو لاوە لــە پاشەکشــێ دابــوو، و ڕاگەیەندراوەکانی شارەوانی کە سەرەتا هیوایەکی نـاروون و نهێنییـان بەخشـیبوو، ئاخری ئیمـان و بـاوەڕی لـە دڵـی خـەڵك دا چـێ کـرد بـەوەی کـە سـەرکەوتوون و نەخۆشیو پەتا خەریکە باروبنەی دەپێچێتەوە. لە ڕاستیدا دانانی ناوی سەرکەوتن لەسەر ئەو ڕەوشە زۆر ئەستەم بوو. تەنیا ناچار بوون ئەوە پشتراست بکەنەوە کە پەتا وەکی هاتبوو ئاواش دەڕوا. ئەو ڕەوشەی کە بۆ بەربەرەکانێ لەگەڵیدا ڕەچاو دەکرا نەگۆڕابوو، تەنیا ئـەو شـێوازانەی کـە تـا دوێنـێ کاریگـەرییان نـەبوو ئـەمڕۆ ئاکامیان لێ دەکەوتەوە. تەنیا وێدەچوو کە نەخۆشییەکە خۆی ماندوو بـووە و یـا دوای گەیشتن بە تەواوی مەبەستەکانی ئیتر دەکشێتەوە. یـا بەواتایـەکی تـر، ئـەو ڕۆڵەی هەیبووە بە کۆتایی گەیشتووە.

لەگەڵ ئەوەدا دەکرێ بڵێی کە هیچ شـتێ لـە شـاردا نـەگۆڕابوو. کۆڵانـەکان کـە لـە ڕۆژدا بـەردەوام چـۆڵ بـوون دیسـان شـەوانە پـڕ دەبوونـەوە لـە جـەماوەر، بـەو جیاوازییـەوە کـە زۆربـەیان باڵتۆیـان لەبـەرو ملپێچـیان لـە مـل دابـوو. سـینەما و کافتریاکان بەردەوام پڕ و چۆڵ دەبوونەوە، بەڵام کە لە نزیکەوە سەرنجی خـەڵکت دەدا، دەتـدی کـە ڕواڵـەتیان گەشـتر بۆتـەوە و جاروبـارە پێدەکـەنن و ئـەوەش دەرفەتێك بـوو بـۆ تێگەیشـتن لـەو خاڵـە کـە هـەتا ئەوکاتـە کـەس لـە کۆڵانەکانـدا پێنەدەکەنی. لە ڕاستی دا، ئێستا کەلێنێك کەوتبووە ئەو پەردە مات و ڕەشەی کە لە چەند مانگ لەوەپێشەوە بەدەوری شار دا کێشابوویان، و هـەموو دووشـەموان، بە بیستنی هەواڵەکانی ڕادیۆ هەموو کەسێك تێدەگەیشت کە ئەو کەلێنـە گـەورەتر دەبێتەوە و بە گشتی ئەو دەتوانێ هەناسە بکێشێ. دیسـان ئـەو هێورکردنەوەیـە، جۆرە هێورکردنەوەیەکی خراپ بوو و، بە روونی دەرنەدەبڕدرا. تـەنیا ئەگـەر لـەوە پـێش دەگـوترا، شـەمەندەفەرێك ڕۆیشـتووە یـا پاپۆڕێـك گەیشـتووە یـا ڕێگـە بـە ترۆمبیل دراوە هاتوچۆ بکەن، هیچ کەس باوەڕی نـەدەکرد، بـەڵام ڕاگەیانـدنی ئـەو

مەسەلانە لە نیوەی ژانویەدا نەبووە مایەی هیچ سەرسووڕمانێك. بێ گومان ئەو دەرفەتگەلە کەم بوون، بەڵام هەر ئەو گۆڕانە بچووکە نیشاندەری کۆمەڵێك پێشکەوتنی گەورە بوو کە هاووڵاتیانی ئێمە بەرەو هیواو ئاواتەکانیان وەدەستیان هێنابوو. لە لایەکی دیکەوە دەکرێ بڵێی لەو کاتەوە کە بچووکترین هیواکان لە دڵی خەڵکدا گووران، دەسەڵاتی سەقامگرتووی تاعوون کۆتایی هات.

لە سەرانسەری مانگی ژانویەدا، هاووڵاتییەکانی ئێمە هەڵسوکەوتی دژواز و ناتەبایان هەبوو. جاری وابوو شاد و بە کەیف بوون و جاری واش بوو کە لە خەم و پەژارەدا بوون. بەوشێوەیە تەنانەت لەوکاتانەدا کە ئامارەکانی تاعوون دۆخێکی لەباریان نیشاندەدا، دیسانیش کەسانێك رایان دەکرد. ئەو رەوشە بەرپرسانی حکوومی و تەنانەت کێشکچییەکانیشی تووشی سەرسووڕمان کردبوو. لەبەر ئەوەی زۆربەی ئەو راکردنانە بە ئاکام گەیشتن، بەڵام ئەوانەی کە لەو چرکەساتانەدا رایان دەکرد، بە دوای هەستە ئاساییەکانی خۆیان دا دەڕۆیشتن. لە ناخی هێندێکیان دا، بە هۆی تاعوونەوە، رەشبینیەکی ئەوتۆ رەگی داکوتابوو کە نەیاندەتوانی خۆی لێ دەرباز بکەن.

هیوا لە دڵی ئەواندا شوێنێکی نەدەدۆزییەوە. تەنانەت ئەوکاتەش کە سەردەمی تاعوون بەسەر چووبوو، ئەوان بە پێی پێوەرەکانی خۆیان دەژیان. ئەوان لە کاروانی رووداوەکان بە جێ مابوون. بە پێچەوانەوە ژمارەیەکی دیکە بە تایبەتی ئەوانەی کە هەتا ئەوکاتە لە خۆشەویستەکانیان دابڕابوون دوای ئەو قۆناغە دووروودرێژەی دوورەپەرێزی و بێ هیواییە، بە هەڵکردنی شنەی هیوا، ئاگری بێ ئۆقرەیی لە ناخیاندا بە جۆرێك کڵپەی سەندبوو کە هەرچەشنە هێزێکی بەسەرخۆدا زاڵبوونیان لەدەست دابوو. بە بیرکردنەوە لەوەی کە لە مەودایەکی ئەوها نزیك لە مەبەست، لەوانەیە بمرن و چاویان بەو بوونەوەرە نەکەوێتەوە کە خۆشیان دەوێ، و ئازارە دووروودرێژەکانیان بێ ئاکام بمێنێتەوە، جۆرە ترسێك بەسەریاندا زاڵ دەبوو. ئەوەی کە ترس و بێ هیوایی نەیتوانیبوو تێکی بشکێنێ و لە ماوەی چەندین مانگدا بە پێداگرییەکی ناروون سەرەڕای بەندیخانەو غوربەتی بەردەوام رایانگرتبوو

بە یەکەم نیشانەی هیوا دارِما. شێتانە پەلەیان کرد کە وەپـێش تـاعوون بکـەون. چونکە ئیتر هێزی ئەوەیان لەبەردا نەمابوو کە هەتا دوا چرکە شانبەشانی لەگەڵیـدا برِۆن.

لە لایەکی دیکەوە، هەر لەوکاتەدا، نیشانەکانی گەشبینی لەخۆوە وەدەرکەوتن، بـە جۆرێـك کـە نرخـەکان بـە شـێوەیەکی هەسـتپێکراو دابـەزین. لـە رووی ئابووریـیـەوە، ئـەو بزووتنەوەیـە هـیچ هۆکـارێکی نـەبوو. کێشـەکان هـەروەکوو خۆیان مابوونەوە، دامودەستووری دابرِگەکان لەبەردەم دەروازەکان هەر وەکـی خۆیان بوون، دابینکردنی پێویستییەکان بەوزووانە جێبەجێ نـەدەبوو. کـەوابوو ئـەوە جـۆرە دیاردەیـەکی مەعنـەوی بـوو کـە پاشەکشـەی تـاعوون لـە هـەموو شوێنێك دا هێنابوویە ئاراوە. لەکاتی گەشبینیدا سەردانی ئەو کەسانەی دەکـرد کە پێشتر بەکۆمەڵ دەژیان‌و پەتا ناچاری کردبوون لێك دابرِێن. دوو کەنیسـەی شـار سـەر لـەنوێ سـاز کرابوونـەوەو ژیـانی هاوبـەش دەسـتی پێکـردەوە. ئـەو رەوشـە سەربازەکانیشـی گرتـەوە و ناچـاری کـردن سـەرلەنوێ ئـەوانی لـەو سەربازخانانەدا کۆ کردنەوە کە ماوەیـەك بـوو لێـی رزگـار ببـوون و ئـیتر ژیـانی سەربازگەیی دەستی پێکردەوە. ئـەو رووداوە بچووکانە نیشـانەگەلێکی گـەورە بوون.

خـەڵك هـەتا رۆژی بیسـت و پێنجـی ژانویـە لـەو هەژانـە شـاراوەیەدا ژیـان. لـەو حەوتووەدا، ئامارەکان ئەوەنـدە هاتنـەخوارەوە کـە دوای راوێـژی کۆمیسـیۆنی پزیشـکی پارێزگـاری رایگەیانـد کـە دەکـرێ بلێـی پەتاکـە راوەسـتاوە هەڵبـەت راگەیەندراوەکە ئەوەشی زیاد دەکـرد کـە بـۆ پـارێزکردن ـ کـە دیـارە خـەڵکیش پێیان باش بوو ـ بۆ ماوەی دوو حەوتووی دیکە دەروازەکـانی شـار هـەڵناگیرێن‌و رێوشوێنە تەندرووستییەکان بۆ ماوەی دوومانگی دیکەش هـەر بـەرِێوە دەچـن. لەو ماوەیەدا، بچووکترین نیشانەیەك کە هێمایەك بـێ لـە گەرِانـەوەی پەتاکـە، "دەبێ Ststuquo رەچاو بکرا و رێساکان بگەرِێنەوە سەر دۆخـی پێشـوو." لەگـەڵ ئەوەشـدا خـەڵك هـەموان ئـەو نیشـانانەیان بـە شـتگەلێکی رواڵـەتی دەزانـی‌و

دەمـەوئێوارەی ٢٥ی ژانویـە، جموجـۆڵێکی پـڕ لـە خۆشـی شـاری تەنیـەوە. پارێزگار بۆوەی هاوبەشی شادیو خۆشییەکانی خەڵك بێ فەرمانی دا رووناکیی سـەردەمی تەندرووسـتی بدەنـەوە بـە شـار. لـە بـن ئاسمـانی سـارد و سامـاڵدا خەڵکی شارەکەی ئێمە دەستە دەستە و لێو بـە بـزە، بـە کۆڵانـە رووناکـەکان وەربوون.

دیارە دەرگای زۆربەی ماڵەکان بە داخراوی مانەوەو هێنـدێ بنەماڵـە هـەبوون کـە بە بێ دەنگییەوە ئەو شەوانەیان تێپەڕاند کە خەڵکی تر بـە چـەپڵەرێزان و شـادی بەسەریان برد. لەگەڵ ئەوەدا هێمنیەکی قووڵیش بۆ ئەو بوونەوەرە ماتەمینانـەش لەگۆڕێدا هـەبوو. جـا ئـیتر لەبـەر ئـەوە بووبـێ کـە ئـەو ترسـە نـەمابوو کـە نـەکا ئەندامانی دیکـەی بنەماڵـەش تـووش بـن یـا لەبـەر ئـەوە بووبـێ کـە ئـیتر خۆیـان لەبەردەم هەڕەشەو مەترسیدا نەدەبینی، بەڵام ئـەو بنەماڵانـەی کـە لـە هـەمووان پتر بەو شادی و خۆشییە گشتییە نامۆ بوون ئەوانە بوون کە لـەو ساتەش دا، لـە نەخۆشخانە نەخۆشـێکیان هـەروا لـە بـن چـنگی تـاعوون دا هـەبووو لـە دابڕگـە و ماڵەکانی خۆیان دا چاوەڕێی ئەوە بوون کە تاعوون هەروەکی دەسـتی لـەوانی تـر هەڵگرتبوو بەرۆکی ئەوانیش بەربدا.

دیارە ئەو بنەماڵانەش هیوایەکیان هەبوو، بەڵام بە پارێزەوە ئەو هیوایەیان لە دڵیانـدا رادەگرت و نەیاندەویست بەر لەوەی بەراسـتی حـەقیان بـێ کـەڵکی لێـوەرگرن. ئـەو چاوەڕوانیەش ئەو شەونخوونیە کپـە لـە نیوەڕێگـەی ئاویلکـەدان و شـادی و لـە نێـو جێژنی گشتیدا، بۆ ئەوان بەژانتر دیار بوو.

بەڵام ئەو ریزپـەڕانـە هـیچ شـتێکی لـە شـادیی ئـەوانیتر کـەم نـەدەکردەوە. بـێ گومـان، تـاعوون هێشـتا کۆتـایی نـەهاتبووو زۆر زووش ئـەوەی دەسـەلماند. سەرەڕای ئەوەش هەر لەو ساتەوە لە تەواوی دڵەکان دا، چەند حـەوتوو بـەر لـە کـاتی خـۆی، شـەمەندەفەرەکان لەسـەر هێڵـە ناکۆتاکـان وەڕێدەکـەوتنو پاپۆڕەکان دەریا درەوشاوەکانیان دەپێوا. دیارە بۆ سبەینێ دڵەکان ئـەهوەنتر دەبوونەوە و دڕدۆنگییەکان دیسان دەگەڕانەوە سەر جێی خۆیان، بـەڵام جـارێ

سەرانسەری شار پڕ بوو لە جموجۆڵ و شوێنە داخراو و تاریکو بێ جووڵەکانی کە رەگی بەردینی خۆی لێ داکوتابوون بەجێ دەهێشت و، بە بارێکی پڕ لە زیندووانەوە وەرێدەکەوت. ئەو شەوە تارۆ و ریڤۆ رامبێر و ئەوانیتر بە نێو جەماوەردا دەرۆیشتن و هەستیان دەکرد کە لاقیان وەعەرز ناکەوێ. ریڤۆ و تارۆ زۆر بەر لەوەی شەقامەکانیان جێ هێشتبێ، تەنانەت لەو کاتانەدا کە لە کۆلانە چۆڵەکانیش دا، بە بەردەم پەنجەرە داخراوەکان دا تێدەپەڕین، گوێیان لە دەنگی ئەو شادیو خۆشییە دەبوو کە وەشوێنیان دەکەوت و لەبەر شەکەتی و ماندوویەتییان نەیاندەتوانی ئەو ئازارەی کە لەو دیو پەنجەرەکانەوە هێشتا بەردەوام بوو لەو شادی و خۆشییە جوێ بکەنەوە کە برێک بەولاوەتر کۆلانەکانی داگرتبوو. ئەو رزگارییەی کە نزیك دەبۆوە روخسارێکی تێکەڵاو لە پێکەنین و فرمێسکی هەبوو.

لەو ساتەدا کە قریوەقریوی شادی و خۆشی بەرزتر بۆوە، تارۆ وێستا. لەسەر بەردەچنە رەشەکە، قەلافەتێك نەرم نەرم رایدەکرد. پشیلەیەك بوو. یەکەمین پشیلەیەك کە لە بەهارێوە بەولایە دیتبووی. ساتێك لە نێوەڕاستی کۆلانەکە راوەستا، دڕدۆنگ بوو، پەنجەی بەرز کردەوەو بە خێراییەوە بردییە پشت گوێی راستی خۆی، دیسان هەروا بەنەرمی دەستی کردەوە بە راکردن و لە ناخی شەودا لەچاوان ونبوو. تارۆ بزەی هاتێ. بە دڵنیاییەوە پیرەوردیلەش شاد دەبێ.

(٢)

بەڵام لەو ساتەی دا کە وێدەچوو تاعوون دوور دەکەوێتەوە، بۆ ئەوەی بخزێتەوە ئەو کونەی لەوێوە هاتبووە دەرێ، لانیکەم لە شاریدا یەکێك هەبوو کە ئەو گەڕانەوەیە ئەوی تۆقاندبوو و ئەگەر باوەڕ بە یادداشتەکانی تارۆ بکەین ئەو کەسە کۆتار بوو.

راستیتان دەوێ، ئەو یادداشتانە، لەو کاتەوە کە ئاماری تاعوون روو لە داکشان دەکەن، شێوازێکی سەیروسەمەرە بەخۆوە دەگرن. لەوانەیە بەهۆی ماندوویەتییەوە بێ کە نووسینەکەی وای لێ دێ نەخوێندرێتەوە و زۆربەی جاران هەر جارەو باسی شتێك دەکا. جگە لەوەش، بۆ یەکەمین جاریش ئەو یادداشتانە، رەهەندی بینینی بێ لایەنی وەلا دەنێن و تێبینیی شەخسی جێگەیان دەگرێتەوە. بەو شێوەیە لە نێو ئەو هەمووە دێڕەدا کە بۆ حاڵەتی کۆتار تەرخان کراوە، راپۆرتێکی کورت لەسەر پیرەمێردە پشیلە خۆشەویستەکە بەرچاو دەکەوێ. ئەگەر سەرنج بدەینە نووسینەکانی تارۆ، تاعوون هیچ گۆڕانێکی لەو باوەڕەدا بەدی نەهێناوە کە بەر لە پەتاکە لەسەر ئەو پیاوە هەیبوو. ئەو دوای تاعوونیش دەیویست وەکوو پێشوو بایەخ بەو پیاوە بدا و ئەگەر سەرەڕای هەموو گەشبینیەکەشی تێیدا سەرنەکەوت، خەتاکەی لە ئەستۆی تارۆ بوو. چونکە تارۆ هەوڵی دابوو بیبینێ. چەند رۆژ دوای ئەوە شەوی ٢٥ی ژانویە، لە گۆشەی کۆڵانە تەسکەکەدا چاوەڕوانی ببوو. پشیلەکانی لەکاتی دیاریکراودا لەوێ بوون و خۆیان لەبەر بەرۆچکەکە هەڵخستبوو، بەڵام جاران کە لەوکاتەدا پەنجەرەکان هەمیشە کراوە بوون ئێستا بە لاسارییەوە داخرابوون، لە رۆژەکانی دیکەش دا تارۆ هەر نەیدیتن و بە

کونجکۆڵییەوە بەو ئاکامە گەیشت کە پیرەمێردە وردیلەکە یا رەنجاوە یا مردووە. ئەگەر دڵی یەشابێ کەوابوو بە دڵنیاییەوە پێی وابووە کە حەق بەو بووە و تاعوون خراپەی لەگەڵ کردووە، بەڵام ئەگەر مردبێ، دەبێ سەبارەت بەویش هەر وەکی پیرە پشوو سوارەکە لەخۆمان بپرسین کە ئاخۆ ئەویش لە ریزی پیر و پیاوچاکان بووە؟ تارۆ پێی وانەبوو وا بێ، بەڵام پێی وابوو کە نیشانەی پیاوچاکی لەو پیرەدا هەبوو. لە یادداشتەکانیدا ئەوە بەرچاو دەکەوێ:" لەوانەیە بکرێ تەنیا بگەیتە نیزکییەکانی پیاوچاکی. بەو پێیە دەبوو قایل بی بە خووخدەی شەیتانیی خاکەڕایانە و خێرخوازانە."

لە یادداشتەکان دا، لە نێو سەرنجەکانی پێوەندیدار بە کۆتارەوە، ئامازەگەلێکی پەرش‌وبڵاو و جۆراوجۆر بەدی دەکرێن. هێندێکیان پێوەندییان بە گرانتەوە هەیە کە لە سەردەمی چاکبوونەوە دایە و هەر دەڵێی نەبای دیتووە نە بۆران دیسانەکە دەستی کردبۆوە بەکارکردن. بەشەکانی دیکەش تەرخان کراوە بۆ دایکی دوکتۆر ریڤۆ. چەند قسە و باسێك کە بە کەڵك وەرگرتن لەو ژیانەی کە تارۆ لەگەڵ ئەوان دا تێپەڕی کردبوو، بزەی ئەو و، دەربڕینی بۆچوونەکانی لەسەر تاعوون بە وردی نووسراونەتەوە. تارۆ بە تایبەتی لەسەر بێ رەنگی‌و بێ کاریگەریی مادام ریڤۆ پێی داگرتۆتەوە، لەسەر قسەکانی ئەو کە هەموو شتێکی بە رستەی سادە دەردەبڕی. لەسەر هۆگرییەکی تایبەتی کە بە پەنجەرەی هەبوو. پەنجەرەیەك کە بەرەو کۆڵانە هێمنەکە دەکرایەوە و لە کاتی ئێوارەدا لە پشت ئەو پەنجەرەیە دادەنیشت بە بەژنێکی بڕێك قیت و باسکی بەردراوە و نیگای وردەوە، هەتا ئەو کاتەی کە زەردەپەڕ ژوورەکە داگرێ و لە تیشکێکی تەماویدا کە وردەوردە بەرەو تاریکی دەچێ پەیکەرێکی رەشی لێ ساز بکا و وردەوردە ئەو پەیکەرە بێ جووڵەیە لەخۆیدا نوقم بکا. لەسەر جووڵەی نەرم و لەسەرەخۆی ئەو لە ژوورێکەوە بۆ دیوێکی دیکە، لەسەر مێهرەبانیەکەی کە قەت بۆ تارۆی دەرنەخستبوو، بەڵام تارۆ لە هەموو هەڵسوکەوت‌و قسەکانی دا ئەوەی بەدی دەکرد، بە گشتی لەسەر ئەوەی کە

تارۆ پێی وابوو ئەو هەموو شتێك دەزانێ بە بێ ئەوەی بیر لە شتێك بكاتــەوە و، سەرەڕای ئەو هــەمووە بــێ دەنگی و "لێلــی"یــە، دەیتــوانی بكەوێتــە ســەرووی هەرچەشنە تیشكێكەوە تەنانەت تیشكی تاعوونیش. لەمــەوەدوا، دەســتوخەتی تــارۆ بــە شــێوەیەكی سەیروســەمەرە ئــاڵۆز بــوو. ئــەو دێڕانــەی كــە بــە دوای دا دەهاتن، بە زەحمەت دەخوێنرانەوە، بۆ ئەوەی نیشانەیەك لەو ئاڵۆزییــەتان بــۆ بخەمــە روو دوایــین وشــەكانی، یەكــەم وشــەیەك بــوون كــە لایــەنی كەســێنی و شەخسییان هەبوو:" دایكی منیش هەر وابوو. لــەودا هــەر ئــەم بــێ كاریگــەری و بێ رەنگییەم خۆش دەویست و ئەوەی بەردەوام دەمویست پێی بگەم ئەو بــوو. ئــەوە هەشــت ســاڵە كــە نــاتوانم بڵــێم ئــەو مــردووە. تــەنیا بڕێــك لــە جاران پــتر كەمڕەنگتر و بێ كاریگەرتر بۆتەوە و كاتێك گەڕامەوە ئەو ئیتر نەمابوو."

بەڵام دەبێ بگەڕێینەوە سەر كۆتار. لەو كاتەوە كە ئامارەكان دادەبــەزین، كۆتــار بــە بیانووگــەلی جۆراوجــۆر ســەردانی ریڤــۆی كردبــوو، بــەڵام لــە راســتیدا هــەموو جارێ پرسیاری رەوتــی پەتاكــەی لــە ریڤــۆ دەكرد:" پێــت وایــە هــەروا لەنــەكاو و لــەخۆوە راوەستێ؟ لەو رووەوە رەشــبین بــوو یــا باشــترە بڵــێین كــە پێــی وا بــوو، بــەڵام ئــەو هەمووە پرسیارە بەردەوامەی دەیكردن ئــەوەی دەردەخســت كــە بــاوەڕێكی پتــەوی لەو بارەیەوە نیە. لە نیوەی ژانویەدا ریڤۆ بە گەشــبینیەكی زۆرەوە وەڵامــی دابــۆوەو هەموو جارێ وەڵامەكانی ئەو لەبری ئەوەی ببنە مایەی خۆشــحاڵیی كۆتــار، بــە پێــی رۆژە جۆراوجۆرەكان دژكردەوەی جیاوازی هــەر لــە لاسارییەوە بگــرە هــەتا دەگاتــە بێهیوایی لەخۆی نیشان دەدا. بە گشتی دوكتۆر بە ناچاری پێــی گوتبــوو كــە لەگــەڵ ئــەو نیشــانە باشــانەی ئامارەكــان دەیخەنــە روو واباشــترە لــە ئێســتاوە قریــوەی سەركەوتن بەرز نەكەینەوە. و كۆتار گوتبــووی: بــە واتایــەكی دیكــە، كــێ چــووزانێ؟ بەڵكو لە یەكێك لە رۆژەكاندا، پەتاكە سەر لەنوێ دەست پێ بكاتەوە.

ــ بــەڵێ، هــەروەكی لەوانەیــە كاروبــاری چارەســەركردن خێراتــر بكــرێ، پێچەوانەكەشی بۆی هەیە ببێ.

ئـەو دڕدۆنگییـە کـە هـەمووانی پـەرۆش کردبـوو، دیـار بـوو کۆتـاری ئەهوەنـە دەکـردەوە، و لـە لای تـارۆ گەنگەشـەیەکی لەگـەڵ کاسـبکارەکان دەسـت پـێ کردبوو کە دەیویست وایـان لـێ بکـا بـاوەڕی ریفۆ قـەبووڵ بکـەن. دیـارە لـەو کارەشـیدا سـەرکەوتوو دەبـوو، لەبـەر ئـەوەی دوای کـەفوکوڵی یەکـەمین سـەرکەوتنەکان، گومـان و دڕدۆنگییـەك گـەڕابۆوە نـاخی هێنـدێ کـەس و، ئـەو گومـانو دڕدۆنگییــە، دوای ئــەو شــادی و خۆشــییانەی کــە بــە شــوێن راگەیەندراوەکەی پارێزگاریدا هاتن، هەروا بەردەوام بـوو. کۆتـار بـە دیـتنی ئـەو پەرۆشییە، دڵنیا دەبۆوە. هەروەکی بە شتی دیکە تووشـی بێهیـوایی دەبـوو و، بـە تـارۆی دەگـوت:" بـەڵێ، ئـاخری دەروازەکـان دەکەنـەوە و، دەبیـنن کـە هەموویان بە جێم دێڵن."

هەتا ٢٥ی ژانویە، گۆڕانی دەروونیـی ئـەو بـۆ هـەمووان دەرکـەوت. چـەند رۆژی بـەردەوام، پـاش هـەوڵ و تێکۆشـانێکی زۆر بـۆ راکێشـانی سـەرنجی خـەڵکی گەڕەكو ئاشناکانی خـۆی، لەنـەکاو پێوەنـدیی لەگـەڵ دەپسـاندن. لانیکـەم لـە رواڵەتدا خۆی دوورەپەرێز رادەگرت و رۆژبەرۆژ زیاتر پەنای دەبـردە بـەر ژیـانی دوورە پـەرێزی. ئـیتر نـە لـە ریسـتورانت دەیـانبینی و نـە لـە شـانۆو نـە لـەو کافتریایانەی کە حەزی لێیان بوو. لەگەڵ ئەوەشدا، وێدەچوو کـە نەگەڕابێتـەوە سەر ژیانە دووپاتەو تاڵەکەی پێش تاعوون. ئەو لە ئاپارتمانەکەی دا بە تـەواوی تـەریك کـەوتبۆوە و خواردنیشـیان هـەر لـە ریسـتۆرانتەکەی تەنیشـتیانەوە بـۆ دەبــرد. تــەنیا ســەروبەندی خۆرنشــین بــە دزییــەوە وەدەر دەکــەوت، پێداویسـتییەکی دەکـڕی و بـە پەلـە لـە دووکانـەکان دەهاتـە دەرەوە و خـۆی دەخزاندە نێو کۆڵانە چۆڵەکانەوە. لەو کـات و سـاتانەدا، ئەگـەر تـارۆش چـاوی پێی کەوتبایە، جگە لە چەند وەڵامی کورت هیچی لێ نەدەبیست. دوایی بـە بـێ ئـەوەی هۆیـەکی تـازە لـە گـۆڕێ دابـێ، دەیانـدی کـە بۆتـەوە بـە کەسـێکی کۆمەڵایـەتی، بیروبـاوەڕی هـەموو کەسـی دەپرسـی و دیسـان شـەوانە بـە رووگەشییەوە دەهاتەوە نێو خەڵك.

ئەو رۆژەی راگەیەندراوەکەی پارێزگاری دەرکرا، کۆتار بە تەواوەتی ون بـوو، دوو رۆژ دواتر تارۆ دیتی کە لە کۆڵانەکاندا وێڵ و بەرەڵا دەخولێتەوە. کۆتار داوای لێکـرد کـە هەتا گەڕەکەکانی دەرەوەی شاری لەگەڵ بچێ. تارۆ کە بە تایبـەتی کـاری ئـەو رۆژە شەکەتی کردبوو، درێۆنگ بوو، بەڵام کۆتـار پێـی چـەقاند. زۆر هـەژاو دیـار بـوو. بـە شێوەیەکی زۆر نائاسایی سەرودەستی رادەوەشاند و بـەرز بـەرز قسـەی دەکـرد. لـە تارۆی پرسی ئاخۆ بەراستی پێی وایە کە راگەیـەندراوی پارێزگـاری هۆکـاری کۆتـایی تاعوون بێ؟ دیارە تارۆ لەسەر ئەو باوەڕە بوو کە یەك راگەیەندراوی ئیداری لە خۆوە بۆ کۆتایی هێنان بە بەڵایەك، بەس نیە، بەڵام دەکرێ بە پێی عەقڵ وای لێکبدەیتەوە کـە پەتاکـە بـەرەو تـەواوبوون دەچـێ، مەگـەر ئەوەیکـە رەوشـێکی چاوەڕواننەکراو هاتبێتە پێشێ.

کۆتـار گـوتی: بـەڵێ، ئەگـەر حاڵـەتی چـاوەڕواننەکراو نەیەتـە پێشـەوە و، خـۆ رووداوی چاوەڕواننەکراویش قەت نابڕێنەوە.

تـارۆ بـیری خسـتەوە کـە پارێزگـاریش بـە شـێوەیەك هـەر ئـەو رەوشـە چاوەڕواننەکراوەی پێشبینی کردووە و دوو حەوتووی بۆ کرانەوەی دەروازەکـان دیاری کردووە.

کۆتـار کـە هـەروا هـەژابوو گـوتی: کـارێکی باشـی کـردووە. لەبـەر ئـەوەی ئـەو دۆخەی کە ئێستا هەیە، لەوانەیە بە هیچ دەرچێ.

تارۆ لەسەر ئەو باوەڕە بوو کە هیچ شتێك محـاڵ نیـە، بـەڵام بـیری کـردەوە کـە لەگەڵ ئەوەدا واباشترە چاوەڕوانی کرانەوەی دەروازەکان و گەڕانەوە بـۆ ژیـانی سرووشتی بن.

کۆتار گوتی: بە گشتی، دەبێ پێی قایل بین، بەڵام تۆ مەبەستت لە گەڕانەوە بۆ ژیانی سرووشتی چییە؟

تارۆ بە پێکەنینەوە گوتی: فیلمە نوێیەکان لە سینەما.

بەڵام کۆتار پێنەدەکەنی. دەیویست بزانێ ئاخۆ دەکرێ بیهێنیتە پێش چـاو کـە تاعوون هیچ شتێ لـە شـار دا نـەگۆڕا و هەمووشـتێ وەکـوو پێشـوو دەسـت پـێ

بکاتـەوە، واتـە بـە جۆرێك کـە وەك بڵێـی هـیچ نەقـەومابێ؟ تـارۆ لەسـەر ئـەو بـاوەڕە بـوو کـە تـاعوون شـار دەگـۆڕێ و ناشـیگۆڕێ. دیـارە ئـارەزووی هاووڵاتیانی ئێمە ئەوەیە کە بە بێ هـیچ گۆڕانێك بـژین. سـەرەڕای ئـەوە، لـە لایەکەوە هیچ شتێ ناگۆڕدرێ، و لـە لایـەکی دیکەشـەوە، نـاکرێ تەنانـەت بـە ورەی لێبڕاوانەشەوە، هەموو شتێ لـەبیر بکـەی و تـاعوون لانیکـەم شـوێنەوار لەخۆی بەجێدێڵێ. کۆتـار راشـکاوانە گـوتی ئیشـی بەسـەر "دڵ" ـەوە نیـە و مەسەلەی دڵ بە لای ئەوەوە بێ بایەخترین مەسەلەیە. ئەوەی بۆ ئەو گرینگـە ئەوەیە کە بزانێ ئاخۆ دامودەزگا حکوومییـەکان دەگـۆڕدرێن یـان نـا و ئـاخۆ تەواوی رێکخراوەکان وەکوو رابردوو ئیش دەکەنەوە؟و تارۆ ناچار بوو بڵێ کە تەواوی ئەو رێکخراوانە کە لە جەنگەی پەتاکەدا تێکچوونە، بۆ ئەوەی دەست بە کارەکانیان بکەنـەوە، برێـك تووشـی چەرمەسـەری دەبـن و ئـەو مەسـەلانە لانیکەم دەبنە هۆی پێویستبوونی دامەزرانەوەی رێکخراوەکانی جاران.

کۆتار گوتی: ئاخ! لەوانەیە، لە راستیدا هەموو کەسێك دەبـێ هـەموو شـتێك لـە نوێ دەست پێ بکاتەوە.

پێکەوە گەیشتبوونە نزیك ماڵی کۆتار. ئەو هەژابوو و زۆریی لـەخۆی دەکـرد کـە گەشـبین بـێ. شـاری دێنایـە پـێش چـاوی خـۆی کـە هـەموو شـتێکی دەسـت پێکردۆتەوە. رابردووی خۆی تەواو وەلاناوە و لە سفرەوە دەست پێکردۆتەوە.

لەبەر دەرگا بوون و دەستیان بە دوگمەوە بوو. کۆتار کـە زۆر زیـاتر لـە پێشـوو هەژابوو دەیگوت: حەقتە. زۆر باش دەبێ کە لە سفرەوە دەست پێ بکەنەوە.

بەڵام لە تاریکایی داڵانەکەوە دوو پیاو هاتنـە دەرێ. تـارۆ بـە زەحمـەت تـوانیی گوێی لە دەنگی کۆتار بێ کە دەیپرسی ئەو بوونەوەرانە لێرە چ کارێکیان هەیە. بوونەوەرەکان کـە رواڵـەتی کارمەندگـەلێکی رێکوپێکیـان هـەبوو، لـە کۆتاریـان پرسی کە ئاخۆ ناوی کۆتارە؟ و ئەو کە بە سەر سـووڕماوییەوە هـاوارێکی کـزی لێ بەرز ببۆوە، بەر لەوەی تارۆ و ئەوانیتر دەرفەتی بچووکترین جووڵـەیان ببـێ گەڕایـەوە و لـە تاریکـایی شـەودا لـە چـاوان ون بـوو. کـە سەرسـووڕمانە

سەرەتاییەکە رەوییەوە تارۆ لەو جووتەی پرسی کە چیان دەویست؟ ئـەوان بـە تێبینیەوە و لە هەمانکاتدا بە راوێـژێکی رێزدارانـەوە وتیـان هێنـدێ زانیارییـان دەویست و بە قورسی بەرەو ئەو لایە رۆیشتن کە کۆتار رووی تێکردبوو.

تارۆ لەگەڵ وەژووری کەوتنی بۆ ئەو ماڵە ئەو دیمەنەی لە یادداشـتەکانی خۆیـدا هێناوەتەوە و دەمودەست (نووسینەکەی شـایەتە) ئامـاژە بـە شـەکەتیی خـۆی دەکا. و هەر وەها ئەوەی لێ زیاد دەکا کە هێشتا کاری زۆری لـە پێشـە، بـەلام سەرقاڵبوون نابێتە هۆی ئەوەی کە ئامادە نەبێ و لەخۆی دەپرسێ کە ئاخۆ بـە راستی ئامادەیە. لە کۆتاییدا وەلام دەداتەوە کە لە رۆژ و شەودا بەردەوام کـات و ساتی وا هەن کە تێیدا مرۆڤ ترسنۆك و بێ غیرەتە و ئەو تەنیا لەو کـات و ساتانە تۆقیوە. و لێرەدایە کە یادداشتەکانی تارۆ دەگەنە کۆتایی.

(٣)

دوو رۆژ دواتر، چەند رۆژ بەر لە کرانەوەی دەروازەکان، دوکتۆر ریڤۆ هاتەوە ماڵەکەی خۆی و نەیدەزانی ئاخۆ ئەو تەلەگرافە گەیشتووە کە چاوەڕوانیبوو یان نا؟ هەرچەندە کاری ئەو رۆژە لەسەردەمی تاعوون زیاتری شەکەت کردبوو، چاوەڕوانیی رزگاربوونی یەکجارەکی تەواو حەساندبوویەوە. ئێستا هیوادار بوو و لەو سۆنگەیەوە شاد بوو. بەردەوام ناکرێ بەسەر ویستو ورەی خۆت دا زاڵ بیت و قایم لەسەر جێگەی خۆت راوەستی. ئەوەش بەختەوەرییەکە کە ئیتر مرۆڤ بە شادییەوە تانوپۆی ئەو وزە و هێزە بپسێنێ کە بۆ بەربەرەکانێ چنراوە. ئەگەر ئەو تەلەگرافەش کە چاوەڕێی بوو هەواڵی خۆشی پێ بایە ریۆ دەیتوانی ژیان دەست پێ بکاتەوە. ئەو لەسەر ئەو باوەڕە بوو کە هەمووان دەبێ دەست پێ بکەنەوە.

بە بەردەم ژووری خزمەتکارەکەدا تێپەڕی. خزمەتکارەکە پاڵی بە دەلاقەکەوە دابوو و بزەی لەسەر لێو بوو. ریڤۆ کاتێك لە پلیکانەکانەوە دەچووە خوارێ روخساری ئەو لەبەر چاو بوو کە بە هۆی ماندوویی و شەکەتیو بەشمەینەتی هەڵبزرکابوو.

بەڵێ، لەگەڵ ئەوەی کە خەیاڵەکان تەواو دەبوون، ئەو ژیانێکی نوێی دەست پێ دەکردەوە، و بە بڕێك شانسەوە..، بەڵام لەو ساتەدا کە دەرگای دەکردەوە، تووشی دایکی بوو کە پێی گوت تارۆ باش نیە. بەیانی هەستابوو، بەڵام نەیتوانیبوو بچێتە دەرێ و دیسان خەوتبۆوە. مادام ریڤۆ پەرۆشی بوو. کوڕەکەی گوتی:

ـ لەوانەیە شتێکی گرنگ نەبێ.

تارۆ لە قەرەوێڵەکەیدا راکشابوو. سـەرە قورسـەکەی بالیفەکـەی قـووڵ دەکـرد، سینگە پانەکەی لە بن لێفە ئەستوورەکەوە دیار بوو. تای هەبوو و سـەری ژانـی دەکرد. بە ریڤۆی گوت هێندێ نیشانەی سەیر لەخۆیدا هەست پـێ دەکا کـە لەوانەیە ئاسەواری تاعوون بن.

ریڤۆ دوای پشکنینی ئەو گوتی:

ـ نەخێر، هێشتا هیچ شتێ دیار نیە.

بەڵام تارۆ خەریك بـوو بخنکـێ. لـە کۆریدۆرەکـەدا دوکتـۆر بـە دایکـی گـوت کـە لەوانەیە دەسپێکی تاعوون بێ. مادام ریڤۆ گوتی:

ـ ئاخ! پێموانیە، ئەویش ئێستا. و بە دووی ئەوەدا گوتی:

ـ بێرنار، با ئەو لای خۆمان راگرین.

ریڤۆ خەیاڵ هەڵیگرتبوو. گوتی:

ـ ئەمن بۆم نیە کاری وا بکەم، بەڵام بەم زووانە دەروازەکان دەکرێنـەوە. پێموایـە ئەگـەر تـۆ لێـرە نـەبای، ئـەمن دەمتـوانی بـۆ یەکـەمین جـار ئـەو مافـە بۆخـۆم دەستەبەر بکەم.

دایکی گوتی:

ـ بێرنار، پێکەوە رایدەگرین. خۆ ئەزانی من تازە دەرزیم لە خۆم داوە.

دوکتۆر گوتی تارۆش دەرزیی لەخۆی دابوو، بـەڵام لەوانەیـە بـە هـۆی شـەکەتی و ماندوویەتی دوایین سیرۆمی لەخۆی نەدابێ و چەند پارێزێکی لەبیر کردبێ.

ریڤۆ بەرەو ئۆفیسەکەی رۆیشت. کە گەڕایەوە ژوورەکەی تارۆ دیـتی کـە دەرزیـی گەورە گەورەی سیرۆمی لەگەڵ خۆی هێناوە. گوتی:

ـ ئمم، کەوابوو خۆیەتی.

ـ نەخێر، بەڵام دەبێ پارێز بکەین.

تارۆ لە بری هەر وەڵامێك باسکی هێنایـە بـەرەوە و ملـی بـۆ ئـەو دەرزی لێدانـە درێژخایەنە راکێشا کە خۆی گەلێ جاران لە نەخۆشانی دابوو. ریڤۆ گوتی:

ـ ئەم شەو دەی بینین.

و له روخساری تارۆی روانی.

- بۆ جویێ كرنه‌وه گه‌ره‌نتییه‌ك وه‌رناگری ریڤۆ؟

- هیچ مسۆگه‌ر نیه كه تۆ تاعوونت گرتبیێ.

تارۆ به زه‌حمه‌ت بزه‌یه‌كی هاتیێ و گوتی:

ــ ئـه‌وه یه‌كـه‌م جـاره ده ده‌بیـنم سـیرۆم لێـدریێ بـه بـیێ ئـه‌وه‌ی فـه‌رمانی جویێكردنه‌وه بدریێ.

ریڤۆ ئاوڕی دایه‌وه و گوتی:

- ئه‌من‌و دایكم چاومان به‌سه‌رته‌وه ده‌بیێ. ئێره بۆ تۆ باشتره. تـارۆ بێده‌نگ بـوو و، ریڤۆ كـه ده‌رزیيـه‌كانی ده‌خسته‌وه شـوێنی خۆیـان، بـه‌ر لـه‌وه‌ی بگه‌ڕێتـه‌وه راوه‌ستا بۆوه‌ی ئه‌و قسه بكا. ئـاخری بـه‌ره‌و لای قه‌ره‌وێڵه‌كـه چـوو. نه‌خۆشـه‌كه سـه‌یری ده‌كـرد. روخسـاری ماندوويـه‌تیی پێـوه دیـاربوو، بـه‌ڵام چـاوه خۆڵه‌مێشییه‌كانی هێمن بوون. ریڤۆ بزه‌یه‌كی هاتیێ :

- ئه‌گه‌ر ده‌توانی بنوو. ئه‌من خێرا ده‌گه‌ڕێمه‌وه.

كاتێك گه‌یشته به‌ر ده‌رگا گوێی له ده‌نگی تارۆ بوو كه بانگی ده‌كرد. گه‌ڕایـه‌وه لای، به‌ڵام ده‌تگوت تارۆ له ناخی خۆیدا ئاڵۆزه و نه‌یده‌زانی ئه‌وه‌ی ده‌یویست بیڵیێ چۆنی ده‌ربڕیێ. ئاخری گوتی:

- ریڤۆ ده‌بیێ هه‌موو شتێكم پیێ بڵێی. پێویستمه بیزانم,

- به‌ڵێن بیێ.

تارۆ ده‌موچاوی برێك وێك هێنا و بزه‌یه‌كی هاتیێ و گوتی:

- سوپاس. نامه‌ویێ بمرمو به‌ربـه‌ره‌كانیێ ده‌كـه‌م، بـه‌ڵام ئه‌گـه‌ر دۆڕانـدم ده‌مـه‌ویێ بـه باشی ته‌واوی بكه‌م.

ریڤۆ نووشتایه‌وه و شانی گوشی و گوتی:

- نا، بۆ گه‌یشتن به پیرۆزایه‌تی ده‌بیێ بژیت، خه‌بات بكه‌ی.

به درێژایی رۆژ سه‌رما، كـه زۆر تـووش بـوو، برێـك هێـور بـۆوه، بـه‌ڵام دوانیـوه‌رۆ كردیه گۆپاڵباران‌و ته‌رزه. كـاتی زه‌رده‌پـه‌ڕ ئاسمـان برێـك روون بـۆوه و تـه‌زووی

سەرما زیاتر بوو. ریڤۆ سەرەتای شەوێ بوو گەڕایـەوە مـاڵێ، بـە بـێ ئـەوەی کـە باڵتۆکـەی داکـەنێ چـووە ژووری هاوڕێکـەی. دایکـی خـەریکی چـنین بـوو. تـارۆ دەتگـوت لـە جێـی خـۆی نـەبزووتووە، بـەڵام لێوەکـانی کـە بـە هـۆی تـا سـپی هەڵگەڕابوون نیشانەدەری بەربەرەکانیەك بوو کە لـە ناخیـدا بـەڕێوە بـوو. دوکتـۆر پرسی:

ـ دەی! چۆنی؟

تارۆ شـان و شـەپیلکە پانـەکانی کـە لـە قەرەوێڵەکـەوە هاتبوونـە دەرەوە، بڕێـك هەڵتەکاندن و گوتی:

ـ هیچ، خەریکە دەیدۆڕێنم.

دوکتۆر بەسەریدا نووشتایەوە. کوانەکان لە بـن پێسـتە گـڕ گرتووەکـەوە هـەڵیان دابوو، سینگیشی دەتگوت دەنگی کارگەی ئاسنگەرییەکی ژێرزەمینیی لێـوە دێ. تارۆ سەیر ئاسەواری هەردووك جۆرە نەخۆشییەکەی بەسـەرەوە دیـار بـوو، ریڤـۆ کە خۆی قیت دەکردەوە گوتی هێشـتا سـیرۆمەکە دەرفـەتی ئـەوەی نـەبووە کـە هەموو کاریگەرییەکەی خۆی نیشان بدا. تارۆ ویسـتی چـەند قسـەیەك بکـا، بـەڵام شەپۆلێکی تا قوڕگی گوشی و وشەکانی لەخۆیدا نوقم کرد.

دوای شیوخواردنێ، ریڤۆ و دایکی گەڕانەوە و لـە تـەنیشـت نەخۆشـەکە دانیشـتن. شـەو بـۆ ئـەو، لەگـەڵ بەربـەرەکانێ دەسـتی پێـدەکرد و ریڤـۆ دەیزانـی کـە ئـەو بەربەرەکانێ دژوارە لەگەڵ فریشتەی تاعووندا، هەتا بەیانی دەخایەنێ.

بەهێزترین چەکی تـارۆ، شـان و بـاهۆ و سـینگە پتەوەکـەی نـەبوو، بـەڵکو ئـەو خوێنە بوو کە بڕێك لەوە پێش ریڤۆ لە بن پێستەکەیدا وەگەڕی خستبوو و، لـەو خوێنـەدا، شـتێك کـە لـە ڕۆح بنچـینەییتر بـوو و هـیچ زانسـتێك نەیـدەتوانی بیدۆزێتەوە و ریڤۆ دەبوو تەنیا سەیری ململانێ و بەربەرەکانێی هاوڕێکەی بکـا. چەندین مانگ، شـکانی بـەردەوام فێـری ئـەوەی کردبـوو کـە ڕادەی کاریگـەریی ئەوەی کە دەبێ جێبەجێی بکا، ئـەو لووانـەی کـە دەبـێ درووسـتیان بکـا، ئـەو دەرمانە وزە بەخشانەی کە دەبوو بۆ نەخۆشیان بنووسێ، لـەوەپێش پێشـبینی

بكا. له راستی دا، تاقه ئەركی ئەو ئەوه بوو كه دەرفەت بدا بـەو رێكەوتـەی كـه زۆرجـاران نەدەهاتـه پێشـەوه و، دەبایـه بێتـه پێشـێ. چـونكه ریڤـۆ خـۆی لەبەرامبـەر جۆرێـك تاعوونـدا دەبینیـەوه كـه تووشـی سەرسووڕمانی دەكـرد. جارێكی دیكەش تاعوون ئـەو شـێوازانەی چەواشـه دەكـردن كـه لـه دژی بـەكار دەهێنران. لەو شوێنانه ون دەبوو كه پێشتر دامەزرابوو و لـه هێنـدێ شـوێنیش دەردەكەوت كه چاوەڕوانییان نەدەكرد. جـارێكی دیكـەش هـەوڵی دەدا تووشـی سەرسووڕمانیان بكاتەوه.

تارۆ بـه بـێ جووڵـه بەربـەرەكانێی دەكـرد. شـەو هـەتا بـەیانی بچووكترین بـێ ئۆقرەییەكی له بەرامبـەر هەڵچوونەكانی نەخۆشـییەكەدا لـەخۆی نیشـان نـەدا، تەنیا به قەڵافەته درشتەكەیو به دانبەخۆداگرییەوه درێژەی به ململانێكەی دا، بـەڵام تەنانـەت بـۆ جـارێكیش زاری لێـك نـەكردەوه بـۆ ئـەوەی بـەو لـەبزه تایبەتییـەی بڵـێ كـه رابـواردنو خۆشـی بـۆ ئـەو بەسەرچـووه. ریڤـۆ تـەنیا قۆناغەكانی ململانێی لـه چـاوەكانی هاوڕێكەیـدا بـەدی دەكـرد كـه بـه نـۆره یـا كرابوونەوه یا لێكنرابوون. پێڵووەكان یا قووچابوون یـا لێـك جـوێ ببوونـەوه و چاوەكانی یا بەسەر شتێكەوه قەتیس مابوون یا لـه دوكتـۆرو دایكـی بڕیبـوون. هەركات چاوی دوكتۆر لەو نیگایه دەئاڵقان، تارۆ به هـەوڵێكی زۆرەوه بزەیـەكی دەهاتێ.

لەو نێوەدا، له كۆڵانەوه گوێیان له دەنگی بەپەلەی پـێ بوو. خەڵكەكه لـه پـێش گرمەی هەورەتریشقەیەكی دوورەوه رایان دەكرد كه وردەورده نزیـك دەبـۆوه و كۆڵانەكەی پڕ دەكرد له بارینی خۆی. بارانه دایكردبۆوه و بڕێك دواتر تێكـەڵاوی تەرزەیەك بوو كه له وەعەرزكەوتنیدا ترپەی دەهات. له بەردەم پەنجەرەكانەوه پەرده گەورەكان شەپۆلیان دەدا.

له نیوەی تاریكی ژوورەكەدا، ریڤۆ كـه چركەیەك هۆشـی چووبووه سـەر بـاران بارینەكه، دیسان سەیری تـارۆی دەكـردەوه كـه روخسـاری بـه تیشـكی گڵـۆپی خەوتن رووناك ببۆوه. دایكی خەریكی چنین بووو جاروباره سەری هەڵـدەبڕی و

بـه وردی سـەیری نەخۆشـەکەی دەکـرد. ئێسـتا دوکتـۆر تـەواوی ئـەو کارانـەی کردبوون کە دەبوو بیانکا. کە باران خۆشی کردەوە، بێدەنگیی ژوورەکە قووڵتر بۆوە. دوکتۆر کە لە بێ خەوییان، دەلەرزی، هەستی دەکرد کە لە سنوورەکانی بێدەنگی دا، گوێی لـەو فیکـە نـەرم و رێکەیـە کـە بـە درێـژایی پەتاکـە لەگـەڵی بووە. ئاماژەیەکی بە دایکی کرد کە بچێ بنوێ. مادام ریقـۆ بـە جووڵـەی سـەر، گوتی نا و، چاوەکانی بریسکانەوە. دوایی بەو پەڕی وردبینیەوە بە نووکی میلی چنینەکەی، ئەو ئاڵقەیەی تاقیکردەوە کە لێی دڵنیا نەبوو. ریقۆ هەستا ئـاو بـدا بە نەخۆشەکە، گەڕایەوە و دانیشتەوە.

رێبوارەکان، بە کەڵکوەرگرتن لە خۆشکردنەوەی بـاران بـە پەلـە بـە شۆسـتەکەدا دەرۆیشتن. دەنگی هەنگاوەکانیان کەمتر دەبۆوە و دوور دەکەوتەوە. دوکتـۆر بـۆ یەکەمین جار تێگەیشـت کـە ئـەم شـەو، پـڕ لـە رێبـواری ناوەخـت و بـێ لـوورەی ئامبولانس، لە شەوەکانی جـاران دەچـێ. شـەوێك بـوو، رزگـاربوو لـە تـاعوون و، دەتگوت پەتاکە، کە بە زەبری سەرما و جەماوەری خەڵك رەتێنرابوو، لە قـووڵایی تاریکی شـار دەرچـووە و خزیوەتـە نێـو ئـەم ژووره گەرمـەوە بـۆ ئـەوەی دوایـی هێرشی خۆی بکاتـە سـەر جەسـتەی بـێ جووڵـەی تـارۆ. ئـیتر خـەرمانکوتی بـەلا لەسـەر ئاسمـانی شـار نەدەخولایـەوە، بـەلام لەسـەرەخۆ لـە هـەوای قورسـی ژوورەکەدا دەیلووراند. ئەوە دەنگی ئەو بوو کـە ریقـۆ لـە چـەندین سـەعات لـەوە پێشەوە دەیبیست. دەبوو دان بەخۆدا بگرن بۆ ئـەوەی لـە لـەوێش ئـەو لوورەیـە کپ و بێدەنگ بێ. بۆ ئەوەی لەوێش تاعوون دان بە شکستدا بێنێ.

برێك بەر لە کازیوە، ریقۆ بەلای دایکیدا نووشتایەوە و گوتـی:

- ئەتۆ دەبێ بنووی بۆ ئەوەی سەعاتی هەشـت بتـوانی جێگـەی مـن بگریتـەوە. بەر لە خەوتن قەترە لە لووتت بکە.

مادام ریقۆ هەستا. چنینەکەی کۆ کردەوە و بۆ لای نوێنەکەی چوو. تـارۆ دەمێك بـوو چـاوەکانی هەڵنـەدێنان. ئارەقـە، قـژەکانی خسـتبووە سـەر نێوچـەوانە پتەوەکـەی. مـادام ریقـۆ ئـاخێکی هەڵکێشا و نەخۆشـەکە چـاوەکانی هـەڵێنان.

روخسـاره دلۆڤانەکـەی بـینی کـە بەسـەریدا نووشـتاوەتەوەو بـزەی پێداگرانـەی دیسـان دەرکەوتـەوە، بـەڵام چـاوەکان دیسـان لێـك نرانـەوە. ریڤـۆ کاتێـك تـاق کەوتەوە، لەسەر ئەو کورسییە دانیشت کە دایکی چۆڵی کردبـوو. کـۆڵان بێـدەنگ بـوو و ئێسـتا بێـدەنگیی رەهـا زاڵ بـوو. سـەرمای دەمەوبـەیانی وردەوردە لـە ژوورەکەدا هەستی پێدەکرا.

دوکتۆر خەونووچکە بردییەوە، بـەڵام یەکـەمین گالیسـکەی بـەیانییان، لـە خـەو رایپەڕاند. جەستەی دەلەرزی و سەیری تـارۆی کـرد. زانـی راوەسـتانێك بـووە و نەخۆشەکەیش خەوتووە. چەرخە چێوی و ئاسنینەکانی گالیسـکەکە هێشـتا لـە دوورەوە دەسووڕان. کاتێك دوکتۆر بەرەو قەرەوێڵەکەی رۆیشت، تارۆ بە چـاوە بێهێزەکانی سەیری ئەوی دەکرد. وەك بلێی هێشتا، بە چاوی کراوەوە لـە خـەو دایە. ریڤۆ پرسی:

- خەوتی. وانیە؟

- بەڵێ.

- پشووکێشانت باشترە؟

- بڕێك. ئەوە مانایەکی هەیە؟

ریڤۆ بێدەنگ مایەوە و، پاش ساتێکە گوتی:

- نا، تارۆ ئەوە مانایەکی نیە. ئەتۆش وەکوو مـن ئاگـات لـە دابـەزینی بـەیانیان هەیە.

تارۆ سەلماندی و گوتی:

- سوپاس، هەمیشە وەڵامی راستیم بدەوە.

ریڤۆ لە خوار قەرەوێڵەکـەوە دانیشـتبوو. لـە تەنیشـتییەوە، لاقـەکانی تـارۆ کـە راکشـاو و تونـد بـوون، هەسـتی دەکـرد لاقـی مـردوون. تـارۆ تونـدتر پشـووی دەکێشا. بە هانکەهانك گوتی:

- تا دیسان سەر هەڵدەداتەوە. نا، ریڤۆ؟

- بەڵێ، بەڵام نیوەڕۆ. ئەوکات دەاتوانین قسەیەکی لێ بکەین.

تارۆ چاوەكانی لێكنان. دەتگوت دەیــەوێ هێـزی خـۆی كـۆ بكاتــەوە. حاڵــەتی شەكەتی و بێزاری لە قەلافەتیدا بەدی دەكرا. چاوەڕوانی تایەك بوو كە هـەر لـە ئێستاوە لە ناخییەوە وەجموجۆڵ كەوتبوو. كاتێك چـاوەكانی كردنـەوە نیگـای لــێڵ ببــوون. كاتێــك ئــەو نیگایــە روون بــۆوە كــە ریڤــۆی دی بەســەریدا نووشتاوەتەوە. دوكتۆر گوتی:

- بخۆوە.

تــارۆ ئــاوی خــواردەوە و ســەری لەســەر ســەرینەكەی وێــڵ كــرد. گــوتی:" دووردرێــژە" ریڤــۆ باســكی گــرت، بــەلام تــارۆ كــە رووی وەرگێڕابــوو ئــیتر دژكردەوەیــەكی لــەخۆی نەدەنوانــد. و لــە نــەكاو تــا، وەك بلێـی بەنـداوێكی لـە ناخیدا شكاندبێ، بە ئاشكرا هەتا نێوچەوانی هێرشی هێنـا. كاتێـك نیگـای تـارۆ بــەرەو لای دوكتــۆر ســووڕایەوە، ریڤــۆ بــە روخســارە گرژەكەیــەوە هــەوڵی دا، غیرەتــی وەبــەر بنــێ. ئــەو بزەیــەی تــارۆ ویســتی بیخاتــە لێــوی، لــە شــەویلكە داتــەپیوەكانی و لــەو لێوانــەوە كــە كــەفێكی ســپییان لــێ نیشــتبوو، ســەرووتر نەچوو، بەلام لە روخسارە ساردەكەیدا، چاوەكانی دیسان بە تەواوی بریسـكەی غیرەت و ئازایەتییەوە درەوشانەوە.

سەعات حەوت مـادام ریڤـۆ وەژوور كـەوت، دوكتــۆر چــووە نووســینگەی كارەكـەی بـۆ ئەوەی تەلەفۆن بـۆ نەخۆشـخانە بكـا و كەسـێك لـە جێگـەی خـۆی دابنـێ. هـەر وەهـا بڕیــاری دا چــاوپێكەوتن و ســەردانەكانی بخاتــە كــاتێكی دیكــە. چركەســاتێك لەســەر قەرەوێڵـەی عەیادەكـەی راكشـا، بـەلام لـەڕێوە هەسـتا و گەڕایـەوە ژوورەكـەی، تـارۆ سەری بۆ لای مادام ریڤۆ وەرسووڕاندبوو و سەیری ئەو جەستە وردیلەی دەكـرد كـە لـە تەنیشـتییەوە دانیشـتبوو و دەسـتەكانی لـە ئـەژنۆی وەرانـدبوو. ئـەو بـە وردبنیـەكی ئەوتۆوە سەیری پیرەژنەی دەكرد كە مادام ریڤۆ قامكی خۆی لەسـەر لێوەكـانی دانـا و هەستا و چراكەی سەر ئەوی كوژاندەوە، بەلام لـەو دیـو پەردەكانـەوە رۆژ بـە خێرایـی وڵاتی رووناك دەكردەوە و برێك دواتر، كاتێك گنج و هێڵـی روخسـاری نـەخۆش لـە نێـو تاریكییەوە وەدەركەوتن، مادام ریڤۆ دیتی كە تارۆ هەروا لێی دەڕوانێ. بـەرەو لای ئـەو

نووشتایەوە و سەرینەکەی بۆ راست کردەوەو کاتێك دەگەڕایەوە ســەر جێگــەی خــۆی لەو ساتەدا دەنگێکی لیێلی بیست کە وەك بڵێی لە ئەشکەوتەوە بێتە دەرێ و سوپاسـی دەکرد و دەیگوت ئێستا ئاسوودەترە. کاتێك لەسـەر جێگـەی خـۆی دانیشـتەوە، تـارۆ چـاوەکانی لێـك نـابوون و روخسـارە بـێ هێزەکـەی، ســەرەڕای زارە قووچـاوەکەی دەتگوت دیسانەوە پێدەکەنێ.

کاتی نیوەڕۆ، تۆبەتێیەکە، گەیشتبووە لووتکەی خـۆی. جـۆرە کۆخەیـەکی هـەناوی نەخۆشەکە، رایدەتلەکاند. ئێسـتا تـارۆ خـوێن دەڕشـایەوە. ئـیتر کوانـەکان هـەویان نەدەکرد و رەق رەق، وەکوو بەردیان لێ هاتبوو. ریڤۆ قەڵاشـتنەوەی ئـەو کوانانـەی بـە کـارێکی مـەحاڵ و نـەکردە دەزانـی. لـە نێـوان تۆبـەتێ و کۆخـەدا، تـارۆ دیسـان دووراودوور لە هاوڕێکانی دەڕوانی، بەڵام برێك دواتر، ئیتر چاوەکانی برێك دەکرانـەوە و ئەو بریسکەیەی کـە روخسـارە تێکسـمڕاوەکەی گـەش دەکـردەوە سـات بـە سـات بەرەو کزی دەچوو. ئـەو تۆفانـەی کـە جەسـتەی ئـەوی بـە هەڵچوونی بەلەرزینـەوە رادەتلەکاند، دووراودوور بریسکەیەکی لەو روخسـارەدا دروسـت دەکـردو تـارۆ وردە وردە لە قووڵایی ئەو تۆفانەدا نوقم دەبوو. ئەو پەیکەرە مرۆییەی کە ئـەو هـەمووەی لێوە نزیك بوو ئێستا بە زەبری نێزە کون ببوو، بە ئازارێکی تاقەتپڕووکێن سـوورەوە ببوو و بە تەواوی باهۆزە تووڕەکانی ئاسمان تێکـەوە پێچـرابوو و ئێسـتا لـە بـەردەم چاوەکانی ئەودا بە قووڵایی ئاوەکانی تاعووندا دەچووە خوارێ و ریڤۆ هـیچ هێزێکـی بۆ بەرەنگاری و راوەستان لە بەرامبەریدا پێ نەبوو. ناچـار بـوو بـە دەسـتی بـەتاڵ و دڵی شکاو، بێ چەك و بێ پشتیوان، لەسەر کەنار راوەستێ و سەیری ئەو بەڵایـە بکـا و دواجاریش فرمێسکی داماوی نیشتە سەر و روخساری ریڤۆ و نەیهێشت ئەو ببینـێ و تارۆ لە پڕ بەرەو دیوارەکە وەرسووڕایەوە و بـە ناڵەیـەکی بـەتاڵ گیـانی دەرچـوو، وەك بڵێی لە گۆشەیەکی گیانیدا سیم (وایەر)ێکی هەستیار پسابێ.

شەوی دوای ئەو رووداوە، ئیتر شـەوی بەرنگاری نەبوو، بەڵکو شـەوی بێدەنگی بوو. لەو ژوورە تەریك و لە دنیا دابڕاوەدا، لەسەر ئـەو تەرمـەی کـە ئێسـتا جلوبـەرگی لەبەردا بوو، ریڤۆ هەستی بە پەرەگرتنی ئەو هێمنیە سەرسووڕهێنەرە کرد کە چـەندین

شەو پێش ئێستا، لەسەر هەیوانەکە و لەسەرووی تاعوونەوە و بە دوای هێرش بـۆ سـەر دەروازەکان سەقامگیر ببوو. هەر لە ئێستاوە، بیری لەو بێدەنگییـە دەکـردەوە کـە لـە نوێنە بەتاڵەکەی مردوواندا هەستی پێ دەکرا. لە هەموو جێگەیەك هەر ئەو راوەسـتانە، هەمان مەودای مەزن و هەر هەمان هێمنی بـوو کـە بـە دوای بەرەنگارییەکانـدا دەهـات. ئەو بێدەنگییـەش، بێـدەنگیی بـەزین و شکسـت بـوو، بـەڵام ئـەو بێدەنگییـەی ئێسـتا بەسەر هاورێکەی ئـەو دا زاڵ بـوو پـەرش و بـڵاو بـوو. لەگـەڵ بێـدەنگیی کۆڵانـەکان و شاری رزگاربوودا ئەوەندەی یـەك دەگرتـەوە کـە ریـڤۆ هەسـتی کـرد کـە ئـەمجارە دوا شکسـتو بەزینـە. هـەر ئـەو بێدەنگییـەی کـە کۆتـایی بـە شـەرەکان دێنـا و ئـازارێکی چارەهەڵنەگر لە ئاشتی و هێمنی ساز دەکا. دوکتۆر نەیدەزانی کە ئاخۆ تـارۆ لـە کـاتی مەرگدا گەیشتووە بە هێمنی یان نا؟، بەڵام لانیکەم لەو ساتەدا دەیزانـی کـە ئـیتر ئـەو قەت رووی هێمنی بەخۆیەوە نابینێ، هەروەکی بۆ دایکی لە منداڵ دابڕاو یا بۆ پیـاوێکی کە هاورێکەی کفن دەکا هێمنییەك نیە.

لە دەروە هەر ئەو شەوە سارده بوو و ئەستێرەی کەسیرە لە ئاسمانی سـامالْ و سـەهۆڵیندا. لــە ژووره نیوەکراوەکــەدا، قورســایی ســەرماو پشــووی رەنگبزرکـاوی شـەوێکی جەمسـەری (قـوتبی) لەسـەر شووشـەکان هەسـت پێدەکرا. لە تـەنیشت قەرەوێڵەکەوە مـادام ریـڤۆ هـەروا خۆمانـە دانیشـتبوو و چرای خەوتن، لای راستی رووناك کردبۆوە. لە نێوەڕاستی ژوورەکەدا، بـەدوور لە رووناکایی ریڤۆ لەسـەر کورسـییەکە چاوەڕوان بـوو. سـات بـە سـات بـیری ژنەکەی بە مێشکی دادەهات، بەڵام خۆی لەدەست ئەو بیرە رادەپسکاند.

لـە سـەرەتای شـەوێ دا، بـە روونـی دەنگـی هـەنگاوی رێبـوارانی لـە شـەوی کەسیرەدا بیستبوو. مادام ریڤۆ پرسیبووی:

- هەموو کارەکانت راپەڕاندن؟

- بەڵێ، تەلەفۆنم کردووە.

ئیتر شەونخوونیی بێدەنگی خـۆی دەسـت پێکردبۆوە. مـادام ریـڤۆ جاروبـارە سەیری کوڕەکەی خۆی دەکرد. هەرکات نیگاکانیان تێك دەئاڵقان، ریڤۆ بزەی

دەهاتیّ. دەنگە ئاشناکان لـە شـەوێ دا پـەیتا پـەیتا دەبیسـران. سـەرەڕای ئەوەی هێشتا بـە فـەرمی ئیـزن نـەدرابوو، بـەڵام ترۆمبیلـەکان کەوتبوونـەوە هاتوچۆ. ئەوان بە خێرایی بەسەر بەردچنەکاندا تێدەپەڕین و نەدیو دەبوون و دیسـان دەردەکەوتنـەوە. دەنگەدەنگـەکان، زەنازەنـا، دیسـانەوە بێـدەنگی، دەنگـی سمـی ئەسـپ، جیڕەجـیڕی سـووڕانەوەی شـەمەندەفەر، قریوەقریـوی ناڕوون و دیسان هەناسەکانی شەو.

ـ بێرنار؟

ـ بەڵێ.

ـ ماندوو نیت؟

ـ نا.

دەیزانی دایکی بیر لە چی دەکاتەوە و دەیزانی کە دایکی لەو سـاتەدا خۆشـی دەوێ، بەڵام لە هەمان کاتدا دەشیزانی کە خۆشویستنی بوونەوەرێك شتێکی هێندە گرینگ نیە و لانیکەم ئەڤین ئەوەنـدە بـەهێز نیـە کـە زمـانی تایبـەتیی دەربڕینی خۆی بدۆزێتەوە. بەو شێوەیە ئەو و دایکی بـەردەوام لـە بێدەنگیـدا یەکتریان خۆش دەویست. ئاخری دایك ـ و یا کوڕـ بە نۆرەی خۆی دەمـرێ بـە بێ ئەوەی لە تەواوی ژیانیان دا توانیبێتیان بە شێوەیەکی روون خۆشەیستیی خۆیان دەربڕن. هەر بەو شێوەیە ئەو لە تەنیشت تـارۆ ژیـابوو ئـەو رۆژە تـارۆ مردبوو بە بێ ئـەوەی برادەرایەتییەکـەیان بەراسـتی دەرفـەتی ژیـانی بووبـێ. تارۆ هەر وەکی خۆی دەیگوت یارییەکەی دۆڕاندبوو، بەڵام چ سەرکەوتنێك بـە ریڤۆ بڕابوو؟

سەرکەوتنی ئەو لەو نێوەدا تەنیا ئەوە بوو کە تـاعوون بناسا و رۆژێـك ناچـار بێ کە بیهێنێتەوە یاد. هەر هەموو ئـەو شـتەی وا ئـەوەی مـرۆڤ دەیتـوانی لـە گەمـە و کێبڕکێـی تـاعوون و ژیانـدا بیباتـەوە، بـریتی بـوو لـە تێگەیشـتن و بیرەوەری. ئەوەی تارۆ ناوی نابوو "بردنەوەی یاری" هەر ئەوە بوو.

دیسان ترۆمبیلێك تێپەڕی‌و مادام ریڤۆ لەسەر كورسییەكەی برێك جوولا. ریڤـۆ بزەیەكی بۆی هاتێ. دایكی پێی گوت كە ماندوو نیە و بەدوای ئەوەدا گوتی:
ـ ئەتۆ دەبێ بچی لەوێ لە كوێستانێ پشوو بدەی.
ـ بە دڵنیاییەوە دایە.
بەڵێ، لەوێ پشووی دەدا. بۆ نەحەسێتەوە؟ ئەو كارە لە هەمانكاتدا بۆ ئـەوە دەبووە بیانوویەك بۆ یادكردنەوە، بـەڵام ئەگـەر بردەنـەوەی یـاری هـەر ئـەوە بوو، ژیان، تەنیا بەو شتەوە كە مرۆڤ دەیزانێ و بەوەی كە وەبـیری دێتـەوە و بێبەش لەوەی كە ئارەزوویەتی، چ دژوار بوو. بێ گومان تارۆش هەروا ژیابوو. دەشیزانی كە ژیان بە بێ ئـاوات و ئارەزووەكـان چـەندە ئەسـتێور و نەزۆكـە. هێمنی بە بێ ئاوات و هیوا مەحاڵە و تارۆ كە مافی مـەحكوومكردنی مرۆڤـی بـە هیچ كەس نەدەدا و سەرەڕای ئەوەش دەیزانی كە هیچ كەس ناتوانـێ خـۆ لـە مـەحكوومكردن ببـوێرێ و قوربانیگـەلێكیش جاروبـارە خۆیـان لـە جێگـەی جەللاددا دەبیننـەوە... بـەڵێ تـارۆ لـە چـنگی ئـاڵۆزی و دژوازی و ناتەباییـدا ژیابوو و هیچ كات ئاوات‌و هیوای بەخۆوە نەبینیبوو. ئاخۆ هەر لەبەر ئەوە بوو كە كەوتبووە بـیر "پیرۆزایەتییـەوە"و لـە خزمـەتكردن بـە خەڵكدا بـە شـوێن هێمنیی دەروونیی خۆی دا گەڕابوو؟ لە راسـتیدا ریڤـۆ هیچـی نـەدەزانی‌و ئـەو بابەتە بە لای ئەوەوە هیچ گرینگ نەبوو.
تاقانە وێنەی تارۆ كە لە زەینی دا مابوونەوە، وێنەی پیاوێك بوو كـە فـەرمانی ترۆمبیلەكەی ئەوی تونـد دەگـرت بـۆوەی لێـی خـوڕێ و وێنـەی ئـەو جەسـتە درشتەی كە ئێستا بێ جووڵـە درێـژ ببـوو. گـەرمای ژیـان و وێنـەی مـەرگ... ئەوە بوو تێگەیشتن.
بـێ گومـان هـەر بۆیـە بـوو كـە دوكتـۆر ریڤـۆ بـۆ بەیانیەكـەی بەوپـەڕی لەسـەرەخۆیی و هـێمن هـەواڵی مـەرگی ژنەكـەی وەرگـرت. لـە نووسـینگەی كارەكەی بوو. دایكی بە هەڵەداوان* هاتبوو كە تەلەگرامێكی بداتێ، دوایی بۆ

---

* بە هەڵەداوان: واتە بەپەلە، بۆ پەلەكردنی گەیاندنی خەبەری ناخۆش بەكاری دێنن.

ئــەوەی دەستخۆشــانەیەك بــدا بــە نامەهێنەرەكــە، چــووبووە دەرێ. كاتێـك گەڕایـەوە، كوڕەكـەی تەلەگرامەكـەی كربۆوە و بـە دەسـتییەوە بـوو. دایكـی سەیری كرد، بەڵام ریڤۆ پێداگرانە لە پەنجەرەوە سـەیری ئـەو خـۆرە جوانـەی دەكرد كە لەسەر بەندەرگەوە دەهاتە سەرێ. مادام ریڤۆ گوتی:

ـ بێرنار.

دوكتۆر بە وڕی و كاسبوونەوە سەیری كرد.

مادام ریڤۆ پرسی:

ـ تەلەگرامەكە هەواڵێكی تێدابوو؟

ریڤۆ بۆی سەلماند:

ـ بەڵێ تێیدا بوو. ئەمرۆ حەتووەكە.

مادام ریڤۆ رووی لـە لای پەنجەرەكە كرد. دوكتـۆر بێدەنگ بـوو. دوایـی بـە دایكـی گـوت نـەگری و گـوتی چاوەڕوانی وەهـا هـەواڵێك بـوو، بـەڵام لەگـەڵ ئەوەشدا دژوار بوو. تەنیا ئەو دەمەی ئەو قسـەیەی كـرد دەیزانـی كـە ئـازاری ئـەو چـاوەڕواننەكراو نیـە. لــە چــەندین مــانگ لەوەپێشــەوە و لــە دوو رۆژ لەمەوبەرەوە هەر ئەو ئازارە بوو كە درێژەی هەبوو.

(٤)

ئاخری، سەر لە بەیانیی رۆژێکی جوانی مانگی فێبریوەر، لەگەڵ پیرۆزبایی خەڵك و رۆژنامە و رادیۆ و راگەیەندراوەکانی پارێزگاریدا دەروازەکانی شار کرانەوە. ئێستا لەسەر گێڕەرەوەیە کە نووسەری رووداوەکانی کات و ساتەکانی دوای کرانەوەی دەروازەکان بێ. لەگەڵ ئەوەدا کە خۆی لەو کەسانە بوو کە ئازاد نەبوون بەهەموو تواناوە لەو شادیو خۆشییەدا بەشدار بن.

جێژنە گەورەکان بۆ رۆژو شەو رێكخرابوون. شەمەندەفەرەکان لە وێستگەکانیانەوە دووکەڵیان وەرێخستو لە هەمان کاتدا پاپۆڕەکان کە لە دەریای دوورەوە هاتبوون لە بەندەرگەی ئێمەدا گیرسانەوە بۆ ئەوەی بە شێوازی خۆیان ئەوە نیشان بدەن کە ئەو رۆژە، بۆ ئەوانەی بەدەست جودایی و دابڕانەوە دەیانناڵاند رۆژی گەورەی بەیەك گەیشتنەوەیە.

لێرەدا بە ئاسانی دەتوانی ئەو هەستی لێکدابڕانە کە لەمێژ بوو لە دڵی هاوولاتیانی ئێمەدا جێگەی خۆش کردبوو، بێنیتە بەرچاو و بزانی چی لێهاتووە. ئەو شەمەندەفەرانەی کە هەتا ئێوارێ هاتنە نێو شارەکەمانەوە راست وەکوو ئەوانەی کە چوونە دەرەوە پڕ بوون لە موسافیر. هەموو کەسێك لەو پازدە رۆژە چاوەڕوانیەدا بلیتی قیتاری بۆخۆی کڕیبوو. هەمووانیش لەوە دەترسان کە نەکا بڕیارەکەی پارێزگاری لە دوایین چرکەساتدا هەڵوەشێنرێتەوە. ژمارەیەك لە موسافیرەکان کە لە شار نزیك دەبوونەوە، هێشتا ترسەکەیان تەواو نەڕەوییبوو، لەبەر ئەوەی ئەگەر بە گشتیش لە چارەنووسی خزم و کەسەکانیان بێ خەبەر بوون، بەڵام ئاگایان لە چارەنووسی ئەوانی تر و شار نەبوو و، لە خەیاڵی خۆیاندا، روخسارێکی سامناکیان لێ ساز کردبوو بەڵام ئەوە تەنیا ئەو کەسانەی دەگرتەوە کە بە درێژایی ئەو ماوەیە لە ئاگری تاسە و ئارەزوودا نەسووتابوون.

شـێت و شــەیداکان، لــە راســتیدا، خۆیــان دابــووە دەســت هــزرە نــەگۆڕ و چەقبەستووەکەی خۆیانەوە. تەنیا یەك شت بە لای ئەوانەوە گۆڕابوو: کـات... کـە لـە سەرانسـەری مانگـەکانی غوربەتیانـدا ویسـتبوویان وەپێشـی بخـەن بـۆ ئەوەی خێراتر تێپەڕێ. دیسان کاتێك لـە دوورەوە دیمـەنی شـارەکەی ئێمـەیان دەبینی بە تاسەو تاسووقەوە دەیانویست خێراتری بکەن، بـەڵام لەگـەڵ ئـەوەدا کە شەمەندەفەرەکە راوەسـتا، بـە ئاواتـەوە بـوون کـە کـات هێواشـتر تێپـەڕێ. هەسـتی نادیـار و لـە هـەمان کاتـدا تووندوتیـژی تـەواوی ئـەو مانگانـەی کـە بـۆ ئەڤینەکـەیان لـە کـیس چـووبوو، داوای نـاڕوونی جـۆرە خـەڵاتێکی لەوانـدا دەگووراند، کە بە هۆی ئەو هەستەوە، کاتی خۆشی و شادی لە چاو سـەردەمی چـاوەڕوانی دووهێنـدە هێـورتر تێپـەڕێ. ئەوانـەش کـە لـە ژوورێکدا یـا لەسـەر ئەسـکەلەوە چـاوەڕوانیان بـوون، وەکـوو رامبێـر کـە ژنەکـەی لەگـەڵ بیسـتنی هەواڵەکە، لە چەند حەوتوو لەوەپێشەوە خۆی ئامادە کردبوو بیگـاتێ، تووشـی ئـەو بێئۆقرەییــە ببــوو. لەبــەر ئــەوەی مانگــەکانی تــاعوون ئــەو عیشــق و خۆشەویستییەی کردبووە شتێکی زەینی و رامبێر بـە جەسـتەیەکی لەرزۆکـەوە چاوەڕێ بوو ئەو هەستە زەینیە بـەو بوونـەوەرە بگـرێ کـە بـە پاڵپشـتی خـۆی دەزانی.

بە ئاواتەوە بوو کە هەر ببێتەوە بـەو کەسـەی، کـە لەسـەرەتای پەتاکـەدا ئامـادە بوو بە پـەلامارێك لـە شـار رابکـا و خـۆی بگەیەنێتـەوە ئـەو کەسـەی کـە خۆشـی دەویست، بەڵام دەیزانی کە وەها گۆڕانێك روو نـادا. دەیزانـی کـە تـاعوون جـۆرە وڕی و گێژییـەکی لـەودا گووڕانـدووە کـە بـە هـەموو هێـزی خۆیـەوە هـەوڵ دەدا حاشای لێ بکا و لەگەڵ ئەوەشدا ئەو دڵەڕاوکێ و وڕییە لە ناخیدا درێژەی دەبـێ. لە لایەکەوە ئەو هەستەی هەبوو کە تاعوون زۆر لەنەکاو کۆتایی پێ هاتووە و ئـەو بـە گـوێرەی پێویسـت هۆشـی لەسـەر خـۆی نـەبووە. بەختـەوەری بەوپـەڕی خێراییــەوە دەهاتــە پێشــێ و ئــەو رووداوەی کــە رووی دابــوو خێراییەکــەی لــە

چاوەڕوانی پتر بوو. رامبێر دەیزانی کە هەموو شتێکی بە جارێك پـێ دەدرێتـەوەو شادی کەفوکوڵێکە کە چێژوەرگرتن لێی مەحاڵە.

ئیتر هەموو کەس بە زانیاریی کەمترەوە یا زیـاتر، وەکـوو ئـەو وابـوون و لێـرەدا دەبێ باسی هەمووان بکـەین. لـەو سـەکۆی سـکەی شـەمەندەفەرەدا کـە ژیـانی شەخسیی ئەوان دەستی پێ دەکرد، هێشتا، بە بزە و چاولێکداگرتن، هەسـتیان بـە هاوبەشـیی رەوشـی خۆیـان لەگـەڵ ئـەوانیتردا دەکـرد، بـەڵام هەسـتی غوربەتیان، لەگەڵ دیتنی یەکەمین دووکەڵ و هـەڵمی شـەمەندەفەر، لەنـەکاو لـە ژێـر رێژنـەی شـادییەکی لێـڵ و وڕکـەردا دامرکایـەوە. کاتێـك شـەمەندەفەرەکە وێستا، ئەو لێکدابڕانە دوورودرێژانەی کە هەر لەسـەر هێڵـی ئـەو شـەمەندەفەرە دەستی پێکردبوو، لە یەك چرکەدا کۆتایی هـات. لـە هـەمان کاتـدا کـە بـە تاسـە و ئارەزووەکی پڕ لە کەفوکوڵ و شادییەوە باسکەکان لە نێوقەدێك هاڵان، کـە شـێوە و بیچمەکەیان لەبیر چووبۆوە. رامبێر خـۆی دەرفـەتی ئـەوەی نـەبوو سـەیری ئـەو بوونەوەرە بکا کە بەرەو ئەو رایـدەکرد و خـۆی بـە سـینگییەوە دەگوشـی. کاتێـك ئەوی لە ئامێز گرتبووو ئەو سەرەی کە تەنیا دەیتـوانی قـژە ئاشـناکانی ببـینێ بـە سینگیەوە دەگوشی، لێگەڕا ئەو ئەسرینانەی بە لووزەو بێنە خوارێ کە نەیـدەزانی بەرهەمی ئەو شادییەی ئێستایە یا ئازای شاراوەی ئەو مـاوە دوورودرێـژە. لانیکـەم دڵنیا بوو لەوەی ئـەو فرمێسـکانە نـاهێڵن بزانـێ کـە ئـەو روخسـارەی لـە قـووڵایی شانیدا شاراوەتەوە، روخسـاری دوورودرێـژی ئـەوە یـا روخسـاری نامۆیـەك. دواتـر دەیتوانی تێ بگا کە ئاخۆ گومانەکەی ئـەو بـەجێ بـوو یـان نـا؟ جـارێ دەیویسـت وەکوو هەمووان بجووڵێتەوە. وەکوو هەموو ئەوانـەی کـە لـە دەوروبـەری بـوون و دەتگوت پێیان وایە لەوانەیە تـاعوون بێـت و بـڕوا بـە بـێ ئـەوەی دڵـەکانی خـەڵك بگۆڕێ.

لە حاڵێکدا کە یـەکتریان تونـد بـەخۆوە دەگوشـی، گەڕانـەوە ماڵـەکانیان. هـیچ شتێکی دیکەیان لە دنیادا نـەدەدی، بـە رواڵـەت تاعوونیـان بەزانـدبوو. هەرچـی چارەڕەشی بوو لە بیریان چووبۆوە و هەروەها ئەو کەسـانەیان لـە بـیر نـەمابوو

که دیسان هــەر بــەو شــەمەندەفەرە هــاتبوون و کەسـیان نـەدۆزیبۆوە و ئامـادە بوون کە لە ماڵەکانیاندا تووشی پشتڕاستکردنەوەی ئەو ترسە ببنەوە کە پێشتر بێدەنگیی درێژخایەن لە دڵەکانیاندا دروستی کردبوو.

بۆ ئەوانـە کـە جگـە لـە ئـازارە بەتینەکـەیان بـەو لاوە هـیچ هاوڕێیـەکیان نـەبوو، بـۆ کەسانێکی دیکە کـە لـەو ساتەدا خۆیـان دەدایـە دەسـت بیرەوەریـی بوونـەوەرێکی لەدەستچوو، ڕەوشـەکە تـەواو بـە شـێوەیەکی دیکـە بـوو و هەسـتی دابـڕان لەوانـدا گەیبووە ئەوپەڕی خۆی. بۆ ئەوانە، واتە دایکان، هاوسەران و ئـەو ئەڤینداراـنـەی کـە تەواوی خۆشییەکانی ژیانیان لەگەڵ ئەو بوونەوەرەدا لەدەسـت دابـوو کـە ئێسـتا لـە چـاڵێکی ناسیـاردا ون ببـوو یـا ببـووە لوێچـێك خۆڵـەمێش، تـاعوون هـەر هـەبوو و نەبڕابۆوە.

بەڵام کێ لەو تەنیاییە تێ دەگەیی؟ کاتی نیوەڕۆ هەتاو بەسەر هەناسەکانی سـەرمادا زاڵ ببوو، کە لە بەیانیەوە لە هەوادا شەڕی دەکردو خـۆر تیشـکی بـەردەوامی خـۆی بەسـەر شـاردا دەڕشـت، ڕۆژ ڕاوەسـتابوو. تۆپـەکانی سـەر قەڵاتـەکان، لەسـەر تەپۆڵکەکانەوە، بـێ وچـان لـە ئاسمـان دا گرمـەیان هـات. خـەڵکی شـار بـە پانـەوە دەهاتنە دەرەوە بۆ ئەوەی ئەو ساتە چڕە ببینن کە تێیدا قۆناغی ئازارەکان کۆتـایی دەهات و سەردەمی لەبیرکردن کە هێشتا نەهاتبوو بکەن بە جێژن.

لە هـەموو گۆڕەپانـەکان سـەما و هەڵپـەڕین بـوو. ڕۆژبـەڕۆژ هاتوچـۆ زیـاتر دەبـوو و ترۆمبیلەکان کە زیادیان کردبوو، بە زەحمەت بە کۆڵانـە قەرەباڵغەکانـدا تێدەپـەڕین. زەنگوڵەکانی شار لە تەواوی سـاتەکانی دوانیـوەڕۆدا دەزرینگانـەوە و بـە زرینگـەیان ئاسمــانی شــین و زێڕینیــان دەئــاخنی. لــە کلێســەکاندا نــزای شــوکرانەبژێری دەخوێنرایەوە، بەڵام لە هەمان کاتدا کۆڕەکانی ڕابواردنیش سیخناخ بوون لە خەڵك. کافتریاکان بە بێ ئەوەی لە خەمی داهـاتوودا بـن، دوایـین خواردنـەوەکانیان دابـەش دەکـرد. لـە بـەردەم هەیوانـەکانیان خـەڵکێکی زۆر کـە ڕواڵـەتێکی هـەژاریان هـەبوو، پاڵەپەسـتۆیان بـوو. لـە نێویشـیاندا، کـچ و کـوڕ هـەبوون کـە دەسـتیان لـە باخـەڵی یەکتریدا بوو و لەوەش نەدەترسان کە خەڵك سەیریان بکـا. هـەمووان دەیانقریوانـد و

پێدەکەنین. ئەو هێزە گیانبەخشــەی کــە لــە مــاوەی چــەند مــانگی رابــردوودا کۆیــان کردبــۆوە و، رۆحــی خۆیــان بــۆ کرابــووە چــاوەدێر، لــەو رۆژەدا کــە دەتگــوت رۆژی زیندوومانەوەیانە، بەکاریان دێنــا. بــۆ ســبەی ژیــان خــۆی بــە هــەموو پارێزەکانیــەوە دەستی پــێ دەکردەوە. جارێ ئــەو خەڵکــەی کــە لــە چــین و توێــژە جۆراوجۆرەکــان بوون، لە تەنیشــت یــەکتری دادەنیشــتن و برایانــە لەگــەڵ یــەکتر دەجووڵانــەوە، ئــەو یەکسانیەی کە بوونی مەرگ بۆی جێبەجێ نەکرابوو، خۆشی و شــادیی رزگــاربوونی، لانیکەم بۆ ماوەی چەند سەعاتێك سەقامگیر کردبوو.

بەڵام خۆ هەموو شتێك لەو هەڵڵا بێ تامــەدا کــورت نــەدەبۆوە. ئەوانــەی کــە لــە کۆتایی رۆژدا لە پەنا رامبێرەوە کۆڵانەکانیان پڕ کردبۆوە، زۆربەیان، شــیرنترین بەختـــەوەرییان لـــە بـــن دەمـــامکێکی ئـــارام دا دەشـــاردەوە. جووتـــەکان و بنەماڵــەکان، تــەنیا رواڵــەتی گەشــتیارگەلێکی بێــدەنگیان هــەبوو. لــە راســتیدا زۆربەی ئەوان دەچوونە سەردانی ئەو شوێنانەی کە لەوێدا ئازاریــان چێشــتبوو. کارەکەشــیان ئــەوە بــوو کــە ئاســەواری ئاشــکرا یــا نهێنیــی تــاعوون و ئــەو شوێنەوارەی لەپاش خۆی جێهێشتبوو نیشانی تازە گەیشتوان بدەن. لە هێندێ شتدا بەوەندە قایل بوون کە رۆڵی رێنوێنیکەرانــەی تــاعوون دیتوویــەك یــا رۆڵــی کەسێك بگێڕن کە گەلێك رووداویان بینیوە و بە بێ ئــەوەی بیرەوەریــی تــرس و هەڕەشە بێننەوە بیر خۆیان باسی مەترسییان دەکرد. ئــەو خۆشــی و شــادییانە بێ ئازار بوون، بەڵام لە هێندێ بابەتی دیکەدا ئەو شــیکردنەوەیە موچڕکــەی بــە لەشدا دێنان، بۆ وێنە ئەو عاشقەی کە خۆی دابــووە دەســت دڵــەڕاوکێی شــیرنی بیرەوەرییەکان، دەیتوانی بە هاوڕێکــەی بڵــێ:" لــەم شــوێنەو لــەوەها کاتێــك دا بیرم لەتۆ دەکردەوەو غەریبیم کردبووی‌و تۆ دیار نــەبووی." ئــەو گەشــتیارانەی کەفوکوڵ و عیشق، لەو ساتەدا دەیانتوانی رەوشــی خۆیــان دەســنیشــان بکــەن: ئــەوان لــە نێــو ئۆقیانووســی هــەڵڵا و قریــوەدا، کــە دەوری دابــوون، کۆمەڵــە دوورگەیەکی ئاواز و نهێنی درکێن بوون کــە باشــتر لــە ئۆرکێســترای ســەر چــوار رێیانــەکان، هــاواڵی رزگــاریی راســتەقینەیان دەدا. لەبــەر ئــەوەی ئــەو جووتــە

عاشقانە، شان بەشانی یەکترەوە و بە سوێرقسەییەوە، لە نێو هــەڵڵا و قریـوەدا لەگەڵ تەواوی سەرکەوتن و زێدەڕۆیی بەختەوەریـدا، پێیـان داەگرتـەوە لەسـەر ئەوەی کە تاعوون کۆتـایی هـاتووەو سـەردەمی تـرس تـەواو بـووە. ئـەوان بـەو پەڕی بێخەمییەوە و سەرەڕای تەواوی شتە بەڵگە ەویستەکان، حاشایان دەکرد لە ئاشنایەتیی ئێمە لەگەڵ جیهانێکدا کە تێیدا مەرگی مرۆڤەکان وەکوو مـەرگی مـێش و مەگـەز شـتێکی ئاسـایی بـوو، هـەروەها لەگـەڵ ئـەو وەحشـیگەرییە سەلمێنراوە و ئەو ورێنە داڕێژراوە و، ئەو گرفتـاری و زیندانـەی کـە پێـی وابـوو بۆی هەیە دەستدرێژی بکاتە سەر هەموو هـەرێمێك. هـەروەها حاشـایان دەکـرد لەوەی کە ئێمە هەر ئەو خەڵکە واق وڕماوە بین کە هـەموو ڕۆژێ دەسـتەیەك لـە ئەندامەکانی لە گەرووی کوورەیەکدا ببنە دووکەڵ و چەوری و، ئـەوانی دیکـەش دەست و پێ لە کۆت و زنجیری بێدەسەڵاتی و ترسدا چاوەڕێی نـۆرەی خۆیـان بن. دوکتـۆر ریڤـۆ کـە لـە دەمـەدەمی ئێـوارە دا بـە تـەنیایی، بـە نێـو دەنگـی زەنگوڵـە و تـۆپ و مۆسـیقا و دەنگـەدەنگی ئـازاردەردا بـەرەو گەڕەکـەکانی درەوەی شار دەڕۆیشت ئەم دیمەنانە سەرەنجیان رادەکێشا. پیشـەی ئـەو هـەر بەردەوام بوو. لەبەر ئەوەی بۆ نەخۆشان پشوودانێك لەگۆڕێ نیـە. لـەو تیشـکە جوان و نەرمەدا کە بەسـەر شـاردا دەپـرژا، بۆنی جـارانی کـەباب و مەشـرووبی رازیانە هەڵدەستا. لە دەورەووبەری ئەو روخسارە شادەکان روویان لـە ئاسمـان دەکرد. ژن و پیاو بـە روخسـاری گرگرتـۆوە و بـە تـەواوی کـەفوکوڵ و هـاواری هەوەس دەستەملانی یەکتری بـوون. بـەڵێ تـرس و تـاعوون کۆتـایی هـاتبوو و، ئەو باسکانەی کە مێزیان لێکدەدا، لە راستیدا دەیانگوت کە تاعوون بریتییە لە غوربەت و لێکدابڕان بە واتای پڕ بە پێستی وشە.

بۆ یەکەمین جار ریڤۆ دەیتوانی ناوێك لەو حاڵەتە ئاشـنایە بنـێ کـە زۆر دەمێك بوو لە روخساری تەواوی رێبوارانـدا دەیدی. ئێستا بۆ ئەو بەس بوو کـە سـەیری دەورو پشـتی خـۆی بکـا. تـەواوی ئـەو کەسـانەی کـە لەگـەڵ چارەڕەشـی و بەشمەینەتییەکاندا بە کۆتایی گەیشتبوون، جلوبەرگی ئەو رۆڵەیان پۆشیبوو کە

پێشـتر لـه ئەسـتۆیان بـوو و ڕواڵـەتیان لـەو کۆچـەریانە دەچـوو کـە سـەرەتا ڕوخسـاریان و ئێسـتا جلوبەرگـەکانیان نیشـاندەری دووربوونیـان لـە وڵاتـە دوورەدەستەکەیان بوو. لەو ساتەوە کە تاعوون دەروازەکانی شاری داخستبوو، ئەوان تەنیا لە جودایی دا ژیابوون و لـەو گەرمایيـە مرۆییـە بێبـەش ببـوون کـە دەبێتە هۆی لەبیرچوونەوەی هەمووشتێك. لە هەر قوژبنێکی شـاردا، پیـاو و ژن هـەرکام بەشـی خۆیـان لـە حەژمـەتی پێکگەیشتنەوەیەك دا ژیـابوون کـە بـۆ هەمووان بـە یـەك شـێوە نـەبوو، بـەڵام بـۆ هـەمووان بـە رادەیـەك مـەحاڵ بـوو. زۆربەی هەرە زۆریان بە هەموو توانایانەوە، لە حەژمـەتی بوونـەوەرێکی نادیـار، تینی لەشێك و یا لە حەژمەتی مێهرەبانی یـا خووخدەیەکدا هاواریـانی کردبـوو. ژمارەیـەکیان بـە بـێ ئـەوەی بۆخۆیـان بـزانن لـە سـۆنگەی بـێ بەشـی لـە خۆشەویسـتیی خـەڵك و بـەهۆی ئـەوەی کـە نـاتوانن بـە کەرەسـەی ئاسـایی دۆسـتایەتی واتـە بـە نامـە و شـەمەندەفەر و کەشـتی پێیـان بگـەن، ئازاریـان دەکێشا. ژمارەیەکی دیکە کە زۆر کەم بوون لەوانەیە وەکوو تـارۆ لـە ئـارەزووی گەیشتن بە شتێك بووبێتن کە نەیاندەتوانی دەریبڕن، بـەڵام بـە لایانـەوە تـەنیا دەوڵەمەندییەك بـوو کـە شـیاوی ویسـتن دیـار بـوو. لەبـەر ئـەوەش کـە نـاوێکی دیکەیان بۆ نەدەدۆزییەوە، ناویان نابوو "هێمنی".

ڕیقۆ هەروا ڕێگەی دەبڕی. هەرچـی زیـاتر دەڕۆیشـت دەورووبـەری پـتر قـەرەباڵغ دەبوو. هەراوهوریا زیاتر دەبوو و وای دەزانی کە گەڕەکەکانی شـار سـات بەسـات دوورتر دەکەونەوە. وردەوردە، لە جەستە زەبەلاحەدا دەتوایەوە کە دەینووزاند. ئێستا باشتر لـە هـاواری ئـەو جەسـتە گەورەیـە تێدەگەیشت، لەبـەر ئـەوەی کـە بەشێکیشی هاواری خۆی بوو. بەڵێ، هەموو پێکەوە، لە جەستەو ڕۆحیـان دا، بـە دەسـت عوتلەیـەکی ئەسـتەم و غوربـەتێکی چـارەهەڵنەگر و تینوێتییـەکی بـێ سنوور ئازاریان چێشـتبوو. لـە نێـو کۆگـای مردووانـدا، لـوورەی ئامبولانسـەکان و هەڕەشەی ئەو شتەی کە بە ناچار ناویان نابوو چارەنووس و سـەمای پێداگرانـەی ترس و یاخیبوونی سامناکی دڵیان، بەردەوام قریوەیەکی گەورە بوو لـە دڵیانـدا و

ئەو بوونەوەرە تۆقیوانـەی وەئاگا دێنایـەوە کـە دەبـێ نیشـتمانی راسـتەقینەیان بدۆزنەوە. بۆ هەمووان، نیشتمانی راسـتەقینە لـەو دیـوی دیوارەکـانی ئـەو شـارە گنخاوەوە بوو. لە دڕکەجاڕە بۆنخۆشەکانی سەر تەپۆڵکەکان، لە دەریا، لە وڵاتـە ئازادەکان و لە گرانوسەنگینیی عیشـقدا. ئـەوان دەیانویسـت بگەڕێنـەوە بـەرەو لای ئـەو بـەرەو لای بەختـەوەری و بـە بێزارییـەوە روو لـە هـەموو شـتێکی دیکـە وەرگێڕن.

بەڵام سەبارەت بـە واتـای ئـەو غوربەتـەو ئـەو ئارەزووی پێککەیشـتنەوەیە، ریڤۆ ئاگای لە مەحموودی بێزەواد نـەبوو. ئـەو هـەروەکی رێگـەی دەبـڕی و لـە هـەموو لایەکەوە رێکدەگوشرا و بانگیان دەکرد، وردەوردە دەگەیشـتە کۆڵانـە چـۆڵەکان و بەخۆی دەگوت کە گرینگ نیە ئەو شـتانە واتایـەکیان هـەبێ یـان نـا، بـەڵکو تـەنیا دەبێ ببینن کە ئاخۆ وەڵامدەری هیواکانی خەڵك بووە یان نا؟

ئێستا ئەو خۆی دەیزانی کە چ وەڵامێك دراوەتەوە و، ئەو وەڵامەی لە یەکەمین کۆڵانەکانی گەڕەکەکانی دەرەوەی شاردا کـە دەکـرێ بڵێـی چـۆڵ بـوون باشـتر وەردەگرت. ئەوانەی کە بەکەم قایل ببوون و تەنیا ویسـتبوویان کـە بگەڕێنـەوە ماڵی عیشق و ئەڤینی خۆیـان، زۆربـەیان خـەڵاتیان وەرگرتبـوو. هەرچـەندە کـە هێندێك لەوانیش هەروا بە تەنیایی لەشـاردا پیاسـەیان دەکـرد و ئـەو کەسـەیان نەدۆزیبۆوە کە چاوەڕوانی بوون. دیسان بەختەوەر بـوون ئەوانـەی کـە دووجـار دانەبڕابوون، وەکوو هێندێك کە بەر لە تاعوون نەیانتوانیبوو بە یەکەمین هەوڵ و تێکۆشان هێلانەی عەشقیان چێ بکەن و بە درێژایی ساڵەکان کوێرانە بە شـوێن رێککەوتنێکی ئەستەم دابوون کە ئەڤینـدارانی دابـڕاو پێکـەوە گـرێ دەداتـەوە. ئەوان وەکوو ریڤۆ ئەو بارسووکییەیان هەبوو کە هەموو شـتێك بخەنـە ئەسـتۆی زەمەن و بۆ هەمیشتە دابڕابوون، بەڵام ئەوانیتر وەکوو رامبێـر بـێ گومـان، ئـەو بوونەوەرە نادیارەیان دۆزیبۆوە کە پێیـان وابـوو لـە دەسـتیان داوە. ئـەو رۆژە بەیانی ریڤۆ لەکاتی جوێبوونـەوە لێـی، گوتبـووی:" غیرەتـت بـێ. ئێسـتایە کـە دەبێ حـەقت بـێ." ئـەوان لانیکـەم بـۆ ماوەیـەك بەختـەوەر دەبـوون. ئێسـتا

دەیانزانی کە ئەگەر شتێك لە گۆڕێیە کە دەکرێ بەردەوام هیـوای بـۆ بخـوازی و هێندێ جاریش وەدەستی بێنی، ئەو شتە خۆشەویستیی ئینسانیە.

بە پێچەوانەوە هیچ وەڵامێـك نـەبوو بـۆ ئەوانـەی کـە روویـان کردبـووە شـتێك لـە دەرەوەی تواناکانی مرۆڤ، کە تەنانەت نەیاندەتوانی بیهێننە پێش چاویشیان. تـارۆ هەر دەتگوت گەیشتووەتە ئەو هێمنیە دژوارەی کە مەبەستی بوو، بەڵام تـەنیا لـە مەرگدا دۆزیبوویەوە و لە کات و ساتێکی دیکەدا بەکاری نـەدەهات. ئـەوانیتر، بـە پێچەوانەوە، بە ئاواتی خۆیان گەیشتبوون، چونکە تـەنیا شـتێکیان ویسـتبوو کـە لە ئاخی خۆیان دابووو ریڤۆ ئەوانی لەبەردەم دەرگاکەیان دەدی کـە لـە روونـاکی دەمی زەردەپەڕدا، بە هەموو تواناوە دەستیان لە نێوقـەدی یـەکتری هاڵانـدووە و بە تاسەوە سـەیری یـەکتری دەکـەن. ریڤـۆ لـەو سـاتەدا کـە بـەرەوە کۆڵانەکـەی کۆتارو گرانت دەسـووڕایەوە، بـەخۆی دەگـوت بـە هەڵـە نەچـووین ئەگـەر بڵـێین شادی، لانیکەم جاروبارەش بێ، ئەو کەسانە خەڵات دەکا کـە بـە مـرۆڤ و ئـەوینی بچووك و بەتەوژمی ئەو قایل بوون.

(٥)

ئەم ڕووداوانە تەواو دەبن. کاتی ئەوەیە کە دوکتۆر بێرنار ریڤۆ دان بەوەدا بنێ کە نووسەرەکەیەتی، بەڵام بەر لە نووسینەوەی دوایین ڕووداو، لانیکەم دەیەوێ پاساو بۆ دەستێوەردانی خۆی بێنێتەوە و بڵێ کە هەوڵی داوە وەك شایەتێکی بێلایەن بدوێ. هەتا تاعوونەکە هەبوو، پیشەی ئەو وای دەخواست کە پێوەندیی بە زۆربەی هاوولاتییەکانی خۆیەوە هەبێ و ئاگاداری هەستی ئەوان بێ. کەوابوو بۆ گێڕانەوەی ئەو شتەی کە دیتبووی و بیستبووی، پێگەیەکی باشی هەبوو، بەڵام ویستوویەتی ئەو کارە بە دانبەخۆداگرییەکی دڵخوازەوە ڕاپەڕێنێ. بە گشتی هەوڵی داوە لەوەی بە چاوی خۆی دیتوویە زیاتر نەگێڕێتەوە و بیروبۆچوونێکی وا نەداتە پاڵ هاودەردەکانی سەردەمی تاعوون، کە ناچار نەبوونە هەیانبێ، و تەنیا کەڵکی لەو دەقانە وەرگرتووە کە چارەڕەشی و نەگبەتی خستوویەتییە بەردەستی.

ئەو کە لەسەر جۆرە جەنایەتێك بۆ شایەتیدان بانگ کراوە، بەو جۆرەی شیاوی شایەتییەکی نیازپاکانەیە، بە پارێزەوە هەڵسوکەوت دەکا، بەڵام لەهەمان کاتدا بە پێی یاسای هەر دڵێکی مەزن، لێبڕاوانە لایەنی قوربانیەکەی گرتووە و ویستوویەتی لەو دەگمەن ڕاستییانەی کە لە نێوانیاندا هاوبەش بووە، واتە لە عیشق و ئازار و غوربەت، بکەوێتە گەڵ مرۆڤەکان و هاوولاتییەکانی. بەو شێوەیە تەنانەت هیچ دڵەخورپەیەکی هاوولاتییەکانی نیە کە ئەو تێیدا بەشدار نەبێ و هیچ حاڵەتێك نیە کە ئەویش نەگرێتەوە.

بۆ ئەوەی شایەتێکی ڕاستگۆ بێت، ناچار بوو کە بە تایبەتی دیمەن و بەڵگە و دەنگۆکانیش بگێڕێتەوە، بەڵام لەسەر ئەوەی خۆی دەیویست بیڵێ و سەبارەت بە چاوەڕوانیی خۆی و ئازارەکانی، دەبوو بێدەنگ بێ. ئەگەر کەڵکی لێوەرگرتوون، تەنیا بۆ تێگەیشتن یا تێگەیاندنی هاوولاتییەکانی و یا بۆ پێدانی بیچمێکی تا ڕادەیەك ڕاشکاوانە بەو شتە بووە، کە ئەوان بە شێوەیەکی ناڕوون هەستیان پێ دەکرد. ئەگەر

راستیتان دەوێ ئەو هەوڵە بەرژەوەندخوازانەیە زۆریش لەسـەری نەکـەوتووە. کاتێـك دەبینی کە بە دڵیدا هاتووە نهێنیی خۆی تێکەڵاوی دەنگـی هـەزاران تاعوونلێـدراو بکا، خۆی بواردووە و بە خۆی گوتووە کە تەنانەت ئـازارێکی ئـەو نیـە کـە ئـازاری ئەوانی دیکەش نەبێ و لە دنیایەکدا کە ئازار و ژانـەکان هـەموو تاکەکەسـین، ئـەوە خۆی وەك پوانێك چاوی لێ دەکرێ. بێ ئەملاو ئەولا ئەو دەبوو بە ناوی هەموانـەوە قسە بکا.

بەڵام لانیکەم، هاوولاتییەکمان هەیە کە دوکتۆر ریڤـۆ نەیـدەتوانی بـە نـاوی ئـەوەوە قسان بکا. ئەویش ئەو کەسەیە کە تارۆ رۆژێك سەبارەت بـەو بـە ریڤـۆی گوتبـوو:" تاقە تاوانی راستەقینەی ئەو ئەوەیە، کە لـە ناخـەوە قایـل بـووە بـەوەی منـداڵان و مرۆڤەکان دەکوژێ، لەوە زیاتر نازانم چ ژانێکی هەیە، بەڵام سەبارەت بەوەیان ناچـارم لێی خۆش بم." شیاوی ئەوەیە کە ئەو رووداوانە، لەگەڵ بەسەرهاتی ئەو کۆتـایی پـێ بێ، کە دڵێکی نەزان یا باشترە بڵێین تەنیای هەبوو.

کە دوکتۆر ریڤۆ لە کۆڵانە درێژو پڕ لە دەنگەدەنگەکانی سیخناخ لـە بـەزم و شـادی هاتە دەرێ، لەو ساتەدا کە بەرەو لای کۆڵانی گرانت و کۆتار بای دەدایـەوە، تووشـی ریزێکی پتەوی زێرەڤانان بوو و راوەستا. قریوەقریوی دوورەدەسـتی بـەزم و هەراکـە، وای کردبوو ئەو گەڕەکە زۆر بێـدەنگ و کـپ بنـوێنێ و مـرۆڤ وای دەزانـی کـە ئـەو کۆڵانانە هاوکات لەگەڵ بێدەنگیـدا چۆڵیشـن. ریڤـۆ کـارتی پێناسـەکەی دەرهێنـا. زێرەڤانەکە گوتی:

ـ نابێ دوکتۆر. شێتێکی لێیە تەقە لە خەڵکی دەکا، بەڵام لێـرە راوەسـتە، لەوانەیـە سوودێکت هەبێ.

لەوساتەدا ریڤۆ، چاوی بە گرانـت کـەوت کـە بـەرەو لای دێ. گـرانتیش ئاگـای لـە مەحموودی بێزەواد نەبوو. پێشیان بەویش گرتبوو و دەیزانی کە تەقەکە لە ماڵەکـەی ئەوەوە دێ. لە دوورەوە، رووکاری ماڵەکەیان دەدی کە تیشـکی کەسـیرەی خۆرەکـە، زەردی هەڵگێڕابوو. چوارتەنیشـتی ماڵەکـە پانـاوکێکی بـەرین بـوو کـە دەگەیشـتە شۆستەکەی بەردەمیان. لە نێوەڕاستی کۆڵانەکەوە کڵاوێـك و لەتـە پەڕۆیـەکی پـیس دەبینرا. ریڤۆ و گرانت لە دوورەوە دەیانتوانی ریزێکی دیکـەش زێرەڤـان لـەو سـەری

کۆڵانەکەوە، ببینن کە هاوتەریبی ئەو ریزە راوەستابوون کە پێشیان بەوان گرتبوو. لە پشت ئەو ریزەوە خەڵکەکە بە پەلەپەل، لە هاتوچۆدا بوون. کاتێک بە وردی سەیریان کرد ئەوا پاسەوانی دیکەش دەمانچە بە دەستەوە لە بەردەم ماڵەکانەوە سێرەیان لە ماڵەکە گرتووە. هەموو پەنجەرەکانی ئەو ماڵە داخرابوون. لەگەڵ ئەوەشدا لە نهۆمی دووەمەوە پەنجەرەیەکی نیوەکراوە دیاربوو. بێدەنگییەکی قووڵ کۆڵانەکەی داگرتبوو. تەنیا دەنگی موسیقایەك کە لە نێوەندی شارەوە دەهات جاروبارە دەبیسرا. لەو ساتەدا، دەنگی تەقەی دوو دەمانچە لە بیناکەی رووبەڕۆوە هات و لەتوپەتی شووشە پەرش‌وبڵاو بوون. دوایی دیسان بێدەنگی زاڵ بۆوە. لە دوورەوە و، دوای دەنگەدەنگەکانی ئەو رۆژە، ریڤۆ باوەڕی بەو دیمەنە نەدەکرد. لە نەکاو گرانت کە بە توندی هەژابوو، گوتی:

ـ ئەوە پەنجەرەی کۆتارە، بەڵام خۆ کۆتار ون بووە.

ریڤۆ لە پاسەوانەکەی پرسی:

ـ بۆ تەقە دەکەن؟

ـ دەیخافڵێنن. چاوەڕوانن کە ترۆمبیلێك بە کەرەسەی پێویستەوە بگاتێ. چونکە هەر کەس لە دەرگای ماڵەکە بچێتە پێشێ تەقەی لێدەکا. پاسەوانێکی ئەنگاوتووە.

ـ بۆ تەقەی لێکرد؟

ـ روون نیە. خەڵکی کۆڵان خەریکی رابواردن بوون. کاتێك یەکەم تەقە کرا کەس نەیزانی چییە. لەگەڵ فیشەکی دووەم داد و هاوار بەرز بۆوە و نەفەرێك بریندار بوو و ئەوانی تر رایان کرد. بە دڵنیاییەوە شێتە.

لەو بێدەنگییەدا کە باڵی بەسەر وڵاتدا کێشابۆوە، ساتەکان بە هێواشی تێدەپەڕین. بە نەکاو دیتیان لەو سەری کۆڵانەوە سەگێك وەدەر کەوت. ئەوە یەکەم سەگێك بوو کە ریڤۆ دوای ماوەیەکی زۆر دەیدی. "ئێپانیۆل"ێکی پیس بوو کە بە دڵنیاییەوە هەتا ئەو رۆژە خاوەنەکەی لە ماڵەوەدا شاردبوویەوە. بە قەراغ دیوارەکەدا دەهاتە پێشێ. کاتێك لە دەرگاکە نزیك بۆوە، دڕدۆنگ بوو، لەسەر لاقەکانی هەڵتووتەکا و ئاوڕی دایەوە کێچەکانی بگرێ. پاسەوانەکان بە فیتووی پەیتاپەیتا بانگیان کرد. سەری بەرز کردەوە، دوایی بڕیاری دا لەسەرەخۆی بچێتە نێوەڕاستی کۆڵانەکە و بۆن بە کڵاوەکەوە

بکا. هەر لەو کاتەدا لە نهۆمی دووەمەوە تەقەیەك کـرا و سـەگەکە گرمۆڵـە بـوو و کەوتە لینگەفرتە و ئاخری لەسەر لاتەنیشت کەوت‌و بە وە لەرزین کەوت. لە وەڵامـدا پێنج یا شەش فیشەك لە دەرگاکانی رووبەڕۆوە هاویژرا و پەنجەرەکەی شکاند. دیسـان بێدەنگی وڵاتی داگرتەوە. خۆر برێك داکشابوو و نسـێ لـە پەنجـەرەی کۆتـار نزیـك دەبۆوە. دەنگی راوەستانی ترۆمبیل لە کۆڵانەکە و لە پشت سەری دوکتۆرەوە بیسـرا.

پاسەوانەکە گوتی:

- گەیشتنێ.

پۆلیسەکان لە حاڵێکدا کە گـوریس‌و پەیـژەو دوو بەسـتەی پێچـراوەیان هـەڵگرتبوو دابەزین. چوونە نێو ئەو کۆڵانەوە کە بەرەورووی ماڵەکەی کۆتار بـەدەوری ماڵەکانـدا دەسووڕایەوە. ساتێك دواتر لەبەر دەم ئـەو ماڵانـەوە جموجـۆڵ پەیـدا بـوون. ئـەوجار چاوەڕوان مانەوە. سەگەکە جووڵـەی لـێ بڕابـوو، بـەڵام ئـیتر لـە گـۆلاوێکی رەشـدا گەوزیبوو.

لەنەکاو لە پەنجەرەی ئەو ماڵانەوە کـە پاسـەبانەکان گرتبوویـانن، تەقـەی بیکەیسـی دەستی پێکرد. لە ماوەی تەقەکەدا، ئەو پەنجەرەی تەقەیان لێدەکرد پەرش‌وبڵاو بوو و رووبەرێکی تاریکی لێوە دەرکەوت کە لەو شوێنەوە ریقۆ و گـرانتی لـێ راوەسـتابوون هیچیان نەدەدی. کاتێك تەقە وێستا، دووەمین بیکەیسی لە گۆشەیەکی دیکـەوەو لـە ماڵێکی دوورترەوە تەقەی دەست پێکرد، فیشەکەکان یەکسەر وەپەنجەرەکە دەکـەوتن، چونکە یەکێکیان لەتە خشتێکی هەڵکەند. هەر لەو کاتەدا سێ پاسەوان بـە راکـردن بە کۆڵانەکەدا تێپەڕین و بە خێرایی خۆیان گەیاندە دەرگای ماڵەکە. دەمودەست سـێ پاسەوانی دیکەش وەشوێنیان کەوتن و تەقەکە راوەسـتا. دیسـان هـەموان چـاوەڕێ مانەوە. دوو دەنگی تەقینەوەی دوور لە نێو ماڵەکەوە هـات، دوایـی دەنگـەدەنگێك هەستاو دیتیان کە پیاوێکی وردیلەی بێ جووڵەیان لە حاڵێکدا پـەیتا پـەیتا هـاواری دەکرد، لەبری ئەوەی بە راکێش راکێش بیهێنن، هـەڵیانگرتبوو و دەیانهێنایـە دەرێ. وەك بڵێی بەهۆی پەیجۆیەك تەواوی پەنجـەرە داخراوەکـان بەسـەر کۆڵانـدا کرانـەوە و خەڵکی بەپرسیار سەریان لێ هێنانـە دەرەوە، هـەر لـەو کاتـەدا خـەڵکێکی زۆر لـە ماڵەکانیانەوە هاتنە دەرا و خۆیـان گەیانـد پشـت پاسـەوانەکان. بـۆ سـاتێك کـابرا

وردیلەیان لە نێوەڕاستی کۆڵانەکەدا بـینی کـە ئـیتر لاقـەکانی گەیبوونـە عـەرزی و پاسەوانەکان لە پشتەوە دەستیان گرتبوو. هاواری دەکرد. پاسەوانێك لێی نزیك بـۆوە. لەسەرەخۆو شارەزایانەو بە هەموو هێزی شان و باهۆیەوە، دوو مستی لە دەموچـاوی سرەواند. گرانت بە زمانێکی گیراوەوە گوتی:

ـ کۆتارە، شێت بووە.

کۆتار کەوتبووە سەر عەرز. دیسانیش پاسەوانەکە پێلەقەیەکی لەو گرمۆڵەبووەی سەر عەرزەکە سرەواند. دوایی دەستەیەك لە پاسەوانەکان و خەڵکەکە بەرەو لای دوکتۆر و هاوڕێ بەساڵاچووەکەی وەڕێکەوتن. پاسەوانەکە وتی:

ـ رامەوەستن.

کاتێك ئەو تاقمە بە بەردەم ریڤۆدا تێپەڕین ئەو رووی وەرگێڕا.

گرانت و دوکتۆر کاتی خۆراوابوون وەڕێ کەوتن. وەك بڵێـی ئـەو رووداوە داهێزراویـی کۆڵانەکەی رەواندبێتەوە، کۆڵانەکان دیسان پڕ ببوونەوە لە هاتوهەرای خەڵکی شـاد و بەکەیف. لە بەردەم ماڵێ، گرانت ماڵئاوایی لە دوکتۆر کرد. دەڕۆیشت بۆ ئیشکردن، بەڵام لەو کاتەدا کە لە پلیکانەکان دەچۆوە سەرێ بە دوکتۆری گوت، نامەی بۆ ژیـان نووسیوە و ئێستا رازییە. هەروەها دەستی پێکردەوە. گـوتی:" تـەواوی سـیفەتەکانم لابرد."

بە بزەیەکی بزۆزانەوە کڵاوەکەی هەڵگرت و کرنۆشی برد، بەڵام ریڤۆ بیری لای کۆتـار بوو و دەنگی کپی مستەکان کە دەموچاوی شێواندبوو، شان بە شانی کۆتـار دەهـات کە بەرەو ماڵی پیرەمێردە پشووسوارەکە بەڕێوە بـوو. وێدەچـوو کـە بیرکردنـەوە لـە مرۆڤێکی تاوانبار ئەستەمتر بێ لە بیرکردنەوە لە مرۆڤێکی مردوو.

کاتێك ریڤۆ گەیشتە ماڵی نەخۆشە پیرەکە، شەو بەسەردا هاتبوو. لە نێو ژوورەکـەوە قریوەقریوی دوورەدەستی ئازادی دەبیسراو پیرەمێرد هەر بەو رووگەشـییەی جارانـەوە نۆکەکانی لە قابڵەمەیەکەوە دەڕشتە نێو قابڵەمەیەکی دیکە.دەیگوت:

ـ مافی خۆیانە شادو بە کەیف بن. بۆ سازکردنی جیهانێك هـەموو شـتێك پێویسـتە. ئەرێ بەراست دوکتۆر هاوکارەکەت چیی لێهات؟

گوێیان لە دەنگی تەقینەوە دەبــوو، بــەڵام ئەوانــە تەقینــەوەی بــێ مەترســی بــوون. منداڵان تۆقتۆقیلەیان دەتەقاند. دوکتۆر کە گوشییەکەی لە سەر سینگی نەخۆشەکە دانابوو گوتی:

- مرد.

پیرە کە برێك داچڵەکیبوو گوتی:

- ئاخ!

دوکتۆر گوتی:

- بە تاعوون.

پیرە دوای ساتێك گوتی:

- وایە، چاکەکان دەڕۆن. ژیان هەر ئەوەیە، بەڵام ئەو پیاوێك بــوو کــە دەیزانــی چــیی دەوێ.

دوکتۆر کە بیستۆکەکەی خڕ دەکردەوە گوتی:

- مەبەستت چییە؟

- هیچ. ئەو قسەی خۆڕایی نەدەکرد. بە گشتی من خۆشم دەویست. دنیا هەر ئەوەیە. ئەوانیتر دەڵێن:" تاعوونە، ئێمە لەسەردەمی تاعووندا بووین."

تەنانەت ئەگەر پێیان عەیب نەبێ داوای میدالیاش دەکەن، بەڵام تاعوون یــانی چــی؟ ژیانە ژیان.

- بەردەوام دەرمان بدەن.

- ئەی، مەترسن، ئەمن بەم زووانە نامرم و مــەرگی هــەمووان دەبیــنم. ئــەمن دەزانم چۆن بژیم.

قریوە و دەنگەدەنگی شادی لــە دوورەوە وەڵامیــان دایــەوە. دوکتــۆر لــە نێوەڕاســتی ژوورەکە راوەستا:

- بەڵای تۆوە ئیرادێکی نیە بچمە سەر هەیوانەکە؟

- چ ئیرادێکی هەیە. دەتەوێ لەسەرەوە بیانبینی؟ تکایە فــەرموون، بــەڵام هەمیشــە هەر ئەوەن کە بوون.

ریۆ بەرەو پلیکانەکان وەڕێکەوت.

ـ بەراستی دوکتۆر، راستە کە گەرەکیانە مۆنۆمێنت بـۆ مردووەکـانی تـاعوون سـاز بکەن؟

ـ رۆژنامەکان وا دەڵێن. پەیکەرێکی بەردین، یا بەردەنووسراوێك.

ـ دڵنیا بووم. چەند وتارێکیش دەدەن.

پیرەمێرد بە نەرمی پێکەنی:

هەر لە ئێستاوە گوێم لە دەنگیانە:" مردووەکانمان..." دوایـیش دەچـن زگێـك تێـر بکەن.

ریڤـۆ گەیشـتبووە پلیکانـەکان. ئاسمـانی پـان و بـەرینی سـارد بەسـەر ماڵەکانـەوە دەدرەوشایەوەو لە نزیك گردەکانەوە ئەستێرەکان لە بەردە چەخماخەیەکی رەق دەچوون. ئەو شەوە جیاوازییەکی ئەوتۆی نەبوو لەگەڵ ئەو شەوەی کە ئەوو تارۆ هاتبوونە سـەر ئەم هەیوانە بۆ ئەوەی تاعوونیان لـەبیر بچـێتەوە، بـەڵام ئـەم شـەو دەریـا لەبـەردەم تاشەبەردەکانەوە لەوێ شەوێ بەگوڕتر بوو. هەوا قەتیس و سووك بـوو و ئـەو پشـووە سوێرانەی پێوە نەبوو کە بای نیوەگەرمی پایزی لەگەڵ خۆی دەیهێنا. لەگەڵ ئەوەشدا، قریوە شار لەگەڵ دەنگی شەپۆلان دەگەیشتە بەرهەیوانەکە، بەڵام ئـەو شـەوە شـەوی رەزگاری بوو، نەك شەوی یاخی بوون. لە دوورەوە رەشاییەکی سـوورباو بۆلوارەکـان و گۆڕەپانە چراخان کراوەکانی نیشـان دەدا. لـە شـەوێکدا کـە ئێسـتێ ئـازاد کرابـوو، هەوەس کۆت و هەوساری پچڕاندبوو و ئەوەش نەڕەی ئەو بوو کـە دەگەیشـتە گـوێی ریڤۆ.

لە بەندەرگە تاریکەکەوە، یەکەمین ئاگرپژێنەکانی جێژنە بەرەو ئاسمان چوون. شـار بـە هاوارێکی بەرز و لێڵەوە پێشوازیی لێکردن. کۆتار و تارۆ و ئـەو ژن و پیاوانـەی کـە ریڤۆ خۆشی ویستوون و لە دەستی دابوون، یا مردوو یا تاوانبار لە بـیر چـوویوونەوە. پیرەمێردەکە حەقی بوو. مرۆڤەکان هەمیشە هەر ئەوەن کە بـوون، بـەڵام هێـز و بـێ خەوشیی ئەوان لەگۆڕێ بوو و، لێرەدا بوو کە ریڤۆ لە سەرووی هەر ژان و ئازارێکـەوە هەستی دەکرد کە تێکەڵیان بێ. لە نێو ئـەو هاتوهاوارانـەدا کـە لەگـەڵ زیـادبوونی ژمارەی ئاگرپژێنە رەنگاورەنگەکان لە ئاسماندا بەردەوام روو لە زیادبوون، بـوون و بـە زایەڵەی دووروودرێژەوە دەگەیشـتنە بەرهەیوانەکـە ریڤـۆ بڕیـاری دا ئـەو بەسـەرهاتە

بنووسێتەوە کە لێرەدا دەگاتە کۆتایی، بۆ ئەوەی لەو کەسانە نەبێ کە بێدەنگ دەبن، بۆ ئەوەی بە قازانجی تاعوونلێدراوان شایەتی بدەن، بۆ ئــەوەی لانیکــەم مۆنۆمێنتێــك لەو زوڵم و توندوتیژییە بەجێ بێڵێ کە دەرهەق بەوان کراوە و، تەنیا بڵێ کــە ئــەوەی لە نێو نەهامەتییەکاندا فێری دەبێ ئەوەیە کە لە نێو تاکەکانی مرۆڤدا ئەوەی شیاوی پەسن و پێداهەڵگوتنە، پترە لەوەی شیاوی سووکایەتی پێکردنە.

بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا دەیزانی کە ئــەو بەســەرهاتە نــاتوانێ بەســەرهاتی ســەرکەوتنی کۆتایی بێ. تەنیا دەکرێ نیشاندەری ئەو کارە بێ کــە ئــەو ناچــار بــووە بیکــا و بــێ گومان دەبێ هەموو مرۆڤەکان کە ناتوانن ببنە پیاوچاك و خۆ لە نەهامەتی دەبــوێرن و هەوڵ دەدەن بچنە ریزی پزیشکانەوە، سەرەڕای ئاڵۆزی و پەرش‌وبڵاویی خۆیان، بــە دژی ترس و چەکی ماندوویی نەناسی ئەو، دەبێ بیکەن.

ریڤۆ گوێی لە دەنگی ئەو هاواری خۆشی و شادییە دەبوو کە لە شارەوە هەڵدەستا و وەبیری دەهاتەوە کە ئەو شادییە بەردەوام لەبەردەم مەترسی دایــە. چــونکە دەیزانــی ئــەو خەڵکــە بەکەیفە نازانن، بەڵام دەکرێ لە کتێبەکاندا ببینی کە ڤایرۆسی تاعوون هــەرگیز نــامرێ و لە نێو ناچێ، و دەتوانێ دەیان ساڵ لە نێو کەلوپەلی ماڵەکان لە نوێنەکاندا بنوێ، لــە نێــو ژوورەکاندا، لە ژێرەمینەکاندا، لە جانتاکانــدا، لــە دەســرۆکەکاندا و لــە کۆنەکاغەزەکانــدا چاوەڕوان بێ و لەوانەیە رۆژێك دابێ کە تــاعوون بــۆ چارەڕەشــی و فێرکردنــی مرۆڤــەکان، مشکەکانی لەخەو هەستێنێ و بیاننێرێ کە لە شارێکی بەختەوەردا بمرن.

دیمانەیەك لەگەڵ وەرگێڕە کوردەکەی ڕۆمانی تاعوون:

پرسیار: بیرۆکەی وەرگێڕانی ڕۆمانی (تاعوون) لای بەڕێزت چۆن درووستبوو، بەگشتی بوونی ئەو ڕۆمانە بەزمانی کوردی چ گرنگییەکی بۆ خوێنەری ئێمە هەیە؟

سەرباز بووم کە تاعوونم خوێندەوە. ساڵی ٢٠٠٠. لە کەرەج. کەشی نێو ڕۆمانەکە نوقمی خۆی کردم. هەتا ئەم دواییانەش بەری نەدابووم. ساڵی رابردوو کتێبەکەم وەدەست کەوت. شاگەشکە بووم. دیسان خوێندمەوە. پێم حەیف بوو نەکرێتە کوردی. زۆریشی لێ دەترسام. بەڵام من وەکوو گورگ وام و لە خشپەی دەچمە پێشێ. منداڵی گوندم و ترس لە بری ئەوەی بمپرینگێنێتەوە، پتر غیرەتم وەبەر دەنێ. با لەپێشدا ئەوەش بڵێم ئەگەر بزانم دەرەقەتی دەقێك نایەم بۆ سەت ملوێن دیناریش خۆی لێنادەم ئەگەر بزانم خەساری دەکەم. هیوادارم تاعوونم خەسار نەکردبێت. دەمزانی زۆر قورسە بەڵام بەهۆی ئەوەی لە منداڵیمەوە لەگەڵ بەیت و بالۆرە و حەیران و چیرۆکی گوێی ئاگردان گەورە بووم و گوێم بە قسە و حەقایەتی پیرەژنانی گوندی و پرتە و بۆڵەیان ئاو دراوە و مێشکم بە ئیدیۆم و قسەی نەستەقی کوردەواری زاخاو دراوە، لێم سوور بوو نامبەزێنێت. ئیتر قۆڵم لێ هەڵماڵی...

بەڵام گرینگیی ڕۆمانەکە بۆ خوێنەری ئێمە:

رۆمـانی تـاعوون رۆمـانێکی فرەڕەهەنـدە. تـێم و هـەوێنی رۆمانەکـە بـەرگری و خۆڕاگرییە. بەشداریکردنی تاکە لە خەباتێکی بەکۆمەڵدا. هەڵبژاردنێکە لە نێوان ژیانی تاکەکەسی و خۆقوربانیکردن لە پێناوی کۆمەڵدا.

بـەڵا و نەهامەتییـەکی سـامناك شـارێك دەتەنێتـەوە. کـەس لـە پـەتای تـاعوون پارێزراو نییە. ئەو شارە پێش ئەوەی بـەڵای لـێ ببارێـت و تووشـی ئـەو پەتایـە بێــت، شــارێکە، کــە خەڵکەکــەی نــوقمی ژیــانی رۆژانــەیانن و ئــەو پــەڕی چالاکییەکانیان کار کردن و خواردن و خەوتنە. شـارێك بـەتاڵ لـە هـەر چەشـنە عەشق و خۆشەویستی و بەزەیی و بیرکردنەوەیەك. مرۆڤەکانی ئەو شارە نوقمی ژیانێکی ماشێنین. بوونەتە رۆبۆت. بیر ناکەنەوە. کەس بیر، نەك لـە کەسـیتر، بـەڵکوو لـە خۆیشـی ناکاتـەوە. غیـابی بیرکردنەوەیـە. تـاعوون دێـت و ویـژدانی نووستووی شار رادەچڵەکێنێت. رەنگـە بفـەرمووی جـا ئـەوە چ گرنگییـەکی بـۆ ئێمە هەیە. سەیرکە بارودۆخی ئێستای کوردستانەکەی خۆمان چۆنە؟ ئێمـەش لێرە لە ئاستی سەرەوەدا لـە دوای ٢٠٠٣ـەوە پێمانوایـە گەیشـتووینەتە شـاری ئایدیال و خەونەکان(مدينه فازله). کەس بیر لـە هاتنـەوەی تـاعوون ناکاتـەوە و بە مەحاڵی دەزانین. بەعس تاعوونێك بوو. هەتا ئەو هـەبوو، هـەمووومان بیرمـان دەکــردەوە. هـــەمووومان بـــە دڵســـۆزییەوە ئیشـــمان دەکــرد. بـــەس بڕوانـــە بەرهەمەکانی کۆڕی زانیاریی کورد لەوکاتدا... چ لە گەندەڵی دەبینی؟ ئـەدی چ لە دڵسۆزی؟ ئەدی ئێستا؟ لەو شاری ئایدیالە خەڵەتێنەرو درۆزنـەی ئێسـتاماندا چ شتێکمان بایەخی مـاوە؟ چ شـتێك رێـزی مـاوە؟ کـارم بەسـەر ئـەوەوە نییـە خەتای کێیە. من پرسیار دەکەم. منیش لەگەڵ بـە پیرۆزکردنـدا نـیم. لایـەنگری رەخنەم،بـەڵام لەگـەڵ سـڕینەوەی تـەواوی بایەخەکانیشـدا نـیم. ئێسـتا لــە نیشـتمانەکەی منـدا(لێرە) پۆشـینی جلوبـەرگی کـوردی شـوورەیییە. هـەر لـەو سلێمانییە، بە گوێی خۆم گوێم لێبووە گاڵتەیان بـە جامانـە و جلوبـەرگی شـێخ

مەحموودی نەمر کردووە. بۆ؟ لە یەکێك لە فیستیڤالەکاندا یەکێك لـە ئەنـدامانی سەرکردایەتیی حیزبێکی کوردستانی هاواری کرد:(بەسە کاکە بەسە،واز بێنن لە شێعری حیماسی و نیشتمانی... سـەردەمی ئازادی، شـێعری دیکـەی دەوێـت). هەر ئەو بانگەشـەکارانە کـە هەسـت بـە هاتنـەوەی پـەتای تـاعوونی بـەعس لـە رەنگە نوێیەکەیدا دەکەنەوە، کاتێك لەشکری حکوومەتی ناوەندی دێـت و داوای خاکی کوردستان دەکاتەوە، یا لە هەڵمەتی هەڵبژاردنەکانـدا، دێـن و جلوبـەرگی کوردی دەپۆشن و سرووده حیماسییەکان لە TVـەکانەوە بڵاو دەکەنەوە و کە تاعوونەکە دەنیشێتەوە دیسان بایەخە نیشتمانییەکانمان بە هەمان روانگەی پـڕ لـە سـووکایەتییەوە سـەیریان دەکرێتـەوە. بـۆ؟ بۆچـی مامۆسـتای زانکـۆ پێـی شەرمە بە جلی نەتەوەکەیەوە بچێتە پۆل؟

ئێمە هەمیشە تاعوون رێکماندەخاتەوە. تاعوون نەبێ لە خەوی هەمیشـەییماندا بۆگەن دەکەین. بەڵام هیـوادارم بـەر لـەهاتنی تـاعوون و داخرانـی دەروازەکـانی شار بەسەرماندا، فریای خۆمان بکەوین و تاعوون لە خەودا بەسـەرماندا نـەدات. بەر لەوەی تاعوون بمانهارێت هوشیار بینەوە.

لەو شوێنەدا کە دوکتۆر ریڤۆ لە وەڵامـی قەشـە پـانیلۆدا دەڵێـت: ئـەمن نـاتوانم بانگەشەی رزگارکردنی مرۆڤ بکەم. ئەوە بەردێکی قورسە و بە من هـەڵناگیرێت. ئەمن تەندرووستیی مرۆڤم گەرەکە. سەیرکە لێرەدا کـامو چـەندە گرینگیـی بـە بەختەوەری و تەندرووستیی مرۆڤ لەسەر گۆی زەوی دەدات. ئیمـڕۆ لـە جیهـانی ئێمەدا گرووپە جیهادییەکان بانگەشەی رزگاریمان دەکەن. بەڵام لـەپێناوی ئـەو بەهەشـــتەدا کـــە بانگەشـــەی بـــۆ دەکـــەن لێـــرە لەســـەر زەوی جەحەندەم(دۆزەخ)ێکیان بـۆ نێـڵ داوین. ئـەوان تەندرووسـتی و بەختـەوەریی

مرۆڤیان له پێناوی رزگارییەکدا خستۆته مەترسییەوه که... بەڵام کامو دەڵـێ: لێره بەختەوەریم پێ ببەخشه.

پێموایه تا رادەیەك وەڵامی پرسیارەکەتم داوەتەوه.

پرسیار: زۆرێك له وەرگێڕکارانی ئێمه تـەنها وەك ئارەزوویـەك کـاری وەرگێڕانـی ئەدەبی دەکەن، رەنگه زۆرجار ئاگاییو مەعریفەیان لەسەر دنیـای ئـەو رۆمـانو تێکسته یـان کولتـوورو زمـانو شەخسـی نووسـەرکه نـەبێت، زیانـەکانی ئـەم وەرگێڕکارانه چینو تۆ ئەم حاڵەته چۆن لێکدەدەیتەوه؟

وەرگێڕان تەنیا به ئارەزوو ناکرێت. کەس به خەیاڵ نەبووه بـه مـاڵ. وەرگێـڕان شەرێکی تاقەتپڕووکێنه و پێویستیی به هەموو ئەو چـەك و تواناییانەیـه کـه لـەو مەیدانـەدا دەبێـت بخرێنـه کـار. مـن خـۆم کـاتێ دەسـت دەدەمـه دەقێـك بـۆ وەرگێڕان، ئەگەر لەگەڵ رۆح و دەروونم سازگار نەبێت و خوێندنەوەکـەی چێژم پێ نەبەخشێت، نـاتوانم تاقـه دێـڕێکیش چییه لێـی وەرگێـڕم. دەبـێ لەگەڵێـدا بـژیم. لەبیرمـه پێشـەکیی(وەهای گـوت زەردەشت)ـی نیچـەم دەخوێنـدەوه. پێشەکیی وەرگێڕەکەی. (داریوش ئاشووری) دەڵێ: نزیك به سـی سـاڵ بـوو بـه زمانی سـەرەکی دەمخوێنـدەوه تـازه بـه ترسـەوه وێـرام دەسـتی بـۆ بـەرم بـۆ وەرگێڕان. بەڵام ئێمه وەرگێڕمان هەیه لەگەڵ پرۆسەی وەرگێڕانەکەیدا دەقەکـه دەخوێنێتەوه. برادەرێکم خەرێکی وەرگێڕانی کتێبێك بوو. له نیوەیـدا هاتـه لام گوتی: چی لێ بکەم ١٢٠ لاپەڕەیم وەرگێڕاوه، ئێستا دەبینم دژی زمانی کـوردی قسه دەکات...

ئەوه کوێی وەرگێڕانه؟! ئەوکەسانه ئەگەر زۆریش زمانزان بن، لانیکەم تووشی هەڵـەی زۆر زەق دەبـن. چـونکه زاڵ نـین بەسـەر جیهـانی دەقەکـەدا و لـه جیهانبینی و شـێوەڕوانینی نووسـەرەکەی تێنەگـەیون، بـه دڵنیاییـەوه دەقەکـه

وەهــا ئــالۆز دەکــەن خوێنــەر نــەتوانێ ســەرەدەری لــێ دەربکــا. ئەگــەر بەوحاڵەشەوە تێیدا سەرکەوت پەرجوی کردووە.

پرسیار: بێگومان (تاعوون) یەکێکە لەشاکارە جیهانییەکانی (کامۆ) هاوکات لەجۆری ئەو تێکستانە نین کە بەئاسانی خۆیان بدەن بەدەستی خوێنەرەوە، بەڵام تۆ تا ئەندازەیەکی باش توانیوتە لە وەرگێڕانەکەیدا سەرکەوتووبیت، بەگشتی پێمان بڵێ تۆ چ زانیاری‌و مەعریفەیەکت لەسەر دنیای ئەو رۆمانەو نووسەرەکەی هەیەو ئەو زەحمەتانە چیبوون کە لەکاتی پرۆسەی وەرگێڕانەکەیدا بۆت هاتنە پێشەوە؟

لە پرسیاری پێشتردا کورتە ئاماژەیەکم بە چۆنێتیی ناسینی رۆمانی تاعوون و روانگە و جیهانبینیی نووسەرەکەی، کرد. کامو نووسەرێکە سەر بە رێبازی ئەگزیستانسیالیزم. ئەو بڕوای بە ئازادیی کردەیی(پراکتیکی) هەیە. بە لای ئەوەوە ئازادی لە کردەوەدا مانای هەیە. ئەوان پراگماتیستن. هەر وەك چۆن لە جیهانی دەقەکەشدا دەبینین، دکتۆر ریڤۆ کە دەکرێت کامو خۆی یا سێبەری رۆحی خۆی بێت، بەبێ هیچ دڵەڕاوکێ و ترسێك لە تاعوون قۆڵی هیممەت هەڵدەماڵێت و دەست دەکات بە پشکنین و چارەسەرکردنی نەخۆشەکان، بیر لەوە ناکاتەوە خۆی دەرباز بکات و بۆ جارێکیش ترسی ئەوە بە دڵ و مێشکیدا ختوورە ناکات کە لەوانەیە ئەویش تووش بێت. هەتا دوایین چرکەساتەکانیش ئەوپەڕی هەوڵی خۆی دەدات. ژان تارۆ، خەڵکی ئەو شارە نییە. ئەویش وێڕای د.ریڤۆ شان دەداتە بەر قورسایی ئەو ئەرکە مرۆییە و ناوەندەکانی یارمەتیدان لەگەڵ ریڤۆ دادەمەزرێنێت. رامبێری رۆژنامەنووس کە لەگەڵ داخرانی دەروازەکانی شار، هەموو هەوڵ و تواناکانی بۆ خۆدەربازکردن لەشاری

تاعوونلێدراو دەخاتــە گـەڕ بـەڵام لـە کۆتاییــدا، تـەنیا چـەند سـاتێك بەرلـەوەی پاسەوانە قاچاخچییەکان، ئاودیوی بکەن، پەژیوان دەبێتــەوە و دێتــە یارمــەتیی برادەرەکانی. ئەو جیهانە، جیهانێك نییە لانیکەم بۆ ئێمەی کورد نامۆ بێت.

سەبارەت بە زەحمەتەکانی ئەم وەرگێڕانە، ئەوکەسەی بەهەر مەبەستێك رۆژێـك لە رۆژان تاقە دێڕێکی لەهەر زمانێکەوە وەرگێڕابێت، دەزانێت هـیچ وەرگێڕانێـك بێ چەرمەسەری نییە. بەتایبەتی وەرگێڕانی دەقێك کە سەر بە نەتەوەیەکە، کە لە زمـان و کولتـوور و کەلـەپوور و خەیاڵدا، هـیچ خـاڵێکی هاوبەشـیان نـەبێت. ئەوەی وەکوو بەهێزترین خاڵی هاوبەش پێکەوەمان گرێدەدات، مـرۆڤ بوونمانـە. بەتاییــەتی خۆدۆزینــەوە لــەنێو جیهــانی دەقەکــەدا، بــەهۆی ئــەو ئــازار و نەهامەتییانــەوە کـە بەسـەر ئێمـە هاتوونـەو ئێمـەش وەکـوو شـاری (ئـۆران) تاعوونمان بەسەردا هاتووە و ئێستاش بەشی هەرەگەورەی نیشتمانەکەمان هەر لەبن بارستایی تاعووندا دەناڵێنێت. بۆیـە لێـك نـزیکین. بـەڵام لەگـەڵ ئەوەشدا بـەهۆی ئـەوەی هـەر زمانێـك لـە دارشــتن و گەیانـدنی واتـا و مانـادا خـاوەنی پێکهاتەی تایبەت بەخۆیەتی، لەگەڵ ئەوەشدا کۆمەڵێك واتا و ئـیدیۆم هـەن کـە خۆبەدەستەوە نادەن، ناچار دەبێت پەنا بەریتە بەر داهێنـان. خـۆی وەرگێـڕان جۆرێکیشە لە خوڵقاندنەوەو ئافراندنەوە. لێرەدایە کە کاری وەرگێڕ لـە پیشـە و زمانزانی دەترازێت. لێرەدایە وەرگێـڕ جگـە لـە زانـینی زمـان دەبێـت خوڵقێنـەر بێت. بە تایبەتی لە دارشتندا دەبێت هەوڵ بدرێت کە گونجاوترین وشە نەك هەر لەباری واتاییەوە بـەڵکو لـەرووی موسـیقای ناوەکیشـەوە، هەڵبـژێریت. ناسـینی موسیقای وشە، وشەی خـۆش ئـاواز، پێویسـتیی بـە ژیـانێکی بـەردەوام لەگـەڵ شـێعردا هەیـە. لەگـەڵ ئەدەبـدا. ئـەوە رای خۆمـە. ئەگـەر وەرگێـڕ موسـیقای نـاوەکیی وشـە نەناسـێت کـە زۆربـەی هـەرە زۆری وەرگێڕانەکـەمان لـەو خاڵـە گرینگـە خـافڵن، بـە دڵنیاییــەوە دەقـە وەرگێڕدراوەکـەیان خوێنـەر مانـدوو و

شەکەت دەکات. وەك ئەوە وایە بە پێی پەتی بەنێو کێڵگەیەکی ناڕێکی پڕ لە دڕك و پێکوڵدا بڕۆیت. بەڵام هەڵبژاردنی وشەی موسیقایی وادەکات کە خوێنەر هەست بکات بەسواری بەلەمێك بەسەر شەپۆلی نەرم و هێمنی دەریادا دەڕوات.

پرسیار: وێڕای هەوڵی شەخسی خۆت و ئەرکی بەڕێوەبەرێتی چاپ و بڵاوکردنەوە، بەڵام خوێنەر هەست بەکۆمەڵێك کەموکوڕی دەکات لە ڕۆمانە وەرگێڕاوەکەدا، ڕەنگە خەلەلی چاپکردن ئەو کەموکوڕیانەی دروستکردبێت، بەگشتی پێمان بڵێ ئەو کەموکوڕیانە چین خۆت هەستت پێکردووە و پێمان بڵێ بۆچی زۆربەی جاران کتێبەکان بەخواستی خاوەنەکانیان چاپ و بڵاو ناکرێنەوە و کەموکوڕییان تێدەکەوێت؟

با لە کۆتایی پرسیارەکەتەوە وەڵامت بدەمەوە. بۆ کتێبەکان بە خواستی خاوەنەکانیان چاپ ناکرێن. نامەوێ کەس خەتابار بکەم. بەڵام لە باشووری کوردستان بەگشتی هەوڵێکی کوشندە لە ئارادایە بۆ کوشتنی شێوازە(ستایل) جۆراوجۆرەکان. وەرە با ٥٠ کتێبی جیاواز لە وەرگێڕگەلی جیاواز بە یەك بگرین. زمانەکەیان و شێوازی داڕشتنەکەیان. هەست بە کەمترین جیاوازی لە شێوازی نووسینیاندا دەکەیت. بۆ؟ لەبەر ئەوەی لەبری ڕێنووسەکە زمانەکەیان یەکدەست کردوون. ئەگینا تۆ لەسەر ئەو باوەڕەیت کە ئێمە هەموومان وەکوو یەك قسە دەکەین؟ من زۆر جاران کە قسەیەکم بۆ دەگێڕنەوە، تاڵ بێت یان نەستەق، بەمەرجێك خاوەنی قسەکەم پێشتر ناسیبێت و قسەم لێ بیستبێت، بەبێ ئەوەی ئاماژەی پێ بکرێت ئەگەر دڵنیاش نەبم لانیکەم مەزەندەی ئەوە دەکەم ئەو قسەیە هی ئەوە. ئێمە هەرکاممان دایکێك گەورەی کردووین. هەموومان کوردین بەڵام ئەوەی پێی دەگوترێت لەبز(لەحن) لەهەرکامێکماندا

جیـاوازە، تەنانـەت لـە منداڵـەکانی یـەك بنەماڵەشـدا. بـە بـاوەڕی مـن شـێوازی نووسین و لـەبزی ئاخـافتنی هـەر کەسـێك هێنـدەی دەنگـی ئـەو کەسـە لـەکاتی گۆرانی چڕیندا لە ئەویتر جیاوازە. بەڵام لێـرە دەبێـت نووسـینەکانمان بەگشـتی یەك لەبز و ستایلیان هەبێت. ئـەوە ناوچـەگەرێتییەکی سـامناك و مەترسـیدارە. سـەیرکە وەرگێڕانـی فارسـەکان، ئەگـەر تۆزێـك بـە سـەرنجەوە لێـی وردبیتـەوە شـێوازی وەرگێڕانــی (محەممــەدی قــازی و نەجــەف دەریابەنـدەری و مەهــدیی سەحابی و رەزا سەید حوسێنی و ساڵح حوسێنی و...) تەواو لێك جیاوازن. هیچ بڵاوکەرەوە و ناوەندێکیش ئەو ئیزنە بەخۆی نادات سەروگوێی زمانەکەیان تێـك بشکێنێت بۆ ئەوەی پێیوابێت خزمەت بە زمان دەکات. ئەوە خزمـەت بـە زمـان نییە. دوور نـاڕۆین، بـا ئاوڕێـك لـە وەرگێـڕە پێشـەنگەکانی خۆمـان بدەینـەوە، سەیری وەرگێڕانەکانی (هەژار موکریانی و هێمن و عەبدوڵا حەسەنزادە و شوکور مسـتەفا و عــەزیز گــەردی...) بکــە، بزانــە چــۆن هەســت بــە جیاوازییــەکانیان دەکـەیت. هیچکامیشـیان نـەك غەڵـەت نـین بـەڵکوو سەرچـاوەیەکن کـە ئێمـە بەردەوام دەبێت پشتیان پێ ببەستین. نـەك وەکـوو برادەرێکـی نەخوێنـدەواری بێ ئاگا لە زمان گوتبووی:"ئـەو زمانـەی هـەژار و هـێمن و عەبـدوڵا حەسـەنزادە پێی دەنووسن کۆن بووە". بۆیە دەڵێم نەخوێندەوارە، لەبەر ئـەوەی نـەیزانیوە گەورەترین وەرگێڕی فـارس محەممـەدی قـازی لـە وەرگێڕانـی (دۆن کیشـۆت)دا دەگەڕێتەوە بۆ زمـانی ئاخـافتنی سـەدەی چـواری کۆچـی کـە (بەیهـەقی) پێـی نووسیوە. شاملوی مـەزنیش هـەر دەگەڕێتـەوە سـەر ئـەو زمانـە. ئـەمن لەگـەڵ رێنووسی یەکدەستدام. پێمخۆشە لە سەرانسەری کوردسـتاندا یـەك رێنووسمـان هــەبێت بــەڵام بــەهیچ شــێوەیەك لەگــەڵ یەکدەســتکردنی ســتایل و لــەبزی تاکەکەسیدا نیم. لەگەڵ ئەوەدا نیم شێوازەکان بتوێنینەوە، ئەوە خزمەت نییە.

بەڵام لێرە نابێت خوێنەر هەست بەوە بکات من خـەڵکی موکریـانم و تـۆ خـەڵکی ... و ئەویتر خـەڵکی فـلان ناوچـەی کوردسـتانە. کتێبەکـە لەهـەر شـارێك چـاپ بکرێـت دەبـێ وەرگێڕەکـە بـە شـێوەزاری ئـەو شـارە بنووسـێت یـا دەقەکـەی لێدەکرێتە شێوەزاری ئەو شـارە. بیانووەکـەش ئەوەیـە کـە خـەڵکی شـارەکەی ئێمـە لـە شـێوەزاری شـار و ناوچـەکەی ئێـوە تێناگـەن. هـیچ وانییـە. بـا بـێین فەرهەنگۆك بۆ وشەکانمان بنووسین کە ئەوە زمانیش دەوڵەمەندتر دەکات. نەك قەتیسکردنی لە لەهجەی ناوچە و شارێکدا. ئەمن راشکاوانە دەڵێم خوێنـدەواری ئێمە نەك لە شـێوەزاری موکریـان بـەڵکوو لـە زمـانی ئـەو پیرەژنـە گوندییانـەی دەوری شارەکانی خۆیشیان تێناگەن. کامـە خوێنـدەواری ئێمـە لـە وشـەی نێـو گۆرانییـە فۆلکلۆرییـەکان ورد دەبێتـەوە؟ کێهـە نووسـەرمان سـەر بـەماڵی دەوڵەمەندی بەیت و حەیران و لاوکەکانـدا دەکـات بـۆ ئـەوەی وشـە و داڕشـتنی پەتییان لێ فێر بێت؟ ئەوە تاوانی ئێمەی وەرگێڕ و نووسەرە خوێنەرمان قـەڵب و تـەوەزەل بارهێنـاوە. پێـوەر و بنـەمای مـن بـۆ نووسـین وهەڵبـژاردنی وشـە، بەڕاستی خوێندەوارەکانمان نییە. بەڵکو لە خەیاڵی خۆمـدا ئەوکاتـەی خـەریکی وەرگێڕانم، بەردەنگی من پیرە پیاو و پیرە ژنە نەخوێندەوارەکانی کوردسـتانە. ئەوانەی کە ئێمەی خوێندەوار دەبێت زمانیان لێ فێـر بـین. مامۆسـتا هـێمن لـە پێشەکیی "تاریك و روون"ـدا بـاس لـەوەدەکات کـە شـێعرەکانی خـۆی بـۆ ئـەو پیرەپیاوە نەخوێندەوارانە دەخوێندەوە کە لـە بەربەڕۆچـکەکان خۆیـان وەبـەر تیشکی خۆر دەدا. ئەگەر ئەوان پەسندیان کردبا ئەوا خۆیشی پەسندی دەکرد. کێ دەتوانێ بڵێ دەقەکانی هێمن کۆن بوونـە؟ مـن نـاڵێم وەرن فەلسـەفەش بـە زمانی نەنکمان بنووسـین. بـەڵام دەکرێـت هـەر لـەو وشـانە کـەڵك وەرگـرین کـە لەوانەوە فێریان بووین و بۆ چەمکە نوێیەکانیش بگەڕێینەوە سەریان. با بـزانین هەژار بۆ وەرگێڕانی (چوارینەکانی خەیام) چۆن کـەڵك لـەو زمانـە وەردەگرێـت.

مەگەر چوارینەکانی خەیام ناچنە نێو خانەی بیری فەلسەفییەوە؟ با، بەڵام هەزار هاتووە زمانە تایبەتەکەی بۆ وەرگێڕانی ئەو فەلسەفە و حیکمەتە دۆزیوەتەوە. هەر بۆیەش دەرەقەتی هاتووە و بگرە لە زۆر جێدا پەیامەکەی هەزار فەلسەفیتریشە. هەر ئەدەبییێکی دەمارگرژانە رقی لە هەژار نەبێ و فارسی لە من باشتر بزانێ، وەباڵم بۆ دەکێشێ. بەڵام ئێستا خوێندەوارەکانمان خوویان بە هەڵدانەوەی لاپەڕەی قامووس گرتووە بۆ دۆزینەوەی سادەترین مانای وشەکان و کە لاپەڕەکەش دادەنەوە ماناکەیان لەبیر دەچێتەوە. وەرگێڕمان هەیە زیاتر لە ٣٠ کتێبی چاپ و بڵاو بووەتەوە، وشە بە وشەی فارسییەکەی لە رووی قامووسەوە دەکاتە کوردی، بەو حاڵەشەوە هەر فارسییەکەی لە کوردییەکەی بەهێزترە. ئاخر یەکێك لە گەورەترین کێشەکانی وەرگێڕی کورد ئەوەیە کوردی باش نازانن، نەك ئەو زمانەی لێی تەرجەمە دەکەن.

پرسیار: بەگشتی ئەو خەسڵەتانە کامانەن کە وەرگێڕی سەرکەوتووی پێدەناسرێتەوە، ئاخۆ تەنها شارەزابوون لەزمانێکی جیهانیدا بەسە بۆ ئەوەی دەست ببرێت بۆ وەرگێڕان؟

بە باوەڕی من هەموو وەرگێڕێکی کورد، پێویستە بە قووڵی نەك رووکەشیانە موتاڵای فولکلۆری کوردی بکات و بەوردی بیخوێنێتەوە. بەیت و حەیرانەکان خەزێنەیەکی گەورەی زمانن. خوێندنەوەی بەردەوامی ئەو دەقە کوردییانەی کە پاراون. پێشەکیی شەرەفنامە و دەقەکەی، "لەکوێوە بۆ کوێ" پێشەکییەکی تاریك و روون، حەمەدۆك، وەرگێڕانەکانی شوکور مستەفا، وەرگێڕانەکانی د.عەزیز گەردی و ئەو رۆمان وچیرۆکانەی کە لە کتێبخانەی کوردیدان. ئێمە کۆمەڵێك نووسەری باشمان هەیە کە رۆمان و چیرۆکەکانیان وەکوو

قوتابخانەیەك دەكرێت تێیاندا فێری زمان بین. هەرچی بە كوردی قسەی كرد یـا لـە مەكتـەب و زانكـۆ كـوردیی خوێنـد كـوردیزان نییـە. كـوردیزانینیش جـۆرە عیشـقێكە. خـۆ مانـدووكردنی گەرەكـە. بـا بـاوەڕ بـەوە بێـنین وەرگێـڕان بـە یارمەتیی قامووس ناكرێت و ئەو وەرگێڕانەی كە بە یارمەتیوەرگرتن لە قامووس دەكرێت، نەك سەركەوتوو نابێت بەڵكوو كەس تەنانەت وەرگێڕەكەشـی تاقـەتی نابێت بیخوێنێتەوە.

باشترین وەرگێڕانیش ئەوەیە كە، لە دەقـی وەرگێـڕداودا هەسـت بـەوە نەكـەیت وەرگێـڕداوە. سـەركەوتوویی دەقـی وەرگێـڕدراو ئەوكاتـە دەسـەلمێندرێت كـە خوێنەر وابزانێـت نووسـراوە. ئـەوەی (ڕەزا سـەید حوسـێنی) دەڵـێ: "لـە دەقـی وەرگێڕدراودا نابێت هەست بـە حـوزووری وەرگێـڕ بكـەیت". كـە تـۆ دەقەكـەت خوێندەوە و هەستت بە ناسرووشتیبوونی زمـانی داڕشـتن و ئاخافتنەكـەی كـرد ئیتر ئەوە وەرگێڕان نییەو كارەساتە.

شارەزابوون لە زمان، مەرجی پێویستە بەڵام هـەموو مەرجـەكان نییـە. مـەرجی یەكەمە. ئەو هـەمووە خەڵكـەی فـارس هەیـە ئینگلیـزییش دەزانـن بـەڵام چـەند وەرگێڕێكـی سـەركەوتوویان هەیـە. بـۆ؟ لەبـەر ئـەوەی جگـە لـە زانـینی زمـان وەرگێڕان پێویستیی بە كۆمەڵێك تایبەتمەندیی دیكە هەیە. یـەك لـەوان ناسـینی ڕەهەنـدەكانی زمانـە. ناسـینی تواناكـانی زمانـە. ناسـینی مۆسـیقای وشـەیە. ناسـینی كولتـوور و كەلـەپووری خـۆی و ئـەو گەلەیـە كـە لـە زمانەكەیانـەوە وەردەگێڕێـت. توانـای نووسـینە. ژیانـە لەگـەڵ وشـەدا. لەهـەمووی گـرینگتر ئازایەتییە لەوەدا كـە ئەگـەر دەرەقـەتی دەقێـك نـەهات بوێرێـت بڵـێ بـەردێكی قورسە و بە من هەڵناگیرێت. لـەوەش گـرینگتر عیشـقە. عیشـقی وەرگێـڕان. بـە گشـتی وەرگێـڕی كـورد، دەبـێ وێـڕای پاراسـتنی ئەمانـەتی دەق و گەیانـدنی

پەیامی سەرەکیی دەقەکە تا ئەو جێگەیەی بۆی دەلوێ و تواناکانی زمانەکەی ئیزنی پێدەدەن، دەبێ بتوانێ رۆحێکی کوردانەی بەبەردا بکات. ئەویش نەك بە گۆڕینی کەشی نێو دەقەکە بەڵکوو ئەمەیان بە داڕشتنی خۆماڵییانەی بەدوور لەهەرچەشنە داتاشینێکی دەستکردانەی وشە دەکرێت.

پرسیار: تۆ پێشتر جگە لەوەرگێڕانی رۆمانو بەرهەمی ئەدەبی کارت لەبابەتی فەلسەفیو سیاسیو فکریشدا کردووە، هەر یەك لەوجۆرە وەرگێڕانانەش شێوازی زمانو دەربڕینو گوزارشتو وێناکدنی جیاوازی دەوێت، گەر بکرێت باسی ئەو حاڵەتەمان بۆ بکە، واتە جیاوازی لەرووی زمانەوە بۆ وەرگێڕانی بوارە جیاجیاکان؟

با ئەوەمان لەبیر بێت کە تەنانەت لە رۆمانیشدا ناتوانیت هەموو رۆمانێك بە یەك زمان وەربگێڕێت. زمان مەبەستم شێوازی ئاخاوتنە. هەر رۆمانەی شێوازی خۆی هەڵدەگرێت کە ئەگەر وردبین نەبیت دەیشێوێنیت. ئەگەر تۆ هەموو بەرهەمەکانت بە یەك لەبز و شێوازی وەرگێڕا، مانای ئەوەیە تەواوی ئەو نووسەرانە وەك یەك دواون. تۆ بڵێی کافکا و کامو و هیدایەت و مەحموودی دەوڵەت ئابادی و هووشەنگی گوڵشیری و مارکیز و ساراماگۆ وەك یەك بنووسن؟

زمانی ئەدەبی زمانێکی فرە رەهەندە. زمانێك نییە تەنیا بۆ گەیاندنی مەبەستێك. لە ئەدەبیاتدا زمان لە حاڵەتی ئامرازبوون دێتە دەرێ. وشە خۆی دەبێتە مەبەستی سەرەکی. بەڵام لە دەقی مێژووییدا زمان ئاوێنەی واتایە. وشە ئامرازی گواستنەوەیە. لەسەرێتی ماناکە بگوازێتەوە و بەس. بەڵام زمانی ئەدەب خوێنەر تووشی رامان و بیرکردنەوە دەکات و بەرەو رەهەندەکانی مانای دەبات. ئەوەیە جیاوازییەکانیان.

پرسيار: يەكێك لە خەڵەڵەكانی ئەدەبی ئێمە نەبوونی وەرگێڕانـی پێچەوانەیە، واتە دەقێك لەكوردییەوە وەرگێڕدرێت بۆ سەر زمانێكی جیهانی، تۆ ئەم خەڵەڵە بۆچی دەگەڕێنیتـەوە، ئاخۆ لەئـەدەبی ئێمـەدا كۆمـەڵێك تێكسـت نـین شـایانی ئەوەبن بچنە ناو كولتووری بیانییەوە؟

ئەو بۆشـاییە، بۆشـایی نـەبوونی هۆشـیاریی نەتـەوەیی و نابەرپرسـیارەتیمانە. هێشتا هەستمان بەوە نەكردووە كە پێویستە گەلانی دیكە هـەروەك چـۆن ئێمـە لە ڕێگەی وەرگێڕانی دەقەكانیانـەوە دەیانناسـین، ئـەوانیش ئێمـە بـا لەڕێگـەی ئەدەبیاتمانــەوە بناسـن. ئـەو بۆشـاییە هـی ئـەوە نییـە ئێمـە دەقـی شـیاوی وەرگێڕانمان نەبێت. ئێمـە دەقـی زۆر گـەورەمان هەیـە. دەقـی سـەركەوتوو كـە دڵنیام ئەگەر بیانییەكان بتوانن بیانخوێننەوە سەریان سـووڕ دەمێنێـت. كورتـە ئاوڕێـك لـە ڕابردوومـان بدەینـەوە، ئـەو ڕۆژهەڵاتناسـانەی كـە ڕێیانكەوتووەتـە كوردستان و ئەدەبی زارەكیی ئێمەیان ناسیوە سەریان لێی سووڕ ماوە. ئەوەتا ئۆسكارمان دێت بەیتەكانی ناوچەی موكریان كۆدەكاتـەوە و دەیاننووسـێتەوە. ئەدی ئێمەی لەگوێی گـادا خـەوتوو بۆچـی خۆمـان ئـەوكارە ناكـەین؟ سـوارەی ئیلخانـەیزادەی شـاعیر لـە نووسـینێكیدا لەسـەر تراژیـدیای بەیتی(سـەیدەوان) دەڵێت: بەیتی سەیدەوان لە هـاملێتی شكسـپیر گـەورەترە. بـەڵام كـەس نایـەت ئەو بەیتانە و بەرهەمە ئەدەبییەكانی ئێستامان وەربگێڕێتە سەر زمـانی گـەلانی دیكە. بۆچی؟ چونكە خۆمانمان پێ سووكە. خۆمان لەسەر ئەو باوەڕەین كە لە خەڵكانی دیكە كەمترین. ئەوە ئەوان بـەو بـاوەڕە چـەوتەیان گۆشـیان كـردووین كە خۆمان پێ كەم بێت. هەر وەكوو چۆن ژنـان لـە ڕەوتـی زەمەنـدا كۆمـەڵگای پیاوسـالاری و كولتــوور و ئـایین وای لێكـردوون خۆیـان لەناخــەوە بـاوەڕ بـە كۆیلـەبوونیان بێـنن. بـاوەڕ بـەوە بێـنن كـە لـە پیـاو كـەمترن. ئێمـەش وامـان لێهاتووە. خۆمان پێ كەمـە و هیچـیتر. سـەیر نییـە، نەتەوەیـەك، كـە بێـزی لـە

جلوبــەرگی خــۆی هەڵدەســتێت و بــە هێمــای نەخوێنــدەواری و دواکــەوتوویی دادەنێت چۆن دەتوانێت بیر لەوە بکاتەوە کە دەقی شیاوی وەرگێڕانـی هەیـە؟ چۆن دەتوانیٚ ریٚز لە ئێستای خۆی بگرێت ئەو نەتەوەیەی بـە چـاوی سـووك لـە رابـردووی دەڕوانێـت. ئـەو نەتەوەیـەی کـە ئەگـەر پرۆفیسـۆرێکیش جلوبـەرگی کوردیی لەبەردا بێت، خەڵکەکەی پێیانوایە نەخوێندەوارە و پێیان سەیرە چۆن لــە جلــی کوردیــدا دەتوانێــت بــیر بکاتــەوەو رۆشــنبیریی هــەبێت، ئــەوە خــۆ بەکەمزانین نییە ئەدی چییە؟

پرسـیار: وەك زۆربـەی کایـەکانی ئـەدەبو هونـەر، خەریکـە بـواری وەرگێڕانــی ئەدەبیش زۆریو بۆری تێدەکەوێت، لەم رێگەشەوە زۆر دەقی بیانی شێوێنراون بەڵام نەبوونی رەخنەو قسەلەسەرکردنی ئەو دیاردەیە بواری زیتری بەوان داوە، لێرەبەدوا دەزگایەکی چاودێری ئەو بەرهەمانە بەگرنگ نازانیـت بـۆ ئـەوەی بـەر بەو بێسەرو بەرییە بگیرێت؟

کام رەخنە؟ کامـە رەخنــەگر؟ ئــەوەی مـن دەبیینـم زیـاتر نـان بـە قــەرز دانــە. ئەوانەی خەریکی شێواندنن من بەش بەحاڵی خۆم ناوێرم رەخنـەیان لـیٚ بگـرم. دەرەقەتی دەسەڵاتی ئیدارییان نایەم. دەزگای چاودێریی دڵسۆز لەکویٚ بێنین؟ ئەوانەی ئێستا هەن برۆ بزانم دەوێریت پێیان بڵێی تۆ دڵسۆز نیت؟ چۆن پێیان دەڵێــی؟ دەزانم یــەکێك لــە رێگــەکان ئەوەیــە بەرهەمــە لاوازەکانیــان بخەیتــە بەردەستی و پێیان بڵێی ئـەوەتا ئـەوە بەڵگەیـە. بـەڵام دەتـوانی لـەوە زیـاتر چ بڵێی؟

کتێب هەیە بیخوێنیتەوە گریانت دێت. وەرگێڕان نییـە کارەساتە. کتـێبی ١٥٠٠ لاپــەڕەیی کراوەتــە ٦٠٠ لاپــەڕە و هــیچ ئاماژەیەکیشــی پــیٚ نــەکراوە کــە کــورت کراوەتەوە. سەرچاوەیەکی زانکۆییشە. لە فارسییەوە کراوەتـە کـوردی. لەگـەڵ

ئەوەشدا پڕ پڕە لە تێنەگەیشتن لە زمانە سەرەکییەکەی. کەسیش بۆی نییە ڕەخنەی لێ بگرێت. چونکە هی فلانە مامۆستایە. ناوەکە گرینگترە لە ناوەڕۆکەکە.

پرسیار: دووا پرسیارم ئەوەیە بەگشتی چیبکرێت بۆ ئەوەی بزووتنەوەی وەرگێڕان لە وڵاتی ئێمەدا بەشێوەیەکی تەندرووست پێش بکەوێت؟

با تیتۆڵێک لە خەڵکانی پێشکەوتووی تێگەیشتووی پێشگەیشتوو دادڕین. ئەوەش نایەتەدی مەگەر تاکی کۆمەڵگامان هۆشیار بێتەوە. تاک دەبێت لەهەمبەر خۆیدا هەست بە بەرپرسیارەتی بکات. لەگەڵ ئەوەدا کە خەسڵەتەکانی تاکێتیی خۆی بپارێزێت، بەبێ ئەوەی لە کۆمەڵ و باوەڕە باوەکانی کۆمەڵدا بتوێتەوە، هەست بەوە بکات کە لە هەمانکاتدا کە ئەو تاکێکی سەربەخۆیە، خۆیشی هێمای کۆمەڵەکەیەتی. هەست بەوە بکات خۆی کۆمەڵە و کۆمەڵیش ئەو. با بێین تیتۆڵێکیش لە پێشەنگەکانی خۆمان دادڕین. ئەوان لە نەبوونی ئیمکاناتدا چییان خوڵقاند. بۆچی هەتا ئێستاش هیچ وەرگێڕانێک خۆی لەقەرەی (داغستانی من) و (حەمەدۆك) و (شەرەفنامە) نەدایەوە؟ ئەوان وەکوو ئەوبرادەرەی ئامـاژەم پێکرد بەو زمانە کۆنەوە ئەو شاکارانەیان خوڵقاند، ئەدی بۆچی ئێمە بەو زمانە نوێیەشمان تۆزی پێیانمان نەشکاند؟

ناشوێرم بڵێم با لە زانکۆکان وەرگێڕان بکرێتە وانەیەکی ڕەسمی. بەڵام ئاخر ئەوانەی وانەکە دەڵێنەوە کێن؟ کوا هەژارەکان و مەلا شوکرەکان و ....

لە کۆتاییدا پێویستە بڵێم لەگەڵ ئەو هەمووە کەموکووڕیەشدا لەگەڵ تەواوی ئەو ڕەخنانەشدا کاری زۆر گەورە کراوە، من وەك خۆم دەستخۆشییان لێ دەکەم. با فێری ئەوەش بین لەهەر شوێنێك و هەرکەس کاری باش و بەسوودی

کــرد، ڕێــزی بگــرین و دەستخۆشـانەی پــێ بڵــێین. ڕەخنەکانیشــمان لــەرووی دڵسۆزییەوە بێ نەك شکاندن و ناوزڕاندن.